

Κ. Ν. ΣΑΘΑ:

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΩΣΜΑ

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΙΕΡΕΜΙΟΥ Β'

(1572—1594).

Ναὶ πᾶτερ, ἡδ' ἀρότροιο τεχνήμονος ἀματέρας γὰς
αὐλακα ἐκτέμνωσις νεύσεισιν ὀξυδρόμοις,
ἐνσπείροις δὲ σίτοις καλὸν σπέρρον, ἕφρ' ἀποθήκαις
εὔσταχον οὐρανίαις σὸν κάματον πορίσῃς,
ἐνθα χοροστασίῃσιν ἐνούμενος ἀγγελικῆσιν,
ἀθανάτου δαιτὸς τεύξεσι ἀγλαίῃς.

Μαργουνίου, ἐπίγραμμα εἰς Ἱερεμίαν. 1590.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Α. ΚΤΕΝΑ καὶ Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.

1870.

Βιβλίον ἀρ.θ 239
ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΜΑΣΣΙΑΣ
Ἀνθίμου Ἀλεξούδη, 1893

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

17371

λευούσης τοῖς ἀλλοφύλοις Σιών, ἐν ἣ ἐμίανθη θυσιαστήρια, κατεπατήθη τὰ ἱερά, χύσις αἵματος πολλή γέγορε, ἀπέθανον μαχαιραῖς τῶν ἀσεβῶν ἄρχοντες, ἱερεῖς, ἄνδρες, γυναῖκες, ἡλικία πᾶσα, καὶ οὐκ ἦν βασιλικὴ παράστασις καὶ παράταξις, καὶ σοφίας παιδευτήρια 1. Ἄλλ' ὁ τοιοῦτος πρὸς τὴν πατρίδα πλατωνικὸς ἔρωσ ἐκ τῶν ὑστέρων οὐ μόνον ἀσύμφορος, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβὴς εἰς τὸ Γένος ἀπεδείχθη. Τὴν δὲ πολιτικὴν ταύτην ἀνάγκην ἐν καιρῷ οἱ Ἕλληνας κατανοήσαντες, ἔσπευσαν συγχρωτιζόμενοι πρὸς τοὺς ἀπαιδεύτους τῆς πατρίδος δυνάστας, νὰ μεσολαβήσωσι μεταξὺ τοῦ ξίφους ἀγρίων κατακτητῶν καὶ τῆς δυστυχίας τῶν ὁμοθετῶν αὐτῶν.

Οὕτω κατὰ τὴν δεκάτην ἕκτην ἑκατονταετηρίδα παρίστανται πρωταγωνιστοῦντες ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς ὁ τε Καντακουζηνὸς καὶ ὁ Τρανός. Παραδόξως δὲ ἀμφοτέρων τῶν Ἀγγιαλέων τούτων καὶ αἱ ἀρχαὶ ἦσαν ὅλως ἀντίθετοι, καὶ ὁ προορισμὸς πάντῃ διάφορος· διότι ὁ μὲν πρῶτος τραχὺς καὶ βίαιος ἀναδειχθεὶς τοῦ γένους δυνάστης, τῇ ἐθνικῇ παρεδόθη κατάρα, καὶ ὡς τύραννος βιώσας, ὡς ἀλήτης ἐκρεμάσθη. Ὁ δὲ δεῦτερος γαλήνιος καὶ βαθυγνώμων, θερμότατα ἐπρομάχησεν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τῆς ἐμπειστευμένης αὐτῇ ἐθνικῆς παρακαταθήκης, καὶ τὸν βίον ἐν ἐξορίαις καὶ θλίψεσι διανύσας ἱεράν τοῖς ἐπιγιγνομένοις τὴν μνήμην κατέλιπε.

Ἰερεμίας ὁ Τρανὸς ἐγεννήθη ἐν Ἀγγιάλῳ περὶ τὸ ἔτος 1536 2 ἐξ εὐσεβῶν γονέων, σεμνυνομένων ἐπὶ περιφανεῖα καταγωγῆς καὶ τὸ ἐπώνυμον εἰς ἔνδειξιν αὐτοῦ τούτου ἐπιφερόντων. Ἀγνοοῦμεν πότε τὴν κοσμικὴν ἀπαρνησάμενος τύρβην τὸ μοναχικὸν περιεδύθη τριβῶνιον, ὡς καὶ ἄλλας λεπτομερείας τοῦ πρώτου αὐτοῦ βίου. Τοῦτο δὲ μόνον ὁ Χρονογράφος ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ἰερεμίας μαθητὴς ἐγένετο τῶν τότε ἐπιφανῶν Θωμᾶ τοῦ Ἐλεαβούλου μαθητῶν, Ἱεροθέου Μονεμβασίας, Ἀρσενίου Τορνόβου καὶ Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου, ἀκροασάμενος εἶτα καὶ

1. Θρῆνος Γενναδίου Σχολαρίου.

2. «Patria ejus Ἀγγιάλος (vulgo Achilò) aetas illius, anno 1578, fuit circiter 42 annorum . . . Fertur tamen D Hieremiae familiam, vulgo Τρανούς dici, id est Μείζονας.» Crusii, Turcograecia, σελ. 491.

Ματθαιίου τοῦ Κρητικοῦ Ἐπίσης ἀγνοοῦμεν καὶ τὸ ἔτος καθ' ὃ ἐχειροτονήθη Λαρίσσης μητροπολίτης ¹, καθὼς καὶ ὁποῖα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὡς προϊσταμένου τῆς Ἑλλαδικῆς ταύτης ἐξουχίας. Ἄλλ' ἐὰν ἐλλείπουσιν αἱ περὶ τούτων ἀναγκαῖαι ἐνδείξεις, ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποχρώσας ἀρῶμενοι ἀποδείξεις δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ἀδιστακτως, ὅτι ὁ Ἱερεμίας καὶ πρὶν ἢ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ὑπάτην τῆς ὀρθοδοξίας περιωπὴν, ἐν ἣ λαμπρότατα κατεδείχθησαν ἢ τε ἐν τοῖς διωγμοῖς καὶ τοῖς ἐσχάτοις κινδύνους ἐγκαρτέρησις καὶ οἱ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας θαυμαστοὶ ἀγῶνες αὐτοῦ, ὑπὸ τῶν αὐτῶν διεφλέγετο αἰσθημάτων ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆ τε ὀρθοδοξία καὶ τῶ μετ' αὐτῆς σφικτότατα συνδεόμενῳ Γένει. Οὐχ' ἦττον ὅμως καὶ τὸ ἐν τῇ Τουρκογραφικῇ δεδημοσιευμένῳ ἔγγραφον τοῦ Ἱερεμίου, ὡς Λαρίσσης, ἰκανόν ἐστι μαρτύριον τῆς ἐξειδικασμένης τοῦ ἀνδρὸς φιλογενεῖς ².

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐπηδαλιούχει τὸν οἰκουμηνικὸν θρόνον Μητροφάνης ὁ τρίτος, ἀνὴρ φημιζόμενος μὲν ἐπὶ παιδείᾳ ³, ἀλλ'

1. Κατὰ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα διεδέχθη τὸν Νεόφυτον, ὑπογραφήμενον ὡς Λαρίσσης ἐν τῷ πρακτικῷ τῆς καθαιρέσεως Ἰωάσαφ τοῦ Β'. (1565.)

2. «Οἱ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπαρχίᾳ εὐρισκόμενοι εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, τιμιότατοι ἄρχοντες, καὶ ἅπας ὁ τοῦ Κυρίου χριστώνημος λαὸς, χάρις εἴη ἅπασιν ὑμῖν καὶ εἰρήνη. καὶ ἔλεος παρὰ Θεοῦ. Ὁ πρὸς ὑμᾶς ἐρχόμενος, ὀνόματι Φράγκος, ἐκ τῆς χώρας τυγχάνει Βούνιστας· ὃς τῇ ἀπειρίᾳ τοῦ ἀρχεκάκου ἐχθροῦ περιέπεσε χρεῖε ἀσπρῶν τρισηλίων, ἐπεὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ γέγονεν ἐγγυητὴς διὰ τινα, Ρίζον ὀνόματι, μέλλοντα ὑπὸ τῶν ἔξω κρατούντων ἀπολέσθαι. Οὕτινος ἀποθανόντος, καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τὸν βίον ἀπολιπόντος, αὐτὸς ἀντ' αὐτῶν ὑπὸ τῶν δανειστῶν κρατεῖται. Διὸ μὴ ἔχων αὐτὰ δοῦναι ὑπὸ τῆς ἄγαν πενίας, ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς τοὺς ἐλεήμονας καὶ φιλοπτώχους χριστιανούς. Διὸ βοηθήσατε καὶ ἐλεήσατε αὐτὸν, ὁ μὲν πολὺ, ὁ δὲ ὀλίγον, ἕκαστος κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν καὶ ἀγαθὴν προαίρεσιν, ἵνα αὐτὸς μὲν διὰ τῆς ὑμετέρας συνδρομῆς θνηθῇ τοῦ βαρυτάτου χρέους ἀπαλλαγῆναι, ὑμεῖς δὲ τὸν μισθὸν ἐκ τοῦ μισθαποδότου καὶ ἐλεήμονος Θεοῦ ἐκτονταπλασίονα λείψετε, καὶ ζωὴν τὴν αἰώνιον κληρονομήσητε· οὐ ἢ χάρις καὶ τὸ ἀπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν. † Λαρίσσης Ἱερεμίας. † Δημονίκου καὶ Ἐλασσάνος Δαμασκηνός.» Κάτωθι ἐξεικονίζεται τὸ μολυβδόβουλλον τοῦ Ἱερεμίου φέρον ἐν μὲν τῷ θυρεῷ τὰ γράμματα ΙΕΡΕΜΙΑΣ, ἐν δὲ τῇ περιφερείᾳ Ο ΛΑΡΙΣΣΗΣ. Σὺν τούτῳ δημοσιεύεται καὶ ἕτερον γράμμα τοῦ Ἱερεμίου συνιστάμενον τῷ πατριάρχῃ χριστιανὸν τινα Δρόσον, ἐξαιτούμενον ἵνα μετάσχη ἢ σύζυγός του τῆς κληρονομίας τοῦ πρώτου αὐτῆς ἀνδρὸς.

3. «Vir est humanissimus, simulque gravis.» Gerlachius (Turco-graecia, σελ. 212.)

οὐχ ἦττον διαβόητος ἐπὶ τε φιλοδοξίᾳ καὶ πλεονεξίᾳ, καὶ ἰδίᾳ στερούμενος τοῦ διοικητικοῦ ἐκείνου πνεύματος, οἱ προνομιοῦχοι τοῦ ὀποίου κάτοχοι καλῶς γινώσκουσι καὶ τοὺς ὑποκειμένους νὰ χαλιναγωγῶσι καὶ τοὺς ἐνδεχομένους πειρασμοὺς ν' ἀποτρέπωσιν. Οὗτος συνδεδεμένος μετὰ τοῦ τότε πανισχύρου Μιχαὴλ Καντακουζηνοῦ, ἀνδρὸς φιλάρπαγος καὶ τυραννικοῦ, ἐγάλλευσεν τὴν καθάρσειν τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Ἰωάσαφ Β', ἀλλὰ μετὰ ἑπταετῆ ἀκλεᾶ πατριαρχεῖαν ἔτισεν τ' ἀντίποινα διότι μὴ δυνηθεὶς νὰ ἰκανοποιήσῃ τὴν ὁσημέραι ἐπιτεινομένην ἀπληστίαν τοῦ ἀθλίου αὐτοῦ προστάτου, κατεμηνύθη ὡς προδότης τῶν μυστικῶν τοῦ κράτους καὶ ἐξώσθη τοῦ θρόνου ¹. Ἀντὶ δὲ τοῦ Μητροφάνους, ψήφω δ-

1. Hammer, Histoire del' Empire Ottoman, VII, σελ. 60.

Ὁ Μιχαὴλ Καντακουζηνὸς, Ἀγχιαλεὺς τὴν πατρίδα, κατορθώσας διὰ τε τοῦ δουλοπραποῦς χαρακτῆρος καὶ τῶν ποικίλων δολοποκλιῶν αὐτοῦ ν' ἀποκτήσῃ τὴν εὐνοίαν πολλῶν ἰσχυρῶν Τούρκων καὶ ἰδίως τοῦ μεγάλου διζιρῦ Μωχαμέτ Σόκολλη, ἀσπλάγγως τοὺς πάντας ἐρορολόγει καὶ ἀσυνηθῆτως τὰ δημόσια κατέκλεπτε. Διορισθεὶς γενικός ἐπιθεωρητὴς τῶν ἐν Ἀγχιάλῳ κτημάτων καὶ τῶν ἀλικῶν, οὐ μόνον ἐντεθῆεν ἔθνησαύριζεν ἄπειρα πλοῦτη, ἀλλὰ καὶ φόρους βαρεῖς ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον, καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα ἀναιδῶς ἐπώλει, διαμοιράζων τὰ κλοπιμαῖα μετὰ τοῦ Σόκολλη καὶ τῶν διζιρῶν Παλῆ καὶ Ἀχμέτ. Ἄλλ' οἱ ἐχθροὶ τοῦ μεγάλου διζιρῦ Σινὰν καὶ Μουσταφᾶς, μὴ δυνάμενοι νὰ λάβωσι μερίδιον, κατηγόρησαν αὐτὸν εἰς τὸν σουλτάνον. ὅστις διέταξε ἵνα τὸν σύρωσι δέσμιον ἐξ Ἀγχιάλου καὶ τὸν φυλακίσωσιν εἰς τοὺς Ἑπτὰ Πύργους. Διὰ τῆς μεσολαμβάνσεως ὅμως τοῦ Σόκολλη καὶ ἐπὶ πληρωμῇ 55,000 δουκᾶτων λυτρωθεὶς ὁ Καντακουζηνὸς (1577) καὶ μετ' ὀλίγον διορισθεὶς μέγας βασιλικὸς πρᾶγματευτὴς, ἐξηκολούθησε μετὰ μεγαλειτέρας ἀναιδεῖας τὸ ἄτιμον αὐτοῦ ἐπάγγελμα. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους, εἰς τῶν ἀπηνῶς ὑπ' αὐτοῦ διωχθέντων ἐλλήνων, ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, ἄσυλον εὐρὼν παρὰ τοῖς Ταρτάροις ἔπεισε τὸν Χάνην νὰ καταμηνύσῃ εἰς τὸ διβάνιον τὸν Καντακουζηνόν, ὡς αἴτιον τῶν ἐν Μολδαβίᾳ ταραχῶν. Ἐκ τῆς κατηγορίας ταύτης δὲν ἠ' ὑνίθησαν ν' ἀπαλλάξωσιν αὐτὸν οἱ ἰσχυροὶ αὐτοῦ προστάται. Ὁ σουλτάνος Μουράτ Γ' ὑπογράψας τὸ διάταγμα τῆς καταδίκης, ἐνετείλατο τὴν ἐκτέλεσιν εἰς τὸν μέγαν θαλαμηπόλον Ἀλήθεην. Οὕτω δὲ ἐλευσινῶς ἐτελεύτησεν ὁ πανάθλιος (3 Μαρτίου 1578), καταρώμενος καὶ ἀναθεματιζόμενος ὑπὸ τε τῶν χριστιανῶν καὶ τῶν τούρκων, καταλλήλως ἐπονομασάντων αὐτὸν υἱὸν τοῦ Διὰβόλου (Scheitanoghli). Ὁ τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας Σεβαστιανὸς Ζουγιὲ λεπτομερῶς ἀρρηγίσται τὰ περὶ τοῦ οἰκτροῦ τέλους τούτου ὡς ἐξῆς. «Ὁ Μέγας Αὐθέντης διέταξε νὰ κρεμάσωσιν ἕνα πλοῦσιον Ἕλληνα, ὀνομαζόμενον Καντακουζηνόν (Cathecusino) ἢ ἄλλως Σεϊτάν, ἔμπροσθεν τῆς θύρας τῆς πλυσίον τοῦ Δουνάβεως(;) οἰκίας αὐτοῦ, διότι ἔμαθεν ἐξ ἐπιστολῶν τοῦ Ταρτάρου, ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ αἴτιος τῶν ἐν Μολδαβίᾳ ταραχῶν. Ὁ Σεϊτάν οὗτος εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος,

μοθύμῳ τῶν καθευρεθέντων ἀρχιερέων, ἀνέρχεται εἰς τὴν ὑπάτην

ὅστις τῇ συνεννοήσει τοῦ ρηθέντος πασᾶ καθήρσε τοὺς πατριάρχας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τοὺς βοεβόδας τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας, τοποθετίας ἀντ' ἐκείνων δημιουργήματα τυφλῶς ἐκτελοῦντα τὰς προσταγὰς του. Αἱ δ' εἰς τὰς χώρας ταύτας γενόμεναι μεγάλαι φορολογίαι διενέμεντο μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ πασᾶ. Πρὸ ἐνὸς ἔτους ὁ σουλτάνος ἔχων πολλὰς κατὰ τοῦ Σεΐταν ἀφορμὰς, διέταξε νὰ δικασθῆ, καὶ ἤθελεν ἔκτοτε θανατώσει αὐτὸν, ἐὰν μὴ ἀπετρέπετο ὑπὸ τῶν σουλτανῶν, τῆς μητρὸς καὶ τῆς γυναικὸς του, ὡς καὶ ἐκ τῶν διαβεβαιώσεων τοῦ προλεχθέντος πασᾶ. Ἔνεκα τούτου ὁ σουλτάνος ἀθορομήτως ἤδη προέβη, καὶ ἡ ἀπόφασίς του ἐγένετο γνωστὴ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν. Εἰς καπιτοῦμπασίς τοῦ σουλτάνου λαβὼν τὴν διαταγὴν ταύτην, μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν, μετέβη εἰς Μολδαβίαν διὰ νὰ ἐνθρονίσῃ τὸν λαοφιλεῖ ἡγεμόνα τὸν ὑπὸ τοῦ Σεΐταν τούτου ἐκθρονισθέντα· ἐπομένως καὶ ὁ ἐκεῖ ἐξεγερθεὶς πόλεμος θέλει καταπαύσει. . . . Ὁ καπιτοῦμπασίς, ὅστις ἔλεγον, ὅτι θέλει μεταβῆ εἰς Μολδαβίαν, μετὰ τὴν ἐν Ἀγχιάλῳ (Aquila) θανάτωσιν τοῦ πλουτοῦ Ἑλληνοῦ, ἐπανῆλθεν ἐν ταῦθα περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς τούτου. Ὁ Μέγας Αὐθέντης ἔρριψεν εἰς τὰ κάτεργα τὸν υἱὸν τοῦ ἀνωτέρω Ἑλληνοῦ, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐξήγαγεν ἐλεήσας αὐτόν. Ἐκτοτε καθ' ἐκάστην πωλοῦνται τὰ ἔπιπλα τοῦ Σεΐταν, τὰ ὅποια ἐπὶ δύο γαλερῶν μετεκομίσθησαν εἰς τὸ δημοπρατήριον, ὑπὸ τὰ τεῖχη τοῦ σεραγίου, ἐγγὺς τῇ κατοικίᾳ τοῦ μεγάλου βεζίρου, καὶ παρόντων τοῦ τε καπιτάν πασᾶ καὶ τοῦ καπιτοῦμπασί, πρᾶγμα πρῶτον ἦδη συμβάν. Τινὲς λέγουσιν, ὅτι ὁ σουλτάνος ἔπραξεν οὕτω, φοβηθεὶς ἀπάτην ἐκ μέρους τοῦ μεγάλου βεζίρου, ὅστις μεγάλως ἐξεπλάγη ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ θανάτου τοῦ Σεΐταν. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα ἀπουσίασεν ἐκ τοῦ διδανίου, ἐλέχθη, ὅτι ἠσθένησεν ἐκ λύπης καὶ δυσαρρεσκείας· ἄλλως τε ὁμοῦ καὶ ἔκτοτε ἠκούσθη, ὅτι μόνον καθάρσιον φάρμακον ἔλαβε, διατελῶν ὑγιῆς ὡς τὸ σὺνήθες.» Περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως εὑρηται παρὰ Φωριέλ (Chants populaires de la Grèce, I. σελ. 212—214) τὸ ἐξῆς δημοτικὸν ᾄσμα ἐπιγεγραμμένον «Τοῦ Κυρίτζη Μιχάλη.»

Θέλω νὰ κάτσω νὰ σᾶς ἴπῳ, πολλὰ νὰ θαμαχῆτε,

τίς ἦτον ποῦ τὸν ἔλεγον κυρίτσος ὁ Μιχάλης.

Εἶχεν τὸν βιδὸν ἀρίφνητον, τὴν ἀφεντιὰν μεγάλην·

καὶ κάθονταν ἔς τὸ σπῆτι του, κακὸ δὲν εἶχ' ὁ νοῦς του.

Ἔνα βοκᾶ ἀνάγνωσαν μέσα εἰς τὸ διδάνι,

ὅπου τὸν κόσμον χάλασε, τὸν πόλεμον γυρεῖει·

Ὡς τ' ἄκουσεν ὁ βασιλειᾶς, πολλὰ τὸν κακοφάνη,

μὴνᾶ τὸν καπιτοῦμπασί, γοργὰ τὸν συντυχαίνει.

«Γοργὰ νὰ πᾶς ἔς τὸν Ἀγγελὸν, ἔς τὸ σπῆτι τοῦ Μιχάλη,

«ἐκεῖ ὀμπρὸς ἔς τὴν πόρταν του νὰ ἔῃς νὰ τὸν κρεμάσης·

»καὶ τὸν μικρόν του τὸν υἱὸν νὰ δῆς νὰ τὸνε πιάσης·

»φυλάγου κι' ἀπ' τὸ πρᾶγμά του βελόνι νὰ μὴ χάσης.»

Μεσάνυχτα ξεπόρτισε, ἔς τὸν Ἀγγελὸν ἐπῆγε,

ὡσὰν πουλὶ ἐπέταξεν, ὡσὰν σαγίτα ἴπῃγε.

τῆς ὀρθοδοξίας περιωπὴν ὁ τέως Λαρίσσης Ἱερεμίας ¹, δεύτερος μὲν τὴν ἐπίκλησιν, ἑκατοστὸς δὲ ἐβδομηκοστὸς τρίτος τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἰδρυτοῦ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, καὶ δέκατος ἔννατος τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν πατριαρχευσάντων.

Τοῦτο δὲ καὶ μόνον ἐκ προοιμιῶν ἔστω ἰκανὸν τεκμήριον τῆς τε ἀγαθῆς φήμης καὶ τῆς ἐξειδιασμένης τοῦ ἀνδρὸς ἰκανότητος· ὅτι δηλαδὴ μεταξὺ τοσοῦτων βαθυγνωμόνων γερόντων προτιμηθεὶς ὁ τριακοντακαιξέτης τὴν ἡλικίαν Ἱερεμίας, καὶ συνετὸς ἀναδειχθεὶς κυβερνήτης τοῦ σαλευομένου τῆς ἐκκλησίας σκάφους, πληρέστατα ἐδικαίωσε τὴν περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν τῶν ἐκλογέων.

Ἀνὴρ σύγχρονος, Μανουὴλ ὁ Μαλαξῆς, διηγεῖται ὡς ἑξῆς τὰ περὶ τῆς πρώτης ταύτης πατριαρχείας τοῦ Ἱερεμίου. ²

«Ὅμως ὁ αὐτὸς πατριάρχης (*Μητροπόλις*) ἔκαμε παραίτησιν ἐγγράφως τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, καὶ τῆς ἀρχιεροσύνης, εἰς τὰς τέσσαρας τοῦ Μαΐου μηνὸς (1572) ἡμέρα κυριακῆ, μετὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ Νικομηδείας. Καὶ λαβόντες αὐτὴν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ κληρικοὶ ἔβαλαν εἰς τὸν κώδικα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

»Ὅμως εὐρέθησαν τινὲς ἀρχιερεῖς ἐδῶ εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, τὸν ἀριθμὸν ἕως εἴκοσι καὶ ἐπέκεινα, καὶ συνόδου γενομένης, ἐκάθησαν μετὰ τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν, διὰ νὰ ἐκλέ-

Σὺν τὸν ἔεν ὁ Μιχάλμπεης, ἐπροσηκώθηκέ τον.

«Ἦρθες καλῶς, ἀφέντη μου, κάτσε νὰ γευματίσης.»

«Δὲν ἤρθα ἄγὼ διὰ τὸ φαγί, οὐδὲ διὰ τὸ ποτῆρι,

»τὸν λόγον ποῦ ἔπε ὁ βασιλεῖᾶς, τὸ θέλημα νὰ κάμω.»

Καὶ τὸ σχοινὶν ἐπέταξε, καὶ τὸν λαίμῶν τ' εὐρῆκε,

κ' εὐθὺς ἄμπρός ἔς τὴν πόρτα του πιάνει τον, καὶ κρεμᾷ τον·

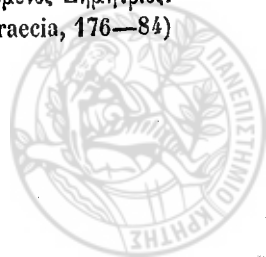
καὶ τὸν μικρόν του τὸν υἱὸν εἶδεν καὶ τότε πιάνει,

ἔς τὸ κάτεργον τὸν ἔβαλε μὲ ὄλον του τὸν βίον.

Περὶ τοῦ Μιχαὴλ Καντακουζηνοῦ ἔλπεε (*Cruii Turcograeciam*, σελ. 67, 203, 241, 223—25, 274—75. — Hammer, VII, σελ. 60—61. — Charrière, *Négociations de France avec le Levant*, III, σελ. 742. — Δωροθέου Χρονογράφον.)

1. Διάδοχος αὐτοῦ ἐν τῇ Λαρισαίῳ μητροπόλει, πιθανῶς προεχειρίσθη ὁ ἐν ἔτει 1576 ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Γερλαχίου ὑπογραφόμενος Δημήτριος.

2. Πατριαρχικὴ Κωνσταντινουπόλεως ἱστορία (*Turcograecia*, 176—84)

ξουν πατριάρχην πρόσωπον και ἄξιον τοῦ ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ὀρθῶς και δικαίως, ὡς εἰκόνα ἐμφυχος αὐτοῦ. Καὶ δημοφώνως ἐκλεξάν και ἐψήφισαν τὸν πανιερώτατον και θεοκόσμητον μητροπολίτην Λαρίσσης κύριον Ἰερεμίαν, ἀρχιερέαν δίκαιον, ἀμεμπτον, ἀληθινὸν θεοσεβῆ, ἐλεήμονα, ὅσιον, ἁκακον, και ἀμίαντον. Καὶ ἰδοὺ ἐπληρώθη τὸ ῥητὸν τοῦ θείου Παύλου ὁποῦ γράφει πρὸς Ἑβραίους: *ἀδελφοί, τοιοῦτος ἡμῶν ἐπρεπεν ἀρχιερεὺς, και τὰ ἐξῆς. Ἐδῶκαν δὲ αὐτοῦ τὸ μικρὸν μήνυμα.*

» Ὁρα δὲ τοῦ ἑσπερινοῦ ἔκαμαν εὐλογητὸν κατὰ τὴν τάξιν, και ἀργῶς και μετὰ μέλους ἐψαλλον τὸν ἑσπερινόν, συνηγμένον τῶν πανιερωτάτων κληρικῶν, τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων τῆς Πόλης και τοῦ Γαλατᾶ, και παντὸς τοῦ χριστωνόμου λαοῦ. Καὶ ἐβάστουν ὄλοι λαμπάδας ἀναμμένους ἐπὶ χεῖρας. Καὶ μετὰ τὴν τελείωσιν τοῦ ἑσπερινοῦ, ὁ τιμιώτατος μέγας οἰκονόμος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὁ ἐν ἱερεῦσι κύρις Ἀναστάσιος, ὡς πρῶτος τῶν κληρικῶν, ἐστάθη εἰς τὸ μέσον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, και ἐξεφώνησε μεγαλοφώνως τὸ μέγα μήνυμα πρὸς τὸν ἅγιον τὸν Λαρίσσης, τὸν ἄνωθεν ὑποψήφιον, ὁ ὁποῖος ἐστέκετον εἰς τὰ θύρη τοῦ ἁγίου βήματος, φορεμένος μετὰ τοῦ πατριαρχικοῦ μανδύου, και ἐπιτραχηλίου, και ὠμοφορίου, και εἶπεν αὐτῷ:

» *Ἡ θεία και ἱερὰ σύνοδος τῶν πανιερωτάτων μητροπολιτῶν, τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν, τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων, και παντὸς τοῦ χριστωνόμου λαοῦ, προσκαλοῦνται τὴν ἀρχιερωσύνην σου ἀπὸ τῶν θρόνων τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Λαρίσσης, εἰς τὸν ἐψηλότατον και μέγαν θρόνον, τὸν πατριαρχικόν, τῆς ἀγιωτάτης τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας.*

» Τότε ὁ πατριάρχης ἔκαμε τὴν εὐχαριστίαν κατὰ τὴν τάξιν, και οὕτως ἔλαβε τὸ πατριαρχικὸν δικανίκιον. Καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, ἕνας και ἕνας κατὰ βαθμὸν, ὑπῆγαν και ἐφίλησαν τὴν χεῖρα αὐτοῦ, και εὐλόγει αὐτούς. Καὶ ἔλαβαν αὐτὸν ψάλλοντα τὸ Βασιλεῦ οὐράνιε, παράκλητε, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, και εἰς τὸν ὑψηλότατον μέγαν θρόνον τὸν πατριαρχικὸν τὸν ἀνέβασαν. Καὶ

ἔτρεχαν οἱ χριστιανοί, ἱερωμένοι καὶ κοσμικοί, μετὰ πάσης χαρᾶς καὶ εὐλαθείας, καὶ ἐπροσκύνουν αὐτὸν, καὶ ἐλάμβαναν εὐλογίαν. Καὶ, ὡς ἐπροσκύνησεν ὁ λαὸς ὅλος, εὐγῆκεν ὁ λαὸς, εὐγῆκεν ὁ πατριάρχης ἔξω τοῦ ναοῦ, καὶ ἐσταμάτησεν, ὡς σύνθηες, καὶ εὐλόγησε πάντας. Καὶ οὕτως ὑπῆγε, καὶ ἀνέβη εἰς τὸ θεῖον κελλίον αὐτοῦ, τὸ πατριαρχικόν· ὃν πολυχρόνιον ποιήσαι κύριος ὁ θεὸς τοῦ ποιμαίνειν τὴν τοῦ θεοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν ἐν πάσῃ ὑγείᾳ ψυχῆς τε καὶ σώματος, καὶ ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας εἰς ὠφέλειαν τοῦ χριστανύμου λαοῦ. Ἀνήχθη δὲ εἰς τὸν ὑψηλότατον πατριαρχικὸν θρόνον κατὰ τῷ ἐπτακισχιλιοστῷ ὀγδοηκοστῷ χρόνῳ ἀπὸ κτίσεως κόσμου, μηνὶ Μαΐου πέμπτη.

»Ἡ πρώτη δὲ λειτουργία τῆς αὐτοῦ παναγιότητος ἐγένετο ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς ἁγίας καὶ ἐνδόξου Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὰς δεκαπέντε τοῦ αὐτοῦ μηνός, γενομένης παρρησίας μεγάλης καὶ συνάξεως ἀρχιερέων, κληρικῶν, καὶ ἀρχόντων, καὶ ἄλλων πολλῶν χριστιανῶν.

»Καὶ ἐπὶ τὴν αὐριον ἔλαβε τὸ πεσκέσιον, ταῖς δύο χιλιάδες τὰ φλωρία,¹ καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸν τεφτερτέρη, καὶ τὰ ἐπαρέδωκεν εἰς τὸν χαζανᾶν τῆς βασιλείας. Τότε ὁ τεφτερτέρης ἔλαβε τὸν πατριάρχην καὶ ὑπῆγε καὶ ἐφίλησε τοῦ βασιλέως τὴν χεῖρα, κατὰ τὴν εὐσεργεσίαν, ὅπου ἔχουν οἱ πατριάρχαι ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ σουλτάν Μεχεμέτη, τοῦ πρώτου βασιλέως, ὅπου ἐπῆρε τὴν Πόλιν, ὅτι ὅποιος γένει πατριάρχης νὰ φιλῇ τοῦ βασιλέως τὴν χεῖρα. Καὶ ἔτσι ὤρισεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἔλαβε μπαράτιον ἀπ' αὐτοῦ, καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν τοῦ ἔδωκε, καὶ δεσποτείαν εἰς πᾶ-

1. Ἡ ἀδικοκωτῆ σουλτανικὴ δατμοφορία τοῦ πεσκέσιου εἰσαχθεῖσα ἐν ἔτει 1470 ὑπὸ ἀφιλοτίμων τινῶν Τραπεζουντίων, ἐξαγορασάντων διὰ τῆς ἀσυνειδήτου προσφορᾶς χιλίων φλωρίων τὴν ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐπίθασιν τοῦ ἑαυτῶν μητροπολίτου καὶ συμπολίτου Συμεῶν, εἶχε διπλασιασθῆ ἐπὶ τῶν προκατόχων τοῦ Ἱερεμίου. Σημειωτέον δὲ, ὅτι τὸ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀποκλειστικῶς κυκλοφοροῦν ἐν τῇ Ἀνατολῇ γερμανικὸν φλωρίον ἀντεστοίχει πρὸς ἐξήκοντα ἄσπρα καὶ εἶχε τὴν αὐτὴν ὡς σήμερον ἀξίαν. (Περὶ τῆς κατὰ καιροῦς ἀξίας τῶν νομισμάτων ἐν Τουρκίᾳ βλῆτε τὸν Ἄμμερ (II, σελ. 475, VII, σελ. 410) καὶ τὸν Λεουγκλάβιον (Pandectes Historiae Turcicae).

σας τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανούς, ἱερωμένους καὶ λαϊκοὺς, καὶ νὰ κάμῃ κατὰ τὸν νόμον καὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ, νὰ μὴ δὲν ἔχη κα-
νένα ἐμπόδιον ὑπὸ τινος. Ἦτον δὲ τότε βασιλεὺς αὐτὸς ὁποῦ εἶπα-
μεν, ὁ σουλτὰν Σελήμης.

»Καὶ ὡς ἔλαβεν ὁ πατριάρχης τὸ βασιλικὸν μπαράτιον ἐκά-
θησεν εἰς κριτήριον, καὶ ὡς οἰκουμενικὸς πατριάρχης πάντας
ἔκρινε καὶ κρίνει, ὡς χριστομίμητος, καὶ πρόσωπον ἀνθρώπου
δὲν ἐβλέπει, ἀλλὰ τὴν δικαιοσύνην κρίνει. Καὶ ὁ κόσμος ἀγάλλ-
λεται, καὶ εὐφραίνεται εἰς τὴν αὐτοῦ παναγιότητα, καὶ τὸν θεὸν
ὕμνουῦν καὶ δοξάζουσι πάντες οἱ εὐσεβεῖς, νέοι καὶ γέροντες, ὁποῦ
τοὺς ἔδωκε τοιοῦτον ἀγαθὸν ποιμένα, καὶ δίκαιον.

»Λοιπὸν θεῖω ζήλω κινήθεις ἠθέλησε νὰ ὀρθοτομήσῃ τὴν ἐκ-
κλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ὡς αὐτοῦ μιμητῆς, ἤγουν νὰ εὐγάλη καὶ
νὰ ἐξεβρίζωσῃ παντάπασιν τὸ κακὸν δένδρον, τὸ σεσαπημένον
τῆς κολάσεως, νὰ κόψῃ τοὺς κλάδους καὶ τὸ δένδρον, καὶ τὴν
ρίζαν νὰ ἐξανασπάσῃ καὶ νὰ τὴν ἐκάψῃ εἰς τὴν φωτίαν, νὰ μη-
δὲν φαίνεται παντάπασιν, οὐδὲ νὰ φυτευθῇ πλεόν· λέγω τὸ πα-
ρανομώτατον καὶ διαβολικὸν ἔργον τὸ Σιμωνιακόν. Καὶ ἐπὶ τοῦ
ἱεροῦ κριτηρίου καθήσας, ὡς κοινὸς δεσπότης ὅλης τῆς οἰκουμέ-
νης, φορῶν τὸ ἱερὸν μανδύον μετὰ τῶν ποταμῶν καὶ τὸ πατρι-
αρχικὸν δικανίκιον ἐπὶ χεῖρας ἔχων· καὶ συνόδου γενομένης μετὰ
τῶν τότε καθευρεθέντων πανιερωτάτων μητροπολιτῶν, τοῦ τε
Ἡρακλείας, τοῦ Νικαίας, τοῦ Νικομηδείας, τοῦ Χαλκηδόνος,
τοῦ Θεσσαλονίκης, τοῦ Προύσης, τοῦ Ἀμασειας, τοῦ Μονεμβα-
σίας, τοῦ Βεβροίας, τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν, τοῦ Σεβρῶν, τοῦ Λα-
ρίσσης, τοῦ Ἰωαννίνων, τοῦ Μελενίκου, τοῦ Ἀθήνου, τοῦ Βιζύης,
τοῦ Λαζίας, τοῦ Ἰσχανίου, καὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων,
τοῦ Ῥαιδεστοῦ, τοῦ Μυριοφύτου, τοῦ Μέτρων, καὶ τοῦ Τζερουλοῦ,
καὶ τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν, καὶ ἐπρόσφεραν τὸν εἰκοστὸν
ἔννατον κανόνα τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ὅτι ὅποιος γένει ἀρχιε-
ρεὺς, ἢ ἱερεὺς, ἢ διάκων μὲ φλωρία, ἢ ἄλλο χάρισμα ἐκκλησια-
στικὸν νὰ ἐπάρῃ, νὰ καθήρεται ὁ ἀρχιερεὺς ἐκεῖνος ὁποῦ ἔκαμε
τὴν χειροτονίαν, ὁμοίως καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ ἐχειροτονήθη· καὶ οὐ
μόνον νὰ καθήσωνται αὐτοὶ, ἀμὴ καὶ νὰ χωρίζωνται τῆς ἁγίας

κοινωνίας τῶν χριστιανῶν, ὡς Σίμων δ μάγος ὑπ' ἐμοῦ τοῦ Πέ-
 τρου. . . Τουτοτρόπως καὶ τὰ λαμβανόμενα ἀργύρια παρὰ τῶν
 πωλούντων τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ αἱ ἐνορίαι καὶ αἱ χώραι, τοῦ-
 τέστι τὰ χωρία ὅπου ἔχουν τὰς ἐνορίας, τὰς ὁποίας ἀγοράζουσι
 οἱ χειροτονοῦμενοι ἱερεῖς ἀπὸ τούτων ἀρχιερεῖς, καὶ δίδουν φλωρία,
 ἧγουν ἐμβατικά, τιμὴν αἵματος θέλουσι εἶσθαι καὶ θέλουσι ὀνο-
 μάζεσθαι.

»Καὶ ὡς ἀνεγνώσθησαν οἱ ἄνωθεν ἀποστολικοὶ κανόνες καὶ
 τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ἔγραψαν τόμον εἰς τὸν κώδικα, καὶ
 ὑπεγράφη παρ' αὐτοῦ τοῦ κοινῶν δεσπότη, τοῦ πανηγιωτάτου
 καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ παρὰ τῶν ἄνωθεν ἁγιοτάτων
 ἀρχιερέων ὅτι ὅποιος ἀπὸ τούτων ἀρχιερεῖς παρεῖη τοὺς θεοὺς ἄ-
 νωθεν κανόνες νὰ ἦναι καθηρημένος. Καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι
 ἐξεσπάσθη καὶ ἐξερρίζωθη τὸ σιμωνιακὸν καὶ τὸ ἐμβατικόν, τὸ
 ὅποιον καὶ αὐτὸ σιμωνιακὸν ἦτον ἀσεβέστατον. . .

»Ὅμως καλῶς ἐτελείωσε τὸ σωτήριο τοῦτο ἔργον ὁ χριστο-
 μίμητος πατριάρχης, ἔπεσεν ὁ πόνθος αὐτοῦ καὶ ἡ ἀγάπη εἰς τὴν
 μελέτην τῆς θείας Γραφῆς, καὶ νύκτα καὶ ἡμέρα ἐσπούδαζε καὶ
 σπουδάζει θεολογικὰ, φιλοσοφικὰ, καὶ ἄλλα πολλὰ μαθήματα,
 καὶ ἐκκλησιαστικά καὶ ὡς οἰκουμενικὸς πατριάρχης καὶ πατὴρ
 καὶ διδάσκαλος δὲν ἔπαυσεν οὐδὲ παύει νὰ διδάσκη καὶ νὰ κη-
 ρύττῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ πρὸς πάντας τοὺς εὐσεβεῖς διὰ τὴν
 σωτηρίαν αὐτῶν, καθὼς ἔκκαμνεν οἱ σοφώτατοι παλαιοὶ πατρι-
 ἀρχαι. . .

»Καὶ ἐν τῷ ἅμα ὅλον τὸ τέμπλον μὲ τὰ ἅγια θύρη, τὸ
 παλαιὸν ἐκεῖνο τὸ σεσαθρωμένον, εὐγάλε καὶ ἔκαμεν αὐτὸ νέον,
 ὅλον γλυπτὸν μὲ καθαρὸν χρυσάφι, καὶ τὰς θύρας τοῦ βήματος
 ὅπου ἔχει τὸν θεῖον εὐαγγελισμόν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ
 δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, καὶ ἀπάνω καὶ κάτω, ὅλον τὸν ναὸν εὐτρέ-
 πισε, καὶ τὸν ἐλάμπρυνε, καὶ τὸν ἐστόλισε μὲ διάφορας εἰκόνας
 μεγάλας καὶ μικράς, μετὰ εὐμορφωτάταις ποδιαῖς, καὶ κανδή-
 λας ἔμπροσθεν αὐτῶν ἐλάμπρυνε δὲ καὶ τὰς κολόνας τοῦ ναοῦ,
 καὶ πάντα τὰ πορφυρὰ καὶ μάρμαρα, ὅπου εἶναι κολλημένα
 ἀπάνω καὶ κάτω εἰς τοὺς τοίχους ἔκαμε δὲ καὶ κανδήλας ἀρ-

γυράς ὠραίας με τὸ χρυσάφι τέσσαρας, καὶ τὴν μὲν μίαν ἔβαλεν ἔμπροσθεν τῆς δεσποτικῆς εἰκόνας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν δὲ δευτέραν ἔμπροσθεν τῆς θεομητορικῆς εἰκόνας τῆς Παμμακαρίστου, τὴν δὲ τρίτην ἄνωθεν τοῦ τέμπλου τοῦ χρυσοῦ, ὁποῦ ἔναι ὁ σταυρὸς μετὰ τὸ χρυσάφι καὶ ἔναι στρωμένους εἰς αὐτὸν ὁ κύριος καὶ σωτὴρ τοῦ κόσμου, αὐτὸς ὁ Χριστὸς, τὴν δὲ τετάρτην ἐκρέμασεν εἰς τὴν μέσσην τοῦ ναοῦ, λέγων εἰς τὸν χορόν· καὶ τόσον λαμπρότατον καὶ πάντερπνον ἐστόλισε τὸν αὐτὸν ναὸν τῆς Παμμακαρίστου, ὅτι ἐπληρώθη τὸ ἱερὸν λόγιον τὸ λέγον, οὐρανὸς πολύφωτος ἢ ἐκκλησία· καὶ ἂν θέλῃς νὰ πληροφορηθῆς εἰς τοῦτο, τὴν νύκτα χωρὶς νὰ ἀνάψουν φῶς εἰς αὐτὸν τὸν ναὸν λάμπει ὡς ὁ ἥλιος ὄλη, καὶ φωτίζει ἀπάνω καὶ κάτω, καὶ μέσα καὶ ἔξω, καὶ εἰς τοὺς ναρθήκους, καὶ εἰς τὰ παρεκκλησία ἀπὸ τε τοῦ χρυσαφίου καὶ τοῦ ἀσημίου, καὶ τῶν ἄλλων λαμπροτάτων στολισμῶν.

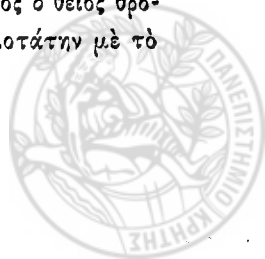
Ἐκαμε δὲ καὶ κτίσεις ἐκ βάρων γῆς πολλὰ ὠραιόταται· ἀρχῆ, ἔκαμε δεύτερον θεῖον κελλίον αὐτοῦ πατριαρχικὸν κολλημένον μετὰ τοῦ πρώτου· καὶ τὸ πρῶτον τὸ παλαιὸν ἔκαμε κριτήριον μετὰ ὠραιότατου πατριαρχικοῦ θρόνου, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀντικρυς τοῦ κελλαρίου· καὶ τράπεζαν μεγάλην ἐκεῖ ἔκαμεν, καὶ ἄλλα κελλία μετὰ μαγειρείου νέα, καὶ φρέαρ βαθύ· καὶ κάτω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ πατριαρχείου, κατὰ τὸ μέρος τῆς δύσεως, ἔκτισεν ἐκ βάρων γῆς παλάτια δύο μεγάλα, ὠραιότατα, ἀνώγαια, ἔχοντα μέσα τόπους κεχωρισμένους διὰ ἀναπαύσεις πολλῶν ἀρχιερέων, καὶ ἄλλων τιμίων προσώπων· καὶ τὸ ἓνα τὸ μεγαλειότερον, ἔκαμε τὸ κατώγαιον αὐτοῦ ἀχούρη διὰ τὰ ἄλογα, τὸ δὲ δεύτερον ἔναι ἀνώγαιον καὶ κατώγαιον.

»[Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τούτου τοῦ κυροῦ Ἰερεμίου ἀπέθανεν ὁ σουλτάν Σελήμης, καὶ ἔλαβε τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ σουλτάν Μουράτης]. Καὶ ὡς ἔμαθαν οἱ ὑποτεταγμένοι τῆς βασιλείας αὐτοῦ αὐθένται ἔστειλαν ἀποκρισιάρχους μετὰ μεγάλων καὶ πολυτίμων δώρων, καὶ ἐπροσκύνησαν αὐτόν....] Ὁ δὲ πατριάρχης λαβὼν τὸ διατεταγμένον πεσκέσιον, ἦτοι κανίσκιον, τὰς δύο χιλιάδας τὰ φλωρία, ὑπῆγε καὶ ἐπροσκύνησεν αὐτόν, καὶ τὴν χεῖρα

αὐτοῦ ἐφίλησεν, ὡς ἔναι συνήθεια τῶν πατριαρχῶν, καὶ τὸ μπαράτιον αὐτοῦ ἐβεβαίωσεν, ὅπερ τοῦ ἔδωκεν ὁ ἀποθανὼν πατὴρ αὐτοῦ σουλτάν Σελήμη, καὶ ὠρίσε καὶ ἔδωκεν αὐτοῦ καὶ ἄλλον νέον μπαράτιον, ὅτι κατὰ τὴν πίστιν του νὰ ὀρίζη καὶ νὰ κρίνη μητροπολίτας, ἀρχιεπισκόπους, ἱερεῖς, καὶ πᾶσαν ἄνθρωπον Ῥωμαῖον, καὶ ἐκκλησίας, καὶ μοναστήρια, καὶ ὅποιος φανῆ ἐναντίος τοῦ μπαρατίου αὐτοῦ νὰ παιδεύεται μεγάλως παρὰ τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Λαβὼν δὲ τὸ βασιλικὸν μπαράτιον ὁ πατριάρχης καθέζεται εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον αὐτοῦ, ὡς κύριος καὶ δεσπότης τῆς οἰκουμένης, καὶ κρίνει καὶ ἀποφάσεις ποιεῖ, καὶ τίμια πατριαρχικὰ γράμματα οἱ Χριστιανοὶ ἐπέρνουν εἰς τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν, καὶ ἔχουν τὸ βέβαιον εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην· καὶ ἄλλα ὅμοια ποιεῖ κατὰ τὴν δεσποτεῖαν καὶ ἐξουσίαν, ἣν περ ἔχουν οἱ πατριάρχαι.

»Ἐκατασκεύασε δὲ καὶ θεῖον θρόνον, μέγαν καὶ θαυμαστὸν, πατριαρχικὸν, διὰ πολλῆς ψιλῆς τέχνης, καὶ διὰ πολλῶν διαφορῶν πραγμάτων. Ἔχει δὲ κόκκαλα πολύτιμα, ὠραιότατα, ἄσπρα, καὶ ἄλλα πολυποίκιλα τῆς τέχνης, πράσινα, μαῦρα, καὶ ἄλλης θεωρίας, καὶ κατὰ τόπους μὲ τὸ χρυσάφι· καὶ ἐκεῖ ὅπου στέκεται εἰς αὐτὸν ὁ θεῖος πατριάρχης, ἄνωθεν τῆς θείας καὶ ἱεράς αὐτοῦ κορυφῆς, ἔχει τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, μέγαν ἀρχιερέαν, ὅλον μὲ τὸ χρυσάφι ἱστορημένον. Ἔναι δὲ τὸ μήκος μία σπιθαμὴ μεγάλη. Καὶ ποῖος νοῦς ἀνθρώπου νὰ δυνηθῆ νὰ κατανοήσῃ τὴν τέχνην καὶ θεωρίαν αὐτοῦ τοῦ ὑψηλοτάτου πατριαρχικοῦ θρόνου; Ὅταν γὰρ θεωρῆ αὐτὸν τινὰς ἀπὸ τὴν λαμπρότητα ὅπου ἔχει τῶν πολλῶν ὠραιότατων πραγμάτων, ὧν περ ἔναι κατασκευασμένος, καὶ καμωμένος σοῦ φαίνεται, ὅτι ἔναι ῥοῦχον πολύτιμον χρυσοῦφαντον μαργαριτόστρωτον, μετὰ τῶν δώδεκα ἐκλεκτῶν λίθων, τοῦ τε σαρδίου, [το]παζίου, σμαράγδου, ἄνθρακος, σαφειρίου, ἰάσπου, ὑακίνθου, ἀγάτου, ἀμεθύστου, χρυσολίθου, βυρηλλίου, καὶ ὄνυχιτου, καὶ μετὰ ἄλλων πολυτίμων λίθων ἐκλεκτῶν καὶ λαμπροτάτων· καὶ φαίνεται ὠραιότερος καὶ λαμπρότερος ἀπὸ ὅλον τὸν ναόν. Ἔχει δὲ αὐτὸς ὁ θεῖος θρόνος εἰς τὸ ἓνα μέρος μία μεγάλην ἀγία εἰκόνα ὠραιότατην μὲ τὸ

χρυσάφι, και ἔχει τὴν ἀποκαθήλωσιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ και τὸν θεῖον ἐνταφιασμὸν τοῦ παναγίου σώματος αὐτοῦ και ἐκρέμασεν ἐκεῖ κανδήλα ἀργυρῆ, και φωτίζ[ει] και λάμπει, ὡσπερ ὁ ἀστέραις τῆς αὐγῆς. ¹

1. Ὁ θρόνος οὗτος διασωθεὶς ἐκ τῆς ἀκολούθως γενομένης ἀρπαγῆς τῆς Παμμακαρίστου ὑπὸ τοῦ μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Θεολήπτου ἐπιτροπευόντος ἱεροδιακόνου Νικηφόρου και μετενεχθεὶς ὑστερον (1600) εἰς τὸν ἐν Διπλοφαναρίῳ νέον Πατριαρχικὸν ναὸν σώζεται ἄχρι τοῦ νῦν, μόνον κατὰ τὴν ὄροφν ἐπισκευασθεὶς τῷ 1680 δαπάνῃ Δημητράσκου Καντακουζηνοῦ τοῦ πρὶν και κατόπιν ἡγεμόνος Μολδαβίας χρηματίσαντος, ὡς ἡ ἐπὶ τῆς ὄροφῆς ἐπιγραφὴ μαρτυρεῖ* φέρει δὲ ἐπίγραμμα ἱαμβικὸν ἐκ στίχων ἕξ, ὅπερ ὁ Κ. Ἰωαννίδης ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Κωνσταντινουπόλεως ἀντιγραφάμενος πανομοιότυπος ὑπέβαλε τῇ ἐρεύῃ τῶν μελῶν αὐτοῦ. Δύο δὲ σπουδαία λάθη ἀνευρίσκονται ἐν τῇ ἀναγνώσει και τῇ ἐξηγήσει τοῦ ἐπιγράμματος· πρῶτον, ἐν τῷ πέμπτῳ στίχῳ οἱ δύο πρῶτοι πῶδες παρελείφθησαν, και τοι ἐν τῷ πανομοιότυπῳ φαινόμενῳ καθαρῶς στοιχείων τινῶν, οἷον: Ω Η Ω, δεύτερον, ἐν τῇ χρονολογίᾳ ζπέ (= 7085 ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἤτοι 1577 Α. Χ.) οὐδὲν τῶν μελῶν ἀνέγνω, και τοι μὴ πολλῆς χρήζουσαν τῆς ἐρεύνης· ἀλλ' ὁ μὲν Κ. Ἰωαννίδης ἀνέγνω τὸ ζ ὡς Α και τὸν Ἰερειμῖαν ὑπέλαβε μοναχὸν τινα τοῦ 1085 α. Χ. τὰ δ' ἄλλα τῶν μελῶν οὐδὲ προσβλέψαι ἠθέλησαν εἰς τὸ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν πανομοιότυπον, (ἴδε Περιοδικὸν «Ὁ Ἑλλ. Φιλόλ. Σύλλογος, Τεύχος ΙΓ'—ΙΕ' 1868, σελ. 82), ἀλλ' ἀπεπλανήθησαν εἰς παραδοξολογίας ἀσυγγνώστους. Ἴδου δὲ πῶς ἔχει τὸ κείμενον τοῦ ἐπιγράμματος.

†Κἄν οὐ πέφυγε θάμβος ἐπτὰ θαυμάτων
τῶν πρὶν ὁ θαυμάσιος οὗτος ἰθρῶνος,
ἄκοσμον αὐτὸν πατριαρχοῦντος δ' ὅμως
χάρισιν ἰδεῖν ἐστὶν Ἰερειμίου.
—υ— λάμποντος ἡλίου πλέον,
Ἄγγιᾶλλου τῆδ' ἀφιερῶκότος.

Κατὰ ἔτος τὸ ζπέ: ἰνδ. ε'. μαρτίου α'. »

Τὴν ἐξηγήσιν τοῦ ἐπιγράμματος τούτου ὁ Κ. Ν. Σακκόπουλος μόνος ἔδωκεν ἀκριβεστέραν πρὸς και τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας ἐγγυτάτω (αὐτόθι). Συμπληροῦμεν δὲ αὐτὴν ἡμεῖς ὡς ἐξῆς:

» Καὶ τοι ὁ θαυμάσιος οὗτος θρόνος οὐκ ἀπολείπεται τοῦ θάμβους τῶν πάλαι ἐπτὰ θαυμάτων, ὅμως ἄκοσμον αὐτὸν εὐρίσκει τις συγκρίνων πρὸς τὰς χάριτας τοῦ πατριαρχοῦντος Ἰερειμίου, τοῦ ἐν Ἀνατολῇ* λάμποντος πλέον τοῦ ἡλίου, τοῦ Ἀγγιᾶλλου, δε αὐτὸν ἐνταυθοῖ ἀφιέρωσε. Ἐτεὶ 7085=1577. ἰνδ. ε'. Μαρτίου α'. » [Σημ. Χ. Γ. Κωνσταντινίδου].

* Τὸς ἐλλείποντας δύο πῶδας ἀναπληροῦμεν, ὀδηγοῦμενοι ἐκ τῶν ἐρωμένων ἰχνῶν, και συγγενῶς πρὸς τὸ νόημα, διὰ τῶν λέξεων «Ἐν ἡ[ί]ω». Ἐάν δὲ τις ἐπιτυχέστερον ἀναπληρώσῃ τὸ χάσμα, ὁμολογήσομεν αὐτῷ πολλὴν τὴν χάριν. Λόγου δὲ πάρεργον, διορθοῦμεν και τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος τοῦ Πα-

• α' Ἐκαμε δὲ καὶ ἱερὰ πολύτιμα καὶ λαμπρὰ, πολυσταύρια, φελόνια, στιχάρια, ὠράρια, καὶ σκευὴ ἀργυρᾶ ὠραῖα, τὰ ὁποῖα ὅταν τὰ ἐνδυθοῦν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι καὶ εὐγουν ἔξω τοῦ βήματος, καὶ ἔλθουν γύροθεν τοῦ ὑψηλοτάτου θρόνου, καὶ κλί-
νουν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, λέγοντες τὴν εὐχὴν, παρομοιάζουν τοὺς
θεῖους ἀγγέλους ὁποῦ στέκονται ἔμπροσθεν τοῦ φοβεροῦ θεοῦ
θρόνου τοῦ οὐρανοῦ, κλιμένοι τὰς κεφαλὰς καὶ λέγοντες τὸ ἁ-
γιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, καὶ τὰ ἕξῃς. Ὅμως ὁ πόθος καὶ ἡ
ζέσις τοῦ κοινῆς δεσπότης ἔναι εἰς αὐτὸν τὸν θεῖον ναὸν τῆς
Παμμακαρίστου, καθὼς ἦτον τοῦ Σολομῶντος εἰς τὴν ἁγίαν
Σιών, καὶ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως, εἰς τὴν ἁ-
γίαν Σοφίαν. Καὶ καθὼς ἐλάλησεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ
τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ πῶς νὰ τὴν ἐκάμη καὶ πῶς νὰ τὴν
ἐστολισῇ, οὕτως ἐλάλησε καὶ λαλεῖ ἡ Παμμακαρίστος πρὸς τὴν
ἐμψυχον εἰκόνα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ αὐτῆς, ἡ ὁποία εἶναι αὐτὸς
ὁ πατριάρχης, ὁ ἀληθινὸς ἀρχιερεὺς τοῦ Χριστοῦ, ὁ ἐκ Θεοῦ τὴν
χάριν ἔχων, ὁ πληρωθεὶς δεσποτικὸς λόγος εἰς αὐτὸν διὰ Ἡσαΐου
τοῦ προφήτου Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, εἰμὴ ἐπὶ τὸν πρῶτον καὶ ἡσυ-
χον, τὸν τρέμοντά μου τοὺς λόγους; Λοιπὸν ὁ κοινὸς δεσπότης,
ἔσωντας νὰ λέγουν οἱ θεοὶ διδάσκαλοι, ὅτι ἐπίγειος οὐρανὸς εἶναι
ἡ ἐκκλησία, καὶ οὐρανὸς πολύφωτος, ἐνθυμήθη τοῦτο ἐν τῇ καρ-
δίᾳ αὐτοῦ διὰ τοῦ θεοῦ φωτισμοῦ, καὶ ἔκαμε τοὺς καλλωπισμοὺς
καὶ τὰ ὠραῖα καὶ λαμπρότατα, ὁποῦ ἀκούσετε εἰς τὸν θεῖον ναὸν
τοῦτον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τῆς Παμμακαρίστου. Ἐχει γάρ
ὁ οὐρανὸς, καθὼς τὸν ἐβλέπομεν, ἥλιον, φεγγάρι, ἄστρον, καὶ τὰ
ἄλλα. Ἐχει δὲ αὐτὸς ὁ ναὸς τῆς Παμμακαρίστου, ἀντὶ τοῦ φω-

τριαρχικοῦ ναοῦ ἐπιγραφῆς, ἣν ὁ τε Γ. Χρυσοβέργης καὶ ὁ Ἐμ. Ἰωαννίδης ἡμαρ-
τημένως ἀνέγνωσαν (Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλ. Α'. σελ. 55.) Ἐχει δὲ οὕτως·

Ἄνω ἐς ὕψος τοῖς ἔχουσι καρδίας
θεοῖ' ἔσσα τ' ἔργα ποιπνύονται ἐμφρόνως.
Καὶ γὰρ Γαβριὴλ τοῦ Παναγιωτάτου
γνώμη ἀρίστη ὠραῖος τεύχθην ἔγαν,
ἀλλὰ δαπάνη εὐσεβεῶς Ἰωάννου,
ἐρμηνεύς δὲ τοῦ στολάρχου Ὀτμάνων.

Ἔτει 1703.»

τὸς τοῦ ἡλίου, τὸ ὠραιότατον καὶ λαμπρότατον χρυσὸν τέμπλον, ἀπάνω μετὰ τοῦ ζωοποιοῦ χρυσοῦ σταυροῦ, ὅπου ἔναι εἰς αὐτὸν ἐστρωμένος ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ σωτὴρ παντὸς τοῦ ἀνθρώπινου γένους, καὶ αἱ εἰκόνας τῶν δώδεκα δεσποτικῶν ἐορτῶν, καὶ κάτωθεν τοῦ τέμπλου ἡ εἰκόνα αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεγάλη καὶ λαμπροτάτη, καὶ ἐν τῷ δεξιῷ μέρει ἡ εἰκόνα τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Παμμακαρίστου ὠραιότατη καὶ λαμπρῆ, ἔχοντες πολύτιμαῖς ποδιαῖς χρυσαῖς, καὶ βημόθυρον μέγα ἐκλεκτὸν, πολλῆς τιμῆς, καὶ αἱ πόρται τοῦ ἁγίου βήματος πάνχρυσαις, μὲ τὸν θεῖον εὐαγγελικὸν ἀσπασμὸν τῆς πανυπεράγνου Θεοτόκου· καὶ ἀντὶ τοῦ φωτὸς τῆς σελήνης καὶ τῶν ἀστέρων ἔχει τὰς ἀργυρὰς κανδήλας καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν θείων εἰκόνων, καὶ ὅλην τὴν εὐπρέπειαν τοῦ ναοῦ, τὴν ὁποῖαν ἀκούσατε, ὅπου εἶπαμεν· ὅτι καὶ μέσα καὶ ἔξω ἔναι ὅλη λαμπρῆ, φωτοειδῆς καὶ θαυμασιωτάτη ἀπὸ τὴν ὠραιότητα· ἀντὶ δὲ τοῦ οὐρανοῦ θρόνου ἔκαμεν αὐτὸν τὸν θεῖον θρόνον, τὸν ὑπέρλαμπρον ὅπου εἶπαμεν· καὶ καθὼς ἡ θεότης ἀθήται ἐπὶ θρόνου εἰς τὸν οὐρανὸν, οὕτως καὶ αὐτὸς ὁ δεσπότης, ὁ φέρων τὴν εἰκόνα τοῦ ἑνὸς τῆς ἁγίας τριάδος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἀθήται ἐπὶ τοῦ θείου θρόνου τοῦ ἐπιγείου. Ἔναι δὲ καὶ λέγεται αὐτὸς ὁ ναὸς τῆς Παμμακαρίστου ἐπίγειος οὐρανὸς, νέα Σιών, τὴν ὁποῖαν ἔκτισεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος, καὶ καύχημα καὶ ἔπαινος ὅλης τῆς οἰκουμένης, καὶ εὐμορφία ὄλων τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μητέρα, τὸν ὅποιον περισκεπάσει καὶ στερεώσει καὶ φυλάξει ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ὁ δυνατὸς καὶ φοβερὸς ἐκ τῶν ὁρατῶν τούτων ἐχθρῶν ἐκ παντὸς ἐναντίου, σὺν αὐτῷ τῷ παναγιωτάτῳ ἡμῶν αὐθέντῃ καὶ δεσπότῃ, τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, καὶ πληρωθῆ ὁ θεῖος λόγος αὐτοῦ τοῦ κυρίου τοῦ εἰπόντος πρὸς τὸν κορυφαϊότατον τῶν ἀποστόλων· «σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς.»

B'.

Ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς Ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας περὶ φανῆ κατέχει θέσιν ἡ τοῦ Ἱερεμίου Β' πρώτη αὕτη πατριαρχία, διὰ τὸν λόγον, ὅτι ἐπ' αὐτοῦ πρώτον οἱ Διαμαρτυρόμενοι ἐπισήμως προέβαλλον τὸ περι ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν πολυθρόλητον ζήτημα, ὅπερ δυστυχῶς οὐ μόνον οὐδένα ἀπέφερε καρπὸν, ἀλλὰ ζημίαν μᾶλλον ἐπροξένησεν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐκτεθεισάν εἰς τὴν λυσσώδη καὶ ἀδιάκοπον τοῦ παπισμοῦ ἐκδίκησιν.

Πρώτη περὶ τοῦ ζητήματος τούτου νόξις ἐδόθη ἐπὶ τοῦ πατριαρχοῦ Ἰωάσαφ Β'. Οὗτος ἀκούσας τὴν ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ διεγερθεῖσαν ὑπὸ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Λουθήρου ταραχὴν, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ λάβῃ καθαρὰν ἰδέαν περὶ τε τῶν αἰτίων καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, ἕνεκα τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὑπὸ τῶν παπιστῶν διαδιδόμενων παραδόξων σπερμολογιῶν, ἔπεμψεν εἰς Γερμανίαν τὸν διάκονον τοῦ πατριαρχείου Δημήτριον Μυσὸν, μὲ τὴν ἐντολὴν ἵνα καλῶς σπουδάσῃ τὰ δόγματα τῶν Διαμαρτυρομένων. Τοῦτον ἐπὶ ἐξαμηνίαν ἐκείσε διατρίψαντα, φιλοτίμως ἐξεναγώγησε Φίλιππος ὁ Μελάγχθων. Ὅταν δὲ ὁ Μυσὸς περαιώσας τὴν ἀποστολὴν του ἠτοιμάζετο νὰ κατέλθῃ (1559), ὁ μέγας ἐκεῖνος τοῦ Λουθηρανισμοῦ ἀπόστολος ἔκρινεν ἀναγκαῖον, ἵνα πέμψῃ εἰς τὸν πατριάρχην μετάφρασιν τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας¹, ἐν ᾗ κα-

1. Ἡ μετάφρασις αὕτη δημοσιουθεῖσα κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐν Βασιλείᾳ παρ' Ἰωάννη τῷ Ὀπωρικῷ, ἀνετυπώθη ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ τῶν Λουθηρανιστῶν μετὰ τοῦ Ἱερεμίου (Acta Theologorum Wirtembergensium, σελ. 5—53). Εἰ καὶ φέρει δὲ τὸ ὄνομα Παύλου Δολσκίου Πλαείως, ἐνὸς τῶν μαθητῶν τοῦ Μελάγγθωνος, ἔργον ἐστὶ αὐτοῦ τοῦ τελευταίου, ὡς ὁμολογεῖ ὁ βιογράφος αὐτοῦ Μελχίωρ Ἀδαμος. «Ad illam epistolam addidit Philippus exemplum Augustanae confessionis Graecum, nomine Dolskii editum, sed à Philippo compositum.» Allatii, de Perpetua Consensione, σελ. 1009.

θαρώς ἐξετίθεντο τὰ δόγματα τῆς Ματαρρύθμισεως, συνοδεύσας αὐτὴν καὶ μετὰ τῆς ἐξῆς ἐπιστολῆς.

»Τῷ παναγιωτάτῳ πατριάρχῃ τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, κυρίῳ Ἰωάσαφ σεβασμιωτάτῳ, εὖ πράττειν.

»Ἄει μὲν ἡ ἐκκλησία Θεοῦ ἐν τούτῳ τῷ βίῳ, ὡσπερ πλάιον ἐν κύμασιν, ἐν πολλαῖς θλίψεσι χειμάζεται, νυνὶ δὲ ἐν τῷ νοσερῷ τοῦ κόσμου γῆρα μᾶλλον ταράττεται ἢ πάλαι· ὅπερ δρώντες πολλάκις στεναζόντες εὐχόμεθα, τὸν υἱὸν Θεοῦ, κριτὴν ἀπάντων ἀνθρώπων ὅτι τάχιστα ἐλθεῖν, θριαμβεύσοντα, καὶ ζύμπασαν τὴν ἐκκλησίαν προσάξοντα εἰς τὴν φανεράν τοῦ αἰδίου πατρὸς συνήθειαν, ὅπου ἐν πᾶσι μακαρίοις ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἔσεται. Τὰς δυστυχίας οὖν τὰς κοινὰς ἀποδυρομένων ἡμῶν, ἡ τοῦ Δημητρίου διήγησις παραμύθιον τι συνέμιξε, λέγοντος, ὅτι θαυμαστῶς ἔτι σώζει ὁ Θεὸς ἐκκλησίαν οὐκ ὀλίγην ἐν τῇ Θράκῃ καὶ Ἀσίᾳ, καὶ Ἑλλάδι, ὡσπερ πάλαι τρεῖς ἄνδρας ἐν φλογὶ Καλδαϊκῇ σέσωκε· τοιγαροῦν εὐχαριστοῦμεν τῷ ἀληθεῖ Θεῷ, τῷ πατρὶ Ἰησοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὅτι κρατερᾶ χειρὶ ἐν τοσοῦτῳ πλήθει ἀσεβῶν καὶ θεοστυγῶν ἐχθρῶν σώζει ποίμνιον αὐτῷ, ὃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰησοῦν Χριστὸν ὀρθῶς τιμᾶ καὶ ἐπικαλεῖται, καὶ δεόμεθα ἀεὶ πανταχοῦ συλλέγεσθαι καὶ συγκροτεῖσθαι ἀγίας ἐκκλησίας. Ἐώρακε δ' ὁ αὐτὸς Δημήτριος ἡμετέρας συνάξεις, καὶ τῆς διδασκαλίας ἀκροατῆς ἐγένετο· διηγήσασθαι οὖν δυνήσεται, ὅτι εὐσεβῶς τὰς ἀγίας γραφάς, τὰς προφητικὰς τε καὶ ἀποστολικὰς, καὶ τοὺς τῶν ἀγίων συνόδων κανόνας περὶ δογμάτων, καὶ τὴν ἡμετέρων πατέρων διδασκαλίαν, τοῦ Ἀθανασίου, Βασιλείου, Γρηγορίου, Ἐπιφανίου, Θεοδωρήτου, Εἰρηναίου, καὶ τῶν ὁμοουσούντων τούτοις τηροῦμεν· τὰς δὲ παλαιὰς βδελυρίας, τὰς τοῦ Σαμοσατέως, καὶ Μανιχαίων, καὶ Μωσαμιτῶν, καὶ πάντων καταράτων, οὓς ἀποδοκιμάζει ἡ ἀγία ἐκκλησία, διαρρήθην ἀποβδελυττόμεθα· καὶ διδάσκομεν θεοσέβειαν εἶναι τὴν ἀληθῆ πίστιν καὶ ὑπακοὴν τὴν κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, τοὺς ἡμῖν ἐπιταχθέντας, οὐ κατὰ τὰς δεισιδαιμονίας, ἢ ἐβελοθησκειας, ἃς οἱ ἀπαίδευτοι τῶν λατίνων μοναχοὶ εὐρήμασιν, ἔξω τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Δεόμεθα οὖν μὴ πιστεύειν ὑμᾶς, σοφοὺς ἄνδρας, ταῖς διαβολαῖς, ἃς πλάττουσι

λιν ὑμῶν Στεφάνου τοῦ Γερλαχίου τουτουί, νέου σπουδαίου, τὰ
 θεολογικά παρ' ἡμῖν ἐπιμελῶς μετελθόντος, οὐκ ἔδυνήθην ἐμαυ-
 τὸν κατέχειν, ἄγιε πάτερ, τοῦ μὴ δοῦναι αὐτῷ πρὸς σὲ τὸ βρα-
 χύ γράμμα τοῦτο· αἴτιον δ' αὐτοῦ οὐ πολυπραγμοσύνη τις, ἢ
 κουφότης ἄλλη, ὡς τινι δόξειεν ἄν, δύο δ' ἄλλω, συγγνώμης ἕ-
 σως οὐκ ἀναξίω, αἰτίω· ἐν μὲν τοῦτο· ὅτι πρὸ πλείονων ἐγὼ νο-
 μίσας ἐτῶν οὐκέτι τὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τοῖς
 περὶ ὑμᾶς τόποις χώραν ἔχειν, ὕστερον ἔμαθον, ὅτι ζώπυρον
 Χριστοῦ ἐκκλησίας οὐκ εὐκαταφρόνητον αὐτόθι· λοιπὸν εἶναι, καὶ
 πατριάρχην ἄνδρα θεοσεβεία καὶ παιδεία διαλάμποντα προϊστα-
 σθαι τούτου· ἐχάρην οὖν σφόδρα, καὶ τῷ μόνῳ ἀληθινῷ Θεῷ ἡ-
 μῶν ὑπὲρ τῆς τοιαύτης εὐεργεσίας ὡμολόγησα χάριν ἐκ ψυχῆς,
 καὶ τοῦ πράγματος ἐπίδοσιν ὁσημέραι πρὸς τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ
 πολλῶν ψυχῶν σωτηρίαν γίνεσθαι κῆζάμην· ἕτερον δ' αἴτιον τοῦ-
 το, ὅτι διαπαντός ἐγὼ φιλέλλην ὢν τὸ πλεῖον τῆς ζωῆς μου ἀμ-
 φι τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν καὶ παιδείαν ἔσχον, καὶ κατὰ τὴν μι-
 κράν μου δύναμιν, ἐν τοῖς τοῦ ἐπιφανεστάτου Βιρτεμβεργικοῦ
 τοπάρχου, κυρίου μου ἠπιωτάτου, διδασκαλείοις (ἅπερ ἐν αὐτοῦ
 πόλει Τυβίγγη ὄντα τυγχάνει) τὰ ἑλληνικὰ μαθήματα πρὸς
 τοῖς λατινικοῖς εἰς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ δόξαν φυτεύω· ἐν τῇ χώ-
 ρῃ γὰρ ταύτῃ τὰ τοῦ παγκοίνου σωτῆρος Χριστοῦ ἐκ τῶν προ-
 φητικῶν τε καὶ ἀποστολικῶν γραφῶν, χάριτι τοῦ ἁγίου πνεύ-
 ματος καθαρῶς καὶ πλουσιολόγως διδάσκεται, πᾶν φιλοσοφικὸν
 νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ αἰχμαλωτίζεται, εἰς μόνον
 τὸν Χριστὸν καὶ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ τὰ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀπε-
 ρεΐδεται· ἀλλ' οὐδὲν δεῖ ἐμὲ ταῦτα μηχανεῖν, διότι παρέσται τῇ
 ἀγιότητί σου ἐκ τοῦ καλοῦ Γερλαχίου ἱκανῶς γινώσκειν. Ἐχόν-
 των οὖν τούτων οὕτως, ἔδοξέ μοι τὴν ἐπιστολὴν πέμπειν ταύτην,
 ἵνα ἀμφοτέρω, καὶ συγχαίρομι ὑμῖν τοῖς Ἑλλησιν, ἐπὶ τῇ χά-
 ριτι τοῦ Θεοῦ, ὅτι τὰ τοῦ Χριστοῦ δόγματα κατέχειν ἔτι καὶ
 νῦν δύνασθε, καὶ τὴν ἐμὴν περὶ τὰ ὑμέτερα σπουδὴν ἐνδειξάι-
 μην. Προσευχώμεθα τοίνυν, ὡς μέλεσι τοῦ σώματος Χριστοῦ
 πρέπει, ὑπὲρ ἀλλήλων συνεχῶς, ὅπως νῦν τε τὰ πρὸς δόξαν Θεοῦ
 καὶ πληθυσμὸν τῶν σωθησομένων κατευοδωθῆ, καὶ ἐν τῷ ἐτέρῳ

ποτὲ αἰῶνι τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐπιτυχόντες τὴν τρισυπόστατον καὶ φιλόανθρωπον Θεοῦ ἐνότητά ὁμηγερεῖς ἀπαύστως δοξάζωμεν. . . »¹

Ὁ δὲ Ἰάκωβος Ἀνδρέου (8 Ἀπριλίου 1573) ἔγραφε καὶ τὰ ἐξῆς.

» Ἐπειδὴ τοῖνον ἀκούομεν περὶ τῆς θεοσεβείας καὶ σοφίας σου, ἣ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χριστιανοῦ λαοῦ μεγάλως κοσμεῖς, εὐφημίας ἐνταυθοῖ συχναῖς, ἐπιστόλιον αὐτῷ πρὸς τὴν ἀγιότητα σου ἐπιδοῦναι ἔκρινα, ἵνα σπουδαίως αὐτῆς δεηθῶ, εὐμενῶς αὐτὸν ἐντυγχάνοντα προσδέχσθαι. Καταξίωσον οὖν αὐτὸν, αἰδεσιμώτατε κύριε, τῆς χρηστότητός σου καὶ φιλανθρώπου προσφωνήσεως. Εἰς ἓνα γὰρ σωτήρα τὸν Χριστὸν ὑμεῖς τε καὶ ἡμεῖς ἐβαπτίσθημεν· εἰς μόνον αὐτὸν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους λυτρωτὴν πιστεύομεν· διὰ μόνου τοῦ ἐν τῷ σταυρῷ κατορθώματος αὐτοῦ σωθήσεσθαι οἶδαμεν.»

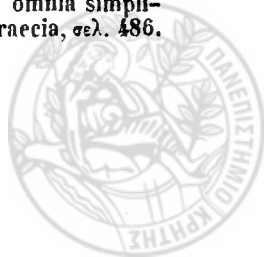
Ἀριχθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Γερλάχιος (6 Αὐγούστου 1573) ἐπαρουσιάσθη ἐπισήμως εἰς τὰ πατριαρχεῖα τῇ 15 ὀκτωβρίου, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ διερμηνέως γιγνώσκοντος τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν, καὶ μετὰ τὰς εἰθισμένας τῆς δεξιώσεως διατυπώσεις, ἐνεχείρισε τὰς συστατικὰς ἐπιστολάς εἰς τὸν Ἱερεμίαν, ὅστις φιλοφρόνως ἀποδεχθεὶς ὑπεσχέθη ν' ἀπαντήσῃ.

Συγκεκρινημένος ἐξελθὼν ὁ Γερλάχιος τῶν πατριαρχείων, ἔγραψεν ἀμέσως τοῖς ἐν Τυβίγγῃ, θαυμάζων καὶ διατρωνῶν τὴν τε ἰλαρότητα τοῦ χαρακτήρος καὶ τὴν λιτότητα τῆς τε ἐνδυμασίας καὶ διαίτης τοῦ ἑλληνος πατριάρχου.¹ Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων πληροφορηθεὶς ὁ Κρούσιος, ὅτι προσηνῶς ὁ Ἱερεμίας ἐδέχθη τὰ γράμματα αὐτοῦ, ὑποσχεθεὶς μάλιστα καὶ ἀπάντησιν, ἔγραψεν ἀμέσως νέαν ἐπιστολήν, ἐν ἣ ἐδήλου τὴν ἄφατον χαρὰν ἐπὶ τῇ ἐξόχῳ ταύτῃ τιμῇ.

» Τί ἀποδώσω τῷ κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν νῦν ἀνταπέδωκέ

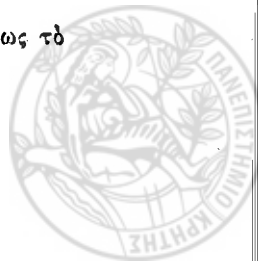
¹ Τὴν ἐπιστολήν αὐτοῦ συνώδευσεν ὁ Κρούσιος καὶ μεθ' ἑλληνικῆς μεταφράσεως λόγου ἀπαγγελθέντος εἰς τὸ σωτήριον πάθος τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου, ἐν ᾧ ἀκροθιγῶς αἱ τῆς Ῥωμάνας ἐκκλησίας καινοτομαὶ ἠλέγγχοντο: « Ἀλλοτρίας δὲ φωνῆς (τὰ πρόβατα) οὐκ ἀκούουσιν, οἷον οὐ πείθονται τοῖς ἐπὶ τοῖς ἔργοις αὐτῶν πεποιθόσιν, ἣ καθαρτήριον πῦρ, καὶ ἔσσι τῷ βήματι Θεοῦ ἐναντία διδάσκουσι. »

² «Nihil tamen splendoris, vita ipsius habet, sed omnia simplicitatem et humanitatem singularem sapiunt.» Theocragia, σελ. 486.

μοι; Εικότως μετὰ βασιλικοῦ προφήτου λέγω. Ἐγνοκα γάρ ταῦτα, ἅπερ νύχόμην. Τὰ τίνα; πρῶτον μὲν τοὺς περὶ τὸν Γερλάχιον, τοὺς καλοὺς καὶ γενναίους, ἀγαθῇ τύχῃ εἰς τὴν μεγαλόπολιν ὑμῶν ἀφικέσθαι· εἶτα δὲ, ἅπερ ἐγὼ φιλέλλημι πρὸς τε τὴν φωνὴν ὑμῶν καὶ τὸ ἔθνος ψυχῆ, ἀγιώτατε πάτερ, πέρυσι μηνὸς ἀπριλίου ἐγεγράφειν, ταῦτα τῇ ἀγιότητί σου ἐγχειρισθῆναι· τρίτον δὲ τὴν τιμίαν ἀγιότητά σου τὴν φιλανθρώπου μεστήν τῷ γαληνῷ τοῦ βλέμματος, καὶ ὄντινόν ἂν ἐπὶ τὸ αἰδεῖσθαι καταπλήσουσας, καὶ εἰς τιμὴν ἑαυτῆς ἐπαγομένην, μετὰ σεμνοτάτου περὶ ἑαυτὴν συλλόγου, προσηνεῖ προσώπων τὰ παρ' ἐμοῦ δέχσθαι ἀξιῶσαι. Ἐπειτα δὲ καὶ καλὴν παρὰ τῆς ἀγιότητός σου ἐλπίδα παρασχεθῆναι, τοῦ ποθεινοτάτην ἀπόκρισιν οὐκ εἰς μακρὰν δεῦρο πέμψειν. Τέλος δὲ (ἕπερ δὴ μέγιστον) τὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἔτι παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν (ὡς καὶ πρὸ ἐτῶν ἀκηκοὺς ἦν) ἰσχύειν τῇ ὑμῶν σπουδῇ ἐπιμελῶς τηρούμενα. Ἐγνοκα τοίνυν (ὡςπερ γράψας ἔφθην) ἅπερ δι' εὐχῆς εἶχον· καὶ διὰ ταῦτα μεγάλως χαίρων, καὶ τῆς θείας χάριτος ἐκ ψυχῆς ὑμῖν συγχαίρων πάλιν ἐρῶ: τί ἀποδώσω τῷ κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν νῦν ἀνταπέδωκέ μοι; Καὶ μάλα ἐν δίκῃ. Θαυμάσια γὰρ τῷ ὄντι τὰ σὰ ἔργα, κύριε. Καὶ ἐν μακροτάτῃ ὁδῷ ἀπὸ Τυβίγγης ἀπέχουσι τόποις, μετὰ τηλικαύτας τῶν πραγμάτων μεταβολὰς, ἐκκλησίας σαυτῷ συλλέξας ἔχεις. Δόξα σοι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, κύριε. Διαφύλαττε ἀεὶ, καὶ ἐπὶ τὸ μείζον δὲ πρόσαγε. Σοὶ ὁσόμεν (τοῦ ἀγίου σου πνεύματος συλλαμβάνοντος) θυσιὰν αἰνέσεως, καὶ ἐν τῷ παναγιωτάτῳ ὀνόματί σου (τί γὰρ ἂν ἄλλο δυναίμεθα καὶ μᾶλλον ὀφείλομεν;) ἐπικαλεσόμεθα διηνεκῶς. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω. Σοὶ δὲ, ἀγιώτατε πατριάρχα, κύριε τιμιώτατε, πλείστη χάρις ὑπὲρ τσαύτης περὶ ἡμᾶς προσηνείας. Εὖ, μετὰ τῆς αἰδεσιμωτάτης σου γερουσίας, διάγοις, εὐτυχῶς τὰ λογικὰ τοῦ ἀρχιποίμενος ἡμῶν ποίμνια τῇ ζωηρᾷ καὶ οὐρανόθεν φανερωθείσῃ τροφῇ βόσκεις, συγγνώμην τέ μοι, ταῦτα οὕτως ἐπιστεῖλαι βουληθέντι, ἀπονέμοις, ὡς τουδὶ μάλιστα ὑπὲρ τῆς ἐξαιρέτου σου σοφίας καὶ πατρικῆς διαθέσεως ὄντος.»

Ἄνυπόμονοι οἱ ἐν Τυβίγγῃ ἔσπευσαν νὰ θίξωσιν ἀμέσως τὸ

» Πέριςυ ἐπιστολὴν τιμίαν, πλήρη τε πάσης ἀγάπης καὶ σοφίας, ἐδεξάμεθα σοῦ τε τοῦ σοφοῦ Ἰακώβου τοῦ Ἀνδρέου, τοῦ ἐν Τυβίγγῃ τὰ θεῖα διδάσκοντος τοὺς αὐτόθι, καὶ ἑτέραν κυρίου Κρουσίου γερμανοῦ· καὶ νῦν δὲ ὡσαύτως ἐξ ἀμφοῖν δισσὰς τὰς ἐπιστολάς κομισάμενοι, ἤσθημεν καὶ τότε καὶ νῦν ἰκανῶς, ὡς ἐχρῆν, γράμμασιν ἐντυχόντες ἀνδρῶν σοφῶν, καὶ ζητήσεις ποιμένων θείας, ὧν ἀμφοτέρων τὴν μεγαλόνοιαν, ἄλλως τε καὶ τὴν πρὸς τὴν ἡμῶν μετριότητα, ἦν δεικνύετον, εὖνοιαν καὶ φιλικὴν διάθεσιν, εἴτε εὐλάβειαν, ἀσπασίως ἀπεδεξάμεθά τε καὶ ἀποδεχόμεθα, καὶ Θεῷ ἠξάμεθα ὑπὲρ ὑμῶν τὰ σωτήρια. Ἀλλὰ πέριςυ μὲν ὑπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀσχολιῶν, ὧν καθεκάστην ἐχομεν, καλυόμενοι (ἐν γὰρ τοῖς μέρεσι τούτοις, ὅσα μετὰ τῶν πολλῶν φροντίδων, τὴν τοῦ Χριστοῦ ἱεροαγίαν ἐκκλησίαν κυβερνῶμεν, τοσοῦτῳ παρρησία τὴν ὀρθοδοξίαν κηρύττομεν) ἀπόκρισιν ὑμῖν οὐ πεπόμφαμεν. Ἐπεὶ δὲ ἔκτοτε πόθῳ διακαεῖ ταύτην διψᾶτε καὶ ἐκδέχεσθε, ἥδη καὶ ἡμεῖς σὺν Θεῷ, εἰς ἃ ἀπεστάλακατε σημειώματα τῶν δύο διδασχῶν ὑμῶν ἀποκρινόμενοι λέγομεν. . .

» Οἱ δὲ δοκοῦντες μὲν εἶναι ποιμένες, τῇ ἀληθείᾳ δὲ μὴ ὑπάρχοντες, ὡς ἀντιστροφόμενοι τῇ αὐτοαληθείᾳ, Χριστῷ τῷ Θεῷ, οὗτοι μισθωτοὶ εἰσι, καὶ οὐ ποιμένες. Ἄλλ' ὑμᾶς κύριος ὁ Θεός, ὁ ἀληθὴς ἀρχιποίμην, ἀξιώσειε τῆς ὑγιούς ἡμῶν πίστεως ἀεὶ ἔχεσθαι, καὶ μὴ χωλαίνειν, μηδὲ νεωτερίζειν ἢ ἀποσκάζειν ἐν τοῖς θεῖως λαληθεῖσιν, ὑπὸ τε τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ μαθητῶν αὐτοῦ, τῶν τε ἱερῶν ἑπτὰ Συνόδων, καὶ λοιπῶν θεοφόρων ἁγίων Πατέρων, ἐπ' ἀρετῇ διαλαμψάντων καὶ θαύμασιν, ἀλλὰ διαφυλάττειν ὅσα ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως παρέλαβε, τῷ τε ἀληθεῖ ἀκολουθεῖν ποιμένι, καὶ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούειν, καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ ἐκπληροῦν.

» Ἰσόλοιπον δὲ ἐστὶν εὐξασθαι αὐτῷ ἀρχιποίμηνι Χριστῷ,

Χριστοῦ 1574, ὡς ὀρθῶς κατὰ σύμπτωσιν σημειοῦται ἐν τῇ λατινικῇ μεταφράσει τοῦ Κρουσίου, ἡμαρτημένως καὶ ἐνταῦθα καὶ ἀλλαγῆς ἀριθμοῦτος ἀπὸ κοσμογονίας μέχρι Χριστοῦ ἔτη 5509, ἀντὶ 5508.

τῷ Θεῷ ἡμῶν, καὶ ὑμᾶς αὐτόθι μηδένα ἄλλον θεμέλιον τῆς πίστεως τηρεῖν, παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ἀκρογωνιαίος λίθος Χριστὸς, ἡ αὐτοαλήθεια· μηδὲ ξένης φωνῆς νεωτεριζόντων τινῶν ἀκούειν, τῶν μὴ διὰ τῆς θύρας τοῦ Εὐαγγελίου εἰσερχομένων, καὶ τῆς διδαχῆς τῶν ἐποικοδομησάντων ἁγίων πατέρων καὶ θείων διδασκάλων ἡμῶν, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ ἀρχιποίμενος κυρίου ἡμῶν ἀκούειν, καὶ τῆς αὐτοῦ ἁγίας ἐκκλησίας, ἣν τῷ ἰδίῳ αἵματι ἐξήρασε, καὶ ἧς πύλας ἄδου μὴ κατισχύσειν, αὐτὸς ἀπεφάνετο. Καὶ τέλος γένοιτο καὶ αὐτῆς τῆς οὐρανόου βασιλείας τυχεῖν, καὶ ἀξιοθῆναι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τῷ κυρίῳ ἡμῶν.»

Τῇ 20 Μαρτίου 1575 οἱ ἐν Τυβίγγῃ ἀπήντησαν τῷ Ἱερεμίᾳ, καὶ ὁμολογοῦντες πολλὰς τὰς χάριτας ἐπὶ τῇ εὐμενεῖ ἀποκρίσει αὐτοῦ, ἀπολογοῦνται πως κατὰ τῆς ἐπὶ νεωτερισμῷ ἐπιτιμήσεως, συκοφαντίαν τῆς Παπικῆς ἐκκλησίας τοῦτο κηρύττοντες.

» Ἐδεξάμεθα τὴν τιμίαν ἐπιστολὴν τῆς ἀγιότητός σου, θεοφιλέστατε κύριε, ἐνισταμένου τοῦ νῦν ἔτους, ἢ τοσοῦτω μείζονα τὴν χαρὰν ἤνεγκεν ἡμῖν, ὅσω μετὰ διακαεστέρου τοῦ πόθου πολλὸν ἤδη χρόνον ἡμῖν προσεδεδόκητο. Εὐχαριστοῦμεν οὖν ἐκ ψυχῆς πρῶτον μὲν τῷ ἀληθινῷ ἡμῶν Θεῷ, καὶ σωτῆρι Χριστῷ, εἶτα δὲ τῇ τιμίᾳ σου ἀγιότητι, τῷ μὲν οὕτω πατρικῶς τὸ πρᾶγμα ὠκονομηκότι, τῇ δὲ οὕτω φιλοφρόνως πρὸς ἡμᾶς ἐσχηκυῖα, καὶ ἐχούση. Τῷ γὰρ ὄντι, οὐδαμῶς μικρὸν τὸ εὐεργέτημα, οὐδὲ μικρὰ ἡ τιμὴ, τὸ, ἐν οὕτως ὑψηλῷ βαθμῷ ἀξιώματος οὖσαν τὴν ἀγιότητά σου, ἡμᾶς πάμπλου αὐτῆς ὑποβεβηκότας ἀποκρίσεως ἀξιῶσαι. Ποίας δὲ ἀποκρίσεως; σοφῆς μὲν καὶ εὐσεβοῦς μάλιστα περὶ τε τοῦ ποιμένου τοῦ καλοῦ, καὶ περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, πατρικῆς δὲ καὶ κηδεμονικῆς πάνυ, ὑπὲρ ἡμῶν τῆς σωτηρίας, ὅπως δηλαδὴ τῇ ὑγίει πίστει, καὶ ταῖς σωτηρίοις ἐντολαῖς, ταῖς ὑπὸ τοῦ ἀρχιποίμενος Χριστοῦ, διὰ τῶν θεοπνεύστων ἑαυτοῦ διακόνων προσταττομέναις, ἄνευ νεωτερισμοῦ καὶ χωλάνσεως ἀεὶ ἐμμένωμεν, καὶ τούντεῦθεν τῆς ἐν τοῖς οὐρανοῖς βασιλείας τυγχάνωμεν. Οὕτως ἄρα σοφῶς τε καὶ φιλοστόργως ἡ ἀγιότης ἡ σὴ. Ἴστω τοίνυν αὐτῇ, ἡμῖν οὐδὲν μᾶλλον σπουδάζε-

σθαι τούτων. Ὁ μὲν γὰρ ἀρχιερεὺς δ' Ῥωμανοῦς¹ νεωτερισμὸν ἡμῖν ἐγκαλεῖ, διότι πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν δι' ἀνδρῶς, θεῖα ἐλλάμψει καὶ ζήλω τῆς ἀληθείας διαφέροντος, Μαρτίνου τοῦ Λουτῆρος² τὰ βελτίω διδασχθέντες οἱ περὶ τοὺς ἐνταῦθα τόπους καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Γερμανίας πολλοὶ, τῶν ταῖς θεαῖς γραφαῖς λίαν μαχομένων ἐκείνου δογμάτων καὶ παραδόσεων ἀπεχώρησαν. Οἱ δὲ θεοσεβέστατοι ἄρχοντες καὶ θεολόγοι ἡμῶν, ἐπιτομὴν τῆς ἀρχαίας, καὶ ἐκ τοῦ παραδείσου ἐφ' ἡμᾶς περιελθούσης, πίστεως συγγραψάμενοι πρὸ τεσσαράκοντα τεσσάρων ἐτῶν τῷ αἰοδίμῳ ἐν αὐτοκράτορι Καρόλῳ τῷ πέμπτῳ, τότε ἐν Αὐγούστη τῶν Οὐτίνδελικῶν πόλει σύναξιν ἄγοντι, ἐπιιδιδόντες τῆς ἑαυτῶν ὀρθοδοξίας λόγον ὑπέσχον, ἥτις ἐπιτομὴ καὶ Αὐγουσταία ὁμολογία διὰ τοῦτο ἐπεκλήθη, ἧς ἔτι καὶ νῦν ἡμεῖς ἐχόμεθα. Ταύτην οὖν τὴν τῶν μακαριτῶν πατέρων ἡμῶν περιβόητον ἐξομολόγησιν (δι' ἣν ἀπὸ πολλῶν μέχρι δεῦρο ἐτῶν μυριάδες μαρτύρων ἐγένοντο) τῆ σου ἀγιότητι πρὸ πέντε περιῖπου μηνῶν, πρὶν τὰ αὐτῆς περιπέθητα γράμματα ἔλθειν, ἐπέμψαμεν, ἐλπίζοντες, ἡμᾶς, εἰ τάχα καὶ περὶ τινὰ διαλλάττομεν ἔθιμα, διὰ τὸ πάμπλου ἐκτετοπισμένον ἡμῶν, πάντως γ' οὖν ἐν τοῖς κυρίοις τῆς σωτηρίας κεφαλαίοις μὴ νεωτερίζειν, ἀλλὰ τὴν ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τε καὶ Προφητῶν, καὶ τῶν θεοφόρων Πατέρων καὶ πατριαρχῶν, καὶ τῶν ταῖς θεοσδότοις γραφαῖς ἐπισημοποιημένων γ'. Συνόδων παραδοθεῖσαν πίστιν (ὅσον ἡμᾶς γε συνιέναι) περιπτύσσεται τε καὶ διαφυλάττειν. Τοιγαροῦν ἐν τῷ παρόντι οὐκ ἐκρίναμεν δεῖν διὰ πλειόνων τῆ ἀγιότητί σου ἐνοχλεῖν, ὡς ἄλλως περὶ τὸ τὰς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας πιστότατα ποιμαίνειν, καὶ τὰ πρὸς τὴν σωτηρίαν αὐτῶν φέροντα φιλαγρύπνως σπουδάζειν, ἀσχολωτάτη οὐσῆ, ἀλλὰ τὴν σοφωτάτην αὐτῆς καὶ θεοσεβεστάτην περὶ ἧς ἐπέμψαμεν ὁμολογίας κρίσιν καὶ ἀπόκρισιν περιμένειν, ἣν καὶ ἐν τῷ ἱκνουμένῳ καιρῷ (μόνον μὴ ἐπαχθεῖς τῆ ἀγιότητί σου ὤμεν) ἡμῖν πατρικῆ ψυχῆς διαθέσει γίνεσθαι, μετὰ πάσης εὐλαθείας καὶ ταπεινώσεως δεόμεθα, εἰ ἄρα ὁ οἰκτιρῶν οὐράνιος πατήρ,

1 Ἐν ἐκδόσει Γεδεών: τῆς Ῥώμης.

2 Ὄμ: Λουτῆρου.

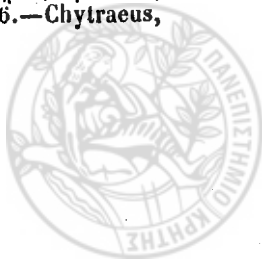

διὰ τοῦ ἀγαπητοῦ ἑαυτοῦ υἱοῦ, τοῦ μόνου κοινοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ἡμᾶς ἐκατέρωθεν ποιήσεις, εἰ καὶ πλείστον ἀλλήλων ταῖς οἰκήσεις διωρίσμεθα, ἀλλὰ τῇ περὶ τὴν ὀρθοδοξίαν γε συναφεία ἐγγύς ἀλλήλων εἶναι, καὶ τὴν Κωνσταντινίου τε καὶ τὴν Τύβιγγαν χριστιανικῆς ὁμοδοξίας καὶ ἀγάπης δεσμῶ ἀλλήλαις συνδεῖσθαι, οὗτινος οὐδὲν ἂν ἡμῖν εὐκτότερον γένοιτο. Πάντες γὰρ οὐδένα θεμέλιον ἄλλον τῆς πίστεως (κατὰ τὴν φιλοφρονησάτην τῆς ἀγιότητός σου εὐχὴν) παρὰ τὸν κείμενον (ὅς ἐστὶν ὁ ἀκίνητος ἀκρογωνιαίος λίθος, Χριστὸς, ἡ αὐτοαλήθεια) τηρεῖν σὺν Θεῷ ἐνθυμούμεθα, ἀνεωτερίστως τε καὶ ἀχωλάντως. Ἐρῶ σο, παναγιώτατε κύριε, μετὰ τοῦ σεμνοτάτου σου πρεσβυτερίου, ἐπὶ πολὺ τῆς χριστωνύμου ποιμνῆς εὐτυχῶς προνοῶν, καὶ ἡμᾶς συγγνώμης τε ἀξίων, καὶ εἰς τὴν πατρικὴν σου κηδεμονίαν εὐνοϊκῶς ἀναλαμβάνων.»

Τῇ 24 Μαΐου 1575 ὁ Γερλάχιος μεταβάς εἰς τὰ πατριαρχεῖα ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Ἰερεμίαν, συνοδικῶς προκαθήμενον, τὴν Αὐγουσταίαν ὁμολογίαν μετὰ τῆς συνοδευούσης ἐπιστολῆς. Ὁ πατριάρχης εὐχαρίστως ἀναγνοὺς, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Γερλαχίου, τὰ γραφόμενα ὑπὸ τῶν ἐν Τυβίγγῃ, μετεβίβασε καὶ τοῖς λοιποῖς καθευρισκομένοις κληρικοῖς. Μετ' ὀλίγον δὲ ἀναγνοὺς καθαρᾶ τῇ φωνῇ πέντε ἄρθρα τῆς ὁμολογίας, καὶ ἐκ τοῦ προχείρου συζητηθεῖσων τῶν πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν διαφορῶν, ὑπεσχέθη τῷ Γερλαχίῳ, ἵνα ἐξετάσῃ ἐπισταμένως αὐτὴν καὶ ἐγγράφως διαβιβάσῃ τὴν κρίσιν αὐτοῦ. Ὁ τελευταῖος οὗτος συνδιαλεχθεὶς ἐπὶ δύο ὥρας μετὰ τοῦ Ἰερεμίου ἀπεχώρησε καὶ αὐθημερὸν ἀνήγγειλε τὰ γενόμενα εἰς Τυβίγγην.¹ Μετὰ δὲ δύο ἡμέρας ἔγραψε ζητῶν ἀντίτυπά τινα τῆς ὁμολογίας, ἵνα διανείμῃ αὐτὰ τοῖς ἐπιφανεστέροις τῶν Ἑλλήνων κληρικῶν τε καὶ κοσμικῶν.²

1 Davidis Chytraei, Oratio de Statu Ecclesiarum hoc tempore in Graecia, etc. Viteberge. 1582 (ἐπιστολὴ Γερλαχίου πρὸς Κρούσιον).

2 Τῇ 18 Αὐγούστου 1575 ἐστάλησαν ἐκ Τυβίγγης πέντε ἀντίτυπα τῆς ὁμολογίας (Annales Suevici, σελ. 755), τὰ ὅποια ὁ Γερλάχιος διένειμεν εἰς Θεοδοσίον τὸν Ζυγομαλᾶν, Μητροφάνην Βερρόλιας, Γαβριὴλ τὸν Σεβῆρον, Συμεῶν τὸν Καβάσιαν, καὶ Μιχαὴλ τὸν Καντακουζηνόν. Ὁ τελευταῖος μετήνεγκεν αὐτὴν εἰς τὸ ἀπλοελληνικὸν ἰδίωμα. Ἐπιμελεία δὲ τοῦ πρεσβευτοῦ Βούδοβιτζ μετεφράσθη ὕστερον καὶ εἰς τὴν Ἰσθρικὴν γλῶσσαν, καὶ διεδόθη παρὰ τοῖς Γεωργιανοῖς (Turcograecia, σελ. 496.—Chytraeus, (ἐπιστολαὶ Βούδοβιτζ).

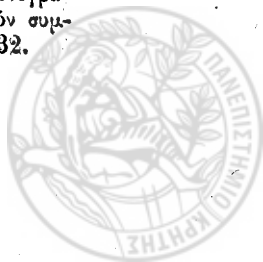

Τῆ 15 Μαΐου 1576 ἀπέστειλεν ὁ Ἱερεμίας τοῖς ἐν Τυβίγγη ἐπίκρισιν τῆς Αὐγουσταίης ὁμολογίας,¹ συνοδεύσας αὐτὴν καὶ μετὰ τῆς ἐξῆς ἐπιστολῆς.

» Τοῖν σοφωτάτοιν καὶ λογιωτάτοιν ἀνδροῖν, τῷ τε τῆς θεολογίας διδασκάλῳ κυρίῳ Ἰακώβῳ τῷ καρχελαρίῳ, καὶ κυρίῳ Μαρτίνῳ τῷ Κρουσίῳ, εὖ πράττειν.

» Ἴδου σὺν Θεῷ, ἄνδρες σοφώτατοι Γερμανοὶ, κατὰ πνεῦμα υἱοὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος ἀγαπητοὶ, τὰ ὑμῖν πρὸ πολλοῦ ποθοῦμενα καὶ ἐκ μέσης πρὸς ὑμῶν ζητηθέντα τῆς ψυχῆς γράμματα, τελειωθέντα, τῆ ὑμῶν πέμπομεν ἀγάπῃ, μεθ' ἧς προσήκει πνευματικῆς εὐφροσύνης, καὶ τῆς τοῦ προσώπου πατρικῆς πρὸς τὰ τέκνα ἰλαρότητος. Εὐχόμεθα δὲ Θεῷ καὶ τῇ παμμακαρίστῳ αὐτοῦ μητρὶ εὐφρανεῖν ὑμᾶς κατὰ τὸν διπλοῦν ἄνθρωπον. Ἄν δέ γε τυχὸν ἐν τισὶ τῶν δογμάτων τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας κατὰ πρώτην ὄψιν οὐκ εὐφρανεῖ, ὅμως πεπείσιμεθα, σοφοὺς ὄντας, πλήρεις τε παιδεύσεως καὶ φρονήσεως, μηδὲν ἄλλο προτιμήσειν ὑμᾶς, οὔτε δηλονότι νομοθεσίαν καινοτόμον, ἀντικρυς ἀντιφερομένην τῇ τοῦ Κυρίου ἡμῶν εὐαγγελικῇ φιλοσοφίᾳ, οὔτε χρόνον, ᾧ ἄλλως ἐν ἄλλοις κατεχρήσασθε δόγμασιν, οὔτε συνηθεῖα παραλόγῳ (ἄνθρωποι καὶ γὰρ ὄντες ἅπαντες, ἐπισφαλεῖς ἔχομεν καὶ τὰς ἐπινοίας ἡμῶν κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα) τῆς ἀληθείας αὐτῆς, μᾶλλον δ' εἰπεῖν τῆς αὐτοαληθείας, καὶ αὐτοσοφίας, τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ οἱ τε θεῖοι μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ κανονικοὶ αὐτῶν καὶ σωτηριώδεις λόγοι, αἶτε οἰκουμενικαὶ καὶ μερικαὶ τῶν ἁγίων Πατέρων Σύνοδοι, καὶ οἱ τῆς ἐκ-

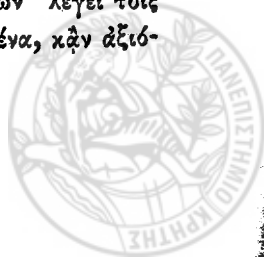
1 Τῆν ἐπίκρισιν ἔγραψεν ὁ Ἱερεμίας, συσκεπτόμενος μετὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει λογίων, καὶ ἰδίως τοῦ Χίου ἱατροῦ Λεονάρδου Μινδονίου, διδάσκοντος τότε ἐν τῷ πατριαρχείῳ. «Γίνωσκε δὲ κατ' ἀκριβείαν, ἐπιστέλλει τῆ 15 Νοεμβρίου 1575 Θεοδόσιος ὁ Ζυγομαλᾶς τῷ Κρουσίῳ, ὡν εἵνεκα ἤξιώσατε, ὅτι ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης ἔκτοτε σπουδάζει καὶ μελέτῃ, ὅτε ἀδείας τύχη (ἔχει γὰρ πράγματα πολλὰ) τὸ βιβλίον ὑμῶν, τὸ πεμφθὲν, τὸ τὰ κεφάλαια περιέχον τῆς πίστεως, καὶ ὡς λέγετε κατηγήσεις. Ὅτε δὲ ἠθούλετο μετεκαλεῖτό με, τὸν ἐμὸν κύριον πατέρα, καὶ τίνα σοφὸν Χίον ὄντα παρ' ἡμῖν, καὶ τίνας ἐγκρίτους τῆς συνόδου ἐφάπαξ, καὶ συμβουλευόμενος τὰ δόξαντα αὐτῷ, ἀπόκρισις ἐν ἐκάστῳ κεφαλῆῳ συνεγράφετο παρ' ἐμοῦ, καὶ σὺν θεῷ πέρας ἔσχεν ἡ πᾶσα πραγματεία ἰ τῶν συμφωνούντων, καὶ μὴ σαφηνισθέντων ὡς δεῖ.» Turcograecia, σελ. 432.

κλησίας θεολογικώτατοι κήρυκες, ἀριδῆλως συμφωνοῦσι καὶ τοῖς τὰ ἐκείνων ἔργῳ φυλάττουσιν ἐντάλματα, σωτηρίαν πάντως καὶ βασιλείαν οὐρανῶν προξενοῦσιν, ὡσπερ αὐ τοῖς ἀπειθεῖσι καὶ παραβαινουσι, τὴν αἰώνιον κόλασιν καὶ κατάρκισιν. Ἐὰν οὖν θέλητε, καὶ εἰσακούσητέ μου (φῆσιν ὁ Κύριος) τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε. Οὕτω δὴ καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν, ὡς Χριστοῦ διάδοχος τῷ ἐκείνου ἔλεῳ, τῇ ὑμῶν παραινεί ἀγάπῃ. Εἶθε συμφρονήσοιτε τῇ ἡμετέρα τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ· ὅπερ εἰ ἀληθῶς καὶ δλοφύχως ποιήσατε, χαρὰ πάντως ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς ἔσται, ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῆς ἐκατέρων ἐκκλησίας, τῇ εἰς δόξαν Θεοῦ γενήσεσθαι ἐλπίζομένη.»

Ἐν ἐνὶ καὶ εἴκοσι κεφαλαίοις ἐξελέγχων διὰ μακρῶν ὁ σοφὸς πατριάρχης τὴν Αὐγουσταίαν ὁμολογίαν, μεγάλως ἀντικειμένην πρὸς τὰς παραδόσεις τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἀπαυγαζούσας ἐκ τε τῶν Γραφῶν καὶ τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων, πρὸς ἃς διεφώνουν αἱ τῶν λουθηρανῶν καινοτομίαι, λέγει καὶ ταῦτα ἐν τέλει.

» Ἄπαντα ταῦτα τὰ παρ' ἡμῶν ῥηθέντα, ἀγαπητοί, ὡς καὶ ὑμεῖς καλῶς οἴδατε, τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς ἔχεται, κατὰ τὴν τῶν σοφῶν καὶ ἁγίων θεολόγων ἡμῶν ἐρμηνείαν καὶ ὑγιῆ διδασκαλίαν καὶ διασάφησιν. Οὐ γὰρ ἡμῖν ἔξεστι, τῇ ἰδίᾳ καταθάρρουσιν ἐξηγήσει, τί τῶν τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς ῥητῶν συνιέναι καὶ κατανοεῖν, ἢ διερμηνεύειν, εἰ μὴ κατὰ τοὺς παρὰ τῶν ἁγίων Συνόδων, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι, πρὸς τὸν εὐσεβῆ σκοπὸν δοκιμασθέντας θεολόγους, ἵνα μὴ ἀπὸ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας, καὶ ἀληθοῦς σοφίας τε καὶ φρονήσεως ἐκκλινόντων, ἡ διάνοια ἡμῶν δίκην Πρωτέως ἐντεῦθεν κἀκειθεν περιφέρεται. Ἄλλὰ ποῖα ἂν τις εἴποι διόρθωσις ἔσται τούτοις, ποῖα; Θεοῦ συναιρουμένου αὐτῆ: τὸ, μηδὲν παρὰ τὰ διατεταγμένα τοῖς ἱεροῖς Ἀποστόλοις καὶ ταῖς ἁγίαις Συνόδοις, μεταχειρίζεσθαι, ἢ φρονεῖν. Ὁ γὰρ τοῦτον τὸν ὅρον φυλάττων ὀρθῶς, συγχορευτῆς ἡμῖν ἔσται, συγκοινωνός, καὶ ὁμόπιστος. Ὁ γὰρ τοὺς προειρημένους κανόνας ἀπαναινόμενος, καὶ κατὰ τῶν Ἀποστόλων ὁμόσε χωρῶν, καὶ κατὰ τῶν ἁγίων ἀναίδην φερόμενος Ἀποστόλων, τίνα ἂν σχολῆ πρὸς ἡμᾶς κοινωνίαν; ὅπου ὁ μὲν τῶν διδασκάλων λέγει τοῖς θέλουσιν εὐσεβεῖν: «Ὁ λέγων παρὰ τὰ διατεταγμένα, κἂν ἀξιώ-

πιστος ἦ, καὶ παρθενεύη, καὶ σημεῖα ποιῆ, καὶ προφητεύη, οὗτος λύκος προβατόσχημος ἀντικρυς, φθορὰν προβάτων κατεργαζόμενος.» Ὁ δέ: «εἰ τις τῶν δοκούντων τοῖς θεοφόροις Πατράσι σαλεύει τι, οὐκέτι τοῦτο οἰκονομίαν κλητέον, ἀλλὰ παράβασιν, καὶ προδοσίαν δόγματος.» Ὁ δέ: «χρὴ τὸν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντα τὸ τοῦ Χριστοῦ δικαστήριον, εἰδότες, ὅσος κίνδυνος τοῖς τολμῶσιν ἀφελεῖν τι, ἢ προσθεῖναι, τῶν παραδεδομένων ὑπὸ τοῦ πνεύματος, μὴ παρ' ἑαυτοῦ φιλοτιμείσθαι καινοτομεῖν, ἀλλὰ τοῖς προκατηγγελημένοις ὑπὸ τῶν ἁγίων ἐφησυχάζειν.» Ὅπου τοίνυν τοσοῦτοι καὶ τοιοῦτοι ἡμέτεροι θεολόγοι δοξάζειν ἄλλως κωλύουσι, μία καὶ μόνη διόρθωσις αὕτη, τὸ, ταῖς ἁγίαις Συνόδοις συστοιχεῖν, καὶ τοῖς τῶν Ἀποστόλων ἔπεσθαι κανόσι, καὶ οὕτω διὰ πάντων ἀκολουθεῖν τῷ Χριστῷ.

» Καὶ ὑμῶν οὖν, ὦ ἄνδρες Γερμανοὶ σωφώτατοι, καὶ τέκνα ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, βουλομένων, ὡς νουνεχῶν δλοφύχως τῇ ἡμετέρᾳ προσελθεῖν ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ, ἡμεῖς ὡς πατέρες φιλόστοργοι, προθύμως τὴν ὑμετέραν ἀγάπην καὶ φιλοφροσύνην ἀποδεξόμεθα, ἐὰν θελήσητε τοῖς ἀποστολικοῖς καὶ συνοδικοῖς συμφώνως ἡμῖν ἀκολουθήσειν, καὶ τούτοις ὑπέξειν. Τηνικαῦτα γὰρ τῷ ὄντι συγκοινωνοὶ ἡμῖν ἔσεσθε, καὶ ὡς πατρῷσια ὑποταγέντες τῇ καθ' ἡμᾶς ἀγίᾳ καὶ καθολικῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, παρὰ πάντων τῶν νουνεχῶν ἐπαινεθήσεσθε· καὶ οὕτω ταῖν δυοῖν ἐκκλησίαιν μιᾶς σὺν Θεῷ γενομένης, τοῦ λοιποῦ συζήσομεν καὶ συμβιοτεύσομεν θεαρέστως, ἕως οὐ καὶ τῆς ἐπουρανίας τύχοιμεν βασιλείας, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.»

Ἄλλ' ἐνῶ τοιαῦτα ἀπήντα τοῖς λουθηρανοῖς ὁ ὀρθοδοξότατος ἐκεῖνος πατριάρχης, Ἰωάννης Ζυγομαλάς ὁ ρήτωρ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, παραδόξως ἐδείχθη θιασώτης τῆς μεταρρυθμίσεως, ἄγνωστον τίσιν ὑποσχέσεσιν δελεασθεὶς ὁ πενίᾳ ταλαιπωρούμενος σοφὸς ἐκεῖνος γέρον. «Ἐγώ γε, ἔγραφε τῇ 15 Νοεμβρίου 1875 Μαρτίνῳ τῷ Κρουσίῳ, οὔτε ὤκησα οὔτε μὴν ὀκνήσω ποτὲ ἐξυπηρετήσειν ἀμφοῖν, καὶ, ἢ δυνάμενος ἔχω, χαρίζεσθαι, καὶ δεήσῃ με ὄπλα ἀράμενον ἐν ταύτῃ τῇ γηραλέᾳ μου ἡλικίᾳ συμμα-

χήσειν τῇ ἀληθείᾳ τε καὶ ὑμῖν. . . Ἴνα δὲ σαφηνίσω σοι δι' ἣν αἰτίαν προεῖρηκα, καὶ δὲν με ὄπλα ἀράμενον συμμαχήσειν ὑμῖν καὶ τῇ ἀληθείᾳ, ἴσθι, ὡς πολλοὶ τῶν ὧδε φράρων, ἦτοι τῶν ὑποτασσομένων τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, οἱ σφᾶς αὐτοὺς παπίστας καλοῦσι, μαθόντες αὐτόθεν ἀπεστάλθαι τὸ ῥηθὲν ὑμεδαπὸν βιβλιάριον, τὸ περιέχον τὴν θρησκείαν ὑμῶν, φεῦ, ὅπως ἐφρῦάζαν ἐναντιούμενοι ὑμῖν. Ἐγῶγε δὲ τούτοις ἀντεῖπον, δι' ἃς ἔχουσι καταχρήσεις καὶ καινοτομίας ἀτόπους, καθ' ὧν, ὑμῖν μὲν ἐν πολλοῖς συμφωνοῦμεν, ἐκείνοις δὲ καὶ λίαν διαφερόμεθα. Εἶεν. Δεόμεθα δὲ βοθησίας τῆς ἐν χρήμασι, διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ τε μεγαλοπρεποῦς καγκελαρίου καὶ τῆς σῆς λογιότητος, παρὰ τῆς πλουσιοπαρόχου χειρὸς τῶν δυναμένων. Κατὰ γὰρ τὸ Δημοσθένειον, δεῖ χρημάτων καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων.»¹

(1) Turcograecia σελ. 428.

Ὅταν μετ' ὀλίγα ἔτη ἡγέρθη ὁ περὶ τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης μεταξὺ τῶν παπιστῶν καὶ τῶν λουθηρανῶν πόλεμος, ὁ ἐπίσκοπος Ῥουραιμούνης Βιλέλμος Λίνδανος πρὸς τοὺς ἄλλοις κατηγόρησε τοὺς διαμαρτυρομένους ὡς προσπαθήσαντας νὰ διαφθείρωσι χρήμασι τοὺς τε ὑπέρτας καὶ ἀξιωματικούς τοῦ πατριαρχείου. Τούτῳ ὁμῶς ἀπαντῶντες οἱ ἐν Τυβίγγῃ διεκήρυξαν, ὅτι εἰς οὐδένα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπέστειλαν χρήματα, πλὴν δικαίας τινος ἀμοιβῆς δοθείσης εἰς τὸν πρωτονοτάριον Θεοδοσίον Ζυγομαλᾶν, υἱὸν τοῦ προειρημένου Ἰωάννου, διὰ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ παραβληθέντας κώδικας ἑλληνικῶν χειρογράφων. «Nos vero bona fide affirmare possumus, ut scias Lindane, ne unum quidem thalerum à nobis illis missum, nec dum plurimos, nisi quod notario propter praestitam operam in comparandis Graecis libris, et authoribus vetustis, missum est honorarium exiguum, nequaquam autem, ut à nobis corrumperetur. Quid igitur episcopum tam doctum, tam sapientem consiliarium, totius regni pontificii, tam impudenter mentiri juvat.» (Acta et Scripta Wirtembergensium. praef.). Ἄλλα ταῦτα μὲν λεγόμενα περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου Ζυγομαλᾶ ἔχονται ἀληθείας· διότι πραγματικῶς οὗτος φιλολογικῶς ὑπὲρ τῶν ἐν Τυβίγγῃ εἰργάσθη, ἀποστέλλων τῷ καθηγητῇ Κρουσίῳ χειρόγραφα, καὶ ἐπιστολάς, καὶ ἄλλα πολύτιμα μνημεῖα τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας καὶ ἱστορίας, δημοσιευθέντα ἔν τε τῇ Τουρκογραικῇ καὶ τῇ Γερμανογραικῇ. «Περὶ βιβλίων ἀπλῶν τῆς δημόδους φωνῆς, ἔγραφεν οὗτος ἐν ἔτει 1576 ἀπαντῶν εἰς ἐρώτησιν τοῦ Κρουσίου, ἢ λεξικοῦ, ἴσθι, [ὅτι] οὐδὲν τοιοῦτον τινὶ πεπόνθηται, οὔτε τὰ τῶν διαθηκῶν ἐσαφηνίσθη· πόλιν γὰρ (εἰπεῖν) οἰκοῦμεν ἣν Πλάτων ὁ θεῖος ἔκτισε· καὶ ὅτι οὔτε ὁ μισθὸς ἔστιν οὐδὲις τούτων ἔνεκα, οὔθ' ὁ κοπιάσων ἂν δέ τις τῶν αὐτόθι πλουσίων, καὶ βοηθεῖν ἡμῖν ἐβελόντων, τοιαῦτα βούλεται, πεμφάτω τὸν μισθὸν καὶ ἔργον ποιήσομεν, καὶ δι' ἑτους ἐγὸς (συνυποურ-

Οἱ ἐν Τυβίγγῃ λαβόντες τὰ γράμματα τοῦ Ἱερεμίου ἀπήντησαν κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος (1577), προσπαθοῦντες, ἵνα δικαιολογήσωσι τὰ δόγματα αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ τότε ὁ Ἰάκωβος Ἀνδρέου ἀπὴν ἐν Σαξωνίᾳ, αὐτ' ἐκείνου ὑπέγραψε μετὰ τοῦ Κρουσίου Λουκάς ὁ Ὅσιπνδρος, διδάσκαλος τῆς θεολογίας, ἐκκλησιαστής ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Βιρτεμπεργικοῦ ἀρχοντος, καὶ παρεδρος τοῦ ἐν Στουτγαρδίᾳ ἐκκλησιαστικοῦ συνεδρίου. Τῆς ἀποκρίσεως δὲ ταύτης προτάσσεται ἡ ἐξῆς ἐπιστολή (18 Ἰουνίου 1577).¹

» Τὸ μὲν τῆς ἀγιότητός σου τιμιώτατον γράμμα, παναγιώτατε κύριε Πατριάρχα, πάσης φιλοφροσύνης, μᾶλλον δὲ χριστιανικῆς ἀγάπης γέμον, ἅμα τῷ πολλοῦ ἀξίῳ τῆς σῆς ἀγιότητος βιβλίῳ τοῦ προλαβόντος ἔτους τῇ 17 μηνὸς Ἰουνίου ἐδεξάμεθα. Οὐδὲν δ' ἡμῖν ἥδιον ἐγένετο, οὐδ' εὐκτότερον, τοῦ ἡμᾶς τοιαύτην γραφὴν παρὰ τοῦ ἀρίστου καὶ ἐν ὑψηλοτάτῳ ἀξιώματι βαθμῷ καθεστῶτος ἀνδρὸς καὶ πατρὸς αἰδεσιμωτάτου δέξασθαι. Εἰ γὰρ καὶ εἰλικρινοῦς ἀγάπης οὐδὲν ἐρασιμώτερον ἐστιν (ἅτε συνδέσμου οἶον κοινοῦ οὔσης, ἀνθρώπους εἰς ἓν σῶμα ὑπὸ κεφαλῇ Χριστῷ συμφυούσης) ὅμως ἐκείνη πολλῷ μείζονα ἐαυτῇ ἔρωτας ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ἐμποιεῖ, ὅταν καὶ προσώπου σύστασιν,

γούντων μὲ καὶ ἄλλων σπουδαίων τῶν ἐνταῦθα μισθῶ) τελειώσω, καὶ ὁμῖν πέμψω (μεθ' ὅσης τῆς προθυμίας) κοινωφελῆ ἐσόμενα· εἰ δὲ καὶ σιτηρέσιον σχῶ παρὰ τινος περιβλέπτως κρατοῦντος ἐν ὑμῖν, οὐ μόνον ταῦτα ἐκπληρώσω, καὶ πᾶν δὲ προσάσσητε, συμβηθιοῦντός μοι τοῦ κυρίου μου πατρὸς, Ἰωάννου Ζυγομαλᾶ τοῦ ῥήτορος, τοῦ τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν παιδείαν εἰδότης (ἦν ἡ πενία μὲ οὐκ ἐκώλυσε σπουδάσαι· εἰ δὲ βοηθείας τύχοιμι νέος ὢν, ἤδη τριακοντούτης, καὶ ταύτην σπουδάσω· Γερμανοὶς τε τὴν χάριν ἀναγράψω, καὶ ἔσται χάρις χαρίτων, ὡς βοηθήσουσιν Ἑλληνιστῶν ἤδη βαρβαρωθεῖσι ταῖς πατρικαῖς ἀνωμαλίαις), ἀλλὰ μετὰ τοῦ ἀπλοῦ λεξικοῦ καὶ τῆς σαφηνείας παλαιᾶς καὶ νέας Διαθήκης καὶ ἄλλων, γνωρίσω ὑμῖν πέμψας ἱστορικὸν νέον, ἀκριβῆ τῶν γενομένων καὶ σαφῆ, καὶ σύντομον ὡς δυνατὸν διηγουμένον τὴν διάβασιν (τῶν Τουρκῶν ἐἰς Εὐρώπην), ὃ δὴ συγγράφεται ἡμῖν, οὐδενὶ δὲ ἐκδέδοται· οὐτ' ἐκδοθήσεται, ἐὰν μὴ τῆς ἀξίας τύγοιμεν τῶν κόπων ἡμῶν ἀμοιβῆς, πρὸς δὲ καὶ βιβλία παλαιὰ καὶ ὀρθὰ προξενήσω, τετυπωμένα καὶ μὴ, ἀξία ἐσόμενα τοῦ παντός.» Turcograecia, σελ. 431. Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ Θεοδοσίου καὶ ἄλλοι τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει λογίων εἰργάσθησαν ἀμειβόμενοι ὑπὸ τοῦ Κρουσίου, ὡς Μανουὴλ Μαλαξὸς ὁ τὴν πατριαρχικὴν ἱστορίαν συγγράψας, κλπ.

1. Ἡ ἐπιστολή αὕτη παρελείφθη ἐν τῇ ἀνατυπώσει τοῦ Γεδεών.

ναντο ταῦτα δὲ ἄτινά ἐστι, τὸ βραχὺ μὲν τουτί, τεθεμελιωμέ-
νον δ' ἐπὶ τὴν τῶν ἁγίων Γραφῶν πέτραν βιβλίον ἡμῶν μετρίως
καὶ σωφρόνως δείξει... Ἐλπίζομεν δὲ, οὕτως οὐ μόνον τῇ σῇ
ἀγιότητι, ἀλλὰ καὶ τῷ Χριστῷ, ἀρέσκοντα πεποιηκέναι, ὃς θέ-
λει ὑφ' ἡμῶν ἐρευνᾶσθαι τὰς γραφάς, καὶ διὰ τοῦ ἱεροψάλτου
τὸ ἐχυτοῦ ῥῆμα λύχον εἶναι τοῖς ποσὶν ἡμῶν εἶπεν. Οὐκουν οὐ-
δὲ τῆς ἀληθινῆς ἐκκλησίας ἀποπλανηθῆναι δόξομεν, ἐφ' ὅσον ἂν
τῷ θεμελίῳ αὐτῆς καὶ τοῖς κίοσιν ἐπωκοδομημένοι ἀδιασπᾶστος
ἐμμείνωμεν . . . »

Ἐν τῇ ἀποκρίσει αὐτῶν, οἱ λουθηρανοὶ ἐν πρώτοις περιληπτι-
κῶς ἐκτιθέμενοι τὰς ἀναμέσον τῶν δύο ἐκκλησιῶν ὑφισταμένας
συμφωνίας, καὶ διὰ μακρῶν προσπαθοῦντες νὰ δικαιολογήσωσι
τὰ διαφωνοῦντα πρὸς τὰς παραδόσεις τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας
δόγματα αὐτῶν, οἷον περὶ τῆς ὀφειλομένης κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰς
ἁγίας Γραφάς πίστεως ὡς κανόνος πάντων τῶν δογμάτων, περὶ
τῆς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, περὶ τοῦ
αὐτεξουσίου, περὶ τῆς ἐκ πίστεως καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀγαθῶν
ἔργων δικαιοσύνης, περὶ τῶν δύο κυρίων μυστηρίων, τοῦ βαπτί-
σματος καὶ τῆς εὐχαριστίας, τοῦ μὲν ἐκτελουμένου διὰ τριῶν
ἐπιχύσεων καὶ οὐχὶ καταδύσεων, τοῦ δὲ δευτέρου δι' ἄζύμου
ἄρτου, θεωρουμένου οὐχὶ ὡς αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ὡς
τύπος αὐτοῦ, περὶ τῆς μὴ ἐπικλήσεως τῶν ἁγίων καὶ μὴ προσ-
κυνήσεως τῶν εἰκόνων, περὶ τοῦ ἀσυμφόρου τῆς μοναστικῆς πο-
λιτείας, ὡς ἀνθρωπίνου ἐπινοήματος καὶ εὐρήματος θεωρουμέ-
νης, ἐπιλέγουσι. « Πιστεύομεν δὲ ἂ γεγράφαμεν, οὐχ ἡμετέροις,
ἤγουν ἀνθρωπίνους, λογισμοῖς ἐπόμενοι, ἀλλὰ ταῖς ἁγίαις καὶ θεο-
πνεύστοις γραφαῖς, περὶ τῶν ῥηθέντων κεφαλαίων, καθ' ὃν διειλή-
φαμεν τρόπον λαλούσαις πειθόμενοι. Πλουτοῦμεν ἄρα Θεοῦ χάριτι
γαληνὴν καὶ ἀτρεμοῦσαν συνείδησιν, ἅτε δὴ Θεοῦ λόγῳ, ὡς ἀρ-
ραγεστάτῳ λίθῳ, ἐπεστηριγμένην. Καὶ μετὰ πάντων ἐκείνων θεο-
φιλῆ εἰρήνην διάγειν ἐκ ψυχῆς ὀρεγόμεθα, οἱ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ
Χριστοῦ ἀγαπῶσι, καὶ τῷ Χριστῷ, τῷ ἐξηρημένῳ καθηγητῇ (διὰ
τῶν τῆς παλαιᾶς τε καὶ τῆς νέας λογίων ὀμιλοῦντι) τὸν νοῦν
προσέχουσιν. Οὐδὲ νεωτερίζομεν τι περὶ τὴν τῆς πίστεως πραγ-

ματείαν, ἀλλὰ ταῦτα πιστεύομεν τε καὶ διδάσκομεν, ἃ ταῖς τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων βίβλοις συγγεγραμμένα ἐμπεριέχεται.»

Ἐκ τοῦ γράμματος τούτου τῶν διαμαρτυρουμένων, ἀπαρασαλεύτως ἐμμενόντων ἐν τοῖς δόγμασιν αὐτῶν, κατεδείχθη πλέον, ὅτι οὐ μόνον τὴν μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἔνωσιν δὲν ἐπόθουν, ἀλλ' ὅτι μάλιστα ἐξεζήτουν νὰ συγχωνεύσῃσι τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν ἐν τῷ λουθηρανισμῷ.

Ὁ Ἱερεμίας ἀποδημῶν τότε εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἑλλάδος ἔλαβεν ἐν Θεσσαλίᾳ (4 Μαρτίου 1578) τὰ γράμματα ταῦτα, καὶ ἅμα ἐπαναστρέψας εἰς Κωνσταντινούπολιν (26 Μαΐου) ἐπέστειλεν αὐτοῖς, ὅτι μὴ ἔχων καιρὸν νὰ πέμψῃ τὴν ἀπάντησιν διὰ τοῦ ἀνακαλουμένου Γερλαχίου¹, ἐπεφυλάσσετο νὰ παραδώσῃ αὐτὴν εἰς τὸν νέον ἐκκλησιαστὴν τῆς Γερμανικῆς πρεσβείας Σολομῶνα τὸν Σβάιτκερ.

1. Τῇ 4 Ἰουνίου 1578 ἀπῆλθεν οὗτος διορισθεὶς καθηγητῆς ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῆς Τυβίγγης. Κατὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβὴν αὐτοῦ ὁ καλὸς Γερλάχιος συνῆψε σχέσεις πρὸς πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων λογίων, οὓς καταριθμεῖ ὁ Κρούσιος ἐν τινι πρὸς τούτον ποιήματι δεδημοσιευμένῳ ἐν τῇ Γερμανογραφικῇ (σελ. 197—193).

Ἑλλήνων ἱεροῖο χοροῦ ἐκτήσαο πρῶτους
 εὐμενέοντας. Ἀεὶ δ' ἀγάπη ἀρετῆσιν ὀπηδεῖ.
 Αὐτὸν τὸν Βύζης ἱερώτατον ἀρχιερεῖα
 κύριον, ἤντε φιλόστοργον πατέρ' Ἱερεμίαν,
 Σύλθεστρον τε κλυτῆς ἱεραρχον Ἀλεξανδρείης.
 Μητροπολιτῶν πολλοὺς, ὡς Θεσσαλονίκης
 κλεινὸν Ἰώσαφον, κεδνὸν Κύριλλον ἀγαυῆς
 Νικαίας, πινυτὸν Φιλαδελφείης Γαβριῆλον,
 Μητροφάνους ἀγαθὴν φρένα Βερροίας, Μελενίκου
 Μεθοδίου φιλόφθωρον μένος. Ἐν δέ τε Χάλκῃ,
 γέλτοιν τῆς βασιλευούσης περιεύμονι νήσω,
 Μητροφάνῃ πρὸ ἐτῶν πατριάρχην, βιβλιεθήκης
 κτήτορα παγκάλῃς χειρογράφου. Εἶτα δ' αὖ ἄλλους,
 οἳ περὶ μὲν συνέσει πολλῶν, περὶ δ' εἰς ἀρετῆσιν.
 Ζυγομαλῶν εὐφρον γένος, γενετῆρα καὶ υἱόν,
 Ματθαῖον, πατριαρχεῖοιο διδάσκαλον ἐσθλόν·
 αὐτόθι δ' οἰκονομοῦντα Ἰρηκα φαεινόν,
 ἡδ' εὖ Μενδώνην Λεονάρδον ἡτρεῦοντα,
 Καθασίλαν τε σοφὸν Συμεῶνα, διάκονον ἱερόν..
 Καὶ θλαστὸς δ' ἔγνωσ' ἔτι τῶν πάλαι οὐρανομηχέω
 ἐνδρόων, Καντακουζηνῶν Παλαιολόγων τε.

Και ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ ἀποκρίσει τοῦ Ἱερουλίου, ἐκατὸν ἐξήκοντα ὄλας σελίδας καταλαμβανούση τῶν ἐν Βιρτεμβέργῃ δημοσιευθέντων πρακτικῶν, διαλάμπει σὺν τῷ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ζήλῳ καὶ ποικιλίᾳ γνώσεων καὶ ἡ ἐξειδικιασμένη εὐθυκρισία τοῦ σοφοῦ ἐκεῖνου ποιμενάρχου. Καὶ ἐν πρώτοις μὲν διὰ μακρῶν ἐλέγχων τὴν περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος καινοτομίαν τῶν τε παπιστῶν καὶ τῶν διαμαρτυρομένων, ἐπιλέγει ταῦτα.

» Ἄφετε τοίνυν πρὸς Θεοῦ, ἄφετε τὸ προφέρειν λόγους τούτου ἕνεκα ἀληθείας μακρὰν, καὶ τὸ εὐσεβὲς δόγμα λάβετε ὡς ἐσαφηνίσαμεν, ἐκ τοῦ πατρὸς γινώσκοντες τὸ πνεῦμα ἐκπορευόμενον· καὶ οὕτως ὦμεν περὶ τούτου φίλοι καὶ ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ, μένοντες τῇ ὀρθοδοξίᾳ κοινῶς, ἀρραγῆ φυλάττοντες τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, καὶ ἀσάλευτον, καὶ βεβαίαν, αἰδούμενοι τοὺς ἁγίους Πατέρας, καὶ Χριστὸν αὐτὸν ἐκφοβούμενοι, οὕτω θεολογήσαντα περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ῥητῶς, ὡς εἴπομεν· καὶ μὴ δόξης ἀνθρωπίνης τυχὸν χάριν εὐλαβούμενοι προδώσῃτε τὴν εὐσέβειαν καὶ σωτηρίαν ὑμῶν, καὶ διδασχθέντες πῶς ἔχει περὶ τούτου τὸ ἀληθὲς, κηρυζάντων ἁγίων τοσοῦτων καὶ τηλικούτων. Ταῦτα γὰρ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ἀφιλονείκως ὑπεμνήσαμεν, καὶ ἀναμφιδόλως, καὶ σὺν Θεῷ εὐσεβῶς. Αὐτὸς δὲ ὁ παράκλητος, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον πνεῦμα πρὸς τὸ ἑαυτοῦ θέλημα ἐν ἐλπίδι καὶ πίστει τοὺς λογισμοὺς ἐδράσοι, πρὸς τε τὰς τοῦ Χριστοῦ ἐντολάς ἐκπληροῦν, καὶ ὀρθῶς καὶ περὶ τούτου καὶ πάντων ἄλλων φρονεῖν εὐθύνοι, ἵν' οὕτω καὶ νοήμασιν ὀρθοῖς καὶ πράξεσιν ἀγαθαῖς, τῇ πανταίτιῳ τριάδι εὐαρεστοῦντες, τῆς ἀποκειμένης μακαριότητος τοῖς ὀρθοδόξοις ἐπιτύχοιτε.»

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ πατριάρχης ὀρθοδοξότατα ἀνατρέπων πάντας τοὺς ἄλλους ἰσχυρισμοὺς τῶν λουθηρανῶν, λέγει καὶ ταῦτα περὶ προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων λαλῶν. «Δεξώμεθα τὴν παράδοσιν τῆς ἐκκλησίας ἐν εὐθύτητι καρδίας, καὶ μὴ ἐν πολλοῖς λογισμοῖς. Ὁ Θεὸς γὰρ ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον εὐθῆ, αὐτοὶ δὲ ἐζήτησαν λογισμοὺς πολλοὺς. Μὴ καταδεξώμεθα νέαν πίστιν, μαθεῖν, ὥς κατεγνωσμένης τῆς τῶν πατέρων παραδόσεως.»

Καὶ ἐπὶ τέλους προτρέπων αὐτοὺς ν' ἀφήσῃσι τὰς σοφιστικὰς

συζητήσεις, και επιτελέσωσι την ένωσιν, ην εξ όλης καρδίας η Έλληνική εκκλησία ηύχεται, περαιοί ούτω τον λόγον. «Ήδη εκ των θείων γραφών την όρθοδοξίαν επιγινόντες προσέλθετε αύτη όλοψύχως, πάσαν καινοτομίαν άτοπον, ην ό χορός των οίκουμενικών διδασκάλων και η εκκλησία ού παρεδέξατο, μακράν πόρρω άφ' ύμών απορρίψαντες, ως άνδρες σοφοί και ειδήμονες. Ούτω γάρ άμφοτέροι μακαρισμού άξιοι εσόμεθα. Ύμεις τε οία πειθόμενοι τοις ήγουμένοις ύμών και υπείκοντες, και μηδόλως εις ούδεν χρησιμον λογομαχούντες, και ημεις οία εις ότα λαλήσαντες ακουόντων, και εις την αγαθην γην σπείροντες. Και γάρ εν πασι σχεδόν τοις κυριωτέροις συμφωνούντες, ού χρή ύμᾶς τινα των ρητών της Γραφής άλλως εξηγείσθαι και έννοειν, η ως οι φωστήρες της εκκλησίας και οίκουμενικοί διδάσκαλοι εξηγήσαντο· οι αύτοι μεν συμφώνως τη αύτοαληθεία Χριστώ τῷ Θεῷ ημών εξηγήσαντο, ημεις δε, ητοι η εκκλησία ημών, ταύτα κρατούμεν, και τούτων έχόμεθα. Ούδεν γάρ άλλο τὸ αίτιον της άσυμφωνίας η τουτο και μόνον, όπερ ύμεις διορθούντες, σὺν Θεῷ σύμφωνοι και τὸ εν περι την πίστιν εσόμεθα εις δόξαν Θεοῦ. Ύμεις γάρ καλῶς σκοπήσαντες τινα των ρητών της Γραφής, άπερ και εν τοις πρώτοις και εν τοις δευτέροις ύμών γραμμασι πρὸς ημᾶς επέμψατε, εγνωμεν προφανῶς ύμᾶς ταύτα παρεξηγείσθαι, ίσως επόμενοι νεοις ύμών διδασκάλοις. Διὸ και αυθις άξιουμεν ύμᾶς, ούτω νοειν τὰ ρητὰ ως οι οίκουμενικοί διδάσκαλοι της εκκλησίας εξηγήσαντο, ών τὰς εξηγήσεις αι τε οίκουμενικαι ζ' Σύνοδοι, και αι λοιπαι τοπικαι επεκύρωσαν. Ός γάρ προείπομεν, ού χρή μεταίρειν όρια αιώνια ά έθεντο οι πατέρες, ίνα μη τον όρον τον εν αρχη ρηθέντα της ς' παραβαίνοντες τοις επιτιμίοις υποκειώμεθα. Εί τι οὖν άχρι του παρόντος ημάρτηται, ως νουεχείς τὸ από τουδε διορθούντες, άξιοι επάλινου Θεῷ τε και ανθρώποις, και ημῖν εσεσθε. Τὸ μεν γάρ άμαρτάνειν ανθρώπινον, τὸ δε διορθοῦσθαι άγγελικόν και σωτήριον.»

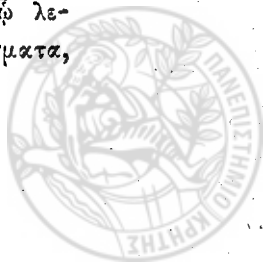
Έκ τούτων δείκνυται, ότι η Έλληνική εκκλησία μη υποκαιομένη υπό του άγρίου εκείνου φανατισμοῦ, δεν έδειξεν απότομον πρόσωπον πρὸς την Μεταρρύθμισιν· απ' έναντίας μάλιστα, θαρ-

φοῦσα εἰς τὴν ἀγιότητα τῆς πίστεως αὐτῆς, ἀπαθῶς ἤκουσε τὸ σχίσμα τοῦ καθολικισμοῦ, τὸ ὁποῖον αἱ ἀμαρτίαι καὶ αἱ παρεκτροπαὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτοῦ εἶχον προκαλέσει. Ἄμα δὲ εἶδε τὸν λουθηρανισμόν προθυμοποιούμενον νὰ ἔλθῃ εἰς δογματικὴν μετ' αὐτῆς συζήτησιν, εὐχαρίστως ἐδέχθη, καὶ παρῆρσις ἐκθεμενῆ τὰ δόγματα αὐτῆς, ἀπαύγασμα ὄντα τῆς ἀγνοτέρας τοῦ χριστιανισμοῦ παραδόσεως, ἀπένειμεν εὐχὰς καὶ εὐλογίας ἀντὶ καταρῶν καὶ ἀναθεμάτων, καὶ ἠτοίμασε πατρικὰς ἀγκάλας πρὸς περιπυτιζίν υἰῶν φιλοστόργων· ἐπὶ τέλους δὲ ἰδοῦσα ματαιουμένους τοὺς μεγάλους αὐτῆς πόθους, ἤλεγξεν εὐσχήμως, καὶ ἀξιοπρεπῶς ἐπέμεινε διατρανοῦσα τὰς πεποιθήσεις αὐτῆς. Δυστυχῶς ὅμως, ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων κατεδείχθη, ἡ Μεταρρύθμισις δὲν ἐπόθει πραγματικῶς τὴν ἔνωσιν, δι' ἣν καὶ μόνην ἐπέδιώξε τὰς πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν σχέσεις. Ἐπρόβαλεν ἐν μέσῳ τὸ ζήτημα τοῦτο, ὡς σκοπὸν ὑποκεκρυμμένων διανοημάτων, καὶ δι' ἀλληλουχίας σοφιστικῶν ἐπιχειρημάτων παρέτεινεν αὐτὸ, ἐν ᾧ ἠδύνατο μετριάζουσα τὸν ἐγωισμόν καὶ θεωροῦσα τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν, ἂν οὐχὶ ὡς μητέρα, ἀδελφὴν τοῦλάχιστον, καὶ οὐχὶ ὡς ἓνα τοῦ λουθηρανισμοῦ προσήλυτον, νὰ συγκαταβῇ εἰς παραχωρήσεις, ἢ τοῦλάχιστον νὰ ὑποδείξῃ τοιαύτην διάθεσιν, καὶ οὕτω νὰ διευκολύνῃ τῇ συνεννόησιν.

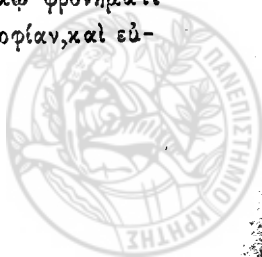
Ὁ Ἰερειάας, εἰ καὶ κατενόησεν ἀμέσως τὴν ἥκιστα εἰλικρινῆ τῶν λουθηρανῶν πρόθεσιν, οὐδὲν ἤττον ἐξηκολούθει καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης καὶ ἐπὶ τῆς δευτέρας καὶ τῆς τρίτης αὐτοῦ πατριαρχείας νὰ ἐπιστέλλῃ αὐτοῖς, ὀρθοδόξως ἐλέγχων, πατρικῶς συμβουλεύων, καὶ χριστιανικῶς εὐχόμενος ἵνα φωτισθῶσιν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἐκτὸς τῶν πρώτων, καὶ ἄλλοι τῶν λουθηρανῶν ἀπεδύθησαν εἰς τὸν ἀγῶνα, συνεχῶς παρενοχλοῦντες τὸν Ἰερειάν διὰ νέων, ἀλλ' οὐχ ἤττον ἀκάρπων ἀπαιτήσεων. Οὕτω μετὰ τὸν ἔλεγχον τῆς Αὐγουσταίας ὁμολογίας, ὃ ἐν Τυβίγγῃ καθηγητῆς τῆς θεολογίας Ἰάκωβος Ἐσφράνδος ἀποστείλας αὐτῷ (1 Ὀκτωβρίου 1577) τὸ σύγγραμμά του, ἐν ᾧ λεπτομερέστερον ἀνεπτύσσοντο τὰ τοῦ λουθηρανισμοῦ δόγματα,

παρεκάλει τοῦτον, ἵνα μετὰ ἐπισταμένην μελέτην ἐξενέγκῃ τὴν κρίσιν αὐτοῦ.

Ὅτι ἐπειδὴ ἡ μὲν ἀγιότης σου τὸ βιβλίον τῆς πίστεως ἡμῶν, ὃ Αὐγουσταίαν καλοῦμεν δημολογίαν ἐνθένδε πρὸς ὑμᾶς, ἐπ' ἀπολύσει τῶν διαβολῶν, ἅς τινες ἡμῖν ἐναντιούμενοι ἐπεποιήντο παρὰ τοῖς ἀνατολικοῖς, πεμφθὲν, μετὰ τοσαύτης εὐνοίας ἐδέξατο, ὥστε καὶ ἀποκρίσεως αὐτὸ μακρᾶς καὶ φιλόφρονος ἀξιῶσαι, καὶ ἐντεῦθεν πάλιν, οὐ πρὸ πολλοῦ ἐπισικῆς καὶ αἰδήμων ἀποκρίσεις πρὸς τὴν ἀγιότητά σου ἐπέμφθη, ἣν αὐτῇ ἤδη ἐπιδοθήναι ἐλπίζομεν· τοῖς δὲ βιβλαρίοις τούτοις ἀμφοῖν, τὰ τῆς πίστεως ἡμῶν κεφάλαια, οὐ πάντα, καὶ τὰ κείμενα, βραχύτερα τοῦ δέοντος, ἐνόητα, τάχα οὐκ ἐξεπλήρωσαν τὴν τῆς ἀγιότητός σου μεγαλόνοιαν, καὶ θέλημα καὶ ἡμεῖς δὲ ἑαυτοῖς δοκοῦμεν οὐκ ἀμύδροις σημείοις τεκμηρᾶσθαι, τὴν ἀγιότητά σου μείζονα διασαφήσιν, καὶ πάντων τῶν τῆς ἡμῶν χριστιανικῆς διδασκαλίας κεφαλαίων ἐκθεσιν ἐπιζητεῖν· διὰ δὴ ταῦτα πάντα νυνὶ δέξεται ἡ σὴ ἀγιότης παρ' ἡμῶν τοιοῦτο βιβλίον, οἷον οὐ μόνον τὰ ἀνά μέσον ἡμῶν καὶ τῆς παρὰ τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ ἐκκλησίας διαμφοσθητούμενα, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ τῆς χριστιανοπρεποῦς διδασκῆς μέρη, ἱκανῶς εἰς τὸ παρὸν ἐκτεθέντα περιέχει· Ὁ βιβλίον, ἐγὼ μὲν Ἰάκωβος ὁ Ἑεβραῖνος πρὸ τεσσάρων περίπου ἐτῶν τοῖς τῆς θεολογίας σπουδασταῖς χαριζόμενος, λατινιστὶ μεθοδικῶς συνέθηκα, ἐγὼ δὲ Μαρτίνος ὁ Κρούσιος, αὐτὸ ἤδη κοινῇ δοκιμασθὲν, καὶ ταῖς παρ' ἡμῶν καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ ἐκκλησίαις καὶ παιδευτηρίοις χρεῖαν παρέχον, μεθ' ὅσης ἐδυνήθην πίστεως καὶ ἐπιμελείας πονῶν, προσφάτως εἰς τὴν ὑμετέραν μεθρημένηεσα γλώσσον, τῇ σὴ ἀγιότητι χάριν καὶ ὑπηρεσίαν ἐνδιαθέτω αἰδοῖ καὶ τιμῇ φέρων, ὑφ' ἧς ἀγαθῆς διαθέσεως καὶ πρὸ τετραετίας, τοῦ ἀγαπῆτου ἡμῶν Γεραχίου εἰς τὴν μεγαλόπολιν ὑμῶν καταβαίνοντος, οἷα δὴ φιλέλλην ὦν, τοῦ πρὸς τὴν σὴν ἀγιότητα γράφειν κατήγγην. Ἀξιῶμεν τοίνυν οἱ προειρημένοι ἄμφω, μεθ' ὅσης ὀφείλομεν ταπεινοφροσύνης καὶ αἰδοῦς τὴν ἀγιότητά σου, τὸ γράμμα τοῦτο καὶ τὴν σπουδὴν ἡμῶν πατρικῶ φρονήματα προσδέχεσθαι, καὶ κατὰ τὴν διαφέρουσαν ἑαυτῆς σοφίαν, καὶ εὐ-

σεθείας ἀληθείας τε σπουδῆν, εὐνοικῶς κρίνειν, καὶ ἡμᾶς τῆς ἐ-
 αυτῆς ἀγάπης καταξιοῦν, τὸ βιβλίον τὸδε καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπι-
 σκόποις εἰς ἀνάγνωσιν μεταδιδούσων. Οὐδενὸς δὲ κατάκρισιν αὐ-
 τὸ ἔχει, εἰμὴ τοῦ χριστομαχοῦντος, καὶ τοῦ ἑαυτὸν τῶν ἁγίων
 Γραφῶν, καὶ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἀληθείας ὑπέρτερον καθίσαντος,
 καὶ ἄντικρυς αὐταρχίαν ἑαυτῷ κατασκευάσαντος. Τὰς δὲ ἐκ-
 κλησιαστικὰς βαθμίδας, ἐφ' ὅσον εὐταξίᾳ ὑπηρετοῦσιν, εὐγνωμό-
 νως φέρομεν.» ¹

Ἄλλὰ καὶ πρὸς Δαυὶδ τὸν Χυτραῖον (Kocchall) ἐπέστειλεν ὁ
 αἰοίδιμος πατριάρχης, προθύμως ὑποσχόμενος, ἵνα συζητήσῃ ὀρθο-
 δόξως πᾶσαν ὑποβαλλομένην αὐτῷ γνώμην, ὡς δεικνύται ἐκ τῆς
 ἐξῆς ἐπιστολῆς, ἣν ἐκεῖνος ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ *περὶ τῆς καταστά-
 σεως τῶν Ἐκκλησιῶν λόγῳ* αὐτοῦ.

»Σοφώτατε κύριε Δαβὶδ Χυτραῖε, κατηχητὰ τῆς ἀκαδημίας
 τῆς ἐν τῇ Ῥοστοχικῇ πόλει, υἱὲ κατὰ πνεῦμα τῆς ἡμῶν μετριό-
 τητος, χάρις εἴη σοὶ καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεος ἀπὸ Θεοῦ παντοκρά-
 τορος. Ἐδεξάμεθα καὶ τὸ σὸν γράμμα μετὰ καὶ τῶν ἄλλων γραμ-
 μάτων τῶν αὐτόθι σπουδαίων καὶ σοφῶν καὶ ἀπεδεξάμεθα τὴν
 ἀγάπην τὴν σὴν, ὅτι συνετάχθης τοῖς φιλοῦσιν ἡμᾶς, καὶ μακράν
 ὦν ἐμνήσθης μὲν καὶ ἔγραψας, πύφράνθης δὲ ὅτι καὶ ἔτι σώζον-
 ται ἄνθρωποι, τὴν ἁγίαν Τριάδα καὶ ἐννοοῦντες καὶ γινώσκοντες

4. Ὁ Ἱερεμίας, εἰ καὶ ὑπεσχέθη τὴν περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ Ἑρβράνδου
 κρίσιν αὐτοῦ, δὲν ἤδυνήθη ἕνεκα τῶν ἐπελθόντων αὐτῷ δεινῶν, νὰ πέμψῃ
 ταύτην, ὡς δεικνύται καὶ ἐκ τῆς ἐξῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἱερομονάχου Ἱερε-
 μίου πρὸς τὸν Ἰωάννην Ὀλεάριον (1670). «Ἡ δὲ μεγάλη ἐκκλησία ἐν τοῖς
 χρόνοις τούτοις ὑπόχρεως γέγονε πλείων τῶν διακοσίων χιλιάδων. Ἡ δὲ
 βιβλιοθήκη μικρὰ μὲν ἐστὶ, σώζει δὲ τὰ βιβλία τῆς θείας Γραφῆς μετὰ
 τῶν ταύτην ἐρμηνευσάντων πάντα χειρόγραφα, ἐν οἷς εὔρον καὶ τὰς δύο
 ἐπιστολάς Ἀλεξανδρείας καὶ Κωνσταντινουπόλεως, γραφεῖσας καθ' ἕν
 χρόνον ἐσπουδάζετο ἡ ἔνωσις τῆς Γερμανικῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾧ δοκεῖ τοὺς ὁμο-
 τέρους θεολόγους μετὰ Αὐγουσταίας ἐξομολογήσεως ἀποστεῖλαι καὶ θεολο-
 γίαν τινὰ τῷ πατριάρχῃ Ἱερεμίᾳ, κρίναι εἴπερ ὀρθῶς γέγραπται περὶ τῆς
 θεολογίας (φημι) ὁ ἐκ Ῥοστοχίου Σκροδέρος ἐνετείλατό μοι ζήτησιν ποιή-
 σασθαι ταύτης, εἰ ἐστὶ παρ' Ἑλλήσι καὶ τίνα τὴν ψῆφον ἔχει πρὸς τοῦ Ἱε-
 ρεμίου· ἐξανιχνεύσας οὖν τὴν βιβλιοθήκην τὴν μὲν θεολογίαν ἥκιστα ἠδυν-
 ήθη εὑρεῖν, τὰς δ' ἐπιστολάς εὑρών ἐν χειρογράφῳ βιβλίῳ, ἄγαν σεσα-
 θρωμένῳ, μετέγραψα καὶ ἀπέστειλα τῷ Σκροδέρῳ χαρίζομενος.» (Chroni-
 con Philippi Chyprii, Lipsiae 1681, appendix).

ἐν τόποις τοιούτοις, καὶ δόξαν ἔχοντες εὐσεβῆ. Ἰσθὶ δὲ περὶ τούτου, ὅτι εἰ καὶ δουλεῖα τὸ γένος ἡμῶν ὑπέπεσεν, ἀλλ' εὐσεβεία ἀνένουσε, καὶ μένει κηρύττον τὴν εὐσέθειαν καὶ ὅσα λέγουσι κατὰ τῆς πίστεως τοῦ ἀληθοῦς Χριστοῦ δυνάμεθα λύειν εὐκόλως, καὶ εὐλόγως αὐτοὺς καταπειθόμεν καὶ ὡσπερ οἱ πολεμήσαντές ποτε αὐτῇ διὰ πολλῶν τιμωριῶν καὶ φόνων οὐδὲν ἴσχυσαν, ἀλλ' ἐνίκησεν ἡ πίστις, ἣτις καὶ πολεμουμένη νικᾷ καὶ διακίβηται μέχρι τοῦ νῦν, καὶ ἐλθὼν ὁ κύριος Θεὸς εὐρήσει αὐτήν, οὕτω καὶ νῦν οὐ διαλυθήσεται, ὡς ἐκ θελήματος αὐτῷ ὑπάρχουσα, ἧ οὐδεὶς ἀντίστασθαι δύναται, ἀλλὰ μένει σὺν Θεῷ χάριτι Χριστοῦ, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὑπερνικῶντων ἐν διαλέξεσι εὐσεβείας τῶν τύχῃ δούλων τοὺς ἡμᾶς καταδυναστεύοντας ὑπὸ τῶν ἁμαρτιῶν πάντων ἡμῶν, παραχωροῦντος Θεοῦ, οὗ ἡ χάρις εἴη σοι ἀγαπητέ. Μηνὶ Μαΐου, ἐν ἔτει ἀφοῦ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως.»

Μέχρι τοῦ σημείου τούτου εἶχε φθάσει ἡ πρὸς τοὺς Λουθηρανούς ἀλληλογραφία τοῦ Ἱερειοῦ, ἐξακολουθήσασα χαλῶτερον πως καὶ ἐπὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ πατριαρχείας, ὡς μετ' ὀλίγον ῥηθήσεται.

Πρὸς τούτοις δὲ καὶ πολλὰ ἄλλα καλὰ καὶ ἐθνωφελῆ ἔργα κατέφθωσεν ὁ Ἱερειῖας ἐπὶ τῆς πρώτης ταύτης πατριαρχείας. Καὶ πρῶτον μὲν ἅμα ἀναβῆς ἐπροθυμοποιήθη νὰ συγκαλέσῃ περὶ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον τοὺς ἀπανταχοῦ διεσπαρμένους λογίους τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, ἵνα συνεργοὺς καὶ συμμύστας ἔχῃ τῶν μεγάλων αὐτοῦ σχεδίων. Ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἐκλεκτῶν τούτων ἦσαν ὁ τε Κρῆς Μάξιμος ὁ Μαργούνιος καὶ ὁ Μονεμβασιώτης Γαβριὴλ ὁ Σεβῆρος, ἀμφότεροι τότε ἐν Παταβίῳ, μαθήσεως ἕνεκα διατρίβοντες. Οὗτοι ἀναγνωρίζοντες εἰς οἶον βάρβαρον ἀγνοίας κατεπεπτώκει τὰ ἡμέτερα, ὡς πάντοθεν θρήνων δεῖσθαι, καὶ τεκμαιρόμενοι οἶον ἐξ οἴας τὴν μεταβολὴν εἶξε τοιοῦτον θεοῦ ἀρχιερέως ἐπισησάντα ¹, προθύμως ἀπεδύθησαν

1. Βλέπε τὴν πρὸς Ἱερειῖαν πρώτην τοῦ Μαργουίνου ἐπιστολὴν ἐν τῷ Παραρτήματι. Περὶ δὲ τῆς μετὰ τοῦ Σεβῆρου διενέξεως τοῦ πολυμαθοῦς τούτου Κρητῆς, περὶ ἧν ἰδίᾳ περιστρέφονται αἱ πλείσται τῶν δημοσιευμένων πρὸς Ἱερειῖαν ἐπιστολῶν αὐτοῦ, ἴδε Νεοληγνικὴν Φιλολογίαν, (σελ. 213.)

εις τὸν περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ κινδυνεύοντος γένους καλὸν ἀγῶνα. Καὶ ὁ μὲν Σεβῆρος ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἐν Λυδία Φιλαδελφείας προχειρισθεὶς (18 Ἰουλίου 1577) μετήνεγκεν εἰς Βενετίαν τὴν ἔδραν αὐτοῦ, ἵνα ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐπιβλέπων τὰ διαβήματα τῶν παπιστῶν, προφυλάττῃ τοὺς τε ἐνταῦθα καὶ τοὺς ἐν Δαλματία ὀρθοδόξους ἀπὸ τῆς ἑτεροδόξου λύμης. Ὁ δὲ Μαργουῖνιος παραιτήσας τὰς ἱατρικὰς αὐτοῦ σπουδὰς, ἀφίχθη ἐν τῇ Ἰταλικῇ ἐκείνῃ μεγαλοπόλει, καὶ ἤρξατο νὰ ἐκδίδῃ διὰ τοῦ τύπου διάφορα πονήματα, εἴτε ἀνατρεπτικὰ τῶν κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας συκοφαντιῶν, εἴτε συντελεστικά εἰς ἐποικοδόμησιν τῶν δημοδόξων, συνεργούντων αὐτῷ τοῦ τε Σεβήρου καὶ τοῦ καλοῦ Χίου Ἐμμανουὴλ Γλυζωνίου. ¹

1. Βλέπε τὴν πρὸς Ἱερειμὴν προσφωνητικὴν Ἰωάννου τῆς Κλίμακος ἐν τῷ παραρτήματι (σελ. 115) Ὁ φίλος Κ. Σοφ. Οἰκονόμος κέκτηται ἀντίτυπον τοῦ ὑπὸ Σεβήρου, Γλυζωνίου καὶ Μαργουῖνιου ἐκδοθέντος Εὐαγγελίου, ἐν ᾧ προτάσσεται τὸ ἐξῆς πρὸς τὸν Ἱερειμὴν προσφώνημα τοῦ πρώτου.

«Τῷ παναγιωτάτῳ ἡμετέρῳ δεσπότῃ, καὶ οἰκουμένικῳ πατριάρχῃ κυρίου κυρίῳ Ἱερειμῆ Γαβριὴλ ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας ἐπίδοσιν πνεύματος ἁγίου εἰς ἔργα σωτηριώδη.

«Εἰ καὶ πολλοὶ παναγιώτατε δέσποτα, πολλὴν κατέβαλον φροντίδα, βίβλους ὡς τὰ πολλὰ τῆς μέγα λυσitelούσης ἡμῖν πρὸς τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν φιλοσοφίας, καὶ τῆς ἀκραίφουδς ἡμῶν πίστεως τῆς ὄντως φημὶ φιλοσοφίας, τῆς πρὸς τὸ ἄκρον ἐκείνον ἀγαθόν, οὐ ἕνεκα πάντα γίνεσθαι καὶ πράττεται, παρασκευαζούσης ἀνελθεῖν, ἐκτυπῶσαι, ἀλλ' ὀλίγοι τῶν βηθέντων μεθ' ὄσης ἔδει σπουδῆς καὶ προθυμίας ταῖς βίβλοις προσέσχον, μηδενὸς ἄλλου φροντίζοντες ἢ τοῦ κέρδους καὶ τῆς τοῦ χρυσοῦ περιουσίας· καὶ ἦν ὄντως ἰδεῖν ἐντεῦθεν οὐ μόνον τὰ περὶ τὴν γραμματικὴν καὶ χαρακτῆρα τῶν στοιχείων οὐχ ἢ προσῆκε διακείμενα, ἀλλὰ καὶ βημάτων καὶ συλλαβῶν καὶ ὀνομάτων, ὑστερημένα τὰ πλείω τῶν βιβλίων, ὅπερ οὐ μόνον τοῖς γε νῦν ἀλλὰ καὶ τοῖς εἰς ἔπειτα, οὐ τὴν τυχοῦσαν προξενήσεις ψυχικὴν θλάβην τε καὶ ζημίαν· τούτων τοιγαροῦν οὕτως ἐχόντων, ζήλω θείῳ κινήσει Ἐμμανουήλος ὁ Γλυζούνιος ἀνὴρ τὰ τε ἄλλα καλὸς καγαθός, τῆς τε κυκλικῆς τῶν πασχάλιον περιόδου καὶ τῆς ἀριθμητικῆς ἐμπείρως ἔχων ὡς τοῖς πολλοῖς δῆλον, καὶ μηδενὸς τῶν τὸ σῶμα πιεζόντων ἐς νοῦν θαλῶν ἢ ἐπὶ μέγα θεῖς, τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον ὡς τῶν ἀπάντων ἀναγκαῖοτατον, καὶ κάθαρσιν ζωῆς ἀπὸ τῆς ὑλικῆς ἀλογίας ἐμποιοῦν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ τὸ κατ' εἰκόνα τηρεῖν ὡς οἶν τε ἀμόλυντον ἐν εἰκινῶμενον, καὶ τὸ τῆς προτέρας ἕξως εἶδος παρσκευάζον ἀπολαβεῖν, ἀριστα ἐκτετύπωκε· τῶν μὲν προτετυπωμένων πολὺ διαφέρων, οὐ μόνον τῷ ἀκριβῶς διωρθῶσθαι, καὶ παγκάλλως ἔχειν τὰ τε σχήματα τῶν στοιχείων καὶ τὰς αὐτῶν γραμμάς, ἀλλὰ καὶ τῷ σνεῖναι αὐτῷ τὸ ἐπιστημονικῶς ὑπ' αὐτοῦ συναρμισθῆν, ὑπὸ δὲ τινος πάλαι ἀμεθόδως ἴσως συντεθῆν, εὐαγγελιστάριον, ὅπερ ἀναγκαῖον πάντως τοῖς ἀπανταχοῦ ὄσον κέντρον πρὸς κύκλον, καὶ ἄρκτος

Ἄλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους τοῦ γένους προύχοντας ἐπὶ τε παιδείᾳ καὶ ἀρεταῖς παντοιοτρόπως ὁ ἀείμνητος ἐκεῖνος πατριάρχης ἐτίμησεν, αὐστηρῶς ἅμα ἐλέγχων καὶ παραδειγματικῶς τιμωρῶν τοὺς τυχόν παρεκτροπομένους εἰς πράξεις ἀπαδούσας πρὸς τὴν ἱεράν αὐτῶν ἀποστολήν ¹. Πρὸς τούτους δὲ, εἰ καὶ ζωηρὰ διετηρεῖτο ἡ ἀνάμνησις τῆς ἀδίκου ἐξώσεως τοῦ ἐξεληθόντος τῆς πρωτευούσης ὁμωνύμου αὐτῷ Ἰερεμίου τοῦ πρώτου ², οὐδὲν ἤττον ὁ ἐκλεκτὸς οὗτος ποιμενάρχης ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπεσκέπτετο τὰς ἐπαρχίας ³, ἐπιθεωρῶν τὰς ἐκκλησίας, τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ πλουσιοπάροχον χορηγῶν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, καὶ διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ συσφίγγων τὸν ἔθνικὸν δεσμὸν ὁ καλὸς οὗτος ἀρχηγὸς τοῦ ἔθνους τῶν τοῦ Χριστοῦ πενήτων. Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος συνεχῶς ἐδίδασκε τὸν λαὸν κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν παλαιῶν πατριαρχῶν, ὡς λέγει ὁ Μαλαξὸς ⁴,

τοῖς πλέουσι. Τοῦτον γοῦν τὸν πόνον καὶ τὴν ἐς φῶς ἦδη μεθοδικῶς ἐκδεδομένην διόρθωσιν τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου, σοὶ τῷ νομίμως τοῦτο ἐμπιστευθέντι, ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῆς ἡμῶν μητρὸς ἐκκλησίας, μυρίουσιν τῶν ἀφορήτων ὑπομεινάντι καμάτους ἀναθῆναι προέλετο· ὄν γε δεχθείης ἀσμένως, μάλλον δὲ τὴν εὐνοικῶς τε καὶ εὐπειθῶς ἔχουσαν ἡμῶν ἀπάντων βουλήν καὶ προαίρεσιν, πρὸς τὴν σὴν θεσπεσίαν καὶ σοφωτάτην ψυχὴν ἦς ταῖς ἀγρόπνοις ἐρειδόμενοι δεήσεσι, καὶ ἄλλα ἐτοίμως ἔχομεν ἐκτυπῶσαι, εἰς τε τὴν τοῦ γένους ἡμῶν ὄνησιν καὶ τῆς ἐκκλησίας δόξαν, τὰ πάντα σοὶ τῷ τῆς οἰκουμένης φωστῆρι, καὶ τῇ κορωνίδι τῶν πατριαρχῶν δῆπουθεν χαρίζομενοι. Ἐρῶ σο. ἀφπῆ· » Περὶ τοῦ εὐαγγελίου λόγον ποιεῖται καὶ ὁ μακαρὶτης Χ. Φιλητᾶς ἐν Πανδώρᾳ (Τόμ. Θ').

1. «Τῷ 1575, γράφει ὁ Γερλάχιος, ἐξέπεμψεν ὁ Ἰερεμίας ἐγκύκλια γράμματα ἐπὶ ποινῇ καθαιρέσεως ἀπειλῶν τοὺς παρὰ κανόνας ἀργυρολογούτας ἀρχιερεῖς. Εἶδον δὲ καὶ ἐν τοῖς πατριαρχείοις τοὺς μητροπολίτας Χίου καὶ Ναυπάκτου ἕνεκα σιμωνίας τιμωρηθέντας.» Turcograecia σελ. 205.

2. Βλέπε Χρονογράφον ἐν τῷ παραρτήματι, σελ. 3—4.

3. Τῷ 1574 ἐξεληθὼν εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ διὰ τὴν εἰσπραξίν τῶν ὀφειλομένων ἐγκατέλειπεν ἐπίτροπον τὸν ἐπίσκοπον Ῥενδίνης (Turcograecia σελ. 487). Τῷ δὲ 1578 ἐπισκεφθεὶς τὴν τε Στερεῖαν Ἑλλάδα καὶ τὴν Πελοπόννησον διώρισεν ἐπίτροπον τὸν Βερβόλας Μητροφάνην (Αὐτ. σελ. 502).

4. Εἰς τὸν Ἰερεμίαν, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὀφείλεται ἡ πρωτοβουλία τῆς τότε ἀρξαμένης καλλιεργείας τῆς νοελληνικῆς γλώσσης, τὴν ὅποιαν μετὰ ζήλου ἐπεδίωξαν ἢ τε ἐν Βενετία περίπτως δυὰς καὶ ὁ ἀοιδιμος Μελέτιος ὁ Πηγᾶς. «Patriarcha anno superiori 75, tres aut quatuor conciones in templo, lingua vulgari, omnibus intellecta, habuit.» Gerlachius (Turcogr. σελ. 207). «Ἐν πατριαρχεῖῳ οὖν ἔστι διδάσκων ἐκ' ἐκκλησίας ἱερομόναχος Μεθόδιος. Λέγει ἐνίοτε καὶ ὁ πατριάρχης.» Ζυγομαλάς (αὐτ. σελ. 216).

διορίσας και άλλους να κηρύσσωσι, και να διδάσκωσιν εν τοις πατριαρχείοις φιλοσοφικά και θεολογικά μαθήματα, και αυτός έμαθήτευεν, ίνα δια τοῦ έαυτου παραδείγματος διεγείρη τον προς τα γράμματα έρωτα ¹.

Γ΄.

Πλην εν ω̄ ο̄ Ιερεμίας μετα τοςούτου εκοπία ζήλου, εν̄ ανεγείρη την εκκλησίαν εκ τής καταπτώσεως, εν̄ η̄ είχε καταωθείσει αυτήν η̄ ασύγγνωστος ακηδεία τινών εκ των προ̄ αυτού πατριαρχευσάντων, και τῆ προτέρω̄ εξαστράπτουσαν αίγλη αναδείξη αυτήν, σπουδαίως άντεπολιτεύετο και κατεβράδιούργει αυτόν ο̄ προκάτοχος Μητροφάνης.

Και κατ' άρχάς μεν προς άπαλλαγήν τοῡ οχληροῡ τούτου σκόλοπος ο̄ Ιερεμίας προσήνεγκεν αυτω̄ δύο μητροπόλεις, την τής Λαρίσσης και την τής Χίου, τας̄ οποίας οῡτος αποδεχθείς επώλησε μεν την πρώτην αντι χιλίων φλωρίων, έτήρησε δε̄ δι' έαυτον την δευτέραν. Άλλά μετ' όλίγας ήμέρας αθετήσας τας̄ διομολογηθείσας συνθήκας άπήτει και πάλιν τον πατριαρχικόν θρόνον. Η̄ διαγωγή αυτη̄ εξηνάγκασε τον πατριάρχηνα να επικαλεσθή παρᾱ τοῡ σουλτάνου την εκ τής βασιλευούσης βιαίαν αποπομπήν τοῡ ταραξίου. Όθεν διᾱ φερμανίοῡ εξωρίσθη εις̄ Αθωνα, υποσχθέντος αυτω̄ τοῡ Ιερεμίου, ετησίαν επιχορήγησιν τριακο̄ σίων φλωρίων επῑ τω̄ ορω̄ τοῡ να μένη εκείσε η̄συχάζων. Μετᾱ

1. «Ο πατριάρχης Ιερεμίας, γράφει εν̄ έτει 1576 ο̄ Γερλάχιος, άντήρ έστι και ποικίλης μαθήσεως και μεγάλης φιλομαθείας. Τον εκ των πολλών και ποικίλων εκκλησιαστικῶν τε και πολιτικῶν υποθέσεων έναπολειπόμενον αυτω̄ χρόνον άφιερῶι εις̄ άδιάκοπον μελέτην των̄ Πατέρων τής εκκλησίας και άλλων κλασικῶν συγγραφέων. Καίτοι δε̄ τοιαύτης θέσεως και ηλικίας διδάσκειταῑ έτι υπο̄ τοῡ Ζυγομαλά̄ την Διαλεκτικήν, Η̄θικήν, και Πρητορικὴν, άκρωόμενος μετ' άλλων καλογήρων και τοῡ Χίου ιατροῦ Αεονάρδου Μινδονίου, εξηγοῡντος εν̄ τοις πατριαρχείοις τον̄ Έρμογένη, τον̄ Αμμωνιον̄ και τον̄ Η̄σίοδον.» Turcograecia, σελ. 205. Εν̄ τοις πατριαρχείοις έδίδασκε τούς παιδας και ο̄ γέρων Μαλαζός. (Αυτ. σελ. 185.)

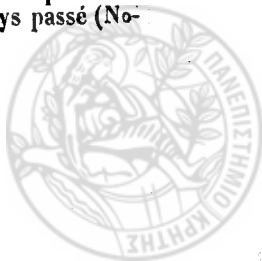
τετραετῆ ὁμως ἔξοριαν, ὁ Μητροφάνης μαθὼν παρὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀργάνων αὐτοῦ, ὅτι ὁ Καντακουζηνὸς ἐξέπεσε τῆς προτέρας ἀξίας (1577) ἐπανῆλθε μὲ τὴν πρόθεσιν ἵνα πάντα κινήσῃ λίθον πρὸς ἐκθρονισμόν τοῦ Ἱερεμίου. Καὶ πάλιν δὲ ἀποτυχῶν, πλὴν καὶ μὴ ἀποθαῦρυνθῆις, ἐξηκολούθει διαμένων ἐνταῦθα, πολλὰ μηχανώμενος πρὸς ἐπιτέλεσιν τῶν φιλοδόξων αὐτοῦ σχεδίων. Μολονότι δὲ παρέβη, καὶ τὴν δευτέραν συνθήκην ἀπῆτει τὴν πληρωμὴν τῆς ὑποσχεθείσης ἐπιχορηγήσεως παρὰ τοῦ Ἱερεμίου, ὅστις εὐλόγως ἠρνήθη, προστιθεὶς ὅτι ἐπειδὴ ἡ Κωνσταντινούπολις δύο πατριάρχας δὲν δέχεται, εὐχαρίστως ἠδύνατο νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του, ἐὰν οὗτος λαμβάνων τὴν μητρόπολιν τῆς Χίου ἢ τὴν τῆς Μιτυλήνης ἀπήρχετο ἐκεῖσε καὶ ἡσύχως ἐβίου. ¹ Ἐπὶ τέλους ὁμως μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ μεγάλου βιζίρου Μωχαμὲτ Σόκολλη (11 Ὀκτωβρίου 1579) ², ὁ Ἱερεμίας παρασταθεὶς ὡς εὐνοούμενος αὐτοῦ, ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ νέου μεγάλου βιζίρου Ἀχμέτ, ἀδιαλλάκτου ἐχθροῦ ἐκεῖνου, καὶ ἐξώσθη τοῦ θρόνου, ἐφ' ὃν ἐπέβη ὁ Μητροφάνης Γ' (29 Νοεμβρίου 1579) ⁴.

Πλὴν καὶ οἱ περὶ τὸν Ἱερεμίαν δὲν ἄφησαν ἤσυχον τὸν ἐπιβάτην, παντοιοτρόπως ἀντιπολιτευόμενοι καὶ πολεμοῦντες αὐτόν. Ἄλλ' οἱ ἰσχυροὶ τοῦ Μητροφάνους προστάται παρέλυσαν πᾶσαν

1. «Urbem enim duos patriarchas capere non posse. Metrophanes et manere, et pecuniam habere, intendit. Agitur causa apud infideles, ex quibus uterque sibi patronos non parvis ascivit.» Turcograecia, σελ. 211—212, 504.— Χρονογράφος (ἐν παραρτήματι σελ. 9).

2. Ἡμαρτημένος ὁ Χρονογράφος τίθησι τὴν δολοφονίαν τοῦ Σόκολλη πρὸ τῆς τοῦ Καντακουζηνοῦ ἀπαγχονίσεως.

3. Ἀναντιρρήτως ἡ παρὰ Κρουσίω (Turcogr. σελ. 212) χρονολογία τῆς ἐπιβάσεως τοῦ Μητροφάνους (24 Δεκεμβρίου 1579) εἶναι ἐσφαλμένη, ἀφοῦ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας Γερμινὸς γράφων τῇ 8 Δεκεμβρίου 1579 πρὸς Αἰκατερίνην τὴν ἐκ Μεδίκων ὀρισμένως ἀναφέρει τὴν ἡμέραν τοῦ χειροφιλήματος. Ἴδου δὲ τὸ περὶ τούτου χωρίον τῆς ἐκθέσεως τοῦ Γερμινὸς. «Il a changé le voyvode de Bogdavia e le patriarche de Constantinople, que ledit Méhémet avoit establis, et au lieu d'iceulx substitué de nouveaux, lesquels baisarent la main à ce Seigneur dimanche XXIX du mois passé (Νοεμβρίου). Négociations de Levant, III, σελ. 839.

αὐτῶν ἐνέργειαν.² Τὸ δὲ περίεργον, ὅτι καὶ ὁ σουλτάνος διέταξε νὰ παύσωσιν αἱ μεταξύ τῶν δύο πατριαρχῶν διενέξεις, ἀπειλήσας, ὅτι ἐν ἐναντία περιπτώσει θέλει μεταβάλλει τὸ πατριαρχεῖον εἰς μωαμεθανικὸν τέμενος.⁴ Εἰς ἐπισφράγισιν δὲ τοῦ κακοῦ ὁ ἐπιβάτης πατριάρχης διὰ τῆς βίας καὶ ἀπειλῶν ἐξηνάγκασε τοὺς καθευρεθέντας ἀρχιερεῖς ἵνα ὑπογράψωσι τὴν καθάιρσιν τοῦ Ἱερεμίου.

Ἄλλ' ἐπὶ πολὺ δὲν ἀπήλαυσε τοῦ ἀζήλου αὐτοῦ θριάμβου ὁ Μητροφάνης· διότι μετὰ ἐννεάμηνον περίπου ἀλλεῖα πατριαρχεῖαν ὑπερεξηκοντούτης ἐτελεύτησε (9 Αὐγούστου 1580).²

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μητροφάνους οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει καθευρεθέντες ἀρχιερεῖς σύνοδον συγκροτήσαντες ἠκύρωσαν τὴν παράνομον καθάιρσιν τοῦ Ἱερεμίου,³ ὅστις καὶ πάλιν ἀνέλαβε τοὺς οἴκας τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας.

3. Φαίνεται, ὅτι καὶ ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας ὑπεστήριξε τὸν Μητροφάνην, τοῦ ὁποίου γνωστὰ εἰσιν αἱ πρὸς τὴν Παπικὴν ἐκκλησίαν προηγούμεναι σχέσεις, δι' ἧς καὶ συνοδικῶς ἀφωρίσθη (Turcogr. 211, 238).

1. Ἰδοὺ τί γράφει ὁ Γερμινὺ κατ' Ἀπρίλιον 1580 πρὸς Αἰκατερίνην τῶν Μεδίκων. «Les deux patriarches Grecz, dont j'ay escript à V. M. sont encore en différend, et ne se peuvent appaiser, lesquels ce Seigneur a menacez, où ils ne demeureroient en repos, de prendre le patriarchat, église et palais y joinct, et en faire une mosquée.» Négociations, III, σελ. 897.

2. «Ἐμακαρίσθη ὁ παναγιώτατος πατριάρχης κύριος Μητροφάνης τῇ θ' τοῦ παρόντος Αὐγούστου μηνός, ἡμέρᾳ γ', ὥρᾳ α' τῆς νυκτός.» Ἐπιστολὴ Θεοφάνους ἱερομονάχου πρὸς τὸν μητροπολίτην Ἰωαννίνων (Turcograecia, σελ. 335). Ὅθεν ἡμαρτημένως ὁ Σολομὼν Σβάικερ γράφει, ὅτι οὗτος ἀπέβλεψε τῇ 11 Αὐγούστου, κατὰ παραδρομὴν ἴσως ἐν τῷ λατινικῷ ἀριθμῷ XI ἐπιτάξας ἀντὶ νὰ προτάξῃ τὸ I. Ὁ Κρούσιος ἵνα συμβιβάσῃ τὴν ἀντίφασιν εἰκοτολοεῖ, ὅτι ἴσως ἐνεταφιάσθη τῇ 11. Κατὰ λάθος δὲ καὶ ὁ Χρονογράφος (Παράρτ. σελ. 9.) γράφει τῇ 6 Αὐγούστου.

Ἐν τῇ Τουρκογραφικῇ (σελ. 281—289) εὑρηνται τρία σιγίλλια τοῦ Μητροφάνους, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἐν ἐκδομένῳ ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ πατριαρχείας (1567), τὰ δ' ἕτερα ἐπὶ τῆς δευτέρας ταύτης (1580, καὶ οὐχὶ ὡς σημεῖοι ἡμαρτημένως ὁ Κρούσιος 1579) πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ μία ἐξ Ἀγκῶνος ἐπιστολὴ αὐτοῦ ὡς μητροπολίτου Καισαρείας, πρὸς Διονύσιον Β', μετὰ τοῦ πανομοιοτύπου τῆς ὑπογραφῆς του, ὡς καὶ ἀναφορὰ τῶν Χίων πρὸς αὐτὸν πατριαρχοῦντα.

3. Παράρτημα, σελ. 152.

Δ'.

Ἡ παρεμπεπούσα τοῦ Μητροφάνους ἐπίβασις οὐδόλως ἐχά-
 λάρωσε τὰς μετὰ τοῦ Ἱερεμίου σχέσεις τῶν Λουθηρανῶν, οἵ-
 τινες, εἰ καὶ τοῦ θρόνου ἐκπεπτωκότα, ἐξηκολούθουν θεωροῦντες
 αὐτὸν ὡς τὸν γνήσιον τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἡγεμόνα καὶ τὸν
 ἀληθῆ καὶ ἐκλεκτὸν τῆς ὀρθοδοξίας ἀντιπρόσωπον. Ὅθεν συντά-
 ξαντες ἀπόκρισιν πρὸς τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἀπάντησιν, (τῆ 24
 Ἰουνίου 1580) φέρουσιν τὰς ὑπογραφὰς τοῦ τε Ἐβεράρδου Βι-
 δεμπακχίου δόκτορος τῆς θεολογίας καὶ ἀββᾶ τῆς ἐν Βεβερούση
 μονῆς, Ἰωάννου Μαγείρου θεολόγου καὶ πραιποσίτου τῆς ἐν
 Στουκκαρδία ἐκκλησίας, Ἰακώβου Ἐερβράνδου δόκτορος θεολο-
 γίας καὶ τῆς Τυβιγγικῆς ἐκκλησίας καὶ ἀκαδημίας διδασκάλου,
 Θεοδωρήτου Στεπφίου δόκτορος θεολογίας καὶ διδασκάλου ἐν
 τῇ Τυβιγγίδι ἐκκλησίᾳ καὶ ἀκαδημίᾳ, Στεγάνου Γερλαχίου, δό-
 κτορος θεολογίας καὶ ἐν Τυβίγγῃ διδασκάλου, ὡς καὶ τῶν Ἰακώ-
 βου Ἀνδρέου, Λουκᾶ Ὀσιάνδρου καὶ Μαρτίνου τοῦ Κρουσίου, ἐ-
 πέστειλαν αὐτῶ, συνοδεύσαντες μετὰ τῆς ἐξῆς ἐπιστολῆς.

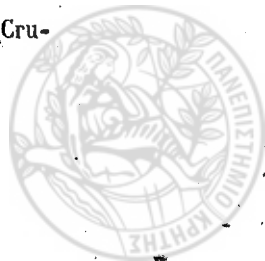
«Οὐδὲν ἡμῖν πρὸς λύπην πικρότερον, οὐδὲν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν
 πρὸς ὀδύνην τομώτερον, προσπεσεῖν ἂν ἐδυνήθη, παναγιώτατε
 κύριε πατριάρχχα, ἢ τὸ διὰ φήμης ἡμᾶς ἀληθοῦς δέξασθαι τὴν
 σὴν ἀγιότητα τῶν ἀκροτάτων τοῦ κυβερνᾶν τὰς ἀνατολικὰς ἐκ-
 κλησίας οἰάκων μετασταθῆναι, μὴδ' ἔτι τὸν περίβλεπτον ἐκεί-
 νον τόπον, ὃν αὐτῆς ἡ θεοσέβεια, ἡ σοφία, ἡ λογιότης κατεκόσ-
 μει, κατέχειν. Ἄλλ' οὐδὲν δεῖται ἡ ἀγιωσύνη σου παρ' ἡμῶν τοῦ
 πάθους τούτου παράκλησιν, καὶ τοῦ τραύματος καταπράυνσιν
 ἀκοῦσαι, αὐτὴ γε κατὰ τὴν ἰδίαν εὐστάθειαν καὶ μεγαλοψυχίαν
 πρὸ πολλοῦ ἤδη παντὸς ἀνέμου, εἴτε φοροῦ, εἴτε ἐναντίου, κατα-
 μελεῖν εἰωθυῖα, ἄνδρας τε, οὐ τοσοῦτον ἀξιωματῶν περιβολῆ ὄ-
 σον ἀρετῆς καὶ πολυμαθείας καταστολῆ λαμπруνομένους εἰδυῖα.
 Ἐπὶ τούτοις δὲ τιμιώτατον ἡγητέον εἶναι θησαυρὸν τὸ ἀγαθῆ
 τινὰ πεφράχθαι συνειδήσει, ἀναμιμνησκόμενον μὴδὲν μὲν φαῦλον

καὶ ψεκτὸν ποιῆσαι, πολλὰ δὲ καλὰ καὶ ἐπαινετὰ ἔργα διοικῆσαι. Οἶον τῷ ὄντι κλέος οὔτε φθόνος, οὔτ' αὐτὸς ὁ θάνατος ἐξαλείψειεν ἂν ποτε, ὅταν γε δι' ἀληθινῆς ἀρετῆς ἐπιγνήσιον ἔπαινον, ὄνομά τε παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις καλὸν, ἀνεξίτηλόν τε ἀναθεβηκῶς τις ᾗ. Ἄλλὰ περὶ τούτων μὲν ἄλις, μὴ πως ἀπιστεῖν τῇ τῆς ἀγιότητός σου ἀνδρίᾳ καὶ μεγαλοοίᾳ δόξωμεν. Νῦν δ' ἀποκρισὶν πρὸς τὸ βιβλίον τῆς ἀγιωσύνης σου, ὃ μὴνὸς Μαΐου πέρυσσι δεδεγμένοι ἤμεν,¹ πέμπομεν, ἐκ θεμελίων τῶν ἱερῶν γραφῶν ἐξαχθεῖσαν καὶ κατασκευασθεῖσαν, ἣν ἐλπίζομεν ὑπὸ τῆς ἀγιότητός σου προσηνώς τῇ τε χριστιανοπρεπεῖ ἀγάπῃ πρεπόντως ἀναγνωσθήσεσθαι. Πάντως γὰρ αὐτῇ, θεοσεβάστως ἔχουσα, οὐκ ἄθει τῆσει, ἀλλ' εὐγνωμόνως ἀποδέξεται, ὅσα ἐκ τῶν θείων ἐκείνων θησαυρῶν προχειρισθέντα κατανοήσει, ἣ γε καὶ τοῦτο εὖ οἶδε, πάντων ἀνθρώπων τὰς κρίσεις ὀφείλειν ἑαυτὰς τῇ τῶν προφητικῶν τε καὶ ἀποστολικῶν συγγραμμάτων βασάνῳ καὶ δοκιμασίᾳ φερούσας καθυποτάξαι, εἰ γε ταῦτα λύχνος τοῖς ποσὶν ἡμῶν ὑπάρχει. Ἄλλὰ μὴ ἐπὶ ταυτασί τὰς τῶν ζώντων ὑδάτων πηγὰς καὶ οἱ λαμπροὶ ἐκεῖνοι τῆς ἐκκλησίας φωστῆρες καὶ ἀκαταγώνιστοι ἤρωες, οἱ πᾶσαν ἐπιμέλειαν καὶ σπουδὴν, μᾶλλον δ' εἰπεῖν αὐτὸν τὸν βίον ἑαυτῶν ἐν τῇ τῶν θεοπνεύστων γραμμάτων μελέτῃ καταναλώσαντες, ἡμᾶς ὠδήγησαν. Ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ τὰ ἑαυτῶν ἀναγνωσθῆναι παρ' ἡμῶν καὶ ἀποδεχθῆναι βούλονται, ἐφ' ὅσον ἂν αὐτὰ τῶν μακαρίων ἐκείνων κρουῶν καὶ πηγασμῶν ἀπόζειν, οὐδὲ παραιτοῦνται τὰ ἑαυτῶν ζυντάγματα μὴ τῇ πάντων κρίσει καθυποβάλλειν, μόνον ἂν ἐκεῖνα οὔτοι ἐκ τῶν τῆς ἁγίας Γραφῆς ὑγιεινοτάτων καὶ ἀειζῶν κρηνῶν κρίνειν ἐθελήσωσι..»

Ἐν τῇ ἀποκρίσει ταύτῃ διὰ τῶν αὐτῶν ἰδίως ἐπιχειρημάτων, μᾶλλον ἀνεπτυγμένον, οἱ λουθηρανοὶ ἐπιμένουσιν ὑποστηρίζοντες ὡς ὀρθότατα τὰ ἑαυτῶν δόγματα, βασιζόμενα ἐπὶ τῆς ἁγίας Γραφῆς, ἣν ἐπιγιγνώσκουσι μόνῃν στάθμῃ καὶ κανόνα, πρὸς ὃν πάντα τὰ τῆς θρησκείας καὶ πίστεως δόγματα πρέπει νὰ ἐξετάζωνται· πρὸς δὲ ἐπαναλαμβάνουσιν, ὅτι τὰ τῶν ἁγίων Πατέρων συγ-

1. Ἡ ἀπάντησις αὐτῆ ἔφθασεν εἰς Τυβίγγην τῇ 21 Μαΐου 1579 (Cru-sii, Annales Suenici, σελ. 767.)

γράμματα καὶ τὰ τῶν συνόδων δόγματα δὲν δύνανται νὰ ἐχώ-
 σι τὴν αὐτὴν ἰσχύον καὶ τὸ αὐτὸ κύρος τῶν Γραφῶν, ἀλλ' ἐπὶ
 τοσοῦτον προσδέξιμα εἶναι ἐφ' ὅσον τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν συνά-
 δουσι· καὶ ἐπὶ τέλους, ὅτι ἐπὶ τῶν διαφορουμένων ἐξηγήσεων τῶν
 προφητικῶν ῥητῶν πρέπει νὰ προτιμᾶται αὐτὸ τὸ ἑβραϊκὸν πρω-
 τότυπον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Περαιούται δὲ ἡ μακροτάτη αὕτη τῶν λουθηρανῶν ἀπολογία
 ὡς ἐξῆς: «Ταῦτα ἦν, παναγιώτατε κύριε Πατριάρχα, ἅπερ πρὸς
 τὸ ζύγγραμμα τῆς ἀγιότητός σου ἀποκρίνεσθαι ἠθελήσαμεν. Μετ'
 αἰδοῦς δὲ, ἧς ὀφείλομεν, πρὸς σπλάγγων καὶ οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ
 δεόμεθα, ἀ κατὰ τὸ γερμανικὸν καὶ εὐσεβὲς ἡμῶν ἀνυπόκριτον φι-
 λάληθες, παρῆρησιαστικώτερον ἐγράψαμεν, μὴ δυσχερέστερον τὴν
 ἀγιότητα τὴν σὴν ἀποδέχεσθαι. Οὐ γὰρ ὑβρίζειν, ἢ λυπεῖν οὐ-
 δένα, ἐκόντες εἶναι εἰς νοῦν ἡμῶν ἐνεβαλόμεθα, ἀλλὰ τὰς αἰτίας
 ἀνυποστόλως προφέρειν, πρὸς ἑαυτῶν εἶναι ἐκρίναμεν· δι' αἷς τὸ
 ὑμέτερον γράμμα, ἐνίοις μέρεσι τὰς ἡμετέρας ψυχὰς οὐ πλη-
 ροφορεῖ, οὐδὲ ἀτρεμίζειν ποιεῖ. Καὶ πᾶσαν μὲν καινοτομίαν (κα-
 θάπερ, εὐσεβῶς ποιούσα, ἢ σου ἀγιότης παραινεῖ) ἀφ' ἑαυτῶν ἀ-
 πορρίπτομεν, ἀρχαιότατα δ' εἶναι κρίνομεν, ἀ παρὰ τῶν Προφη-
 τῶν, παρ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ παρὰ τῶν Ἀποστόλων παρε-
 δόθη. Πᾶν δὲ ὅτιοῦν ἐκ τῆς τούτων διδασκαλίας, ἀρχαιότητι
 καὶ ἀσφαλείᾳ τὰς ἄλλας πάσας ἀποκρυπτούσης, ἡμῖν ἀν ἀποδει-
 χθησόμενον ἀσμενώτατα καὶ εὐχαριστότατα παραδεξόμεθα. Ἐ-
 ξήγησιν δὲ τῶν Γραφῶν, ταυτηνὶ ἀσφαλεστάτην καὶ στερεωτάτην
 εἶναι πιστεύομεν, ἧτις ἐξ αὐτῆς τῆς γραφῆς (τουτέστιν ἐκ δε-
 ξιώς μεταχειρισθείσης τῶν θεοπνεύστων γραμμῶν πρὸς ἀλλη-
 λα παραθέσεως καὶ συγκρίσεως, ἀναδρομῆς ἐπὶ τὰς τῆς Ἑβραϊκῆς
 καὶ Ἑλληνικῆς φράσεως, ὡς ἀρίστης συμβούλου, πηγᾶς, γενομέ-
 νης) λαμβάνεται. Ὅπνῆκα δὲ κατὰ πολλὰ τῆς διδασκαλίας κε-
 φάλαια, θεοσεβῆς μεταξὺ ἀλλήλων συμφωνία ὑπάρχει, καὶ ἡ τῆς
 ἀγιότητός σου ψυχῆ, εὐσεβῆ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην ἔχουσα, τὰ βέλ-
 τιστα φρονούσα διάκειται, ἐλπὶς ἡμᾶς ἔχει, τῶν ἡμετέρων τούτων
 ὑμῖν ἀναγνωσθέντων, καὶ ἀκριβῶς βασιανισθέντων, ἐγγυτέραν
 πολλῶ ἐν τῇ ἀκραίφνῃ θρησκείᾳ ζύμβασιν ἐκατέρωθεν ἔσεσθαι.»

Ὁ Ἱερεμίας λαβὼν τὴν ἀπόκρισιν ταύτην καὶ καθορῶν, ὅτι ἀδύνατος πλέον ἀπέβαινε πᾶσα συγεννήσις, ἠναγκάσθη, ἵνα διακόψῃ τὴν ἄγονον ταύτην συζήτησιν, (6 Ἰουρίου 1584), διὰ μακρῶν καὶ πάλιν ἀνατρέπων τὰς περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ περὶ τοῦ αὐτεξουσίου ἐπιμόνους ἐνστάσεις ἐκείνων, καὶ ἀξιοπρεπῶς ἐπιλέγων.

»Ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν μυστηρίων τινὰ μὲν στέργετε, πλὴν ἐπισφαλῶς διαστρέφοντες καὶ μεταβάλλοντες καὶ τούτοις τὰ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας διδασκαλίας ῥητὰ εἰς τὸν οἰκεῖον σκοπὸν ὑμῶν, τινὰ δὲ τούτων οὐδὲ μυστήρια εἶναι λέγετε, ὡς παραδόσεις ὄντα, μὴ ὅτι γε τοῖς θεοῖς ῥήμασι θεμελιωθεῖσαι, ἀλλὰ καὶ πάντῃ αὐτοῖς ἀντιπίπτουσαι. . .

»Τὴν τε ἐπίκλησιν τῶν ἁγίων ματαίαν λογιζέσθε, καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν καὶ τὰ σεπτὰ λείψανα, καὶ τὴν προσκύνησιν ἀθετεῖτε, ἀπὸ τῆς Ἑβραϊδος πηγῆς λαμβάνοντες ἀφορμὰς ἀθετεῖτε δὲ καὶ τὸ ἐξομολογεῖσθαι ἀλλήλοις, καὶ ἔτι πρὸς τούτοις τὴν μοναστικὴν πολιτείαν καὶ ἰσαγγελον. Καὶ ἡμεῖς πρὸς ταῦτα φημὲν, ὅτι τὰ περὶ τούτων θεῖα ῥητὰ οὐχ ἠρμήνευσαν θεολόγοι τοιοῦτοι, ὅποιοι ἐστὲ ὑμεῖς, οὐδὲ ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἢ ἄλλος ποτὲ τῶν μακαρίων καὶ κατ' ἀλήθειαν θεολόγων ἐκείνων ἀνδρῶν, ὡσπερ χειμάρρους παρεσύρη· ἀλλ' αὐτὸς τε καὶ οἱ κατ' αὐτὸν θεοὶ ἄνδρες, πλήρεις ὄντες ἁγίου πνεύματος, καὶ θαύματα ποιῶντες παράδοξα ζῶντες καὶ θανόντες, ἠρμήνευσαν ὡς ἠρμήνευσαν, καὶ τὰς τοιαύτας παραδόσεις ἀποδεξάμενοι ὡς ἀναγκαίους καὶ εὐσεβεῖς ἀλληλοδιαδόχως ἡμῖν φέροντες παρέδωκαν· ὣν ἐνίους καὶ ἡ πρεσβυτέρα Ῥώμη φυλάττει καὶ στέργει μεθ' ἡμῶν. Πόθεν οὖν ὑμεῖς κριτικῶς τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ῥώμης σκεψάμενοι, τὰ μὲν τῶν ἀληθῶς θεολόγων ἀφήκατε, τὰ ἑαυτῶν δὲ ὡς προτιμότερα ἠγείσθε; ἐκ τῆς πηγῆς τῆς Ἑβραϊδος. Ἄλλ' ἡ καταφρόνησις τῶν ἁγίων εἰκόνων, ὧδε καὶ τῶν θείων λειψάνων παρ' Ἑβραίων ἔσχε τὴν ἀρχὴν, ὡς ἐκ τῶν ἱστορικῶν μαθαίνομεν. Τὰ τε σχίσματα τὰ αὐτόθι πολλά γε καὶ ποικίλα ὄντα, τὰ τῶν Λουτέρων, Ἑβραῖοι τινες, ὡς ἠκούσθη, εὐσέβειαν ὑποκρινάμενοι, προὔξενσαν καὶ διέσπειραν. Καὶ ἤδη, ὡς δρᾶται, προκό-

πτουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, καὶ ὀσημέραι αὐξάνουσιν. Οἷς ἡμεῖς ὄλωσ
μὴ κοινώνουντες, τὰ μὲν τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν μυστήρια ἀπαρα-
σαλεύτως στέργομεν, ἐμμένοντες τοῖς εἰρημένοις ὑπὸ τῶν δια-
δόχων τῶν θεοκηρύκτων ἀποστόλων· καὶ τὰς ἐρμηνείας αὐτῶν
παντὸς χρυσοῦ καὶ λίθου τιμιωτέρας ἡγούμεθα. Ἐπικαλούμεθα
δὲ καὶ τοὺς ἁγίους πάντας, οὐχ ὡς σωτῆρας καὶ λυτρωτὰς,
εἰς γὰρ ἐστὶ σωτῆρ καὶ λυτρωτὴς ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ὡς μεσίτας
αὐτοὺς προβαλλόμεθα ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἐν κακοῖς ὄντες,
τοὺς καλῶς καὶ θεῖως διηνουκτάς τὸ ζῆν καὶ πρὸς Θεὸν ἐκδη-
μήσαντας, καὶ τὸ προσθεύειν ὑπὲρ ἡμῶν πλουτοῦντας. Καὶ γε
τοῦ σκοποῦ διηνεκῶς οὐχ ἁμαρτάνομεν· καὶ γὰρ τὰς ἱεράς εἰ-
κόνας αὐτῶν προσκυνοῦντες, καὶ τὰ λείψανα ἀσπαζόμενοι, μυ-
ριάς ἰάσεις ἐκβλύζοντα τοῖς πιστῶς προσιοῦσιν ἐκάστοτε, ὠ-
φέλειαν οὐ τὴν τυχοῦσαν καρπούμεθα παρ' αὐτῶν, καὶ ψυχῇ
καὶ σώματι φωτιζόμεθα. Ἐξομολογούμεθα δὲ καὶ ἀλλήλοις κατὰ
τὴν θεῖαν γραφὴν, καὶ τὸν ἰσάγγελον καὶ μοναστικὸν ἀσπαζό-
μεθα βίον, καὶ τοῖς ἐλομένοις τὸν ζυγὸν τοῦτον μηδαμῶς στρα-
φῆναι ὀπίσω κελεύομεν, εἰ γε βούλοιντο εὐθετοὶ εἶναι εἰς τὴν τῶν
οὐρανῶν βασιλείαν.

· »Ἀξιόμην δὲ ὑμᾶς τοῦ λοιποῦ μὴ κόπους παρέχειν ἡμῖν, μη-
δὲ περὶ τῶν αὐτῶν γράφειν καὶ ἐπιστέλλειν, εἴγε τοὺς τῆς ἐκ-
κλησίας φωστῆρας καὶ θεολόγους ἄλλοτε ἄλλως μεταχειρίζεσθε,
καὶ τοῖς λόγοις τιμῶντες αὐτοὺς καὶ ἐπαίροντες, τοῖς ἔργοις ἀ-
θετεῖτε, καὶ τὰ ὄπλα ἡμῶν ἄχρηστα ἀποδεικνύετε, τοὺς λόγους
αὐτῶν τοὺς ἁγίους καὶ θεῖους, δι' ὧν ἂν ἡμεῖς γράφειν καὶ ἀν-
τιλέγειν ὑμῖν εἴχομεν, ὥστε τὸ καθ' ὑμᾶς ἀπηλλάξατε τῶν φρον-
τίδων ἡμᾶς. Τὴν ὑμετέραν οὖν πορευόμενοι μηκέτι μὲν περὶ δογ-
μάτων, φιλίας δὲ μόνης ἕνεκα εἰ βουλητὸν, γράψετε». ¹

1. Τοιαύτη φιλικὴ ἀλληλογραφία καὶ ὕστερον διετηρήθη, ὡς δέικνυται
ἐκ τοῦ ἐξῆς γράμματος πρὸς τὸν Κρούσιον καὶ τὸν Γερλάχιον τοῦ Ἱερμεῖου
ἐκ Λιθουανίας (1588) «Εἰ καὶ πρὸ πολλοῦ γράμματα τῆς ἡμῶν μετριό-
τητος οὐκ ἐδέξασθε, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ καὶ περιπόητοι υἱοὶ καὶ
σοφώτατοι τῆς ἡμῶν μετριότητος, τὴν ἀμφοτέροις ἄδολον φιλίαν ἀναζω-
πυροῦντα, ἀλλ' οὐ τὸ λήθης πόμα πῶν τοῦτ' ἔπαθον· οὐ γὰρ ἐπιλέλησμαι
ὑμῶν, εἰ καὶ γυγὴ τὰ ἴδια ἔγκονα, κατὰ τὸ λόγιον, ἐπιλάθεται· δεινοῖς δὲ

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὸ τηλεσίγραφον τοῦτο τοῦ Ἱερμίου, ἔπεμψαν οἱ ἐν Τυβίγγῃ ἀπάντησιν ὑπογεγραμμένην ὑπὸ τε τῶν Ἰακώβου Ἐρβράνδου, Ἐσβέρardu Βιδεμπακχίου, Ἰωάννου Μαγείρου, Ἰακώβου Ἀνδρέου, Θεοδωρήτου Σνεπφίου, Λουκᾶ Ὀσιάνδρου, Στεφάνου Γερλαχίου, Μαρτίνου Κρουσίου, καὶ Ἰωάννου Βρεντίου δόκτορος θεολογίας καὶ ταύτης ἐν τῇ Τυβιγγίδι ἀκαδημίᾳ ἐξηγητοῦ, Γουλιέλμου τοῦ Ὀλδερφρου θεολόγου, τῆς ἐν Στουκκαρδίᾳ ἐκκλησίας Χριστοῦ προστάτου καὶ ἐκκλησιαστικοῦ συνέδρου, Ἰωάννου Σχοπφίου θεολόγου καὶ τῆς ἐπιγανεστάτης αὐλῆς ἐν Στουκκαρδίᾳ ἐκκλησιαστοῦ, τῆς τε ἐκκλησιαστικῆς συγκλήτου αὐτόθι συνέδρου, ἐν ἧ διαμαρτυρούμενοι κατὰ τῶν ἐπὶ αἱρέσει καὶ σχίσματι ὑπαινωγμῶν αὐτοῦ ἐπανελάμβανον, ὅτι ἡ πίστις αὐτῶν ἐπηρεῖσθετο εἰς τὰς ἱεράς γραφὰς καὶ οὐχὶ εἰς τὰς ἀνθρωπίνους παραδόσεις, εὐελπιστοῦντες ἅμα, ὅτι καὶ αὐτὸς οὗτος σὺν τῷ χρόνῳ ἀκριθέστερον καὶ καλλίτερον ἀνακρίνων καὶ διασκεπτόμενος τὰ ὑπ' αὐτῶν γραφέντα, ἤθελε κατανοήσει τὴν ἀλήθειάν τε καὶ ὀρθοδοξίαν τῆς Αὐγουσταίας ὁμολογίας.

Τοιαυτὴ ἐγένετο ἡ πρώτη τῆς Μεταρρυθμίσεως ἀπόπειρα πρὸς συνεννόησιν μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, οὐδένα μὲν ἐπενεγκούσα καρπὸν, ἀλλ' οὐχ ἦττον σεβαστὴ καὶ ἀξιεπαίνιος· διότι λογικῶς συνεζητήθησαν αἱ διαφωνίαι, καὶ φιλοτίμως ἐκάτερον τῶν μερῶν ἐνέμεινε κηρύτερον τὰς πεποιθήσεις τῆς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας. Τὸν αὐτὸν ὁμοῦς ἔπεινον δὲν δυνάμεθα ν' ἀπονεύωμεν τοῖς καλοῖς διαμαρτυρομένοις, προκειμένου περὶ τῆς ἐπὶ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως ἐπαναλήψεως τῆς ἀποπέρας. Ἐνταῦθα δὲν παρίστανται

πολλοῖς τῶν μισοθέων, ἑξορίας τε μακραῖς, καὶ ἀφορήτοις δεινοῖς περιπεσὼν τὸ ἐπιστέλλειν ἠπράκτεσα· νῦν δὲ Χριστοῦ τοῦ παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν χάριτι ἐλευθερωθεῖς, καὶ πρὸς Μοσχοσίαν ἀπαίρων, καθ' ὅδον ὁ γραμματικομιστὴς ἱερεὺς Δημήτριος ὁ πρωτοπαπᾶς ὁ ἐκ Λαρίσσης εὐρεθεῖς, δεῖν ἐβήθη δι' ἐπιστολῆς τὴν ἑμετέραν υἰότητα καὶ πρεσβυτικὴν σύνεσιν προσαγορεύσαι, Θεοῦ δεόμενος εὐ ἔχειν ὑμᾶς, κατὰ πάντα, μεμνημένους καὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος· ἢς χάριν, ἢ μᾶλλον Θεοῦ ἐντάλασιν, ὑποδέξασθε καὶ τὸν εὐλαβέστατον ἐν ἱερεῦσι Δημήτριον τὸν πρωτοπαπᾶν καὶ γραμματικομιστὴν, καὶ σπλαγχνισθέντες τῇ ἐμφύτῳ ἡμῶν ἡμερότητι εὐεργετήσατε αὐτῷ, ἑαυτοῖς μὲν τὰ πρέποντα, ἡμῖν δὲ τὰ θυμῆρη, καὶ Χριστοῦ τὰς ἐντολάς ἐκπληροῦντες, οὐ ἡ χάρις, καὶ ἡ εὐχὴ τῆς ἡμῶν μετριότητος βραβευθεῖη ὑμῖν ἐν παντί. Μηνὶ Ἰουνίῳ, ἰνδικτ. α'. Crusii, Annales Suevici.

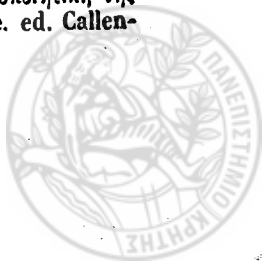

συζητούντες οί ευγενείς τῆς Τυβίγγης θεολόγοι, ἀλλὰ φανατικοὶ τοῦ λουθηρανισμοῦ καὶ τοῦ καλθινισμοῦ μισιονάριοι προσπαθοῦντες νὰ ἐκδιάσωσι τοὺς ὀρθοδόξους εἰς ἐξωμοσίαν, καὶ ἀναμασσῶντες τὰς κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἐρσεχλείας τοῦ παπισμοῦ.⁴

Λόγου δὲ πάρεργον σημειούσθω, ὅτι καὶ ἐπὶ Ἱερεμίου Γ', καὶ ἐπὶ Κυρίλλου ΣΤ', καὶ τελευταῖον ἐπὶ τοῦ νῦν εὐκλεῶς τὰ τῆς ὀρθοδοξίας διέποντος Γρηγορίου ΣΤ', ἀνενώσων οἱ διζμαρτυρόμενοι τὴν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν δογματικὴν ἀλληλογραφίαν.

4. Παρατίθημι τὴν ἐξῆς περικοπὴν τοῦ πρὸς τοὺς διαμαρτυρομένους γράμματος τοῦ ἀειμνήστου τῆς Ἀλεξανδρείας πατριάρχου Γερασίμου (8 Ἰουλίου 1629). «Περὶ δὲ τῶν φροντιστηρίων φημι, ἂν μὲν οἶόν τε ἢ τοῖς τοῖς ἐπιστατεῖν ὀρθοδόξου παιδοτρίας καὶ γυμναστὰς εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς δόγματα, καλὸν ἢ ἐπίνοια· ἄλλως δὲ καὶ ἐνός μόνου ἑτεροδόξου διδάσκειν ἂν ἐν τοῖς ἐπαγγελλομένοις, οὐ δέχομαι· κρείττων γὰρ μετ' εὐσεβείας ἀμαθία, ἢ ὡς τὰ πολλὰ κατὰ τὸ λόγιον δωρήσονται. . . «Ἄ γὰρ οἱ προφήται ἀπεκάλυψαν, ὁ Χριστὸς ἐδογματίσεν, οἱ Ἀπόστολοι παρέδωκαν, οἱ τε ἀγιώτατοι πατέρες ἤρμηευσαν, ταῦτα κηρύττομεν πιστεύοντες, καὶ μετ' αὐτῆς ζῶμεν τῆς ὁμολογίας, μεθ' ἧς καὶ συναπέλθοιμεν.» Allatii, de Consensione, σελ. 4014—4017.

Ἄξιοπερίεργος δ' εἶναι καὶ ἡ ἐξῆς περικοπὴ ἐξ ἐπιστολῆς, ἣν καλὰς τις λουθηρανὸς μισιονάριος, ὁ Γουλιέλμος Λουδόλφος, γράφει πρὸς ἕνα τῶν ἐξ Ἀνατολῆς ἀγρευθέντων προσηλύτων (25 Ἀπριλίου 1705). «Ἐφ' ὅσον χρόνον οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἀνατολικοὶ δὲν καταλαμβάνουσι ἐτούτων τὸν χριστιανισμὸν οὐσιαστικόν, ὁ γένος σας θέλει ἀπομείνει εἰς ταλαίπωρον ἐκεῖνο τὸ σκότος, εἰς τὸ ὅποιο τὸ βλέπομεν. . . Δὲν καταλαβαίνω ποῖος ἔδωκε ἐξουσία εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικούς σας νὰ ἐμποδίζουσι τοὺς κοσμικούς νὰ μὴ διαβάξουσι τὴν ἀγίαν γραφὴν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, ὅταν δὲν καταλαβαίνουσι τὰ ἑλληνικά· ἔγραψε κανένας ἀπὸ τὴν Πόλιν, ἡ ἀνατολικὴ ἢ ἀμειπτος νύμφη τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἐκκλησία ἡμῶν (sic) τοπικὴν ποιησαμένη σύνοδον ἀπεκήρυξε τὴν τῆς νεωστὶ κοινῶς καινῆς τετυπωμένης διαθήκης ἀνάγνωσιν. Βλέπω πῶς εἰς ἐτούτα τὰ μέρια θεὸς ἀνοίγει τὰ μάτια εἰς τοὺς κοσμικούς, διὰ νὰ μὴν ἀφήνουσι τοὺς ἐκκλησιαστικούς νὰ κατακυριέψουσι τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὸ σαρκικὸν φρόνημά τους· καὶ ὅσο περισσότερον οἱ ἐκκλησιαστικοὶ φιλονεικοῦσι νὰ κρατοῦσι τοὺς κοσμικούς εἰς τὴν ἐξουσίαν τους, τόσο γληγορότερα θέλει ἔλθει ὁ καιρὸς τῆς κρίσεως τῆς πόρνης τῆς πνευματικῆς, ἡ ὅποια νομίζει πῶς εἶναι νύμφη τοῦ Χριστοῦ, ἀνκαλὰ καὶ πορνεύει μετ' ὅν ἄρχοντα τοῦ κόσμου τούτου εἰς ὑπερφημίαν, φιλαργυρίαν καὶ κάθε λογῆς ἄλλην ἀκαθαρσίαν, δέγως κανένα σημάδι τοῦ φωτός, ἢ τοῦ ἀγίου πνεύματος, ὅπου εἶναι ἡ ψυχὴ, ἡ δύναμις ζωοποιητικὴ τῆς νύμφης τοῦ Χριστοῦ.» *Epistolae graeco vulgari sermone. ed. Callenbergius, Halae 1747, σελ. 22—24.*

Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1723 ὁ Ἱερεμίας Γ' ἀποστείλας πρὸς τοὺς Βρεττανοὺς ἔκθεσιν τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, μάλα ἀντικειμένην πρὸς τὰς τούτων καινοτομίας, ἔγραψε καὶ ταῦτα εἰς τὴν ἐν Ῥωσσίᾳ ἀρτισύστατον ἱεράν σύνοδον.

»Περὶ τῶν προβαλλομένων καὶ ζητουμένων παρὰ τῶν ἐν τῇ μεγάλῃ Βρεττανίᾳ ἐγράψαμεν προλαβόντες ὑμῖν τε κἀκείνοις, ὅτι μετέπειτα πονήσομεν τὰς ἀποκρίσεις. Τὰ νῦν δὲ διελθόντες τὰ παρ' ἐκείνων ἡμῖν αὖθις γεγραμμένα, καὶ ἐγνωκότες τὴν ἔννοιαν τούτων, ἰδοὺ πλατύτερον καὶ πληρέστερον γράφοντες πέμπομεν τὴν ἔκθεσιν καὶ τὸ φρόνημα τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἣτις ἔκθεσις ἐστὶ καὶ ἀπόκρισις τῶν ὑπ' ἐκείνων προβαλλομένων, καὶ ἐκτὸς ταύτης οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν εἰπεῖν καὶ ἀποκριθῆναι. Συμβουλευόμεν δὲ καὶ τῇ ὑμετέρᾳ ἀδελφικῇ σεβασμιότητι, ὅτι ὡσπερ ἐξ ἀρχῆς δεξάμενοι κρατεῖτε καὶ φρονεῖτε ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας καὶ χριστιανικῆς εὐλαβείας τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολικῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, οὕτω καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς διατελεῖτε ἐμμένοντες ἀμεταθέτως καὶ ἀπαρσαλεύτως τοῖς αὐτοῖς εὐσεβεῖσι τῆς ὀρθοδοξίας δόγμασιν, ὅροις τε καὶ ἐντάγμασι, καὶ ἐπιτάγμασι πρὸς τε τὴν βασιλεύουσαν καὶ ἅπασαν τὴν τελοῦσαν εἰς τὴν ἐπικρατείαν αὐτῆς ἐκκλησίαν, ὥστε μηδὲν διαλέξεις τινὰς ἄλλας ποιεῖν τε ποτὲ, καὶ προβάλλειν πρὸς τοὺς εἰρημένους περὶ τῶν θείων δογμάτων τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν πίστεως καὶ ὀρθοδοξίας, ἅτε προεξετασθέντων αὐτῶν τούτων τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων, καὶ διατρυχθέντων πάλαι δι' ἀκριβείας μετ' ὀρθῆς σκέψεως παρὰ τῶν ἀγίων καὶ οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν θεοφόρων ἀγίων Πατέρων, παραδοθέντων τε καὶ πρὸςβεβουμένων διηνεκῶς καὶ ἀπαραιτήτως παρὰ τῇ ἀγίᾳ καὶ καθολικῇ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ, ὡς διατάχθησαν καὶ ὠρίσθησαν καὶ οἷς οὔτε προστεθεῖναι ἄλλο τι ἔξεστιν οὔτε μὴ ἀφαιρέσαι τι ὅλως ἐκ τούτων. Ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ τὸ πλήρωμα πάντων ἀπαξαπλῶς τῶν ἀγίων Πατέρων ἡμῶν, ἐρειδόμενόν τε καὶ ἐπιστηριζόμενον Θεῷ τε, ὡς εὐσεβεῖς, εὐηρέστησαν, καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν (τοὺς γὰρ ἄλλως φρονούντας, ὡς μὴ ὀρθῶς φρονούντας, ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι Θεῷ).

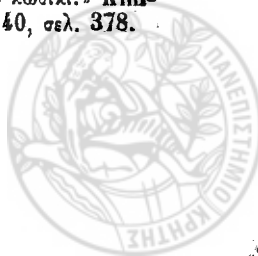
καὶ ἐπιτυχεῖν τῆς θείας μακαριότητος) τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἠξιώθησα, ἐδοξάσθησάν τε καὶ μακαρίζονται. Καὶ ὑμεῖς οὖν, εἴπερ σκοποὶν ἔχετε, καὶ βούλεσθε γράψαι καὶ ἀποκριθῆναι πρὸς ἐκείνους, οὕτω πάντως γράψετε λέγοντες, ὅτι τοῦτο ἐστὶ τὸ ἡμέτερον τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας φρόνημα, καθὼς δηλοποιεῖ καὶ παρίστησιν ἡ νῦν παρ' ἡμῶν πρὸς ἐκείνους πεμπομένη, ὡς εἴρηται, ἐκθεσις Ὁρθοδοξίας. Οὕτω γάρ, καὶ οὐκ ἄλλως ἡ ἔνωσις γενήσεται, καὶ τὸ ἐν ἔσοται μεθ' ἡμῶν, εἴ γε δηλονότι ὁμόφρονες ἡμῖν, καὶ ὁμόδοξοι θελήσουσιν εἶναι. Γένοιτο δὴ σὺν Θεῷ, τῷ θέλοντι πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν, γενέσθαι καὶ παρ' ἐκείνοις τὴν ἐπίκρισιν, καὶ εἰς αὐτὰ ταῦτα ὁμοφρόνως ἡμῖν συγκατάθεσιν, κατὰ τὴν θείαν θέλησιν καὶ ἀρέσκειαν, εἰς ψυχωφελῆ καὶ σωτηριώδη κατάστασιν. Ταῦτα.»

Ὁ αὐτὸς δὲ Ἱερεμίας Γ' ἀποσέλλων πρὸς τοὺς αὐτοὺς διαμαρτυρομένους καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις συνόδου (1672) 4723, τῆς ἀναθεματιζούσης τὰ γνωστὰ καλβινικὰ κεφάλαια, τὰ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Λουκάρεως φερόμενα, ἔγραφε καὶ ταῦτα συνοδικῶς 1. κατὰ τὸν
ἐπίγραφον
τοῦ:

«Κάντεῦθεν ἔχετε γνῶναι καὶ καταλαβεῖν ἀδιστακτικῶς τὸ ἡμέτερον τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας εὐσεβὲς καὶ ὀρθόδοξον φρόνημα, καὶ εἰ μὲν συγκατανεύσητε καὶ ὑμεῖς στέργοντες ταῖς παρ' ἡμῶν δοξαζομένοις, πάντως τὸ ἐν ἔσεσθε μεθ' ἡμῶν, καὶ οὐδεμίᾳ διάστασις πρὸς ἀλλήλους ἔσται· ὅσον δὲ περὶ τῶν λοιπῶν ἐθῶν καὶ τάξεων τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς διορθώσεως τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας καὶ λειτουργίας, εὐχερῆς καὶ ῥαδίᾳ ἐστὶ καὶ ἡ τούτων διόρθωσις, τῆς ἐνώσεως σὺν Θεῷ γενομένης· ἐπειδὴ καὶ ὡς ἐκ τῶν

1. Ἡ ἀπάντησις αὕτη ἐν ὀνόματι πάσης τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης συνόδου γραφεῖσα προσυπογράφεται καὶ ὑπὸ τῶν πατριαρχῶν Ἀντιοχείας Ἀθανασίου καὶ Ἱεροσολήμων Χρυστόθου, καὶ τῶν μητροπολιτῶν Ἡρακλείας Καλλινίκου, Κυζίκου Ἀντωνίου, Νικομηδείας Παΐσιου, Νικαίας Γερασίμου, Χαλκηδόνος Παχωμίου, Θεσσαλονίκης Ἰγνατίου, Φιλιππουπόλεως Ἀνθίμου, καὶ Βάρης Καλλινίκου.

Σημειωτέον δὲ, ὅτι ὁ Ἱερεμίας Β' δὲν ἔγραψε πρὸς τοὺς ἐν Τυβίγγῃ συνοδικῶς, ἀλλὰ μόνος, καὶ αἱ ἴν' ὧσιν, ὡς ἀποφαίνεται ἡ ἐν Ἱεροσολύμοις σύνοδος, ἀξιοπίστα καὶ μέμφεως χωρὶς τὰ γραφόμενα, ἠξίωσεν ἐκεῖνα καὶ τῆς ἐν τῷ κώδικι μεταγραφῆς, «ἀ κείνται ἐν τῷ μεγάλῳ κώδικι.» Kimmel, Monumenta Fidei ecclesiae orientalis. Jenae, 1840, σελ. 378.

ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων δὴλόν ἐστιν, ὅτι ἔθη μὲν καὶ τάξεις τινὲς παρηλλαγμέναι ἦσαν τε καὶ εἰσὶν ἐν διαφόροις τόποις καὶ ἐκκλησίαις, ἢ ἐνότης δὲ τῆς πίστεως καὶ ὁμοφροσύνης περὶ τὰ δόγματα σώζεται ἡ αὐτή». Ἐκτιθέμενος δ' ἐν δεκαοκτῶ ὅροις καὶ τρεῖς ἐρωτήσεις τὰς ἀντιδοξοῦσας πρὸς τὰς καινοτομίας τῶν διαμαρτυρομένων Ἀποστολικὰς παραδόσεις τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, τελευτᾷ ὡς ἐξῆς: « Ταῦτα σκεπτομένη ἡ ἄσπιλος ἀπανταχοῦ ἐκκλησία οὐ βιάζει, οὐδὲ τυραννεῖ, ἀλλὰ παρακαλεῖ, νοουθετεῖ, διδάσκει τὰ τῆς Γραφῆς, καὶ πείθει τῇ διανοίᾳ τοῦ Πνεύματος 1. »

Ε΄.

Μ' ὄλην τὴν ἀμφοτέρωθεν τηρηθεῖσαν μυστικότητα, οἱ παπισται ἐγκαίρως ἔμαθον τὰς μετὰ τοῦ Ἰερουζαλήμου Β' σχέσεις τῶν ἐν Τυβίγγῃ λουθηρανῶν· φοβηθέντες δὲ μήπως ἢ μεταρρυθμίσις συμπαράσῃ εἰς τὸν κατ' αὐτῶν ἀγῶνα καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν, σύντονα ἔλαβον μέτρα πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ κινδύνου. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν δομινικανὸς τις μοναχὸς, φέρων τὸν ὄσω πομπώδη τοσοῦτω κενὸν σημασίας τίτλον *πατριάρχης καὶ καθολικὸς τῆς Ἀνατολικῆς ποιμῆν*, ἔφθασε περὶ τὸ πᾶσχα τοῦ 1576 εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐγκαθιδρυθεὶς ἐν Γαλατᾷ διέταξε (4 Ἰουνίου) ὅλους τοὺς ἀγαναρίζοντας τὸν πᾶπαν χριστιανούς, ἵνα τῷ παρουσιάζωσιν πάντα τὰ ἐν τοῖς μοναστηρίοις, ναοῖς, καὶ ἰδιωτικοῖς οἰκοῖς εὐρισκόμενα βιβλία πρὸς ἐπιθεώρησιν. Τοῦτου δὲ γενομένου, ὑπέβαλε τῷ ἀναθέματι ὅσα περιεῖχον διδασκαλίαν τῆς λουθηρανικῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐπισείων τοὺς κερανοὺς τοῦ Βατικανοῦ, προέτρεπε τοὺς πάντας ἵνα ἐμμείνωσι πιστοὶ εἰς τὴν Ῥω-

1. Τὰ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως καὶ τῶν ἁγιωτάτων πατριάρχων γράμματα περὶ τῆς συστάσεως τῆς ἁγιωτάτης συνόδου, μετ' ἐκθίσεως τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τῆς Ἀνατολικῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐν Πετρούπολει, ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τῆς ἁγιωτάτης Συνόδου, 1840.

μάναν ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀνέπαυσεν ὁ θεὸς τὸν καλὸν ἐκεῖνον ἀναθεματιστὴν, θῦμα γενόμενον τῆς πανώλους ¹.

Συγχρόνως δὲ ὁ πάπας Γρηγόριος ΙΓ' διέταξε νὰ τυπωθῆ τὸ βιβλίον τοῦ ψευδο-Σχολαρίου, τὸ συνηγοροῦν ὑπὲρ τῶν πέντε κεφαλαίων τῆς ἐν Φλωρεντία ψευδοσυνόδου, νὰ συνταχθῆ ἐν ἑλληνικῷ ἰδιώματι ὁμολογία τῆς Ῥωμαϊκῆς πίστεως ¹, καὶ κατήχησις κατὰ τὸν τύπον τοῦ Ἰωάννου Γροππέρου, Πέτρου Κανισίου, καὶ ἄλλων θεολόγων, καὶ νὰ μεταφρασθῶσι τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν Τριδέντῳ συγκροτηθείσης κατὰ τῶν λουθηρανῶν συνόδου. Ἐκ πάντων δὲ τῶν βιβλίων τούτων ἀρκεταὶ ἀντιτύπων χιλιάδες ἐστάλησαν εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἐπὶ τῷ διανεμηθῆναι δωρεὰν τοῖς Ἕλλησι ².

Ἄλλ' εἰς τὰ μέτρα ταῦτα καὶ μόνα δὲν ἠρκέσθη ἡ παπικὴ ἐκκλησία. Οἱ καλοὶ τῆς Ῥώμης πατέρες ἐθεώρησαν τὴν Ἀνατολήν ὡς πτώμα ἀνῆκον εἰς τὸν πρῶτον ἄρπαγα. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ὁ Γρηγόριος ΙΓ' ἔγραψε τῷ Ἱερεμίᾳ Β', προτείνων αὐτῷ τιάραν καρδινάλιου καὶ τὸν κενὸν τίτλον πατριάρχου τῆς Κων-

1, Turcograecia, σελ. 205. — Germanograecia, σελ. 226.

2. Ἐξεδόθη ὑπὸ Ποσειδίνου (Bibliotheca selecta, Venetiis 1603, I, σελ. 312.

3. Rodotà, Del rito Greco in Italia, Roma 1763, III, σελ. 150.

4. Ἰδοὺ τί ἐπιλέγει πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀποτεινόμενος ὁ ἐπιταγῆ τοῦ εἰρημένου πάπα ἐξελληνίσας τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν Τριδέντῳ συνόδῳ Κερκυραίου Ματθαίου ὁ Δεσφῆς (τυπωθέντα ἐν Ῥώμῃ τῷ 1583, καὶ εὐχὶ τῷ 1576, ὡς σημειοῖ ὁ Ῥοδοτᾶς). «Καὶ τοῖς μὲν τῆς ἐνότητος τῆς ἐκκλησίας ἀπεσχισμένοις δυτικοῖς ἔθνεσι τε καὶ τῶν κατὰ μέρος ἐκάστοις ὅσοι περὶ τῆς καθολικῆς πίστεως καὶ θρησκείας κακῶς φρονοῦσι, παντοίας θεραπείας προσάγει, ὅπως τῆς ὀλεθριωτάτης νόσου τῆς αἰρέσεως ἀπαλλαγέντες, τὴν ὑγιαίνουσαν καὶ σωτηριώδη παιδείαν τῆς καθολικῆς μητρὸς ἐκκλησίας ἐπαναλάβοιεν· ὑμῶν δὲ καὶ ἄλλοις τῶν ἀνατολικῶν γενῶν μάλα συμπαθῶς τὴν εἰς τὸν κόλπον τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ὅθεν ἀποκεχωρήκατε ἐπάνοδον προξενεῖ· ὅπως διὰ γε ταῦτα εὐγνωμονήσαντες, κἂν νῦν τὴν μητέρα Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν ἀγκαλισθε· ἦν ἀρχῆθεν ἀπασῶν τῶν ἐκκλησιῶν κορυφαίαν νενομισθαι, καὶ ἐν ταύτῃ τὸν δεσπότην Χριστὸν τὰς κλεῖς τῆς πίστεως ἐναποθέσθαι, τῶν ὑμετέρων προγόνων οἱ ἀγιώτατοι καὶ σοφώτατοι ἐν τοῖς ἑαυτῶν συγγράμμασι παραδεδώκασι . . . ἐκεῖνο τοίνυν ἐνθυμηθέντες, ὡς ἀπ' οὗ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἀπεσχίσθητε, παντοίοις κακοῖς, ὡς μήποτ' ὄφειλε, περιπέσετε· οἷς καὶ νῦν ἔτι τὸ πλεῖστον τοῦ γένους ὑμῶν ἐλεεινῶς συνέχεται· σύνετε δὴ, ὦ ἄνδρες, καὶ φρονήσατε ποτὲ, καὶ τὴν σκληροκαρδίαν ἀποθέμενοι, ἐπάντε ὅθεν ἀποκεχωρήκατε· καὶ μὴ περαιτέρω τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ, τοῦ τὴν ὑμετέραν ἐπιστροφὴν μακροθύμως περιμένοντος παραπραίνετε».

σταντινουπόλεως (in partibus infidelium), ἂν συνήργει εἰς τὴν καθυπόταξιν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ¹. Ἀποτυχὼν ὁμοῦ τοῦ ποθομένου, ἐπεφόρτισε τέσσαρας καρδιναλίους, Ἰάκωβον τὸν Σαβέλλην, Γουλιέλμον τὸν Σιρλέτον, Ἀντώνιον τὸν Καράφαν, καὶ Ἰούλιον τὸν Σαντόριον, ἵνα συσκεφθῶσι περὶ τῶν μέσων, δι' ὧν εὐχερέστερον ἠδύνατο νὰ κατορθωθῇ ὁ προσηλυτισμὸς τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ². Οὗτοι μετὰ ζήλου συνεργασθέντες, ἀκούσαντες δὲ καὶ τὰς συμβουλὰς διαφόρων εἰδημόνων τῶν ἀνατολικῶν πραγμάτων, καὶ ἰδίως τοῦ ἐπισκόπου Σιτειᾶς Γασπάρου Βιβιανοῦ, ἐπίτηδες προσκληθέντος ἐκ Κρήτης, ³ ἐθεώρησαν ὡς συντελεστικώτατον πρὸς τοιαύτην ἄγρην δέλεαρ τὴν ἐν Ῥώμῃ ἵδρυσιν *Γραικικοῦ παιδευτηρίου* (1581), τοῦ ὁποίου ἡ διεύθυνσις ἀνετέθη εἰς τοὺς Ἰησοῦιτας, *δόντας*, ὡς λέγει ὁ Ῥοδοτᾶς, *καθαρὰ δείγματα εἰδικοῦ προτερήματος καὶ θαυμαστῆς τέχνης περὶ τὴν χειραγώγησιν τῶν νέων*.⁴ Συγχρόνως δὲ τότε διεσπάρησαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὰ σμῆνη ἐκεῖνα τῶν Ἰησοῦιτῶν⁵ καὶ ἄλλων ρασοφόρων παπιστῶν, τῶν ὁποίων ὁ ὑπερβολικὸς ζήλος τοσαύτας ἐπροξένησεν εἰς τὸ ἀτυχὲς ἡμῶν ἔθνος συμφορᾶς.

Οὐχ ἦττον δὲ τὰ αὐτὰ ἐλήφθησαν μέτρα καὶ διὰ τὴν Ῥωσίαν. Ὁ διαβόητος Ἰησοῦιτης Ἀντώνιος ὁ Ποσεβίνος ἐστάλη ἐκ Ῥώμης πρὸς τὸν τσάρον Ἰωάννην τὸν Τρομερὸν μετ' ἐπιστολῶν

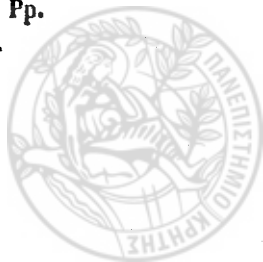
1. «Erasi ancora proposto nell'animo di crear cardinale, come un'altro Bessarione, Geremia patriarcha di Constantinopoli, dotto, d'intera fede, e di rari talenti». Rodotà, σελ. 150.

2. «D'esaminare la maniera piu propria, onde potesse recare all'afflitta Grecia, efficace e gionevole ajuto». Rodotà

3. «Ben inteso de' costumi, degl'istituti, e dell'indole de' Greci; il quale diede i sentimenti, ed espose varii mezzi valevoli ad ottenere il bramato disegno». Αὐτόθι.

4. Ἐν τῷ καθιδρύματι τούτῳ διεπλάσθη ὄλος ἐκεῖνος ὁ ὄχλος τῶν ἐλλήνων δραπετιδῶν, οἵτινες λυσσωδῶς ἐπολέμησαν τὴν θρησκείαν, τῆς ὁποίας τὸ γάλα θερμὸν ἔτι ἔφερον ἐπὶ τὰ βέβηλα αὐτῶν χεῖλη.

5. Καθιδρύθησαν οἱ Ἰησοῦιται ἐν Λιβάνῳ τῷ 1581, ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1583, ἐν Χίῳ τῷ 1590, ἐν Σμύρνῃ τῷ 1624, ἐν Ἀλεπίῳ καὶ Δαμασκῷ τῷ 1625, ἐν Νάξῳ καὶ Κύπρῳ τῷ 1627, ἐν Σύρῳ τῷ 1629, ἐν Ναυπλίῳ καὶ Πάτραις τῷ 1640, ἐν Πάρῳ τῷ 1641, ἐν Ἀθήναις καὶ Χαλκίδι τῷ 1672. (Emile Legrand, Relation de l'establissement des Pp. dela compagnie de Jesus en Levant. Paris 1869.)

τοῦ Γρηγορίου II' κολακευτικωτάτων, ἐν αἷς οὗτος ἐκφράζων μεγάλας περὶ ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν ἐλπίδας, προσέθετο ἀπειλητικῶς πως, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία ἔπεσεν ὡς μὴ παραδεχθεῖσα τὰ θεοπίσματα τῆς Φλωρεντινῆς συνόδου. Ὁ πολυμήχανος οὗτος Ἰησοῦτης ἀφιχθεὶς εἰς Ῥωσίαν καὶ πολλὰ ἐκεῖ διαπράξας (1581—1582) ἐπρόβαλεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸν τσάρον τὴν περὶ ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν πρότασιν τοῦ πάπα, ὅστις ἀναγνωρίζων αὐτὸν ὡς διάδοχον τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ὑπέσχετο τὴν κατὰκτησιν τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου, μετὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ προβλήματος. Ἄλλ' ὁ Ἰωάννης συνετῶς ἀπεκρίθη, ὅτι ἀναγραφεῖς ἐν τοῖς δόγμασι τῆς ἡμετέρας χριστιανικῆς ἐκκλησίας, κεχωρισμένος δὲ πρὸ πολλῶν αἰῶνων ἀπὸ τῆς Λατινικῆς, δὲν ἠδύνατο ἵνα γένηται ἄπιστος πρὸς αὐτὴν περὶ τὴν δύσιν τῆς ἐπιγείου ὑπάρξεώς του· καὶ ὅτι δὲν ἐπεθύμει νέα κράτη ἐν τῷ ἐπιγείῳ τούτῳ κόσμῳ, ἀλλὰ μόνον θεῖον ἔλεος ἐν τῷ μέλλοντι.¹

Κατὰ τὴν ἐν Πολωνίᾳ καὶ Ῥωσίᾳ διατριβὴν αὐτοῦ ὁ ἀπεσταλμένος τῆς Ῥώμης πολλὰ καὶ διάφορα διενεργήσας, ἐδημοσίευσεν καὶ τινὰ συγγράμματα εἰς ρουθηνικὴν καὶ πολωνικὴν γλῶσσαν, ἐν οἷς καὶ τὸ ὑπὲρ τῆς Φλωρεντινῆς συνόδου ψευδεπίγραφον πόνημα Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου, ὑποκινήσας ἅμα καὶ τὸν πρὸς τοὺς Λουθηρανούς πόλεμον τοῦ Σοκολόβσκη, διὰ τὰς πρὸς τὸν Ἰερεμίαν Β' σχέσεις αὐτῶν.²

Στανίσλαος ὁ Σοκολόβσκης ἢ Σοκολόβιος, θεολόγος τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Στεφάνου, λαβὼν, ὡς λέγει, παρ' ἑλλήνου μοναχοῦ τὴν πρὸς τοὺς ἐν Τυβίγγῃ ἀπάντησιν τοῦ Ἰερεμίου, με-

1. Πρὸς τὸν ζηλωτὴν τούτον Ἰησοῦτην μετ' ἀγανακτήσεως ὁ Ἰωάννης ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς. «Μεγαλαυχεὶς ἐπὶ τῇ ὀρθοδοξίᾳ σου, καὶ ὅμως κείρεις τὸ γένειον. Ὁ Πάπας ὑμῶν παραγγέλλει ἵνα περιφέρωσιν αὐτὸν ἐπὶ θρόνου καὶ ἀσπάζωνται τὸ σανδάλιον αὐτοῦ ἐφ' οὗ ἐξεικονίζεται σταυρὸς! ὅποια ὑπερηφάνεια πρὸς ταπεινὸν χριστιανὸν ποιμένα! ποία ἐξουδένωσις τῶν ἁγίων! . . . τοιοῦτος Πάπας λύκος ἐστίν, οὐχὶ δε ποιμήν». Καρναμζίνου, ἱστορία τῆς Ῥωσσίας (μετάφρασις Κ. Κροικιδᾶ) τόμ. Θ' σελ. 343.

2. Περὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ βλέπε Possevini *Moscoviam*, καὶ *Supplementum ad Historica Russica monumenta*, Petropoli 1848, σελ. 39—41.

τέφρασεν αὐτὴν εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα καὶ ἀδημοσίευσεν ἐν Κρακοβίᾳ ¹, προτάξας ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πάπαν Γρηγόριον ΙΓ', ἐν ἣ πικρότατα διέσυρε τοὺς διαμαρτυρομένους. ² Ἡ δημοσίευσίς τῆς ἀποκρίσεως τοῦ Ἰερεμίου ἢ μᾶλλον τῆς ἐπιτιμήσεως (*censurae*) ὡς ἀποκαλεῖ ταύτην ὁ Σοκολόβσκης, μέγαν παρήγαγε κρότον, καὶ ἐθεωρήθη ὑπὸ τοῦ παπισμοῦ ὡς καλὸν κατὰ τῆς μεταρρυθμίσεως ὄπλον. Ὅθεν ὑπὸ πολλῶν ἀνετυπώθη μετὰ προλεγομένων καὶ ἄλλων σημειώσεων, ἐν αἷς οὗτοι ἀναλόγως τοῦ διαφλέγοντος αὐτοῦς φανατισμοῦ, ἐπεσώρευσαν ὕβρεις καὶ εἰρωνίαις, κατάραι καὶ ἀναθέματα, συχοφαντίαι καὶ ψεῦδη κατὰ τῶν λουθηρανῶν. Εἷς ἐκ τῶν ἐκδοτῶν τούτων ὁ Βιλέλμος Λίνδανος, ἐπίσκοπος Ῥουραιμουύνης ³, διέδωκεν ὅτι χάριν αὐτῆς τῆς ἐνώσεως ἔπεμψαν οἱ διαμαρτυρόμενοι τὸν Γερλάχιον εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ πολλῶν χρημάτων, ἵνα δωροδοκῆσθαι τοὺς ἐν τῷ πατριαρχεῖῳ, καὶ ὅτι ψευδῶς οὗτοι διακηρύξαντες τὴν πρὸς τὰς ἐπτὰ οἰκουμενικὰς συνόδους πίστιν ἠθέλησαν νὰ ἐξαπατήσωσι τὸν *σχισματικὸν πατριάρχην* εἰς ἐπιτέλεσιν τῆς ἐνώσεως. Ἐτερος δὲ, ὁ νομοδιδάσκαλος Ἰωάννης Φίκληρος, σύμβουλος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σαλισβούργου, μεταφράσας εἰς τὸ γερμανικὸν ἰδίωμα τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Ἰερεμίου, προέταξε προλεγόμενα, ἐν οἷς τὴν Αὐγουσταίαν ἐμολογίαν *πυξίδα πασῶν τῶν αἰρέσεων ἀποκαλῶν*, διακηρύττει, ὅτι οἱ διαμαρτυρόμενοι ἀποστείλαντες αὐτὴν τῷ Ἰερεμίᾳ ὑπεσχέθησαν, ὅτι ἐν περιπτώσει ἐπικυρώσεως, ἤθελον ἀναγνώρισει αὐτὸν ὡς κεφαλὴν τῆς ἐαυτῶν ἐκκλησίας.

4. *Censura orientalis Ecclesiae de praecipuis nostri saeculi haereticorum dogmatibus*. Cracov. 1582. (Ἀνετυπώθη τῷ αὐτῷ ἔτει ἐν Διλίγγῃ καὶ Κολωνίᾳ, καὶ μετὰ σημειώσεων Φραγκίσκου Φεβαρεντίου ἐν Παρισίοις τῷ 1584.)

2. Ἴδοὺ πῶς χαρακτηρίζουσιν οἱ λουθηρανοὶ τὴν πρὸς Γρηγόριον προσφώνησιν τοῦ Σοκολόβσκη. «*Mordacem, odiosam, falsam, mendacem, virulentam, plenamque sophisticas et calumniarum, qua nos nostrasque ecclesias petulanter, mendaciter, malitiose et falso coram toto mundo traducit, criminibusque atrocissimis haereseos et apostasias intentatis onerat.*»

3. *Concordia discorde protestantium.*

Συνεπεία τούτων οἱ λουθηρανοὶ ἠναγκάσθησαν ἵνα δημοσιεύσωσι πᾶσαν τὴν πρὸς τὸν Ἱερειάν ἀνταπόκρισιν ¹ μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως καὶ προλεγομένων, ἐν οἷς μετὰ τῆς αὐτῆς δριμύτητος ἐλέγχοντες τοὺς δριμεῖς αὐτῶν συκοφάντας, κατὰ πρῶτον μὲν διακηρύττουσιν, ὅτι δὲν ἐξέδωκαν ἀμέσως ταύτην, καὶ ὅπως μὴ κινδυνεύσῃ ὁ πατριάρχης, καὶ διότι ἤλπιζον, ὅτι οὐδεμίαν ἠδύνατο αὐτὴ νὰ παράσχῃ ὠφέλειαν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ· εἶτα δὲ, ὅτι ἀπλῶς ἔστειλαν τῷ Ἱερειᾷ τὴν Αὐγουσταίαν ὁμολογίαν, ἵνα ἴδῃ τὴν θρησκείαν αὐτῶν τίς ἐστί, καὶ ἂν συνεφώνει τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἢ διεφώνει, ὅπερ ἀπύχοντο, οὐχὶ ὅμως καὶ μὲ τὴν πρόθεσιν ἵνα ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς οἱ ἐναντίοι ἐπέμενον ἰσχυρίζομενοι· πρὸς τούτοις δ', ὅτι τὸν Γερλάχιον δὲν ἔπεμψαν οἰκοθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ ζητηθέντες συνέστησαν αὐτὸν τῷ πρεσβευτῇ Οὐγγναδίῳ, καὶ ὅτι μῆτε ἐν τάλληρον ἔστειλαν εἰς τοὺς ἐν τοῖς πατριαρχείοις ὑπαλλήλους, ἐκτὸς δικαίας τινος ἀμοιβῆς Θεοδοσίου τοῦ Ζυγομαλά. Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Κρούσιος ἐδημοσίευσεν δύο ὀγκωδέστατα συγγράμματα (Τουρκογραικίαν καὶ Γερμανογραικίαν) ², ἵνα καταδείξῃ, ὅτι φιλολογικαὶ μᾶλλον ἦσαν αἱ πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχέσεις αὐτοῦ. ³

1 Acta et scripta Theologorum Wirtembergensium et patriarchae Constantinopolitani D. Hieremiae. Witebergae, anno MDLXXIV. (Ἀνετυπώθησαν μετὰ τινῶν παραλογῶν περὶ τὴν κατάταξιν καὶ τὴν γραφὴν ὑπὸ Γεδεῶν τοῦ Κυπρίου. Βιβλίον καλούμενον Κριτικῆς τῆς Ἀληθείας, διηρημένον εἰς τόμους δύο. Ἐν Λειψία 1753.)

2 Κατὰ τούτων ἔγραψεν ὁ Σοκολόβσκις — Responso ad invectivam Witembergensium Theologorum cum antidoto ultimae responsionis eorumdem ad censuram patriarchae de articulis confessionis Augustanae. Aug. Trevirornm 1856· καὶ ὁ Φίκλερος — Spongia adversus Witebergenses protestantes Ingolstadt 1585.

3 Turcograecia, Basileae, 1584 — Germano-graecia, Basileae 1584 — Κατὰ τοῦ Κρούσιου ἔγραψεν ὁ Ἰωάννης Gorscius — Crusius sive animadversiones ad theologos Witenbergenses. Coloniae 1585.

Σημειωτέον, ὅτι ἐν ἔτει 1596 ὁ φιλόπονος Κρούσιος ἐδημοσίευσεν καὶ ἕτερον ὀγκωδέστατον σύγγραμμα (Annalium Suevicorum dodecas tertia. Francoforti) ἐν ᾧ ὁμοίως πόλλας περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἀπεθασάρισεν εἰδήσεις.

ΣΤ'

Ἐκτὸς τῶν προρρηθέντων λόγων, καὶ ἕτερος κατ' ἐπιφάνειαν τοῦλάχιστον ἐπιστημονικὸς, ἠνάγκασε τὸν πάπαν Γρηγόριον ΙΓ' ἵνα ἐπιδιώξῃ σχέσεις φιλικὰς πρὸς Ἱερεμίαν τὸν Β'.

Ὡς γνωστὸν τὸ ἐπὶ Ἰουλίου Καίσαρος διορθωθῆν ἡμερολόγιον περιέχει ἀτελείας τινὰς, καθότι ὁ διαρρυθμίσας αὐτὸ Ἀλεξάνδρεὺς ἀστρονόμος Σωσιγένης προσδιορίσας τὸ ἔτος εἰς 365 ἡμέρας καὶ 6 ὥρας, ἠπατήθη παραλείψας καὶ τὰ ἕνδεκα λεπτὰ καὶ ἑννέα περίπου δευτερόλεπτα, ἀποφέροντα ἐν ἔτεσιν 133 μίαν ἡμέραν. Οὕτω δ' ὅταν συνέστη ἡ ἐν Νικαίᾳ σύνοδος (325) ἡ ὑπὸ τοῦ Σωσιγενείου ἡμερολογίου προσδιοριζομένη τῇ 25 Μαρτίου ἑαρινῇ ἰσημερίᾳ πραγματικῶς ἦτο τῇ 21 τοῦ μηνός. Τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην κατιδόντες οἱ συγκροτήσαντες τὴν οἰκουμενικὴν ταύτην σύνοδον πατέρες ἀνέθηκαν τὴν φροντίδα τῆς ἐξακριβώσεως εἰς Εὐσέβειον τὸν Καισαρείας ἐπίσκοπον, ὅστις πάλιν συναρμολογήσας τὸ ἡλιακὸν ἔτος μετὰ τῶν τοῦ Μέτῳνος σεληνιακῶν μηνῶν διώρισε τὴν 21 Μαρτίου ὡς τὴν πραγματικὴν ἡμέραν τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας.

Ἐπὶ τῶν τελευταίων ὁμῶς χρόνων τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας διάφοροι ἐπιστημονικώτερον κατέδειξαν τὸ σφάλμα τοῦ Σωσιγένου καὶ προέβαλον τὴν διόρθωσιν αὐτοῦ.

Οὕτως ἐν ἔτει 1324 ὁ πόλυμαθὴς Νικηφόρος ὁ Γρηγορᾶς ἀστρονομικῶς ἐξακριβώσας τὴν ἀνωμαλίαν ὑπέβαλεν ἔκθεσιν περὶ διαρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου εἰς Ἀνδρόνικον τὸν Πρεσβύτερον. Καὶ εὐμενῶς μὲν ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ Γρηγορᾶ ὁ φιλόμουσος ἐκεῖνος αὐτοκράτωρ, καὶ μεγάλως τὸν ἄνδρα ἐπήνεσε διὰ τὴν πρωτοβουλίαν, πλὴν φοβηθεὶς μήπως ἡ καινοτομία αὕτη ἐπιφέρῃ ἀντὶ διορθώσεως σύγχυσιν καὶ σκάνδαλα, δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν προτεινομένην διαρρύθμισιν, ὡς αὐτὸς ὁ Γρηγορᾶς ἀφηγεῖται. «Τούτων οὕτω λεχθέντων καὶ οὕτω διατρανωθέντων, προσήκατο μὲν καὶ ἦσθη τῇ ἀποδείξει ὁ βασιλεὺς, τάχα δ' ἂν καὶ ἐμέλησε τὴν διόρθωσιν αὐτίκα ἐπενεγκεῖν· ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτο

σύγχυσις μᾶλλον τοῖς ἀμαθέσι φανῆ και μερισμὸν ἐπάγη τῇ ἐκ-
κλήσει, σεσιγημένον ἀφῆκε τὸ πρᾶγμα και ὄλως ἀνεπιχείρητον.
Μηδὲ γὰρ ἂν εἶναι ῥάδιον ἔφησεν ἅπαντας ἐν ταύτῳ τοὺς ἀνά-
πᾶσαν ἤπειρον και νῆσον δημοφύλους διαδραμεῖν και πείσαι με-
ταμαθεῖν τὴν διόρθωσιν· μερίζεσθαι δ' αὐ, και ἄλλους ἄλλην
πανηγυρίζειν και ἐτέραν ἐτέρους ἐορτὴν, τοῦτο δ' οὐ σφόδρα
χρηστόν. "Ὡστ' ἐξ ἑκατέρων θάτερον κουφότερον ἐφάνη κείσθαι
τὰ τοῦ πράγματος ὡς ἔκειτο και μένειν ὡς ἔμενε μέχρις ἡμῶν.
Ἐμοὶ δὲ τούναντίον μᾶλλον ἐδόκει κουφότερον· τὸ γὰρ τοὺς δημο-
φύλους ἅπαντας καθάπαξ πείσαι τῇ διορθώσει συνθέσθαι εἰ μὴ
ῥάδιον χρόνον ἐνὶ, ἀλλὰ δυσι και τρισὶ ῥάδιον ἂν ἦν, ὥσπερ και
τοῖς πρὸ ἡμῶν, ὡς ἔφημεν, πάλαι πολλάκις γεγένηται· ἀλλὰ δι'
ἦν ἐφθήμεν, εἰρηκότες αἰτίαν τὸ τοῦ βασιλέως τέως ἐπεκράτησε
δόγμα μᾶλλον ἢ τὸ ἡμέτερον.»¹

Μετὰ παρέλευσιν δ' ἐτῶν τεσσαράκοντα και ἐπτὰ, ὁ μοναχὸς
Ἰσαὰκ ὁ Ἀργυρὸς γράφων πρὸς τὸν Οἰναιώτην Ἀνδρόνικον (1371)
μεθόδους αἰτήσαντα λογικὰς ἐκθέσθαι ἡλιακῶν και σεληνιακῶν
κύκλων, διὰ μακρῶν λαλεῖ περὶ τῆς τοῦ Πάσχα διορθώσεως, ἄλ-
λως περὶ τῆς τοῦ κανονίου σφαλέρωτης.

«Ταῦτα μὲν οὖν ἡμεῖς· και πρὸ ἡμῶν δὲ ὁ σοφώτατος Γρη-
γορᾶς ἀπέδειξε τὸν περὶ τούτων λόγον ἐκθέμενος, μηδεμιᾶς σο-
φίας ἀπολειπόμενον, και αὐτὸ τὸ κείμενον μεταποιήσας, και ἀ-
ποκαταστήσας εἰς τὴν κατὰ τοὺς νῦν χρόνους ὀφειλομένην αὐτῷ

1. Νικηφ. Γρηγορᾶ ἱστορία, σελ. 364—373 (ἔκδ. Βόννης). Ἄγνωθ' ἂν
περιώζεται που ἢ πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον ἔκθεσις περὶ τῆς τοῦ ἡμερολογίου
διαρρυθμίσεως, ἄλλως τε ἀναπτυσσομένης και ἐν ταῖς ἱστορίαις αὐτοῦ. Ἐν
τῷ Οὐρανολογίῳ τοῦ πολυμαθοῦς Ἰησοῦτου Πεταβίου (σελ. 332) δη-
μοσιεύεται συνημμένον τῇ ἐκθέσει τοῦ Ἀργυροῦ και τὸ ὑπὸ Γρηγορᾶ διαρ-
θωθὲν Πασχάλιον. Ἐξ ἐπιστολῆς δὲ τοῦ λογίου Κυπρίου Γεωργίου Λαπίθου
πρὸς τὸν Γρηγορᾶν φαίνεται, ὅτι μετ' οὐ μικροῦ ἐνδιαφέροντος ὑπεδέχθη-
σαν οἱ τότε σοφοὶ τὴν διαρρυθμίσειν τούτου: «ἀξίωσον ἀποκρίνασθαι βραχέα
ταυτὶ· διὰ πόλων κανόνων τὰς ψηφοφορίας περαινεις· τίνας τε και πηνίκα
εἰλημμένας λαμβάνεις ἐποχὰς, και πότος ὁ ἐκ τῶν ἐποχῶν εἰς τὸ παρὸν
χρόνος· οὐ γὰρ οἰμάλισε τοῖς Πτολεμαϊκοῖς, τῷ τοῦ χρόνου πλήθει
ἀκριβείας ἐκπίπτουσιν· ἔτι δε τὰς τῶν ἀποτελεσμάτων κρίσεις
τίνι πιστεύων ἐκτίθης, πότερον Πτολεμαίῳ μόνῳ ἢ και τῷ τῶν ἄλλων».
Boivini, vita Gregoriae, σελ. LIX. (ἔκδ. Βόννης).

διόρθωσιν' ὅς και τοῖς πᾶσιν ἐμφανῆς, και καταστάς ἄχρι και αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἐνώπιον, και τῆς περὶ αὐτὸν συγκλήτου, ἔ- τι δὲ και τῶν τῆς ἐκκλησίας λογάδων, ἐπληθέθη τε παρὰ πάν- των, και πάντες τὸ δυνατὸν εἰς τὸ ἐξῆς τελεῖσθαι τὸ Πάσχα κα- τὰ τὴν τοῦ νέου κανόνος διόρθωσιν εὐλογον εἶναι κεκρίκασι, τὴν τῶν λόγων δυσωπηθέντες ἀλήθειαν. Ἄλλὰ και ἡμεῖς ἐνταυθοὶ οὐκ ἀξιοῦντες τὴν τοῦ Πάσχα ἑορτὴν ἀμειφθῆναι, τουτοῖν τὸν λόγον ἐνεστησάμεθα· ἀλλ' οὐδὲ διαβαλεῖν τοὺς τὸν κανόνα τοῦ- τον συστησάμενους, ὡς ἀμαθῶς και σφαλερῶς αὐτὸν ἐκθεμένους τὴν ἀρχὴν, ἑαυτοὺς εἰς τοὺς λόγους τούτους καθήκαμεν. Ἄπαγε τῶν τοιούτων λόγων· μηδὲ συκοφάντιν γλώτταν κινεῖτωσαν οἱ μεμψίμοιροι καθ' ἡμῶν· τοῦτο γὰρ μόνον προήχθημεν δεῖξαι, ὡς ἀδύνατόν ἐστι ὅπως ἂν ἐκτιθεῖτο τὸ κανόνιον, μὴ σφάλλῃσθαι ὑπὸ τοῦ καιροῦ, τῆς χρονικῆς περιόδου τὸ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ βρα- χύτατον και ἀνεπαίσθητον πρὸς ἀκρίβειαν διάφορον ἐν πολλοῖς ἔτεσιν ἀξιόλογον ἀπεργασαμένης.» ¹

Οὐχ ἤττον δὲ και Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις λόγον ποιεῖται περὶ τῆς διορθώσεως τοῦ ἡμερολογίου, τοὺς ἰδίους και οὗτος ἐπιφέρων λόγους περὶ τοῦ δυσεφαρμόστου αὐτῆς, ὡς και τὸν ἀνίσχυρον τῆς δῆθεν δυσκολίας νεωτέρων ὑπολογισμῶν. «Ἡ γὰρ τοιαύτη και- νοτομία οὐ μόνον οὐ δυνήσεται μὴ τῇ αὐτῇ πάλιν περιπεσεῖν ἀ- μαρτία, ἀλλὰ και στάσεως οὐ μετρίας τῇ ἐκκλησίᾳ γενήσεται πρόξενος.» ²

Μετὰ τούτους παρατηρήσας τὴν ἐν τῷ Ἰουλιανῷ καλενδαρίῳ ἐπικρατοῦσαν ἀστρονομικὴν ἀταξίαν ὁ περιφανῆς Γεώργιος Πλή- θων, συντάξεν ἴδιον ἡμερολόγιον, ὅπερ, καθὰ ἀποφαίνονται δύο γάλλοι ἀκαδημαῖκοι ὁ Κ. Ἀλέξανδρος και ὁ Κ. Βικέντιος, ³ μὴ ὁμοιάζον οὔτε τὸ τοῦ Μέτωνος, οὔτε τὸ τοῦ Σωσιγέουτος, συνίστα- ται εἰς μίγμα τι ἐξ ἀμφοτέρων, μετ' εὐφρῶν μεταβολῶν, αἵτινες καθιστῶσι τὴν συμμετρίαν ἀκριβεστέραν. Ἐὰν δὲ τοιοῦτον ἡμε-

1. Petavii, Uranologium. σελ. 359—382.

2. Πάλλη και Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν κανόνων, τόμ. ΣΤ', σελ. 424.

3. Βλέπε τὴν ἀξιόλογον διατριβὴν τοῦ πολυμαθοῦς Κ. Κυρ. Λαμπρῦ- λου (περὶ τοῦ Νέου Ἠμερολογίου) ἐν Πανδώρα (1865).

ρολόγιον, εὐρίσκειτο ἐν χρήσει παρὰ τοῖς χριστιανοῖς, ἐξαιρέσει δμως τῆς εβδομαδιαίας διανομῆς, δὲν ὑπῆρχε πλέον ἀνάγκη τῆς Γρηγοριανῆς διαρρύθμισως.¹

Αἱ περὶ διορθώσεως τοῦ Σωσιγενεῖου ἡμερολογίου ἀλλεπάλληλοι αὐται τῶν βυζαντινῶν γινώμαι, γνωστοποιηθεῖσαι καὶ ἐν τῇ Δύσει ὑπὸ τῶν μετὰ τὴν κατάλυσιν ἰδίως τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας προσφυγόντων ἐκεῖσε λογίων, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ἀναπτυχθεῖσαι καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πλήθωνος, παρουργθέντος ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Φλωρεντίας, καὶ ἐνταῦθα ἐπ' ὀλίγον διδάξαντος, ἔμενον ἀνεφάρμοστοι διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους, οἷτινες καὶ ἐν Βυζαντίῳ ἐπροτάθησαν. Περὶ τὰ τέλη ὅμως τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος ὁ Γρηγόριος ΙΓ' θέλων ἵνα δοξάσῃ τὴν παπωσύνην αὐτοῦ διὰ πραξικοπήματος, ἀναντιρρήτως λίαν ἐνδόξου, ἀνέθηκεν εἰς διαφόρους ἀστρονόμους τὴν διαρρύθμισιν τοῦ πλημμελοῦς ἡμερολογίου. Μεταξὺ δὲ τῶν ὑποβληθεισῶν αὐτῷ ἐκθέσεων, ἐνεκρίθη ἡ τοῦ Καλαβροῦ Λουδοβίκου Λιλίου· καὶ οὕτω, καθὰ γράφει ὁ περιφανὴς Γάλλος Βοϊβίνος, ἐφηρμόσθη σχεδὸν ἀπαραλλάκτως ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἡ πρὸ μιᾶς καὶ ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος προταθεῖσα ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ Γρηγορᾶ διόρθωσις² (τῇ 5, ἀριθμηθεῖση ὡς 15, Ὀκτωβρίου 1582).

Μετὰ ζήλου ὁ πάπας Γρηγόριος ΙΓ' ἐπιδιώκων τὴν καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν παραδοχὴν τῆς φερωνύμου διορθώσεως, ἀπέστειλε καὶ πρὸς τὸν Ἱερειάν Β' τοὺς Μιχαὴλ Ἐπαρχον Κερκυραῖον³ καὶ Ἰωάννην Βοναφέα Ζακύνθιον⁴ μετὰ δώρων, παρακαλῶν ἵνα ἐπινεύσῃ καὶ οὗτος εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς καινοτομίας.

Ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησία μὴ τολμήσασα νὰ παραδεχθῇ τὴν διόρθωσιν, ἐπὶ τῷ φόβῳ συγχύσεως καὶ σχισμάτων, ὅτ' ἐν ἐποχῇ

1. Τὰς περὶ ἡμερολογίου ἰδέας τοῦ Πλήθωνος ἀσπάζεται καὶ Θεόδωρος ὁ Γαζής (1370—1478) ἐν τῇ περὶ Μ η ν ὦ ν διατριβῇ του.

2. «Saeculo demum decimo sexto, ea questione apud latinos quoque agitata, Kalendarium ex auctoritate Gregorii XIII, eo fere modo, quem Gregoras designaverat, reformatum est». Boivini, vita Gregoræ (σελ. XXII).

3. Οὗτος ἐξήσκει ἐν Βενετία τὸ νομικὸν ἐπάγγελμα.

4. Τούτου εὔρηται ἐν τῇ Τουρκογραφικῇ (σελ. 270) ἐπιστολῇ πρὸς Θεόδωσον Ζυγομαλᾶν.

ἀκριβῆς καὶ μεγαλείου ὑπεβλήθη αὐτῇ ὑπὸ τῶν ἰδίων ἑαυτῆς τέκνων, ὡς εἰκὸς μετὰ πλείονος ἐνδοιασμοῦ ἠδύνατο ν' ἀποδεχθῆ αὐτὴν ἥδη ἐπιβαλλομένην ὑπὸ ἐκκλησίας ἐχθρικώτατα αὐτῇ διακειμένης, καὶ θεωρούσης αὐτὸ τοῦτο ὡς τὸ πρῶτον πρὸς προσηλυτισμὸν τῶν σχισματικῶν βῆμα.¹

Ἡ ἐξῆς ἔκθεσις τοῦ ἐν Ῥώμῃ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας Λεονάρδου Δονάτου (12 Φεβρουαρίου 1582), ἀφηγείται λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς πρὸς τὸν Ἱερεμίαν πρεσβείας τοῦ πάπα.

«Ἀφίχθησαν ἐνταῦθα δύο Ἕλληνες εὐπατρίδαι, νέοι λίαν πεπαιδευμένοι καὶ εὐφυεῖς, ἀμφοτέροι δὲ ὑπήκοοι τῆς ὑμετέρας γαληνότῆτος, ἐξ ὧν ὁ μὲν εἰς καλεῖται Ἐπαρχος Κερκυραῖος, υἱὸς τοῦ ποτῆ Ἀντωνίου, μάλα διαπρέψαντος ἐν τῇ πολιτείᾳ τῶν γραμμάτων, ὁ δὲ ἕτερος Βοναφεῦς (Bonafè) Ζακύνθιος, ὁμοίως πεπαιδευμένος περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἐπὶ μακρὸν διατρίψας παρὰ τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριάρχῃ τῶν Ἑλλήνων. Τούτους προσεκάλεσεν ἡ Α. Ἀγιότης, ὅπως ἐξαποστείλῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἵνα διαθέσωσι καὶ καταπέσωσι τὸν Ἕλληνα πατριάρχην πρὸς παραδοχὴν τοῦ νέου ἔτους, προβλέπουσα, ὅτι ἂν τοῦτο δὲν κατορθωθῆ, δύναται νὰ ἐπέλθῃ μεγαλείτερος ὁ μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν χωρισμὸς. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἐδόθησαν αὐτοῖς πολλαὶ πληροφορίαι, ἵν' ἀποδείξωσιν εἰς τὸν πατριάρχην, ὅτι ἡ διόρθωσις εἶναι καλὴ καὶ φυσικὴ, ἐπομένως πρέπει νὰ πεισθῆ καὶ παραδεχθῆ αὐτήν. Ἐπὶ τέλους δὲ ἡ Α. Ἀγιότης, ἵνα διαθέσῃ τὸν εἰρημένον πατριάρχην πρὸς καλὴν τῶν ἀπεσταλμένων ὑποδοχὴν, συνήνεσεν ὅπως γράψῃ αὐτῷ διὰ βραχέων συνιστῶν τὴν ὑπόθεσιν, περὶ ἧς οὔτοι διὰ μακρῶν θέλουσι τῷ λαλήσει. Μεγάλῃ δὲ ἀνεφύῃ δυσκολία ὡς πρὸς τὸν ἐν τῷ ἐπιγράμ-

¹ Ἴδου τί ἔγραφε κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1583 ὁ ἐν Ἑνετίᾳ πρεσβευτῆς τοῦ Ἑρρίκου Γ' Maisse. «J'entends que S. S. en escrit a M. de Germiny (πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει): l'intention de N. S. P. est de vouloir essayer de tirer par ce moien dudit patriarche cette reconnaissance et submission à l'endroit del'Eglise romaine, pour s'en prévaloir quant il en sera besoing.» (Négociations de Levant, IV, σελ. 176.

ματι τίτλον, ἔνεκα τῶν ἀπαιτήσεων(;) τοῦ πατριάρχου τῶν Ἑλλήνων· καὶ ἐπὶ τέλος ἀπεφασίσθη, ἵν' ἀποδοθῇ αὐτῷ τίτλος μὴ προσβάλλων ἀμφοτέρω τὰ μέρη, καὶ οὕτως ἐπεγράφη: *Tῷ σεβαστῷ ἀδελφῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως* (*Venerabili fratri patriarchae Constantinopolitano*), ἄνευ οὐδενὸς ἐτέρου· διότι ἐκρίθη, ὅτι ὑπὸ ὁ τοῦ Πάπα ἀποδιδόμενος αὐτῷ τίτλος ἦτο ἀρκούσα ἱκανοποίησις. Ἐκτὸς δὲ τούτου διὰ τὰ τὸν εὐχαριστήσῃ καὶ δείξῃ, ὅτι περὶ πολλοῦ ποιεῖται αὐτὸν, ἡ Α. Ἀγιότης καλῶς ποιούσα τῷ πέμπει διὰ μέσου τῶν ῥηθέντων ἀπεσταλμένων καὶ δῶρα, ἧτοι ὠραῖον ἐσταυρωμένον χρυσοῦν, καὶ εἰρήνην¹ λιθοκόλλητον ἐξόχου ὠραιότητος. Καθὰ δὲ μοι εἶπον οἱ ἄνω εὐπατρίδαι, ἐχορηγήθησαν αὐτοῖς καὶ τὰ ὁδοιπορικὰ ἐξοδα. Εἰς ἐξ αὐτῶν, ὁ Κερκυραῖος Ἐπαρχος, ὅστις, καθὰ φαίνεται, ἔχει καλὸν περὶ τὸ διαπραγματεῦσθαι τρόπον, μὲ ἠρώτησεν ἂν κρίνω συντελεστικόν, ὅπως ὁ κληρὸς τῆς Κερκύρας καὶ τῆς Ζακύνθου παρακαλέσῃ καὶ παρακινήσῃ τὸν ῥηθέντα πατριάρχην ἵν' ἀποδεχθῇ, χάριν τῆς εὐκολίας αὐτῶν, τὴν προκειμένην διόρθωσιν, διὰ τὰ μὴ ἐπικρατῆ τοσαύτη ἀπὸ τῶν Λατίνων διάστασις· ἀλλ' ἐγὼ τῷ ἀπήντησα, ὅτι ἐπειδὴ ὁ πατριάρχης ἐκλέγεται ἀμέσως ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως, δὲν θεωρῶ συντελεστικὴν τὴν μετὰ τοῦ κληρῶν τῶν νήσων τούτων συνεννόησιν· πρὸς τούτοις δὲ, ὅτι περὶ τούτου πρέπει νὰ ἐρωτηθῇ ἡ ὑμετέρα γαληνότης καὶ οὐχὶ ἐγὼ, ὅστις εἶμαι ὑπουργὸς αὐτῆς, καὶ δὲν καταλαμβάνω τοιαῦτα θρησκευτικὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα ὡς οὐδένα ἐνδιαφέροντα πρέπει ν' ἀφεθῶσιν ὅπως βαδίσωσιν τὴν μέχρι τοῦδε διαγεγραμμένην ὁδόν, εἰ καὶ τὸ προκείμενον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς φυσικὴ καὶ οὐχὶ δογματικὴ ὑπόθεσις.»¹

Ἀναχωρήσαντες ἐκ Ῥώμης ὁ Ἐπαρχος καὶ ὁ Βοναφεῦς μετέβησαν εἰς Ἑνετίαν, καὶ κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ ἐπομένου ἔτους (1583) ἐφωδιασμένοι μὲ γαλλικὰ διαβατήρια³, ἀπῆλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ παρουσιαθέντες εἰς τὸν Ἱερεμίαν, ἐξέθηκαν τὸ αἰ-

¹ Εἶδος παπικοῦ φυλακτηρίου.

² Mutinelli, Storia arcana e aneddotica d' Italia. Venezia 1856
1. σελ. 133—35.

³ Négociations, IV.

τιον τῆς ἀποστολῆς των. Οὗτος καὶ προηγουμένως εἰς παραδο-
χὴν τοῦ λεγομένου Γρηγοριανοῦ καλενδαρίου καὶ ὑπὸ τοῦ δόγῃ
τῆς Ἑνετίας Δαπόντε προτραπείς, εἶχεν ἀπαντήσῃ, ὅτι ἡ ἐκκλη-
σία ἡμῶν διακρατεῖ τὰ παραδοθέντα αὐτῇ, ἡ δὲ Λυτικὴ ὡς θέλει
καὶ βούλεται· οὐ γὰρ ὑπέρτεροι κανόνων ἡμεῖς, ἀλλ' ἐπήκοοι καὶ
ἐκπληρωταὶ αὐτῶν. Εἰ δὲ καὶ ὁ χρόνος καὶ ἡ τῶν φωστῆρων κίνη-
σις περὶ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἀνωμαλλῶν τιὰ ποιεῖ, τῇ εὐσε-
βεῖα γε οὐδ' ὀπωσιτιῶν τοῦτο λυμαίνεται. Ταῦτά δὲ περίπου ἀ-
ποκριθεὶς καὶ τοῖς ἀπεσταλμένοις τοῦ πάπα ἀπέλυσεν αὐτούς. ¹

» Ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία, λέγει Ἰώσηπος ὁ Μοισιόδαξ, στο-
χαζομένη ἔνθεν μὲν, πῶς ἡ Γρηγοριανὴ διάταξις δὲν εἶναι ἀπα-

1 Βλέπε τὸ παράρτημα (σελ. 26—34).— Τότε καὶ Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, τοποτηρητῆς ὢν τοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας, ἔγραψε πρὸς τοὺς ἐν Ῥώμῃ παρακαλῶν νὰ μὴ ἀδάνωσι τὰς τῶν ἐκκλησιῶν διαφωνίας· ἐπειδὴ δὲ ἀν-
τεπέστειλαν ἐκεῖθεν, ὡς οὐκ ἀσυνέτως διεσκέψαντο Ῥωμαῖοι περὶ τοῦ πά-
σχα, κελεύσει καὶ τοῦ πατριάρχου Σιλβέστρου ἔγραψε Τόμον Ἀλεξανδρινόν, οὕτως ἐπονομασθέντα εἰς ἀντιδιαστολὴν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς πολλοὺς τῶν ὀρθοδόξων ἐξηκολοῦθει οὗτος γράφων κατὰ τῆς Γρηγοριανῆς καινοτομίας. (Χειρόγραφος κώδῃ ἐπιστολῶν Μελε-
τίου Πηγᾶ, ἀριθ. 23, 112, 115, 238.)

Ἐπερφόλος ἐγκωμιστὴς τῶν ἀθλῶν ἐξωμοτῶν τοῦ πατρὸς θεο-
σκεύματος Ῥοδοτᾶς, ἐκ τοῦ χρονολογίου Ἰωσῆ τοῦ Γρηγορίου ΙΓ' Μαφ-
φῆ ἀρυόμενος τὴν φήμην, ἀναιδῶς καταφεύδεται γράφων, ὅτι ὁ Ἱερε-
μίας Β' ὑπεσχέθη τῷ εἰρημένῳ πάπῃ τὴν παραδοχὴν τοῦ καλενδα-
ρίου, πλην ἐν ᾧ ἡτοιμάζετο νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσιν ἐξεβρονίσθη
ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Καισαρείας (I) Χάριν δὲ περιεργείας μεταφράζω
ὀλόκληρον τὸ χωρίον τοῦ Ἡπειρώτου τούτου δραπετίδου: «Πρὸς τοῦ-
τοις ὁ πάπας διελόγησθη ἵνα χειροτονήσῃ καρδινάλιον, ὡς ἄλλον Βησσα-
ρίωνα, τὸν Ἱερεμίαν πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἄνδρα πεπαι-
δευμένον, ἀκραίφνη τὴν πίστιν, καὶ σπανίων προτερημάτων. Οὗτος τῷ ἔ-
γραψεν ἐπιστολὰς πλήρεις ὑποταγῆς καὶ σεβασμοῦ, ἐν αἷς ὑπέσχετο ν' ἀ-
ναγνώρισῃ αὐτόν, καὶ παραδεχθῆ τὸ νέον καλενδαρίον. Ὁ πάπας ἐπίστευεν
ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου ἠδύνατο νὰ ἐξομαλύνῃ τὴν ὁδὸν καὶ ἐξ ὀλοκλήρου τὸ
σχίσμα καταστρέψῃ, ὅπερ ἐξ ἕλης καρδίας ἠύχετο. Ἀλλ' ὁ ἀρχιεπίσκοπος
τῆς Καισαρείας, ἐχθρὸς ἀδυσώπητος καὶ ἀγέρωχος διώκτης τοῦ Ἱερεμίου, κα-
τώρθωσεν ἐπὶ τέλους, διὰ χρημάτων πληρωθέντων εἰς τὴν Πύλῃν καὶ ἀναι-
δῶν συκοφαντιῶν, ν' ἀποδώξῃ τοῦτον ἐκ τῆς πατριαρχικῆς ἔθρας, αὐτὸς
καταλαβὼν τὸ ἀξίωμα. Ὁ Ἱερεμίας ἐβρίφθη ἐν φρικαλέᾳ εἰρατῇ, ἐν ᾗ ἀ-
ναντιρρήτως ἤθελε θανατωθῆ, ἐάν μὴ ὁ πάπας διὰ μέσου τοῦ βασιλέως τῆς
Γαλλίας ἔσωξεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς κεφαλικῆς ποινῆς, ἐξορισθέντα ἐν Ῥόδῳ.
Τ' ἀπρόοπτα ταῦτα συμβάντα ἐγένοντο αἰτία καὶ τῆς μὴ παραδοχῆς τοῦ
Γρηγοριανοῦ καλενδαρίου καὶ τῆς μὴ χειροτονίας τοῦ Ἱερεμίου ὡς καρδι-
ναλίου». Storia del rito Greco in Italia, III, σελ. 150.

ραιτήτως ἀναγκαία, τοῦλάχιστον ἐν τοῖς ἡμετέροις καιροῖς, ἐν-
θεν δὲ πῶς τὰ χυδαιότερα πλήθη εὐκόλως συγχύζονται, νομίζον-
τα πᾶσαν μεταβολὴν ἐν ταῖς παραδόσεσι καινοτομίαν, μᾶλλον
δὲ κατάλυσιν τῆς θρησκείας, ἔκρινε σοφῶς, ὅτι νὰ παραπέμψῃ
τὴν ἐνδέουσαν διόρθωσιν τοῦ ἐνικυτοῦ τοῖς καιροῖς, οἵτινες ἤθε-
λον χρειασθῆ αὐτήν.» ¹

Z'.

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μητροφάνους δὲν ἀπηλλάγη
ὁ Ἱερεμίας τοῦ πειρασμοῦ. Ὑπῆρχεν ἀνεψιός τις ἐπ' ἀδελφῆ τοῦ
ἐπιβάτου ἐκείνου, Θεόκλητος τοῦνομα ἀνὴρ σκαιὸς καὶ ἀπαιδευ-
τος, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας πάντῃ ἀνίδεος, ὡς μετὰ
χρηρίαν ἀμέσως χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ θείου αὐτοῦ διάκονος,
ἱερεὺς καὶ μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως. Οὗτος ἀνήκων εἰς τὸν
ὄχλον τῶν ἀναιδῶν ἐκείνων κηφήνων, τῶν πρὸς τοῖς ἀνθρωπίνοις
καὶ αὐτὰ τὰ θεῖα καπηλευομένων, δὲν ἔπαυε πάντα λίθον κινῶν
πρὸς ἀρπαγὴν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ἐφ' οὗ κληρονομικὰ ἰ-
σχυρίζετο δικαιώματα. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν συμμαχήσας μετὰ
τινων ὁμογενωμόνων κληρικῶν, ἐξύφανε μυσαρὰν κατὰ τοῦ Ἱερε-
μίου συκοφαντίαν· κατεμήνυσε δηλονότι αὐτὸν εἰς τὸ διδάνιον,
ὡς συνεννοούμενον μετὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, καὶ πῶς ἔκαμε
γιαυρισάρους καλογήρους καὶ τούρκισαις χριστιαναῖς. Καὶ ἀπε-
δείχθη μὲν ἐπὶ δικαστηρίου ἢ ἀθωότης τοῦ πατριάρχου, ἀλλ' οὐχ
ἦττον οἱ περὶ τὸν Θεόκλητον δὲν ἔπαυσαν καταβῆραδιουργοῦντες
καὶ διαβάλλοντες αὐτὸν παρὰ τοῖς κρατοῦσι, προβάντες μάλι-
στα καὶ μέχρι τοῦ κακούργου διανοήματος τοῦ θανάτου αὐτοῦ.
Οὕτω δ' ἔχοντες καὶ τὴν σύμπραξιν διαφόρων ἐξαγορασθέντων ἐκ
τῶν ἐν τέλει τούρκων, καὶ ἰδίως Μιτυληναίου τινὸς ἐξωμότου,
κατῶρθωσαν ἵνα ἐκδοθῆ σουλτανικὸν φερμάνιον διατάσσον τὴν
φυλάκισιν τοῦ Ἱερεμίου, ὅστις ἐν μιᾷ νυκτὶ μετὰ μεγάλης μυ-

1. Θεωρία τῆς Γεωγραφίας. Ἐν Βιέννῃ 1784, σελ. 195.

στικτότητος ἀνάρπαστος ἐκ τῶν πατριαρχέων γενόμενος, ἐβρίφθη εἰς τὰ δεσμά.

Ἐμπληκτος ἔμαθεν ὁ χριστῶνυμος λαὸς τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ Ἱερεμίου, περὶ τῆς τύχης τοῦ ὁποίου ἀπαίσιοι δισπάρησαν φῆμαι. Ἐδραμον ἀμέσως εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ μετὰ καρδίας συντετριμμένης προσηυχήθησαν ὑπὲρ τῆς ζωῆς τοῦ πολυτίμου ἀνδρός, τὸν ὁποῖον μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔμαθον στενάζοντα ἐν σκοτεινοτάτῃ εἰρκτῇ.

Διάφοροι φίλοι τοῦ δεσμώτου πατριάρχου, ἐν οἷς ἐπρώτευν ὁ πολυμαθὴς μητροπολίτης τῆς Μονεμβασίας Ἱερόθεος, ἐπεκαλέσθησαν τὴν προστασίαν τῶν ἀντιπροσώπων τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων· ἀλλ' ὁ μὲν βάσιλος τῆς Ἐνετικῆς δημοκρατίας ἠρνήθη πᾶσαν συνδρομὴν ἀπ' ἐναντίας δὲ ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας Γερμινῆς μετὰ ζήλου ἀξιεπαίνου ἐπεμβᾶς ἐντόνως ὑπερησπίσθη τὸν ἀδίκως κινδυνεύοντα πατριάρχην τῶν ἐλλήνων, καὶ θερμῶς συνέστησεν αὐτὸν τῷ βασιλεῖ Ἐρρίκῳ Γ', ὅστις οὐχ ἤττον συγκινηθεὶς ἐπὶ τοῖς παθήμασιν αὐτοῦ, ἔγραψεν ἐπανειλημμένως εἰς τὸν Μουράτ ζητῶν τὴν ἀποφυλάκισιν αὐτοῦ.¹

Διὰ τῆς ἰσχυρᾶς ταύτης προστασίας ὁ Ἱερεμίας ἐλευθερωθεὶς

1. Τῇ 11 Μαΐου 1584 ὁ Ἐρρίκος ἔπεμψε εἰς τὸν σουλτάνον, τὸν μέγαν βιζίρην, καὶ τὸν γιαντισάραγαν ἐπιστολὰς ὑπὲρ τοῦ Ἱερεμίου. Ἡ πρὸς τὸν Μουράτ Γ' περιεῖχε τὰ ἑξῆς.

«Κοινὴ ἐπεκράτησε μεταξύ τῶν φίλων ἡγεμόνων συνήθεια, ἵνα μεσολαβῶσι πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων καὶ ὑπηρετῶν αὐτῶν, τῶν ἀπολεσάντων τὴν εὐνοίαν, καὶ μάλιστα ὅταν οὗτοι διισχυρίζωνται, ὅτι δύνανται νὰ δικαιολογήσῃσι τὴν ἑαυτῶν ἀθωότητα. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς ἀκούσαντες τὴν κατ'αὐτὰς τὰς ἡμέρας γενομένην εἰς τὸν πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως κακομεταχειρίσιν, μᾶλλον ἕνεκα τῆς ἀπεχθείας, κακντρεχειας, καὶ διαφθορᾶς τῶν ἐχθρῶν καὶ κακοθελητῶν αὐτοῦ, ἢ ἐκ περιστάσεως δυναμένης νὰ ἐπισύρῃ τὴν ὑμετέραν δυσμείναιαν, καλῶς ἠβελήσαμεν ἵνα γράψωμεν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, καὶ μετὰ τῆς δυνατῆς ἡμῖν ζέσεως νὰ παρακαλέσωμεν τὴν ὑμετέραν ὑψηλότητα, ἵνα ἀρκουμένη εἰς ὅσα μέχρι τοῦδε οὗτος ὑπέφερεν, ἀποβρίψῃ τὰς κατ'αὐτοῦ γενομένας συκοφαντίας καὶ διαβολὰς, καὶ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀθωότητα αὐτοῦ, λαμβανομένου ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὑπὸ τὴν ὑμετέραν ἀγαθὴν καὶ εὐμενῆ προστασίαν, ὡς ἐπεφορτίσαμεν καὶ τὸν κύριον Γερμινῆν νὰ σᾶς διακοινώσῃ ἐκ μέρους ἡμῶν, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ δώσῃτε τὴν αὐτὴν πίστιν, ὅταν καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτούς.»
Négociations de Levant, IV, σελ. 274, 294.

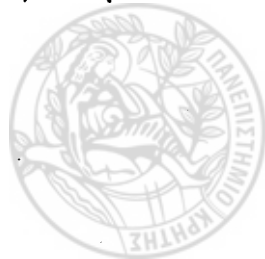

ἐκ τῆς εἰρκτικῆς, μετήχθη ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων μέχρι νεωτέρας διαταγῆς.

Ὁ πανοῦργος Θεολήπτος, ὁ μόνος αἷτιος τῶν ἀξιοθρηνήτων τούτων σκηνῶν, μαθὼν τὴν καταδίκην τοῦ Ἰερεμίου, ἔδραμεν ἐκ Φιλιππουπόλεως πρὸς ἀπολαυτὴν τοῦ ἐπονειδίστου θριάμβου· ἅμα ὅμως ἐπλησίασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἔμαθεν, ὅτι ὁ Ἰερεμίας εἶχεν ἀποφυλακισθῆ, ἐπανεστρεψεν εἰς τὰ ἴδια. Ἄλλ' οἱ ἄθλιοι αὐτοῦ ὄπαδοὶ οὐδὲν ἄλλως καὶ ἐκ τῆς ἀποτυχίας ταύτης ἀποθάρρυνθέντες, μετὰ μεγαλειτέρας λύσσης ἐξηκολούθησαν τὸν κατὰ τοῦ Ἰερεμίου πόλεμον, προσλαβόντες εἰς συμμαχίαν καὶ τὸν Μιτυληναῖον Παχώμιον Πατέστον, καλόγηρον σκαῖον καὶ φαυλόβιον. Οὗτος διὰ τῆς βίας ἐκλεχθεὶς μητροπολίτης Καισαρείας, καὶ διὰ τὴν αἰσχρὰν αὐτοῦ διαγωγὴν ἀποπεμφθεὶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ Ἰερεμίου, ἐπανῆλθε μετ' οὐ πολὺ μετμηφιμένος εἰς κοσμικὸν, καὶ ἐκρύβη ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ προστατεύοντος *καπηγαᾶ*, Μιτυληναίου ἐξωμότου. Μετὰ τοῦ καταπτύστου τούτου κτήνους συνεμάχησαν οἱ μᾶλλον κατάπτυστοι τοῦ Θεολήπτου ὄπαδοὶ, συνομολογήσαντες καὶ συνθήκας, καθ' ἃς αὐτὸς μὲν ἤθελε προσωρινῶς ἐπιβῆ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, παραιτηθῆ δὲ ὑπὲρ τοῦ Θεολήπτου, μετὰ τὴν θανάτωσιν ἢ τὴν ἐξορίαν τοῦ Ἰερεμίου.

Ἀναβιβάσας ὁ Πατέστος τὴν σουλτανικὴν δασμοφορίαν εἰς δέκα χιλιάδας φλωρίων καὶ πολλὰ ὑποσχεθεὶς εἰς διαφόρους τῶν ἰσχυόντων Τούρκων, ἔρχεται μετὰ στρατοῦ εἰς τὸ πατριαρχεῖον, θραύει τὰ κελλῖα, καὶ ἐκάθησε *χωρὶς θέλημα τινὸς καὶ πατριάρχης καὶ ἐξουσιαστής*.

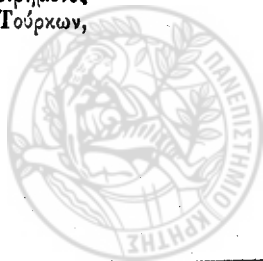
Ἀμέσως δὲ συνήθροισε τοὺς ἀρχιερεῖς διὰ νὰ χειροτονήσωσιν αὐτόν. Τότε ὁ Μονεμβασίας Ἱερόθεος *ἐλάλησε θανατοῦ καὶ ἐταρτυήθη καὶ ὕβρισε τον, καὶ εἶπέ τον παράνομον καὶ κατεγνωσμένον, καὶ πῶς χωρὶς θέλημα κάθεται*. Αὐτὸς δ' ἔφερε καὶ ἄλλους ἀρχιερεῖς ἐκ τῶν συμβοηθῶν καὶ συνεργατῶν ἐν τῇ παρανομίᾳ, ἐν οἷς προσεξῆρχον ὁ Κυζίκου Γαβριὴλ καὶ ὁ Χαλκηδόνος Δωρόθεος, οἱ ταῦροι οἱ πῖονες, οἵτινες διελάουν, ὅτι πρέπει νὰ σεβασθῆ ἡ σουλτανικὴ προσταγὴ, ὃ δ' ἐναντιούμενος αὐτῇ νὰ τιμωρῆται.

Ἀμέσως τὰ πατριαρχεῖα περιεκυκλώθησαν ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀρχόντων, βοώντων κατὰ τοῦ αἰσχροῦ ἐπιβάτου καὶ ἐξορκιζόντων τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα μὴ προβῶσιν εἰς χειροτονίαν τοσαύτην προστρίβουσαν αἰσχύνῃν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Ὁ Πατέστος βλέπων τὴν ἀποτυχίαν ἐνήργησεν ἀμέσως τὴν ἐξορίαν τοῦ κρατουμένου πατριάρχου, διὰ ξηρᾶς σταλέντος εἰς Ῥόδον· μετὰ δὲ τοῦτο καὶ πάλιν συναθροίσας διὰ σουλτανικοῦ κλητῆρος τοὺς ἀρχιερεῖς ἐξηνάγκασεν εἰς ἐπιτέλεισιν τῆς χειροτονίας. Οὕτω δ' ἐπέβη ἐπὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὁ ἄγριος ἐκείνος θῆρ, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως.¹

1 Ἐὰν οἰκτρὰ ταῦτα συμβάντα λεπτομερῶς περιγραφόμενα ὑπὸ τοῦ Χρονογράφου, οὐχ ἤττον διαφωτίζονται καὶ ἐκ τῶν ἐκθέσεων τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας Γερμινῆ. Οὗτος περὶ μὲν τὰς ἀρχὰς Μαρτίου τοῦ 1584, ἐπέστελλε ταῦτα τῷ Ἑρρίκῳ Γ'. «Θέλω παρατηρήσει δύο ἰδιαιτέρα συμβεβηκότα, ἐξ ὧν τὸ ἓν εἶναι ἢ κατὰ τοῦ πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξασκηθεῖσα ἀναιδῆς βία. Οὗτος ἀρνηθεὶς νὰ πληρώσῃ χρηματικὴν ποσότητα ζητηθεῖσαν παρ' αὐτοῦ ὑπὸ ποταποῦ τινος Ἑλληνοῦ ἐξωμότου, καὶ τρεῖς ἢ τετράκις καταμνηθεὶς ψευδῶς εἰς τὸ διδάνιον, ἀνηρπάγη καὶ ὠδηγήθη ἀτιμῶς μὲ ἀλύτους εἰς τὸν τράχηλον καὶ τὰς χεῖρας, συνοδευόμενος καὶ ὑφ' ἐνὸς δημίου, ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου μέχρι τῶν καπιτσιδίων, ὑπὸ τὴν πρώτην θύραν τοῦ σεραγίου, ἐν τόπῳ ὅπου συνήθως φέρουσι τοὺς μέλλοντας νὰ θανατωθῶσι. Κρατηθεὶς δ' ἐνταῦθα ἐναγωνίως ἐπὶ δέκα ἡμέρας, ἐξεβλήθη κατὰ παράκλησιν τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων, καὶ παρεδόθη ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἑλληνός τινος, ἐπὶ τῇ διαβεβαίωσει προσεχοῦς ἀποκαταστάσεως ἐν τῇ θέσει. Ἀλλὰ τὴν ἐπιούσαν παραδόξως μετήχθη εἰς τὸ οἶκημα τοῦ βῆθέντος ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων, ἔνθα καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος κρατεῖται, μὲ τὴν πρόφασιν, ὅτι πρέπει νὰ ἐξακριβωθῶσιν αἱ κατ' αὐτοῦ κατηγορίαι. Ἐν τούτοις διωρίσθη πατριάρχης Μιτυληναῖος τις καλόγηρος, ὑποσχεθεὶς ν' αὐξήσῃ τὸν ἐτήσιον φόρον, μετῶν ἅμα καὶ ἄπαξ εἰς τὸν Σουλτάνον δέκα χιλιάδας σκούδιων, εἰ καὶ θεωρεῖται παρὰ πάντων ἀναξιώτατος καὶ ἀνίκανος, καὶ ὡς τοιοῦτος ἀπεχθάνεται ὅλος ὁ λαὸς τῆς ἐκκλησίας ταύτης, πανταχοῦ ὁμοθυμῶς φωνάζων ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως, ἀφέσεως καὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ κρατουμένου, μάλιστα δὲ καὶ διακηρύττων, ὅτι δὲν θέλει ἀναγνωρῶσει οὔτε παραδεχθῆ ἕτερόν τινα.» Τῇ 20 Μαρτίου 1584 ὁ αὐτὸς γράφει καὶ ταῦτα. «Ὁ νέος τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης ἐφίλησεν ὡς τοιοῦτος, κατὰ τὸ παρελθὸν σάββατον, τὴν χεῖρα τοῦ δυνάστου, πληρώσας καὶ μέρος τοῦ ὑποσχεθέντος δώρου· ἐπ' οὐδὲν δὲ ἴσχυσαν αἱ παραστάσεις καὶ διαμαρτυρήσεις τοῦ λαοῦ τῆς ἐκκλησίας ταύτης, καίτοι δικαιοτάται οὔσαι.» Ἐπὶ τέλους δὲ τῇ 7 Αὐγούστου 1584 ὁ αὐτὸς Γερμινῆς ἀποστέλλει τῷ βασιλεῖ τῆς Γαλλίας. «Θέλω προθύμως ὑποβάλλει τὴν ὑπὸ τῆς ὑμετέρας μεγαλειότητος ἐπιτασσομένην μοι παράστασιν, εἰ καὶ ὀλίγην ἔχω ἐλπίδα περὶ εὐδοκίσεως αὐτῆς· διότι ἀπεδείχθη, ὡς οὔτοι διαδίδουσιν, ὅτι ὁ εἰρημένος πατριάρχης ἐδάπτισε παιδία γεννηθέντα ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς Τούρκων,

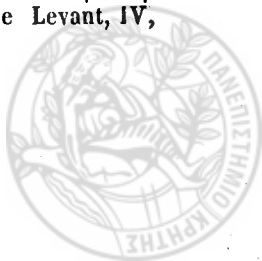
Εἰς ὑπογραφὴν τῆς ἀτίμου ἐκείνης πράξεως βιασθεῖς καὶ ὁ Μονεμβασίας Ἰερόθεος, ἐξέρχεται τεταραγμένος τῶν πατριαρχείων καὶ θερμῶς δημηγορεῖ πρὸς τὸν λαὸν καὶ τοὺς ἄρχοντας. Ἐκ τούτου δὲ μέγας ἐγείρεται θόρυβος καὶ καταλαλιά κατὰ τοῦ ἐπιβάτου. Πάντες τρέχουσιν εἰς τ' ἀνάκτορα, καὶ βοῶσι πρὸ τοῦ σουλτάνου, ἀπαιτοῦντες τὴν τιμωρίαν τοῦ ἄρπαγος, καὶ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ νομίμου ποιμενάρχου.

Μετὰ τούτων ἠνώθη καὶ ὁ ἄρτι ἐκ Φιλιππουπόλεως καταφθὰς ἐπίδοξος ἐπιβάτης Θεόκλητος, ὅστις ἀπαιτήσας παρὰ τοῦ Πατέστου τὴν, κατὰ τὰ συμπεφωνημένα, ἐκχώρησιν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, καὶ ὑπ' αὐτοῦ παρ' ἐλπίδα μυκτηρισθεῖς, ὤμοσεν ἐκδίκησιν.

Λυσῶν ὁ θῆρ Πατέστος θραύει τὸ πατριαρχικὸν δεκανίκιον καὶ ἀποστέλλει τὰ συντρίμματα εἰς τὸ διδάνιον, ἀναιδῶς διακηρύττων, ὅτι τὴν ἱεροσυλίαν ταύτην διέπραξαν ὁ τε Ἰερόθεος καὶ ὁ Θεόκλητος, καταφρονοῦντες τῶν σουλτανικῶν προσταγμάτων καὶ αὐτὸν τὸν σουλτάνον ἀναθεματίσαντες. *Τότε ἤλθεν εἰς τὸ ὄλιγον γὰ τοὺς κρεμάσουν, πλὴν ἐλάλησαν καλὰ καὶ οἱ δύο, ὅτι ψεύδεται, ἀμὴ ἡμεῖς τοιαῦτα λόγια δὲν εἶπαμεν, μόνον κατὰ πάθος λαλεῖ, ἀμὴ ἂς τὸ ἰδῆ ὁ καθὴς τῆς πόλεως μὲ τὴν κρῖσιν καὶ ἔδωκαν ἐγγυητὰς, καὶ ἐξώδιασαν πολλὰ καὶ τὸ πρῶτ' ἐκρίθησαν εἰς τὸν καθῆ.*

Ἐπὶ τέλους ὁ σουλτάνος βλέπων τὸν ὀσημέραι ἐπιτεινόμενον θόρυβον καὶ τὴν κατακραυγὴν τοῦ λαοῦ, θελχθεὶς δὲ ἅμα καὶ ἐκ τῆς ὑποσχεθείσης διπλασιάζσεως τῆς δασμοφορίας, διέταξεν ἵνα κρημισθῆ ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ὁ ἀναιδὴς ἐπιβάτης. *Καὶ δευμέουν τὸν Παχώμιον εἰς δύο ἀλυσίδας καὶ ἐμαζώχθη ὁ κόσμος, καὶ τὸν εἶχαν παίγνιον καὶ γέλοιον* (Φεβρ. 1585).

καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἡγεμὼν ἐδείχθη λίαν ἐπιεικὴς, χαρισάμενος αὐτῷ τὴν ζωὴν καὶ ἀρκεσθεὶς εἰς μόνην ἐξορίαν ἐν τῇ νήσῳ Ῥόδῳ, ἐνθα πρὸ τινῶν μηνῶν εὐρίσκειται. Ἀναντιρρήτως ἕκαστος, πρὸ πάντων δὲ ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησία εὐγνωμόνως θέλει φέρει τὴν ἰδιάζουσαν φροντίδα καὶ εὐσπλαγχνίαν τῆς ὑμετέρας Μεγαλειότητος, ἥτις κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν μεγίστων καὶ μεγάλων αὐτῆς προγόνων ἀπαύστως συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάδειξιν καὶ τὴν εὐημερίαν τῆς χριστιανοσύνης.» Charrière, *Négociations, de Levant*, IV, σελ. 265, 267, 294.

Ὁ Θεόκλητος πολὺ συντελέσας εἰς τὴν ἀποβολὴν τοῦ Πατέ-
 στου ἐζήτει δικαιοματικῶς πλέον τὸν πατριαρχικὸν θρόνον· ἀλλ’
 οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ κληρικοὶ, ἡγουμένων δύο καλῶν φίλων τοῦ
 Ἱερεμίου, Ἱεροθέου Μονεμβασίας καὶ Νικηφόρου τοῦ ἱεροδιακόνου,
 πρωτοσυγγέλλου τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας, ἀντέστησαν λέγοντες,
 ὅτι ἔπρεπε ν’ ἀνακληθῆ ἔκ τῆς ἐξορίας ὁ νόμιμος πατριάρχης.
 Πλὴν ὁ φιλόρπαξ Θεόκλητος βλέπων καὶ πάλιν διαλυόμενα τὰ
 φιλόδοξα ὄνειρά του, κατὰ πρῶτον ἐνήργησεν ἵνα ἐξορισθῆ εἰς
 Κύπρον ὁ ἐπίφοβος Νικηφόρος, εἶτα δὲ εἰς θεοστυγῆ προέβη ἀνο-
 μίαν· διότι νύκτωρ συναθροίσας κοσμικοὺς τινὰς φίλους μετημ-
 φισμένους εἰς μητροπολίτας καὶ ἀρχιερεῖς συνέταξεν ἀναφορὰν
 ὑπὲρ ἑαυτοῦ πρὸς τὸν σουλτάνον, πρὸς ὃν ὑπέτχετο καὶ τὸ δι-
 πλάσιον τοῦ τεταγμένου πεσκεσίου.

Ἀλλὰ καὶ ὁ νέος ἐπιβάτης ἐπὶ πολὺ δὲν ἐπανεπαύθη εἰς τὰς
 ἀζήλους αὐτοῦ δάφνας· διότι ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ἐξορίας ὁ Νικη-
 φόρος ἐξώσεν αὐτὸν ¹ ἐν Βλαχίᾳ ἀποδημοῦντα, καὶ κατέλαβεν
 αὐτὸς τὸν θρόνον ἐν ὀνόματι τοῦ Ἱερεμίου, τοῦ ὁποίου καὶ τὴν
 ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνάκλησιν ἐπέτυχε. ²

Η΄.

Οὔτε διὰ τὰ παθήματα καὶ τοὺς παντοειδεῖς κινδύνους, οὔτε
 διὰ τὰς ἐξορίας καὶ τὸν ἀμείλικτον διωγμὸν, ἐπὶ τοσοῦτον συνε-

1. Ἡμαρτημένως ἐν τῷ πατριαρχικῷ καταλόγῳ Νεοφύτου Μαυρομ-
 μάτη (Εὐαγγ. Κῆρυξ, Ἀθήνησι 1862, σελ. 446) καταριθμεῖται μετὰ τὸν
 Θεόκλητον πατριαρχεῦσας ὁ Ματθαῖος Ἰωαννίνων (1594).

Τῆς δλιγοχροῦ πατριαρχείας τοῦ Θεόκλητου γνωστά εἰσιν ἡμῖν τὰ
 ἐξῆς σιγίλλια: α) περὶ ἐξαρχίας Σάμου, δημοσιευόμενον ἐν τῷ παραρτή-
 ματι (σελ. 205)· β) συστατικὸν τοῦ ἐκ Λοιδορικού Μιχαήλ. (Crusii, An-
 nales Suevici, σελ. 797)· γ) συστατικὸν (Mart. ἰνδ. ιγ. 1585) πρὸς τοὺς
 ἀπανταχοῦ χριστιανοὺς τοῦ Ἀχρῖδων Γαβριήλ τοῦ Ἰωαννίτου ἀπερχομένου
 εἰς Γερμανίαν εἰς ζήτησιν ἐλεημοσύνης πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἐπιβαρυνό-
 των τὴν αὐτοκέφαλον ταύτην ἀρχιεπισκοπὴν χρεῶν (Αὐτ. σελ. 803).

2. Καὶ ἐξόριστος ὁ Ἱερεμίας διετῆρει τὸν πατριαρχικὸν τίτλον. «Etsi e-
 nim is in exilio erat, tamen patriarchae nomen ei non deciderat». *Annales Suevici*, σελ. 809.

κινήθη και τσαύτας ἐτόνισεν ἱερεμιάδας Ἱερεμίας ὁ πολύτλας, ὅσον κατενύγη και ἐθρήνησεν, ὅταν ἐπανελθὼν δὲν εὔρε τὴν Παμμακάριστον, ἣν ὥσπερ ὁ Σολομὼν τὴν Σιών και τὴν Ἁγίαν Σοφίαν ὁ Ἰουστινιανὸς, ἠγάπησε.

Ὡς γνωστὸν μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου, μεταβληθείσης τῆς Ἁγίας Σοφίας εἰς μουσουλμανικὸν τέμενος, ὁ Πορθητὴς ἐχορήγησεν εἰς τὸν πατριάρχην Γεννάδιον, πρὸς τοῖς ἄλλοις προνομίοις, και τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Πλὴν μετ' ὀλίγον οὗτος φοβήθεις ἐκ τῆς ἐκεῖ ἐπικρατούσης ἐρημίας, ἐζήτησε και παρὰ τοῦ αὐτοῦ σουλτάνου ἔλαβε τὴν μονὴν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Παμμακαρίστου, ἐν ἣ ὀριστικῶς τὸ πατριαρχεῖον καθίδρυσε. ¹

Ἐπὶ τῆς δευτέρας πατριαρχείας Ἱερεμίου τοῦ Α' (1523—1543) ἐγένετο ἡ πρώτη τῶν Τούρκων ἀπόπειρα πρὸς ἀρπαγὴν και βεβήλωσιν τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ· πλὴν ἦ τε ἐνζήλος προσπάθεια τοῦ πατριάρχου και ἡ ἐνθερμος συνδρομὴ τῶν προϋχόντων τοῦ γένους κατώρθωσαν ἴν' ἀποτρέψωσι τὸ κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπειλούμενον ἐκεῖνο τραῦμα. ²

Ἄλλ' εἰ και τότε διὰ σουλτανικοῦ φερμανίου ἐβεβαιώθη ὁ πατριάρχης γὰ μὴδὲν ἔχη πλέον κανένα πειρασμὸν, οὐδὲ ἐνόχλησιν περὶ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως τῶν ἐκκλησιῶν, ἕως οὐ στέκεται ὁ

1. Ὁ Γερλάχιος (7 Μαρτίου 1578) περιγράφει οὕτω τὴν Παμμακάριστον. «Τὸ πατριαρχεῖον εἶναι ἀρκετὰ εὐρύχωρος μονὴ, οὐ μακρὰν τῶν Βλαχερνῶν κειμένη, ἐπὶ λοφίτικου περιόπτου ἀπὸ τοῦ Κερατίου κόλπου. Ἐχει δὲ τριγύρω κελιά διὰ τε τοὺς καθημερινῶς προσερχομένους μοναχοὺς, και τοὺς ἐν τῷ πατριαρχεῖῳ ὑπηρετοῦντας. Ὁ ναὸς κοσμεῖται δι' ὠραίων εἰκόνων τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας, τῶν Ἀποστόλων. Προφητῶν, σοφῶν Πατέρων, και ἄλλων ὑποθέσεων εἰλημμένων ἀπὸ τῶν Γραφῶν. Περιέχει δὲ τὰ λείψανα Μαρίας τῆς Σαλόμης και τῆς ἁγίας Εὐφημίας, τὸν τάφον τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, τὸν κίονα, ἐν ᾧ λέγεται μαστιγωθείς ὁ Χριστὸς, και βιβλιοθήκην ὀλίγους περιέχουσαν τόμους. Ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ καλλιτεχνικῶς ἐξεικονίζονται ὁ κτίτωρ αὐτοῦ και ἡ σύζυγός του ὑπὸ σχῆμα ἀρχιδουκῶν, μετὰ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς: Μιχαὴλ Δούκας Γλαβῆς Τραχανιώτης ὁ πρωτοστάτωρ και κτίτωρ· Μαρία Δούκαινα Κομνηνὴ, Παλαιολογίνα, Βλάκενα, ἡ πρωτοστατόρισα.» *Turcograecia*, σελ. 189. Ἐνταῦθα εἶχον ταφῆ οἱ πατριάρχαι Παχώμιος ὁ ἀπὸ Ζιζυῶν και Θεόκλητος ὁ Ἰωαννίνων (Αὐτ. σελ. 168).

2. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία (Turcogr. lib, II).

κόσμος, δὲν ἀπηλλάγη ἡ Παμμακάριστος τοῦ βασκάνου τῶν κρα-
τούντων ὀφθαλμοῦ. Οὕτως ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Διονυσίου Β'
(1543—1554) διαταγῇ τοῦ μεγάλου βιζίρου κατεβιβάσθη δ
ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου σταυρὸς, καὶ ἔγινε μεγάλη λύπη εἰς τοὺς
χριστιανοὺς. ¹

Καὶ ἐν ἔτει δὲ 1575 μόλις διὰ πολλῶν χρημάτων ἔσωσε τὸν
ναὸν ἀπὸ τῆς βεβηλώσεως ὁ Ἰερεμίας Β'. ²

Τῆς τελευταίας ὅμως οἰκτρᾶς θέσεως τῶν ἑλληνικῶν πραγ-
μάτων ἐπωφεληθέντες οἱ Τοῦρκοι κατώρθωσαν ἵνα καταφέρωσι
κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας τὸ σπουδαῖον ἐκεῖνο κτύπη-
μα, τὸ πρὸ πολλοῦ μὲν ἠτοιμασμένον, ἀποτραπὲν ὅμως καὶ
ματαιωθὲν ὑπὸ τῆς δυστυχῶς κατὰ τοὺς ἀκλεεῖς τούτους χρο-
νους χαλαρωθείσης ὁμοφροσύνης τῶν Ἑλλήνων.

Ἀλλὰ περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν συνέβη ἡ ἄδικος ἐκείνη ἀρπαγῇ
ἀντιφατικώταται ὑπάρχουσιν εἰδήσεις. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ Καν-
τιμὴρ λεπτομερῶς ἀφηγούμενος ἐκ τοῦ χρονογράφου τοῦ Φιλιπ-
πουπολίτου Ἀλῆ ἐφένθη τὰ κατὰ τὴν πρώτην τῶν Ὀθωμανῶν
ἀπόπειραν ἐπὶ Ἰερεμίου τοῦ Α' πρὸς ἀφαίρεσιν τῆς Παμμακαρί-
στου, ἡμαρτημένως ἐπιφέρει, ὅτι συνεπεία τοῦ τότε ἐκδοθέντος
ὑπὸ τοῦ Σελίμ Α' διατάγματος πᾶσαι αἱ τῶν χριστιανῶν ἐκκλη-
σῖαι ἠρπάγησαν, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τῆς Παμμακαρίστου μετα-
βληθείσης εἰς τζαμίον ὑπὸ τὸ ὄνομα Φετιχέ'. ³ Ὁ Μελέτιος ⁴ καὶ
οἱ ἐξ αὐτοῦ παραλαβόντες Σέργιος Μακραῖος ⁵ καὶ Μαθᾶς ⁶ λέ-
γουσιν, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀφαίρεσις συνέβη ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Ῥα-

1. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία (Turcogr. σελ. 168).

2. «Sultan Selimus voluit moscheam in loco patriarchatus aedificare sed pecunia data mediatoribus, privilegia patriarchae praeferentibus, et tributum annuum transtulit eam Adrianopolim» (Turcogr. σελ. 211.)

3. Histoire de l'Empire Othoman, II, σελ. 57. Μία καὶ μόνη ἐκκλη-
σία, ἐπιλέγει οὗτος, ἀφέθη τοῖς χριστιανοῖς, χάριν ἑλληνὸς τινος ἀρχιεπίσκο-
πος, κτίσαντος εὐρύχωρον καὶ μεγαλοπρεπὲς τζαμίον τοῦ Σελίμ ἐν Ἀδρια-
νουπόλει, καὶ διὰ τοῦτο μεγάλως ὑπ' αὐτοῦ τιμωμένον.

4. Ἐκκλ. ἱστορία. Γ', 429.

5. Ἐκκλησιαστικὴ πενηκονταετηρίς (χειρόγρ.)

6. Ἱστορικὸς κατάλογος τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, σελ.
187.

φαήλ τοῦ Μηθύμνης (1603—1608). Ὁ δὲ Κυριακὸς Μελίρρυτος¹ καὶ πέραν τούτου ἀναβιβάζει τὸ γεγονός προσδιορίζων τὸ ἔτος 1614. Τὸ δὲ παράδοξον, ὅτι καὶ ὁ πολυμαθὴς Σκαρ. Βυζάντιος² συγχέων καὶ χρονολογίας καὶ πρόσωπα εἰς ἀσυγχώρητα ὑποπίπτει σφάλματα· διότι ἀνάγων τὴν ἀρπαγὴν τῆς Παμμακαρίστου ἐν ἔτει 1698, ἐπὶ Μουράτ Γ', (ἀφ' οὗ ὁ σουλτάνος οὗτος ἀπέθανε τῇ 4 Ἰανουαρίου 1595) καὶ καλῶν Θεόκλητον τὸν Θεόκλητον, λέγει Ἱερεμίαν Α' τὸν ἀπὸ Λαρίσης τὸν Τρανὸν ἀντὶ Ἱερεμίου δευτέρου.

Ὁ Χρονογράφος τοῦ Μονεμβασίας, τὸ σημαντικώτερον τῆς ἐποχῆς ταύτης ἱστορικὸν μνημεῖον, ἀναφέρει ῥητῶς, ὅτι ἡ ἀφαίρεσις τῆς Παμμακαρίστου συνέβη καθ' ὃν χρόνον ὁ ἱεροδιάκονος Νικηφόρος παρέλαβε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ἐπ' ὄνομαι τοῦ Ἱερεμίου, ὅστις ἔλθων ἐκ Ῥόδου ἤρρε τὴν ἐκκλησίαν σμαγίδι καὶ ἐκλαυσε πολλὰ.³

Ὅτι μεταξὺ τοῦ 1587 καὶ τοῦ 1588 ἔλαβε χώραν ἡ ἀρπαγὴ, ἔχομεν ἀναντιρρήτους ἀποδείξεις· διότι καὶ ὁ Ἄμμερ μνημονεύει τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ σχεδὸν συγχρόνως τῷ ἀνασκολοπισμῷ τοῦ ἐν Συρίᾳ λατίνου ἐπισκόπου συμβάντι περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1587 ἔτους⁴, καὶ ἐπιστολαὶ τοῦ ἐν Κρακοβίᾳ διατρίβοντος Πατμίου Ἰακώβου Μιλώιτα (5 Ὀκτωβρίου 1588)⁵ καὶ Φιλίππου Μαυρικίου (6 Ὀκτωβρίου) ἀναγγέλουσιν εἰς Μαρτῖνον τὸν Κρούσιον τὸ λυπηρὸν τοῦτο συμβάν.⁶

1. Χρονολογία ἱστορικὴ, ἐν Ὁδησσῷ 1838, σελ. 233.

2. Κωνσταντινούπολις. Α' σελ. 575—76.

3. Ἐν μὲν τῇ ἐκδόσει τοῦ 1681, ἐξ ἧς ἀντεγράφη τὸ προσηρημένον ἀπόσπασμα, παραλείπεται τὸ ἔτος (σελ. 96), ἐν δὲ τῇ ἀνατυπώσει τοῦ 1818 (σελ. 448) προσετέθη 799, ἢ μάλλον 7099, ὡς καὶ Κωνσταντίος ὁ ἀπὸ Σιναίου (Κωνσταντίας, 1824, σελ. 78) διορθοῖ σημειῶν τὸ ἀντιστοιχοῦν αὐτῷ ἀπὸ Χριστοῦ 1594· ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές, ὡς καταδείκνυται ἐκ τῆς διαφωτίσεως τοῦ Κ. Γλυκᾶ.

4. Hammer, Histoire del'Empire Ottoman, VII, σελ. 232.

5. «Ὁ ἐχθρὸς καὶ θάσκανος διάβολος ἔβαλε ζηλιὰν εἰς τοὺς Τούρκους καὶ ἔλαβαι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐποιήσανέ τιν ἡμαίδα τῶν Ἰσραηλῶν, καὶ ἔπεσε μέγας θρήνος εἰς τὸ πατριαρχεῖον.» Annales Suevici, σελ. 825.

6. Αὐτ. σελ. 826.

Ἐν ᾧ δὲ περὶ τοῦτο διηποροῦμεν, πειστικώτατα ἐπέλυσε τὴν ἀμφιβολίαν ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Κ. Χ. Γεωργ. Κωνσταντινίδης, ὅστις πρὸς τὰς ἄλλαις ζητηθείσαις πληροφορίαις ἔπεμψεν ἡμῖν καὶ τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν, ἣν ἔγραψεν αὐτῷ ὁ ἐν Χάλκῃ πολυμαθὴς καθηγητὴς ἀρχιμανδρίτης Κ. Ν. Γλυκᾶς.

» Ἀσμένως ἔλαβον τὴν ὑμετέραν φιλικὴν ἐπιστολὴν, καὶ σπεύδω νὰ ἀνακοινώσω πρὸς ὑμᾶς ὅ,τι ἐκ τῶν ἐνόητων ἠδυνήθητι νὰ ἐξιχνιάσω περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐγένετο ἡ ἀφαίρεσις τοῦ ναοῦ τῆς Παμμακαρίστου.

» Τοῦ θλιβεροῦ τούτου διὰ τὴν καθ' ἡμᾶς ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν περιστατικοῦ μνημονεῦει πραγματικῶς ὁ ἀείμνηστος Μελέτιος ὁ Πηγᾶς ἐν πολλαῖς τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ, καθὼς ὁ φίλος Ἀλέξανδρος Καραθεοδωρῆς σᾶς διεβεβαίωσεν. Ἄλλ' ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων οὐδὲν ἄλλο κυρίως πληροφοροῦμεθα, εἰμὴ ὅτι κατὰ τὸ 1591 ἔτος, ἐξ οὗ χρονολογοῦνται αἱ ἀρχαιότεραι τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Πηγᾶ, τὸ τῆς Παμμακαρίστου πατριαρχεῖον ὑπῆρχεν ἡδη ἀφηρησμένον· «οἱ γὰρ ἀσεβεῖς, γράφει πρὸς τὸν αὐθέντην Ἰθηρίας Ἀλέξανδρον, οἱ γὰρ ἀσεβεῖς ὤρμησαν ἀφελεῖν τὸ Πατριαρχεῖον τοῦτο (τὸ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ), καθάπερ καὶ τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὁ πολυέλεος Θεὸς ἐβοήθησεν ¹ ». Καὶ πρὸς τοὺς ἐν Κρήτῃ «Καταμάθετε, ἀδελφοί, οἷα κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ τούτου τοῦ Ἀποστολικοῦ θρόνου οἱ ἀσεβεῖς ἐμηχανήσαντο· ἐβουλεύσαντο ἀφαιρεῖν (ἰσ. ἀφελεῖν) τὸ Πατριαρχεῖον, καθάπερ οὐ πρὸ πολλοῦ ἐποίησαν ἐν τῇ δυστήνῳ Κωνσταντινουπόλει.» ² Ὅπως δὴ ποτε ὅμως, καὶ αἱ ἀόριστοι αὐταὶ φράσεις τοῦ ἀειμνήστου Πηγᾶ ἀποchrώντως δρίζουσι τὸν χρόνον τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ναοῦ, καὶ ἐξελέγχουσι τὸ μὴ ἀκριβὲς τοῦ κυρίου Ζ. Μαθᾶ, καὶ εἴ τινας ἄλλου ἐκ τῶν ἡμετέρων, οἵτινες ἀναβιβάζουσι τὴν ἐποχὴν τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ναοῦ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπομένου αἰῶνος, ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Ῥαφαὴλ τοῦ Β'. (1603—1608).

¹ Ἐπιστολὴ δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὀκτωβρίου λ' αἴφια'.

² Ἐπιστ. γ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ αἴφια'.

» Ἀλλὰ πλὴν τῶν ἐπιστολῶν ἔχομεν εὐτυχῶς καὶ τοὺς λόγους τοῦ ἀειμνήστου Πηγά, τοὺς ὁποίους ἐξεφώνησεν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ 1586—1588 ἔτους, πρωτοσύγκελλος ἔτι ὦν τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ θρόνου, ἐπὶ τοῦ αἰοιδίμου Σιλβέστρου, εἴτε προσκληθεὶς ὑπὸ Θεολήπτου Πατριάρχου, καθὼς φρονοῦσί τινες, ἔκ τινος ἴσως ἐπιστολῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιγραφομένης, ἢ μᾶλλον ὡς αὐτὸς οὗτος γράφει, ἀπερχόμενος εἰς Μοσκοβίαν καὶ παρακληθεὶς παρὰ τῶν Ἀρχιερέων καὶ βιασθεὶς προσέμεινε κηρῦττων τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ὅλην τριετίαν καὶ στηρίζων τοὺς ὀρθοδόξους, ἐναντίον τῶν τε ἀσεβῶν καὶ αἰρετικῶν. Τί δὲ ἐξάγεται ἐκ τῶν λόγων τούτων, τῶν ἀληθῶς εὐαγγελικῶν, τῶν ὁποίων τὸ παρ' ἡμῖν ἀντίγραφον προδήλως ἐγένετο ζῶντος ἔτι τοῦ ἀειμνήστου Πηγά, καθόσον φέρει ἐν τινι μέρει καὶ τὴν ὑπογραφήν αὐτοῦ;

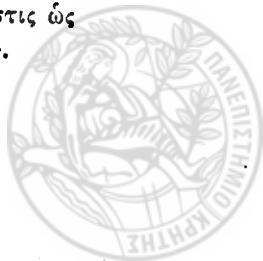
» Ὅτι ἡ διαπαρῆ καὶ ἀφαίρεσις τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Παμμοκαρίστου ἐγένετο περὶ τὰς ἀρχάς τοῦ 1587 σωτηρίου ἔτους· διότι ἐνῶ π. χ. ἐν τῇ Α' περιόδῳ τῶν λόγων, εἴτε τοῦ α' ἔτους (1586) οὐδὲν τοιοῦτον οὐδαμοῦ ὑπαινίττεται, ἐξ ἐναντίας μάλιστα σημειοῦται, ὅτι ὁ πρῶτος λόγος ἐξεφώνηθη ἐν τῷ ναῶ τῆς Παμμοκαρίστου, ἐν τῇ Β' περιόδῳ, ἤτοι τοῦ β' ἔτους, καταδείκνυται ἡλίου φαεινότερον ἢ ἀφαίρεσις τοῦ ναοῦ. Ἴδου π. χ. τί ἀναγινώσκωμεν ἐν τῷ λόγῳ τῆς β'. κυριακῆς τῶν Νηστειῶν (1587)· «ἐλέγαμεν ἐπέρισσι ἀπατᾶ εἰς τὸν λόγον τῆς σημερινῆς ἡμέρας, πῶς δεινὰ ἦταν τὰ κακὰ τῆς ἐκκλησίας, πολλαῖς καὶ μεγάλαις ἢ λύταις, «καὶ προσεπαπειλοῦνται τὰ ἔσχατα· ἐλέγαμεν περὶ τῶν ἐσχάτων πρὶν τῶν ἐσχάτων· περίσσι περὶ τῶν ἐσχάτων ἐλέγαμεν, «καὶ ἐφέτος εἶδαμεν τὰ ἔσχατα τῆς ἐρημωμένης ἐκκλησίας διὰ τὰς ἁμαρτίας μας.» Τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ναοῦ καὶ τὰ ἐντεῦθεν δεινὰ τῆς ἐκκλησίας ὑπαινίττεται συνεχῶς καὶ εἰς τοὺς ἐφεξῆς λόγους τῶν κυριακῶν τῶν νηστειῶν· περὶ δὲ τὸ τέλος τοῦ λόγου τῆς κε'. Μαρτίου ἀναγινώσκωμεν τὰ ἐξῆς ἀξιομνημόνευτα λόγια· «ὦ Πόλις, ὦ Γαλατᾶ, διὰ τούταις μας καὶ ταῖς τοιούταις μας ἁμαρτίαις καὶ παρανομίαις, μᾶς ἐγκατέλειψεν ὁ Θεός· ἐπέριση

«τέσσαις βολαῖς τὸ ἐβόησα περίσσια ἐκεῖνα τὰ λόγια ξεκαθαριστὰ
 «ποῦ τὸ ἐμαρτύρησα, τὰ ὁποῖα ἔλεγα μετὰ στεναγμῶν ὅτι λυ-
 «ποῦσιν ἡμᾶς αἱ θλίψεις καὶ ἀνάγκαι τῆς ἐκκλησίας, πολλαὶ οὐ-
 «σαι καὶ χα'επαί, καὶ προσεπαπειλοῦνται τὰ ἔσχατα, καὶ δὲν
 »ἠθέλησαν τινὰς νὰ προσεκτῆ ἀπ' ἐκείνους, ὅπου διὰ νὰ πα-
 «τριαρχέουσιν ἀθέσμως, παραβλέπουνσι τὸν νόμον τοῦ Κυρίου,
 «καταφρονοῦσι τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἐγκατέλει-
 «πται ἡ θυγάτηρ Σιών (τούτη ἡ ἐκκλησία) ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι,
 «ὡς ὀπωροφυλάκιον ἐν συκκίλάτῳ, καὶ μᾶς ἔδωκεν ὑστερα ἀνάγ-
 «κην νὰ κλάψωμεν, καθὼς μᾶς ἠκούσατε πῶς ἐκλάψαμεν μετέσ-
 «σαρας λόγους ὁλοκλήρους, τὴν ἐρήμωσιν τοῦ οἴκου Κυρίου, τὴν
 «αἰχμαλωσίαν Σιών, τὴν ἄλωσιν Ἱερουσαλήμ». — Οἱ τέσσαρες
 οὔτοι λόγοι δὲν ὑπάρχουσι δυστυχῶς ἐν τῷ χειρογράφῳ, ἀλλ' ἐκ
 τῶν ἤδη ρηθέντων ἀποχρώντως νομίζω ἀποδεικνύεται ὅτι κατ'
 ἐκεῖνο τὸ ἔτος, ὅπερ ἔστι, κατὰ τὴν σημείωσιν τοῦ χειρογράφου
 τὸ 1587, ἐγένετο ἡ διαρπαγὴ καὶ ἀφαίρεσις τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου
 ναοῦ.

»Μίαν ἔτι ἀμφιβολίαν θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ διαλύσω· ὁ Ἄθη-
 νῶν Μελέτιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ λέγει ὅτι ἡ σύ-
 νοδος, ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ αὐγγ. ἔτει περὶ τοῦ ἐν Ῥωσ-
 σίᾳ Πατριαρχείου συγκροτηθεῖσα, ἐγένετο ἐν τῷ ναῷ τῆς Παμμα-
 καρίστου, ἐξ οὗ ἐνδέχεται νὰ προκύψῃ σύγχυσις· ἀλλ' ὁ ἀείμνη-
 στος Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, Ἀλεξανδρείας τότε ὢν καὶ ἐν τῇ συνόδῳ
 αὐτοπροσώπως παρουσιάζων, ἰδοὺ τὴν γράφει ἐν ἐπιστολῇ ρ ν α' .
 «Φθάσαντες εἰς Κωνσταντινούπολιν, συνεκροτήσαμεν σύνοδον ὑ-
 »περτελῆ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Βλάτου, ὅπου ᾤκει ὁ μακαρίτης κὺρ
 »Ἱερεμίας, ἐν τῷ ναῷ τῆς Παναγίας, τῆς Παραμυθίας». ὡσαύ-
 τως ἐν ἐπιστολῇ λα' . πρὸς τὸν Ῥωσσίας Ἰωβ, τῷ αὐγγ. ἔτει χρο-
 νολογουμένη λέγει τὰ ἐξῆς: «Παραγενόμενοι οὖν εἰς Κωνσταντι-
 »νούπολιν ἐν τῷ ἑνὶ Πατριαρχείῳ τῆς Παναγίας δεσποίνης ἡ-
 »μῶν, τῆς Θεοτόκου Θεραπειᾶς (ἰσ. Παραμυθίας).» Ἐξ ὧν γίνε-
 ται δῆλον ὅτι ἄλλος ναὸς, καὶ ἄλλο πατριαρχεῖον ἦτο τότε, παρὰ
 τὸ τῆς Παμμακαρίστου.

»Περὶ δὲ τοῦ ἁγίου Δημητρίου εἰς τὴν Ξυλόπορταν, ὅστις ὡς

γνωστὸν ἐπὶ τινὰ ἔτη ἐχρησίμευσεν ὡς Πατριαρχεῖον, πρὶν μετα-
τεθῆ εἰς τὸ νῦν ὑπάρχον, ἐν Φαναρίῳ, ἰδοὺ τι γράφει ἐν ἐπιστο-
λῇ ροδ'. «Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπωλήθησαν δύο μοναστήρια,
«ὁ μέγας Δημήτριος, καὶ ἡ Παναγία τοῦ Μπαλίνου εἰς τὴν Ξυλό-
» πορταν' ἠγοράσαμεν δὲ ἐμεῖς αὐτὰ, ἵνα μὴ εἰσέλθωσιν εἰς χεῖρας
» τῶν ἀσεβῶν.» Τοῦτο δὲ ἐγένετο κατὰ τὸ 1597 ἔτος, ἐπὶ τῆς
τοποτηρητείας αὐτοῦ τοῦ Πηγᾶ.

» Περιττὸν δὲ νὰ σημειώσω ὅτι ἡ χρονολογία αὕτη τῆς ἀφαιρέσεως
τοῦ ναοῦ, ἡ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ ἀειμνήστου Μελετίου τοῦ
Πηγᾶ ἐξαγομένη, συμφωνεῖ πληρέστατα καὶ πρὸς τὰ ἐν τῷ γνω-
στῷ χρονογράφῳ ὑπὸ τοῦ Δωροθέου Μονεμβασίας ἱστορούμενα,
τούτέστι, ὅτι ἡ ἀφαίρεσις ἐγένετο ἐπὶ Θεολήπτου Πατριάρχου (;)
(1586-7) ἡ δὲ χρονολογία, ζγθ.' ἤτις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ 1591
σωτήριον ἔτος, ἦν κατηκολούθησεν ἀβασανίστως, καὶ ὁ αἰδιδιμος
Κωνστάντιος ὁ ἀπὸ Σιναίου, προδήλως ἐστὶ λανθασμένη· διότι
ὁ αὐτὸς Δωροθέος ἱστορῶν ἐφεξῆς μεταγενεστέραν πράξιν, τὴν
ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου ἱδρυσιν τοῦ ἐν Ῥωσσίᾳ Πατριαρ-
χειοῦ, ἀναφέρει χρονολογίαν προγενεστέραν κατὰ δύο ἔτη, τού-
τέστι ζγζ.' = 1589.

» Ταῦτας σοι ἐπιστέλλων, σεβαστὲ φίλε Κ. Κωνσταντινίδη,
τὰς σημειώσεις περὶ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ναοῦ τῆς
Παμμακαρίστου, ἐν πρώτοις μὲν σοὶ εὐχαριστῶ, διότι μοὶ ἔδω-
κας ἀφορμὴν νὰ ἐξετάσω τὰ περὶ τούτου, καὶ νὰ κατατρυφήσω
καὶ αὐτῆς, ἔστω καὶ παροδικῶς εἰς τὴν μελέτην τῶν παρ' ἡμῖν
συγγραμμάτων τοῦ ἀειμνήστου Πηγᾶ· θέλω δὲ θεωρῆσαι ἑμαυ-
τὸν εὐτυχῆ, ἂν δυνηθῶ, διὰ τῶν σημειώσεων τούτων, νὰ εὐχα-
ριστήσω κατὰ τι τὸν ἀξιάγαστον ζῆλον, τὸν ὁποῖον περὶ τὴν
ἐξακριβῶσιν τῶν ἡμετέρων πραγμάτων, καὶ ἰδίως τῶν μετὰ τὴν
ἄλωσιν, τοσοῦτον φιλοτίμως ἐπιδεικνύεις. ¹ »

1. Σημειωτέον, ὅτι καθὰ ἀφηγεῖται ὁ χρονογράφος, ὁ Νικηφόρος ἔσω-
σεν ἐκ τῆς Παμμακαρίστου εἰκόνας, βιβλία, ἄγια λείψανα κλπ. Ταῦτα με-
τενεχθέντα εἰς τὸν ἐν Ξυλοπόρτῃ ναὸν, ὅπου μέχρι τοῦ 1600 ἐσυστάθη τὸ
Πατριαρχεῖον, μετεκομίσθησαν τότε καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου
Γεωργίου τῷ ἐν Διπλοφαναρίῳ, ὅστις καὶ ἔκτοτε διατελεῖ πατριαρχεῖον. Τὰ
κειμήλια δὲ ταῦτα εἰσὶ α') αἱ εἰκόνας τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Προδρόμου ἐκ

Θ'.

Ἄλλ' αἱ τοσαῦται καὶ τηλικαῦται κακώσεις καὶ συμφοραὶ οὐδὲν ἄλλως ἐμείψαν τὸν πρὸς τὰ καλὰ καὶ ἔθνωφελῆ ἔνθερμον ζῆλον τοῦ ἀσιμνήστου ἐκείνου πατριάρχου. Ὅθεν ἅμα καὶ πάλιν ἀνέλαβε τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, πάσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ συνεκέντρωσεν ἐν' ἀνεγείρῃ τὸν θρόνον ἀπὸ τῆς καταπτώσεως, ἐν ἧ εἶχεν ὠθήσει αὐτὸν ἡ ὑπερφίαλος φιλοδοξία τῶν δύο ἐπιβατῶν. Ἀδυνατῶν ὅμως ἵνα ἐκ τῶν ἔθνικῶν πόρων ἐπαρκέσῃ εἰς ἐξόφλησιν χρέους ὀκτὼ ἑκατομμυρίων ἄσπρων¹, ὅπερ ἰδίως εἶχεν ἐπισωρεύσει ἡ ἀσυνείδητος τοῦ Θεολήπτου ἀπληστία, διενεώθη ὅπως αὐτοπροσώπως ἐπαιτήσῃ τὸ ἔλος τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων. Ὅθεν διὰ δακρύων λαβῶν τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ σουλτάνου, ἐξῆλθε τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατευθυνόμενος ἐπὶ τὴν Ῥωσσίαν, θεωρουμένην τότε ὡς τὴν μόνην τῆς ὀρθοδοξίας προστάτιν, καὶ κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1588, συνοδευόμενος ὑπὸ τε τοῦ φίλου αὐτοῦ Ἱεροθέου Μονεμβασίας καὶ τοῦ καθ' ὁδὸν συναντηθέντος Ἀρσενίου Ἐλασσῶνος, ἦλθεν εἰς Μόσχαν.

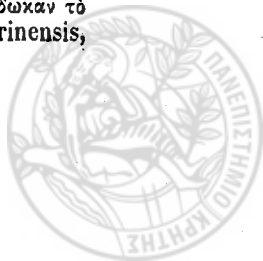
Ὁ Ἀρσένιος λεπτομερῶς περιέγραψε τὰ τότε λαβόντα χώραν ἐν τῷ ἀναδημοσιευμένῳ ἐν τῷ Παραρτήματι ὁδοιορικῷ². οὗχ ἥττον δὲ καὶ ὁ τῆς Ῥωσσίας ἱστοριογράφος λέγει ταῦτα.

» Πᾶσα ἡ πρωτεύουσα ἐκινήθη, ὅτε ὁ πρωθιεράρχης τῆς χρι-

μωσίου β') τμήμα τῆς στήλης τῆς μαστιγώσεως γ') τὰ ἅγια λείψανα Εὐφημίας, Σολομονῆς καὶ Θεοφανοῦς· καὶ δ') ὁ ὑπὸ Ἱερεμίου Β' κατασκευασθεὶς πατριαρχικὸς θρόνος. [X. Γ. Κωνσταντινίδης].

1. Ὁγδοήκοντα φορτώματα λέγει ὁ Χρονογράφος (σελ. 47). Τὸ ἀλογοφόρτωμα (λατ. *summa*, τουρκ. *γιουκ*) ἀντεστοίχει πρὸς ἑκατὸν χιλιάδας ἄσπρων. Ἐπειδὴ δὲ τότε ἐξήκοντα ἄσπρα ἰσοδυνάμουν πρὸς ἓν γερμανικὸν φλωρίον, τὸ ποσὸν τῶν ὀγδοήκοντα φορτωμάτων ἀντιστοιχεῖ πρὸς σημερινὰς ἑλληνικὰς δραχμὰς 4,741,328 καὶ ἡμισίαν περίπου.

2. Τὸ στιχοῦργημα τοῦ Ἀρσενίου περιεσώθη ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Ταυρίνου, φέρον τὸ ἐξῆς σημεῖωμα τινὸς τῶν γραφῶν « Ἀρσενίου Ποιητικῆ » ἐκ τούτου ἀπατηθεὶς ὁ μαρκίων Μαφφέιος ἐξέλαβε τὸν Ἀρσένιον τοῦτον ὡς τὸν ὁμώνυμον Μονεμβασίας τὸν συγγραφέα τῆς Ἰωνιάς. Οἱ περιγράφαντες τοὺς χειρογράφους κώδικας τῆς βιβλιοθήκης ταύτης ἐξέδωκαν τὸ ποίημα ἐν πεζῇ συνεχεῖα (Codices Manuscripti Biblioth. Taurinensis,

στιανωσύνης, ὁ πολυπαθὴς καὶ ἐνάρετος οὗτος γέρον, βλέπων μετὰ περιεργείας τοὺς πολλοὺς κατοίκους αὐτῆς καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν ναῶν, καὶ εὐλογῶν τὸν λαὸν καὶ μετὰ κατανύξεως ἀκούων τῶν χαροποιῶν προσήρσεων αὐτοῦ, ἐπορεύετο ἐπὶ ὄνου εἰς τὸν τσάρον διὰ τῶν ὁδῶν τῆς Μόσχας, προπεμπόμενος ὑπὸ τοῦ Ἱεροθέου καὶ τοῦ Ἀρσενίου ἐφιππων. Εἰσελθόντων δὲ εἰς περιχρυσὸν δωμάτιον, ὁ Θεόδωρος ἐγερθεὶς προϋπήνησε τῷ Ἱερεμίᾳ βήματά τινα πρὸ τοῦ θρόνου· καθίσας δ' αὐτὸν παρ' ἑαυτῷ, ἔλαβε μετ' ἀγάπης τὰ δῶρα, εἰκόνα μετὰ τῶν σημείων τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ λείψανα τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου. Παρήγγειλε δὲ τῷ Βορίση ἵνα συνδιαλεχθῆ κατ' ἰδίαν τῷ πατριάρχῃ, ὅστις ὡδήγηθεις εἰς ἕτερον δωμάτιον, διηγήθη αὐτῷ τὰ καθ' ἑαυτόν. « Διὰ δακρῶν, εἶπεν, ἔλαβον τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ ὠμοῦ Ἀμουράτ ἀπελθεῖν εἰς χριστιανικὰς χώρας ὅπως συναθροίσω ἐλέη πρὸς ἀνέγερσιν νέου ναοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πρωτευούσῃ. Ποῦ ἐδυνάμην εὐρεῖν προθυμίαν, συμπάθειαν καὶ ἐλευθεριότητα πλὴν τῆς Ῥωσσίας; » Εἶτα δὲ συνδιαλεγόμενος τῷ Γοδουνόβ, ἐπήνεσε τὴν βουλὴν τοῦ Θεοδώρου τοῦ ἐγκαθιδρῦσαι πατριάρχῃ ἐν Ῥωσσίᾳ, ὁ δὲ δόλιος Βορίσης προέτεινε τὸ ἀξίωμα τοῦτο αὐτῷ τῷ Ἱερεμίᾳ, ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅτι ἐδρεύσει ἐν Βλαδιμίρῳ. Καὶ συνήνει μὲν ὁ Ἱερεμίας εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἤθελε μένειν ἐκεῖ ὅπου καὶ ὁ τσάρος, τοῦτέστιν ἐν Μόσχᾳ. Ἄλλ' ὁ Γοδουνόβ ἀπέβαλε τοῦτο εἰπὼν, ὅτι ἦν ἄδικον τὸ ἀπομακρύναι τῆς Μόσχας καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου τὸν ἅγιον ἄνδρα Ἰώβ, προσέθηκε δὲ ὅτι ὁ Ἱερεμίας ἠγνόει τὴν τε γλῶσσαν καὶ τὰ ἔθιμα τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἦν ἀδύνατον αὐτῷ νοθετεῖν τὸν μονάρχῃ ἐν ταῖς ἐκκλη-

1, σελ. 433—469)· ἀλλ' ὁ Κ. Σπυρ. Ζαμπέλιος διορθῶν τὸ λάθος ἐνεδημοσίωσεν αὐτὸ στιχηδὸν (Καθίδρυσσις Πατριαρχείου ἐν Ῥωσσίᾳ, Ἀθήνησι 1859)· ἔθεν καὶ ἡμεῖς ἀντεγράψαμεν.

Σημειωτέον, ὅτι ὁ Ἀρσένιος ἐπανέστρεψεν ἐκ Ῥωσσίας μετὰ τοῦ Ἱερεμίου, διότι ἐν ἔτει 1592 σώζεται ἐπιστολὴ Μελετίου Πηγά πρὸς τοῦτον ὡς Ἐ λ α σ σ ῶ ν ο ς κ αὶ Δ η μ ο ν (κ ο υ) ὕστερον δ' ἐπανελθὼν εἰς Ῥωσσίαν διώκησε τὴν ἐπαρχίαν Σουδαλίας (Καραμζίνος 10, σελ. 191). Ἐνταῦθα δ' ἐπιστέλλει αὐτῷ ὁ βῆθεις Μελέτιος τῷ 1597 (Ἐπιστολαὶ Πηγά, σελ. 55, 214).

1 Βορίσης Γοδουνόβ, ὁ παντοδύναμος τοῦ τσαροῦ γυναικάδελφος.

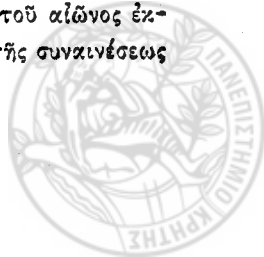

σιαστικαίς ὑποθέσεσιν ἄνευ διερμηνέως, πρὸς δὲ ἦν ἄτοπον ἵνα φανεροποιῆται ἡ ψυχὴ τοῦ μονάρχου. Ὁ δὲ πατριάρχης ἀπεκρίνατο. «Γεννηθήτω τὸ κυριαρχικὸν θέλημα· ἔχων τὴν ἄδειαν τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν, εὐλογήσω καὶ ἀναγορεύσω τῇ θεῖα ἐπινεύσει δυνάμει ἐκλέξει ὁ Θεόδωρος.» Ἡ ἐκλογὴ ἦν ἀναμφισβήτητος, ἀλλὰ πρὸς ἀφοσίωσιν οἱ ἐπίσκοποι Ῥώσσοι ἀναδείξαντες τρεῖς ὑποψηφίους, τὸν μητροπολίτην Ἰώβ, Ἀλέξανδρον τὸν Νοβογορόδου καὶ Βαρλαάμ ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Ῥοστόβου, παρέστησαν τὰ τρία ταῦτα ὀνόματα πρὸς τὸν τσάρον, ὅστις ἐξέλεξε τὸν Ἰώβ. Τῇ 23 Ἰανουαρίου 1589 μετὰ τὸν ἑσπερινὸν ὁ ἐκλεχθεὶς οὗτος πρωτοεπάρχης ἔφαλε δοξολογίαν ἐν τῷ ναῷ τῆς Κοιμήσεως, φορῶν τὸ ἐπιτραχήλιον, τὸν φαινόλην καὶ τὸ ὠμοφόριον μετὰ πάντων τῶν ἐπισκόπων, παρόντος τοῦ τσάρου καὶ ἀναριθμήτου λαοῦ ἐξεληθῶν δὲ τοῦ ἀγίου βήματος, ἔστη ἐπὶ τοῦ ἁμβωνος ἔχων ἐν μὲν τῇ μιᾷ χειρὶ ἀνημμένον κηρίον, ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ χαριστήριον ἐπιστολήν πρὸς τὸν τσάρον καὶ τὸν κληρον. Τότε εἰς τῶν πρώτων μεγιστάνων, ἔχων ὡσαύτως κηρίον προσήλθεν αὐτῷ καὶ εἶπε μεγαλοφώνως. «Ὁ ὀρθόδοξος τσάρος, ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, καὶ ἡ ἱερά σύνοδος ἀνάγουσί σε εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βλαδιμίρου, τῆς Μόσχας καὶ πάσης τῆς Ῥωσσίας.» Ὁ δὲ Ἰώβ ἀπεκρίνατο. «Δουλόβς εἰμι ἁμαρτωλὸς, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ κυριάρχης, ὁ οἰκουμενικὸς κύριος Ἱερεμίας καὶ ἡ σύνοδος προάγουσί με ἐπὶ τὸ μέγιστον τοῦτο ἀξίωμα, δέχομαι αὐτὸ εὐγνωμόνως.» Ἐκλινε ταπεινῶς τὴν κεφαλὴν καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν κληρον καὶ τὸν λαὸν ἀπήγγειλεν ἐν κατανώξει τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ κυβερνήσαι, μετὰ ζήλου τὸ ἀνατεθεὶν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ποιμνιον. Οὕτως ἐτελέσθη ἡ ἐκλογὴ. Ἡ δὲ ἐπίσημος χειροτονία ἐγένετο τῇ 26 Ἰανουαρίου κατὰ τὴν θεῖαν μυσταγωγίαν μετὰ τῶν συνήθων ταῖς χειροτονίας τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων τελετῶν ἄνευ οὐδεμιᾶς καινοτομίας. Ἐν μέσῳ τοῦ μεγάλου ἤτοι καθολικοῦ ναοῦ, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἦν γεγραμμένος διὰ κρητίδος δικέφαλος ἀετὸς καὶ δωδεκάβαθμον ἀνάβαθρον, ἴσαντο δὲ καὶ δώδεκα λαμπαδοῦχοι· αὐτόθι δ' ὁ πρεσβύτερος τῶν ποιμένων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας εὐλογήσας τὸν Ἰώβ, ὡς σύνθρονον τῶν μεγάλων πατέρων τῆς χριστιανικῆς πί-

στεως και ἐπιθεις αὐτῷ τὴν τρέμουσαν χεῖρα, προσυχήθη τῷ Θεῷ ἵνα ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος τοῦ Ἰησοῦ γένηται ἄσβεστος λυχνία τῆς πίστεως. Ὁ νέος πατριάρχης τῆς Μόσχας, φέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὴν μίτραν μετὰ τοῦ σταυροῦ καὶ διαδήματος, ἐλειτούργησε μετὰ τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ δὲ τὴν λειτουργίαν ἐκδυθεις ἔλαβε παρὰ τοῦ τσάρου πολύτιμον σταυρὸν μετὰ τιμίου ξύλου, τὸν ἐκ σπρίχνου πράσινον μανθῦαν μαργαριτοκόσμητον καὶ τὸ λευκὸν ἐπανωκαλύμμαχον, ἐφ' οὗ ἦν ὠσαύτως σταυρός· συγχρόνως δ' ἔλαβε καὶ τὴν ποίμενικὴν ράβδον τοῦ μητροπολίτου ἁγίου Πέτρου, παραγγελθεις ἵνα καλῆται ἀρχηγὸς τῶν ἐπισκόπων, πατὴρ τῶν πατέρων καὶ πατριάρχης πασῶν τῶν ἀρκτῶν χωρῶν ἐλέω Θεοῦ καὶ θελήματι τοῦ τσάρου. Ὁ Ἰώβ ἠλόγησε τὸν Θεόδωρον καὶ τὸν λαόν, ὁ δὲ χορὸς ἔψαλε τὸ εἰς πολλὰ ἔτη ὑπὲρ τοῦ κυριάρχου καὶ τῶν δύο πατριαρχῶν Βυζαντίου καὶ Μόσχας καθημένων παρ' αὐτῷ. Ὁ Ἰώβ, προπεμπόμενος ὑπὸ δύο ἐπισκόπων, τῶν εὐπατριδῶν καὶ πολλῶν τῶν ἐν τέλει, ἐξῆλθε τοῦ ναοῦ, καὶ ἀναβὰς ἐπὶ ὄνου περιῆλθε τὰ τεῖχη τοῦ Κρεμλίνου, ἐπιβραίνων αὐτὰ ἀγιάσματι, εὐλογῶν διὰ τοῦ σταυροῦ, καὶ εὐχόμενος ὑπὲρ τῆς ἀμεραιότητος τῆς πόλεως. Ἐδείπνησε δὲ παρὰ τῷ κυριάρχῃ μετὰ τοῦ Ἱερεμίου καὶ παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τῆς συγκλήτου.

» Πρὸς ἐδραῖωσιν δὲ τοῦ ἀξιώματος καὶ τῶν δικαιωμάτων τῆς Ῥωσικῆς ἱεραρχίας συνετάχθη πράξις, ἐν ἣ ἀναφέρεται, ὅτι ἡ παλαιὰ Ῥώμη ἔπεσεν ἐκ τῆς αἰρέσεως τοῦ Ἀπολλιναρίου· ὅτι ἡ νέα Ῥώμη, ἡ Κωνσταντινούπολις ἦν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἀθέων φυλῶν τῶν Ἀγαρηνῶν· ὅτι τρίτη Ῥώμη ἐστὶν ἡ Μόσχα· ὅτι ἀντὶ τοῦ ψευδοποιμένου τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας κατσκοτισμένης ὑπὸ τῆς ψευδοδιδασκαλίας, πρῶτος οἰκουμενικὸς ἱεράρχης ἦν ὁ πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δευτέρος ὁ Ἀλεξανδρείας, τρίτος ὁ Μόσχας καὶ πάσης Ῥωσσίας, τέταρτος ὁ Ἀντιοχείας καὶ πέμπτος ὁ Ἱερουσαλήμ· ὅτι ἐν Ῥωσίᾳ καθῆκον προσεύχεσθαι ὑπὲρ τῶν πατριαρχῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐν ταύτῃ δὲ ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου, ὅστις τὸν τεύθεν καὶ μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος ἐκλέγεται καὶ χειροτονεῖται ἐν Μόσχᾳ, οὐ χρέζων τῆς συναιρέσεως

καὶ ἐγκρίσεως αὐτῶν. . . Εἶτα δὲ ὁ κυριάρχης μετὰ τῶν δύο πατριαρχῶν ἐθέσπισε συνοδικῶς, ὅτι ἔσονται ἐν Ῥωσίᾳ τέσσαρες μητροπολίται, ἕξ ἀρχιεπίσκοποι καὶ ὀκτώ ἐπίσκοποι.

» Τῶν διατάξεων τούτων τῆς ἐκκλησίας μᾶλλον ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ συμμετέχοντες ὁ Μονεμβασίας καὶ ὁ Ἐλασσῶνος, ἐπορεύθησαν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἀγίου Σεργίου, ὅπου ὡς ἐν τοῖς ναοῖς τῆς Μόσχας ἐξεπλάγησαν ἐπὶ τῷ πλούτῳ τῶν εἰκόνων καὶ τῶν σκευῶν καὶ τῶν ἱερῶν ἀμφίων. Ἐν δὲ τῇ πρωτεύουσῃ διηκνούσας παρὰ τῷ πατριάρχῃ Ἰώβ, ἐθαύμασαν τὴν σύνεσιν τῶν λόγων αὐτοῦ, καὶ ἐπήνουν τὰς μεγάλας ἀρετὰς τοῦ Γοδουνόβ καὶ τὸν ἕξοχον νοῦν τοῦ γέροντος Ἀνδρέα Τσελκάλοβ. Ἀλλὰ πρὸ πρὸ πάντων ἐπήνουν τὴν μεγαλοδωρίαν τῶν Ῥώσων, δωρουμένων ἀπαύστως αὐτοῖς ἀργυρᾶ σκεύη, ποτήρια, μαργαρίτας, σπηρικὰ ὑφάσματα, σαθερίνας διφθέρας καὶ χρήματα. Προσελθόντες δὲ τῇ τσαρίνῃ ὑπερεχάρησαν ἐπὶ τῇ ἀγιότητι, ταπεινόφρονι μεγαλείῳ, ἀγγελικῇ καλλονῇ, τῇ χάριτι τῶν λόγων καὶ τῇ μεγαλοπρεπεῖ ἰδέᾳ αὐτῆς, φερούσης στέμμα μετὰ δώδεκα ἀκτίνων ἐκ μαργαριτῶν, κεφαλόδεσμον καὶ περὶ τὸν τράχηλον χρυσῆν ἄλυσον, κεκοσμημένην βαρυτίμοις λίθοις, καὶ ἐσθῆτα ἐκ σπρίχνου ποδῆρη καὶ πεποικιλεμένη κατὰ τὰ ἄκρα μεγάλῳις μαργαρίταις· ἀλλὰ καὶ ὁ μανθῦας αὐτῆς ἦν οὐχ ἥττον πολυτελής. Καὶ ἔνθεν μὲν παρ' αὐτῇ Ἰστατο ὁ τσάρος, ἔνθεν δ' ἀσκεπῆς ὁ Βορίσης Γοδουνόβ ταπεινῶς καὶ εὐλαβῶς, ἀπωτέρω δὲ αἱ ἐπιφανεῖς γυναῖκες λευχειμονοῦσαι καὶ μετ' ἐσταυρωμένων χειρῶν. Ἡ Εἰρήνη παρεκάλεσε θερμῶς τοὺς Ἕλληνας ἱεράρχας ἰκετεῦσαι τὸν παντοδύναμον ὅπως δωρήσεται αὐτῇ υἶδν, κληρονόμον τοῦ θρόνου. «Καὶ ἡμεῖς πάντες βαθέως κατανουχθέντες, λέγει ὁ Ἐλασσῶνος ἐν τῷ ὁδοιπορικῷ, καὶ χέοντες σὺν αὐτῇ δάκρυα, ἀνεκράξαμεν δημοθυμαδὸν πρὸς τὸν ὕψιστον ὅπως πληρωθῇ ἡ ἀγία καὶ θερμῆ εὐχὴ τῆς εὐσεβοῦς ταύτης ψυχῆς».

» Τέλος κατὰ τὸν Μάϊον μῆνα τοῦ 1589 ὁ τσάρος ἐπέτρεψε τῷ Ἱερεμίᾳ ἐπανελθεῖν εἰς Κωνσταντινούπολιν, δοὺς ἐπιστολὴν πρὸς τὸν σουλτάνον, δι' ἧς προέτρπεν αὐτὸν μὴ καταπιεῖξιν τοὺς χριστιανούς. Πλὴν δὲ τῶν δώρων ἔπεμψε χίλια ρούβλια,

πή.

ἦτοι δισχιλίους οὐγγρικούς χρυσούς πρὸς ἀνέγερσιν νέου πατριαρχικοῦ ναοῦ, εὐγνωμονοῦντος μεγάλως παντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ κλήρου, ὅστις διὰ συνοδικῆς πράξεως ἐγκρίνας τὴν ἐν Μόσχᾳ καθίδρυσιν τοῦ πατριαρχείου, ἔπεμψεν αὐτὴν εἰς Μόσχαν κατὰ τὸν μῆνα Ἰούνιον τοῦ 1591 διὰ τοῦ μητροπολίτου τοῦ Τορνόβου μετὰ ἁγίων λειψάνων καὶ δύο στεμμάτων, τοῦ μὲν ὑπὲρ τοῦ τσάρου, τοῦ δὲ ὑπὲρ τῆς τσαρίνης.

«Οὕτως ἐγκαθιδρύθη, ἐπιλέγει ὁ Καραμζίνος, νέα ἀνωτάτη ἀρχὴ ἐν τῷ ἱερατείῳ ἡμῶν, καταργηθεῖσα μετὰ ἑκατὸν δέκα ἔτη ὑπὸ μεγάλου μονάρχου ὡς ἀνωφελῆς τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐπικίνδυνος τῇ ἐξουσίᾳ»¹.

I.

Καθὰ ὁ Χρονογράφος ἀφηγεῖται² καὶ ἐξ ἄλλων μαρτυριῶν πιστοποιεῖται³, ἡ καθίδρυσις τοῦ Ῥωσικοῦ πατριαρχείου ὑπῆρξεν ἔργον βίας, καὶ ὡς τοιοῦτον δὲν ἐπεκυρώθη ἀμέσως ὑπὸ τε τῶν ἄλλων πατριαρχῶν καὶ τῆς ἄλλης συνόδου. Ὁ Ἱερεμίας, εἴτε διὰ τῆς βίας ἢ ἄλλως πως δούς τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἐκτεθειμένος ἐνώπιον κραταιᾶς ἐμοδόξου δυνάμεως, προσεπάθησεν ἵνα πείσῃ αὐτοὺς εἰς ἀποδοχὴν τῶν ἐν Ῥωσίᾳ γενομένων. Πλὴν, ὡς φαίνεται, ὀκτῶ μόνον μητροπολίται καὶ ἀρχιεπίσκοποι μετὰ τῶν τοῦ πατριαρχείου ὑπαλλήλων συνήνεσαν ἵνα συνυπογράψωσι τὴν ἐπικυρωτικὴν πράξιν.⁴

1. Ἱστορία τῆς Ῥωσσίας, 10, σελ. 404—411.

2 Παράρτημα, σελ. 21.

3 Ὁ Ἱεροσολύμων Δοσίθεος κατὰ πλάτος ἀφηγεῖται τὰ ἐν Ῥωσίᾳ διαδραματισθέντα ἐν τῇ Δωδεκαβίβλῳ (περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων) παραλειφθέντα μὲν ἐν τῇ μετὰ θάνατον αὐτοῦ γενομένῃ ἐκδόσει, ἀλλ' οὐχ ἦττον ἀναγινωσκόμενα ἐν τῷ χειρογράφῳ περιωρισμένῳ ἐν Ἱεροσολύμοις, ὡς μ' ἐπληροφόρησεν εἰς τῶν ἐλλογίμων κληρικῶν ἀναγνοῦς καὶ τοῦτο καὶ τὰς χειρογράφους ἐπιστολάς Ἱεροθέου Μομεβιζίας, περιγράφοντος τὰ ἐν Μόσχᾳ δεινοπαθήματα αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Ἱερεμίου.

4. Καθὰ δεβαιοὶ ὁ Φαβρίκιος (Biblioth. Graeca, XI, 639) ἐξεδέθη

Ὁ Ἱερεμίας, εἴτε μὴ ἀνεχόμενος τὴν ἀντίδρασιν, ἢ καὶ ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ διοικούντος τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Νικηφόρου, διενοήθη ἵνα ἀποχωρήσῃ πλέον τῆς πατριαρχείας, ἐν ἡσυχίᾳ διανύων τὸ ὑπόλοιπον τοῦ πολυταράχου βίου αὐτοῦ. Ἀλλ' εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην δὲν προέβη, εἴτε ἀποτραπείς ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδοβλαχίας Πέτρου,¹ εἴτε καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ σουλτάνου, ὡς λέγει ὁ Χρονογράφος, προσκληθεὶς, ἵν' ἀναλάβῃ τὸν θρόνον, ἐπὶ τῷ ὄρω ὑποβιβάσεως τῆς δασμοφορίας ἐν τῷ ἀρχικῷ ποσῷ τῶν δύο χιλιάδων φλωρίων.²

Ἐπὶ τέλους εἰς τὰς ἐπανελημμένας τοῦ τσάρου παρακλήσεις ἐνδόντες καὶ οἱ ἐπίλοιποι πατριάρχαι, ἰδίως δὲ ὁ τὸν Σίλβεστρον Ἀλεξανδρείας διαδεχθεὶς Μελέτιος ὁ Πηγᾶς³, συνεκρότησαν σύνοδον (1593) ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου τῆς ἐπονομαζομένης Παραμυθίας,⁴ ἐν ἣ ἀνεγνωρίσθη τὸ Ῥωσικὸν πατριαρχεῖον τρίτον τὴν τάξιν.⁵

Ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ, πλὴν τῶν ἄλλων ἀπεφασίσθησαν καὶ διάφορα ἄλλα τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀφορῶντα τάξιν, καὶ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν.⁶

Καὶ κατὰ τὴν τρίτην ταύτην πατριαρχεῖαν ἑλληνοπρεπῶς τὴν τε ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος ποδηγετήσας, εἰς τὰς οὐρανίους ἀπέπτη μονὰς (1594*—1596), μακαριζόμενος ὑπὸ τῶν συγχρόνων καὶ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων εὐλογούμενος ὁ καὶ ὀνόματι καὶ πράγματι καλῶς ἐκεῖνος ἐθνάρχης ὁ ΤΡΑΝΟΣ.

αὕτη μετ' ἄλλων περιέργων ἐγγράφων ἐν Φραγκοπούρτῃ τῷ 1590. (6λ. παράρτ. σελ. 82, σημ.). Ταύτην ἴσως ἐννοεῖ ὁ Καραμζίνος λέγων ἀφίχθεισαν τῷ 1594.

1. Βλ. παράρτημα, σελ. 83, σημ.

2. Παράρτ. σελ. 25.

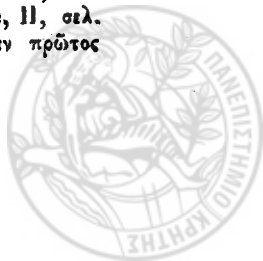
3. Βλέπε τὰς ἐπιστολάς αὐτοῦ (παράρτ. σελ. 92—98).

4. Ὁ ναὸς οὗτος παρακείμενος τῷ τοῦ ἁγίου Δημητρίου τῆς Ξυλοπόρτας σώζεται γνωριζόμενος καὶ μέχρι σήμερον, καὶ τοι μεταβεβλημένος εἰς τσαμίον.

5. Παράρτ. σελ. 82.

6. Αὐτ. σελ. 94.

* Οὕτω λέγει ὁ Λάμιος ((Fabricius, Biblioth. Graeca, XI, σελ. 638) καὶ Φίλιππος ὁ Κύπριος (Banduri, Imperium Orientale, II, σελ. 1000, ἔκδ. Παρισίων), ἄνδρες ἀμφότεροι ἀξιοπίστοι· διότι ὁ μὲν πρῶτος

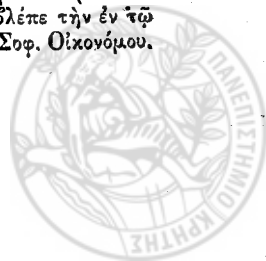

ΙΑ'.

Ἰκανῶς κατεδείχθησαν ὅ τε ὑπὲρ τοῦ ἔθνισμου ἔξοχος ζήλος καὶ οἱ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας θαυμαστοὶ ἀγῶνες Ἰερεμίου τοῦ Τρανοῦ. Τοῦτο δὲ καὶ μόνον, ἐν ἑλλείψει ἄλλων τεκμηρίων τῆς περὶ τὰ καλὰ καὶ ἔθνωφελῆ ἐνδελεχοῦς αὐτοῦ μερίμνης, ἥρκει ἵνα τὸν ἄνδρα ἀπαθανάτιση. Πρῶτος ὁ ἀοίδιμος ἐκείνος ἐθνάρχης κατανοήσας τὴν ἐκ τῆς τυπογραφίας ἐπελευσομένην διαμόρφωσιν τοῦ Γένους, ἐμελέτησεν ἵνα καθιδρῦσῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικὴν τυπογραφίαν. Δυστυχῶς ὅμως αἱ τε ἄλλεπάλληλοι συμφο-

ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν χειρόγραφα τοῦ τε Μαργουίνου καὶ τοῦ Σεβήρου, πιθανῶς ἐκ σημειώματος τούτων ὤρισεν τὸ ἔτος τῆς θανάτου τοῦ Ἰερεμίου, ὁ δὲ δεύτερος πρωτονοτάριος διατελέσας τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἡρώσθη δεδαίως τὴν εἰδήσιν ἐξ αὐτῶν τῶν πατριαρχικῶν κωδίκων. Ἀλλὰ πρὸς τὰς διαβεβαιώσεις τούτων ἀντίκεινται τὰ ἐν τῷ παραρτήματι (σελ. 202, 194, 198) δημοσιευόμενα τρία αἰγγιλια ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἰερεμίου, ἐξ ὧν τὸ μὲν χρονολογεῖται τῷ 1595, τὰ δὲ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1596. Γραφικὸν ἄρα τοῦτο λάθος, ἢ ἄληθῶς ἐπέζησεν ὁ Ἰερεμίας μέχρι τοῦ 1596; Τῆς ἀπορίας ταύτης τὴν ἐπίλυσιν, ὡς καὶ τὴν ἐν τῇ πρὸς Θεόληπτον ἐπιστολῇ τοῦ Μαργουίνου φερομένην χρονολογίαν 1594 (σελ. 134) ἀνατιθέμεθα τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλλογίμοις, δυναμένοις ἐκ πηγῶν ἀσφαλεστάτων νὰ καταδείξωσι τάληθές.

Οὐχ ἤττον ὅμως καὶ περὶ τῶν ἐφημέρων διαδόχων τοῦ Ἰερεμίου Β' σύγχυσις οὐ σμικρὰ ἀναφαίνεται. Τινές, ὡς ὁ Βανδούριος, Ἰλιάριος καὶ Μαυρομάτης καταριθμοῦσι διάδοχον τοῦ Ἰερεμίου Ματθαῖον τὸν Ἰωαννίνων καὶ μετὰ τοῦτον Γαβριὴλ τὸν Θεσσαλονίκης, Θεοφάνη τὸν Ἀθηνῶν, καὶ Μελέτιον τὸν Πηγᾶν, ἄλλοι δὲ ἄλλως. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν ὁμοῦς Μελετίου τοῦ Πηγᾶ ταῦτα ἐξάγονται: Ὅτι ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδος προσήνεγκεν αὐτῷ τὴν πατριαρχίαν, ἀλλ' οὕτως ἀποποιηθεὶς γράφει τῷ Γαβριὴλ Θεσσαλονίκης προτρέπων ἵν' ἀποδεχθῆ τὸν θρόνον (1596). Ἐν δ' ἔτει 1597 ἀποθανόντος τοῦ πατριάρχου Θεοφάνους τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν «θάνατον οὖν οἷς οἶδε κρίμασιν ἢ τοῦ θεοῦ πρόνοια» ἐμνηύθη ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως ὁ Πηγᾶς «ἵνα ἐξ ἀποφάσεως δεχθῶμεν τὸν θρόνον τούτων τὸν πατριαρχικὸν καὶ οἰκουμενικὸν ἀποβαλλόμενοι τὰς προφάσεις, ἅς προστείνομεν» ἅμα δ' ἐξέβη τῶν ἀνακτόρων «ἐξῆλθε πρόσταγμα βασιλικὸν, ὅτι ὁ κράτιστος βασιλεὺς (ὡς ἔλεγε πρὸς ἡμᾶς ὁ τὴν ἀγγελίαν φέρων) ἐδωρῆσατο τῇ ἡμετέρᾳ βραγύτητι τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον». (ἐπιστ. 145). Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ διὰ ἐξώσθη τοῦ θρόνου, καταληφθέντος ὑπὸ τοῦ Καρούκη, ὡς ἐκ τοῦ ἐξῆς πρὸς Μαργουίνον ἐπιστολίου δηλοῦται. «Οὐκ ἀναγαρωσομεν, Μάξιμε, ἀλλὰ διωκόμεθα, καὶ μὴ μέμψεσθε καρδίᾳ τῷ θεῷ ζήλω κατακεκαυμένη καὶ τῆς ἱερᾶς ὑπηρεσίας μὴ ἀποβαλλομένη τὸ γλυκύτατον φορτίον». (Ἐπιστ. 220). Περὶ δὲ τοῦ ἐπιβάτου Καρούκη, καὶ τῶν κατ' αὐτὸν βίβει τὴν ἐν τῷ παραρτήματι (σελ. 209) ἐπιστολῇ τοῦ πολυμαθοῦς φίλου Σοφ. Οἰκονόμου.

ραι και η αντίδρασις τινῶν συνοδικῶν, μὴ δυναμένων ν' ἀντιληφθῶσι τῶν μεγάλων τοῦ βαθυγνώμονος ἀνδρὸς σχεδίων, ἐματαιώσαν τὴν ἔθνωφελῆ αὐτοῦ προαίρεσιν. ¹

» Ἦν, κατὰ τὸν Γερλάχιον, ὁ Ἱερεμίας ἀνὴρ πρῶτος καὶ εὐπροσῆγορος, χαρῖεις καὶ ἔλκυστικὸς τὴν μορφήν, πολὺσαρκος καὶ προμήκης, ἔχων τὴν κόμπην οὐλὴν καὶ μακρὰν, ἐπὶ τῶν ὤμων ἐρριμμένην (ὡς ζωγραφίζεται ὁ ἡμέτερος Σωτὴρ Χριστὸς), ἀπλοῦ-κώτατος δὲ τὰ τε ἦθη καὶ τὴν ἐνδυμασίαν.» ²

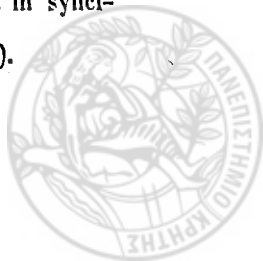
Πλὴν τῆς πρὸς τοὺς ἐν Τυβίγγῃ δογματικῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Ἱερεμίου Β' μνημονεύονται καὶ τὰ ἐξῆς φιλοπονήματα τοῦ

1. Τῆ 17 Μαρτίου 1590 ἔλεγε ταῦτα ἐν Τυβίγγῃ Μαρτίνω τῷ Κρουσίῳ Λεόντιος Φιλόππος ὁ Κύπριος. «Episcopi et clerus Graecorum indocti plerique sunt, et adversati patriarchae Hieremiae, quando voluit ante plureis annos scholas et eruditionem in Graeciam introducere, ac typographiam. Metuunt enim sibi, ne postea removeantur ipsi propter ruditatem». Annales Suevici, σελ. 830.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπῆρχεν Ἑβραϊκὸν τυπογραφεῖον, ἐξ οὗ ἐξεδόθησαν — Μωϋσέως Νάχμαν παρεκβολαὶ εἰς Μαϊμονίδην (1510) — Τοῦ αὐτοῦ, Νόμος τοῦ ἀνθρώπου (1519) — Βενιαμὴν Τουδέλα ὁδοιορικὸν (1543). Tafel Tesselonica (De itineraio Tudelae) — Didot. Biographie Nouvelle (Nachman). Κατὰ δὲ τὸν Ἰγάρδον Σίμωνα (Historia critica de Nov. testamenti lib. I, cap. VII) ἐκ τοῦ αὐτοῦ τυπογραφείου ἐξεδόθη ἐν ἔτει 1547 καὶ νεοελληνικῆ μεταφρασίς τῆς Πεντατεύχου. Ἐν δὲ τῇ Θεσσαλονικῇ ἀναφέρεται τοιαύτη τυπογραφία ἐν ἔτει 1490 (Harless. die litteratur der ersten hundert jahre nach der erfingung der typographie. Leipzig 1840. Πίναξ), πιθανῶς ἡ αὐτὴ, περὶ τῆς λόγον ἐν Τυβίγγῃ ποιεῖται (1579) ὁ Κύπριος Σταμάτιος Δονάτος Μαρτίνω τῷ Κρουσίῳ (Turcograecia, 210).

2. Patriarcha Hieremias, vir humanus et placidus est, amabili vultu, hominum aninos ipso intuitu sibi devinciens. Corpulentus est, et procerae staturae. Veste utitur monastica, nigra et praelonga; caput cucullo tectum habet; crines nutret crispas; et ex antecessorum consuetudine in humeros (quaemadmodum Salvator noster pingi solet) diffuentes. Cumque lotius Graeciae, et plurimum locorum, caeterosque patriarcharum, quasi ἐπίσκοπος sit, nihil tamen splendoris, vita ipsius habet, sed omnia simplicitatem et humanitatem singularem sapiunt. (Γερλαχίου ἐπιστολὴ 25 Νοεμβρίου 1575). Turcograecia, σελ. 486. — Καὶ ἐν σελίδι 491. «Dominus patriarcha Hieremias, vir hilaris et humanus est, hominibus arridens. Satis corpulentus, similis moribus . . . in medio capitis rasura in syncipite, corolla; in occipitio et temporibus, longi capilli».

Ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Τουρκογραφίᾳ (σελ. 106).

υβ'.

πολυμαθοῦς ἐκείνου πατριάρχου, εἰς τὸ κανονικὸν ἰδίως δίκαιον ἀναγόμενα, καὶ μετ' ἐπαίνων ὑπὸ τοῦ παπολάτρου Κρητὸς Νικολάου Παπαδοπούλου ἀναφερόμενα.

Α'. Διδασκαλία νοθετικὴ πρὸς τοὺς Γερμανούς. ¹

Β'. Ἐκθεσις δογμάτων. ²

Γ'. Ἀποκρίσεις δεκατέσσαρες πρὸς διαφόρους ἐρωτήσεις. ³

Δ'. Ἐκθεσις τῶν ἐθνῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. ⁴

Ε'. Ἀπόκρισις εἰς Ποσεβίνον. ⁵

ΣΤ'. Ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν ἐν Φραγκοφούρτῃ ἐλληνιστὴν Χριστόφορον Πελαργὸν, ⁶ Μαρτῖνον τὸν Κρούσιον, Δαυῖδ τὸν Κυτράϊον, Μάξιμον τὸν Μαργούνιον, Γαβριὴλ τὸν Σεβῆρον ⁷ καὶ ἄλλους ὁμογενεῖς τε καὶ ἄλλοθενεῖς λογίους. ⁸

Ἡμαρτημένως δὲ ὁ Φαβρίκιος ⁹ καταλέγει μεταξὺ τῶν τοῦ Ἱερεμίου Β' πονημάτων καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Παπαδοπούλου ἀναφερόμενα συνοδικὰ γράμματα περὶ τῶν μεταξὺ χριστιανῶν καὶ ἀγαρηνῶν διαφορῶν, τὰ ὁποῖα πραγματικῶς ἐξεδόθησαν ἐπὶ Ἱερεμίου τοῦ Α'. ¹⁰

1. Ἀνίδωτος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης καὶ τῇ τῶν Παρισίων (Fabricii Bibliotheca Graeca, XI, σελ. 639). Πιθανῶς ἴστιν ἡ αὐτὴ περὶ Εὐχαριστίας μνημονουομένη ὑπὸ τοῦ Παπαδοπούλου, λέγοντος. «Hieremias patriarcha validissime Calvinianam Lutheranamque pestem pluribus argumentis agressus, vivorum sacramentum ostendit Eucharistiam». Praenotiones Mystagogicae, σελ. 150.

2. Praen. Mystagogicae, σελ. 139.

3. «Haec Magrius ex Calvino, cui respondet Hieremias patriarcha». Praen. Myst. σελ. 150. Ἄμφιβάλλω ἂν αἱ ἀποκρίσεις αὐταὶ ἐγράφησαν ἐπὶ τοῦ Ἱερεμίου Β'.

4. Καὶ τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ Ἱερεμίου ἀναφέρων ὁ Πιπαδόπουλος λέγει: «Ille mores Graecorum sacros erudita ecthesi prosecutus, uti de ordinum conferendorum ritu, ac ceremonia doctissime disserit». σελ. 406.

5. Ἐδημοσιεύθη ἐν Φραγκοφούρτῃ ὑπὸ τοῦ Πελαργοῦ (παράρ. σελ. 83 σημ.).

6. Ἐν τῇ αὐτῇ συλλογῇ, καὶ ὑπὸ Χριστοφόρου Βεγκμάνου (Analecta de vitiis professorum academiae Francofurt. 1706).

7. Τινὲς ἐξεδόθησαν ὑπὸ Λαμίου (Deliciae Eruditorum).

8. Μία ἐξ αὐτῶν εὑρῆται ἐν κώδικι τῆς βασιλείσης τῆς Σουηδίας Χριστινῆς ἀποκειμένη ἐν τῇ Βατικανῇ (Fabricius, XI, 640—641).

9. XI, 639.

10. Praenot. Mystagogicae, σελ. 284.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

Τῶν ἐπὶ τῶν τριῶν πατριαρχειῶν τοῦ Ἱερεμίου Β' μνημονευ-
μένων πατριαρχῶν, καὶ τῶν ὑποκειμένων τῷ οἰκουμεικῷ θρό-
νῳ μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων, καὶ ἐπισκόπων. ¹

Ἀλεξανδρείας Σίλβεστρος, Με- λέτιος.	Ἡρακλείας Γεράσιμος, Διονύσιος. Θαυμακοῦ Κύριλλος.
Ἱεροσολύμων Γερμανός, Σωφρό- νιος.	Θεσσαλονίκης Ἰωάσαφ, Μητρο- φάνης, Γαβριήλ.
Ἀντιοχείας Μιχαήλ, Ἰωακείμ.	Ἰκονίου Ἰωάσαφ.
Ἀχριδῶν Σωφρόνιος, Γαβριήλ. Κύπρου Τιμόθεος.	Ἰμβρου Ἰωακείμ.
Ἀγαθουπόλεως Μητροφάνης.	Ἰσχανίου Ἰωάσαφ.
Ἀδριανουπόλεως Ἰωάσαφ, Ἱε- ρεμίας.	Ἰωαννίνων Ἰωάσαφ, Ματθαῖος. Καίσαρειας Παχώμιος, Εὐθύμιος Καρπάθου Μακάριος.
Ἀθηνῶν Νικάνωρ, Μητροφάνης, Θεοφάνης.	Καρυουπόλεως Ἰωακείμ. Καστορίας Μάξιμος.
Αἴνου Ματθαῖος.	Κερκύρας Θεοδόσιος.
Ἀμαθοῦντος Γερμανός.	Κερνίτσης Ἀρσένιος, Νεκτάριος.
Ἀμασειᾶς Ἰωάσαφ.	Κίτρου Ζωσιμᾶς,
Ἄνδρου Ἀρσένιος.	Κορίνθου Ἰωάσαφ, Λαυρέντιος, Νεόφυτος.
Βάρνης Ἀκάκιος.	Κυζίκου Γαβριήλ, Ἀχιλλίος.
Βερροίας Μητροφάνης.	Κυθήρων Μάξιμος.
Βιζύης Διονύσιος, Κύριλλος.	Κῶ Νικάνδρος, Γαβριήλ, Ἰάκωβος.
Γάνου Παχώμιος, Διονύσιος.	Λαζίας Ἄνθιμος.
Δαυλίας καὶ Ταλαντίου Σωφρό- νιος.	Λακεδαιμονίας Θεοδόσιος.
Δημητριάδος Παχώμιος.	Λαρίσσης Δημήτριος, Δανιήλ, Ἰ- ωάσαφ.
Δράμας Νεόφυτος, Νικάνωρ, Δρυνουπόλεως Γαβριήλ, Νεκτά- ριος, Ἰάκωβος.	Λέρου Κάλλιστος.
Ἐλασσῶνος Ἀρσένιος.	Λευκοσίας Νεόφυτος.
Εὐρίπου Λαυρέντιος.	Λήμνου Ζαχαρίας.
Ἐφέσου Ἀθανάσιος, Σωφρόνιος.	Λοιδορικίου Ἰάκωβος.
Ζιχνῶν Γρηγόριος.	Λυκέων Νεόφυτος.
	Μεζῶν Προκόπιος.

1. Κατεστρώθη ἐκ τῆς Τουρκογραικίας, τῶν ἐν τῷ παραρτήματι ἐγγράφων,
τοῦ περὶ ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ σιγιλλίου, καὶ τοῦ ὑπομνήματος περὶ τῆς κατὰ
Χάλκην μονῆς (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1846).

γδ'.

Μεθύμνης Νεόφυτος.	Πωγωνιανῆς Γαβριήλ.
Μελνίκου Μεθόδιος.	Ῥόδου Κάλλιστος, Παΐσιος.
Μεσημβρίας Ἰγνάτιος.	Σάμου Σωφρόνιος, Νεόφυτος.
Μιτυλήνης Γρηγόριος.	Σερβίων Ἰωάσαφ.
Μονεμβασίας Ἰωάσαφ, Ἱερόθεος.	Σερβῶν Ἀνανίας.
Ναυπάκτου Δαμασκηνός, Παρθένιος, Ἰωακείμ, Μητροφάνης.	Σηλυβρίας Ἀθανάσιος.
Ναυπλίου Διονύσιος.	Σκύρου Ἰωσήφ.
Νέων Κάστρων Γαβριήλ.	Σμύρνης Γαβριήλ, Μακάριος.
Νευροκόπου Ἰωάσαφ.	Σοφίας Παχώμιος, Παρθένιος.
Νικαίας Κύριλλος.	Σωζουπόλεως Μακάριος.
Νικομηδείας Κύριλλος.	Τορνόβου Ἀρσένιος, Διονύσιος.
Παλαιῶν Πατρῶν Μεθόδιος, Ἀρσένιος, Νεκτάριος.	Τραπεζοῦντος Ἀνθιμος, Μάξιμος, Θεοφάνης.
Παναγίας Συμεών.	Φιλαδελφείας Σωφρόνιος, Γαβριήλ.
Παροναξίας Ἀθανάσιος.	Φιλιππουπόλεως Θεόκλητος, Θεοφάνης.
Πελαγονίας Ἱερεμίας.	Φιλίππων Νεκτάριος.
Περιθεωρίου Γρηγόριος, Φιλήμων.	Χαλκηδόνος Δωρόθεος.
Πισιδίας Δαυιήλ, Γαβριήλ.	Χίου Ἰππόλυτος, Συμεών, Γαβριήλ.
Πολυανῆς Γεράσιμος.	
Προικονήσου Κλήμης.	
Προύσης Γρηγόριος, Νεόφυτος.	

Ἀξιοματικοὶ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας.

Ἀλέξανδρος χαρτοφύλαξ.	Ζυγομαλαῆς Ἰωάννης μέγας ἐρμηνεύς.
Ἀναστάσιος ἱερεὺς μέγας οἰκονόμος.	Ζυγομαλαῆς Σταμάτιος νοτάριος.
Ἀνδρέας λογοθέτης.	Ἰεραξ μέγας λογοθέτης.
Γαβριήλ διδάσκαλος Εὐαγγελίου.	Λυγερὸς μέγας ρήτωρ.
Γαυραῆς ρήτωρ.	Κάλλιστος σύγκελλος.
Γεώργιος ἱερεὺς μέγας οἰκονόμος.	Κωνσταντῖνος πρωταποστολάριος.
Γεώργιος μέγας ρήτωρ.	Μεθόδιος ἐφημέριος.
Διονύσιος ἐξαρχος Γαλατᾶ.	Μεθόδιος πρωτοσύγκελλος.
Διονύσιος μέγας ἀρχιδιάκονος.	Νικηφόρος μέγ. πρωτοσύγκελλος.
Ζυγομαλαῆς Θεοδόσιος πρωτονοτάριος.	Σαββατιανὸς μέγας σακελλάριος.
	Φωκᾶς λαμπαδάριος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἰερεμὶ ἄνδρ
ἀρχιεπίσκοπ
Κωνσταντίνου Νεφελί
καὶ οἰκιστῶν Πηνελόπης

(ὑπογραφή Ἰερεμίου Β')

Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Χρονογράφου

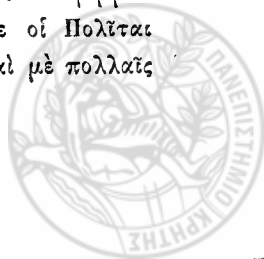
ΔΩΡΟΘΕΟΥ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ.¹

Ἄπ' ἐδῶ γράφομεν τὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς δυστυχεστάτης. Μετὰ τὸν κύρ Πυχώμιον ἔγινε πατριάρχης ὁ κύρ Θεόκλητος, καὶ ἐπέρασεν εἰρηνικὰ καὶ κατὰ θεόν, καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἔπαυσαν τὰ σκάνδαλα. Ἐπειτα ἔγινεν ὁ κύρ Ἱερεμίας, ὁ ὁποῖος ἦτον μητροπολίτης Σοφίας· ἐψηφίσθη γοῦν παρὰ τῆς Συνόδου, καὶ ἦτον ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, ἀπὸ τὴν χώραν ὀνομαζομένην Ζίτζαν, καὶ ἦτο καλογερικὸς, καὶ ἄνθρωπος φρόνιμος. Καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἦτο ὁ κύρ Μανουὴλ ὁ μέγας Ῥήτωρ, ἄνθρωπος σοφὸς καὶ λόγιος, καὶ ἐνάρετος, καὶ ἄλλοι κληρικοὶ καλοὶ, καὶ ἐκυβέρνησαν τὴν Ἐκκλησίαν καλά. Ἐσυνέβη δὲ καὶ εἰς αὐτὸν σκάνδαλον ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς τοὺς ἀφανιστὰς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ, διότι ὁ Ἱερεμίας ἦτον ἄνθρωπος καλογερικὸς, πλὴν ἀγράμματος καὶ ἄπειρος παιδεύσεως· ἠθέλησε γοῦν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ νὰ προσκυνήσῃ τὸν Ἅγιον Τάφον καὶ νὰ ἰδῇ καὶ τὸ Ἅγιον Φῶς, καὶ ὡς ὑπῆγεν δὲν ἔκαμε καιρὸν νὰ ἔλθῃ, ὅτι οἱ καιροὶ ἐναντιήθησαν· λοιπὸν οἱ θεοκάπηλοι κληρικοὶ εὗγαλαν

1. Περὶ Δωροθέου καὶ τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ συντάγματος διελάβομεν ἱκανὰ ἐν τῇ Νεοελληνικῇ Φιλολογίᾳ (σελ. 222—224). Σημειωτέον δέ, ὅτι ὁ ἀειμνηστὸς Κωνσταντῖος ὁ ἀπὸ Σιναίου εἰς διπλοῦν ὑπέπεσεν ἐν τῇ Κωνσταντινιάδι ἀμάρτημα περὶ τοῦ συντάξαντος τὸν Χρονογράφου· διότι ἐν μὲν σελίδι 78 ἐσφαλμένως ὡς τοιοῦτον θεωρεῖ τὸν Ἱερὸ θρονὸν Μονεμβασίας, ἐν δὲ τῇ βιογραφίᾳ τῶν ἀναφερομένων συγγραφέων (σελ. 187) διορθῶν τὸ ἀμάρτημα ὑποπίπτει εἰς ἕτερον, παραδεχόμενος τὸν ἐν λόγῳ Δωροθέον, ὡς οἰκτεῖον Ἱερεμίου Β' καὶ συγχοιπέτρον εἰς Ῥωσίαν (Κωνσταντινίαν, ἐν Βενετίᾳ 1820.)

νόμου κεφάλαιον, ὅτι ὅποιος ἀρχιερεὺς λείπει ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του ἕξῃ μῆνες, νὰ κάμνουν ἄλλον· καὶ συναθροίζονται, καὶ εὐρίσκουν ἓνα μητροπολίτην Σωζοπόλεως, Ἰωαννίκιον ὀνόματι, καὶ μὲ τοὺς Τούρκους ἔκαμαν τον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ δὲ λαὸς καὶ οἱ ἄρχοντες ἔγιναν ἐναντίοι πολλά, καὶ ἔγινε σύγχυσις πολλή, διότι ἔχειροτόνησεν ὁ Ἰωαννίκιος ἀρχιερεῖς, καὶ ἦσαν βοηθοὶ του, καὶ οἱ κληρικοὶ ἦσαν ἐναντίοι. Ἦλθε γοῦν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ κύρ Ἰερεμίας, καὶ ἐκάθησεν εἰς τὴν Χρυσοπηγὴν εἰς τὸν Γαλατᾶν, καὶ ἦλθαν οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ λαὸς ὄλος καὶ ἐπροσκύνησάν τον, καὶ ὑπήγαν εἰς τὸν ἀφεντὴν τὸν σουλτάν Σουλεημάνην καὶ ἐβόησαν, ὅτι τὸν Ἰερεμίαν θέλομεν καὶ ὁ βασιλεὺς, ὡς δικαιοτάτος, ἔδωκέ τους ὄρισμὸν καὶ ἐκάθησεν ὁ κύρ Ἰερεμίας· ὁ Ἰωαννίκιος εὐγῆκεν· ἐ συναθροίσθη γοῦν Σύνοδος ἀρχιερέων πολλή καὶ μεγάλη· καὶ ἐκάθησαν καὶ ἀφώρισαν τὸν Ἰωαννίκιον, καὶ εὐγῆκεν ἀφωρισμένος μετὰ τὸν θάνατόν του, καὶ ἔθαψάν τον εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην εἰς τὸ Νησί, πλησίον Σωζοπόλεως· καὶ εὐγαλάν τον καὶ ἐδιάβασάν τον εὐχὰς, ἀμὴ δὲν ἐσυγχωρέθη, καὶ ὑπήγαιεν ὁ κόσμος νὰ τὸν βλέπου· καὶ οἱ πατέρες ἐθαρέθησαν καὶ ἔβαλάν τον εἰς τὰ θεμέλια τοῦ τείχους, καὶ ἐκεῖ εἶναι ἕως τοῦ νῦν. Λοιπὸν ὁ Ἰερεμίας ἠβουλήθη νὰ κάμῃ μοναστήρι, καὶ ἔπερνε ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς ὁποῦ ἐγίνοντο δῶρα, καὶ αὐτὸς ἀνοιξε θύραν εἰς τὰ Σιμωνιακά, εἰς τὸν καιρὸν τῶν Τουρκῶν. Καὶ ἔκτισε τὴν μονὴν τοῦ Σταυρονικήτα εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, καὶ εἶναι ἕως τοῦ νῦν. Ὑπῆγε γοῦν εἰς τὴν ζήτην, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Βλαχίαν, καὶ καθ' ὁδὸν ἀναψε τὸ σπῆτι ὁποῦ ἐπέζευσαν, καὶ ἐκάηκεν ἡ κατούνα του, καὶ ὁ σάκκος ὁ θαυμαστὸς τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἄλλοι ὄρισμοὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπέθανε γοῦν ὁ κύρ Ἰερεμίας εἰς τὴν ἐπάνοδον, εἰς τὴν Φράτζαν, καὶ ἐτάφη ἐντίμως· καὶ ἀρχιεράτευσε χρόνους λή, καὶ περισσότερον. Καὶ ἔγινε Σύνοδος καὶ ἔκαμαν πατριάρχην τὸν κύρ Διονύσιον, μητροπολίτην ὄντα Νικομηδείας· καὶ ἐσυνέργησαν οἱ Γαλατιανοί, διότι καὶ αὐτὸς Γαλατιανὸς ἦτον γέννημα καὶ θρέμμα. Καὶ οἱ πλείοτεροι ἀρχιερεῖς δὲν τὸν ἤθελαν, οὔτε οἱ Πολῖται ἄρχοντες, μόνον ὁ Κατακουζηνὸς ὁ Μονοραΐτος· καὶ μὲ πολλαῖς

τέχνας τοῦ Μονοραΐτου, ὅτι ἦτον ἄνθρωπος ἐπιτήδειος καὶ γνωστικός εἰς ὅλα, ἔγινεν ὁ κύρ Διονύσιος. Καὶ ἐπέρασε μερικὸν καιρὸν εἰρηνικὸς, καὶ ἔπειτα ἐσυνέβηκάν τον σκάνδαλα πολλὰ, καὶ ἡ αἰτία ἦτον ὁ κύρ Μητροφάνης· διότι αὐτὸς ἦτον ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Παρασκευὴν, ἀπὸ τὸ χωρίον ὅπου εἶναι ἀντίπερα τοῦ Κυνηγοῦ ὅπου λέγεται τῶρα Χὰς κισὶ, καὶ ὁ πατήρ του ἦτον Βούλγαρος ἀπὸ τὰ Κάνενα, Βογομίλος, ὡς ἐβεβαίοναν οἱ γέροντες, εἰς τὴν αἴρεσιν. Ἐπανδρεύθη γοῦν εἰς τὴν Ἁγίαν Παρασκευὴν, καὶ ἐπῆρε μίαν δουλεύτριαν τοῦ Σκουταρᾶ, καὶ ἦτον κεραμιδάς, καὶ ἔκαμε τὸν Μιχάλην καὶ ἄλλα πολλὰ θηλυκά. Καὶ τοῦτος ὁ Μιχάλης ἔγινε καλόγηρος, καὶ μετωνομάσθη Μητροφάνης, καὶ ἠθέλησε νὰ γίνῃ διάκονος, καὶ ὁ Ἱερεμίας ὁ πατριάρχης ποσῶς δὲν ἠθέλε νὰ τὸν ἰδῆ, μήτε νὰ τὸν δεχθῆ διὰ ὑποδιάκονον· καὶ αὐτὸς ὡς εἶδε τὸν κύρ Ἱερεμίαν ἐναντίον του, ἐλάλησε, τίς εἶναι ἡ αἰτία ὅπου δὲν μὲ χειροτονεῖς; καὶ τότε ἐλάλησαν πολλοὶ κατ' αὐτοῦ πολλὰ ἄπρεπα· καὶ τότε ὑπῆγεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος εἰς τὴν Λαύραν, καὶ οἱ πατέρες ὑπῆγαν ἔξω καὶ τὸν ἐχειροτόνησαν διὰ καλόγηρον τοῦ μοναστηρίου παραλόγως καὶ παρὰ κανόνας, καὶ ἔκαμάν το διὰ νὰ τὸν ἔχουν εἰς τὴν ζήτησιαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁδηγόν. Καὶ ὁ Μητροφάνης, ὡσὰν ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ ἱερεὺς, εὐγῆκεν ἀπὸ τὸ μοναστήρι καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Πόλιν, καὶ βάλλει τὸν πατέρα του εἰς ἐκείνους τοὺς Τούρκους, ὅπου εἶχε φίλους διὰ τὰ κεραμίδια ὅπου τοὺς ἐπούλειε, καὶ παρακαλοῦν τὸν κύρ Ἱερεμίαν τὸν πατριάρχη νὰ τὸν συμφορέσῃ, καὶ νὰ τοῦ δώσῃ καὶ τὴν Ἁγίαν Παρασκευὴν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ στατικῶς ὁ κύρ Ἱερεμίας ἔδωκε τὴν χώραν, καὶ ἐλειτούργα· πλὴν ἀφόρισε, ὅτι ὅποιος τὸν συμφορέσει. Καὶ οὕτως ἔκαμε μόνος πολλοὺς χρόνους, ὅπου δὲν τὸν ἐσυμφόρεναν, ἕως οὗ ἀπέθανεν ὁ Ἱερεμίας· καὶ εἶχε φιλίαν πολλὴν μὲ τὸν κύρ Διονύσιον, καὶ ὡσὰν ἔγινε πατριάρχης ἔκαμὲ τον ἐφημέριον καὶ ἐχειροτόνησέ τον Καισαρείας· καὶ συμβουλεύει τον ὁ Μητροφάνης, ὅτι νὰ τὸν πτείλῃ εἰς τὸν Πάπαν διὰ ἐλεημοσύνην, καὶ πῶς νὰ συντύχῃ καὶ περὶ τῆς Ἐκκλησίας καλοσύνην· καὶ πέρνει γράμματα ὡς ἔξαρχος, καὶ ὑπάγει εἰς τὴν Βενετίαν καὶ μὲ πίστιν τῶν Βενετίκων,

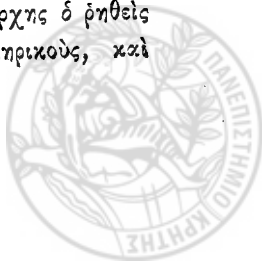
ὁποῦ ἐξέταξαν κατὰ τὴν καλὴν τάξιν ὁποῦ ἔχουν, ἔδωκάν του βεβαιωτήριον γράμμα καὶ ὑπῆγεν εἰς τὸν Πάπαν, καὶ ἔκαμεν ὅ,τι ὁ Θεὸς δὲν ἤθελε, καὶ ἔστερξέ τον, καὶ ἐμνημόνευσέ τον, καὶ εἶπε πῶς ὁ Διονύσιος πατριάρχης τὸν ἔστειλε, καὶ εἶναι εἰς αὐτὸ ὁποῦ ὁμολογεῖ ὁ Πάπας καὶ στέργει το καὶ ὁ πατριάρχης Διονύσιος· καὶ ἔδωκέ του εὐεργεσίας καὶ γραφάς, καὶ ἦλθεν ὀπίσω, καὶ ἔμαθάν το οἱ Ῥωμαῖοι καὶ εἶχάν τον ὡς διάβολον. Καὶ ἐπέρασεν ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Μετέωρον, καὶ κανεὶς δὲν τὸν εἶχε διὰ χριστιανὸν, ἀλλὰ μῆτε εἰς τὸ μοναστήρι τὸν ἀνέβασαν· ὑπῆγε γοῦν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἔγινε σύγχυσις εἰς τὸν λαὸν πολλή, καὶ ἐσυναχθήσαν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἔγινε Σύνοδος νὰ καθήρουν τὸν Διονύσιον· καὶ ὁ κύριος Διονύσιος εἶπεν, ὅτι ἐγὼ δὲν τὸν ἔστειλα εἰς τὸν Πάπαν· καὶ τότε, εἴτε τεχνηέντως τὸ ἔκαμαν, ἢ ἀληθῶς ἦτον, ἐκάθηραν τὸν Μητροφάνην, καὶ ἔδωκάν του τὴν Παροναζίαν ἐξαρχικῶς εἰς ἀνάπαυσιν· καὶ μετέπειτα ἐσυγχώρησεν ὁ κύριος Διονύσιος τὸν Μητροφάνην, καὶ ἦτον εἰς τὴν Πόλιν, καὶ εἶχε μοναστήρι πέραν εἰς τὴν Χάλκην, τὴν Ἀγίαν Τριάδα· λοιπὸν εἰς τὰ πολλὰ σκάνδαλα τῆς Συνόδου ἔδωκεν ὁ κύριος Διονύσιος ἔγγραφον γράμμα, ὅτι εἶναι ἀφωρισμένος ὅποιος τὸν μνημονεύσει διὰ πατριάρχην, καὶ αὐτὸς νὰ ἦναι αὐτοκαθαίρετος, ὅτι μὲ τόσον καιρὸν ἐὰν δὲν κάμω παραίτησιν, νὰ εὐγῶ ἀπὸ τὸ πατριαρχεῖον· καὶ ὅταν ἔφθασεν ὁ καιρὸς ἄλλοι τὸν ἐμνημόνευαν, ἄλλοι οὐχι, καὶ ἔγινε μεγάλη σύγχυσις πάλιν. Τότε ἦτον καὶ ὁ πολὺς καὶ μεγάλος ἄνθρωπος ὁ κύριος Θεοφάνης, τοῦ ὁποῦ τὰ λείψανα ἔκαμαν θαύματα· καὶ ἦτον μέγας Ῥήτωρ τότε, καὶ ἐκαθέζοτον εἰς τὴν Χρυσοπηγὴν, καὶ ἐδίδασκε καθ' ἐκάστην κυριακὴν τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ· καὶ εὐγάλε μαθητὰς πολλοὺς θαυμαστούς, Θεωνᾶ τὸν Θεσσαλονίκης, Ἀρσένιον Τορνόβου, Δαμασκηνὸν τὸν Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης, Μεθόδιον τὸν Μελενίκου, Ἰερόθεον τὸν Μονεμβασίας· ἦτον καὶ ὁ Σίλβεστρος Ἀλεξανδρείας, καὶ ὁ Κυζίκου Ἰωάσαφ, καὶ ὁ Λακεδαιμονίας Δωρόθεος, καὶ ἄλλοι πολλοί. Ὁ Θεωνᾶς, Ἀρσένιος, ὁ Δαμασκηνὸς, ὁ Μεθόδιος, ὁ Ἰερόθεος ἦσαν πολλὰ καλοὶ, λόγιοι καὶ προκομμένοι, οἱ δὲ ἄλλοι, καὶ μάλιστα ὁ Ἀλεξανδρείας, ἐνάρετοι καὶ νηστευ-

ται, και πολλά καλογερικοί· τότε γοῦν ἔπεσαν οἱ ἄρχοντες με-
 τὸν κύρ Θεοφάνην, και ἔγινε πάλιν Σύνοδος· και ἐν τῷ μέσῳ εὐ-
 ρέθη ἓνας ἄνθρωπος μωρὸς και ἔξω φρενῶν, και πέρνει σπαθί, και
 τῇ ἡμέρᾳ τῆς Μεταμορφώσεως ἐκατέβη ὁ κύρ Διονύσιος νὰ λει-
 τουργηθῆ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, και ἐκεῖνος ἐπήδησεν ἀπὸ τὸν τά-
 πον ὁποῦ ἔστεκε και κρούει τὸν πατριάρχην εἰς τὸ κεφάλι νὰ
 τὸν κόψῃ, και δὲν τὸν ἔκοψε, μόνον τὴν μύτην του ἔκοψεν, ἀμὴ
 δὲν ἐχώρισε, ὅτι τὸ σπαθὶ ἐτζακίσθη, και ἔγινε μεγάλη σύγχυ-
 σις, και εἶπαν πῶς τὸ μέρος ὁποῦ εἶναι ἐναντίοι τὸν ἔβαλαν, και
 ἔδρασάν τον και ἔκαμάν του μεγάλη μαρτύρια νὰ δείξῃ τίς τὸν
 ἔβαλε, και ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι ἐγὼ εἶδα τὸν κόσμον πῶς ἀνακα-
 τόνονται και ἀναθεματίζουν τον, και εἶπα νὰ τὸν κόψω νὰ ἀνα-
 παυσθῆ ὁ κόσμος· και ἠθέλησαν νὰ τὸν κρεμάσουν, πλην ὁ κύρ
 Διονύσιος δὲν ἄφηκε, μόνον εἶπεν, ἀφῆτέ τον· και ἄφηκάν τον,
 και ἔγινε καλόγηρος. Τότε γοῦν ἡ Σύνοδος τῶν ἀρχιερέων εἶ-
 παν, ὅτι ἄς εἶναι συγχωρημένος ὁ κύρ Διονύσιος διὰ τὸ γράμμα
 ὁποῦ ἔκαμε, και τοῦ κύρ Θεοφάνη εἶπαν πλέον νὰ μὴν λαλῆ.
 Και ὑπήγεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος εἰς τῶν Ἰβήρων τὴν μονήν, ὅτι
 ἐκεῖ ἦτο κουρεμένος, και ἐκεῖ ἄφηκε τὰ βιβλία του, και μετὰ
 ταῦτα ὑπήγεν εἰς τὴν Βεῤῥοίαν, και ἐκεῖ ἐκοιμήθη, και ἔθαψάν
 τον οἱ Βεῤῥοιωταὶ ἐντίμως, διότι και ὁ κύρ Θεοφάνης Βεῤῥοιώτης
 ἦτον ἐκ μητρὸς· ὁ δὲ πατήρ του Μωραίτης ἀπὸ τὴν Κορώνην,
 Ἐλεαβούλκος τὸ γένος, και ἤφερε τον ὁ αὐθέντης σεργούνην εἰς
 τὴν Βεῤῥοίαν, ὅταν ἐπῆρε τὴν Κορώνην, και ἤλεγάν τον Νικόλαον·
 ἔγινε γοῦν καλόγηρος και μετωνομάσθη Νεῖλος μοναχός. Εἰς ὁ-
 λίγον δὲ καιρὸν ἀπέθανε και ὁ κύρ Διονύσιος, και ἔγινε πατριάρ-
 χης ὁ κύρ Ἰωάσαφ, ὁ Ἀδριανουπόλεως· και ἦτον και αὐτὸς ἀπὸ
 τὰ Ἰωάννινα, ἀπὸ τὸ χωρίον Κράψη, ὑποτακτικὸς τοῦ κύρ Ἰερε-
 μίου, και ἦτον πλούσιος πολλὰ, ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τοῦ μητρο-
 πολίτου ἔσκαπτε νὰ κάμη βῆμα τῆς ἐκκλησίας, και ἦυρεν ἓνα
 μνήμα Ἑλλήνος με πολὺν θησαυρόν· και εἰς τὰ πρῶτα σκάνδαλα
 τοῦ κύρ Διονυσίου αὐτὸς ἦτον ὁ ἐναντίος με τὸν ἄρχοντα τὸν
 Ξενάκην, και ἀνέβασε και τὸ πεσκέσι διὰ νὰ γίνῃ πατριάρχης,
 ἀμὴ δὲν ἔγινε τότε. Ἀρχιεράτευσεν γοῦν και αὐτὸς, και ἦτον

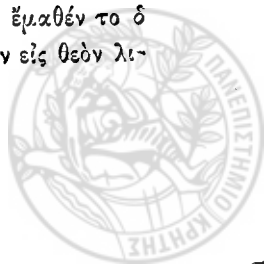
άνθρωπος κενόδοξος, και ψάλτης καλός, και γράμματα καλά, διότι είχε διδάσκαλον τὸν κύρ Ἰωάννην Ζυγομαλάν, και ἐσπούδαζε, πλὴν τάξιν καλογοερικῆς ποσῶς δὲν εἶχε. Ἐκυβέρνα γοῦν καλῶς τὴν ἐκκλησίαν και ἐταπείνωσε τοὺς κληρικοὺς, και πλεόν παρανομίας δὲν ἔκαμναν, ἀλλὰ μήτε ἀδικοκρισίαν και ἔτρεμάν τον πολλά και ἀρχιερεῖς και κληρικοὶ, διότι ἦτο πολλά φοβερός, και οἱ νοτάριοι δὲ τὰ γράμματα μετὰ τὰ χερίά τους δὲν τὰ ἐδίδαν, μόνον ἀπὸ τὴν σκάλαν τὰ ἐδίδαν τοῦ καλογέρου και τὰ ἐβούλλονε, και πάλιν τὰ ἐδίδε κάτω. Ἐμισουσαν τον γοῦν οἱ κληρικοὶ, και ἔπασχαν κρυφὰ νὰ τὸν εὐγάλουν, ἀμὴ δὲν ἐτολμοῦσαν, ὅτι τίποτε δὲν εὕρισκον αἴτιον και ἐσουνέβη τοῦτο εἰς τὸν καιρὸν του τὸ σκάνδαλον. Ὁ Κατακουζηνὸς ὁ Δομέστικος ἐσυμπεθέρισσε μετὰ τῆς Βαλαχίας τὴν κυρὰν τὴν Μίρτζεναν, και ἔδωκε τὴν θυγατέρα της εἰς Ἰωάννην τὸν Κατακουζηνόν, και εἰς τὴν στράταν ἐσκανδαλίσθησαν, και πέρνουν τὴν νύμφην και ἐπῆγάν την δπίσω εἰς τὴν μάναν της τὴν Μίρτζεναν, και ἦτον ἔτι παρθένος, διότι εἶπε ἡ Μίρτζενα νὰ μὴν πέση μετ' αὐτὴν, μόνον εἰς τὸ σπιτι σου, ὡσὰν ὑπάγης εἰς τὰς ἀδελφάς σου εἰς τὴν μητέρα σου, τότε νὰ πέσης διὰ τὴν τιμὴν, νὰ μὴν λέγουν τίποτε. Εὐρέθη γοῦν τότε ὁ Ἰωάσαφ πατριάρχης εἰς τὴν Βλαχίαν και ἔδωκέν την εἰς τὸν ἀνεψιόν του εἰς γυναῖκα, τοῦ Κατακουζηνοῦ τὴν γυναῖκα και ἀπ' αὐτοῦ ἄρχισαν τὰ σκάνδαλα, και ἐσυμφώνησεν ὁ Κατακουζηνὸς Μηχαήλ, ὁ Κατακουζηνὸς Ἀντώνιος ὁ Μονοραΐτης και ὁ κύρ Ἰωάσαφ ἐμήνυσεν εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ ἔλθουν διὰ νὰ διορθώσῃ τοὺς κληρικοὺς και νὰ τοὺς παιδεύσῃ, και τοὺς ἄρχοντας νὰ ἐπιτιμήσῃ νὰ μὴν ζητοῦν τὰ κακά τους θελήματα, και ὡσὰν ἦλθαν, ἐσυμφώνησαν μετὰ τὸν Κατακουζηνόν και μετὰ τοὺς κληρικοὺς, και ἐκάθησαν τὸν Ἰωάσαφ, και ἐγύρευσάν του και τὰ εἰσοδήματα ἐξωτερικῶς, και ἔβαλαν ἀρχιερεῖς και ἐγύρεψάν του εἴ τι τοῦ ἔδωκαν, και ἐξώρισάν τον εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, και μετέπειτα ἦλθεν εἰς τὴν Ἀνδριανούπολιν, και ἀπέθανε, και ἔκλαυσάν τον πολλά οἱ Ἀδριανοπολίται, ὅτι ἔκαμε πολλάς καλοσύνας εἰς τὴν μητρόπολιν. Ἐγινε γοῦν πατριάρχης ὁ ῥηθεις κύρ Μητροφάνης, ὅτι εἶχε συμφωνήσει μετὰ τοὺς κληρικοὺς, και

με τὸν Μιχαὴλ Κατακουζηνὸν, νὰ ἦναι πάντοτε εἰς τὰ θελήμα-
 τά τους. Καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἐρήμαξεν παντελῶς τὸ πατριαρ-
 χεῖον, καὶ φανερά ἦσαν τὰ Σιμωνιακὰ, καὶ ἐγενόνταν ἀνθρωποι
 δαίμονες ἀρχιερεῖς, διότι ὄριζαν οἱ κληρικοὶ, καὶ ὁ Κατακουζι-
 νὸς Μιχαὴλ, καὶ ὁ κύρ Μητροφάνης· καὶ ἦτον πᾶσα παρανομία
 καὶ ἀκαταστασία, καὶ ἀνθρωπος νὰ φάγη ψωμὶ εἰς τὸ πατριαρ-
 χεῖον δὲν ἦτον, μόνον ἔρημον ἔμεινεν, ὅτι ὁ Μητροφάνης πέραν
 εἰς τὴν Ἁγίαν Παρασκευὴν ἐκαθέζετο. Ἐσκανδαλίσθη γοῦν ὁ Κα-
 τακουζηνὸς Μιχαὴλ, καὶ ἐβίασέ τον καὶ ἔκαμε παραίτησιν τοῦ
 θρόνου, καὶ μετέπειτα καὶ τῆς ἀρχιεροσύνης. Ἐδωκάν του γοῦν
 δύο μητροπόλεις, τὴν Λάρισσαν καὶ τὴν Χίον· καὶ τὴν μὲν Λά-
 ρισσαν τὴν ἐπούλησε διὰ χίλια φλωρία, τὴν δὲ Χίον ἐβάστα.
 Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας πάλιν ὁ Μητροφάνης ἐγύρευε τὸ πατριαρ-
 χεῖον, καὶ ἠθέτησε τὰς ὁμολογίας ὅπου ἔδωκε· καὶ ἐξώρισάν τον
 εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος μετ' ὀρισμὸν τοῦ αὐθεντός. Καὶ μετ' καιρὸν ἔ-
 σφαζαν τὸν Μεχμέτ πασιᾶν· εἰς τὸ κριτήριον τῆς βασιλείας· καὶ
 οἱ ἐδικοὶ τοῦ Μητροφάνους ἤσαν καιρὸν καὶ ἤφεραν τὸν Μητρο-
 φάνην εἰς τὴν Πόλιν· καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν ἐκρέμασαν τὸν Κατα-
 κουζηνὸν, καὶ ἐπῆρε τὸ πατριαρχεῖον πάλιν ὁ Μητροφάνης, καὶ
 εὐγαλε τὸν Ἱερεμίαν, διότι ὅταν εὐγαλαν τὸν Μητροφάνην, ἔχει-
 φοτόνησαν τὸν κύρ Ἱερεμίαν τῆς Λαρίσσης· τοῦτος ἦτον ἀπὸ τὴν
 Ἁγχιάλον, ἀπὸ καλοῦς ἀνθρώπους· ἦτον σπουδαῖος, πλὴν χον-
 τρῆς φύσεως, καὶ ἀπαίδευτος ἀπὸ καλογερικὴν τάξιν καὶ πράξιν
 ἀνθρωπίνην, πλὴν ἦτον σώφρων, καὶ ἔμαθε εἰς τὸν Μονεμβασίας,
 εἰς τὸν Τορνόβου ὀλίγον, εἰς τὸν Δαμασκηνὸν τῆς Ναυπάκτου,
 πλὴν ἦτον ὁ νοῦς του χοντρός, καὶ ὕστερον ἐσπουδάσεν εἰς τὸν
 Ματθαῖον τὸν Κρητικὸν, μαθητὴν τοῦ Τορνόβου Ἀρσενίου, καὶ
 ἐκυβέρνα εἰρηνικὰ τὴν ἐκκλησίαν· ἀφοῦ γοῦν τὸν εὐγαλεν ὁ Μη-
 τροφάνης, μετὰ θ' ἡμῖνες ἀπέθανεν ὁ Μητροφάνης αὐγούστου 5'.
 καὶ πάλιν ἐγενεν ὁ κύρ Ἱερεμίας· καὶ ὁ Μητροφάνης εἶχεν ἕναν
 ἀνεψιὸν Θεόκλητον, ὁ ὁποῖος ἦτον τῆς ἀδελφῆς του υἱός, καὶ ὁ
 πατὴρ του Ῥιζαῖος, ἦγον ἀπὸ τὸ Ῥιζαῖον, καὶ ἦτον παντρευμέ-
 νος, καὶ ἐχάρηψε· καὶ ἔκαμέ τον ὁ Μητροφάνης μίαν ἡμέραν διά-
 κωνον, τὴν ἄλλην ἱερέα, καὶ ὕστερον ἀρχιερέα Φιλιππουπόλεως·

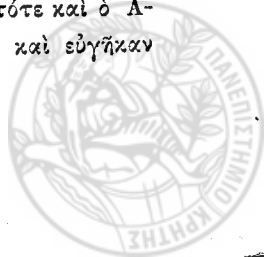
καὶ εἶχε συγγενεῖς εἰς τὴν Ἁγίαν Παρασκευὴν, καὶ ἐνθυμοῦνταν πάντα τὰ φιλοδωρήματα τοῦ πατριαρχείου, καὶ δὲν ἔπαυε καθ' ἑκάστην ἡ γενεά του νὰ τοῦ γράφουν διὰ νὰ ἐξοδιάσῃ μὲ τοὺς Τούρκους νὰ πάρῃ τὸ πατριαρχεῖον. Ἄρχισεν γοῦν ὁ γαμπρός του ὁ Οἰκονόμος μὲ τὰ δαιμονικὰ σκευὴ τοὺς κληρικοὺς, καὶ καθ' ἑκάστην ἔπλασαν συκοφαντίας κατὰ τοῦ Ἱερεμίου, καὶ ἔγινε καὶ μερικὸν μῖσος ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς εἰς τὸν Ἱερεμίαν, διότι ὁ Μητροφάνης, ὅταν ἀπέθανεν, ἐχρῶσται εἰς πολλοὺς ἄρχοντας ἄσπρα, ὅπου ἔκαμεν ἐξοδὸν καὶ ἔγινε πατριάρχης· καὶ ἀποθανὼν εἶπεν, ὅτι ὅποιος πάρει τὸ πατριαρχεῖον ἀς δώσῃ καὶ τὰ χρέη· καὶ ἔδωκεν τα ὁ Ἱερεμίας, καὶ ἔστειλεν ἐξάρχους εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ ἐβαρέθησαν ἠῶραν γοῦν καιρὸν καὶ ἔδωκαν ἀναφορὰν εἰς τὸν βασιλέα, πῶς εἶναι ὁ Ἱερεμίας ἐχθρὸς τῆς βασιλείας, καὶ πῶς ἔκαμε γενιτσάρους καλογήρους, καὶ Τούρκισσας Χριστιαναῖς, καὶ πῶς στέλνει γραφαῖς εἰς τὸν Πάπαν κατὰ τῆς βασιλείας σου, καὶ ἄλλα πολλά, καὶ ἔσυραν τον εἰς τὰ κριτήρια· καὶ τὸ περισσότερον, ὅτι εὐρέθη ἕνας Μιτηλωναῖος, καὶ ἐχωρίσθη τὴν γυναῖκά του ἀπὸ κακῆς του γνώμης, καὶ ἔγινε Τούρκος, καὶ ἐπῆρέ την καὶ χαρίζει τὰ παιδιὰ του εἰς τὸν βασιλέα καὶ κάμνει τον καπιτζῆ τῆς βασιλείας· καὶ ἠῶραν ἐκείνον καὶ εἶπὰν του, ἐγκάλει πῶς ὁ Ἱερεμίας σὲ ἠδίκησε καὶ ἡμεῖς νὰ σοῦ δώσωμεν χίλια φλωρία· καὶ ἄρχισε καθ' ἑκάστην καὶ ἐγκάλει, καὶ ὑπηγέν τον εἰς κριτὰς καὶ ἄλλα ἄτοπα λόγια μύρια κατ' αὐτοῦ· καὶ ἦσαν ὅλα τοῦ Φιλιππουπόλεως βουλαὶ μὲ τοὺς κληρικοὺς, καὶ μὲ τοὺς συγγενεῖς του, διότι εἶχεν ἄσπρα ὅπου τοῦ ἀφήκεν ὁ Μητροφάνης, καὶ εἶχε καὶ τῆς ἐπαρχίας του, καὶ μετ' αὐτὰ ἐπάλευεν. Οἱ πεζοδρόμοι γοῦν δὲν ἔλειπαν καθ' ἑκάστην ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του εἰς τὴν Φιλιππούπολιν, καὶ τέλος ἐβουλεύθησαν, ὅτι ἐὰν δὲν τὸν ἀποκτείνῃ ὁ ἀφέντης, δὲν εἶναι τρόπος ἄλλος· ἀναγκάζουν γοῦν ἐκείνον τὸν καπιτζῆ τὸν Μιτηλωναῖον, καὶ γυρεύει τον εἰς κρίσιν, καὶ μίαν νύκτα, οὐκ οἶδαμεν πῶς ἦτον, καὶ μόνον εἰς τρεῖς ὥρας τῆς νυκτὸς, ἤλθαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ βασιλέως καὶ ἐπῆράν τον ὡς εὐρέθη, καὶ τὸ ἐπὶ τὴν αὔριον ἔμαθεν το ὁ κόσμος, καὶ ἐθαύμασαν τίς εἶναι ἡ αἰτία, καὶ ἔκαμαν εἰς θεὸν λι-

τανείαν ὄλαι αἱ ἐκκλησῖαι, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔμαθον πῶς εἶναι εἰς τὰ δεσμὰ μέσα εἰς τὰ βασίλεια· καὶ ἤλεγαν πρότερον, ὅτι τὸν ἔπνιξαν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐβεβαιώθησαν οἱ συγγενεῖς τοῦ Φιλιππουπόλεως, καὶ ἔστειλαν πεζοδρόμον μετὰ γράμματα τῶν κληρικῶν· καὶ ἦλθε πλησίον Κωνσταντινουπόλεως, καί, ὡς ἔμαθεν, ὅτι ζῆ ὁ Ἱερεμίας, πάλιν ὑπάγει ὀπίσω. Ὁ δὲ Μονεμβασίας Ἱερόθεος ἐβοήθησε πολλὰ τὸν Ἱερεμίαν, διότι ἦσαν φίλοι, καὶ εἶχε καὶ δίκαιον ὁ Ἱερεμίας· καὶ ὑπῆγεν εἰς τὸν μπάτιλον τῶν Βενετίκων, καὶ εἰς τὸν ἀποκρισιάριον τοῦ Φράντζα· καὶ ἐβοήθησεν ὁ ἀποκρισιάριος τοῦ Φράντζα καλὰ· ὁ δὲ μπάτουλος τῶν Βενετίκων ποσῶς δὲν ἐβοήθησεν· ἐν ταύτῳ γοῦν ἔστειλεν εἰς τὸν καπήγαγα, καὶ εὐγῆκεν ἀπὸ τὰ δεσμὰ ὁ Ἱερεμίας. Καὶ πάλιν οἱ κληρικοὶ ἔκαμαν βουλὰς κατ' αὐτοῦ. Εἰς ὅσον γοῦν ἐγίνοντο ταῦτα, ἐσυνέβη ἄλλο· διότι οἱ συγγενεῖς τοῦ Φιλιππουπόλεως ὡς εἶδαν, ὅτι δὲν τὸν ἐσκότωσεν ὁ ἀφέντης, ἦτον ἕνας φαυλόβιος Μιτηλωναῖος, Παχώμιος ἱερομόναχος, τὸ ἐπίκλην Μπατέστος, καὶ μετὰ βίαν τῶν Τούρκων ἐγύρευε νὰ γίνῃ ἀρχιερεὺς Τορνόβου, καὶ ἔταξε τοῦ καπήγαγα πολλὰ· καὶ ὁ καπήγαγος ἔστειλε γράμμα, ὅτι διὰ ἀγάπην του νὰ τὸν κάμῃ Τορνόβου· καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ Γαλατᾶ τὸν ἐπαρακάλεσαν καὶ ἔκαμε τὸν Διονύσιον Ῥάλην ἀρχιερέα. Ὅμως ὁ καπήγαγος, καὶ Ἀράπης, καὶ εὐνοῦχος ἐφύλαγε τὴν ἄρχὴν νὰ τὴν ἀνταποδώσῃ· καὶ ὁ κύρ Ἱερεμίας εὐγαλεν ὀρισμὸν νὰ ἐξορίσῃ τὸν Παχώμιον Καισαρείας· καὶ αὐτὸς μετὰ τὴν ἐξορίαν, ἔφυγε καὶ ἦλθεν ὡς κοσμικὸς πτωχὸς καὶ ἐσέβη μέσα εἰς τὸν καπήγαγα, καὶ εἰς καιρὸν τῶν σκανδάλων εὐρέθη ἐκεῖ, καὶ συμφωνεῖ μετὰ τοὺς συγγενεῖς τοῦ Φιλιππουπόλεως νὰ γίνῃ αὐτὸς πατριάρχης, ἔπειτα νὰ εὐγῆ νὰ τὸ πάρῃ ὁ Θεόκλητος, καὶ νὰ τοῦ δώσῃ ὁ Θεόκλητος τὴν Φιλιππούπολιν, καὶ ὡς ἤλεγεν ἔδωκέ του καὶ χίλια φλουρία τοῦ Παχωμίου· ἐλάλησε γοῦν εἰς τὸν καπήγαγα μετὰ βουλὴν τῶν κληρικῶν καὶ τῶν συγγενῶν τοῦ Θεόκλητου, καὶ τάσσει δέκα χιλιάδες φλουρία πεσκέσι εἰς τὸν βασιλέα καὶ ἄλλαις ἔξοδαις πολλαῖς εἰς τοὺς μεγάλους ἀγάδες, καὶ εὐγάζουν τον ἀπ' ἐκεῖ μέσα καὶ φέρνουν τον μετὰ τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως εἰς τὸ πατριαρχεῖον, καὶ τζακίζουν τὰ κελλία, καὶ βάνουν τον μέσα,

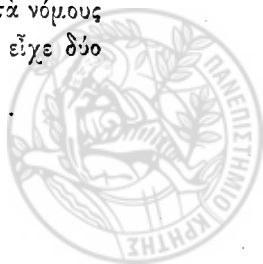

καὶ ἐλεηλάτησαν τὰ ὑπάρχοντα τοῦ κυρ Ἰερεμίου καὶ τῶν ἄλλων, καὶ μάλιστα τῶν ἱερομονάχων· καὶ ὁ κυρ Ἰερεμίας ἦτον εἰς τῶν γενιτζάρων τὰ κελία. Καὶ ὁ λαὸς ἐπασχαν νὰ ζητήσουν τὸν Ἰερεμίαν πάλιν διὰ πατριάρχην· καὶ ὁ Παχώμιος ἐκάθησε χωρὶς θέλημα τινὸς καὶ πατριάρχης καὶ ἐξουσιαστής· καὶ συναθροίζει τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ τὸν χειροτονήσουν, καὶ οἱ κληρικοὶ ἄλλοι ἦσαν βοηθοί, ἄλλοι ἐναντίοι εἰς τὸ φαινόμενον· τότε γοῦν ὁ Μονεμβασιάς Ἰερόθεος ἐλάλησε θαυμαστά, καὶ ἐναντιήθη καὶ ὕβρισε τον, καὶ εἶπέ τον παράνομον καὶ κατεγνωσμένον, καὶ πῶς χωρὶς θέλημα θεοῦ κάθεται· λοιπὸν αὐτὸς ἤφερε καὶ ἄλλους ἀρχιερεῖς, καὶ ἦσαν βοηθοὶ του, μάλιστα ὁ Κυζίκου καὶ ὁ Χαλκηδόνος, οἱ ταῦροι οἱ πόνες· καὶ ἤλεγαν, ὅτι προσκυνούμεν τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως, καὶ ὅποιος ἐναντιεῖται τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως ἀς παιδεύεται. Τότε γοῦν ἐλάλησαν οἱ ἄρχοντες εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς, ὅτι, ἅγιοι ἀρχιερεῖς ἡμεῖς διὰ τοῦτο φιλοῦμεν τὰ χέρια σας καὶ τιμοῦμέν σας διὰ τοὺς νόμους τοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τοιαύτας ὥρας νὰ συντύχετε τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν, καὶ κοπιάσετε νὰ πηγαίνωμεν εἰς τὸ τουμβάνι, ἦγουν εἰς τὸ κριτήριον τῆς βασιλείας, νὰ συντύχωμεν ὅλοι μας, πῶς αὐτὸς δὲν εἶναι ἄξιος διὰ πατριάρχης· καὶ ὁ Κυζίκου ἄλλο δὲν ἤλεγε, μόνον, προσκυνούμεν τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως· μέσον τούτου ἦλθε καὶ ὁ Φιλιππουπόλεως, ὡς ἔμαθεν ὅτι εὐγῆκεν ὁ Ἰερεμίας βέβαια· λοιπὸν ἔπεσαν μετ' ἐκεῖνον τὸν Παχώμιον οἱ ἀκέφαλοι ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοὶ καὶ συμβουλεύουν τον, καὶ μὲ ὄρισμὸν ἐξώρισε τὸν Ἰερεμίαν εἰς τὴν Ῥόδον διὰ ξηρᾶς· καὶ τότε μὲ τζαούσιον βασιλικὸν βία καὶ δυναστεία ἐσυνάθροισε τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ τὸν ψηφίσουν· ὁ δὲ Μονεμβασιάς Ἰερόθεος παρῆρσία ἐλάλησε, παράνομος εἶσαι, παράνομοι οἱ ψῆφοι, παράνομοι καὶ ὅσοι σὲ στέργουν· τότε ἐλάλησαν οἱ ἀρχιερεῖς, γράψαι ἅγιε Μονεμβασιάς, ὅσον νὰ εὐγοῦμεν ἔξω, καὶ τότε θέλωμεν κάμει καθὼς πρέπει· ὑπέγραψαν γοῦν ὅλοι καὶ ἐκάθησεν ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας· ὕστερον γοῦν εὐγῆκαν ἔξω καὶ ἐλάλησεν ὁ Μονεμβασιάς Ἰερόθεος εἰς τοὺς ἱερεῖς, εἰς τοὺς ἄρχοντας, καὶ εἰς τὸν λαόν· ἔτυχε τότε καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας· καὶ ἦλθε καὶ ἀνακκτόνεται ὁ λαὸς, καὶ εὐγῆκαν

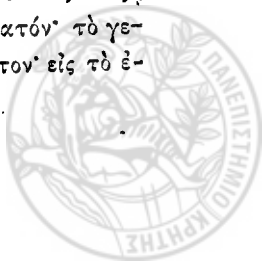

ἕλος ὁ κόσμος μικροὶ καὶ μεγάλοι, καὶ ἔδωκαν φωνὴν εἰς τὸν βασιλέα καὶ ἀναφορὰν, ὅτι δὲν τὸν θέλουν, ὡς πεπορνευμένον καὶ ἀγράμματον· καὶ αὐτὸς τζακίζει τὴν πατερίτζαν τοῦ ὁ Παχώμιος, καὶ στέλλει τὴν εἰς τὸ τυμβάνι μὲ τοὺς ἀνθρώπους του, καὶ ἐγκαλεῖ τὸν Μονεμβασίας καὶ τὸν Φιλιππουπόλεως· καὶ παγαίνουν τους εἰς τὸν μπασίαν, καὶ εἶπαν πῶς ἀναθεμάτισαν τὸν βασιλέα, ὅπου τοῦ ἔδωκε τὴν πατερίτζαν, καὶ ἐτζάκισάν τὴν· τότε ἤλθεν εἰς τὸ ὀλίγον νὰ τοὺς κρεμάσουν, πλὴν ἐλάλησαν καλὰ καὶ οἱ δύο, ὅτι ψεύδεται, ἀμὴ ἡμεῖς τοιαῦτα λόγια δὲν εἶπαμεν, μόνον κατὰ πάθος λαλεῖ, ἀμὴ ἄς τὸ ἰδῆ ὁ καθὴς τῆς πόλεως μὲ τὴν κρίσιν· καὶ ἔδωκαν ἐγγυητὰς καὶ ἐξώδιασαν πολλὰ· καὶ τὸ πρῶτ' ἐκρίθησαν εἰς τὸν καθῆ. Καὶ ἤφεραν καὶ χαρτία ὁ Μονεμβασίας νὰ ἀναγνώσῃ ὁ Παχώμιος, καὶ ἦτον ἰδιόχειρον τοῦ Μονεμβασίας βιβλίον, Θωμᾶς ὅτε Ἀκφῆνος, καὶ τίποτε δὲν ἀνέγνωσε, καὶ ἐκατεκρίθη, καὶ ἐτιμήθη ὁ Μονεμβασίας, καὶ ἐτίμησάν τον καὶ οἱ εὐρεθέντες Τοῦρκοι ὡς εἶδαν τὸ βιβλίον του.

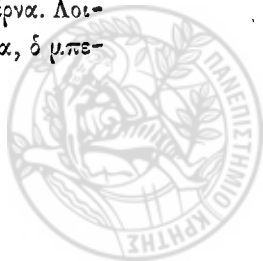
Ἦτον γοῦν τότε καὶ ὁ Νικηφόρος συνεργὸς πολλὰ καὶ ὁ Θεόληπτος ἀντάμα, πλὴν ἔπασχε διὰ νὰ εὐγάλουν ἐκεῖνον νὰ γένη αὐτός· καὶ ὅλοι τὸν Ἀλεξανδρείας ἐκολάκυσαν, ὁ δὲ Μονεμβασίας ποσῶς δὲν τὸν ἤθελε, μήτε τὸν ἐσυμβούλευε νὰ γένη, καὶ αὐτὸς πάντοτε ἐκεῖνον ἤθελεν· ἀφοῦ γοῦν εἶδεν ὁ βασιλεὺς τὸν λαὸν, καὶ ἐξοδὸν πολλὴν ὅπου ἔδιδαν, ὥρισε καὶ εὐγῆκεν ὁ Παχώμιος, καὶ ἐν ταύτῳ ὡς προητοιμασμένος ὁ Θεόληπτος ἐσέβη μέσα διὰ νὰ γένη πατριάρχης, καὶ ὅλοι οἱ διεστραμμένοι κληρικοὶ μετ' αὐτόν· καὶ δεσμεύουν τὸν Παχώμιον εἰς δύο ἀλυσίδας, καὶ ἐμαζώωθη ὁ κόσμος καὶ τὸν εἶχαν παίγνιον καὶ γέλιον· ὁ δὲ Μονεμβασίας τοῦ ἤλεγε, κάμε παραίτησιν νὰ φέρωμεν τὸν Ἱερεμίαν ἄμπρός, παρὰ νὰ τὸν εὐγάλουν· καὶ αὐτὸς δὲν ἤθελε, μόνον ἔδωκε καὶ ταῖς κολώναις τῆς Παμμακαρίστου εἰς τὸν καπήγα· καὶ ἀφοῦ τὸν ἔδεσαν ἤλεγε, καλὰ μοῦ ἤλεγεν ὁ Μονεμβασίας. Εἶπαν γοῦν οἱ ἄρχοντες εἰς τὸν Θεόληπτον, ὅτι καὶ σὺ ἐὰν τὸ πάρης παράνομος εἶσαι, μόνον νὰ πασχίσωμεν νὰ ἔλθῃ ὁ Ἱερεμίας, ἢ νὰ κάμη παραίτησιν νὰ τὸν ἀναπαύσωμεν, καὶ τότε ἡ Σύνοδος κατὰ νόμους νὰ κάμη ὅποιον θέλει· καὶ αὐτὸς δὲν ἠθέλησε, μόνον εἶχε δύο

συμβούλους, τὸν Κωνσταντῖνον Καντακουζηνὸν τὸν Μονοραΐτον, καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Κασῆ, ἐναντίοι πολλὰ τοῦ Ἱερεμίου· ὁ δὲ Νικηφόρος καὶ ὁ Μονεμβασίας πολλὰ ἐναντιοῦντο, ὅτι νὰ μὴν γένη αὐτὴ ἡ ἀτοπία, ἄνθρωπος ἀγράμματος, ἄνθρωπος παντρεμένος ὁποῦ ποτὲ εἰς μοναστήρι δὲν ἔκαμε, καὶ μάλιστα ὁποῦ ἦτον αἷτιος τῆς καταδίκης τοῦ Ἱερεμίου καὶ ἐπίβουλος εἰς πάντα· καὶ αὐτὸς δὲν ἔστεργε μόνον μὲ τὸν Ἀλεξανδρείας ἐβάστα, καὶ ἔδωκε τοῦ Κατακουζηνοῦ διὰ φλουρία χιλιάδας τέσσαρες ὁμολογίαν, καὶ τοῦ Κασῆ ὁμολογίαν διὰ γρόσα χιλιάδες ἕξ, καὶ ἐστάθησαν αὐτοὶ βοηθοὶ του, καὶ ἐξορίζουν τὸν Νικηφόρον μὲ ὄρισμὸν εἰς τὴν Κύπρον. Καὶ τότε ἐπῆρε τὴν νύκτα κοσμικοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἔκαμέ τους μὲ σχῆμα ἱερέων καὶ καλογήρους, καὶ τοὺς εἶπε, πῶς εἶναι μητροπολιτάδες, καὶ δίδει τοῦ τεφτεράρη ὅσα ἤθελε καὶ κάμνει του ἀναφορὰν εἰς τὸν βασιλέα, πῶς οἱ ἱερεῖς ὅλοι τοῦ Γαλατᾶ καὶ τῆς Πόλεως, καὶ οἱ μητροπολιτάδες θέλουν τὸν Φιλιππουπόλεως, καὶ δίδει εἰς τὴν βασιλείαν σου εἴκοσι χιλιάδες φλουρία· διότι ἦσαν δέκα, καὶ αὐτὸς ἔβαλεν ἄλλαις δέκα· καὶ ἐφίλησε χέρι τοῦ βασιλέως· καὶ τότε εἶπεν, ὅτι ὅποιος δὲν μὲ πείθεται εἶναι ἐναντίος τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ τζαούσης νὰ τὸν βάλῃ εἰς τὸ κάτεργον· καὶ ἐκάθησεν ἡ πλάνη ἡ χεῖρων τῆς πρώτης· τότε ὁ Μονεμβασίας πάλιν ἐναντιήθη, οἱ δὲ ἄλλοι ἔστερξαν, καὶ ὁ Θεσσαλονίκης, καὶ Ματθαῖος ὁ ἀδελφός του, τοὺς ὁποίους ἐτίμησεν ὁ Ἱερεμίας καὶ ἔκαμέ τους τὸν ἕνα πλούσιον, καὶ τὸν ἄλλον Θεσσαλονίκης μητροπολίτην, καὶ αὐτοὶ πολλὰ ἐναντίοι τοῦ Ἱερεμίου· ὁ δὲ Μονεμβασίας εἶπεν, ὅτι, δέσποτα ἄγιε, αὐτὸ ὁποῦ ἔκαμες ἔπρεπε νὰ μηδὲν γένη, διότι ἡμεῖς εἴχαμεν ὄρισμοὺς, ὅτι ὅταν ἀποθάνῃ ὁ πατριάρχης νὰ συναθροίζωνται οἱ ἀρχιερεῖς νὰ κάμνουν ψήφους καὶ νὰ χειροτονοῦν ἐκεῖνον ὁποῦ ἐκλέξουν, καὶ τότε νὰ φιλῇ χέρι τοῦ βασιλέως· καὶ τώρα πρῶτα φιλεῖς χέρι, ἔπειτα χειροτονεῖσαι; καὶ αὐτὸ θέλει γένει καὶ αὔριον εἰς ἐσένα· τὸ ἄλλον εἶσαι γεγαμηκῶς, καὶ τὸ ἄλλον, ἐπίβουλος τοῦ Ἱερεμίου· καὶ αὐτοὶ εἶπαν, ὅτι ὁ Ἱερεμίας τὴν Πόλιν δὲ τὴν πατεῖ ἕως οὗ ζῇ ὁ βασιλεύς, καὶ ἡ ἐκκλησία νὰ χηρεύῃ δὲν εἶναι δυνατόν· τὸ γεγαμηκῶς, καὶ ὁ Πέτρος ὁ Ἀπόστολος γεγαμηκῶς ἦτον· εἰς τὸ ἐ-

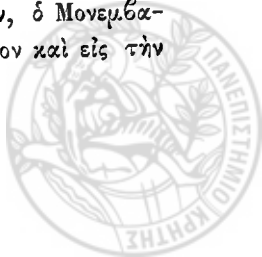

επίβουλος γοῦν ἔκαμαν Σύνοδον· ἐλάλησε δ' Ἀλεξανδρείας, πῶς τινὲς λέγουν, ὅτι ὁ κύρ Θεόκληπτος ἦτον ἐπίβουλος τοῦ Ἱερεμίου, ἐδέχθη ἀφορισμόν, ὅτι ἐγὼ πούποτε δὲν ὑπῆγα, οὐκ οἶδα, οὔτε οἱ συγγενεῖς μου· καὶ ἐνέμπαιζαν Θεὸν καὶ πίστιν, καὶ τὸν ἑαυτὸν τους· καὶ ἔκαμναν ὅσον διὰ τὸν κόσμον νὰ εἰρηνεύσῃ, διὰ νὰ συναθροίσῃ ὅσα ἤθελεν· ἔγινε γοῦν καὶ ὄλος ὁ λαὸς ὕβρισαν καὶ ἀνεθεμάτισαν τὸν χοντρὸν Ἀλεξανδρείας, καὶ τὸν Θεόκληπτον· ἐβίασαν γοῦν καὶ τὸν Μονεμβασίας, καὶ στανικῶς τὸν ἔβαλαν εἰς τὸ καράβι, καὶ ὑπάγει εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, διότι αὐτὸς ἦτον πνευματικὸς τοῦ Γαλατᾶ καὶ τῆς Πόλεως, καὶ ἐλάλει λόγον καθ' ἐκάστην κυριακὴν ἐπὶ ἄμβωνα, καὶ ἐκ βάθρων ἀνέκτισε τὴν Ἐκκλησίαν του τὴν Καστελιήτισσαν, καὶ ἦτον λόγιος καὶ προκομμένος περισσότερον παρὰ ὄλους τοὺς τότε ἀρχιερεῖς, καὶ ἤκουέ του ὁ λαὸς πολλὰ· καὶ διὰ νὰ μὴν κάμῃ σύγχυσιν, τὸν ἐδίωξαν, καὶ εἶπᾶν του πολλὰ νὰ τὸν κάμουν πατριάρχην, καὶ αὐτὸς εἶπε, καὶ ὁ Χρυσόστομος ἐὰν γένη παράνομος εἶναι, ἐὰν δὲν κάμῃ παραιτήσιν ὁ Ἱερεμίας, καὶ συνοδικῶς νὰ γένη ἄλλος. Ὁ Νικηφόρος γοῦν μὲ πολλαῖς τέχναις ἦλθεν ἀπὸ τὴν Κύπρον, διότι ὁ Μονεμβασίας ἔγραψε γράμματα εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ Νικηφόρου, ἔκαμαν πολλὰ καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· καὶ ἔκαμε πολλαῖς ἀτακταῖς ἔξοδαῖς μὲ Ἑβραίους, καὶ ἐμήνυσαν τὸν Μονεμβασίας καὶ ἦλθε· καὶ ὁ κύρ Ἱερεμίας ἐγύρυσσε τὴν Χίον διὰ ἀνάπαυσιν, καὶ νὰ τὸν εὐγάλουν ἀπὸ τὴν Ῥόδον· καὶ ὁ κύρ Θεόκληπτος ἔστερξεν, ἀμὴ οἱ συμβουλοὶ του δὲν τὸν ἄφηκαν· καὶ τότε ἐκίνησεν ὁ Θεόκληπτος νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Βλαχίαν, καὶ ἔστειλαν τζαούσην νὰ τὸν φέρου· καὶ ὁ ἀφέντης Μίχνας βοηθόνδας τὸν ἔστειλεν ἀπὸ ἄλλην στρατάν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Πόλιν· καὶ ἐθάρρευε νὰ καθήσῃ πάλιν, πλὴν δὲν τὸν ἠθέλησε κανεῖς· λοιπὸν ἠθέλησαν νὰ τὸν καθήρουν, καὶ ὁ Μονεμβασίας καὶ ὁ παπᾶς κύρ Μελέτιος διὰ τὴν σύγχυσιν δὲν ἄφηκαν, μόνον εἶπαν ὅτι ὅταν ἔλθῃ ὁ κύρ Ἱερεμίας, ὅτι θέλει ἄς κάμῃ· εὐγαλαν γοῦν ὀρισμὸν νὰ ἔλθῃ ὁ Ἱερεμίας, διότι ὁ Νικηφόρος ἐπιτροπικῶς μὲ βουλαῖς τοῦ Μονεμβασίας ἐκάθετο, καὶ ἦτον διάκονος, καὶ ἐκυβέρνα. Λοιπὸν ἦλθε τὸ χειρότερον, ὅτι ὅσον καιρὸν ἐγένοντο ταῦτα, ὁ μπε-

γλέρμπενς ἦτον φίλος Θεολήπτου, ἀπὸ δῶρα ἐποῦ τὸν ἔταζε, καὶ εἶχεν ὁμολογίας, καὶ ὡς εἶδεν ὅτι δὲν πέρνει τίποτε, κατασκευάζει νὰ πάρουν τὴν Παμμακάριστον, καὶ κράζει τὸν Νικηφόρον ὡς ἐπίτροπον, καὶ ὁποῦ εἶχε καὶ μπαράτι, διότι ὁ Θεολήπτος ὡσάν ἦλθεν ἤθελε πάλιν νὰ καθήσῃ, καὶ εἰδιάσθη ὁ Νικηφόρος, καὶ εὐγαλε μπαράτι ἐξωτερικῶς, ἐλάλησε καὶ τῶν κληρικῶν, καὶ ἐκάθησεν εἰς τοῦ σουλτάν Μεχμεμέτη, καὶ ἠρώτησε, πῶς τὴν ἔχετε αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν; καὶ εἰδειξαν τοῦ σουλτάν Μεχμεμέτη τοῦ σουλτάν Μπαγιαζίτη καὶ ὄλων τῶν βασιλέων τὰ μπαράτια, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἔβαλαν καὶ τὰ σκευὴ ὅλα σημάδι καὶ ἔδωκαν νὰ τὴν γλυτώσουν τὴν Παμμακάριστον, ἀμὴ τίποτε δὲν ἔκαμαν, διότι καὶ ὡς λέγουν ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Θεολήπτου ἐσυνεργοῦσαν νὰ τὴν πάρουν, διὰ νὰ δείξουν πῶς αὐτοὶ ἐκυβερνοῦσαν, ἀμὴ ἄλλοι δὲν δύνονται· καὶ ἐπῆραν τὴν ἐκκλησίαν τὴν Παμμακάριστον ἐν ἔτει . . .

Καὶ ἐκαταφρονήθη τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν πολλὰ, καὶ ἀτιμάσθησαν ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη, πλὴν δικαία ἡ κρίσις σου, κύριε· διότι καμμία δικαιοσύνη ἐκεῖ μέσα δὲν ἦτον, μόνον σιμωνιακά, θεοκάπηλοι, ἀδικαίαις, πλεονεξίαις, καὶ ἄλλα μύρια ἀτοπήματα ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς, τὸ περισσότερον ἀπὸ καλογήρους· καὶ οἱ κληρικοὶ ἔκαμαν κατοικίαις μέσα, καὶ ἔκαμαν κρένη, γάλατα, καὶ παστὰ μὲ ταῖς γυναϊκῆς των, τῶν δουλευτριῶν των, καὶ ἄλλα ἐμπαίγματα καὶ θεῶ καὶ ἀνθρώποις μισητά. Ἔνας γοῦν γαμβρὸς τοῦ Θεολήπτου ἐγκάλεσε, πῶς ἔχει μέσα ἡ Παμμακάριστος εἴκοσι πηγάδια, καὶ εὐγῆκεν ἡ γυναϊκά του νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ εἰς τὴν πόρταν της ἀπέθανεν ἄωρον θάνατον, καὶ μετέπειτα ἡ πενθερά του· ἐγλύτωσε γοῦν ὁ Νικηφόρος βιβλία, εἰκόνας, λείψανα, καὶ ἄλλα ὅσα ἦσαν μέσα. Καὶ εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν ἔφθασε καὶ ὁ κύρ Ἰερεμίας ἀπὸ τὴν Ῥόδον καὶ ἤρε τὴν ἐκκλησίαν σμαγίδι, καὶ ἔκλαυσε πολλὰ, καὶ ἐὰν τὸ ἤξευρε δὲν ἤρχετο, μόνον ἀπέμενεν εἰς τὴν Πάτμον· λοιπὸν ἐκάθισεν εἰς τὰ ὄσπίτια τῶν Βλαχῶν, καὶ ἐκεῖ ἐσυναθροίσθησαν καὶ ἀποφάσισαν συνοδικῶς νὰ ὑπάγῃ ὁ Θεολήπτος εἰς τὴν Ἰβηρίαν, ὁ Μονεμβασίας εἰς τὴν Ῥωσσίαν, ὁ Παχώμιος εἰς τὴν Κύπρον καὶ εἰς τὴν

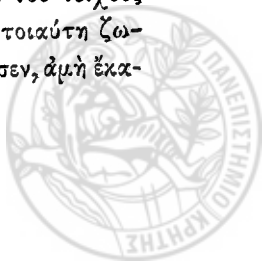

Ἄλεξάνδρην διὰ τὰ χρέη· πλὴν ὁ Ἱερεμίας εἶπε νὰ υπάγῃ σωματικῶς μὲ τὸν Μονεμβασίας, καὶ καλλιώτερον ἦτον νὰ μὴν υπάγῃ· ἦσαν γοῦν τὰ χρέη πολλά, διότι ὅσας ἐξόδους ἔκαμεν ὁ Παχώμιος, ὁ Θεόληπτος, ὁ Ἱερεμίας, ἔγιναν ὀγδοήκοντα φορτώματα. Καὶ ἤϋραν κατάστιχον τοῦ Θεολήπτου, ὁποῦ ἐπῆρε πενήντα πέντε φορτώματα ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν καὶ δύσιν, καὶ κανένα ποῦ τὸ ἐξώδιασε δὲν εὔρεθῃ· τὸ δὲ χειρότερον, ὅτι ξίδιδεν ἐκεῖ ὁποῦ ἐχρεώσται τριάντα χιλιάδες ἀσπρα ἄλλην μίαν ὁμολογίαν, πῶς χρεωστεῖ καὶ ἄλλαις τριάντα πέντε· καὶ φαίνεται, ὅτι μίαν ἡμέραν ἔγραψεν ἀπὸ τὸ σπίτι ὁποῦ ἐκάθετο μίαν γραφὴν εἰς ἓνα χρεωφελέτην, καὶ γράφει του, ὅτι στέλνω σου καὶ ἄλλην μίαν, ἀφέντη, ὁμολογίαν πῶς σοῦ χρεωστῶ ἄλλαις τριάντα πέντε χιλιάδες, καὶ νὰ τὴν δώσης εἰς τὸν Νικηφόρον νὰ σὲ πληρώσῃ· καὶ ἐὰν σὲ ἐρωτήσῃ, πῶς δὲν τὴν ἤφραρες πρῶτα, νὰ τοῦ εἰπῆς, ὅτι τώρα τὴν ἤϋρα, καὶ ἄς εἶναι μυστικά· λοιπὸν ὁ Νικηφόρος ἔπιασε τὴν γραφὴν, καὶ εἶδε τὴν πονηρίαν του, καὶ κράζει σύνοδον, καὶ ἐρωτᾷ τὸν Θεόληπτον ἐνώπιον ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν, καὶ ὅλου τοῦ κόσμου, ὅτι τὴν ὁμολογίαν τούτην πότε τὴν ἔκαμες; εἶπεν, εἰς τὸν καιρὸν τῆς πατριαρχείας μου· καὶ ὁ Νικηφόρος εἶπε, καὶ διατὶ δὲν ταῖς ἐδώκατε, ὅταν ἐπήραμεν καὶ ταῖς ἄλλαις ὄλαις; εἶπε, δὲν ἤξεύρω, πλὴν τότε τὴν ἔγραψα· καὶ λέγει κάμε με ὄρκον· καὶ κάμνει ὄρκον εἰκονικὸν ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀρχιερέων, καὶ ἀφορίζεται, ὅτι τότε ἔγινεν ἡ ὁμολογία· τότε λέγει του, τοῦτα τὰ γράμματα ἐδικά σου εἶναι; λέγει, ναί· καὶ τότε ἀνέγνωσέ τα ἐνώπιον πάντων, καὶ πῶς τώρα τὴν γράφω, καὶ πῶς σοῦ τὴν στέλλω, καὶ ἐκατησχύνθη εἰς τὸν κόσμον ὅλον ὡς φανερὸς ἐπίορκος· υπάγει γοῦν εἰς τὴν Ἰβηρίαν, καὶ ἔκαμε μίαν ἐπισκοπὴν μητρόπολιν, τὴν Φασιανήν, μὲ θέλημα τοῦ βασιλέως Ἰβήρων· καὶ ὁ Παχώμιος δὲν ἠθέλησε νὰ υπάγῃ· καὶ ἔκαμε πάλιν σκάνδαλα καὶ ἔστειλάν τον ἐξόριστον εἰς τὴν Βλαχίαν, εἰς τόπον ὁποῦ ἦτον δύσκολος νὰ φύγῃ.

Ἐπάγει καὶ ὁ Ἱερεμίας μὲ τὸν Μονεμβασίας εἰς τὴν Ῥωσίαν καὶ ἔκαμαν ἓνα χρόνον, καὶ ἦταν κατάκλειστοι· καὶ ὅλον τρεῖς φοραῖς εὐγῆκαν ἔξω, μίαν υπῆγαν καὶ εἶδαν τὸν βασιλέα

καὶ τὸν εὐλόγησεν ὁ κύρ Ἰερεμίας, δευτέραν, ὅταν τοὺς ἐφέλευσε, καὶ τρίτην, ὅταν εὐγῆκαν καὶ ὑπῆγαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὅμως, ὅταν ἦλθαν εἰς τὴν Βλαχίαν, ὑποδέχθη τοὺς ὁ αὐθέντης Μίχνας βοεβόνδας· ἔτυχε γοῦν ἀσθενής, καὶ ἡ κυρία ἢ μητέρα του ἐδεξιώθη τὸν πατριάρχην θαυμαστά, ὅτι ἦτον Γαλατιανή, καὶ ἦτον καὶ εἰς τὴν Ῥόδον ἐξόριστη μὲ τὸν κύρ Ἰερεμίαν, ἦτον καὶ σύντεκνος τοῦ Μίχνα βοηβόνδα, ὅτι ἐβάπτισε τὸν υἱόν του· μετὰ ταῦτα ἦλθαν καὶ εἰς τὴν Πογδανίαν πλὴν μὲ πολὺν κόπον ἀπὸ τὴν ψύχραν τὴν ὑπερβολικὴν· καὶ ὑποδέχθη τοὺς ὁ πανευσεβέστατος Πέτρος βοηβόνδας θαυμαστά καὶ ἐξαισία, καὶ ἔδωκε μαγείρους νὰ μαγειρεύσουν, ἀνθρώπους διὰ πᾶσαν ὑπηρεσίαν, διὰ τὰ ἄλογα, διὰ χορτάρη, διὰ ξύλα· ὑπῆγαινε γοῦν πολλάκις καὶ εἰς τὸν πατριάρχην σωματικῶς, καὶ ἔκαμνε πᾶσαν πρέπουσαν τάξιν καὶ τιμὴν εἰς ὅλους· ἦτον ἀνθρώπος γλυκὺς εἰς τοὺς λόγους, σεμνὸς εἰς τὰ ἔθη, ἐπιτήδειος εἰς τὰ καμώματα· ἤξευρε γλώσσαν Τούρκικην, Ῥωμαϊκὴν, καὶ Βλαχικὴν, ὅλους ἀνέπαυσε παντοιοτρόπως· περισσότερον, ὅτι ἦτον ἐλεήμων εἰς τὸ ἄκρον, εἰς σκλάβους, εἰς πτωχοὺς, εἰς μοναστήρια, εἰς ἐκκλησίας, εἰς ἱερεῖς τοπικοὺς καὶ ξένους· τόσον, ὅτι καθ' ἕναστος ἀνθρώπος ἐθαύμαζε, πῶς εἰς τοιοῦτους τόπους εὐρέθη τοιαύτης φύσεως ἀνθρώπος, μεγαλοφυῆς καὶ φρονιμώτατος, καὶ διακρίτως εἰς τὰς κρίσεις του· καὶ οὐχὶ μόνον αὐτὰς τὰς χάριτας εἶχεν, ἀμὴ καὶ δοκιμώτατος εἰς πᾶσαν τέχνην καὶ εἰς γράμματα, καὶ ἠγάπα τοὺς λογίους ἀνθρώπους, καὶ ἠρώτα πάντοτε περὶ ἀστρονομίας, περὶ τῶν ζωδίων, καὶ περὶ ἄλλων λεπτῶν πραγμάτων· ἠγάπα καὶ τοὺς ψάλτας πολλὰ, καὶ εἶχε ψάλτην τεχνίτην ἐπιτήδειον· ἦτον γοῦν καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα τοῦ κόσμου τεχνίτης, καὶ ὅλα τὰ ἐξέταζε, καὶ διὰ τοῦτο ἦτον καὶ φοβερός, καὶ τὸν ἐφοβοῦντο καὶ ἄρχοντες καὶ ὅλος ὁ λαός· ἔκαμε γοῦν καὶ μοναστήριον εἰς τὸν Γαλαίαν λεγόμενον ἀντίκρυ τοῦ Γιασίου, καὶ οἱ τεχνῖται ἦταν ἀκατάστατοι, καὶ ἐθεμελίωσάν το εἰς τόπον κακὸν καὶ ἐκάθισαν τὰ κτίσματα τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ τείχους τοῦ γύροθεν, καὶ ἐχάθη τόσος κόπος, τόση ἐξοδος, τοιαύτη ζωγραφία, καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἐπιτηδειότητες· δὲν ἠμέλησεν, ἀμὴ ἕκα-

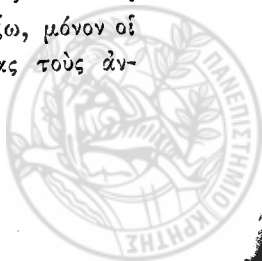

με πάλιν ἄλλο εἰς τόπον στερεόν, ἕκαμέ το θαυμαστὸν καὶ ἐγκαινιάσέ το καὶ ἐφιλοδώρησε τὸν μητροπολίτην, τοὺς εὐρεθέντας ἀρχιερεῖς καὶ ὄλους τοὺς ἱερεῖς κατὰ τάξιν. Τοῦτος ὁ ἄνθρωπος ἄξιος νὰ βασιλεύῃ ἦτον οὐχὶ μόνον εἰς τὴν Πογδανίαν, ἀμὴ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· τούτου ὁ πατὴρ ἦτον ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς αὐθέντας τῆς Βλαχίας καὶ τὸν ἤλεγαν Μίρτζαν, καὶ τὸν πατέρα του Μίχνην, καὶ εἶχαν ἐκ τῶν προγόνων τὴν αὐθεντίαν· ἕκαμε γοῦν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὁ Μίρτζας καλοὺς υἱοὺς, τούτους, Ἀλέξανδρον βοηδόνα, Μιλήσην βοηδόνα, καὶ τοῦτον τὸν εὐσεβέστατον Πέτρον βοηδόνα· καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος εἶχε τὴν Οὐγκροβλαχίαν, καὶ ἕκαμεν υἱὸν τὸν Μίχνην βοηδόνα, ὁ δὲ Μιλήσης βοηδόνας ἀναπαύθη, καὶ ἄφηκεν υἱὸν Βλάντον βοηδόνα, καὶ ἀπέθανε νέος· ἀφοῦ ἐπανδρεύθη ἕνα χρόνον, καὶ ἀφοῦ ἐπῆρε τὴν αὐθεντίαν, ὕστερον ἔζησε κ' ἡμέρας, καὶ ἐλυπήθη πολλὰ ὁ Πέτρος βοηδόνας, καὶ ἀπὸ τὰ πράγματά του τίποτε δὲν ἐκράτησε, μόνον τὰ ἔδωσεν ἐλεημοσύνην εἰς μοναστήριον, εἰς ἀρχιερεῖς, εἰς τὴν γυναῖκά του καὶ εἰς τοὺς δούλους. Εἶδε γοῦν ἡ μητέρα του, ὅταν ἐγεννήθη ὁ Πέτρος, τοῦτο τὸ ὄνειρον· ὁ προλαβὼν ἐγέννησεν ἕναν υἱὸν ὠραῖον πολλὰ, καὶ εἰς ὀλίγον ἀπέθανεν· ἔκλαιε γοῦν ἡ μητέρα του, καθὼς φιλόπαις καὶ εὖσπλαγχνος· βλέπει γοῦν μίαν τῶν νυκτῶν καὶ ἔρχεται ἕνας φοβερὸς λευκοφόρος ἄνθρωπος, καὶ λέγει τῆς, τί κλαίεις; τί λυπείσαι καὶ χύνεις τόσα δάκρυα; καὶ δείχνει τῆς ἕνα παιδί εἰς τὰ σπάργανα, καὶ λέγει τῆς, ἔπαρε τὸν υἱὸν σου ὁποῦ κλαίεις· καὶ αὐτὴ ὡς ἀνοιξε τὰ βροῦχα καὶ εἶδε το ἀδημόνει, καὶ λέγει, δὲν εἶναι τοῦτο τὸ παιδί μου, ἐκεῖνο ἦτον ἄσπρον, ὠραῖον, ἐπιτήδειον, καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ὡσὰν ἐκεῖνο· καὶ λέγει τῆς ὁ λευκοφόρος, δὲν ἤξεύρεις τί λέγεις· αὐτὸ εἶναι καλὸν, αὐτὸ θέλει σὲ τιμῆσει, μόνον ἔχε το· καὶ ἐγέννησε τὸν εὐσεβέστατον βοηδόνα· ἔλαβε γοῦν γυναῖκα σωφρονεστάτην, τιμίαν καὶ εὐγενῆ, καὶ ἕκαμεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας· καὶ ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν Πόλιν, ἀπέθαναν μόνον μία θυγατέρα ἔμεινε, ὠραιότατη καὶ μυρίας χάριτας εἶχε, σωφροσύνην τὸ πλεόν, καὶ γράμματα ἤξευρε Βουλγαρικὰ καὶ Ῥωμαϊκὰ, καὶ καθ' ἐκάστην ἐδιάβαζε τὸν Ἀκάθιστον ὕμνον καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησίας· εἰς τὸ γῆρας γοῦν ἐγέννησε καὶ υἱὸν

ὀφραϊότατον καὶ φρονιμώτατον, καὶ ἐδάπτισέ τον ὁ ἀρχιερεὺς ὁ Ἀναστάσιος καὶ ἐκάλεσέ τον Στέφανον· ἠγάπα τον γοῦν πολλὰ, καὶ οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν τους εἶπαν εἰς τὸν αὐθέντην Πέτρον βοηθόνδα νὰ κάμη τὸν υἱόν του, ὅτι πολὺν καιρὸν τὸ ἔχει· καὶ ἐκατασκεύασαν οὕτω, καὶ ἔτι νέον ἔξῃ χρονῶν, ἤφεραν τὸ φλάμπουρον ἀπὸ τὴν Πόλιν, καὶ ἐστέφη ὁ Στέφανος βοηθόνδας αὐθέντης πάσης Πογδανίας· καὶ ἔγινεν ἐξοδος ἕως τ' φορτάματα ἄσπρα· καὶ ἔκαμε καὶ ἄλλας πολλὰς φιλοδωρίας εἰς τὸν Ἀντιοχείας, εἰς τὸν Ἱεροσολύμων, εἰς τὸν κὺρ Ἱερεμίαν, εἰς τὸν Μονεμβασίας καὶ εἰς ἄλλους πολλούς, ὅτι ἤλθαν ὅλοι εἰς τὴν Πογδανίαν· καὶ ποτὲ δὲν ἐβαρέθη, μόνον ἰλαρὰ καὶ ταπεινὰ εὐεργέτα τους, καὶ ἐθαύμαζαν ὅλοι εἰς τὴν μακροθυμίαν καὶ τὰς ἐξόδους· Ἡθέλησε γοῦν νὰ ὑπανδρεύσῃ καὶ τὴν θυγατέρα του, καὶ ἐγύρεψάν την πολλοὶ ἄρχοντες, ἐντόπιοι καὶ Κωνσταντινοπολίται, πλὴν αὐτὸς δὲν ἠθέλησε· μόνον εἶχε εἰς τὸ παλάτι του ἓνα νέον θαυμασιον, Ζῶτον ὀνόματι, εἰς πρόσωπον εὐειδῆς, λεπτὸς εἰς τὸ κορμί, εἰς τοὺς λόγους ἐπιτήδειος καὶ γλυκὺς, σώφρων καὶ τετιμημένος, παρθένος εἰς τὴν ζωὴν του, πιστὸς εἰς τὰ πράγματα τῆς βασιλείας, διότι πολλαῖς φοραῖς τὸν ἐδοκίμασεν, ἀμὴ ποτὲ δὲν τὸν ἤυρεν εἰς τίποτε ποσῶς δόλιον· ἦτον γοῦν ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, ἀπὸ γονεῖς εὐγενεῖς καὶ χρησίμους τοῦ τόπου, καὶ ἦτον ἐκ πατρὸς Τζιγαράς, καὶ ἐκ μητρὸς Ἀψαράς, εὐγενεῖς ἀμφοτέρω· καὶ διὰ νὰ ἦναι σώφρων καὶ ἐπιτήδειος εἰς ὅλα καὶ διὰ νὰ ἠξέυρη καὶ γράμματα Τούρκικα καὶ Ῥωμαϊκά, ἐτίμησέ τον σπαθάριον, καὶ μετὰ ταῦτα βεστιάριον, καὶ ἔδωκέ του καὶ τὴν αὐτοῦ σωφροεστάτην καὶ φρονιμωτάτην θυγατέρα διὰ γυναῖκα, καὶ ἐστεφανώθη την, καὶ ἔκαμαν γάμους καὶ χαραῖς· καὶ ἐτίμησεν ὁ κὺρ Ζῶτος πολλούς, καὶ πατρίδα καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους· ἦτον γοῦν τὸ ὄνομα τῆς Μαρία, κατὰ δὲ τὴν συνήθειαν λέγεται δόγμα Μαρία, καὶ ἐπέρασαν ἠγαπημένα καὶ τιμημένα καὶ μὲ τὰ τέκνα αὐτῶν.

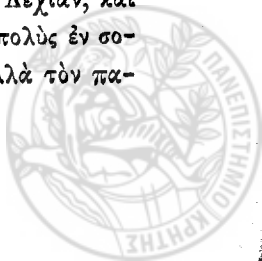
Περὶ δὲ τῆς Ῥωσσίας γράφομεν καταλεπτῶς, ὅτι ἐκεῖ ὁποῦ εἶχαν τὸν Ἱερεμίαν, καὶ δὲν ἄφηναν κανένα ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους νὰ ἔρχεται νὰ τὸν βλέπῃ, μήτε αὐτὸν νὰ εὐγαίνῃ ἔξω, μόνον οἱ καλόγηροι, ὅταν ἤθελαν, ὑπήγαιναν μὲ τῆς βασιλείας τοὺς ἀν-

θρώπους ἔξω εἰς τὸ παζάρι καὶ ἐφύλαγάν τους ἕως καὶ ἤρχοντα
 πάλιν μέσα, ἐλάλησαν πρὸς τὸν πατριάρχην Ἰερεμίαν, πῶς νὰ τοὺς
 κάμῃ πατριάρχην, καὶ ὁ Ἰερεμίας εἶπε τὸ πρῶτον, πῶς δὲν γίνε-
 ται, μόνον ἀρχιεπίσκοπον νὰ κάμωμεν, καθὼς εἰς τὴν Ἀχρίδα
 καὶ ὁ Μονεμβασίας λέγει κατὰ μόνας πρὸς τὸν πατριάρχην, δέσ-
 ποτά μου, αὐτὸ δὲν γίνεται, διότι ὁ μέγας Κωνσταντῖνος με οὐ-
 κουμενικὴν Σύνοδον ἔκαμε τὰ πατριαρχεῖα καὶ ὁ μέγας Ἰουστι-
 νιανὸς με οὐκουμενικὴν σύνοδον τὴν πέμπτην ἔκαμε τὴν Ἀχρίδα
 ἀρχιεπισκοπὴν, καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ, διὰ τὰ τίμια πάθη τοῦ Χρι-
 στοῦ, πατριαρχεῖον καὶ ἡμεῖς δὲν εἴμεσθαι ἢ μόνοι τρεῖς, (διότι καὶ
 ἓνας ἀρχιεπίσκοπος Ἐλασσῶνος Ἀρσένιος ὁποῦ δὲν εἶχε θρόνον,
 καὶ εἰς τὴν Ἀσχίαν ἔσμιζε καὶ αὐτὸς καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ῥωσσίαν
 με τὸν πατριάρχην) λοιπὸν, δέσποτα, ἡμεῖς ἤλθαμεν διὰ ἐλεη-
 μοσύνην εἰς τὸν βασιλέα καὶ διὰ τὰ χρέη ὁποῦ ἔγιναν εἰς τὰς ἡ-
 μέρας μας· καὶ αὐτὸς εἶπεν, ὅτι μῆτε ἐγὼ θέλω, ἀμὴ ἐὰν θέλουν,
 κάθομαι ἐγὼ διὰ πατριάρχης· λέγει του ὁ Μονεμβασίας, δέσπο-
 ποτα ἄγιε, ἀδύνατον εἶναι, ὅτι εἶσαι ἀλλόγλωσσος, καὶ ἀσυνεί-
 θιστος τοῦ τόπου, καὶ αὐτοὶ ἔχουν ἄλλας τάξεις καὶ ἄλλας συ-
 νηθείας, καὶ δὲν σὲ θέλουν, μόνον μὴν ἐντροπιάζεσαι· καὶ αὐτὸς
 ποσῶς δὲν ἤθελε νὰ ἀκούσῃ· λοιπὸν εἶχε καταπόδι τοῦ ἀνθρώπου
 ἀτάκτους καὶ ἀπανθρώπους, καὶ εἴ τι ἤκουσαν ὅλα τὰ ἤλεγαν
 εἰς τοὺς δραγουμάνους, καὶ αὐτοὶ τὰ ἤλεγαν μέσα εἰς τὸν βασι-
 λέα· λοιπὸν τεχνηέντως οἱ Ῥοῦσσοι ἐμεθοδεύθησαν καὶ λέγουν,
 δέσποτά μου, ἐὰν ὀρίσης νὰ ἀπομείνης ἐδῶ νὰ σὲ ἔχωμεν καὶ
 τούτους τοὺς λόγους μῆτε ὁ βασιλεὺς τοὺς εἶπε, μῆτε κανεῖς
 ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας τοῦ παλατίου, μόνον ἐκεῖνοι ὁποῦ τοὺς ἐφύ-
 λαγαν καὶ ὁ Ἰερεμίας ἀπερίσκεπτα, καὶ ἄμετρα, καὶ χωρὶς βου-
 λὴν τινός, εἶπεν, ἀπομένω· καὶ τούτην τὴν συνήθειαν εἶχεν, ὅτι
 ποτὲ καλὴν βουλήν δὲν ἤκουε τινός, ἀλλὰ μῆτε ἄνθρωπον ὑπο-
 κείμενον ἤκουε, καὶ διὰ τοῦτο ἐπρέμινε καὶ αὐτὸς καὶ ἡ ἐκ-
 κλησία εἰς τὰς ἡμέρας του· λοιπὸν οἱ Ῥοῦσσοι, ὡς εἶδον, ὅτι δὲν
 χειροτονεῖ, ἀμὴ αὐτὸς θέλει νὰ ἀπομείνη λέγουν του, ὅτι ἐπειδὴ,
 δέσποτά μου, θέλεις νὰ ἀπομείνης, ἡμεῖς θελομέν το, ἀμὴ ὁ θρό-
 νος ὁ παλαιὸς τῆς Ῥωσσίας εἶναι τὸ Βλαντιμήριον, καὶ ἐκεῖ νὰ

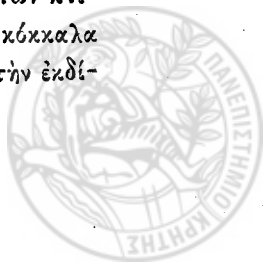

κοπιάσης νὰ κάθησαι· καὶ ἐκεῖνο ἦτον ἕνας τόπος χειρότερος ἀπὸ τὸν Κουκοσόν· λοιπὸν ἀπὸ συνδρομῆς τινῶν χριστιανῶν εἶπεν ὁ πατριάρχης, ὅτι μὴν τὸν λέγετε αὐτὸν τὸν λόγον, ὅτι ἐγὼ αὐτὸ δὲν τὸ κάμνω· τότε τοῦ λέγουν, ὅτι ὀρισμὸς τοῦ βασιλέως εἶναι νὰ μᾶς κάμης πατριάρχην· καὶ ὁ Ἰερεμίας εἶπεν ἄλλον· ἀμὴ αὐτὸς εἶναι δισεπίσκοπος, καὶ δὲν εἶναι νόμιμον· τέλος, καὶ μὴ θέλων ἐχειροτόνησέν τον πατριάρχην Ῥωσσίας, καὶ ἤφεραν ἕνα μέγαλον μέμβρανον χαρτὶ Βουλγάρικα γράμματα εἰς πλάτος μέγα, καὶ ὑπέγραψεν ὁ πατριάρχης· καὶ ὁ Μονεμβασίας εἶπε, τί εἶναι αὐτοῦ γραμμένα, καὶ νὰ ὑπογράψω; καὶ εἶπεν ὁ πρῶτος Ἀνδρέας ὁ Τζαλκάνος ὄνοματι, γράφει πῶς ἐκάμετε πατριάρχην, πῶς ἤλθετε ἐδῶ· καὶ ὁ Μονεμβασίας εἶπεν, ἔπρεπε νὰ γράφῃ ἑλληνικά, ἀμὴ οὐχὶ Ῥούσσικα· ἀμὴ μὲν τὸν ἤκουσαν· ὑπέγραψαν καὶ οἱ ἱερομόναχοι τοῦ πατριάρχου, καὶ ὁ Ἐλασσῶνος· καὶ ὁ Μονεμβασίας ἦτον εἰς τὸ ἄκρον ἐναντίος, νὰ μὴν διαιρεθῇ ἡ Ἐκκλησία, καὶ γένη κεφαλὴ ἄλλη, καὶ σχίσμα μέγα· καὶ ἐκινδύνευσεν νὰ τὸν ρίξουν εἰς τὸν ποταμόν· πλὴν ὁ πατριάρχης ἔκαμεν ὄρκον, ὅτι τίποτε δὲν εἶπεν ὁ Μονεμβασίας. Ἦτον γοῦν βασιλεὺς Θεόδωρος, ἄνθρωπος εἰρηνικός, κατὰ πάντα παρόμοιος τοῦ μικροῦ Θεοδοσίου, ἀπλοῦς, ἡσυχος· ὁ δὲ γυναικάδελφος τοῦ βασιλέως, ὁ Παρίσης ὄνοματι, ἐκεῖνος ἦτον εἰς ὅλα ἐπιτήδειος, φρόνιμος, πονηρός· καὶ αὐτὸς ἦτον ὁποῦ τὰ ἔκαμνεν ὅλα, καὶ αὐτὸν ἤκουγαν ὅλοι· καὶ ἡ βασίλισσα καλὴ, πλὴν παιδὶ δὲν ἔκαμνεν, καὶ ἦτον ἀδελφός της ὁ Παρίσης, καὶ ἔκραζεν τὸν πατριάρχην καὶ τὸν Μονεμβασίας, καὶ εὐλόγησέ την, καὶ εἶπε, παρακαλέσατε τὸν Θεὸν νὰ κάμω παιδί, καὶ ἄλλα πολλά· καὶ ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν πατριάρχην, ὅταν ὑπῆγεν ἄσπρα χιλιάδες τριάντα, καὶ ἄλλαις τριάντα ὅταν εὐγῆκε νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Πόλιν, καὶ εἰς τὸν Μονεμβασίας πέντε πρῶτα, καὶ πέντε ὕστερα, ποτήρια, φορέματα, σαμοῦρια, εἰς τὸν Πατριάρχην Ῥωσσίας, Ἰὼβ ὄνοματι ἐν ἔτει ζυθ' Ἰνδικτιῶνος β'. Ἰανουαρίου κς'. Καὶ εὐγῆκεν ὁ κύρ Ἰερεμίας, καὶ ὅλοι τους, καὶ μὲ πολλοὺς κόπους ἤλθαν εἰς τὴν Λεχίαν, καὶ ἦσαν πόλεμοι τῶν Ταρτάρων καὶ τῶν Λεχῶν· καὶ ὁ πολὺς ἐν σοφίᾳ καὶ καλοσύνῃ Ἰωάννης ὁ Ζαμόσκης ἐτίμησε πολλὰ τὸν πα-

τριάρχην και ἔδωκε διακοσίους ἀνθρώπους και ἤφεράν τον ἕως τὴν Καμενίτσαν, διότι ὁ ἐκλαμπρότατος κύρ Ἰωάννης ὁ Ζαμόσκης ἦτον τότε νομοφύλαξ και πρωτοστάτωρ Λεχίας.

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ σουλτάν Σελίμη, ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ σουλτάν Μουράτης, ἐν ἔτει ἀφοδ' ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ, και ἦτον νέος· και πρῶτον ἔδειξε πῶς ἀγαπᾷ τὴν δικαιοσύνην και εὐγαινε συχνὰ νὰ ἐπιβλέπη τὸν λαόν, και νὰ παραγγέλη εἰς τοὺς μπασιαδες νὰ κρίνουν τὴν δικαιοσύνην· και ἠθέλησε νὰ βάλῃ και ὠρολόγια μεγάλα νὰ σημαίνουν τὰς ὥρας, ὡς και εἰς τὴν Βενετίαν· και ἔκαμέ τα, πλὴν οἱ νομοδιδάσκαλοι του δὲν τὸν ἄφηκαν, ὅτι ποτὲ δὲν τὸ εἶχαν συνήθειαν· ἦλθε γοῦν και ἓνας Ἄραβος ἀστρονόμος και ἠγάπησέ τον, και ἔβαλε και ἔκαμεν ἀπάνω εἰς τὰ μνήματα τοῦ Γαλατᾶ ὀσπίτια, και ἔκαμε τὴν ζωδιακὴν σφαίραν, και ἄλλα τινὰ τεχνικά· και πάλιν οἱ νομοδιδάσκαλοι εἶπαν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιστεύωμεν τοιαύτας τέχνας, και ἐχάλασέ τα· και μετὰ τέσσαρας χρόνους ἔκαμε μάχην μετὰ τὸν Πέρσην, και ἔκαμε πολέμους μετ' αὐτὸν πολλούς, και ἕως τὸ ὕστερον ἐτρόπωσε τον, διότι βοήθεια κανεὶς δὲν τοῦ ἔδωκε· και ἤφερε τὸν υἱὸν του εἰς τὴν Πόλιν ἐν ἔτει ζυθ', και ἔκαμαν ἀγάπην, και ἐπῆρέ του τόπους πολλούς και κάστη. Εἰς δὲ τὰς ἡμέρας τούτου, ἐγινεν ἡ τοῦ Θεοῦ παραχώρησις, και ἐπῆρε τὴν Παμμακάριστον, και ἦτον πρώτη αἰτία ἡ μεγάλη ἀταξία και παρανομία τῶν κληρικῶν, και τῶν παρανόμων πατριαρχῶν, και τοῦ βαρβάρου λαοῦ, ὁποῦ ἐσυμφωνοῦσαν εἰς τοιαύτας ἀτοπίας· και ἦτον πρῶτος ὁ οἰκονόμος παπᾶς Κωνσταντίνος, και καθεξῆς οἱ ἄλλοι· και πάγει εἰς τὸν Θεόληπτον ὁ οἰκονόμος παπᾶς Γεώργιος· και ἦρε και ὁ σατανᾶς δοχεῖον τὸν μπεγλέρπεην, ὁ ὁποῖος ἦτον Ἀρμένιος τὸ γένος, και ἔκαμε μυρίας μηχανὰς, και ἐπῆρέ τὴν τοιαύτην ἀπόγνωσιν εἶχαν ὅλοι οἱ ἄρχοντες τῆς Πόλεως και τοῦ Γαλατᾶ, ὅτι κανεὶς δὲν ἤθελε νὰ συντύχη ποσῶς διὰ τὴν ἐκκλησίαν, μόνον, δὲ μᾶς μέλει, ἤλεγαν, οἱ καλόγεροι ἄς λαλοῦν. Ὅμως ἡ δικαία κρίσις τοῦ Θεοῦ, ὡς εἶδεν ὅτι ἐκατάσκαψαν τὰ μνήματα τῶν κτιτόρων, τῶν βασιλέων τῶν χριστιανῶν, και ἔρρικταν τὰ κόκκαλα εἰς τὸν δρόμον, και ὕβριζαν εἰκόνας και πίστιν, ἔκαμε τὴν ἐκδί-

κησιν· ἐσεληνιασθη ὁ βασιλεὺς πολλὰ καὶ εἶδεν ὄνειρους πολλοὺς κατ' αὐτοῦ· καὶ τὸν μπεγλέρμπεην τὸν ἐμίσησεν ὁ κόσμος καὶ μάλιστα οἱ γενιτζάροι, διότι αὐτὸς ἦτον τὰ πάντα εἰς τὸν βασιλέα, καὶ ἦτον πολλὰ φιλάργυρος, καὶ ἀδικητής· ὁμοίως καὶ ὁ βασιλεὺς πολλὰ φιλάργυρος, ἄτακτος, καὶ πόρνος πολλὰ· καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἐπῆρε τὴν Παμμακάριστον, ἐπλεόνασέ τον ὁ σεληνιασμός, ὡς ἔλεγαν, καὶ ἔκαμε δύο καὶ τρεῖς μῆνας ὅπου δὲν ἐφαίνετο· ἀμὴ μὲ τὴν πολλὴν του φιλαργυρίαν ἔκαμε τὸ φλωρίδου ἦτο ἐξῆντα νὰ τὸ πέρνουν ἑκατὸν εἴκοσι, καὶ τὸ τάλερον, ὅπου εἶχε σαράντα, ἔκαμέν το ἐγδοῆντα, καὶ ἄλλα ὁμοίως· καὶ ἔγιναν ἀνακατώματα πολλὰ, παραχαράματα εἰς τὰς μονέδας, καὶ ἀκρίβεια εἰς ὅλα τὰ πράγματα· ὅταν γοῦν ἤθελε νὰ δώσῃ τὰς ρόγας τῶν γενιτσάρων καὶ τῶν ἄλλων πάντων ἠγόραζαν ἀπὸ ἐξω ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους μονέδα κόκκινην, ἄσπρα ἄτυχα, καὶ ἐκεῖνα ἐδιδαν εἰς τοὺς τιμαράτορας, γενιτσάρους, σπαχίδας, καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ αὐτοὶ πάλιν τὰ ἐδιδαν εἰς τὸν κόσμον στανικῶς, καὶ ἠγόραζαν εἴ τι ἤθελαν· εἶδαν γοῦν τὴν πολλὴν ἀδικίαν μίαν ἡμέραν οἱ γενιτσάροι, καὶ ὤρμησαν ὅλοι καὶ ὑπῆγαν εἰς τοῦ μπεγλέρμπεη τὸ σπίτι νὰ τὸν σκοτώσουν, καὶ αὐτὸς ἐσέβη εἰς τὸν βασιλέα καὶ ἐσυναθροίσθησαν ὅλοι, καὶ ἠθέλησαν νὰ καταπατήσουν τὸ παλάτι, νὰ τὸν πάρουν· καὶ μὴ θέλων ὁ σουλτάν ἐδωκέ τον τὸν μικρὸν μπεγλέρμπεην, καὶ ἔκοψαν τὸ κεφάλι του, καὶ ἔκαμάν τον τετάρτια, καὶ ἐπερίπαιζάν τον· καὶ ἀνεπαύθη ὁ κόσμος. Ἦτον γοῦν καὶ ἓνας Ἑβραῖος Κρητικὸς, καὶ ἔκαμεν καὶ ἐκεῖνος εἰς τὸ κρασί μεγάλην καταδίκην εἰς κουμέρκια, καὶ ἔστειλεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἐπῆρε χαράτζι διὰ τὰ ἀμπέλια καὶ χῶρια τὸ δέκατον, καὶ ἐὰν τὸ εὐγάλη ἀπὸ τὸ σπίτι του, ἄλλο δέκατον, καὶ ἐὰν τὸ φέρῃ εἰς ἄλλον τόπον, ἄλλο κουμέρκι· καὶ ἔγινε τὸ μέτρον ὅπου εἶχε ἄσπρα ἐξ ἄσπρα ἐξῆντα, καὶ χωριστὰ πάλιν αἱ ἄλλαι ἔξοδαι· καὶ ὅταν ὑπήγαιεν ἄνθρωπος μὲ τὸ καράβι καὶ εἶχε μίαν πούκλαν κρασί, ἐγύρευαν οἱ ἄνθρωποι του, καὶ ὅταν τὸ ἤρρισκαν ἐπλήρως δύο καὶ τρεῖς χιλιάδες ἄσπρα ζημῖαν· λοιπὸν ἐβαρέθησαν καὶ Τοῦρκοι καὶ Ῥωμαῖοι καὶ Ἑβραῖοι, καὶ ἐδωκέ του ἓνας μὲ τὸ τουφέκι καὶ ὑπάγει εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. Καὶ τοῦτον τὸν καιρὸν,

ἤγουν ἐν ἔτει ζυθ' ἦλθεν Ἰερραμίας ἀπὸ τὴν Ῥωσσίαν εἰς τὴν Πογ-
 δανίαν, καὶ ἐδεξιώθηκε τον ὁ Πέτρος βοηθόνδας πάλιν θαυ-
 μαστά, καὶ ἤυρεν ἕνα τζαούσιον ὁποῦ τὸν ἀπάντεχε νὰ τὸν πά-
 ρη, ὅτι ὠρισεν ὁ βασιλεὺς νὰ πάρη πάλιν τὸν θρόνον του, διότι
 ὁ ἀκατάστατος Νικηφόρος ἔκαμε τόσαις ἀκαταστασίαις καὶ ἐξο-
 δαῖς ἀμετραις, καὶ παράλογαις, καὶ ἐμίσησάν τον μικροὶ καὶ με-
 γάλοι, ἐλάλησαν εἰς τὸν βασιλέα, καὶ ἔδωκε τὸ πατριαρχεῖον τοῦ
 Ἰερραμίας· ὁ δὲ Ἰερραμίας, θέλων εἰς τὴν πρώτην τάξιν, καθὼς ἦ-
 τον εἰς δύο χιλιάδες φλουρία, καὶ ἔκαμὲν τον ἀναφορὰν εἰς φρο-
 νιμώτατος Πέτρος βοηθόνδας· καὶ οὕτως ἔγινε· καὶ ὑπῆγεν ὁ Ἰε-
 ρραμίας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· καὶ εἰς Πογδανίαν ἤυρε τὸν
 Θεόληπτον ὁ κύρ Ἰερραμίας, ὁποῦ ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ἰθηρίαν καὶ ἐ-
 περιμένεν εἰς τὴν Πογδανίαν, καὶ ἐφιλιώθησαν, καὶ ἐμνημόνευσεν
 ὁ Θεόληπτος τὸν Ἰερραμίας, καὶ ἔδωκε του ἐξουσίαν νὰ γράφη γρα-
 φὰς καὶ νὰ ἐπιβλέπη κρίσεις, καὶ νὰ γράφη, Ἰερραμίας ἐλέω Θεοῦ,
 καὶ νὰ ὑπογράφη· ὁ Μονεμβασίας γοῦν εἰσιώπα, πλὴν δὲν ἐσυλ-
 λειτούργησεν. Εἰς τοῦτο τὸ ἔτος, ἀφοῦ ἔκαμεν εἰρήνην ὁ ἀφέν-
 της μὲ τὸν Πέρσην ἠθέλησε νὰ κάμη μάχην μὲ τοὺς Δέχους, καὶ
 ἔστειλέ τους ὀρισμὸν ἢ νὰ γένουν Τοῦρκοι ἢ νὰ δώσουν τόσα φορ-
 τώματα ἄσπρα τέλος, ἢ νὰ δέχωνται πόλεμον. Καὶ αὐτοὶ ἔστει-
 λαν ἀποκρισιάριον ἄνθρωπον ἐπιτήδειον, καὶ εἰς τὸν δρόμον ἐτ-
 σάκισε τὸ ποδάρι του, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν
 καὶ ἐκεῖ ἀπέθανε, καὶ ἤφεραν τὸ λείψανόν του ὀπίσω νὰ τὸ θά-
 ψουν εἰς τὴν Λαχίαν· καὶ πάλιν ἔστειλαν ἄλλον, καὶ ὑπάγει εἰς
 τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ ὁ αὐθέντης ὁ Μουράτης δὲν ἐπαρ-
 κινήθη εἰς πόλεμον, οὐχὶ ἀπὸ τοὺς ὄρκους ὁποῦ εἶχαν ἀπὸ κα-
 λουσίνην του, ἀμὴ εἰς τῆς Αἰγύπτου τὰ μέρη ἐκινήθη πόλεμος, καὶ
 δὲν τοῦ ἦλθεν εὐκολία νὰ κάμη πόλεμον μὲ τὴν Λαχίαν.

Β'

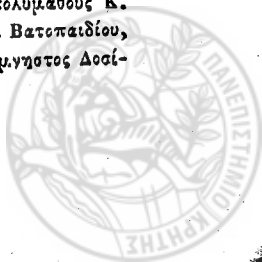
Περὶ τοῦ Γρηγοριανοῦ καλενδαρίου.¹

1

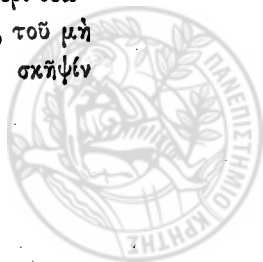
Ἱερεμίας ἐλέε Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Γαληνότετε Πρίγκεψ τῶν κλεινῶν Βενετιῶν, Κύριε κύριε Νικόλαε Νταπόντε, υἱὲ ἀγαπητῆ κατὰ πνεῦμα τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάριν, εἰρήνην, ἔλεος καὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ σωτήριο ἐπευχόμεθά σοι ἀπὸ Θεοῦ. Ὁ ἐνταῦθα περιφανέστατος Βάβιουλος κύριος Τζουὰ Φρατζέσκος Μουρεζίνης, ἐμφανισθεὶς ἡμῖν σωματικῶς ὡς ἀπὸ τῆς σῆς Γαληνότητος καὶ πάσης τῆς μεγαλοπρεποῦς Ἀριστοκρατίας ὑμῶν, ἵνα πρόβλεψίν τινα οἰκονομήσωμεν, δι' ἧς, τῆς νέας διορθώσεως γεγνουίας τοῦ ἔτους, δυνηθῇ ἡ Ἐκκλησία τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ῥώμης συνορτάζειν ἕνεκα τῆς ἐπομένης εἰρήνης τῶν ἀπανταχοῦ Χριστιανῶν. Ἐπεὶ δὲ ἤκουσε παρ' ἡμῶν, ὅτι ἀδύνατον ἡμῖν γενέσθαι, ἐν μέρει τὰ καλύοντα διηγησαμένων, ὡς φιλόχριστον ὄντα σε καὶ φιλέλληνα, καὶ ὡς τὴν ἀρχὴν ὑμῶν φιλοῦσαν τοὺς Γραικοὺς τῶν ἄλλων πλέον χριστιανικῶν ἀρχῶν, γράψαι πρὸς σὲ ἐκρίναμεν διὰ τὴν θείαν εἰρήνην· οὐ γὰρ ἀγνοοῦμεν ὅσα σκάνδαλα ἔχουσι γενέσθαι διὰ τὰ νέα ταῦτα. Ἄξιον τοίνυν κρίνομεν οἰκονομίαν τινα γενέσθαι, ἣν μὲν ἐγὼ πάσι

1. Ἐκ τῶν περὶ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου τριῶν τούτων ἐγγράφων, τὸ μὲν πρῶτον ἀνακαλυφθὲν ἐν τῷ Ἐνετικῷ ἀρχεῖῳ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ πολυμαθοῦς Κ. Σοφ. Οἰκονόμου, (Βίος Γρηγορίου μητροπολίτου Εἰρηνοπόλεως καὶ Βατοπαιδίου, Ἀθήνησι 1860, σελ. 56—62), τὰ δ' ἕτερα δύο ἐδημοσίευσεν ὁ ἀειμνηστὸς Δοσίθεος Ἱεροσολύμων ἐν Τόμῳ Ἀγάπης (σελ. 538.).

διὰ γραμμάτων ὄρισω, καὶ μᾶλλον εἰς Κρήτην καὶ τὰς λοιπὰς νήσους, ἢ δὲ Γαληνότης σου ἐπινύσει καὶ προστάξει. Καὶ ὥσπερ οἱ κατὰ καιροὺς τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Μακαριώτατοι εἰρήνης ἕνεκα ἔγραψαν καὶ ὤρισαν, ἵνα οἱ μὲν αὐτοῖς ὑπήκοοι τὰ ἔθνη αὐτῶν κρατῶσιν, οἱ δὲ τῆς ἀνατολικῆς ἡμῶν ἐκκλησίας τὰ ἑαυτῶν, καὶ οὔτε Λατίνοι Γραικοὺς ἐνοχλῶσιν, οὔτε Γραικοὶ Λατίνους, ἀλλ' ἐν ἀγάπῃ καὶ ὁμονοίᾳ τὸν ἕνα Χριστὸν δοξάζωσιν, οὕτω καὶ νῦν ἔσται ἢ μὲν ἐκκλησία ἡμῶν διακρατῆ τὰ παραδοθέντα αὐτῇ, ἢ δὲ Δυτικῇ ὡς θέλει καὶ βούλεται. Ἄλλως γὰρ ποιῆσαι οὐκ ἔχομεν ὄλω, ὡς παντὸς πατριάρχου τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν κανόνισι καὶ νόμοις ὀφείλοντος ὑποκεῖσθαι, καὶ παραδόσεσιν ἐκκλησιαστικαῖς· καὶ οὕτω διακρατοῦντος καὶ τοὺς ἐνταῦθα κυβερνῶντος, μένει τὰ τῶν ἁγίων Πατέρων πεφυλαγμένα. Τὸ σεβάσιμον τοίνυν Πάσχα, ἐν ᾧ τὸ κεφάλαιον τῆς περὶ ἡμᾶς τοῦ Κυρίου οἰκονομίας ἐξεῖργασται, παρὰ τε τοῦ θεοῦ Κλήμεντος διετάγη, καὶ παρὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου καλῶς ἐθεωρήθη, κανόνιον τε ἄριστον συνετέθη αὐτοῖς αἰώνιον, ἀστρονόμων ἐκάστοτε μὴ δεόμενον, παραδεδομένον τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐ τὸ ἴσον, ὡς οἶμαι, ἔχει ὁ ἡμέτερος αὐτοῦ ἐπίτροπος, ὁ ἱερώτατος Φιλαδελφείας, καὶ εἰ βούλει ἀνάγνωθι καὶ γνῶθι, ὡς καλὸν καὶ διορθώσεως χρεῖαν οὐκ ἔχον, ὡς παρὰ τῶν θεοσόφων Πατέρων ἀρτιωθέν. Τῶν αἰτιῶν λοιπὸν τούτων, καὶ ἄλλων εὐλόγων πολλῶν [ἕνεκα] καὶ τὸ περὶ τοῦ Πάσχα ἀκαταζήτητον διατηροῦμεν, καὶ ὄριον αἰώνιον ἔχομεν, ἄχρι τῆς ἐνδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐλύσεως φυλαττόμενον. Οὐ γὰρ ὑπέρτεροι κανόνων ἡμεῖς, δι' ὃ πολλοὶ τῆς εὐθείας ἐξετράπησαν, ὑπήκοοι δὲ καὶ ἐκπληρωταί, ὡς δυνατόν, πρὸς οἰκοδομὴν τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Κύριος, χρώμενοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ καθ' ἡμᾶς, ἥτις ἔχει λόγους ἁγίων πολλούς, μαρτύρια, κανόνας καὶ ἄλλα καθ' εἰρμὸν ἀναγιγνωσκόμενα τὸν ἑνιαυτὸν ὅλον· καὶ εἰ τι τῆς παγχρόσου ἀλύσεως ταύτης ἀποτεμοῦμεν εἰς τὴν τοῦ ὄλου καθαίρεσιν τὴν ζημίαν ἐπάξομεν ἀνωφελῶς. Ὁ μὲν γὰρ σύμπας τῶν ἁγίων Πατέρων χορὸς σκοπὸν ἔχει περὶ τούτου, οὐχὶ περὶ θεωρημάτων μαθηματικῶν, ἀλλὰ περὶ Χριστοῦ μαθημάτων, τοῦ μὴ συνεορτάσαι τοῖς Ἰουδαίοις. Εἰ οὖν συνέβη τοῦτό ποτε, σκῆψιν

τινα τὰ νέα εἶχον ὠρολόγια. Ἐπεὶ δὲ χάριτι τοῦ Θεοῦ μέχρι τοῦ νῦν παλαιὰ τε καὶ νέα Ῥώμη καλῶς τὸν ἕνα Χριστὸν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ συνεώρταζεν, ὡς ἅπαξ αὐτοῦ παθόντος, τίνος ἕνεκα ἡ σύγχυσις αὕτη καὶ τὸ παγκόσμιον σκάνδαλον τῶν ἀκουομένων δέκα ἡμέρων; Ἄν γὰρ κἂν κατὰ Πτολεμαῖον τὸν μέγαν ἔλεγον, ἡμέραν μίαν δι' ἐκάστων τριακοσίων ἐτῶν συνάγοντα, ἀπὸ τῆς ἀ' Συνόδου εὔρον ἂν ἡμέρας τέσσαρας. Ποῦ τοίνυν αἱ λοιπαὶ ἕξι; Τὴν αὐθεντίαν ἐχέτωσαν οἱ τῶν θείων πατέρων κανόνες καὶ οἱ νόμοι τῶν εὐσεβῶν βασιλέων, καὶ οὐχὶ οἱ ἀστρονόμοι, ὧν τὰ τοιαῦτα συμβούλια ἀσθενῆ τινα, ὡς δοκεῖ, εὐρόντες λαβὴν, αἰνιττομένην τοῖς θείοις Πατράσι, καὶ φυλαχθεῖσαν ἀναμάρτητον ἕως τὴν σήμερον. Εἰ γὰρ καὶ ὁ χρόνος καὶ ἡ τῶν φωστήρων κίνησις περὶ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἀνωμαλίαν τινὰ ποιεῖ, τῇ εὐσεβείᾳ γε μὴν οὐδ' ὀπωστιοῦν τοῦτο λυμáίνεται. Ὅθεν οὐδὲ μετατρέψειν δεῖ τὸν τῶν ἁγίων Πατέρων κανόνα καὶ καινοτομεῖν καὶ εἰς αἰτίαν στάσεως τὰς Χριστοῦ ἐκκλησίας κινεῖν. Εἴπερ ἀληθεῖα καὶ θείῳ πνεύματι περὶ ἀναγκαίων καλῶς ἐσκόπουν, πολλὰ εἰσὶ τὰ ψυχοφελῆ, καὶ οὐχὶ τὰ παίγνια τῶν ὠρολογίων τούτων, οὐδὲν ὄντων. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν ὀλίγοις περὶ τούτων. Δῶν δὲ Κύριος ὁ Θεὸς εἰρηναίαν κατάστασιν ἅπασιν τοῖς Χριστιανοῖς, τῇ Γαληνότητί σου ὑγιαίνῃ καὶ τὴν τῶν ἐφετῶν ἐκπλήρωσιν τῶν πρὸς σωτηρίαν, καὶ πᾶσι τοῖς περὶ σὲ μεγαλειοτάτοις Συμβούλοις τε καὶ λοιποῖς· καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν, καὶ ἡ εὐχὴ καὶ ἡ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριότητος. Ἀμήν.

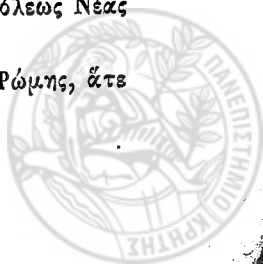
Ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ Ἰνδικτιῶνος. Γ'.

Τῷ γαληνοτάτῳ Ντόζε τῶν κλεινῶν Βενετιῶν τῷ κατὰ πνεῦμα υἱῷ ἀγαπητῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος.

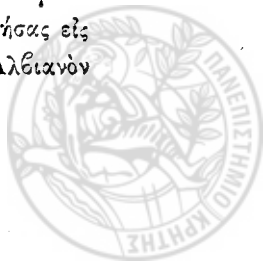
2

Ἰερεμίας ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

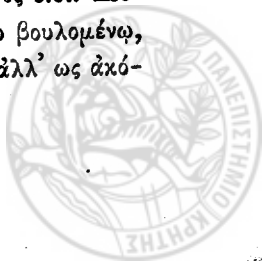
Ἐπειδὴ καὶ πάλιν ἡ ἐκκλησία τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἄτε

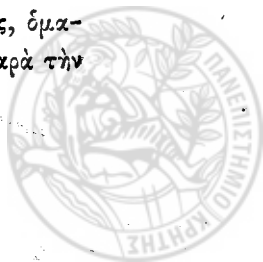
κλινοτομίας χαίρουσα, τοῖς περὶ αὐτὴν ἀστρονόμοις ἀπερὶσκεπτός συνήνεσε καὶ μετέθετο τὰ καλῶς περὶ τοῦ ἱεροῦ Πάσχα τοῖς χριστιανοῖς τελούμενα τὰ ἀπὸ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς θεοφόρων πατέρων ὀρισθέντα, παρὰ τε τῶν λοιπῶν συνόδων κυρωθέντα, στεργόμενα δὲ παρὰ τῶν ἀπανταχοῦ γῆς χριστιανῶν καὶ ἐορταζόμενα ὡς ὤρισαν, τούτου δὲ ἔνεκα σκανδάλων γίνεται αἰτία· ἔφθασαν γὰρ καὶ ἐνώπιον τῆς ἡμῶν μετριότητος ἄνδρες Ἀρμένιοι ἐρωτῶντες καὶ φάσκοντες, ὅτι ἀναγκάζονται δέχεσθαι καὶ οὗτοι τὰ νέα ταῦτα· τούτων δὲ χάριν ἠξίωσαν ἡμᾶς εἰπεῖν τί τοῖς θεοῖς Πατράσιν δοκεῖ. Ἡ μετριότης ἡμῶν διασκεψαμένη μετὰ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι διορίζεται σαφηνίζουσα τὰ δεδομένα τοῖς ἀγίοις πατράσι περὶ τούτων. Πρῶτον μὲν ἐν τοῖς πρακτικαῖς τῆς α' συνόδου τῆς οἰκουμενικῆς ἐστὶν ὑπογραφή οὕτως ἔχουσα: Λεόντιος Καισαρείας, Καππαδοκίας, Γαλατείας, καὶ Ἀρμενίας μικρᾶς καὶ μεγάλης, ὑπέγραψα. Ὅς δὴ, ὡς φαίνεται ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀγίου ἱερομάρτυρος Γρηγορίου τῆς μεγάλης Ἀρμενίας ἀρχιεπισκόπου, ἐχειροτόνησε τοῦτον ἀρχιερέα, πεμφθέντα διὰ πρεσβειῶν καὶ ἐπιστολῆς Τυρηνάτου βασιλέως Ἀρμενίων μετὰ τὸ χριστιανὸν γενέσθαι τοῦτον, υἱὸν ὄντα Κουσαροῦ, ἀδελφοῦ δὲ Ἀρταβάνου, καταγομένου ἀπὸ Ἀρσακιδῶν ἐκείνων τῶν διαλυσάντων τὴν Περσῶν ἀρχὴν, καὶ ὑφ' αὐτοὺς ἀδελφοὺς ὄντας δ'· ποιησαμένους αὐτὴν Ἀρμενίαν, καὶ Ἰνδοὺς καὶ Μασσαγέτας διαμερισμένους. Ὑποστρέψαντος τοῖνυν τοῦ μεγάλου τούτου Γρηγορίου, φιλοτίμως δὲ ἀποδεχθέντος παρὰ τοῦ Τυρηνάτου, τούτῳ μὲν ὡς γνώμη αὐτοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην δεξαμένου, τούτῳ δὲ ὡς ἐκ γένους τοιούτου, υἱὸς γὰρ ἐστὶν ὁ μέγας πατὴρ αὐτὸς Ἀνάχ τοῦ ἀδελφοῦ Κουσαρῶ τοῦ πατρὸς Τυρηνάτου, ἐβαπτίσθησαν ἅπαντες παρ' αὐτοῦ ἐν τῷ ποταμῷ Εὐφράτῃ μετὰ καὶ τοῦ βασιλέως Τυρηνάτου· ὡς δὲ λέγεται πάντες οἱ τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν δεξάμενοι Ἀρμένιοι, Πέρσαι, Ἀσσύριοι, Μῆδοι, καὶ ἄλλοι, ἦσαν ὑπὲρ τὰς τετρακοσίας μυριάδας· φωτίσας πάντας τούτους ἐν σκότει ἀγνωσίας κειμένους οἷά τις ἄλλος ἥλιος, ἀναχωρῆσαι τε ἐθελήσας εἰς τὰ ὑψηλὰ τῶν Ἀρμενικῶν ὄρων τοῦ ζῆσαι ἐν ἡσυχίᾳ, Ἀλβιανόν

ἀντ' αὐτοῦ ἐπαφῆκεν, καὶ ἐπισκόπους· Εὐθάλιον, Βάσον, καὶ ἄλλους ὑπὲρ τοὺς δέκα ἐν χώραις τῶν Ἀρμενίων προκρίτους· ἐν πᾶσι δὲ τούτοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν, ὡς φέρεται, τετρακοσίους ἐπισκόπους κατέστησε. Ἐπεὶ καὶ ἀναχωρήσαντος τοῦ μεγάλου τούτου φωστῆρος Γρηγορίου, ὁ Τυρηνάτης οὗτος διὰ τοῦ χωρισμοῦ αὐτοῦ ἐν λύπῃ ἦν, ἔμαθε δὲ, ὅτι δύο παιδιὰ γνήσια κατὰ σάρκα τοῦ Γρηγορίου εἰσίν, Ὁρθάνης ὁ ἐν ἀσκήσει ὢν καὶ Ἀρωσάνης ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ, ἔπεμψεν ἄρχοντας αὐτοῦ καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἤγαγεν. Εἶτα ἐδεήθη τοῦ Γρηγορίου καὶ κατῆλθε τῆς ἀναχωρήσεως, καὶ εὔρε τὸν Ἀρωσάνην ἄξιον ὄντα διὰ ἀρχιερέα, καὶ τοῦτον, ὡς ἔδει, ἐχειροτόνησε. Κατὰ τούτους δὲ τοὺς χρόνους καὶ ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀοίδιμος ὁ μέγας Κωνσταντῖνος τὴν Α' σύνοδον συνῆξε τῶν τιῆ. θεοφόρων πατέρων τὴν ἐν Νικαίᾳ, ὅπου καὶ Τυρηνάτης εἰρηνικῶς ἐφθασεν ὡς θερμότατος τὴν εὐσεβείαν, ἀποδοχῆς τε ἔτυχεν οὐ μικρᾶς παρὰ τοῦ ἰσαποστόλου Κωνσταντίνου· ὃς δὴ καὶ τῆς Ἀρμενίας ἀρχιεπίσκοπον καθολικὸν Ἀρωσάνην ἐπέμψατο τῇ συνόδῳ ταύτῃ, καὶ παρεγένετο, καὶ μέρος τοῦ ἱεροῦ συλλόγου ἐγένετο· καὶ ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν τῆς συνόδου, καὶ εἰς Ἀρμενίαν ὑπέστρεψεν, ἐπιδιδούσης τῆς εὐσεβείας τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ἐκ τούτων λοιπὸν ὢν εἶπομεν διηγήσεων φαίνεται προφανῶς, ὅτι Ἀρμένιοι ἀρχιεπίσκοπον εἶχον καθολικόν, καὶ κατὰ διαδοχὴν ἔχουσι καὶ οὕτω τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπὸ Καππαδοκίας ἐξ οὗ εἶπομεν Δεοντίου ἔλαβον, ὅρια δὲ ταῦτα τῆς Νέας Ῥώμης ὡς καὶ εἰσὶ σὺν Θεῷ, οὐχὶ καὶ ὅλως τοῦ τῆς πρεσβντέρας Ῥώμης, ὅστις ὡς οἱ κανόνες διορίζονται τῶν συνόδων τῶν ἐσπερίων ἄρχειν ἔθος· τὰ γὰρ ἀρχαῖα ἔθη κρατεῖται, ὠρισαν, ὃ δὲ βιάζει παρ' ἐνορίας ἐστὶ καὶ ἐξω τῆς διαδοχῆς τοῦ Χριστοῦ· αὐτὸς εἶπεν ἀπελθόντες μαθητεύσατε, οὐχὶ βιάσατε, καὶ ὅστις ὀπίσω μου ἐλθεῖν ἀκολουθεῖν, καὶ ὅσα ἐν ἱεροῖς εὐαγγελίοις συνωδᾷ τούτοις· ἀλλ' ἔδει καὶ τοὺς ὑφ' αὐτὸν ἐσπερίους, μὴ νέα καὶ πρόσφατα διδάσκειν σκανδάλου πρόξενα, ἀλλὰ τὴν Χριστοῦ διδαχὴν, ἀγίων Ἀποστόλων, τῶν ἱερῶν συνόδων, καὶ ὅσα τοῦ θεοῦ πνεύματος εἰσὶ. Δεύτερον καὶ ὑφηγούμεθα παντὶ Χριστιανῷ ὀρθοδόξῳ βουλομένῳ, ὡς οὐκ ἔστιν ἀσύστατον τὸ παρ' ἡμῖν πασχάλιον, ἀλλ' ὡς ἀκό-

λουθον τοῖς ὀρισθεῖσι τῶν ἁγίων πατέρων μένει ὀρθόν, καὶ εἰς αἰῶνας σταθερὸν διαμενεῖ, ἕως οὗ φυλάττει τὴν τάξιν ἣν ἔλαχεν ἀπαρασάλευτον, ἀρίστως ἐσκεμμένην τοῖς θεοῖς Πατράσιν, ὧν οὐδεὶς τῶν νῦν οὔτε τὴν ἐπιστήμην οἶδε τῆς ἀστρονομίας κατ' ἐκείνους τοὺς ἀρίστους, οὔτε τὸν ἁγιασμὸν ἔχει, πλὴν εἰ μήπου δοκῆσει, τὰ δ' ἄλλα ἐστὶν ἀληθείας μακράν. Τεσσάρων γὰρ ὄντων τῶν τοῦ πάσχα διορισμῶν, ὁ πρῶτος ἐντέλλεται, ὅτι δεῖ μετὰ τὴν ἰσημερίαν τὴν ἑαρινὴν τὸ πάσχα τελεῖν· ὁ δεῦτερος, ὅτι μὴ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς ἰουδαϊκῆς τελετῆς· ὁ τρίτος οὐχ ἀπλῶς μετὰ τὴν ἰσημερίαν, ἀλλὰ τὴν πρώτην μετ' ἰσημερίαν πανσέληνον, ὁ τέταρτος, ὅτι καὶ μετὰ τὴν πανσέληνον εὐθὺς τῆς ἑβδομάδος τῇ πρώτῃ. Ὅθεν οὐδεὶς ὅλως νομισάτω, ὅτι τοὺς πανταρίστους ἐκείνους θεοὺς πατέρας διέλαθε τὸ δοκοῦν τοῦτο λάθος, γὰρ παρὰ τῶν ἀστρονόμων τύχῃ βελτίονος διορθώσεως· χάριτι γὰρ Χριστοῦ ἀπὸ τῆς α' Συνόδου καὶ ἕως τοῦ νῦν αἶε τὸ πάσχα τὸ ἱερὸν μετὰ τὸ νομικὸν γίνεται καὶ ἐν Κυριακῇ, καὶ σύγχυσιν τινα οὐκ ἔγνωμεν ἵνα εἰς διόρθωσιν ἀναστῶμεν· καλῶς καὶ γὰρ διευπλώθη τοῖς ἁγίοις πατράσι, καὶ αἰωνίως διαμένει ἀπταιστον, κακῶς δὲ παρὰ τῶν νῦν ἀστρονόμων τῆς παλαιᾶς Ῥώμης ἀφῆρέθησαν αἱ δέκα ἡμέραι παρὰ τοῦ ὀκτωβρίου μηνός· πρὸς τοῖς ἄλλοις γὰρ καὶ σύγχυσιν ἐν ἑαυτῷ περιέχει τὸ νέον αὐτὸ ὠρολόγιον καὶ ἀνατροπὴν ἀναθεωρούμενον· εἰ γὰρ δι' ὄλων ρλδ'. ἐνιαυτῶν νυχθήμερον ἐν συνάγουσιν, εὐδηλον, ὅτι ἀπὸ τῆς α'. Συνόδου χιλίων διακοσίων ἐξήκοντα πέντε ἐτῶν διεληθόντων ἄχρι τοῦ νῦν, ὡς τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ παρεληλυθόντων τὸ πρῶτον ἀπὸ Χριστοῦ ἕως τῆς α'. Συνόδου, ἡμέραι μόνον ἐννέα καὶ ὦραι δέκα παρὰ μισὴν στιγμὴν συνάζονται καὶ λείπεται, εἰ δὲ δι' ἑκατὸν εἴκοσι χρόνων νυχθήμερον ἐν γενήσεται, ἔσονταὶ ἡμέραι δέκα, καὶ πλεονάζει· τὰ τοιαῦτα δὲ ἐπισημῶς φαίνονται· ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς τὴν ἐπιστήμην τὴν ἀστροθεάμονα δεινούς, τὸν μέγαν Πτολεμαῖον καὶ ἄλλους, ἐσφαλμένα ταῦτα εὐρίσκονται· ἐν τριακοσίοις γὰρ ἔτεσιν ἐκείνοι καὶ μικρόν τι πρὸς νυχθήμερον ἐν συνάγεσθαι ἀποφαίνονται, καὶ τοῦτο οὐκ ἀπὸ τῆς κινήσεως, ἁμαλὴν γὰρ ποιεῖται τὴν κίνησιν καὶ ἀπαρακλίτον, ἀλλὰ παρὰ τὴν

ἀπαρίθμησιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἑνιαυτοῦ, καὶ κατὰ τούτους ἡμέραι τέσσαρες καὶ ὄρασι πέντε καὶ στιγμαὶ εἴς. ἀπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ καὶ δεῦρο γίνονται καὶ τούτων οὕτως ἀναμετρούμενων καὶ τῇ Ἑλληνῶν σοφίᾳ ἔτι ἀναδείκνυται, ὅτι ἕξω παντὸς λόγου τὰς δέκα ἡμέρας τοῦ ὀκτωβρίου οἱ ἀστρονόμοι τῆς Ῥώμης ἐξέβαλον ἵνα φανῶσι μόνον ὡς δοκεῖ τοῖς ἀνθρώποις ποιεῖν τι, δόξης κενῆς ἕνεκα, βέλτιον δ' ἦν αὐτοῖς μὴ καινοτομεῖν καὶ τοιαῦτα μεταποιεῖν, καὶ ταῖς ἐκκλησίαις Χριστοῦ στάσεως οὐ μετρίας γίνεσθαι προξένους· ἢ κὰν βίαν μὴ ἐπάγειν ἕνεκα τοιούτων, ὅπερ τολμῶσιν οὐκ εὐλογον λογίζεται ὡς τοῖς ἀντεχομένοις τὰ καλῶς δρισθέντα τοῖς ἱεροαγίοις πατράσιν, οὐ μόνον λελογισμένον ἀλλὰ καὶ θεῖον. Καὶ ταῦτα μὲν ἡμεῖς πρὸς ἀμφοτέρω λέγομεν, σημειωσάμενοι καὶ τὸ ἀληθές α φ π γ'. ἔτος τὸ ἀπὸ τοῦ θεανθρώπου, νοεμβρίου κ'. ἰνδικτιῶνος εἴς.

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας.

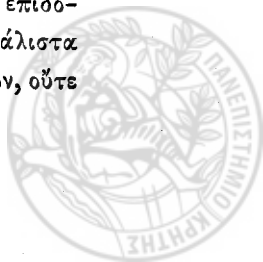
Ὁ Ἀλεξανδρείας Σίλβεστρος.

3

Ἴσον τοῦ πεμφθέντος γράμματος τῷ Φιλαδελφείας καὶ τοῖς τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐφόροις, δι' ἣν ἀπέστειλαν ἀναφορὰν ζητοῦντες περιαιρεθῆναι τινὰ τοῦ Τριωδίου, καὶ δεχθῆναι τὸ πᾶσχα ὅπερ ἐκαινοτόμησαν οἱ Ἴταλοί.

Ἱερώτατε καὶ σοφώτατε μητροπολίτα Φιλαδελφείας, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη σου τῇ ἱερότητι, εἰρήνη καὶ ἔλεος παρὰ Θεοῦ παντοκράτορος καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἅμα ταῖς χρησίμοις καὶ εὐγενέσιν ἀνδράσι καὶ ἐφόροις τοῦ ἐν Ἑνεταίαις ναοῦ τοῦ μεγάλου Γεωργίου τῶν Γραικῶν, καὶ τοῖς λοιποῖς αὐτόθι μετοίκους τῶν Γραικῶν πανοικεσίᾳ. Τὴν ἀναφορὰν ὑμῶν λαβόντες καὶ ἀναγνόντες, ἐπῆλθεν ἡμῖν θαυμάσαι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μέμψασθαι (οὐκ ἀπεικόντως) καὶ μάλισα σὲ τὸν προϊστάμενον τῷ περιουσίῳ τοῦ κυρίου λαῷ, ἅτε καὶ πρότερον περὶ τοιούτων γράψαν-

τα και μὴ εἰσακουσθέντα, τί ἔτι τῶν αὐτῶν ἀπριξ̄ ἐχόμενος και δεύτερον ἠνέσχου γράψαι; ἡμεῖς γάρ, οὐ τούτων ἕνεκα δίδοσθαι λόγον παροικεῖν ἐν Ἑνεταίαις παρεχωρήσαμέν σοι, ἀλλ' εὐλογεῖν μόνον και ἀγιάζειν τὴν ἐν αὐταῖς χριστῶνυμον, και τὰ ἀρχιερατικὰ ἐκτελεῖν· τὸ δ' ἐρωτῶντα τὸν μακαριώτατον πάπαν τῆς προσθυτέρας Ῥώμης και ζητεῖν παρ' ὑμῶν λόγον, ὡς γράφετε, εἰς τὸ πορρώτέρω οἶμαι τὴν ἐρώτησιν προβῆναι· προσεχέστερον δ' ἂν εἶη ἡμᾶς ἐρωτῆσαι, καθάπερ δὴ ὁ πάπας κύριος Γρηγόριος φαίνεται οὕτω πεπονηκῶς· καὶ τούτου δῆλον, ὅτι κακεῖνος περὶ τῆς τοῦ πάσχα διαφορᾶς ἔφθασε γράψας ἡμῖν· ᾧ και τὴν ἀπολογίαν, ἣ δυνάμειος τὸ τηνικάδε εἶχομεν, δόντες, πρὸς τε τὸ ἐκλαμπρότατον και γαληνότατον σενάτον τῶν Ἑνετῶν ὡσαύτως, ἔμεινε τὰ πράγματα ἐν εἰρήνῃ ἄχρι τοῦ νῦν και ἡσυχίᾳ. Γράφετε οὖν ἤδη, ὅτι εἰσβαλεῖν μερικὰ θέλει ἡ δυτικὴ ἐκκλησία τῶν βίβλων τῆς ἀνατολικῆς, τὰ δὲ σαφηνισθῆναι· ἀλλ' ἡ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησία νεωτερίζειν καθ' οἰονδήτινα τρόπον οὐκ εἴωθεν, ὡσπερ δ' αὖ τῇ δυτικῇ ἔργον ἀπαυστον τοῦτό γε, ᾧ και αὐτοὶ ἐπόμενοι και ἀφύκτως ἀντιποιοῦμενοι οὐ τολμῶμεν (ἄπαγε) εἰσβαλεῖν τι, ἢ σαφηνίσαι κατὰ τὸν ἐκείνων σκοπόν, ἢ τῶν παλαιῶν βίβλων περαιορθῆναι, τὸ δὴ λεγόμενον καὶ μίαν κεραίαν. Οὕτως ἡμεῖς δεδιδάγμεθα και οὕτω γνώμης ἔχομεν ὑπέκειν και ὑποτάττεσθαι τοῖς πρσγενεστέροις, ἀλλὰ και τοὺς ὑπὸ τῆς ἡμῶν μετριότητος τοιοῦτους ὀφείλεται εἶναι. Περὶ δὲ τὸ πάσχα γράφετε δοθῆναι ἄδειαν συνεορτάζειν και συμπασχάζειν τοὺς ἐν Ἑνεταίαις μετοίκους τῶν Γραικῶν τοῖς Ῥωμαίοις· ὅμως τοῦτο και μέχρι (εἰπεῖν) ψιλῆς ἐπινοίας ἐφικέσθαι ἡμῖν οὐχ οἶδον τε· σχολῆ γ' ἂν στέρξει και γράψαι και ἀποφῆνασθαι· οἶδατε γάρ καλῶς, ὅτι τὸ σχίσμα και ἡ διάστασις τῶν δύο ἐκκλησιῶν οὐκ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας συμβέβηκε πατριαρχείας, ἵνα ὦμεν ὀφείλεται, ἄτε τὸ ἠνωμένον διαζεύξαντες και τὸ διεζευγμένον ὡσαύτως ἐνώσαι· ἀλλὰ πρὸ χρόνων ἰκανῶν ἡ Ῥωμαϊκὴ ταῖς καινοτομίαις οἰσρηλαθεῖσα μένει οὐ μόνον ἀμεταστρεπτί, ἀλλὰ και διαφόροις ἐπιδόσεσιν αὐξουσα τὴν διάστασιν, ὡς ταῖς πᾶσι δῆλον, και μάλιστα ἤδη γέγονε καταφανές· ἀλλ' οὐδ' οὕτως εἶχομεν σκάνδαλον, οὔτε

θέλομεν ἔχειν μετ' αὐτῶν· εἰδ' αὐτοὶ, ὡς ἐκ τῶν γεγραμμένων ὑμῖν τεκμαίρεται, σκοπὸν ἔχουσιν ἐνοχλῆσαι, ὅπερ (οἶμαι) ἀπίθανον, φέρειν ἐφείλετε· ὁ μὲν γὰρ πικρῶν καιρὸς ὀδυνῶν καὶ θλίψεων, ὁ δὲ μέλλων χαρᾶς καὶ ἀνταποδόσεως. Μένε τοιγαροῦν ἐν τῇ ἐνότητι τοῦ πνεύματος, ἱερῶτατε ἀδελφε, τῇ μητρὶ σου καὶ τῷ δικαίῳ χαριζόμενος, τοὺς ὀλιγοψύχους παραμυθούμενος τοὺς ἀσθενοῦντας τῇ πίστει προσλαμβάνόμενος, τὰς τε παραδόσεις τῆς ἐκκλησίας ἀπριξ κατέχων, τὸ διδάσκειν ἐλευθέρῃ φωνῇ καὶ γεγονωτέρῃ, καὶ οὐδὲν ἀποστρεφόμενος εἶγε ὑφ' ἡμῶν μικρὸν ἐνούγησ'· πατὴρ γὰρ ἐπιτίμησις, ἡδὺ φάρμακον, ἅτε πλεόν ἔχον τοῦ δάκνοντος τὸ ὠφέλιμον· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις, εἴη σοι.

Ἐγράφη κατὰ τὸ ζυς' Ἰουλίου ς' Ἰνδικτιῶνος γ'.

Γ'

Καθιδρύσις Ῥωσικοῦ πατριαρχείου.

ΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΑΡΣΕΝΙΟΥ.

Γίνωσκε πάλιν, ἀδελφέ, τῇ πρώτῃ τοῦ Μαΐου ἐν κάστρῳ Δόβι ἤλθέ μοι γράμμα τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ σοφοῦ, τοῦ νέου τε Ἰώβου, τοῦ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ παναγιωτάτου, καὶ δημοτρόπου τρόποις τε προφήτου Ἱερεμίου καὶ ἔγραφέ με νὰ ἐλθῆ ἀπ' ἐκεῖ νὰ πηγαίνῃ εἰς μέγαν Ἰωάννην τε Λεχίας καντζηλέρην, νὰ λάβῃ γράμμα ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ ῥηγὸς Λεχίας, νὰ εὐγηρῇ τὰ σύνορα Ασχίας, Λιθβανίας, νὰ πορευθῆ πρὸς μέγιστον Ῥωσσίας βασιλέα, Θεόδωρον ἐρθόδοξον τὸν κράτιστον καὶ μέγαν. Καὶ ὡς τὸ γράμμα εἶδα ἔγὼ λίαν πολλὰ ἐχάρην, ἀνέστην ἐκ τῆς κλίνης μου, ταχέως ἐτοιμάσθην, ἵππους, ἀμάξι ἀγόρασα καὶ ὅσα κάμνουν χρεῖα, τὰ πράγματά μου ἔβαλα ὅλα εἰς ὄρδινίαν. Καὶ μεθ' ἡμέρας οὐ πολλὰς ἤλθεν ὁ πατριάρχης εἰς τῆς Λεχίας σύνορον, κ' ἔστειλε καντζηλέρης ἀνθρώπους του καὶ γράμματα εἰς αὐτὸν νὰ πηγαίνουσι, εἰς τὸ Ζαμόσκι κάστρον του αὐτὸν νὰ προσκαλέσωσι. ἤκουσα πῶς ἀπέρασε, ἔς τὸν καντζηλέρην πάγει, ἐγὼ καὶ ἐβιάστηκα κ' ἔφθασα ἔς τὸ Ζαμόσκι. Παρασκευῆ ἐκίνησα μέσα ἀπὸ τὸ Δόβι,

ἡμέρα τῆ Κυριακῆ ἔφθασα ἔς τὸ Ζαμόσκι.
 Ἀντάμωσα καὶ ἔβαλα τότε τὸν πατριάρχην
 μετάνοιαν ἔδαφίνην, μ' εὐλάβειαν μεγάλην
 προσκύνησα, ἐφίλησα τὴν κεφαλὴν καὶ γόνα'
 τῆ εἰκοστῆ Μαΐου τε Κυριακῆ ἡμέρα
 εὐλόγησε, συγχώρησεν, εἶπέ μοι νὰ καθίσω,
 καὶ λόγους εἶπε λυπηροῦς, καὶ ἤλθέ μοι νὰ κλαύσω,
 πάθη τὰ πολυφήγητα πῶπαθε ἔς τὴν Τουρκίαν,
 εἰς Πόλιν, εἰς τὴν Ῥόδον τε ἐκεῖ ἔς τὴν Ἑξορίαν.
 Εἶπε κ' ἐμένα, πῶς ἔχεις ἐδῶ εἰς τὴν Λεχίαν ;
 Ὡ δέσποτα, καλῶς, εἶπα, μ' εὐχὴν σου τὴν ἁγίαν.
 Τότε καὶ τὸν ἀνήγγειλα διὰ νὰ πάγω μ' αὐτὸν
 εἰς μέγαν τὸν ὑπέρτατον τὸν βασιλέα Ῥοῦσον.
 Αὐτὸς μὲ ἀποκρίθηκε μὲ εὐμορφον τὸ σχῆμα,
 εἰλθέ, παιδί μου, μετ' ἐμὲ νὰ πᾶμε ἔς τὴν Ῥωσίαν.
 Ὁ καντζηλέρης ὁ λαμπρὸς πολλὰ ἐφίλευσέ τον,
 αὐτὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους του καὶ ὅσοι ἦσαν μ' αὐτὸν
 κι' ἀπ' ἐκεῖ μὲ πολλαῖς τιμαῖς τὸν ἔστειλε νὰ πάγη,
 μὲ ὀρισμὸν τοῦ κράλη τε ἐκ τῆς Λεχίας νὰ ἔγῃ.
 ἀνθρώπους μᾶς παρέδωκε νὰ πᾶμεν ἔς τὸ Μπερέστι,
 ἕως τὸ σύνορον ἐκεῖ ὁποῦ ἔναι εἰς τὴν μέσην
 Λεχίας Λιτβανίας τε, ἐκεῖ καὶ κόνεψάν μας,
 καλὰ μᾶς δεξιώθηκαν ἐκεῖ καὶ φίλευσάν μας.
 Ἀπ' ἐκεῖ ἐξεβήκαμεν ἔς τὴν Βίλνα νὰ ὑπᾶμεν
 ἀνθρώπους μᾶς παρέδωκαν ἕως ἐκεῖ νὰ πᾶμεν.
 Εἰς πέντε ὀλοπλέρωταις ἡμέραις ἔφθασάμεν
 ἀπὸ τοῦ Μπερέστι ἡμεῖς ἔς τὴν Βίλνα κονεψάμεν.
 Καὶ ὡς τὸ ἤκουσαν ἐκεῖ οἱ ἄρχοντες καὶ ἄλλοι,
 ὅλοι μᾶς προὔπαντησαν μικροὶ τε καὶ μεγάλοι.
 Καὶ εἶδα πολλοὺς ἄρχοντας πολλὰ πεπλουτισμένους,
 ἀλλ' ἓνας ὑπερέβαινεν ἐξάαιρετα τοὺς ἄλλους
 σύμβουλος ἦτον τοῦ λαμπροῦ τοῦ κράλη τῆς Λεχίας
 καὶ λογοθέτης μέγιστος ὅλης τῆς Λιτβανίας.
 Ποκάρτην τὸν ἐλέγασιν τὸν εὐγενῆ τὸν ἄρχον

ἐκείνον τὸν ὀρθόδοξον ἐξαίρετον τῶν ἄλλων·
καλὰ μᾶς δεξιώθηκαν καὶ κατεφίλευσάν μας,
ἡμέρας δύο καὶ δεκα, ποῦ νὰ ᾗχουν τὴν εὐχὴν μας.
Ποκάρπης ἐνδοξότατος ὁ εὐγενής ὁ ἄρχων
φιλίαν ἔδειξε πολλὴν ἐξαίρετα τῶν ἄλλων.

Ἄπ' ἐκεῖ ἐκινήσαμεν νὰ πᾶμεν εἰς τὴν Ὅρσαν,
εἰς ἄκρον κάστρον Λιθβανιάς σιμὰ εἰς τὴν Ῥωσίαν·
ἀνθρώπους μᾶς παρέδωκαν ἐκεῖ διὰ νὰ πᾶμεν,
εἰς μέρας δέκα φθάσαμεν ἐκεῖ κ' ἐκονεψάμεν·
καλὰ μᾶς δεξιώθηκαν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι,
καλὰ καὶ μᾶς ἀπέστειλαν ἕως Ῥωσίας κάστρον,
εἰς κάστρον ὁποῦ λέγουσι Σμολεσίικον τὴν κλησιν,
ὁποῦ ᾗναι μεγαλώτατον σιμὰ ᾗ τὸν Βορυσθένην,
Ὁ βόιθονδας ἀπέστειλεν, ὁποῦ ᾗ τὸ κάστρον ἦτον,
ἀνθρώπους καὶ μᾶς ἤφεραν εἰς οἴκους, ὁποῦ ἦτον
ἔξω ἐκ τὸ τειχόκαστρον μέσα εἰς τὸ παζάρι,
καλὰ μᾶς ἐκονεψάσι μετὰ τιμὴν μεγάλην.
Καὶ πάλιν ἐξαπέστειλε καὶ ὄλους μᾶς ἐγράψαν,
ὄλους μας σιτερέσιον κατὰ τιμὴν ἐγράψαν.

Ἀνθρώπους τε ἀπέστειλε ταχέως νὰ πηγαίνουν
τὸν βασιλέα μέγιστον τὸ μήνυμα νὰ δώσουν.
Φαγόποτα μᾶς ἔδιδε τὴν καθεκάστην μέραν
αὐτὸς καὶ ὁ ἐπίσκοπος πολλὰ καὶ τιμημένα·
ὁμοίως σιτερέσια ἔδιδαν καθ' ἡμέραν,
ὄλους κατὰ τὴν τάξιν μας ἐπλέροναν καθ' ἕνα.

Ὁ βασιλεὺς ὡς ἤκουσεν ἀπέστειλεν ἀνθρώπους,
ταχέως νὰ πηγαίνωμεν ἀντάμα μετ' ἐκείνους,
καὶ γράμματα μᾶς ἤφεραν ἀπὸ τὸν βασιλέα,
τὸν πατριάρχην ἔγραφαν τοιούτως καὶ ἐλέγαν :

Θεόδωρος ὀρθόδοξος ὁ μέγας βασιλέας
Βλαντιμερίου, Μόσχοβου, μεγάλης τῆς Ῥωσίας,
Ἄστραχανίου, Κάζανιού, μεγάλου Νογρατίου,
καὶ Ῥαζανίου μέγιστου ἐκείνου τοῦ μεγάλου,
καὶ πάσης γῆς ἀρκτώριας μεγάλου Συμπηρίου,

παρακαλῶ καὶ δέομαι ἐσένα, δέσποτά μου,
 νὰ λάβῃς κόπον νὰ ἐλθῆς ἐδῶ ἔς τὴν Μοσχοβίαν,
 ἐσένα ν' ἀπολαύσωμεν κ' εὐχὴν αὐτὴν ἀγίαν.
 Τότε καὶ ὁ ἐπίσκοπος καὶ βόιβονδας τοῦ κάστρου
 εἰς ἐκκλησίαν πῆράν μας, ὁποῦ ἔναι εἰς τὸ κάστρον
 ἐκεῖ ἐλειτουργήθημεν τῶν κορυφαίων ἡμέρα
 ἀγίου Πέτρου Παύλου τε, Σαββάτω τε ἡμέρα.
 Ἄπ' ἐκεῖ ἐκινήσαμεν εἰς Μόσχοβον νὰ πάμεν,
 μ' ἀνθρώπους τῶς βασιλικούς ἐκεῖ διὰ νὰ πάμεν
 Φαγόποτα μᾶς ἔδιδαν τὴν καθεκάστην μέραν
 ὅλα τῆς βασιλείας τε καὶ τὸ ταχὺ καὶ σφόδρα.
 Εἰς δέκα μέρας φθάσαμεν τὸν Μόσχοβον τὸ κάστρον
 ἐκεῖνο τὸ περβόητον τὸ καλοτειχισμένον.
 Εἰς οἴκους μᾶς ἐκάνεψαν, ὁποῦ ἔταν ἐπισκόπου
 τοῦ κάστρου τοῦ ὀνομαστοῦ μεγάλου Ἰβανίου,
 μὲ προῦπάντησιν καλὴν πολλῶν καλῶν ἀρχόντων
 μὲ πλῆθος ἀναρίθμητον ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων
 Ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν ἄρχοντας τιμημένους
 καὶ ἄλλους ὑπηρέτας τε πολλοὺς παραστεκᾶτους
 φαγόποτα μᾶς ἔδιδαν τὴν καθεκάστην μέραν
 ἄξια καὶ διάφορα ἀπὸ τῆς βασιλείας
 τραπεζαρέοι, μάγειροι, κερνάτοροι καὶ ἄλλοι,
 καὶ ὅλοι παῖδες ἤσασαι μικροὶ τε καὶ μεγάλοι.
 Ὁ βασιλεὺς ἐκάλεσε τὸν μέγαν πατριάρχην
 νὰ πάγῃ νὰ τὸν ἐνωθῆ ἔς τὸ μέγα τὸ παλάτι
 ἀνθρώπους ἔστειλε πολλοὺς μαργαροφορεμένους,
 ὄλους μὲ χρυσοχάζδια εὐμορφα στολισμένους.
 Ὁ πατριάρχης κίνησε νὰ πάγῃ ἔς τὸ παλάτι
 ἐμπρὸς ὑπᾶν οἱ ἄρχοντες μικροὶ τε καὶ μεγάλοι,
 καὶ ὅπισθεν καλόγεροι οἱ μαυροφορεμένοι,
 ἔς τὴν μέσσην μ' αὐτὸν ἤμεσθαι ἡμεῖς οἱ μαντοφόροι,
 Μονεμβασιᾶς ὁ σοφός, κ' ἐγὼ ὁ Ἐλασσῶνος
 Ἄρσένιος ὁ ταπεινός, ὁποῦ ἔμαι ἐξ Ἑλλάδος.
 Εἰς τὸ παλάτι πήγαμεν πλησίον εἰς τὴν σκάλα

ἐκείνην τὴν παμμέγιστον τὴν εὐμορφὴν τὴν σκάλα,
ἐκεῖ καὶ ἐπεζεύσαμεν διὰ νὰ πᾶμεν ἄνω
ἐκεῖ πάλιν μᾶς ἤφεραν εὐμορφον τὸ μαντάταν
ἄρχοντες ἀξιέπαινοι ἀπὸ τὸν βασιλέα :
τοιούτως ἀποκρίθησαν ἀπὸ τὸν βασιλέα.

Θεόδωρος ὁ ἔνδοξος ὁ μέγας βασιλέας,
ὁ αὐτοκράτωρ μέγιστος μεγάλης τῆς Ῥωσίας,
παρακαλεῖ καὶ δέεται ἐσένα, πατριάρχην,
νὰ ὀρίσης νὰ πηγαίνωμεν ἀπάνω ἔς τὸ παλάτι.

Ὁ πατριάρχης ἅγιος πρὸς τούτους οὕτως ἔφη :
τοῦ βασιλέως ὀρισμὸς χωρὶς ἄλλο νὰ γένη.

Κι' ἀπέκει ἐκινήσαμεν νὰ πορευθῶμεν ἄνω,
μ' ἀνθρώπους ἀναρίθμητους ὁμοῦ μὲ τῶν ἀρχόντων.

Καὶ πάλιν ἐξαπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας
ἄρχοντας ἐνδοξότατους τοὺς δύο λογοθέτας·
κ' ἐκείνοι ἐπροσκύνησαν, τούτους τοὺς λόγους εἶπαν,
τοῦ βασιλέως λόγια τὸν πατριάρχην εἶπαν :

Θεόδωρος ὁ βασιλεὺς ὁ αὐτοκράτωρ μέγας,
τῶν βασιλέων βασιλεὺς καὶ πάσης τῆς Ῥωσίας,
παρακαλεῖ καὶ δέεται πρὸς αὐτὸν νὰ πηγαίνης
νὰ σὲ ἰδῆ ἐπιθυμεῖ, καὶ νὰ τὸν εὐλογήσης.

Καὶ πάλιν ἔφη πρὸς αὐτοὺς ὁ θεῖος πατριάρχης
τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πάσης οἰκουμένης :
τοῦ βασιλέως ὀρισμὸς χωρὶς ἄλλο νὰ γένη,
εἰς χρόνους ὑπεράπειρους πάντα νὰ βασιλεύη.

Καὶ δύο τὸν ἐλάβασιν ἀπὸ ταῖς ἀμασχάλαις,
ὅσον ὁποῦ ἐπήγαμεν ἕως ταῖς δύο θύραις,
ὁποῦ ἔτον τὸ παλάτιον τὸ περιχρυσωμένον,
καὶ βασιλεὺς ὁ μέγιστος ποῦ κάθιστον ἔς τὸν θρόνον.

Ὡς εἶδὲ μᾶς ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ θρόνου ἔστη,
καὶ κάτω ἐκατέβηκε μὲ σκήπτρον εἰς τὸ χέρι.

Ὁ πατριάρχης ἔστη δὲ σιμὰ ἔς τὸν βασιλέα,
καὶ πρῶτα ἐπροσκύνησε τὴν εὐμορφὴν εἰκόνα,
ἐκείνην τὴν ἐξαίρετον τὴν δέσποιναν τοῦ κόσμου,

ἀγίας θεομήτορος, μεσήτριας τοῦ κόσμου,
 ὁποῦ 'τον μὲ ῥομπίνια μὲ λίθους ἀδαμάντους,
 μὲ ζάμφειρους, τοπάζια, καὶ μὲ πολλοὺς μαργάρους,
 κ' ἦτον ἐντὸς εἰς τὸ θρονὶ ἀπάνω βασιλέως,
 ὀλίγον ὑψηλότερα ἀπὸ τοῦ βασιλέως.

Κι' ἀφόντης ἐπροσκύνησεν ἐκείνην τὴν εἰκόνα
 ὁ πατριάρχης, ἔστηκε σιμὰ 'ς τὸν βασιλέα,
 τότε αὐτὸς ἐσήκωσε χεῖρά του τὴν ἀγίαν
 εὐχήθηκεν, εὐλόγησε πολλὰ τὸν βασιλέα,
 χρόνους νὰ ζήσῃ περισσοὺς καὶ αὖξῃσιν νὰ κάμῃ,
 τὴν βασιλείαν ποῦ κρατεῖ πολλὰ νὰ τὴν αὖξάνῃ,
 τὰς βασιλείας πάσας τε ὅλας νὰ κυριεύσῃ,
 αὐτὸν νὰ προσκυνήσωσιν Ἀνατολὴ καὶ Δύσι.
 Καὶ πάλιν εἶπε πρὸς αὐτὸν, διάδοχον ν' ἀφήσῃ
 ἐκ τῆς οὐφύος τῆς αὐτοῦ 'ς τὸν θρόνον του νὰ κάτῃ.

Τότες ὁ μέγας βασιλεὺς μὲ εὐμορφον τὸ σχῆμα,
 μὲ ὅλα διαδήματα μὲ ὅλην τὴν κορώναν
 ἔκλινεν ἐπροσκύνησεν, εἶπε τὸν πατριάρχην :
 εὐχαριστῶ σε, δέσποτα καὶ μέγα πατριάρχη.
 Θεὸς ὁ παντευλόγητος ὁ ἐφορῶν τὰ πάντα,
 τὰ ὅσα μὲ εὐχήθηκες νὰ μὲ τὰ δώκῃ πάντα.

Καὶ πάλιν εἶπε πρὸς αὐτόν : δέσποτα καλῶς ἦλθες,
 ὁποῦ ἴθην ἀγιότης σου 'ς ταῖς ἐδικαῖς μου μέραις.

Κ' ἀπέκει πῆγε κ' ἔκατσε ἀπάνω εἰς τὸν θρόνον,
 'ς τὸν μέγαν τὸν ὑπέρτατον τὸν περιχρυσωμένον.

Ὁ βασιλεὺς ἐπρόσταξε νὰ κάτῃ ὁ πατριάρχης
 ἐκ δεξιῶν πλησίον του μετὰ τιμῆς μεγάλης
 ὥρισε καὶ ἐκαθήσαμεν κ' ἡμεῖς ἐκεῖ 'ς τὸ πλάγι,
 ἐκ δεξιῶν πλησίον του σιμὰ 'ς τὸν πατριάρχην.

Ὁ βασιλεὺς ποῦ κάθητον ἀπάνω εἰς τὸν θρόνον,
 μὲ χεῖρά του τὴν δεξιὰν ἐκράτιε τὸ σκῆπτρον,
 ἐκείνο τὸ ἐξάισιον τὸ πολυτιμημένον,
 ὁποῦ 'χε λίθους ἐκλεκτοὺς, εὐμορφα καμωμένον,
 τοπάζια, μπαλάσια καὶ εὐμορφα ῥομπίνια,

ἀδάμαντους παμμέγιστους, καὶ ἐκλαμπρα ζαφείρια, εἶχε καὶ εἰς τὸ πλάγι του τὴν σφαῖραν τὴν μεγάλην δλόχρυσον, ὁποῦ δηλοῖ ὄλην τὴν οἰκουμένην.

Οἱ πάντες ὄλοι ἐστέκονταν μ' εὐλάβειαν μεγάλην, οἱ Κνέζοι τε καὶ ἄρχοντες καὶ ὄλ' οἱ καλογέροι.

Καὶ πάλιν ἐσυχώθηκεν ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν :
εὐλόγησόν με, δέσποτα ἀξιοτιμημένε.

Καὶ πάλιν ἐπλησίασε καὶ κατευλόγησέ τον, εὐχήθηκεν, ἀγίασε κ' ἐπολυχρόνησέ τον.

Κ' ἀπ' ἔκει προσκηνήσαμεν κ' εὐγήκαμεν οἱ πάντες, ὁ πατριάρχης καὶ ἡμεῖς μετὰ τιμαῖς μεγάλαις καὶ τότες ἐπορευθήμεν μετὰ πολλῶν ἀνθρώπων εἰς οἴκους, ὁποῦ ἤμεστον μετὰ πολλῶν ἀρχόντων· ἐκεῖ καὶ ἐκαθήσαμεν ἡμέρας κ' ἑβδομάδας μ' ἀνθρώπους τε βασιλικούς μὲ πλείστους ὑπηρέτας.

Ὁ πατριάρχης μῆνυσε, ἀπ' ἔκει ἵνα εὐγή. εἰς θρόνον του νὰ πορευθῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τότες ὁ ἀξιέπαινος ἄρχων κυρὸς Μπορούσης, τοῦ βασιλέως πρῶτιστος καὶ μαιμίων βασιλίσης καὶ Κασανίου ἄρχων τε ἐκείνου τοῦ μεγάλου, ὁπῶχει φήμην περισσὴν ἔς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, ἔς τὸν πατριάρχην ἔφθασε μετὰ τιμῆς μεγάλης, καὶ χεῖρά του ἐφίλησε μ' εὐλάβειαν μεγάλην, χαιρετισμὸν τὸν ἔδωκεν ἀπὸ τὸν βασιλέα, καὶ ἀπὸ τὴν βασιλίσσαν ἐκείνην τὴν ἁγίαν.

Ὁ πατριάρχης ἠχῆθηκε καὶ κατευλόγησέν τους, ἐρώτησε πῶς ἔχουσι πῶς εἶναι ἔς τὴν ὑγιάν τους· Ὁ ἄρχων ἀποκρίθηκε καὶ εἶπε δι' ἐκείνους, μετὰ τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα καλὰ ναι ἔς τὴν ὑγιάν τους.

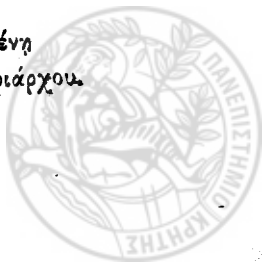
Ὁ ἄρχων ἐσηκώθηκε κ' εἶπε τὸν πατριάρχην μὲ φόβον καὶ μ' εὐλάβειαν καὶ μ' εὐμορφην τὴν τάξιν τοὺς λόγους ὁποῦ εἶπέ τον ὁ μέγας βασιλέας

Θεόδωρος ὁ μέγιστος μεγάλης τῆς Ῥωσσίας :

Ὁ πατριάρχα μέγιστε τῆς Κωνσταντινουπόδλης,

ἁγίων ἁγιώτατε τῆς οἰκουμένης ὅλης,
 παρακκλῶ σε δέομαι τοὺς λόγους μου ν' ἀκούσῃς
 ἐκείνους ὁποῦ εἶπέ μοι ὁ βασιλεὺς Βελίκης,
 Θεόδωρος ὁ κράτιστος ὁ μέγας βασιλέας
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ ὅλης τῆς Ῥωσίας,
 παρακκλεῖ καὶ δέεται ἐσὶ νὰ ἀπομείνῃς,
 ἐδῶ ἔς τὸν μέγαν Μόσχοβον νὰ ἦσαι πατριάρχης
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ τῆς Ῥωσίας πάσης,
 καὶ μέγας νὰ ᾽νομάζῃσαι ὅλης τῆς οἰκουμένης,
 ᾽σόδημα νὰ ᾽χῃς περισσὸν ἀμέτρητον τοῦ κόσμου
 ἐσὺ καὶ οἱ ἀνθρώποι σου καὶ ὅλ' οἱ συγγενεῖς σου.
 Ὁ πατριάρχης ἤκουσε τοὺς λόγους τοὺς τοιοῦτους,
 πρὸς αὐτὸν ἀποκρίθηκε καὶ εἶπε λόγους τούτους :
 Θεόδωρον εὐχαριστῶ τὸν βασιλέα μέγαν,
 καὶ δέσποιναν βασιλίσσαν Εἰρήνην τὴν ἁγίαν,
 πῶς ἔχουν πόθον περισσὸν εὐλάβειαν μεγάλην,
 καὶ νὰ τιμήσουν ἀγαποῦν αὐτῶν τὴν βασιλείαν,
 καὶ ν' ἀποκτήσουν βούλονται ἴδιον πατριάρχην,
 ὁποῦ ᾽ναι πράγμα τίμιον εἰς πᾶσαν οἰκουμένην.
 Ἄμῃ αὐτὸ ποῦ δρίζουσιν οὐ δύναται νὰ γένη,
 ὅτι μὲ ἀπαντέχουσι μικροὶ τε καὶ μεγάλοι,
 ἀρχιερεῖς, καὶ ἱερεῖς, καὶ ὅλ' οἱ καλογέροι,
 καὶ πάντες ὅσοι θρῖσκονται ἐν Κωνσταντινουπόλει.
 Ἄλλὰ τοῦ βασιλέως μας τὸ θέλημα νὰ γένη,
 μὲ νόμον καὶ μ' ἀρχιερεῖς ἄλλος ἐδῶ νὰ γένη.
 Τότε πολλὰ λυπήθηκεν ἄρχων κυρὸς Μπορούσης,
 τὸ πῶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μείν' ὁ πατριάρχης.
 Καὶ ἔλαβε συγχώρησιν νὰ πάγῃ ἔς τὸ παλάτι,
 τοῦ πατριάρχου λόγια τὸν βασιλεῆ νὰ εἶπῃ.
 Εἰς τὸ παλάτι ἔφθασε τὸν βασιλέα νὰ εἶπῃ
 τοὺς λόγους, ὁποῦ ἤκουσε καὶ πατριάρχης εἶπεν
 Ὁ βασιλεὺς ὡς ἤκουσε πολλὰ τὸ ἐλυπήθη,
 καὶ εἶπε : τί νὰ πράξωμεν; τὸ θέλημα ἅς γένη
 Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος, κ' αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου.

Ἄς ἔλθουν οἱ ἀρχιερεῖς, ὅσοι κι' ἂν εἶναι ὄλοι,
 ἀρχιμανδρῖται μέγιστοι καὶ ὄλ' οἱ ἡγουμένοι.
 Καὶ ὀρισμὸν ἀπέστειλε ταχέως νὰ πηγαῖν
 ἀρχιερεῖς νὰ ἔλθωσι καὶ ὄλ' οἱ ἡγουμένοι.
 Καὶ πάντες ἐσυνάχθησαν καὶ σύνοδον ἐποίησαν
 μέσα εἰς τὸ παλάτιον μετὰ τὸν βασιλέα.

Οἱ πάντες ὄλοι εἶπασιν, ἂν θέλῃ πατριάρχης
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἄλλης τῆς οἰκουμένης,
 αὐτὸν ἡμεῖς νὰ ἔχωμεν ὅσῳ ἔσται ἡ ζωὴ του,
 καὶ ὄλοι μας νὰ ἤμεσταν εἰς τὴν ὑποταγὴ του.

Ὁ βασιλεὺς, ἀρχιερεῖς, καὶ ὄλοι τῆς συνόδου,
 ἐστείλασι τὸν ἄρχοντα Ἀνδρέαν τοῦ Τζαλκάνου,
 ἄνθρωπον γέρον, θαυμαστὸν, πολλὰ πεπαιδευμένον,
 τίμιον καὶ ἐνάρετον καὶ λίαν φημισμένον,
 καὶ τὸν αὐτοῦ αὐτάδελφον τὸν ἄρχοντα Βασίλην,
 τὸ τῆς συνόδου βούλευμα νὰ ποῦν τὸν πατριάρχην.
 Καὶ ἦλθαν καὶ ἐνώθησαν τὸν μέγαν πατριάρχην,
 δεσπότην ἀξιεπαινον εἰς πᾶσαν οἰκουμένην,
 τὴν χεῖρά του ἐφίλησαν καὶ κεφαλὴν καὶ γόνα,
 αὐτὸς καὶ τοὺς εὐλόγησε μὲ χεῖρά του ἁγίαν.
 Τότε καὶ τὸν ἀνήγγειλαν τὰ τῆς συνόδου πάντα,
 τοῦ βασιλέως τὴν βουλὴν καὶ τῆς συνόδου ὄλα.

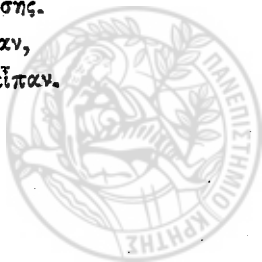
Ἄκουε, ἀγιώτατε καὶ θεε πατριάρχα,
 ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος δ' ἰσχυρὸν τὴν Ῥωσίαν,
 Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν τε, μεγάλην ἀρκτωρίαν,
 ἀρχιερεῖς, ἡγούμενοι ὅπου ἔσται τὴν Ῥωσίαν,
 πικρακαλοῦν καὶ δέονται νὰ ἦται πατριάρχης,
 ἐδῶ ἔς τὴν βασιλείαν μας καὶ νὰ πατριαρχεῖς,
 βίον νὰ ἔχῃς περισσόν, χαρίσματα μεγάλα,
 χωρία, κάστρη περισσὰ μικρὰ τε καὶ μεγάλα
 καὶ πάλιν σιτερέσια ἀπὸ τὴν βασιλείαν,
 ἀπ' ἄσπρα τὰ νογράτια τὴν καθ' ἡμέραν χίλια
 καὶ ὄλοι σου οἱ ἄνθρωποι νὰ ἔχωσι χωρία,
 πολλὴν τιμὴν καὶ πλουτισμὸν καὶ ὅσα κάμνουν χρεῖα.

Οὕτως ἐκεῖνοι εἶπασι καὶ ἔβαλον μετάνοιαν.

Ὁ πατριάρχης ἔφησεν εἶπε τοιοῦτα λόγια :
 Θεόδωρον τὸν κράτιστον τὸν μέγαν βασιλέα,
 καὶ δέσποιναν βασιλίσσαν Εἰρήνην τὴν ἁγίαν
 εὐχαριστῶ τὰ μέγιστα πῶς ἔχουν πόθον μέγαν,
 ὁμοίως καὶ τὴν σύνοδον ἐτούτην τὴν ἁγίαν,
 καὶ νὰ τιμήσουν ἀγαποῦν αὐτῶν τὴν βασιλείαν
 καὶ πατριάρχης νὰ κληθῶ ἔς αὐτῶν τὴν βασιλείαν,
 Ἐτοῦτο εἶν' ἀδύνατον ὧδε ἐγὼ νὰ μείνω
 καὶ πατριάρχης Μόσχοβου ἐγὼ διὰ νὰ γένω.
 Ἄρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ οἱ πολῖται ὅλοι
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως μικροὶ τε καὶ μεγάλοι
 ἐδῶ μὲ ἀποστείλασι ταχέως ἵνα ἔλθω,
 τὸν βασιλέα νὰ ἰδῶ ταχέως νὰ πηγαίνω.
 Μητέρα μας τὴν Ἐκκλησιάν ἐκείνην νὰ φυλάξω
 τὴν ἀχαμνὴν καὶ γηραιὰν ἐκείνην ἢ ἀναθρέψω,
 ὁπῶχει τέκνα περισσά, καὶ κατεπροίκισέ τα
 βίον πολὺν τὰ ἔδωκε καὶ κατεπλούτισέ τα,
 καὶ νῦν τὴν ἐγκατέλιπαν καὶ δὲν τὴν ἐνθυμοῦνται,
 νὰ ἔχη πάντα πλουτισμὸν καὶ νὰ παρηγορῆται.
 Ἐγὼ ἔμαι πρῶτός της υἱὸς ἀπὸ τῶν ἄλλων πάντων
 ἐκδικητῆς καὶ φυλακτῆς τῶν ἀδελφῶν μου πάντων·
 γηροκομῆσαι βούλομαι μητέρα μας τὴν γραιὰν,
 εὐχὴν αὐτῆς νὰ λάβωμεν ἐκείνην τὴν ἁγίαν,
 καὶ κληρονόμοι ἄξιοι νὰ γένωμεν ἐκείνης
 εἰς ὅλα της τὰ κτήματα, ὡς εἶναι ἡ βουλή της.
 Ἄμῃ ἐγὼ μὲ θέλημα ἐκείνης τῆς μητρός μου
 καὶ μὲ τὴν γνώμην τῶν πολλῶν πάντων τῶν ἀδελφῶν μου,
 μὲ νόμον καὶ μὲ τάξιν τε νὰ ποίσω πατριάρχην
 εἰς Μόσχοβον τὸν μέγιστον εἰς τὴν Ῥωσσίαν ὅλην,
 νὰ πληρωθῇ τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως πάσης
 μεγάλης τῆς Ῥωσσίας τε καὶ τῆς συνόδου πάσης.

Ἐκεῖνοι ἐπροσκύνησαν εἰς τὸ παλάτι πῆγαν,
 τὸν βασιλέα σύνειδαν τούτους τοὺς λόγους εἶπαν.

Οἱ ἅπαντες ὡς ἤκουσαν, λύπη τοὺς πῆρεν ὄλους,
ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς μικροὺς τε καὶ μεγάλους,
καὶ εἶπαν, τί νὰ πράξωμεν; τὸ θέλημα ἄς γένη
Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος κ' αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου.

Καὶ πάλιν τότες ἔστειλαν δύο τῶν ἐπισκόπων
τιμίους κ' ἐναρέτους τε ἐξαίρετους τῶν ἄλλων
εἰς πατριάρχην ἤλθασι μετὰ τιμῆς μεγάλης,
τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πάσης οἰκουμένης,
προσκύνησαν, ἐφίλησαν χεῖρά του τὴν ἁγίαν,
χαριετισμὸν τὸν εἶπασιν ἀπὸ τὸν βασιλέα!

Ὁ βασιλεὺς ὁ μέγιστος Ῥωσσίας τῆς μεγάλης,
χαριετισμὸν ἀπέστειλε τῆς σῆς ἁγιωσύνης,
ὁμοίως καὶ ἡ δέσποινα βασίλισσα Εἰρήνη,
καὶ σὺν αὐτοῖς ἀρχιερεῖς καὶ τῆς συνόδου ὄλοι,
καὶ πιστευσον, ὦ δέσποτα, ὁ βασιλεὺς καὶ ὄλοι
πολλὰ τὸ ἐλυπήθησαν μικροὶ τε καὶ μεγάλοι
τὸ πῶς καὶ δὲν ἀπόμεινες νὰ ἦσαι πατριάρχης
Ῥωσίας τῆς μεγάλης τε καὶ πάσης οἰκουμένης,
νὰ ἔχης πλοῦτον περισσόν, χαρίσματα μεγάλα,
κάστηρ, χωρὶα περισσὰ μικρά τε καὶ μεγάλα,
καὶ πάλιν σιτερέσιον ἀπὸ τὸν βασιλέα
ἀπ' ἄσπρα τὰ νοργάτια τὴν κάθ' ἡμέραν χίλια,
καὶ ὄλοι σου οἱ ἄνθρωποι νὰ ἔχωσι χωρὶα,
πολλὴν τιμὴν καὶ πλουτισμὸν καὶ ὅσα κάμνουν χρεῖα.
Ἄλλ' ἐπειδὴ οὐ δύνασαι ἐδῶ νὰ ἀπομείνης
καὶ τῆς Ῥωσίας νὰ γενῆς ἴδιος πατριάρχης,
παρακαλοῦν καὶ δέονται μικροὶ τε καὶ μεγάλοι,
ὁ βασιλεὺς, βασίλισσα καὶ ὄλ' οἱ ἐπισκόποι
ᾧδε ἔς τὸν μέγαν Μόσχοβον νὰ ποίσης πατριάρχην
ἐκεῖνον ποῦ ἐψήφισεν ὁ βασιλεὺς καὶ ὄλοι.
Καὶ τώρα ὄλοι δέονται ἐσὺ νὰ κοπιάσης
μέσα εἰς τὴν μητρόπολιν ἔς τὴν ἐκκλησιάν νὰ σέβης
ἐκεῖνον ποῦ ἐψήφισαν νὰ ποίσης πατριάρχην,
νὰ ἀκουστῆ, νὰ φημιστῆ ἔς τὴν οἰκουμένην ὄλην.

Τότε ὁ περιβόητος καὶ μέγας πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πάσης οἰκουμένης, πρὸς αὐτοὺς ἀπεκρίθη καὶ εἶπε τοιοῦτους λόγους ἐκείνους ἐπισκόπους τε καὶ τοὺς ἀπεσταλμένους. Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος τοῦ πάντ' εὐλογημένου τὸ θέλημά του νὰ γενῆ, ὡς εἶναι τῆς βουλῆς του, καὶ βασιλέως μέγιστου μεγάλης τῆς Ῥωσίας Βλαντιμερίου, Μόσχου καὶ πάσης Ἀρκτωρίας, καὶ τῆς σεπτῆς βασιλίσσας κυρίας τῆς Εἰρήνης, ἀρχιερέων θέλημα καὶ τῆς συνόδου ὅλης.

Καὶ τότες ἐπορεύθημεν ἐντὸς τῆ μητροπόλει, ἐκεῖ ποῦ ἀπαντῶχαιναν μικροὶ τε καὶ μεγάλοι, ὁ βασιλεὺς, ἐπίσκοποι οἱ ἄρχοντες καὶ ὅλοι ἀρχιμανδρίται μέγιστοι καὶ ὅλ' οἱ ἡγουμένοι. Καὶ πῆγαμεν καὶ φθάσαμεν σιμὰ ᾗ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πάντες τότε ἔκαμαν μεγάλην εὐταξίαν. Ἀρχιεπίσκοπ' ἦλθασιν ὅλοι μὲ τὰ μαντῖα καὶ ἱερεῖς διάκονοι ὅλοι μὲ τὰ φελώνια, ὅλοι τὸν ἐχαιρέτησαν¹

Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐβῆμεν καὶ στάθηκε ᾗ τὸν θρόνον. Τότε ᾗ τὸ παρακλήσιον θρόνου ἐκεῖ ἐθέσαν, ἀρχιερεῖς ἐπήγασαν ἐκεῖ καὶ ἐκαθίσαν.

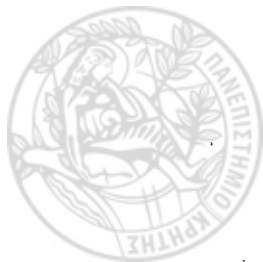
Καὶ σὺν αὐτοῖς ἐκάθησεν ὁ τῆς Μονεμβασίας ὁ θεῖος Ἱερόθεος ὁ ἐμπειρος σοφίας, καὶ σὺν αὐτοῖς ἐκάθισα ἐγὼ ὁ Ἐλασσώνος ὁ ταπεινὸς Ἀρσένιος ὁπσῦ ᾗμαί ἐξ Ἑλλάδος.

Ἐκεῖ καὶ ἐψηφίσαμεν ἡμεῖς κατὰ τὴν τάξιν, τρεῖς τῶν ἀρχιερέων τε νὰ γένῃ πατριάρχης καὶ ὅλοι οἱ ἀρχιερεῖς ἐγράψαν τ' ὄνομά τους, ὁ καθ' εἷς μὲ τὴν χεῖρά του ἐκεῖ ᾗ τὸν κόνδικάκν τους. Καὶ ἔπειτα σηκώθημεν καὶ εὐγῆκαμεν ἀπ' ἐκεῖ ᾗ τὸν πατριάρχην πῆγαμεν ἐκεῖ σιμὰ ᾗ τὸ πλάγι. Ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε ᾗ αὐτὸν νὰ πορευθοῦμεν,

1. Ἐλλιπὲς ἐνταῦθα τὸ καίμενον.

καὶ πάντες ἐπορεύθημεν ἀπάνω ἔς τὸ παλάτι,
ἐκεῖ μᾶς προὔπάντησε ἔς τοῦ παλατιοῦ πύλῃν,
καὶ εὐλογίαν ἔλαβεν ἀπὸ τὸν πατριάρχην,
εἰς κεφαλὴν εἰς στῆθός τε εἰς δεξιάν καὶ ἄλλην,
καὶ πῆγε καὶ ἐκάθισε ἔς τὸν ὑψηλὸν τὸν θρόνον,
καὶ πατριάρχης ἔκατσε σιμὰ ἀπὸ τὸν θρόνον.
Καὶ παρακάτω κάθισαν ἀρχιερεῖς οἱ ὄλοι,
καὶ πάντες ἄλλοι στέκονταν ἄρχοντες κ' ἡγουμένοι.
Κ' ἀπ' ἐκεῖ ἐσηκώθηκεν ὁ θεῖος πατριάρχης,
καὶ βασιλεὺς Θεόδωρος Ῥωσίας τῆς μεγάλης,
ὁ πατριάρχης ἔδωκε ψήφους ἔς τὸν βασιλέα,
ἐκ τοὺς ὁποίους καὶ αὐτὸς νὰ διαλέξῃ ἕνα.
Τοὺς ψήφους τότες ἔλαβε μ' εὐλάβειαν μεγάλην :
καὶ τὸν Θεὸν ἐδόξασε μετὰ φωνὴν μεγάλην.
Εὐχαριστῶ σε, κύριε, δοξάζω τ' ὄνομά σου
καὶ ἀγαθὴν σου πρόνοιαν καὶ ὅλην τὴν βουλήν σου,
καὶ ὠδε μᾶς ἀπέστειλας τὸν μέγαν πατριάρχην
τῆς Κωνσταντινουπόλεως κ' εἰς πᾶσαν οἰκουμένην,
αὐτὸς καὶ μὲ τὸ θέλημα τῆς σῆς οἰκονομίας
νὰ ποίση πατριάρχην μας εἰς τὸ βασιλείον μας.
Καὶ πάλιν εὐχαρίστησε τὸν μέγαν πατριάρχην,
τούτους τοὺς λόγους εἶρηκε ἔς τὸν μέγαν πατριάρχην :
εὐχαριστῶ σε, δέσποτα, ὦ μέγα πατριάρχη
τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν σὴν ἀγιωσύνην,
ὅπου ἴθες εἰς τὸν τόπον μας ἐδῶ εἰς τὴν Ῥωσίαν,
καὶ νὰ τιμήσης βούλεσαι ἐδῶ τὴν Μοσχοβίαν.
Παρακαλῶ καὶ δέομαι νὰ ποίσης πατριάρχην,
Ἰώβ μητροπολίτην μας εἰς τὴν Ῥωσίαν ὅλην.
Ὁ πατριάρχης ἔφησε, τὸν βασιλέα εἶπε,
τοιούτους λόγους ἔφησε καὶ πρὸς αὐτὸν μὲν εἶπε :
Θεὸς ὁ παντοδύναμος πάντα νὰ κοινομήσῃ,
τὸ θέλημά σου νὰ γενῆ καὶ πάντα νὰ πληρώσῃ.
Ἐκεῖνον ὅπου βούλεσαι καὶ ἀγαπᾶς νὰ γένῃ
Θεὸς ὁ παντευλόγητος καλὰ νὰ τελειώσῃ

Κι' ἀπ' ἔκει προσκυνήσαμεν κ' εὐγήκαμεν ἀπέκει
 ἔς τὸν οἶκον ἐπορεύθημεν ὁπού ἴμασταν οἱ ὄλοι.

Ἡμέρα πέμπτη ἔγιναν οἱ ψῆφοι πατριάρχου,
 τῆς Μοσχοβίας πόλεως ἐκείνου τοῦ Ἰώβου,
 καὶ πάλιν τῇ Κυριακῇ ἤλθαν οἱ ἐπισκόποι
 καὶ ἄρχοντες βασιλικοὶ πολλοὶ τε καὶ μεγάλοι,

Κι' ἀπ' ἔκει ἐπορεύθημεν καὶ πήγαμεν οἱ ὄλοι,
 ἔς τὴν ἐκκλησίαν ἅπαντες μικροὶ τε καὶ μεγάλοι.

Ὁ πατριάρχης στάθηκεν εἰς ἄμβωνα τὸν μέγαν,
 ἐκείνον ὁπού ἔκαμαν μέσα ἔς τὴν ἐκκλησίαν,
 με δώδεκα σκαλίδια εὐμορφα ἐνδυμένα
 εἰς ἐκκλησίαν μέσον τε ἀγάντια τὸ βῆμα,

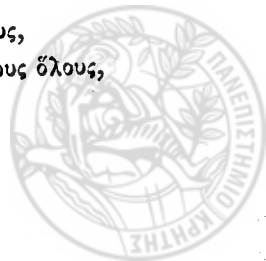
με χάζδια περίσσια χρυσόπλοκα καὶ μαῦρα,
 κόκκινα καὶ γαλάζια, καὶ πᾶσαν θεωρίαν·
 ὡς ποταμοὶ κατέβαιναν τὰ χάζδια ἐκεῖνα,
 ἐκ κορυφῆς τοῦ θρόνου τε ἕως τ' ἅγιον βῆμα.

Ἐκεῖ καὶ θρόνους ἔβαλαν νὰ κάτση ὁ πατριάρχης,
 καὶ βασιλεὺς Θεόδωρος Ῥωσίας τῆς μεγάλης,
 ἐκεῖ εἰς τὰ σκαλίδια βαλμένους θρόνους εἶχαν,
 ἀρχιερεῖς νὰ κάτσουσιν ὄλοι εἰς ὀρδινίαν·

ἐκεῖ ἀπάνω φόρεσεν ὁ μέγας πατριάρχης
 τὰ ἅγια ἐνδύματα ἐκκλησίας τῆς μεγάλης.
 Τότε καὶ τὸν ἐδώκασι μίτραν ὠραιότατην,
 κ' ἔβαλε ἔς τὸ κεφάλι του ἀξιοτιμημένην·
 Τότε ἡμεῖς ἐσέβημεν ὄλ' εἰς τ' ἅγιον βῆμα,
 καὶ πάντες ἐφορέσαμεν ἐνδύματα ἅγια,

καὶ μίτρας μᾶς ἐδώκασι πολλὰ ἐγχοσμημένας,
 εἰς κεφαλὰς ἐβάλαμεν πολλὰ τετιμημένας.
 Κι' ἀφόντης ἐνεδύθημεν φορέματα εἰκεῖνα,
 οἱ πάντες ἐκαθίσαμεν ἐκεῖ εἰς τὰ σκαμνία·
 ὁ πατριάρχης ἔκατσεν ἐκεῖ εἰς ἓν σκαμνίον,
 ὁμοίως καὶ ὁ βασιλεὺς εἰς ἕτερον σκαμνίον.

Κι' ἀπ' ἔκει ἀποστείλασι τοὺς δύο διακόνους,
 τοὺς πρώτους, τοὺς ἐξαίρετους ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὄλους,

καὶ ἕτερον διάκονον μεγάλης τῆς Ῥωσίας·
καὶ ἔρχονταν καὶ ἔλεγαν τοὺς ἀρχιερεῖς οὗτοι:
ὁ πατριάρχης, βασιλεὺς, οἱ ἅγιοι ἐκεῖνοι,
ἐπρόσταξαν νὰ εὐγετε ἕξ' ἀπὸ δύο δύο,
νὰ ὀρίσετε νὰ κάτσετε κατὰ τὴν τάξιν δύο.
Καὶ πάντες ἐπορεύθημεν καὶ κάτσαμεν μὲ τάξιν
ἐκεῖ ἔς τοὺς θρόνους ὅλοι μας καθ' ἕνα κατὰ τάξιν.
Καὶ μετὰ ταῦτα ἔκβαλαν δικέφαλον πουλίον,
σιμὰ εἰς τὸ βημόθυρον ἐκεῖνο τὸ ὠραῖον·
ἐκεῖ καὶ παραστέκονταν ἄνδρες ἀρματωμένοι,
καλὰ καὶ τὸ ἐφύλαγον ἐκεῖνο πάντες ὅλοι,
ὅσον ὁποῦ ἐφέρας' ὑποψήφιον τὸν μέγαν,
τὸ ὄνομα Ἰώβου τε μιᾶ ψυχῇ ἁγία,
ἀρχιερέα μέγιστον καὶ πρῶτιστον τῶν ἄλλων,
μητροπολίτην Μόσχοβου πρῶτον τῶν ἐπισκόπων.
Καὶ πῆγε καὶ ἐστάθηκεν ἀπάνω ἔς τὸ πουλίον,
καὶ πάντας ἐπροσκύνησεν ἀπ' ἕκ' ἐκ τὸ πουλίον,
καὶ ἔπειτα τὸν ἔδωκεν τὸ μέγα τὸ βιβλίον,
νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς ἅπαντας τὸ σύμβολον τὸ θεῖον·
καὶ σύμβολον ἐφώνησε μεγαλοφώνως πάντων,
τοῦ πατριάρχου ἔμπροσθεν κι' ἀρχιερέων πάντων.
Καὶ πάντες ἐκαθέζονταν ὡς εἶπε καὶ τὸ τέλος,
ὁ πατριάρχης, βασιλεὺς, ἀρχιερέων δῆμος.

Καὶ τότε τὸν ἐλάβασι πρωτοπαπᾶς ὁ μέγας,
καὶ ἀρχιδιάκων μέγιστος μεγάλης ἐκκλησίας,
ἀπάνω τὸν ἐφέρασιν ἔμπροσθεν πατριάρχου,
καὶ πατριάρχης ἔδωκε τὴν χάριν τοῦ ἁγίου
πνεύματος πανταιτίου τε, μετὰ εὐχῆς μεγάλης
νὰ εἶναι πατριάρχης τε Ῥωσίας τῆς μεγάλης.
Καὶ φίλημα τὸν ἔδωκε τότε κατὰ τὴν τάξιν,
ὁμοίως καὶ ἀρχιερεῖς καθ' ἕνα κατὰ τάξιν·
καὶ ἔπειτα ἐκάθισε σιμὰ ἔς τὸν πατριάρχην,
ὅσον ὁποῦ ἐγίνηκεν ἡ εἴσοδος ἡ πρώτη.
Ἄφ' οὗ ἐγίνῃ εἴσοδος, ἐσέβημεν οἱ ὅλοι,

ἀρχιερείς καὶ ἱερεῖς καὶ ὄλ' οἱ ἡγουμένοι.

Κι' ἀφόντης ἐσεβήκαμεν οἱ πάντες εἰς τὸ βῆμα
τὰ τροπαροκοντάκια ἐψάλαμεν 'ς τὸ βῆμα.
Τότε σαμνίον ἔβαλαν ἔμπροσθεν τῆς τραπέζης,
καὶ φῆμην τότες εἶπασι μεγάλου πατριάρχου,
καὶ βασιλέως μέγιστου μεγάλης τῆς Ῥωσίας,
Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ πάσης Ἀρτωρίας.
Ἀφόντης ἐτελείωσαν τὴν φῆμην τὴν μεγάλην,
τότες οἱ ψάλται ἔψαλαν μετὰ φωνὴν μεγάλην
τρισάγιον, τὸ δύναμις μετὰ φωνῆς μεγάλης
ὁ μέγας ὁ δομéstικος ἐκεῖνος ὁ Πασχάλης
ἐκ τῆς μεγαλοπόλεως ἁγίου Κωνσταντίνου,
καὶ ἕτεροι οἱ σὺν αὐτῷ ψάλται τοῦ πατριάρχου.

Κι' ἀφόντης ἀποψάλασι τρισάγιον τὸν ὕμνον,
ὁ πατριάρχης βλόγησεν ἐκεῖνον ὅλον κόσμον.
Τότες ὁ ὑποψῆφιός ἐκεῖνος ὁ Ἰώβης
ἐκ δεξιῶν ἐστάθηκε πλησίον πατριάρχου.
Ὁ πατριάρχης φώνησε μετὰ φωνὴν μεγάλην
Ἰώβ τὸν ὑποψῆφιον θεῖον μητροπολίτην:

Ἡ θεία χάρις πάντοτε προβίβασιν ποιεῖ σοι
ἐκ θρόνου μητροπόλεως, καὶ πατριάρχης νά'σαι
Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ πάσης τῆς Ῥωσίας,
πασῶν Ὑπερβορείων τε καὶ πάσης Ἀρτωρίας.
Καὶ πάντες εὐχαρίστησαν τὸ κύριε ἐλέησον
ἔψαλαν οἱ ἀρχιερεῖς, μεγαλοφώνως εἶπαν
ὁμοίως καὶ τὸ ἄξιός μικροί τε καὶ μεγάλοι,
ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ ὄλ' οἱ ἡγουμένοι,

Κι' ἀφόντης τέλος ἔλαβε προβίβασις ἡ θεία,
κάθ' ἓνας τότες ἔλαβε τὴν θεῖαν λειτουργίαν,
ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς κ' οἱ δύο πατριάρχαι,
ὁμοίως καὶ ἡγούμενοι καὶ οἱ ἀρχιμανδρίται,
καὶ μυστικῶς ἐλέγασιν πάντες εὐχὰς ἁγίας.

Ὁ πατριάρχης ἔλεγεν ἐκφώνησεις ἁγίας.
Ἀφόντης ἐτελείωσαν τὴν θεῖαν λειτουργίαν

οἱ πάντες ἐμετάλαβαν τὴν θεῖαν κοινωνίαν.
 Ἄφ' οὗ δὲ τέλος ἔλαβεν ἡ θεία λειτουργία,
 οἱ πάντες ἐξεδύθημεν ἐντὸς 'ς τ' ἅγιον βῆμα.
 Οἱ πατριάρχ' εὐγήκασιν εἰς ἄμβωνα τὸν μέγαν,
 ἐκεῖ καὶ ἐξεφόρυσαν φορέματα τὰ ἅγια,
 ἐκεῖνα τὰ πολύτιμα, ὅπου 'ναι μὲ μαργάρους,
 πολύτιμα ἐξάιρετα μὲ λίθους ἀδαμάντους·
 καὶ τὰ μαντῶα ἔβαλαν καὶ κάθισαν 'ς τοὺς θρόνους,
 ἐκεῖ καὶ μεῖς ἐπήγαμεν πλησίον εἰς ἐκείνους.

Ὁ βασιλεὺς τότε ἔδωκε Ῥωσίας πατριάρχην
 χαρίσματα ἐξάιρετα μετὰ εὐχὴν μεγάλην.
 Ὁ βασιλεὺς σηκώθηκε, κ' οἱ δύο πατριάρχαι,
 ἀρχιερεῖς, ἡγούμενοι καὶ οἱ ἀρχιμανδρίται.
 Ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε τὸν νέον πατριάρχην,
 καὶ εὐγαλε τὸ φόρεμα ἐκείνον τὸν μανδύτην,
 καὶ βασιλεὺς μὲ χεῖρά του τὸν ἔβαλεν ἐγκόλπι,
 τίμιον καὶ ἐξάιρετον, μ' ὀλόχρυσον γαϊτάνι.
 Καὶ πάλιν μὲ τὰς χεῖράς του τὸν ἔδωκε μανδύον
 πολύτιμον, ἐξάιρετον ἐκ Βενετίας χαζδῖον,
 μὲ λίθους πολυτίμητους καὶ μὲ πολλοὺς μαργάρους
 ἐκ τοῦ αὐχένος ὡς ποδῶν κ' ὀλόγυρα βαλμένους·
 εἶχε καὶ ἀξιέπαινους τοὺς ποταμοὺς ἐκείνους
 ὅλους μὲ λίθους ἐκλεκτοὺς καὶ μὲ πολλοὺς μαργάρους.
 Καὶ πάλιν μὲ τὰς χεῖράς του ἔδωκε καλυμμαῦχι
 λευκὸν μὲ λίθους ἐκλεκτοὺς μὲ τὸ μαργαριτάρι,
 κ' ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ καλυμμαύχιου εἶχε
 σταυρὸν πολύτιμον Χριστοῦ, Χριστοῦ τοῦ ζωοδότου·
 εἶχε ῥομπίνια πολλὰ καὶ στρογγυλοὺς μαργάρους,
 τοπάζια, μπαλάσια, μεγάλους ἀδαμάντους,
 εἰς μέσον τε εἰς ἄκραν τε ὀλόγυρα ἐκείνου,
 ποῦ βασιλεὺς ἐχάρισε τοῦ πατριάρχ' Ἰώβου.
 Καὶ πάλιν τὸν ἐχάρισεν εὐμορφὴν πατερίτζαν,
 ὀλόχρυσην, ἐξάιρετην, τιμίαν τε κ' ὠραίαν,
 μὲ λίθους πολυτίμητους καὶ μὲ πολλοὺς μαργάρους,

καὶ εἶχε κόμπους τέσσαρας ἐγκαψοσμαλδωμένους.
 Τότε καὶ τὸν ἐλάλησε μὲ ἴδιόν του στόμα,
 καὶ λόγους τούτους εἶπέ τον μὲ ἴδιάν του γλῶσσα:

ὦ δέσποτ' ἀγιώτατε τίμιε πατριάρχα,
 πάτερ πατέρων πρῶτιστε ἐν πάσῃ τῇ Ῥωσίᾳ,
 καὶ πατριάρχα μέγιστε μεγάλης τῆς Ῥωσίας,
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ πάσης Ἀρκτωρίας,
 Ἀστραχανίου, Καζανιοῦ, μεγάλου Νογρατίου,
 καὶ Ῥαζανίου μέγιστου, καὶ ὄλου Συμπερίου,
 ἡ βασιλεία μ' ὤρισεν ἐσὺ πρῶτος νὰ ἦσαι
 ἀρχιερέων πρῶτιστος, ἐσὺ πάντα νὰ ἦσαι,
 νὰ ᾗχης καὶ σάκκον θαυμαστὸν καὶ μίτραν μετὰ λίθους,
 καὶ μέγα τὸ καπάσιον μετὰ πολλοὺς μαργάρους·
 πατριάρχης νὰ γράφεσαι εἰς ὅλας βασιλείας,
 εἰς ὅλα τὰ ῤηγάτα τε, εἰς ὅλας δεσποτείας,
 καὶ ἀδελφὸς νὰ λέγεσαι πατριαρχῶν τῶν ἄλλων,
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἄλλων.

Καὶ ἀπ' ἐκεῖ εὐλογήθηκε παρὰ τοῦ πατριάρχου
 τῆς Μοσχοβίας πόλεως καὶ τοῦ Βλαντιμερίου.
 Τότες οἱ ψάλται ἔψαλον φήμην τοῦ βασιλέως,
 καὶ πατριάρχου μέγιστου τῆς Κωνσταντινουπόλης,
 καὶ ἔπειτα τὸν ἕτερον τὸν νέον πατριάρχην
 τῆς Μοσχοβίας πόλεως μετὰ φωνὴν μεγάλην.

Καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐξευγήκαμεν καὶ πήγαμεν ἀπάνω
 ᾧ τὸ ὑψηλὸν παλάτιον ἐκεῖνο τὸ μεγάλο,
 ὅπου ἔτον ὁλ' ἱστόριστον, ὅλο μὲ τὸ χρυσάφι,
 ἐκεῖ καὶ ἐκαθήσαμεν ὅλοι εἰς τὸ τραπέζι,
 ὁ βασιλεὺς, ἀρχιερεῖς, καὶ δύο πατριάρχαι,
 ἡγούμενοι καὶ ἄρχοντες καὶ οἱ ἀρχιμανδρῆται.

Ὁ βασιλεὺς πρῶτ' ἔκατσε, ἔπειτα πατριάρχης
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πάσης οἰκουμένης,
 καὶ τρίτος πάλιν ἔκατсен ὁ νέος πατριάρχης
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ τῆς Ῥωσίας ὅλης.
 Καὶ μετὰ ταῦτα ἔκατσαν ἀρχιερεῖς οἱ ὅλοι

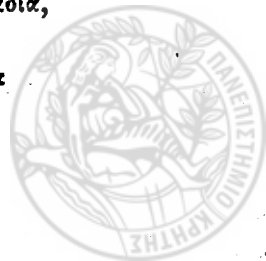

κάθ' ἕνα, κατὰ τάξιν του, καὶ ἡγουμένοι ὅλοι.
 Καὶ πάλιν τότε ἔκατσαν ἀπὸ τ' ἄρχοντολόγι
 Κνέσιδες ἐνδοξότατοι ἐκεῖνοι οἱ μεγάλοι.
 Ἐκεῖ πάλιν ἐκάθθησαν ἄρχοντες Ἰβερίας
 ἀποκρισάροι μέγιστοι ἐκείνης βασιλείας,
 ὁποῦ ἐκεῖνους ἔστειλαν αὐτὸν καὶ προσκυνῆσαν
 τὸν βασιλέα Μόσχοβον, χαράτζί ἐτελέσαν,
 καὶ πάντες ὑπετάγησαν αὐτὸν ὡς βασιλέα,
 ὡς γνήσιον αὐθέντην τοὺς νὰ ἔχουν εἰς αἰῶνα.

Καὶ ἀφόντης ἐκαθέσθησαν οἱ ἅπαντες ἐκεῖνοι,
 ὁ βασιλεὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλοι ἡγουμένοι,
 τότε καὶ στίχον ἔκαμαν, τράπεζαν εὐλογῆσαν
 ὁ Κωνσταντινουπόλεως μὲ χεῖρά του ἁγίαν.
 Ὡ θαῦμα ποῦ ἴδαμεν ἐκεῖ, ἄρχοντες τιμημένοι,
 ἔς τὰ πλούτη τὰ περισσὰ καὶ ἔς τὸ πολὺ χρυσάφι!
 Εἶδα βαρέλαις ἀργυραῖς μ' ὀλόχρυσα στεφάνια,
 ὄλαις μὲ ταῖς φιάλαις τοὺς καὶ μ' ἕτερα καυκία,
 γεμάται ἦσαν ἅπασαι καλῇ Μονεμβασίᾳ,
 καὶ οἶνος εὐωδέστατος ἀπὸ τὴν Ῥωμανία.
 Εἶχαν μοσχάτον θαυμαστὸν ἐκ τὸ νησι τῆς Κρήτης,
 ἐκεῖνο τὸ ἐξακουστὸν τῆς οἰκουμένης ὅλης.
 Ἐκεῖ καὶ πάλιν εἶδαμεν ὀλόχρυσαις γαστέραις
 ἀμέτρηταις καὶ περισσαῖς πολλὰ μεγαλωμέναις·
 ἐκεῖ γαστέραις ἦσασιν μείζονες ἐκ ταῖς ἄλλαις,
 τὴν μίαν δὲν ἐσήκωναν ὡς δύο δέκα ἄνδρες·
 ἡ μία λέοντά ἴμοιαζε, ἡ ἕτερη ἀρκουῶδα,
 καὶ λύκον ἡ μικρότερη, καὶ ἕτεραις καθ' ἕνα.
 Ἄλλαι ὠμοιάζαν τοὺς βοῦς, καὶ ἕτεραι τοὺς ἵππους,
 καὶ ἕτεραι τοὺς λαγωῦς, καὶ ἄλλαι τὰς ἐλάφους.
 Ὑπῆρχε καὶ λεόκουρνον μὲ κέρατον τὸ μέγα,
 καὶ ὄλα τὰ τετράποδα, διάφορα πουλῖα,
 παγῶνια χρυσόπτερα, ἀγερανοὶ καὶ κύκνοι,
 παπῖα καὶ χηνάρια, μεγάλοι πελεκάνοι·
 ἦσαν στρουθία περισσὰ μικρὰ τε καὶ μεγάλα,

φάσαις τε περιστέρια, πέρδικες, και τρυγώνια,
 όλα ἐστέκονταν ἐκεῖ εἰς εὐμορφη ὀρδίαν,
 ἀρχυροχρυσωμένα τε, ἐγκαψοτμαλδωμένα.
 Ἐκ' ἦτον κ' ἕνας κυνηγός και ἔσταιεν παγίδα,
 και εἶχεν πόθον περισσὸν διὰ νὰ πιάσῃ ἐκεῖνα.
 Τὸ δὲ τὸ πλῆθος τὸ πολὺ ἐκείνων τῶν γαστέρων
 νὰ ἀριθμήσω δὲν μπορῶ οὐδὲ τῶν ποτηρίων.
 Τὸ δὲ χρυσίον τὸ πολὺ ἐκείνης τῆς τραπέζης
 ὄχι, οὐδεὶς δὲν δύναται νὰ βάλῃ κατὰ νοῦν του,
 σκευῶν τῶν ὑπεράπειρων ἐκείνων τῶν μεγάλων,
 ἐκ τοῦ χρυσίου καθαροῦ μικρῶν τε και μεγάλων.
 Ἄφοντης ἐγευθήκαμ' ἐξ ἐκείνης τῆς τραπέζης,
 ὁ πατριάρχης, βασιλεὺς, και πάντες ἐξ ἐκείνης,
 τότε ἔς τὸ μέσον στάθηκεν ὁ μέγας βεστιάρης
 τοῦ βασιλέως Μόσχοβου και τῆς Ῥωσίας ὅλης,
 Ἀστραχανίου, Καζανιοῦ, μεγάλου Νογρατίου,
 και πάσης γῆς Ἀρκτωρίας, μεγάλου Συμπηρίου.
 Ἦτον και πλείστοι σὺν αὐτῷ, ἐν ταῖς χερσὶν ἐκράτου
 χαρίσματα πανεύμορφα, ἐκεῖνα ἵνα δώσουν.
 Τότε ἐκεῖ ἐφώνησεν τὸν μέγαν πατριάρχην
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως και πάσης οἰκουμένης.
 ὦ πατριάρχα μέγιστε τῆς Κωνσταντινουπόλης,
 ἁγίων ἁγιώτατε, πρῶτε τῆς οἰκουμένης,
 Θεόδωρος ὁ ἔνδοξος ὁ μέγας βασιλεὺς
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου και πάσης Ἀρκτωρίας,
 δῶρα χαρίζει σοι πολλὰ νὰ εὐχῆσαι δι' αὐτον,
 τὸν μέγαν τὸν θεόστεπτον τὸν θεοτιμημένον.
 Χαρίζει σοι ποτήριον μέγα και χρυσωμένον,
 μὲ τέχνην ὠραιώτατην εὐμορφα σκεπασμένον.
 Δίδει σοι χάσδια καλὰ ἀπὸ τὴν Βενετία,
 και σόφια μεταξωτὰ και εὐμορφα ἀτλάζια.
 Και καμπουχάδες δίδει σοι μὲ εὐμορφα κλαδία,
 και εὐμορφα σαμούρια ἀπὸ τὴν Συμπηρίαν.
 Δίδει σοι χρήματα πολλὰ, Νογράτια μεγάλα

ἀπὸ τῆς βασιλείας του μὲ ἰδιάν του βοῦλλα.
 Νὰ εὐχῆσαι διὰ τ' αὐτὸν καὶ διὰ τὴν βασιλείαν,
 νὰ ἦναι πολυχρόνιος, νὰ ᾿χη πολλὴν ὑγείαν.

Τότες ὁ ἀγιώτατος καὶ μέγας πατριάρχης
 τὰς χεῖράς του ἐσήκωσε μετὰ εὐχῆς μεγάλης,
 τὸν βασιλέα εὐχήθηκε καὶ κατευλόγησέ τον.
 Θεὸς καὶ Παμμακάριστος, εἶπε, νὰ ἦναι μ' αὐτόν,
 καὶ ἅγιοι Ἀρχάγγελοι καὶ θεοὶ Ἀποστόλοι,
 ἀρχιερεῖς καὶ μάρτυρες καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι
 νὰ ἦναι πάντοτε μ' αὐτὸν καὶ νὰ τὸν βοηθοῦσι.
 Εἰς εἴ τι τοὺς ἐπικληθῆ πάντα νὰ τὸν ἀκούσι,
 χρόνους νὰ ζήσῃ περισσοὺς, καὶ αὐξήσῃν νὰ κάμῃ,
 τὴν βασιλείαν ποῦ κρατεῖ πάντα νὰ τὴν αὐξάνῃ.
 Εἶπε καὶ ἄλλα περισσὰ τότε κατὰ τὴν ὥραν,
 λόγους καλοὺς καὶ ἅγιους καὶ μὲ πολλὴν σοφίαν.

Καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐπροσκύνησε τότε κατὰ τὴν τάξιν,
 καὶ ἔτσι πάλιν ἔκατσεν ἐκεῖ εἰς τὸ τραπέζι.
 Καὶ δεύτερον ἐλάλησεν θεῖον μητροπολίτην,
 σοφὸν τὸν Ἱερόθεον καὶ μέγαν ἀρχιεπίσκοπον.
 Μητροπολίτα, ἄκουε, κάστρου Μονεμβασίας,
 χαρίσματα ποῦ δίδει σοι ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας
 Θεόδωρος ὁ κράτιστος μεγάλης Μοσχობίας,
 Βλαντιμερίου, Νογρατλοῦ μεγάλης τῆς Ῥωσίας.
 Δῶρα χαρίζει σοι πολλὰ νὰ εὐχῆσαι δι' αὐτόν
 τὸν μέγαν, τὸν θεόσεπτον, τὸν θεοτιμημένον,
 νὰ ᾿χῃς νὰ ἀναπαύεσαι ἐν τῇ ζωῇ σου ὄλη,
 ὅσον νὰ περισσεύσουσιν νὰ πάρουσι καὶ ἄλλοι.
 Ποτῆρι δίδει σοι ἀργυροῦν καλὸν καὶ χρυσομένον,
 εὐμορφον, ὠραιώτατον, καλὰ ᾿ναι σκεπασμένον.
 Καὶ χάζδι δίδει σοι κελὸν, καὶ εὐμορφον ἀτλάζι,
 καὶ καμπουχᾶν βενέτικον μεταξωτὸ ᾿να σόφι.
 Δίδει σοι καὶ σαμούρια ἀπὸ τὴν Συμπηρίαν,
 καὶ χρήματα νογράτια μὲ ἰδιάν του βοῦλλα.
 Μητροπολίτης σήκωσε χεῖράς του τὰς τιμίας,

τὸν βασιλέα εὐχθήθηκεν ἐξ ὅλης του καρδίας-
 Εἶπε καὶ ἕτερα πολλὰ, ὡς ἂν τὸν πατριάρχην,
 καὶ ἀπ' ἔκει ἐπροσκύνησεν ἐκεῖνον τὸν Βελίκην.

Καὶ πάλιν τρίτον ἔφησεν ἔσχατον ἐπισκόπων
 τοῦ θρόνου Ἐλασσῶνός τε ἐκεῖνων ἱερέων,
 τοιούτους λόγους ἔφησε καὶ εἶπε πρὸς ἐκεῖνον
 Ἀρσένιον ἀμαρτωλὸν καὶ τὸν ξενιτευμένον.
 Ὡ ἀρχιθῦτα ταπεινὸ τοῦ Ἐλασσῶνος θρόνου,
 καὶ χώρας τῆς περιφήμου ἐκείνης Δημονίκου,
 ὁποῦ ἔναι καὶ εὐρίσκεται πλησίον τῆς Ἑλλάδος,
 ὁποῦ ἔναι δόξα τῶν σοφῶν καὶ τῶν ῥητόρων κλέος
 καὶ εἶναι καὶ εὐρίσκεται ἔς τὰ πρόσποδα Ὀλύμπου,
 τοῦ δυτικοῦ Ὀλύμπου τε, οὐχὶ τοῦ Ἀσιάτου
 ὁ αὐτοκράτωρ βασιλεὺς Θεόδωρος ὁ μέγας
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ πάσης τῆς Ῥωσίας
 δίδει σοι χάριτα πολλήν, καλὴν εὐεργεσίαν,
 πάντα νὰ εὐχεσαι θεὸν δι' αὐτὸν τὴν υἰγιάν.
 Ποτῆρι δίδει σοι ἀργυρὸν καὶ περιχρυσωμένον,
 πολλὰ ἔναι ὠραιώτατον, καλὰ ἔναι σκεπασμένον,
 καὶ χάζδι δίδει σοι καλὸν, καὶ εὐμορφον ἀτλάζι,
 καὶ καμπουχᾶν Βενέτικον μεταξωτό ἔνα σόφι.
 Χαρίζει σοι σαμούρια ἀπὸ τὴν Συμπηρίαν,
 καὶ χρήματα νογράτια μὲ ἴδιάν του βοῦλλαν.

Τότες ἐγὼ ἐσήκωσα τὰς ταπεινάς μου χεῖρας,
 τὸν βασιλέα εὐχέθηκα ἐξ ὅλης μου καρδίας,
 νὰ ᾔναι πολυχρόνιος νὰ ᾔχη πολλὴν υἰγιάν,
 νὰ βασιλεύῃ πάντοτε ἔθνη πολλὰ περίσσια.
 Εἶπα καὶ ἕτερα πολλὰ ὡσάν τὸν πατριάρχην,
 Θεὸς ὁ παντευλόγητος πάντα νὰ τὸν εὐφραίνῃ,
 καὶ ἀπὸ τῆς κοιλίας του καρπὸν νὰ τὸν χαρίσῃ,
 νὰ γένη καὶ διάδοχος ἔς τὸν θρόνον του νὰ κάτση.

Καὶ ἀπ' ἔκει ἐπροσκύνησα τὸν μέγαν βασιλέα,
 εἶπα δέ, χαῖρε, ὦ βασιλεῦ, κ' ἔχε πολλὴν υἰγιάν.
 Καὶ πῆγα καὶ ἐκάθησα πάλιν ἐκεῖ ὁποῦ ἔμουν.

Και ἄλλοι ἐσηκώθησαν τοῦ πατριάρχου ποῦ 'τον.
Και ἀφόντης ἀποπλέρωσαν χαρίσματα ἐκεῖνα,
ὁ βασιλεὺς ἐκέρασε μὲ χάριν τὸν καθ' ἓνα.
Και ἀφόντης πάντες ἔπιαν ἐκ βασιλέως χέρι,
ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ ἄρχοντες οἱ ὅλοι,
τότες ἐσηκωθήκαμεν καὶ εὐχαριστησάμεν,
ὅπου ἀπ' ὅλα τὰ καλὰ τότε' ἐνεπλησθηκάμεν.
Ὁ βασιλεὺς μὲ σκῆπτρόν του καλὰ συνεύγαλέν μας,
ὡς ἔξω ἐκ τὴν τράπεζαν καλὰ συνέστειλέν μας,
καὶ πήγαμεν καὶ σέβημεν ὅλοι 'ς ταῖς σάνιαίς μας,
ὅσον ὅπου ἐφθάσαμεν ὅλοι 'ς τὸ σπίτιόν μας
μετὰ λαμπάδων καὶ φανῶν καὶ μὲ πολλῶν ἀρχόντων
ἀξίων τιμημένων τε μικρῶν τε καὶ μεγάλων.

Τότε ταχὺ ξημέρωμα ἐν τῇ δευτέρᾳ 'μέρᾳ
ὁ βεστιάρης ἔφθασεν ἀπὸ τὸν βασιλέα
μὲ ὅλα τὰ χαρίσματα ἐκεῖνα τὰ μεγάλα,
ὅπου ἐφύλαγεν ἐκεῖ κυριακῆς ἑσπέρα,
τὸν μῆνα Ἰανουάριον τῇ εἰκοστῇ καὶ ἕκτῃ,
ὅπου ἐχειροτόνησαν ἐκεῖ τὸν πατριάρχην,
ὅπου 'τον ἔτος ἐξ ἀρχῆς ἐπτάκις χιλιάδας
ἐννέας τε δεκάδας τε ἄλλας ἐπτὰ μονάδας.
Καὶ ὅλα πάντα τῷ ἔδωκε καθ' ἓνα κατὰ τάξιν,
τὸν πατριάρχην πρῶτιστα καὶ ἔλαβε τὴν χάριν.
Ὅτι καὶ τότες ἤφεραν καὶ ἕτερα μεγάλα,
ἐκεῖνα ποῦ ἐσκέπασαν τὸν ἄμβωνα τὸν μέγαν,
ροῦχον σκαρλάτον εὐμορφον πέντ' ἄνδρες τὸν κρατοῦσαν,
καὶ τὰ χρυσᾶ τὰ χάζδια τρεῖς ἄλλοι τὰ κρατοῦσαν,
καὶ τέσσαροι τὰ μαῦρά τε, χωρὶς ἐκεῖνα πρῶτος
ὁ βασιλεὺς ἐχάρισεν ἀπὸ βραδύς ἑσπέρα·
ἐκεῖνα πρῶτα ἤφεραν καὶ ἔδωκαν καθ' ἓνα
ὅλους κατὰ τὴν τάξιν τους, ὡς ἦτον γεγραμμένα.
'Αφόντης ὅλοις ἔδωκε δωρήματα ἐκεῖνα,
μετάνοια τότε' ἔκαμε 'ς τὸν πατριάρχην μέγαν,
καὶ μέγας πατριάρχης τε εὐλόγησεν ἐκεῖνον,

καὶ πάντα τοὺς ἐπίλοιπους ὅσοι ἦτον μετ' ἐκείνων.
Καὶ ἀπ' ἔκει ἐπορεύθηκε μέσα εἰς τὸ παλάτι,
ἐκ πατριάρχου ἄνασσαν χαιρέτισμα νὰ δώκῃ.

Τῇ τρίτῃ πάλιν τὸ ταχὺ τρεῖς ἐπισκόποι ἦλθαν,
ἐκ πατριάρχου νέου τε εἰς μέγαν τότες ἦλθαν,
καὶ ἤφεραν χαιρέτισμα. Τότες ἐκεῖνοι εἶπαν:

ὦ δέσποτ' ἀγιώτατε τῆς Κωνσταντινουπόλης,
ὁ πατριάρχης Μόσχοβου καὶ τῆς Ῥωσίας ὅλης
παρακαλεῖ καὶ δέεται ἔς αὐτὸν νὰ κοπιάσῃς
εἰς τὸ πατριαρχεῖόν του ἐκεῖ καὶ νὰ ὀρίσῃς,
ἄρτον νὰ φάγῃς μετ' αὐτὸν καὶ νὰ τὸν εὐλογήσῃς,
ἄγιε ἀγιώτατε τῆς οἰκουμένης ὅλης.

Καὶ πατριάρχης ὤρισεν ὁ λόγος του νὰ γένῃ,
τοῦ ἀδελφοῦ μου θέλημα Ἰώβ τοῦ πατριάρχου.
Καὶ τότες ἐσηκώθημεν καὶ πήγαμεν οἱ ὅλοι,
ὁ πατριάρχης καὶ ἡμεῖς καὶ ἐπισκόποι ὅλοι,
μ' ἀνθρώπους τοὺς βασιλικούς καὶ μὲ τοῦ πατριάρχου
τῆς Μοσχοβίας πόλεως, ἐκείνου τοῦ Ἰώβου.
Ὡσὰν ἐπήγαμεν ἐκεῖ, ἔστειλε πάντας ὅλους,
πάντας τοὺς ἐπισκόπους του καὶ τοὺς παπάδες ὅλους
μετὰ λαμπάδων καὶ φανῶν, πολλῶν θυμιατῆρων,
καὶ πάντες προὔπαντησαν μὲ μέλος ψαλμωδῶν
τὸν πατριάρχην μέγιστον τῆς Κωνσταντινουπόλης,
πατριαρχῶν τὸν πρῶτιστον τῆς οἰκουμένης ὅλης.
Καὶ πάντες ἐπορεύθημεν μετὰ τοῦ πατριάρχου.
ἔως τὴν σκάλαν ἄνωθεν τοῦ νέου πατριάρχου.
Ἐκεῖ μᾶς προὔπαντησεν ὁ νέος πατριάρχης
Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ τῆς Ῥωσίας ὅλης.
Καὶ τότες εὐλογήθηκα ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου,
καὶ ἀπ' ἔκει ἐπορεύθημεν ἐντὸς μεγάλου οἴκου.
Ὅλιγον ἐκαθήσαμεν, οἱ δύο ὠμιλοῦσαν,
λόγους τε ψυχωφέλιμους καὶ ἐμπλεους σοφίαν.
Καὶ ἐκεῖ ποῦ καθεζόμεσθαι, ἦλθεν ἐκ βασιλέα
ἄρχοντας μέγας ἐνδοξος ἀπὸ τὸν βασιλέα,

κ' ἐκεῖ 'ς τὸ μέσον ἔφησεν τοὺς δύο πατριάρχας
τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸν τῆς Μοσχοβίας :

“ Ἄγιοι, ἀγιώτατοι καὶ θεῖοι πατριάρχαι,
καὶ ἄλλοι σεῖς ἐπίσκοποι, θεῖοι μητροπολίται,
Θεόδωρος ὁ βασιλεὺς, ὀρθόδοξος ὁ μέγας
Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ πάσης τῆς Ῥωσίας
ᾧ ῥισεν ἵνα ἔλθετε ἀπάνω εἰς τὸ παλάτι,
ὄτ' ἔχει λόγους νὰ σᾶς πῆ καὶ τώρα ἀναμένει.
Καὶ παρευθὺς σηκώθημεν καὶ εἵπαμεν οἱ ὅλοι,
τοῦ βασιλέως θέλημα χωρὶς ἄλλο νὰ γένη,
καὶ τότες ἐκινήσαμεν καὶ πήγαμεν ἀντάμα,
ἀπάνω 'ς τὸ παλάτιον 'ς τὸ ἐξαίρετον τὸ μέγα.
Ὁ βασιλεὺς σηκώθηκε καὶ ἐκ τοῦ θρόνου εὐγῆκε,
τὸν πατριάρχην πρόλαβε, τοῦτον τὸν λόγον εἶπε :
Καλῶς ἦλθες, ᾧ δέσποτα καὶ μέγα πατριάρχα,
μὲ ἀδελφόν σου τὸν Ἰώβ, τὸν νέον πατριάρχην,
καὶ μὲ λοιποὺς ἀρχιερεῖς ἀγίους ἐπισκόπους,
ὁποῦ Θεὸν παρακαλῶ νὰ ἔχω τὴν εὐχὴν τους.
Παρακαλῶ σε δέομαι εὐχου ἢ εὐλόγησέ με,
ὅπως εὐχὴ ἢ ἀγία σου μ' ἐμὲ πάντα νὰ ᾔηται.
Καὶ πατριάρχης σήκωσε χεῖρά του τὴν ἀγίαν
εὐχῆθηκεν, εὐλόγησεν Θεόδωρον τὸν μέγαν,
τὸν βασιλέα κράτιστον μεγάλης Μοσχοβίας
καὶ πάσης γῆς Ἀρκτώριας μεγάλης τῆς Ῥωσίας,
καὶ λόγους τούτους ἔφησε τότε τὸν βασιλέα :
Θεὸς ὁ παντευλόγητος Πατὴρ Υἱὸς καὶ Πνεῦμα,
δμῶστιμος, ἀσύγχυτος, Τριάς ὑπεραγία,
ἀεὶ νὰ σὲ φυλάττουσι νὰ 'χης πολλὴν ὑγεία,
καὶ νὰ 'χης αὐξήσειν πολλὴν, πάντας νὰ ὑποτάξῃς,
ὅλους τοὺς ἀντιδίκους σου πάντας νὰ καταπέσις.

Καὶ ἀπ' ἔκει τότες ἔκατσεν πρῶτα ὁ βασιλέας,
ὁ πατριάρχης δεύτερον, καὶ τρίτον ὁ Ῥωσίας'
ἔπειτα συνεκάθησαν ἀρχιερεῖς οἱ θεοὶ,
ἀρχιμανδρίται μέγιστοι καὶ ὅλοι ἡγουμένοι.

Ἄγγελος τότες ἔφθασεν ἀπὸ τῆς βασιλίσσης,
 ἐνώπιον ἐφώνησεν μετὰ φωνῆς μεγάλης,
 τούτους τοὺς λόγους ἔφησε τότε τὸν πατριάρχην,
 τῶν ἄλλων πάντων πρώτιστον εἰς πᾶσαν οἰκουμένην.

Ὁ πατριάρχα μέγιστε ἀνατολῆς καὶ δύσης
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πάσης οἰκουμένης,
 Εἰρήνη ἢ βασίλισσα ἀνατολῆς καὶ δύσης,
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου, καὶ τῆς Ῥωσίας ὅλης,
 Ἀστραχανίου, Καζανιῦ μεγάλου Νογρατίου,
 καὶ πάσης γῆς Ἀρκτώριας, μεγάλου Συμπηρίου,
 παρακαλεῖ καὶ δέεται ἕως αὐτὴν νὰ κοπιᾷσῃς
 με ὅλους σου ἀρχιερεῖς αὐτὴν νὰ εὐλογῆσῃς.
 Καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐπροσκύνησε καὶ στάθηκε ἕως τὸ μέσον
 ἀξεσκεπῆς προσδέχετο τοῦ πατριάρχου λόγον.
 Καὶ τότες ἐσηκώθησαν οἱ μέγας πατριάρχης,
 καὶ βασιλεὺς Θεόδωρος Ῥωσίας τῆς μεγάλης,
 καὶ πατριάρχης Μόσχοβου, ἀρχιερεῖς οἱ θεοὶ,
 ἀρχιμανδρῖται μέγιστοι καὶ ὅλοι ἡγουμένοι.
 Ὁ πατριάρχης μέγιστος τοῦτον τὸν λόγον ἔφη:
 Τὸ θέλημα βασιλίσσης μετὰ χαρᾶς νὰ γένη.
 Καὶ πάντες ἐκινήσαμεν ἐκεῖ νὰ πορευθοῦμεν,
 ὁ πατριάρχης, βασιλεὺς, ἐκεῖ διὰ νὰ πᾶμεν.

Καὶ πρώτα πάγει βασιλεὺς, κατόπι πατριάρχει,
 ἀρχιμανδρῖται μέγιστοι καὶ ὅλοι ἡγουμένοι,
 καὶ ὅλο τὸ ἐξαίρετον μέγα ἀρχοντολόγι.
 Ὅσον ὅπου ἐφθάσαμεν ἕως τὸ δεύτερον παλάτι,
 ἐκεῖ καὶ ἐσταθήκαμεν μικροὶ τε καὶ μεγάλοι.

Ἦσαν γυναῖκες περισσαί, δοῦλαι τῆς βασιλίσσης
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ τῆς Ῥωσίας ὅλης,
 καὶ ἄσπραι ἦσαν ἅπαντες ἐκ κεφαλῆς ἕως πόδας,
 ὡσπερ χιών, βαμπάκιον, ὡς τοῦ ἡλίου ἀκτίνας.
 Ἐτέραν θεωρίαν τε οὐκ εἶχεν οὐδεμία,
 χροσίον οὔτε κόκκινον οὐδὲ στιγμὴν τε μία.

Ἦτον εἰκόνας θαυμασταῖς ἐγκαψοσμαλδωμέναις,

ὄλαις μὲ λίθους ἐκλεκτοὺς μὲ τίμιας ποδίαις.
Ἐκεῖ δευτεροάνοιξαν χρυσὴν ἐκείνην θύραν,
ἀπὸ ἐντὸς ἐλάλησαν τὸν μέγαν βασιλέα.

Εἰρήνη ἡ βασίλισσα ἀνατολῆς καὶ δύσης,
Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ τῆς Ῥωσσίας ὅλης,
ἐκέλευσε νὰ δρίσεται μέσα εἰς τὸ παλάτι
ἐδῶ ὁποῦ εὐρίσκεται, ὅτι ἀπαντυχαίνει.

Καὶ πρῶτα σέβη βασιλεὺς, ἔπειτα πατριάρχαι,
κατόπι ἐσεβήκαμεν ἡμεῖς οἱ ἱεράρχαι.

Καὶ ἔπειτα ὁ ὕπατος, ὁ ἄρχος κυρὸς Μπορούσης,
τοῦ βασιλέως ἑπίτροπος καὶ μαίμων βασιλίσσης.
Καὶ ἀπ' ἐκεῖ τότες ἔκλεισαν τὴν εὐμορφὴν τὴν θύραν,
ἄλλον τινὰν δὲν ἄφησαν διὰ νὰ ἔλθῃ μέσα.

Εἶδαμεν τὴν βασίλισσαν, ἐκείνην τὴν ὠραίαν
Εἰρήνην εὐσεβέστατην, ἐκείνην τὴν ἁγίαν.

Ὡς εἶδὲ μας ἠγκώθηκε καὶ ἐκ τοῦ θρόνου εὐγῆκεν.

Ὁ πατριάρχης ἄρχισε, τοῦτον τὸν λόγον εἶπεν:

Χαῖρε, κυρία δέσποινα, βασίλισσα Εἰρήνη,
εὐσεβεστάτη, μέγιστη καὶ θεοτιμημένη.

Χαῖρε, ὦ σὺ βασίλισσα τῶν ἄλλων βασιλίδων,
καὶ δέσποινα ἐξαιρετὴ τῶν ἄλλων δεσποινίδων,
ὁποῦ ἴσαι κλέος τῶν Ῥωσῶν καὶ πάσης Ἀρκτωρίας,
καὶ καύχημα ἡμέτερον ὅλης ὀρθοδοξίας.

Καὶ ἀπ' ἐκεῖ τότε σήκωσε χεῖρά του τὴν ἁγίαν,
εὐχῆθηκεν, εὐλόγησεν βασίλισσαν ἁγίαν.

Καὶ ὁ Ῥωσσίας δεύτερον ὁ νέος πατριάρχης
εὐχῆθηκεν, εὐλόγησεν τότε τῆς βασιλίσσης.

Τότες καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καθ' ἕνας κατὰ τάξιν
ἀπὸ μακρὰ προσκύνησαν κ' εὐλόγησαν μὲ τάξιν.

Καὶ πᾶσα εἰς τὴν φῆμιν του καθ' ἕνας τότες εἶπεν,
ἐκείνην τὴν βασίλισσαν ἐξαιρετὴν τὴν εἶπεν.

Χαῖρε, κυρία δέσποινα, βασίλισσα Εἰρήνη,
εὐσεβεστάτη, μέγιστη, καὶ θεοτιμημένη.

Θεὸς ὁ πικνευλόγητος ὁ ἐφορῶν τὰ πάντα

ὕγειαν δώσοι σοι πολλὴν καὶ νὰ σ' εὐφραίνῃ πάντα.
 Εἴ τι ποθεῖς ἀπὸ ψυχῆς θεὸς νὰ σὲ τὸ δώσῃ,
 νὰ γίνῃ καὶ διάδοχος τῇ βασιλείᾳ πάσῃ.

Καὶ τότες ἡ βασίλισσα, ἡ ἅγια ἐκεῖνη
 Εἰρήνη ἡ ἐξακουστὴ, ἡ θεοτιμημένη,
 μεγαλοφώνως ἔφησε τότε τὸν πατριάρχην
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως κ' εἰς πᾶσαν οἰκουμένην,
 καὶ λόγους τότε λάλησε μὲ ἴδιόν της στόμα,
 καὶ λίαν ἐθαυμάζαμεν 'ς τὰ λόγια ἐκεῖνα
 μὲ λόγον ἐκλαμπρότατον, μὲ εὐμορφὴν λαλία
 τιμίως καὶ ἐξαίρετα εἶπε τὰ λόγια ἐκεῖνα,
 εἶπε καὶ εὐχαρίστησε τὸν μέγαν πατριάρχην,
 εἶπέ του φῆμην ἐκλεκτὴν ἀξιοτιμημένην,
 καὶ ἄρχισε κ' ἐλάλησε τούτους τοὺς λόγους εἶπεν.

Εὐχαριστῶ σε, δέσποτα μέγιστε πατριάρχα
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πανάγιε καὶ μέγα
 οἰκουμενικ' ἐξαίρετε πατριαρχῶν τῶν ἄλλων,
 καὶ πάντα προτιμότερε καὶ μέγιστε τῶν ἄλλων,
 τὸ πῶς ἐκαταδέχθηκες κ' ἤλθες σὺ μὲ τὰ τέκνα
 τῆς σῆς παναγιότητος τόσοσιν πολὺ μακρῆα,
 καὶ εἶδαμεν τὸ πρόσωπον τῆς σῆς ἀγιωσύνης
 τὸ τίμιον τὸ ἅγιον παρὰ τῆς οἰκουμένης.
 Καὶ χαιρομέστεν περισσὰ πῶς ἔλαβες τὸν κόπον,
 καὶ ἤλθες καὶ σὲ εἶδαμεν 'ς τὸν ἐδικόν μας τόπον
 κ' εἶδαμεν χάριν περισσὴν ἐκ σῆς ἀγιωσύνης,
 δέσποτα ἀγιώτατε ὅλης τῆς οἰκουμένης.
 Καὶ δόξα νὰ 'χῃ ὁ Θεὸς καὶ κτίστης τῶν ἀπάντων,
 ὁ ὢν, ὁ ὑπερῦμνηστος ὑπὸ ἀγίων πάντων,
 καὶ ἡ κυρία δέσποινα ἅγια Θεοτόκος,
 καὶ τίμιοι ἀρχάγγελοι καὶ τῶν ἀγίων δῆμος,
 ὁποῦ μᾶς καταξίωσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις
 ἐσένα ν' ἀπολαύσωμεν μὲ ὄλαις σου ταῖς χάραις,
 ὁποῦ ἄλλοῦ δὲν ἔγεινε ποτὲ τοιοῦτον πρᾶγμα,
 τίμιον ἀξιεπαινον ὡσὼν ἐτοῦτο τώρα'

κ' ἐτίμησες τὸν τόπον μας μὲ νέον πατριαρχεῖον,
 ὁμοίως καὶ βασίλειον ἐτοῦτο ἐτιμήθη,
 καὶ βασιλείας ἅπασας τὰς ὄλας ὑπερέβη.
 Τοῦτο τὸ ἐπεθύμησαν οἱ βασιλεῖς οἱ πρῶτοι
 ἡμῶν οἱ ἀγιώτατοι οἱ μακαρῖται ἐκεῖνοι,
 καὶ δὲν τὸ ἠξιώθησαν τοῦτο νὰ τὸ ἰδοῦσι
 ὁποῦ 'ναι πρᾶγμα τίμιον καὶ ἅγιον τοῖς πᾶσι.
 Θεὸς ὁ παντοδύναμος τὸν κόπον σου νὰ δώσῃ,
 νὰ ἔχῃς δόξαν καὶ τιμὴν καὶ χάριν ἐν τοῖς πᾶσι!
 Καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐπροσκύνησε τότε κατὰ τὴν τάξιν.
 Καὶ βασιλεὺς ἐστέκονταν πλησίον εἰς τὸ πλάγι
 ἐκ δεξιῶν βασίλισσας, Εἰρήνης τῆς ἁγίας,
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ πάσης τῆς Ῥωσίας.
 Καὶ 'ς τὴν ζερθέαν στέκονταν ὁ ἔνδοξος, ὁ μέγας
 ὁ ἄρχων κύρ Μπορούσης τε ὁ ὑπατος ὁ μέγας,
 καὶ ἀδελφὸς βασίλισσας Εἰρήνης τῆς ἁγίας,
 καὶ πρῶτιστος ἐπίτροπος μεγάλης τῆς Ῥωσίας,
 (ὁ ἄρχων ὁποῦ ὠρίζε τὸ μέγα τὸ Καζάνι
 εἰς ποταμόν του εὔρισκεν ἐν Βόλχχ τῇ μεγάλῃ),
 ἀξεσκεπῆς τὴν κεφαλὴν μὲ εὐλάβειαν μεγάλην
 μὲ σχῆμα δουλικώτατον καὶ μὲ τιμὴν μεγάλην.
 Ἐκεῖ δὲ πάλιν στέκονταν ἀρχόντισσας μεγάλαις
 γυναῖκες τῶν κνεζήδων τε, καὶ πάντες ἦσαν ἄσπραι
 ἐκ κεφαλῆς ἕως ποδῶν, φορέματ' ἄσπρα εἶχαν,
 ὄλαι καλὰ ἐστέκονταν εἰς εὐμορφὴν ὀρδίαν,
 ὄλαι κατὰ τὴν τάξιν τοὺς μὲ χεῖρας σταυρωμένας,
 μὲ φόβον καὶ μ' εὐλάβειαν καὶ μ' εὐμορφὸν τὸ σχῆμα.
 Καὶ τότες ἡ βασίλισσα ἡ ἁγία Εἰρήνη
 τὴν πρῶτην ἔνευσ' ἀπ' αὐταῖς, ποῦ κράτει εἰς τὸ χέρι
 ταψίον πολυτίμητον μὲ εὐμορφὸν μαντύλι
 μετὰ μαργάρους περισσοὺς καὶ μὲ πολὺ χρυσάφι.
 Εἶχε μαργάρους περισσοὺς ὡς ἕξχι χιλιάδας,
 καὶ ἄκρας ὠραιώτατας ὀλοχρυσοκλωσμένας.
 Τὸν πατριάρχην τὸ 'δωκε μὲ ἰδίον τῆς χέρι,

αὐτὸς δὲ τότε τὸ ἔλαβε μὲ ἰδίον τοῦ χέρι,
 εὐχῆθηκεν, εὐλόγησε κ' ἐπολυχρόνησέ την.
 Θεὸς ὁ παμμακάριστος νὰ ᾖναι πάντα μ' αὐτήν !
 Ὡ θαῦμα ποῦ ἴδαμεν ἐκεῖ, ἄρχοντες τιμημένοι,
 Ἔς τὰ ὄσα ποῦ ἐφόρειεν βασίλισσα ἐκείνη !
 Ὁ νοὺς ἀνθρώπου δὲν μπορεῖ οὐδὲ νὰ καταλάβῃ,
 τὰ ὄσα ποῦ ἐφόρειεν ἐπάνω ἔς τὸ κεφάλι !
 Εἶχε κορῶναν θαυμαστὴν ἀξιοτιμημένην,
 μὲ λίθους ἀξιεπαινοὺς καλῶς πεποιτημένην,
 ὁποῦ ἔχε πύργους δώδεκα μετὰ πολλῶν μαργάρων,
 καὶ τύπον εἰς ἐνθύμησιν ἁγίων Ἀποστόλων,
 ὁποῦ Χριστὸν ἐκήρυξαν εἰς πᾶσαν οἰκουμένην
 καὶ πάντας τοὺς ἐπέστρεψαν εἰς τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν.
 Εἶχε ῥομπίνια πολλὰ, μεγάλους ἀδαμάντους,
 τοπάζια, μπαλάσια, καὶ στρογγυλοὺς μαργάρους.
 Εἶχε καὶ εἰς τὸν γύρον τῆς ἐκείνη ἡ κορῶνα
 ἀμέθυστους πολύτιμους καὶ εὐμορφα ζαφείρια,
 καὶ ἐξ αὐτῆς ἐκρέμονταν γυρόσια μακρῆα,
 ἦσασι τρία δεξιὰ κ' ἐξ εὐωνύμων τρία,
 ὁποῦ οὐδεὶς δὲν δύναται νὰ ξετιμῆσῃ ἐκεῖνα
 γεμάτα ἦσαν ἅπαντα, καλὰ ἀρμαθιασμένα
 μὲ λίθους ἀξιοτίμητους διάφορους περίσσα.
 Οἱ πάντες τότε ἐφρίζαμεν εἰς ἅπαντα ἐκεῖνα
 εἰς σμάραγδους τοὺς περισσοὺς ὅλους ἐκ τὸ χλωμοῦτζι,
 μεγάλους, στρογγυλότατους καὶ ἔκλαμπρους τῆ φύσει,
 ὁποῦ οὐδεὶς οὐ δύναται ἓνα ἀπὸ ἐκείνους
 νὰ εἴπῃ τί ἀξίζουσι, τί εἶναι ἡ τιμὴ τους.
 Εἶχε καὶ φόρεμα μακρὸ ὡς κάτω εἰς τὰ νύχια,
 χάζδιον πολυδαίδαλον μὲ εὐμορφα κλαδία.
 Εἶχε κλαδία περισσὰ μαργαριτογραμμένα,
 μὲ τέχνην ἀξιώτατην ἦσαν καλὰ βαλμένα,
 καὶ ἀνάμεσα ἔς τοὺς κλάδους τε πολύτιμα λιθάρια
 τοπάζια, μπαλάσια, καὶ κόκκινα ῥομπίνια.
 Καὶ ἴλογυρα ἔς τὸ φόρεμα ὡς μίαν ἀπαλάμη

τεχν' εἶχε παντεξάριτον, ἀξιοτιμημένη,
 ὅπου οὐδεὶς δὲν δύναται ἐκείνην πῶς νὰ γράψῃ
 τὴν πολυποικιλότητα τὴν φιλοτεχνημένην,
 μὲ ἔκλαμπρα ῥομπίνια, μὲ στρογγυλοὺς μαργάρους;
 μὲ ζάμφειρους, μπαλάσια, μὲ λίθους ἀδαμάντους.
 Τὰ δὲ πλατέα μανίκια ἐκεῖνα ὅπου εἶχε
 ἀνθρώπου νοῦς δὲν ἔμπορεῖ νὰ εἶπῃ τὸ πῶς εἶναι,
 ἂν ἔχῃ δέκα κεφαλὰς καὶ ἄλλας τόσας γλώσσας
 ἐκεῖνα νὰ διηγηθῇ τὸ πῶς ἦτον εἰς πάντας.
 Καὶ πάλιν τὴν ἐξάριτον ἐκείνην τραχηλίαν
 τίς τῶν ἀνθρώπων δύναται νὰ βάλῃ εἰς διανοίαν ;
 Καὶ πάλιν τὸ διάδημα ἐκεῖνο τὸ ὠραῖον
 τίς τῶν ἀνθρώπων δύναται νὰ εἶπῃ τὸ πῶς ἦτον ;

Εἶχε σμαράγδους περισσοὺς ὅλους ἐκ τὸ χλωμοῦτζι,
 μεγάλους, στρογγυλότατους καὶ ἔκλαμπρους τῆ φύσει.
 Ἐκεῖνα πάντα εἶδαμεν ἐὰν καὶ μέρος νὰ ἴναι.
 Κ' εἰς ἄλλα τὰ βασίλεια ἓνα ἐκ δέκα νὰ ἴναι.
 Ἄμῃ ἢ στέγῃ ἢ καλῇ ἐκείνου παλατίου,
 ὅσον σκεπάζει οὐρανὸς οὐκ ἂν εὕρισκετ' ἄλλη.
 Ὅλ' ἦτον καθαρόχρυσος, ὅλη μὲ τὸ γλυπτῆρι,
 καὶ ὅλη σφυροκτύπητη ἀπ' ἄριστον τεχνίτη.
 Εἶχε κλαδία περισσὰ καὶ λόγγους καὶ ἀμπέλια,
 σταφύλια καὶ ῥόδια, διάφορα πουλῖα.
 εἶχε μὲ τέχνην ἄριστην ἔς τὴν μέσην ἓνα λεόντα
 καὶ ὄφιν τε ἐδάκονεν, εὐμορφα καμωμένον,
 καὶ ἐκ τῆς μέσης ὄψεως ἐκρέμονταν κανδήλια
 ἀξιοτίμητα, πολλὰ, μὲ τίμια λιθάρια,
 μὲ φούνταις ὠραιώταταις συρματοτεχνημέναις,
 μὲ μαργαριταρόπουλα ἦσαν ἐκείναις ὄλαις.

Τοῦ δὲ σπιτίου γύρον τε οὐ δύναμαι νὰ γράψω,
 ὅτι φοβοῦμαι περισσῶς μὴ τι καὶ σφάλλῃεν θέλω.
 Ἄλλὰ ὁ πόθος ὁ πολὺς βιάζει με νὰ γράψω,
 καὶ νοῦς μου οὐκ ἰσχύει τε καθένα πῶς νὰ γράψω:
 Εἶχεν εἰκόνας περισσὰς, ἐξάριετας, ἀγίας,

μετὰ μουσείου καθαροῦ εἶχασιν ἱστορίας
 κυρίας Θεοτόκου τε τῆς δέσποινης τοῦ κόσμου,
 ὅπου ἔχεν εἰς τὰς χεῖράς της τὸν λυτρωτὴν τοῦ κόσμου.
 Καὶ πάντα ἐκτυπώματα ἁγίων καὶ ἀγγέλων,
 ἱεραρχῶν, μαρτύρων τε, ὁσίων καὶ δικαίων.
 Αἱ πᾶσαι ὠραιώταται μὲ λίθους πολυτίμους
 ὄλαι μὲ τοὺς ἀδάμαντας καὶ μὲ πολλοὺς μαργάρους.
 Εἶχαν ποδῖαις εὐμορφαις, μεγάλαις ὥσπερ πεύκια,
 μὲ τέχνην ὠραιώτατην μὲ πᾶσαν εὐκοσμίαν.
 Εἶχαν μαργάρους περισσοὺς καὶ εὐμορφα ῥομπίνια,
 ζαφείρια, τοπάζια, καὶ ἔκλαμπρα μπαλάσια.
 Ἠλὴν τέλος ἄς ποιήσωμεν ἐκ τῶν πολλῶν ἐκείνων.

Καὶ πάλιν τότε ἐκέλευσεν ὁ μέγας βασιλέας
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ ὅλης τῆς Ῥωσίας
 τὸν πατριάρχην μέγιστον διὰ νὰ εὐλογήσῃ
 ἀρχόντισσας ἐκείναις τε ὄλαις νὰ ἀγιάσῃ.
 Καὶ πάντες τότε ἤλθασι ἔς τὸν μέγαν πατριάρχην
 τὸ χεῖριν του ἐφίλησαν μὲ εὐλάβειαν μεγάλην.
 Καὶ πᾶσα μία ἔδωκεν ἀπ' εὐμορφον μαντύλι,
 τότες ὅπου ἐφίλησαν τὸ ἅγιόν του χεῖρι.
 Καὶ πάντες πάλιν στάθησαν εἰς τόπον ὅπου ἦτον
 μὲ σχῆμα εὐπρεπέστατον καὶ μὲ πολὺν τὸν φόβον.
 Καὶ τότες ἕνας ἄρχοντας μέγας τε τιμημένος,
 γέρωντας σωφρονέστατος, πολλὰ πεπαιδευμένος,
 μὲ νεῦμα τῆς βασίλισσας τότε ἔς τὸ μέσον ἔστη,
 τὸν πατριάρχην ἔβλεπε τοῦτον τὸν λόγον ἔφη.
 Ὡ πατριάρχα μέγιστε τῆς Κωνσταντινουπόλης,
 ἁγίων ἀγιώτατε τῆς οἰκουμένης ὅλης,
 Εἰρήνη ἢ βασίλισσα ἀνατολῆς καὶ δύσης,
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ τῆς Ῥωσίας ὅλης
 Ἀστραχανίου, Καζανιοῦ, μεγάλου Νογρατίου,
 καὶ πάσης γῆς Ἀρκτώρικε, μεγάλου Συμπηρίου
 καὶ Ἰβερίας τῆς φρικτῆς ἐκείνης τῆς μεγάλης,
 χάριν χαρίζει σοι πολλήν, καλὴν εὐεργεσίαν,

νὰ εὐχῆσαι διὰ ταυτὴν καὶ διὰ τὸν βασιλέα.
 Ποτῆρι δίδει σοι ἀργυρὸν μέγα καὶ χρυσωμένον,
 μὲ τέχνην ὠραιώτατην εὐμορφα σκεπασμένον.
 Δίδει σοι χάζδια καλὰ ἀπὸ τὴν Βενετιάν,
 καὶ σόφια μεταξωτὰ καὶ εὐμορφα ἀτλάζια.
 Καὶ καμπουχάδες δίδει σοι μὲ εὐμορφα κλαδία,
 καὶ εὐμορφα σαμούρια ἀπὸ τὴν Συμπηριάν.
 Δίδει σοι χρήματατ' πολλὰ Νογράτια μεγάλα
 ἐξ ἀργυρίου καθαροῦ μὲ βασιλέως βουλλαν,
 νὰ εὐχῆσαι διὰ ταυτὴν καὶ διὰ τὸν βασιλέα,
 νὰ ἦναι πολυχρόνιοι νὰ ἔχουν πολλὴν υγιάν.
 Καὶ ἡ εὐχὴ σου ἅγια εἰς τὸν Θεὸν νὰ φθάσῃ
 υἱοῦς καὶ θυγατέρας τε αὐτοῖς διὰ νὰ δώσῃ !

Ὁ πατριάρχης σήκωσε χεῖρά του τὴν ἁγίαν
 βασιλίσσαν εὐχῆθηκε καὶ βασιλέα μέγαν,
 ἁγίασε, συγχώρησε καὶ κατευλόγησέ τους.
 Θεὸς καὶ Παμμακάριστος νὰ ἦναι πάντα μ' αὐτούς,
 καὶ ἅγιοι Ἀρχάγγελοι, Προφῆται, Ἀποστόλοι,
 Ἀρχιερεῖς καὶ Μάρτυρες καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι.
 Θεὸς ὁ παντοδύναμος ἐκεῖνος νὰ σᾶς δώσῃ,
 ὅπου διέσχισε ποτὲ τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσῃ,
 καὶ ἐξ αὐτῆς ἀπέρασαν Ἰσραηλίται ὅλοι,
 Ἑβραῖοι Ἰουδαῖοι τε μικροὶ τε καὶ μεγάλοι.
 Καὶ πάλιν ὅπου ἔρρευεν ἐξ ἀκροτόμου πέτρας
 καὶ ὕδωρ ἔβρυν πολὺ καὶ πότιζεν τοὺς πάντας
 Ἑβραίους, Ἰουδαίους τε ὅλους Ἰσραηλίτας,
 τότες ὅπου ἐπήγασιν εἰς γῆν ἐπαγγελίας·
 αὐτὸς πάλιν ὅπ' ἔστειλεν τὸν Γαβριὴλ τὸν μέγαν
 καὶ ἦλθε κ' εὐαγγέλισε Μαρίαν τὴν ἁγίαν,
 παρθένον τε τὴν ἄσπιλον, τὴν κεχαριτωμένην,
 τὴν μαναδόχον στάμναν τε καὶ καθηγιασμένην,
 τὸ ὄρος τὸ πανάγιον, τὴν ἀφλεκτον τὴν βάσιν,
 ἐν ἣ Χριστὸς ἐσκήνωσε καὶ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον,
 καὶ πάντας ἐλευθέρωσεν ἐκ τῆς δουλείας κείνους

τοὺς ἐξ Ἀδάμ προπάτορας καὶ ὄλους τοὺς δικαίους,
αὐτὸς ἡμᾶς νὰ λυπηθῆ, ὅτι ἐσᾶς νὰ δώσῃ
τέκνον ἐκ τῆς κοιλίας σας, καὶ νὰ σᾶς εὐλογῆσῃ!
Καὶ ἀπ' ἔκει τὸτ' εὐλόγησεν ὁ μέγας πατριάρχης
Εἰρήνην, τὴν βασίλισαν Ῥωσσίας τῆς μεγάλης,
ὁμοίως καὶ ὁ ἕτερος ὁ νέος πατριάρχης
τῆς Μοσχοβίας πόλεως Ῥωσσίας τῆς μεγάλης.

Καὶ πάλιν τότε φώνησεν ὁ τίμιος ὁ γέρον
μητροπολίτην τὸν σοφὸν Ἱερόθεον τὸν γέρον.
Ὡ ἀρχιεϋτα μέγιστε ἐκ τῆς Πελοποννήσου
Μονεμβασίας πόλεως μεγάλης περιφήμου!
Εἰρήνη ἡ βασίλισσα ἀνατολῆς καὶ δύσης,
Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ τῆς Ῥωσίας ὅλης
δῶρα χαρίζει σοι πολλὰ νὰ εὐχέσαι δι' αὐτὴν
βασίλισσαν θεόστεπτην, τὴν θεοτιμημένην.
Χαρίζει σοι ποτήριον μέγα καὶ χρυσομένον,
μὲ τέχνην ὠραιώτατην εὐμορφα σκεπασμένον,
καὶ ἀπὸ Βενετίθην καλὸν σὲ δίδει χάζδι,
καὶ καμπουχᾶν Φιλάντρινον μὲ εὐμορφα κλαδία,
καὶ εὐμορφα σαμούρια ἀπὸ τὴν Συμπηρίαν.
Δίδει σοι χρήματα πολλὰ, νογράτια μεγάλα
ἐξ ἀργυρίου καθαροῦ βασιλοβουλωμένα,
νὰ εὐχέσαι διὰ ταύτην καὶ διὰ τὸν βασιλέα,
νὰ ἦναι πολυχρόνιος, νὰ ἔχουν πολλὴν υἱείαν,
καὶ ἡ εὐχή σου ἅγια εἰς τὸν Θεὸν νὰ φθάσῃ,
υἱοὺς καὶ θυγατέρας τε αὐτοῖς διὰ νὰ δώσῃ.
Μητροπολίτης σήκωσε πρὸς οὐρανὸν τὸ ὄμμα,
βασίλισσαν εὐχῆθηκεν καὶ μέγαν βασιλέα.
Καὶ ἀπ' ἔκει ἐπροσκύνησεν βασίλισσαν Εἰρήνην,
ἐκείνην ἀγιώτατην καὶ θεοτιμημένην.

Καὶ πάλιν τρίτον ἔφησεν ὁ τίμος ὁ γέρον
ἐμένα τὸν ἐλάχιστον ἀρχιερέων πάντων.
Ὡ ἀρχιεϋτα ταπεινὸ τοῦ Ἐλασσῶνος θρόνου
καὶ χώρας περιφήμου τε μεγάλης Δημονίκου,

ὅπου ἔναι καὶ εὐρίσκεται πλησίον τῆς Ἑλλάδος,
καὶ εἶναι δόξα τῶν σοφῶν καὶ τῶν ῥητόρων κλέος,
καὶ εἶναι καὶ εὐρίσκεται ἔς τὰ πρόσποδα Ὀλύμπου,
τοῦ δυτικοῦ Ὀλύμπου τε, ὄχι τοῦ Ἀσιάτου!

Εἰρήνη ἢ βασίλισσα ἀνατολῆς καὶ δύσης,
Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ τῆς Ῥωσσίας ὅλης
δῶρα χαρίζει σοι πολλὰ, καλὴν εὐεργεσίαν,
νὰ εὐχῆσαι διὰ ταύτην καὶ διὰ τὸν βασιλέα.
Ποτῆρι δίδει σοι ἀργυρὸν μέγα καὶ χρυσομένον,
μὲ τέχνην ὠραιώτατην εὐμορφα σκεπασμένον,
καὶ ἀπὸ Βενετίθην καλὸν σὲ δίδει χάζδι,
καὶ σόφι ὀλομέταξον καὶ εὐμορφον ἀτλάζι,
καὶ Ἑγκλητέρας καμπουχᾶν μὲ εὐμορφα κλαδία,
καὶ εὐμορφα σαμούρια ἀπὸ τὴν Συμπηρία.

Δίδει σοι χρήματα πολλὰ, νογράτια μεγάλα
ἐξ ἀργυρίου καθαροῦ βασιλοβουλλωμένα,
νὰ εὐχῆσαι διὰ ταύτην καὶ διὰ τὸν βασιλέα
νὰ ἦναι πολυχρόνιοι νὰ ἔχουν πολλὴν ὑγίαν,
καὶ ἡ εὐχή σου ἄγια εἰς τὸν Θεὸν νὰ φθάσῃ,
υἱοῦς καὶ θυγατέρας τε αὐτοῦς διὰ νὰ δώσῃ.

Τότες ἐγὼ ἐσῆκωσα πρὸς οὐρανοὺς τὸ ὄμμα,
βασίλισσαν εὐχῆθηκα καὶ μέγαν βασιλέα
νὰ ἦναι πολυχρόνιοι νὰ ἔχουν πολλὴν ὑγίαν,
Θεὸς ὁ παμμκαρίστος μ' αὐτοῦς νὰ ἦναι πάντα.
Καὶ ἐκ βαθέων μου ψυχῆς εἶπα καὶ ἄλλα λόγια,
καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐπροσκύνησα ἕως τῆς γῆς τὸ ἴδιον,
ὅπου ἔτον ὀλοσκέπαστον μὲ τῆς Περσίας πεύκια,
μεταξοχρυσούφαντα μὲ εὐμορφα κλαδία,
καὶ ἀνάμεσα ἔς τοὺς κλάδους τῶν εἶχαν πολλὰ θηρία,
λέοντας καὶ ἐλάφους τε καὶ λύκους καὶ πλατόνια·
ἦσαν ἀνθρώποι κυνηγοὶ καὶ θήρευαν ἐκεῖνα,
μὲ τόξα καὶ σάιτας τε καὶ μὲ μακρὰ κοντάρια·
εἶχε πουλία περισσὰ μικρὰ τε καὶ μεγάλα,

ἀγερανοὺς καὶ κύκνους τε καὶ χήνας καὶ παπῖα,
 εἶχε καὶ τάους εὐμορφους, φάσας τε καὶ τρυγώνια,
 καὶ ἐκ πουλῖα τὰ μικρὰ μὲ εὐμορφη λαλία.
 Ἐκ' ἦτον κ' ἕνας κυνηγὸς καὶ ἔσταινεν παγίδα
 καὶ εἶχε πόθον περισσὸν διὰ νὰ πιάσῃ ἐκεῖνα.
 Κ' ἐπῆγα καὶ ἐστάθηκα πάλιν ἐκεῖ ὁποῦ ἔμουν,
 ἐκεῖ μὲ τοὺς ἀρχιερεῖς ὁποῦ καὶ ἐστεκόμουν.
 Καὶ πάλιν τότες ἔφησεν βασιλίσσα Εἰρήνη,
 ἐκεῖνη ἢ ἐξαίρετη ἢ θεοτιμημένη,
 καὶ εἶπε λόγους λυπηροὺς βαθέων ἐκ καρδίας,
 μὲ σχῆμα ταπεινότατον ἐνώπιον εἰς πάντας,
 καὶ λόγους τούτους ἔφησε πρῶτα τὸν πατριάρχην,
 καὶ δεύτερον ἀρχιερεῖς καθ' ἕνα κατὰ τάξιν.
 Ὡ δέσποτά μου ἅγιε μέγιστε πατριάρχα,
 πάτερ πατέρων πρῶτιστε, καὶ δέσποτάι μου ἄλλοι,
 ἀρχιερέων οἱ κλεινοὶ καὶ φίλοι τοῦ Ὑψίστου,
 συλλειτουργοὶ καὶ λατρευταὶ Θεοῦ τοῦ παναγάθου,
 πῶχετε χάριν περισσὴν, μεγάλην παῤῥησίαν
 εἰς Θεὸν τὸν ὑπεράγαθον καὶ εἰς τὴν Παναγίαν,
 κ' εἰς ἅπαντας τοὺς ἁγίους τοὺς λατρευτάς Κυρίου,
 ποῦ ἔχουν δόξαν καὶ τιμὴν καὶ στέφανον Κυρίου!
 Παρακαλῶ καὶ δέομαι πολλὰ καὶ προσκυνῶ σας,
 ἀπὸ βαθέων μου ψυχῆς πολλὰ ἐκλιπαρῶ σας,
 δέησιν νὰ ποιήσετε διὰ τὸν βασιλέα,
 καὶ δι' ἐμὲ βασιλίσσαν μικρὰν σας θυγατέρα,
 ἵνα ὁ ἅγιος Θεὸς ἀκούσῃ τὴν εὐχὴν σας
 νὰ δώσῃ ἡμῖν τοῖς τέκνοις σας καρπὸν ἐκ τῆς κοιλίας,
 υἱὸν καὶ κληρονόμον τε ὑμῶν τῆς βασιλείας
 Βλαντιμερίου Μόσχοβου καὶ πάσης τῆς Ῥωσίας.
 Ἐχομεν λύπην περισσὴν καὶ καυμὸν καρδίας
 ὁ βασιλεὺς τε καὶ ἐγώ, ὅλοι τῆς συγγενείας,
 ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι τοῦ παλατιοῦ ὅλοι,
 καὶ κνέζηδες, βοιβόντηδες τῆς βασιλείας ὅλοι.
 Τότες οἱ πάντες κλάψαμεν ἔς τὰ λόγια ἐκεῖνα,

καὶ πάντες δάκρυ ἐχύσαμεν ἔς τὰ λυπηρὰ ἐκεῖνα,
καὶ ἅπαντες ὡς ἐξ ἑνὸς εἶπομεν τοῦτον λόγον :
Εἶποτε ὁ πανάγαθος, κ' ἡ μήτηρ τοῦ Ἰψίστου
καὶ ἅπαντες οἱ ἅγιοι μετὰ καὶ τοῦ Προδρόμου
τὸ δάκρυ σας νὰ ἴδωσι, τὸν ἀναστεναγμένον σας
καὶ ἡμῶν ἀρχιερέων τε ἡμῶν τῶν εὐχετῶν σας!
Τὰ ὅσα εἶπες νὰ γενοῦν καὶ νὰ σᾶς τὰ πλερώσῃ!
Θεὸς ὁ παντοκράτορας πάντα νὰ σᾶς τὰ δώσῃ!

Ὡ θεέ μου παντεπόπτα,
Ἰψιστε καὶ εὐεργέτα,
δόξα καὶ εὐχαριστία,
νὰ ᾗς ἔς τὸν αἰῶνα πάντα !
Ὅπου χάριτες τοσοῦτα
πλούσια τῇ βασιλείᾳ,
δὸς ἀκόμη ἓνα πρᾶγμα,
ποῦ νὰ εἰς αἴρετον ἀπ' ὅλα,
τίμιον υἶόν μέγαν,
κληρονόμον βασιλείας!

Καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐξευγήκαμεν ὅλοι ἐκ τὸ παλάτι
ὁ πατριάρχης, βασιλεὺς, ἀρχιερεῖς οἱ ὅλοι
καὶ τότε μέγας βασιλεὺς ἐξεπροβόδησέν μας
ἔξω ἀπ' τὸ παλάτιον ἀτός του ἔστειλέν μας.
Καὶ ἀπ' ἐκεῖ προσκυνήσαμεν τὸν μέγαν βασιλέα,
καὶ ὅλοι ἐπορεύθημεν ἔς τὸ πατριαρχεῖον μέσα.
Ἐκεῖ καὶ ἐκαθήσαμεν ἐπὶ τραπέζης κείνης,
ὁποῖαν προητοίμασεν ὁ νέος πατριάρχης,
καὶ πάντες ἐνεπλήσθημεν ἐκ τῆς τραπέζης κείνης
καὶ ἀφόντης ἐνεπλήσθημεν μικροὶ τε καὶ μεγάλοι
ἀρχιερεῖς ἠγούμενοι ἀρχιμκνδρίται ὅλοι,
τότε ἔς τὸ μέσον ἤφεραν ἄρχοντες πατριάρχου
Μοσχόβου τοῦ Ἰώβου τε τοῦ νέου πατριάρχου
χαρίσματα πανεύμορφα τότε διὰ νὰ δώσουν,
τὸν πατριάρχην μέγιστον τότε νὰ κανισκεύσουν.
Μεγαλοφῶνως ἔφησεν ὁ πρῶτος τῶν ἐταίρων

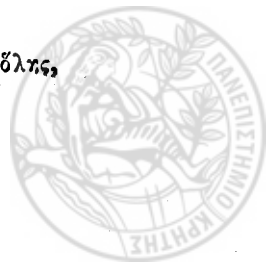
τὸν πατριάρχην πρῶτιστον πατριαρχῶν τῶν ἄλλων.

Ὁ πατριάρχα μέγιστε τῆς Κωνσταντινουπόλης,
 ἁγίων ἀγιώτατε πρῶτε τῆς οἰκουμένης!
 Ἰὼβ ὁ ἀγιώτατος καὶ μέγας πατριάρχης
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου, Ῥωσίας τῆς μεγάλης,
 καὶ ἀδελφὸς συλλειτουργὸς ἐκ Πνεύματος ἁγίου,
 ταύτην τὴν χάριν δίδει σοι, καὶ δέξου μετὰ πόθου.
 Χάριν σὲ δίδει ἐγκόλπιον μὲ τὸ μαργαράρι,

.
 μὲ τέσσαρα ῥομπίνια καὶ ἴασπιν ἔς τὴν μέσσην,
 κ' ἔχει γραμμένον τὸν Χριστὸν τὸν κύριον τῆς δόξης,
 Θεὸν τὸν ὑπεράγαθον κριτὴν τῆς οἰκουμένης.
 Δίδει εἰκόνα ἁγίαν τὴν δέσποιναν τοῦ κόσμου,
 Μαρίαν ἀειπάρθενον μεσίτριαν τοῦ κόσμου,
 ὅπου βαστᾷ ἐν ταῖς χερσὶ τὸν κύριον τῆς δόξης,
 Χριστὸν τὸν ὑπεράγαθον τὸν ποιητὴν τῆς κτίσεως.
 ἔχει ῥομπίνια πολλὰ, πολὺ μαργαριτάρι,
 καὶ ὄλη περιχρύσωτη μὲ ἔκλαμπρον χρυσαφι.
 Ποτῆρι δίδει σοι ἀργυροῦν μέγα καὶ χρυσομένον,
 μὲ τέχνην ὠραιώτατην εὐμορφα σκεπασμένον.
 Δίδει σοι χάζδια πολλὰ, καὶ εὐμορφα ἀτλάζια,
 καὶ καμπουχάδες εὐμορφους ὄλους ἐκ Βενετίας,
 καὶ σόφια μεταξωτὰ, καὶ εὐμορφα σαμούρια
 ὀλόμαυρα καὶ μακρυνὰ ἀπὸ τὴν Συμπηρίαν,
 νὰ εὐχεσαι διὰ ταύτῶν εἰς ὄλην τὴν ζωὴν σου,
 καὶ αὐτὸς αἰεὶ διὰ τε σὲ εἰς ὄλην τὴν ζωὴν του.
 Ὁ πατριάρχης σήκωσε χεῖρά του τὴν ἁγίαν,
 εὐχήθηκεν, εὐλόγησε νὰ ἔχη πολλὴν ὑγείαν.

Καὶ πάλιν τότες ἔφησεν ὁ τίμιος ὁ ἄρχων
 μητροπολίτην τὸν σοφὸν Ἱερόθεον τὸν γέρον.

Ὁ ἀρχιθῦτα ταπεινὲ ἐκ τῆς Πελοποννήσου
 Μονεμβασίας πόλεως ἐκείνης περιφήμου!
 Ἰὼβ ὁ ἀγιώτατος καὶ μέγας πατριάρχης
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ τῆς Ῥωσίας ὄλης,

δίδει σοι εἰκόνα ἄγιαν τὴν δέσποιναν τοῦ κόσμου,
 Μαρίαν τὴν πανύμνητον μεσίτριαν τοῦ κόσμου,
 ὅπου κρατεῖ ἐν ταῖς χερσὶ τὸν κύριον τῆς δόξης
 Θεὸν τὸν ὑπεράγαθον τὸν ποιητὴν τῆς κτίσης.
 Δίδει σοι κουῖπαν ἀργυρὴν, μεγάλην, χρυσομένην,
 μὲ τέχνην ὠραιώτατην εὐμορφα σκεπασμένην.
 Δίδει σοι καμπουχᾶν καλὸν καὶ μαῦρο ἓνα χάζδι,
 καὶ εὐμορφα σαμούρια ἀπὸ τὴν Συμπηρίαν,
 νὰ εὐχῆσαι διὰ ταῦτόν εἰς ὅλην τὴν ζωὴν σου
 καὶ αὐτὸς νὰ ἐνθυμῆται σὲ ἐν ὅλῃ τῇ ζωῇ του.
 Μητροπολίτης ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶπε,
 Θεὸς καὶ παμμακάριστος ἀεὶ μὲ σὲ νὰ ἦναι !

Καὶ πάλιν τότε ἐφώνησεν ὁ τίμιος ὁ ἄρχων
 ἐμένα τὸν ἐλάχιστον τῶν δύο ἐπισκόπων.
 Ὡ ἀρχιθῦτα ταπεινὲ τοῦ Ἐλασσῶνος θρόνου,
 καὶ χώρας περιφήμου τε ἐκείνης Δημονίκου,
 ὅπου ἔναι καὶ εὐρίσκεται πλησίον τῆς Ἑλλάδος,
 ὅπου ἔναι δόξα τῶν σοφῶν καὶ τῶν ῥητόρων κλέος,
 Ἰὼβ ὁ ἀγιώτατος καὶ μέγας πατριάρχης
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ τῆς Ῥωσσίας ὅλης,
 σοὶ δίδει εἰκόνα ἄγιαν τὴν δέσποιναν τοῦ κόσμου
 Μαρίαν, τὴν πανάχραντον μεσίτριαν τοῦ κόσμου,
 ὅπου κρατεῖ ἐν ταῖς χερσὶ τὸν κύριον τῆς δόξης,
 Χριστὸν τὸν ὑπεράγαθον τὸν ποιητὴν τῆς κτίσης.
 Ὅλ' εἶναι μὲ ἀργύριον ὅλη μὲ τὸ χρυσάφι,
 καὶ χρυσοσμαλδωμένον τε ἔχει καλὸν στεφάνι.
 Δίδει σοι κουῖπαν στρογγυλὴν καὶ περιχρυσωμένην,
 μὲ τέχνην ὠραιώτατην εὐμορφα καμωμένην.
 Χάριν ποιεῖ σοι καμπουχᾶν καὶ εὐμορφον ἀτλάζι,
 καὶ εὐμορφα σαμούρια ὅπου ἔναι ἐκ τὸ Συμπῆρι,
 νὰ εὐχῆσαι διὰ τ' αὐτὸν ἐφ' ὅλης τῆς ζωῆς σου,
 καὶ αὐτὸς νὰ ἐνθυμῆται σοῦ ἐν ὅλῃ τῇ ζωῇ του.
 Καὶ ἔβαλα μετάνοιαν ἕως τὴν γῆν καὶ εἶπα,
 Θεὸς καὶ παμμακάριστος μ' αὐτὸν νὰ ἦναι πάντα.

Καὶ ἀπ' ἑκεί τότες ἔλαβε ποτῆρι εἰς τὸ χέρι,
 τὸν πατριάρχην ἔδωκε πολλὰ καὶ τὸν εὐχάθη,
 καὶ ἔπειτα ἀρχιερεῖς μὲ ἰδιὸν τοῦ χέρι'
 καὶ πάντες τότε ἔπιαν ἐκεῖνο τὸ ποτῆρι
 ἀρχιμανδρίται μέγιστοι καὶ ὄλοι ἡγουμένοι,
 καὶ πάντες ὄλοι ἄρχοντες μικροὶ τε καὶ μεγάλοι.
 Τότε καὶ τέλος ἔλαβεν ἡ τράπεζα ἐκείνη,
 ὅτι τὰ περισσεύματα ἐσύναζαν ἐκεῖνοι.

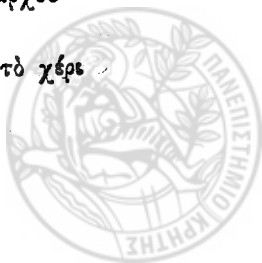
Καὶ πάντες ἀνεστάθημεν καὶ εὐχαρίστησάμεν,
 Θεὸν τὸν παντευλόγητον τότες ἐδόξασάμεν,
 Θεόδωρον τὸν ἀνακτα πολλὰ εὐχάθηκάμεν.

Καὶ ἀπ' ἑκεί ἐξευγήκαμεν, καὶ ἀποχαιρέτησάν μας
 Ἰώβ ὁ πατριάρχης τε καλὰ ἀπέστειλάν μας
 μ' ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ μὲ τοὺς ἡγουμένους,
 μ' ἀρχιμανδρίτας μέγιστους μὲ ἄρχοντας περισσους,
 ὅσον ὁποῦ ἐσέβημεν ὄλοι εἰς τὰ κελλία,
 καὶ πάντες ἄλλοι πῆγασιν ὄλοι εἰς τὰ οἰκίαι.

Καὶ τὸ ταχὺ ξημέρωμα, τρεῖς ὥραις τῆς ἡμέρας,
 ὁ θεσιάρης ἔφθασε μὲ τὸ χαρτί εἰς τὰς χεῖρας,
 (ἄνθρωποι δὲ περίσσιοι ὄλ' εἶχαν εἰς τὰς χεῖρας
 χαρίσματα βασιλίσσας ἐκείνης τῆς ἀγίας),
 καὶ πατριάρχης ἔλαβεν ἕως τὴν γῆν μετάνοια,
 αὐτὸς καὶ τὸν εὐλόγησεν μὲ ἁγίαν τοῦ χεῖρα.

Χαρίσματα τὸν ἔδωκε τότε τῆς βασιλίσσης
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ τῆς Ῥωσσίας ὅλης.
 Τὸν πατριάρχην πρῶτιστον πρωτέδωκε τὴν χάριν,
 εἶτα καὶ μᾶς καθέκαστον ὄλους κατὰ τὴν τάξιν.

Καὶ ἀπ' ἑκεί εὐλογήθηκε νὰ πάγη 'ς τὸ παλάτι,
 ἐκ πατριάρχου καὶ ἡμῶν προσένημεν νὰ πάγη
 Εἰρήνην τὴν βασιλίσσαν ἀνατολῆς καὶ δύσης,
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ τῆς Ῥωσσίας ὅλης.
 Καὶ τότε πάλιν ἔφθασαν καὶ ἐκ τοῦ πατριάρχου
 χαρίσματα πανεύμορφα ἐκείνου τοῦ Ἰώβου,
 καὶ πρῶτος ὁποῦ τὰ φερὲν βάστα χαρτί 'ς τὸ χέρι

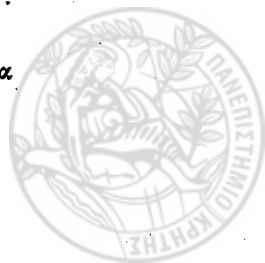

ὅλα νὰ παραδώσῃ τα καθένα κατὰ τάξιν.
 Τὸν πατριάρχην ἔβαλεν ἕως τὴν γῆν μετάνοια,
 αὐτὸς καὶ τὸν εὐλόγησεν μὲ ἁγίαν του χεῖρα.
 Χαρίσματα τοῦ ἔδωκε τότε τοῦ πατριάρχου
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου, ἐκείνου τοῦ Ἰώβου
 τὸν πατριάρχην πρῶτιστον τότε ἔδωκε τὴν χάριν,
 οὕτω καὶ μᾶς καθέκαστον ὅλους κατὰ τὴν τάξιν.
 Καὶ ἀπ' ἐκεῖ εὐλογήθηκε νὰ πάγῃ ἔς τὸν πατριάρχη,
 ἐκ πατριάρχου καὶ ἡμῶν μετάνοιαν νὰ πάρῃ,
 Ἰώβ τὸν ἁγιώτατον μεγάλης Μοσχοβίας,
 Βλαντιμερίου μέγιστου καὶ πάσης τῆς Ῥωσίας.

Καὶ τότες πάλιν ἔφεραν φηγὶ ἐκ βασιλέα,
 καὶ πάντες ἐχαρήκαμεν ἕως εἰς τὴν ἐσπέρα.
 Καὶ κυριακῇ τῆς τυρινῆς ἀπὸ θραδῦς ἐσπέρας,
 ἦλθεν ὁ μέγας ἄρχοντας ἐπίτροπος ὁ μέγας
 τοῦ βασιλέως μέγιστου μεγάλης τῆς Ῥωσίας,
 καὶ ἀδελφὸς βασιλίσσας Εἰρήνης τῆς ἁγίας,
 Μπαρούσης τῷ ὀνόματι, ἄρχοντας Καζανίου,
 τότες καὶ εὐλογήθηκε παρὰ τοῦ πατριάρχου
 μὲ δύο ἄρχοντόπουλα ἔνδοξα καὶ ὠραῖα
 τοῦ βασιλέως μέγιστου τὰ πρῶτα ἐξαδέλφια.
 Ὁ πατριάρχης ἔφησεν τὸν ἄρχοντα Μπαρούσην :
 καιρὸς εἶναι νὰ πορευθῶ εἰς Κωνσταντινουπόλιν.
 Ὁ ἄρχων τότες ἔφησεν : νὰ εἰπῶ τὸν βασιλέα
 τὸ θέλημά σου νὰ γενῆ νὰ πᾶς μὲ τὴν υἱεῖαν.
 Καὶ πάλιν εὐλογήθηκαν καὶ πᾶν εἰς τὸ παλάτι,
 τὸν βασιλέα εἶπασι τοὺς λόγους πατριάρχη.
 Καὶ βασιλεὺς ἀπέστειλεν ἄρχον κυρὸν Ἀνδρέαν,
 καὶ ἦλθεν καὶ ἐλάλησεν τὸν πατριάρχην μέγαν :
 Ὁ πατριάρχα μέγιστε τῆς Κωνσταντινουπόλης,
 ὁ βασιλεὺς, βασιλίσσα δέονται ν' ἀπομείνης
 ἕως Λαμπρὰν κυριακὴν χαρμόσυνον ἡμέραν,
 καὶ τότε σὺ νὰ πορευθῆς μετὰ χαρὰν καὶ υἱεῖαν.
 Καὶ μεθ' ἡμέρας ἱκανὰς ἔστειλε βασιλέας

Θεόδωρος ὁ κράτιστος μεγάλης τῆς Ῥωσίας
 ἀνθρώπους ἐνδοξότατους ἔς τὸν μέγαν πατριάρχην
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως κ' εἰς πᾶσαν οἰκουμένην,
 καὶ εἶπαν ὅτι ὤρισεν ὁ βασιλεὺς Βελίκης
 τὴν σὴν παναγιότητα ἔς αὐτὸν νὰ κοπιάσῃς,
 νὰ λάβετε συγχώρησιν ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου,
 ἔς τὸν τόπον σου νὰ πορευθῆς ἐν πόλει Κωνσταντίνου.
 Ὁ πατριάρχης ἔφησε, τὸ θέλημα νὰ γίνῃ
 Θεόδωρου τοῦ ἀνακτος χωρὶς ἄλλο νὰ γίνῃ.
 Καὶ πάντες ἐπορεύθημεν μετὰ τοῦ πατριάρχου
 εἰς μέγα τὸ παλάτιον τοῦ ἀνακτος ἐκεῖνου.
 Ἀνέβημεν καὶ ἠύραμεν τὸν μέγαν βασιλέα
 ἐντὸς εἰς τὸ παλάτιον πλησίον εἰς τὴν θύραν,
 καὶ ἄρχοντας ἐξαίρετους ποῦ στέκονταν πλησίον,
 ὄλους μὲ χρυσοχάζδια ἐστέκονταν μὲ πόθον
 ὅσον νὰ θεωρήσωσι τὸν μέγαν πατριάρχην
 Ἱερεμίαν τὸν σοφὸν, τὸν μέγαν ἀρχιθύτην.
 Εὐχήθημεν, εὐλόγησεν τότες ὁ πατριάρχης
 Θεόδωρον τὸν ἀνακτα Ῥωσίας τῆς μεγάλης,
 ὅστις ἐκ χειρας ἔλαβε τότε τὸν πατριάρχην,
 ὁμοῦ καὶ ἐπορεύθησαν εἰς κάθედραν μεγάλην.
 Ὁ βασιλεὺς ἐκάθησεν ἐντὸς εἰς τὸ θρονί του,
 καὶ πατριάρχης ἔκατσε πλησίον δεξιῶν του,
 καὶ πάντες ἄλλοι στέκονταν μ' εὐλάβειαν μεγάλην.
 Τότε ἔς τὸ μέσον ἔφεραν χαρίσματα μεγάλα
 ἐξαίσια, ἐξαίρετα, τίμια καὶ ὠραῖα.
 Ἀρχῆ τὴν μίτρα ἔφεραν εἰς δίσκον ἓνα μέγαν,
 καὶ βασιλεὺς τὴν ἔλαβε μὲ χειρά του ἁγίαν,
 τὸν πατριάρχην ἔδωκε μ' εὐλάβειαν μεγάλην
 τοῦ Κωνσταντίνου πόλεως τὸν μέγαν ἱεράρχην
 καὶ λόγους τότες εἶπέ τον ὁ μέγας βασιλέας
 Θεόδωρος ὁ κράτιστος μεγάλης τῆς Ῥωσίας:
 δέξου, παναγιώτατε καὶ μέγα πατριάρχα,
 τὴν μίτραν ὅπου δίδω σοι νὰ ἦναι διὰ πάντα

νὰ ἦναι εἰς μνημόσυνον εἰς τὸ πατριαρχεῖον
 ὁμοῦ καὶ τῶν γονέων μου ἐκείνων μακαρίτων.
 Καὶ ἦτον πολυτίμητη μὲ τοὺς πολλοὺς μαργάρους
 μὲ λίθους πολυτίμητους καὶ μὲ πολλοὺς ἀγίους,
 Ὡς τὴν μέσσην εἶχε τὸν Χριστὸν καὶ δέσποιναν τοῦ κόσμου,
 καὶ μέγαν Ἰωάννην τε τὸν βαπτιστὴν Κυρίου,
 καὶ ἀπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τὴν κοίμησιν τῆς Κόρης
 ἀγίας Θεομήτορος τῆς κεχαριτωμένης.
 Εἶχεν ἀγίους περισσοὺς, ἀγγέλους, ἱεράρχας,
 μάρτυρας, καὶ δόσιους τε, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας,
 μὲ τέχνην ὠραιώτατην καὶ μὲ ψιλογραμμίαν,
 ὅπου τινὰς οὐ δύναται νὰ βάλῃ εἰς διανοίαν.
 Εἶχε καὶ τὸν Θεόδωρον τὸν στρατηλάτην μέγαν,
 Εἰρήνην τε τὴν μάρτυρα παρθένον τὴν ἀγίαν
 εἰς ὄνομα τοῦ ἀνακτος καὶ δέσποινας Εἰρήνης
 τῶν βασιλέων Μόσχοβου καὶ τῆς Ῥωσίας ὅλης.
 Ἐκεῖ καὶ γράμματα πολλὰ Ῥούσικα γεγραμμένα
 πολλὰ ἔναι ὠραιώτατα καὶ καλοσυνθεμένα,
 ὅπου τινὰς οὐ δύναται νὰ βάλῃ εἰς διανοίαν
 λαμπρὰν καλλιγραφίαν τε ἐκείνην τὴν ὠραίαν.
 Ὁ πατριάρχης ἔλαβε μὲ χεῖρας τὰς ἀγίας
 μίτραν τὴν ὠραιώτατην ἐκ βασιλέως χεῖρας.
 Εὐχθήθηκε συγχώρησε καὶ κατευλόγησέ τον,
 Θεὸς ὁ παμμακάριστος εἶπε νὰ ἦναι μ' αὐτον.
 Ὁ πατριάρχης ἔβαλεν τότες ἐκείνην μίτραν
 εἰς δίσκον ὠραιώτατον ἐκείνόν τε τὸν μέγαν,
 κ' ἐμεῖς τὴν ἐπροσδέχθημεν ἐκ χεῖρας πατριάρχου
 ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ θεοῦ ἀρχιθύτου.
 Ὁ βασιλεὺς ἐκάθησεν ἐπάνω ἔς τὸ θρόνι του,
 καὶ βεστιάρης ἔφώνησε τοῦ θεοῦ πατριάρχου.
 Ὡ πατριάρχα μέγιστε τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
 ἀγίων ἀγιώτατε ὅλης τῆς οἰκουμένης!
 Θεόδωρος ὁ ἔνδοξος ὁ μέγας βασιλεὺς
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου, μεγάλης τῆς Ῥωσίας

δῶρα χαρίζει σοι πολλά νὰ εὐχῆσαι δι' αὐτὸν
 τὸν μέγαν τὸν θεόσπεπτον τὸν θεοτιμημένον.
 Ποτῆρι δίδει σοι ἀργυρὸν μέγα καὶ χρυσομένον,
 μὲ τέχνην ὠραιώτατην εὐμορφα σκεπασμένον.
 Δίδει σοι χάζδια καλὰ ἀπὸ τὴν Βενετιάν
 καὶ σόφια μεταξωτὰ, καὶ εὐμορφα ἀτλάζια,
 καὶ καμπουχάδες δίδει σοι μὲ εὐμορφα κλαδιά,
 καὶ εὐμορφα σαμούρια ἀπὸ τὴν Συμπηριάν.
 Δίδει σοι χρήματα πολλὰ, νογράτια μεγάλα,
 ἀπὸ τῆς βασιλείας του μὲ ἰδιάν του βοῦλλαν,
 νὰ εὐχῆσαι διὰ ταυτὸν καὶ διὰ τὴν βασιλείαν
 νὰ ἦναι πολυχρόνιοι νὰ ἔχουν πολλὴν ὑγείαν.

Ὁ πατριάρχης σήκωσε χεῖράς του τὰς ἀγίας,
 τὸν βασιλέα εὐχήθηκε μεγάλης τῆς Ῥωσίας,
 προσκύνησε, συγχώρησε καὶ κατευλόγησέ τον,
 θεὸς ὁ παμμακάριστος εἶπε νὰ ἦναι μ' αὐτὸν.
 Καὶ πάλιν μεταέφεραν ἀπὸ τῆς βασιλίσσης
 χαρίσματα ἐξαιρετὰ μετὰ τιμῆς μεγάλης.
 Καὶ πάλιν μεταφώνησεν ἄλλος τε θεστιάρης
 τὸν πατριάρχην μέγιστον τῆς Κωνσταντινουπόλης·

Ὡ πατριάρχα μέγιστε τῆς Κωνσταντινουπόλης,
 ἁγίων ἀγιώτατε ὅλης τῆς οἰκουμένης!
 Εἰρήνη ἢ βασίλισσα ἀνατολῆς καὶ δύσης,
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ τῆς Ῥωσίας ὅλης,
 Ἀστραχανίου, Καζανιοῦ, μεγάλου Νογρατίου,
 καὶ πάσης γῆς Ἀρκτώριας, μεγάλου Συμπηρίου,
 καὶ Ἰβηρίας τῆς φρικτῆς ἐκείνης τῆς μεγάλης,
 ὅπου ἴθε καὶ προσκύνησε δι' εὐλάβειας μεγάλης!
 δῶρα χαρίζει σοι πολλά, καλὴν εὐεργεσία
 νὰ εὐχῆσαι διὰ τ' αὐτὴν καὶ διὰ τὸν βασιλέα.
 Ποτῆρι δίδει σοι ἀργυρὸν μέγα καὶ χρυσομένον,
 μὲ τέχνην ὠραιώτατην εὐμορφα σκεπασμένον.
 Δίδει σοι χάζδια καλὰ ἀπὸ τὴν Βενετιάν,
 καὶ σόφια μεταξωτὰ, καὶ εὐμορφα ἀτλάζια,

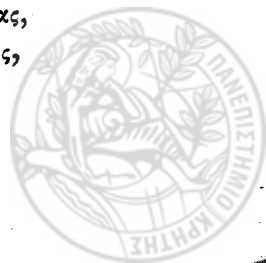
καὶ καμπουχάδες δίδει σοι μὲ εὐμορφα κλαδία,
καὶ εὐμορφα σαμούρια ἀπὸ τὴν Συμπηρία.
Δίδει σοι χρήματα πολλὰ νογράτια μεγάλη
ἐξ ἀργυρίου καθαροῦ βασιλοβουλωμένα,
νὰ εὐχῆσαι διὰ τ' αὐτὴν καὶ διὰ τὸν βασιλέα,
νὰ ἦναι πολυχρόνιοι νὰ ἔχουν πολλὴν ὑγεία,
καὶ ἡ εὐχή σου ἅγια εἰς τὸν θεὸν νὰ φθάσῃ
υἱοὺς καὶ θυγατέρας τε αὐτοὺς διὰ νὰ δώσῃ.

Ὁ πατριάρχης σήκωσε πρὸς οὐρανοὺς τὸ ὄμμα,
βασίλισσαν εὐχήθηκε καὶ βασιλέαν μέγα,
εὐχήθηκε, συγχώρησε καὶ κατευλόγησέ τους,
θεὸς καὶ παμμακάριστος νὰ ἦναι πάντα μ' αὐτοὺς
καὶ ἅγιοι ἀρχάγγελοι, προφήται, ἀποστόλοι,
ἀρχιερεῖς καὶ μάρτυρες καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι.
Καὶ σχῆμα τότες ἔκαμεν ὁ μέγας πατριάρχης
πρὸς βασιλέα μέγιστον ὁ πρῶτος ἀρχιθύτης.

Καὶ δεύτερον ἐλάλησεν θεῖον μητροπολίτην
σοφὸν τὸν Ἱερόθεον καὶ θεῖον ἀρχιθύτην.
Μητροπολίτα ἄκουε κείνης Μονεμβασίας,
χαρίσματα ποῦ δίδει σοι ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας,
Θεόδωρος ὁ κράτιστος μεγάλης Μοσχοβίας,
Βλαντιμερίου, Νογρατιοῦ, μεγάλης τῆς Ῥωσίας.
Δῶρα χαρίζει σοι πολλὰ νὰ εὐχῆσαι δι' αὐτοὺς,
τὸν μέγαν τὸν θεότατεπτον, τὸν θεοτιμημένον.
Ποτήρι δίδει σοι ἀργυροῦν μέγα καὶ χρυσομένον,
εὐμορφον ὠραιώτατον καλὰ ἔναι σκεπασμένον,
καὶ χάζδι δίδει σοι καλὸν καὶ εὐμορφον ἀτλάζε
καὶ καμπουχᾶν Βενέτικον μεταξωτό ἔνα σόφι.
Δίδει σοι καὶ σαμούρια ἀπὸ τὴν Συμπηρίαν,
καὶ χρήματα Νογράτια βασιλοβουλωμένα.
Μητροπολίτης σήκωσε χεῖράς του τὰς τιμίας,
τὸν βασιλέα εὐχήθηκεν ἐξ ὅλης του καρδίας.
Ἐῖπε καὶ ἕτερα πολλὰ ὡσὰν τὸν πατριάρχην,
καὶ ἀπ' ἑκεί ἐπροσκύνησε τότε κατὰ τὴν τάξιν.

Καὶ ἀπ' ἑκείνου τρίτο ἐλάλησεν ἔσχατον ἐπισκόπων
 τοῦ θρόνου Ἐλασσῶνός τε ἐκείνων ἱερέων,
 Ἀρσένιον τὸν ταπεινὸν καὶ τὸν ξενιτευμένον,
 τοιοῦτους λόγους ἔφησε καὶ εἶπε πρὸς ἐκείνον.
 Ὡς ἀρχιθῦτα ταπεινὸν τοῦ Ἐλασσῶνος θρόνου
 καὶ χώρας περιφήμου τε ἐκείνης Δημονίκου,
 ὅπου ἔναι δόξα τῶν σοφῶν καὶ τῶν ῥητόρων κλέος.
 Ὁ αὐτοκράτωρ βασιλεὺς Θεόδωρος ὁ μέγας
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ πάσης τῆς Ῥωσίας,
 δῶρα σοὶ δίδει περισσὰ καλὴν εὐεργεσίαν,
 πάντα νὰ εὐχῆσαι Θεὸν δι' αὐτοῦ τὴν ὑγίαν.
 Ποτῆρι δίδει σοὶ ἀργυροῦν μέγα καὶ χρυσωμένον,
 πολλὰ ἔναι ὠραιώτατον καλὰ ἔναι σκεπασμένον
 καὶ χάζδι δίδει σοὶ καλὸν καὶ εὐμορφον ἀτλάζι,
 καὶ καμπουχᾶν Βενέτικον μεταξωτό ἔναι σόφι.
 Χαρίζει σοὶ σαμούρια ἀπὸ τὴν Συμπηρίαν,
 καὶ χρήματα Νογράτια μὲ ἴδιάν του βοῦλλαν,
 πάντα νὰ εὐχῆσαι Θεὸν δι' αὐτοῦ τὴν ὑγίαν,
 νὰ ἦναι πολυχρόνιος νὰ ἔχῃ πολλὴν ὑγίαν.
 Τότες ἐγὼ ἐσήκωσα τὰς ταπεινάς μου χεῖρας
 τὸν βασιλέα εὐχῆθηκα ἐξ ὅλης μου καρδίας,
 νὰ ζήσῃ χρόνους περισσοὺς νὰ ἔχῃ πολλὴν ὑγίαν.
 Καὶ πῆγα καὶ ἐκάθησα πάλιν ἐκεῖ ὅπου ἔμουν.
 Καὶ ἄλλους πάντας φώνησε τοῦ πατριάρχου ὅπου ἔτουν:
 Χαίρεσθε καὶ εὐφραίνεσθε τοῦ πατριάρχου ὄλοι·
 ὁ βασιλεὺς χαρίζει σας πολλὴν ἐλεημοσύνη.
 Καὶ πάντες ἐπροσκύνησαν τὸν μέγαν βασιλέα
 Θεόδωρον τὸν κράτιττον αὐτοκρατόρων μέγα.
 Πάλιν ἐγὼ ἐπροσκύνησα τότε τὸν βασιλέα
 Θεόδωρον τὸν κράτιστον ὀρθόδοξον τὸν μέγα,
 ἐνώπιον ἐφώνησα μετὰ φωνῆς μεγάλης.
 Ὡς βασιλεῦ Θεόδωρε ἀνατολῆς καὶ δύσης,
 Βλαντιμερίου, Μόσχοβου καὶ πάσης τῆς Ῥωσίας,
 καὶ πάσης γῆς Ἀρκτωρίας, μεγάλης Συμπηρίας,

κράτιστε, εὐσεβέστατε, θεόστεπτε καὶ μέγα,
 ἁγίων ἁγιώτατε, τῶν εὐσεβῶν ἡ δόξα,
 ἐγὼ δ' εὐτελέστατος πάντων τῶν ἐπισκόπων,
 Ἀρσένιος δ' ταπεινός, μικρότερος τῶν ἄλλων,
 ἰδὼν σου [τὸ] φιλεύσπλαχνον ὄπου εἰς πάντας ἔχεις,
 εἰς ἰδικούς, εἰς ξένους τε καὶ εἰς τοὺς πάντας πράττεις
 φιλανθρωπίαν, ἔλεος τὴν καθεκάστην ἴμεραν,
 ἠγάπησα νὰ κάθημαι τόσον πολλὰ μακρὰ
 ἐκ συγγενῶν πατρίδος τε καὶ ἐκ τῆς ἐπαρχίας,
 πάντα νὰ εὐχωμαι θεὸν νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας
 νὰ ἦσαι πολυχρόνιος νὰ ἴχης πολλὴν ὑγείαν,
 νὰ βασιλεύης πάντοτε ἔθνη πολλὰ περισσά,
 νὰ πράττης πάντα τὰ καλὰ, ὡς ἔχεις προθυμίαν
 εὐεργεσίας περισσὰς τὴν καθεκάστην ἴμεραν.

Καὶ πάλιν ἐπροσκύνησα ἕως τῆς γῆς τὸ ἴδιον
 Θεόδωρον τὸν ἄνακτα, χριστιανῶν τὸ κλέος.
 Ὁ βασιλεὺς μετὰ χαρᾶς ἔφησε πρὸς ἐμένα,
 νὰ ἔχης θάρρος περισσόν, νὰ ἀναπαύσω σένα,
 κάστην νὰ ἔχης περισσὰ μὲ αὐτῶν τὰ χωρία
 ἀρχιερεὺς νὰ ἦσαι σὺ εἰς ἅπαντα ἐκεῖνα.

Καὶ πάλιν ἐπροσκύνησα ἕως τὴν γῆν καὶ εἶπα,
 Θεὸς ὁ παμμεκάριστος νὰ ἦναι μ' αὐτὸν πάντα.
 Καὶ πατριάρχης μέγιστος ἔφησε δι' ἐμένα
 λόγια τὰ ὠφέλιμα πολλὰ εὐχαριστημένα.
 Καὶ πάλιν τότε' εὐλόγησεν ὁ μέγας πατριάρχης
 Θεόδωρον τὸν ἄνακτα Ῥωσίας τῆς μεγάλης,
 καὶ ἀπ' ἐκεῖ συγχωρήθηκαν ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου.
 Τότε καὶ συμπροβόδησεν ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας
 τὸν πατριάρχην μέγιστον τῆς Ῥώμης τε τῆς νέας
 ἕως τὴν πύλην τὴν χρυσοῦν ἐκείνου παλατίου.
 Ἐκεῖ καὶ ἐχωρίσθησαν ὁ εἰς ἀπὸ τοῦ ἄλλου,
 καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐπορεύθημεν μετὰ πολλῶν ἀρχόντων
 εἰς οἶκουσ ὄπου ἡμεστέν μετὰ πολλῶν ἀνθρώπων.

2.

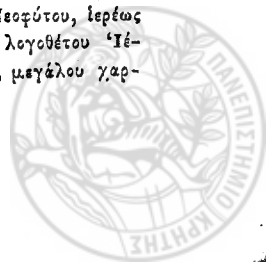
Πρᾶξις συνοδική, ἐν ἧ καὶ ἀποβολὴ τοῦ νέου καλενταρίου,
ἤτοι τῆς περὶ τὸ πάσχα λατίνων καινοτομίας.¹

Τῆς ἁγίας καὶ ἱεῤᾶς μεγάλης συνόδου, τῆς ἐν δνόματι τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ συναχθείσης ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ Παμμακαρίστου ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς ἐπωνομασμένης Παραμυθίας, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν ἡμέραις τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ θεοστέπτου βασιλέως Μοσκόβου καὶ αὐτοκράτορος πάσης Ῥωσσίας Θεοδώου Ἰωάννου, προκαθεζομένων τῶν ἁγιωτάτων ὀρθοδόξων πατριαρχῶν, τοῦ τε παναγιωτάτου Ἱερεμίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, τοῦ τε μακαριωτάτου Μελετίου πάπα καὶ πατριάρχου τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ κριτοῦ τῆς οἰκουμένης, καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντος τοῦ παναγιωτάτου Ἰωακείμ Θεουπόλεως τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας, καὶ πάσης τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τοῦ παναγιωτάτου Σωφρονίου πατριάρχου τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ

1. Ἐκ τῶν περὶ ἰδρύσεως πατριαρχείου ἐν Ῥωσίᾳ δημοσιουμένων τούτων ἐγγράφων, ἡ μὲν συνοδικὴ πρᾶξις ἐλήφθη ἐκ Δοσιθίου (Τόμος Ἀγάπης, σελ. 538—547), αἱ δὲ τέσσαρες ἐπιστολαὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μελετίου τοῦ Πηγᾶ ἀνεγρᾶφησαν ἐξ ἀνεκδότου χειρογράφου ἀποτθησαυρισμένου παρὰ τῷ Κ. Σοφ. Οἰκονόμῳ, μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης καλοκαγᾶθου προθυμίας ἐπιτρέψαντι τὴν ἔκδοσιν.

Παρόμοιον πρὸς τὸν πατριάρχην Ῥωσσίας γράμμα τοῦ Ἱερεμίου (1888) εἶδὸν ποτε δεδημοσιευμένον εἰς τὸ Supplementum ad Historica Russica Monumenta, Petropoli 1848, σελ. 150.

Ὁ δὲ Φαβρίκιος (Bibliotheca Graeca, xi, σελ. 639, ἐκδ. Ἀρλεσιῶν) ἀναφέρει, ἔτι καὶ ἐτέρα περὶ τούτου συνοδικῆ πρᾶξις ἐξεδόθη μετ' ἄλλων ἐν Φραγκοφούρτῃ τῷ 1590, προσυπογεγραμμένη καὶ ὑπὸ τῶν ἐξῆς μελῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου: Σωφρονίου μητροπολίτου Ἐφέσου, Σισινίου Νικομηδείας, Νικαίας Κυρίλλου, Θεσσαλονικῆς Μητροφάνους, Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Μητροφάνους, Κυζίκου Ἀχιλλίου, Περιθεωρίου καὶ Ξάνθης Φιλήμονος, Προύσης Νεοφύτου, ἱερέως Γεωργίου μεγάλου οἰκονόμου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, μεγάλου λογοθέτου Ἰερακκος, μεγάλου σακελλαρίου Σαββατιανοῦ, μεγάλου σκευοφύλακος, μεγάλου χαρ-

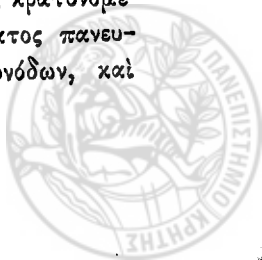
πάσης Παλαιστίνης, ἐνδημούντος τοῦ λαμπροτάτου Γρηγορίου Ἀθανασίου, πρέσβεως τοῦ προβῆθέντος θεοσεβεστάτου βασιλέως, συνεδρευόντων καὶ τῶν πανιερωτάτων ἀρχιερέων ἐκ πάσης ἐπαρχίας τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων, Μελέτιος ὁ μακαριώτατος Ἀλεξανδρείας εἶπεν: Οἶδατε, ἀδελφοί, ὅτι χαρακτηριστικὸν τῆς πρὸς τὸν σωτῆρα καὶ Θεὸν ἡμῶν ἀγάπης ἡ ποιμαντικὴ ἐστὶν ἐπιμέλεια. Πέτρε, γὰρ φησι, φιλεῖς με; ποίμανε τὰ πρόβατά μου· δι' ἣν αἰτίαν καὶ ἡμεῖς πολλοὺς πολλακίς ἀγῶνάς τε καὶ πόνους καὶ κινδύνους ὑπεμείναμεν τε καὶ ὑπομένομεν ὡς οἶδατε· καὶ νῦν δὲ, ἐπειδὴ πρὸς ἡμᾶς γράμματα ἀπεστάλη παρὰ τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων, ἀξιούντα παραγενέσθαι ἡμᾶς εἰς Κωνσταντινούπολιν, τῆς ἐκκλησίας τῶν ἀναγκαίων χάριν, ἐγὼ δὲ καὶ τοῖς γράμμασι τοῖς ἀπὸ Μοσκοβίας τῆς ἐρθοδοξοτάτης παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου Θεοδώρου ἐντυχῶν καὶ ἐκατέρων τῶν πραγμάτων ὑπερφροντίζων, τῆς τε ἀνάγκης τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς βασιλικῆς ἀξιώσεως, παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν ἀκριβῶς τὰ λεγόμενα παρ' ἡμῶν σκεψαμένην συμψηφίσασθαι ἡμῖν περὶ τῶν λεχθησομένων ὅπερ ἂν δίκαιον εἶναι φανῇ. Πρῶτον τοιγαροῦν, ἐπειδὴ Θεοῦ χάριτι ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καθηρτισμένη ὑπάρχουσα καὶ κατὰ τὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα τε-

τοφύλακος, μεγάλου ἐκκλησιάρχου, σακελλίου, δικαιοφύλακος, πρωτονοταρίου, βήτορος, πρωταποστολαρίου, μεγάλου πρωτοπαπᾶ, νομοφύλακος, καστρησίου, βεφερενδαρίου, ἱερομνήμονος, πρωτοπαπᾶ, ὑπομνημάσκοντος, τοῦ ἐπὶ τῶν γονάτων, τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων, τοῦ ἐπὶ τῶν σεκρέτων, τοῦ ὑπομνημάτα γράφοντος, πρωτοκανονάρχου, πριμμηκυρίου, καὶ τῶν λοιπῶν ἱερέων καὶ ἀρχόντων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Γαλατᾶ.

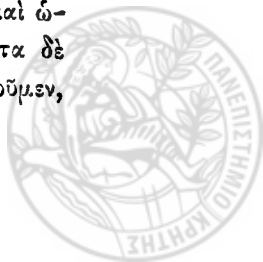
Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ, ὡς σημειῶ ὁ Φαβρίκιος, ἐδημοσιεύθησαν καὶ τὰ ἐξῆς ἔγγραφα 1) πρᾶξις τοῦ Ἱερεμίου καὶ Ἀλεξανδρείας Σιλβέστρου περὶ τοῦ Γρηγοριανοῦ καλενδαρίου. 2) Ἐπιστολὴ Κρουσίου πρὸς Ἱερεμίαν. 3) Ἀπόκρισις Ἱερεμίου κατὰ Ποσσεβίνου. 4) Χριστοφύρου Πελαργῶ ἐλληνικὴ ἐπιστολὴ πρὸς Ἱερεμίαν. 5) Ἱερεμίου ἀπόκρισις μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἔξορας ἐπάνοδον. 6) Ἐπιστολὴ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὲρ ἀνακλήσεως Ἱερεμίου, ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ μεγάλου οἰκονόμου Γεωργίου ἱερέως, τοῦ μεγάλου λογοθέτου Ἱερακος, καὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν. 7) Ἰωάννου Πέτρου βοηθῶδα Μολδοβλαχίας πρὸς Ἱερεμίαν ἵνα τὴν πατριαρχεῖαν ἀναλάβῃ ἐν ἔτει 1589. 8) Σιγισμούνδου βσιλέως Πολωνίας, ἐξουσία δοθεῖσα τῷ Ἱερεμίᾳ.

λείαν εἴληφε κατάστασιν ἐν τοῖς ὀρισθεῖσι καὶ τρανωθεῖσιν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος διὰ τῶν ἀποστόλων καὶ πατέρων ἁγίων διαπρεψάντων ἐνταῦθα ἐν τε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ καὶ ταῖς καθεξῆς οἰκουμενικαῖς ἐξ συνόδοις μέχρι τῆς ζ' τῆς τὸ δεύτερον ἐν Νικαίᾳ συναθροισθείσης, ὡσαύτως καὶ ταῖς μεταξὺ τῶν ἑπτὰ οἰκουμηνικῶν κατὰ διαφόρους καιροὺς συναχθείσαις τοπικαῖς τῶν ὀρθόδοξων συνόδοις, ἐπειδὴ τοίνυν τὸ τέλειον εἴληφεν ἡ τῶν ὀρθόδοξων ἐκκλησία, οὐ μόνον κατὰ τὰ τῆς θεογνωσίας καὶ εὐσεβείας δόγματα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἱεράν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων κατάστασιν, δίκαιον ἐστὶ καὶ ἡμᾶς πάντα νεωτερισμὸν τῶν τῆς ἐκκλησίας περιβόλων περιορίζειν, εἰδότες ὑπαντίους γεγονέναι αἰεὶ τοὺς νεωτερισμοὺς τῆς τῶν ἐκκλησιῶν συγχύσεώς τε καὶ διαστάσεως, ἀλλὰ τοῖς ὅροις ἐπεσθαι τῶν ἁγίων Πατέρων, τὰ παρ' αὐτῶν δογματισθέντα ἀπαράτρωτα, δίχα προσθήκης ἡστυνοσοῦν καὶ χωρὶς ἀφαιρέσεως ἐνστερνιζομένοις κατὰ τὸν πρῶτον τῆς οἰκουμηνικῆς ἐβδόμης συνόδου κανόνα, οὕτως ἔχοντα : τοῖς τὴν ἱερατικὴν λαχοῦσιν ἁξίαν μαρτυρίαν τε καὶ κατορθώματα αἱ τῶν κοινωνικῶν διατάξεων εἰσὶ διατυπώσεις, ἃς δεχόμενοι ἀσμένως μετὰ τοῦ θεοφάντορος Δαυὶδ ἄδομεν πρὸς τὸν δεσπότην θεὸν λέγοντες, ἐν τῇ δόξῃ τῶν μαρτυριῶν ἐτέρφθην ὡς ἐπὶ παντὶ πλούτῳ καὶ ἐνετείλω δικαιοσύνην τὰ μαρτυρία σου εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἡ προφητικὴ φωνὴ ἐντέλλεται ἡμῖν φυλάττειν τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ καὶ ζῆν ἐν αὐτοῖς δῆλον· ἀκράδαντα καὶ ἀσάλευτα διαμένουσιν, ὅτι καὶ ὁ θεόπτης Μωϋσῆς οὕτω φησὶν : ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι· καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφαιρεῖν· καὶ ὁ θεὸς Ἄπόστολος ἐν αὐτοῖς ἐγκραυχόμενος βοᾷ: εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι, καὶ εἰ ἄγγελος εὐαγγελίζεται ὑμῖν παρ' ἃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. Τούτων οὖν οὕτως ὄντων καὶ διαμαρτυρομένων ἡμῖν, ἀγαλλιώμενοι ἐπ' αὐτοῖς, ὡς εἴ τις εὐροὶ σκύλα πολλά, ἀσπασίως τοὺς θεῖους κανόνας ἐνστερνιζώμεθα καὶ δλόκληρον τὴν αὐτὴν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον, κρατυνομένων τῶν ἐντεθέντων ὑπὸ τῶν σαλπίγγων τοῦ Πνεύματος πανευφύμων ἀποστόλων, τῶν τε ἐξ ἁγίων οἰκουμηνικῶν συνόδων, καὶ

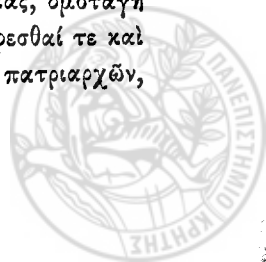
τῶν τοπικῶν συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει τοιούτων διαταγμάτων καὶ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν· ἐξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες πνεύματος ἀγασθέντες ὥρισαν τὰ συμφέροντα· καὶ οὐς μὲν τῷ ἀναθέματι παραπέμπουσι καὶ ἡμεῖς ἀναθεματίζομεν, οὐς δὲ τῇ καθαιρέσει καὶ ἡμεῖς καθαιροῦμεν, οὐς δὲ τῷ ἀφορισμῷ, καὶ ἡμεῖς ἀφορίζομεν, οὐς δὲ τῷ ἐπιτιμίῳ παραδιδόασι καὶ ἡμεῖς ὡσαύτως ὑποβάλλομεν· ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος, ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσι, ὁ βεβηκῶς εἰς τρίτον οὐρανὸν καὶ ἀκούσας ἄρρητα ῥήματα Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος διαῤῥήδην βοᾷ· ἀνακηρύττοντες καὶ τὸ ἅγιον σύμβολον τῶν ὀρθοδόξων πατέρων καθὼς διὰ τοσοῦτων καὶ τηλικούτων συνόδων ἐδιαφυλάχθη· ἔχει δὲ οὕτω· Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων, καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, φῶς ἐκ φωτός Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα, σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ παθόντα καὶ ταφέντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς, καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος· καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ κύριον τὸ ζωοποιὸν τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν· εἰς μίαν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν· ὁμολογῶ ἕν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν. Τούτων οὕτω ῥηθέντων παρὰ τοῦ μακαριωτάτου Ἀλεξανδρείας, Ἱερουσαλῆμ καὶ παναγιώτατος πατριάρχης ὁ οἰκουμενικὸς εἶπε· ταῦτα μὲν ἅπαντες καὶ ὁμολογήσαμεν εὐθὺς τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀρχιερωσύνης, μάλιστα δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ θείου βαπτίσματος ἀξιωθέντες, καὶ ὁμολογοῦμεν,

των ἐπισκόπων τῶν συναχθέντων ἐπὶ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης μεγάλου Θεοδοσίου τοῦ γενομένου βασιλέως ἐν τῇ βασιλίδι Κωνσταντινίου πόλει νέα Ῥώμη γνωρίζοντες, τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὀρίζομεν τε καὶ ψηφίζομεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης· διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα· καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ῤν'. Θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς νέας Ῥώμης ἀγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες τὴν βασιλεία καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν καὶ τῶν ἴσων ἀπολαυοῦσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρῃ βασιλίδι Ῥώμη, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν, καὶ ὥστε τοὺς τῆς Ποντικῆς, καὶ τῆς Ἀσιανῆς, καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως μητροπολίτας μόνους· ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἀγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας, δηλαδὴ ἐκάστου μητροπολίτου τῶν προειρημένων διοικήσεων μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων χειροτονοῦντος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, καθὼς τοῖς θεοῖς κανόσι διηγόρευται· χειροτονεῖσθαι δὲ καθὼς εἴρηται τοὺς μητροπολίτας τῶν προειρημένων διοικήσεων παρὰ τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπισκόπου, ψιφισμάτων συμφώνων κατὰ τὸ ἔθος γενομένων καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀναφερομένων· λέγει δὲ καὶ ὁ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγίων πατέρων κανὼν δ' γ'. τὸν μὲντοι Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ῥώμην· ἀλλ' οὐδὲ ἡ ἀγία καὶ μεγάλη σύνοδος τῶν τιῆ. Θεοφόρων πατέρων φαίνεται δι' ἄλλον τινὰ λόγον διανείμασα τάξεις τε καὶ ἐπαρχίας τοῖς πατριαρχικοῖς θρόνοις, οὗς ἐτυπώσατο, εἰμὴ πρὸς τὰ τῶν βασιλειῶν ἀξιώματα, Ἀλεξάνδρειαν προκαθιδρύσασα Αἰγύπτου, Λιβύης καὶ τῶν λοιπῶν, Ἀντιόχειαν δὲ Ἀσσυρίων καὶ πάσης ἀνατολῆς· ὡς δὲ Εὐρώπης τὴν Ῥώμην, οὕτως Ἀσίας Κωνσταντινούπολιν, ἣ καὶ μετέπειτα τῶν ἴσων πρεσβείων ἠξιώθη τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ μετατεθῆναι ἐκεῖθεν ἐνθένδε

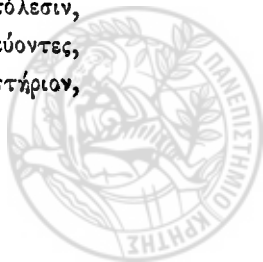

τὸ βασιλείον, ὡσπερ διορίζεται καὶ ὁ λς'. τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ ἀγίας συνόδου κανὼν ἔχων οὕτως : ἀνανεούμενοι τὰ παρὰ τῶν ρν'. ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων, καὶ τῶν χλ'. τῶν ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθέντων δρίζομεν, ὥστε τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, ὡς ἐκείνον, μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ' ἐκείνον ὑπάρχοντα, μεθ' ὃν ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως· δίκαιον οὖν κρίνω, καὶ τὴν ἁγίαν ταύτην καὶ μεγάλην σύνοδον κρίνειν ἀξίῳ τὸν θρόνον τῆς εὐσεβεστάτης καὶ ὀρθοδόξου πόλεως Μοσκόβου εἶναι τε καὶ λέγεσθαι Πατριαρχεῖον, διὰ τὸ βασιλείας ἀξιοθῆναι παρὰ Θεοῦ τὴν χώραν ταύτην, πᾶσάν τε Ῥωσσίαν καὶ τὰ Ὑπερβόρεια μέρη ὑποτάττεσθαι τῷ Πατριαρχικῷ θρόνῳ Μοσκόβου καὶ πάσης Ῥωσσίας, καὶ τῶν Ὑπερβορείων μερῶν, ἔχειν τὸν τόπον αὐτοῦ μετὰ τὸν παναγιώτατον Ἱεροσολύμων ἐν τε τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς συνελεύσεσιν, ἵνα τοὺς προῤῥηθέντας τῶν ἁγίων Πατέρων κανόνας, ἀπαρασκαλεύτους τηρήσωμεν, ὑπερέχειν τε ἐπισκόπων, μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων, ἐν ὅλῃ τῇ καθολικῇ τῶν ὀρθοδόξων τοῦ χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, τῆς δὲ παροικίας ἐκείνης Μοσκόβου καὶ πάσης Ῥωσσίας καὶ τῶν Ὑπερβορείων μερῶν κεφαλὴν εἶναι καὶ ἐπιγινώσκεισθαι, κατὰ τὸν τριακοστὸν τέταρτον τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, οὕτω διαγορεύοντα : τοὺς ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τῶν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδὲν τι πράττειν περιττὸν, ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης, ἐκεῖνα δὲ μόνον πράττειν ἕκαστον ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις, ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιεῖτω τι, οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται ὁ θεὸς διὰ Κυρίου ἐν ἁγίῳ πνεύματι, ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· ἀδελφόν τε εἶναι καὶ λέγεσθαι τῶν ὀρθοδόξων πατριαρχῶν μετὰ ταύτης τῆς ἐπωνυμίας, ὁμοταγῆ καὶ σύνθρονον, ἴσον τε τῇ τάξει καὶ τῇ ἀξίᾳ ἐπιγράφεσθαι τε καὶ ὑπογράφεσθαι κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ὀρθοδόξων πατριαρχῶν,

Πατριάρχης Μοσκόβου και πάσης Ῥωσσίας και τῶν Ὑπερβορείων μερῶν ἐν δὲ τῇ χειροτονίᾳ φυλάττεσθαι τὴν τάξιν τῆς ἐκκλησίας, τοῦ πρωτοθρόνου τῶν ἀρχιερέων ἐκφωνοῦντος τὴν εὐχὴν. Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα οὕτω κρίνω, ἡ δὲ ἅγια σύνοδος ἀποφηνάτω τὸ δόξαν. Ἱερεμίας ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς εἶπε : τοῦτο και ἡμεῖς πρότερον και ἐπράξαμεν και ἐγγράφως ἐδηλώσαμεν τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ. Σωφρόνιος ὁ Ἱεροσολύμων παναγιώτατος πατριάρχης ἔφη : και αὐτὸς ἀπαραλλάκτως τὰ αὐτὰ ἀποφαίνομαι. Ἡ ἅγια σύνοδος ὁμοθυμαδὸν εἶπε : τοῦτο, ἐπειδὴ και τοῖς ἱεροῖς νόμοις κέκριται, ἅπαντες στέργομεν, και τοῦτο δὲ περὶ τῆς βασιλείας ἐκείνης κρίνομεν, ἵνα ὁ εὐσεδέστατος βασιλεὺς Μοσκόβου και αὐτοκράτωρ πάσης Ῥωσσίας και τῶν Ὑπερβορείων μερῶν καθὼς μέχρι σήμερον ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἔχει τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, και ἐν ταῖς ἁγίαις προθέσεσι και ἱεροῖς διπτύχοις, οὕτω και ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἐξαψάλμου, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν δύο ψαλμῶν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως λεγομένων, ἐκφωνεῖται κατὰ τὴν ἐκφώνησιν ἐκείνην κατ' ὄνομα ὡς ὀρθοδοξότατος βασιλεὺς. Πάντες εἶπον και τοῦτο εὐλογον. Κρίνομεν δὲ και τοῦτο, δεῖν πεμφθῆναι τὴν πράξιν ταύτην δι' ἐπιγραφῶν ἡμετέρων ἠσφαλισμένων τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ Μοσκόβου, και τῷ παναγιωτάτῳ Ἰωβ Πατριάρχῃ πάσης Ῥωσσίας και τῶν Ὑπερβορείων μερῶν πάντες εἶπον : ἀρέσκει.

Κατὰν πρῶτος. Τούτων οὕτω διακριθέντων ὀρθῶς τε και ἐνθέσμως, Μητροφάνης ὁ θεοφιλέστατος Ἀθηνῶν εἶπε : τοὺς ἐν ἐκάστη παροικίᾳ τῶν ἡμετέρων ἐπαρχιῶν μοναχοὺς ὀρίσάτω ἡ ἅγια σύνοδος τῷ τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπῳ ὑποτάσσεσθαι ὥρῃσεν οὖν ἡ ἅγια σύνοδος περὶ τούτου τὸν δ' κανόνα τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἁγίας και οἰκουμενικῆς δ' συνόδου ἀναγνωσθῆναι, ἔχοντα οὕτως : οἱ ἀληθῶς και εἰλικρινῶς τὸν μονήρη μετέχοντες βίον τῆς προσηκούσης ἀξιούσθωσαν τιμῆς· ἐπειδὴ δὲ τινες τῷ μοναχικῷ κεκρημένοι προσχῆματι τὰς τε ἐκκλησίας και τὰ πολιτικὰ διαταράσσουσι πράγματα, περιόντες ἀδιαφόρως ἐν ταῖς πόλεσιν, οὐ μὴν ἀλλὰ και μοναστήρια ἑαυτοῖς συνιστᾶν ἐπιτηδεύοντες, ἔδοξε μηδένα μηδαμοῦ οἰκοδομεῖν μηδὲ συνιστᾶν μοναστήριον,

ἢ εὐκτῆριον οἶκον παρὰ γνώμην τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου, τοὺς δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν καὶ χώραν μονάζοντας ὑποτετάχθαι τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζεσθαι καὶ προσέχειν μόνῃ τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ, ἐν οἷς τόποις ἀπετάζαντο προσκαρτεροῦντες, μήτε δὲ ἐκκλησιαστικοῖς μήτε βιωτικοῖς παρενοχλεῖν πράγμασιν ἢ ἐπικοινωνεῖν, καταλιμπάνοντες τὰ ἴδια μοναστήρια, εἰ μὴ ποτε ἄρα ἐπιτραπείην, διὰ χρεῖαν ἀναγκαίων ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου, μηδένα δὲ προσδέχεσθαι ἐν τοῖς μοναστηρίοις δοῦλον ἐπὶ τὸ μονᾶσαι παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου· τὸν δὲ παραβαίνοντα τοῦτον ἡμῶν τὸν ὄρκον, ὠρίσαμεν ἀκοινωνήτον εἶναι, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημῆται· τὸν μὲν τοι ἐπίσκοπον τῆς πόλεως χρῆ τὴν δέουσαν πρόνοιαν ποιεῖσθαι τῶν μοναστηρίων· ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· καὶ τοῦτο δίκαιον εἶναι κρατεῖν, ἐπειδὴ τοῖς Πατράσι δίδωρισται.

Κατῶν δεύτερος. Μελέτιος ὁ Ἀλεξανδρείας εἶπεν· ἐπειδὴ καὶ παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν καὶ παρὰ τὴν τῶν ἡμερῶν τούτων χαλεπότητα, τὰ παρὰ τοῖς Πατράσιν, εἰ καὶ καλῶς νομοθετηθέντα, λήθη καλύπτεται, παρὰ τῷ μὴ ἀναγινώσκεσθαι τὰς ἱερὰς βίβλους, καὶ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, δίκαιον ἐστὶ κατὰ νόμους δις τοῦ ἔτους γίνεσθαι σύνοδον καὶ ἀναγινώσκεσθαι τὰς τῆς ἐκκλησιᾶς ὑποθέσεις καὶ ἀνακρίνεσθαι, εὐθύνεσθαι τε πάντα κατὰ τοὺς ὅρους τῶν Πατέρων. Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἔστι μὲν πάντως δίκαιον· ἐπειδὴ καὶ διὰ τὴν τῶν καιρῶν τούτων ἀνωμαλίαν ἐστὶ δυσχερὲς, ἀλλὰ γε ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ γενέσθω, καὶ θεωρεῖσθωσαν τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, εἰ μὴ που τύχη τι δεόμενα ταχυτέρας προμηθείας· τότε οἱ εὐρισκόμενοι ἀρχιερεῖς ἐν τῇ βασιλίδι ταύτῃ πόλει καὶ οἱ τοῦ πλησιοχώρου συναγέσθωσαν μετὰ τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ, καὶ τὰ πράγματα ἐξεταζέτωσαν κατὰ νόμους καὶ κρινέτωσαν.

Κατῶν τρίτος. Ἀνανεοῦμεν τὸν 5'. τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς δ' συνόδου κανόνα, περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι ἀπολύτως τὰς χειροτονίας, τοὺς δὲ χειροτονοῦντας μὴ χειροτονεῖν ἐπὶ χρήμασι, κατὰ τοὺς ὅρους τῶν Πατέρων καὶ τὰς ἀποστολικὰς διατυπώ-

σεις, μὴ μεταβαίνειν τε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν τοὺς ἐπισκόπους καὶ λοιποὺς κληρικούς.

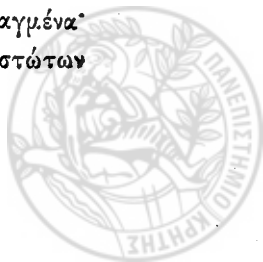
Κανὼν τέταρτος. Κρίνομεν δὲ δίκαιον εἶναι τοὺς ἐν ἐγκλήμασι περιπεσόντας, ἢ ἐγκλήματι ἐξεταζομένους, εἴ τε πρὸ τῆς χειροτονίας ἢ μετὰ τὴν χειροτονίαν τὴν ἱερωσύνην μολύνουσι, μὴ γίνεσθαι ἱερέας, τοὺς δὲ ἀναξίως χειροτονουμένους ἄκυρον ἔχειν τὴν χειροτονίαν, ἀνιέρους μένοντας.

Κανὼν πέμπτος. Ἐπὶ τοῖς βιωτικαῖς πράγμασι καὶ ἀξίαις κοσμικαῖς ἐνεχομένους τὰ παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων κριθέντα κρατεῖτωσαν· φησὶ δὲ ἐν ς'. κανόνι, ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀναλαμβανέτω, εἰδεμὴ καθαιρέισθω· ἑμοίως καὶ τὰ παρὰ τῶν χλ'. θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθέντων θεσπισθέντα ἐν ζ'. κανόνι, φησὶ δὲ οὕτω: τοὺς ἅπαξ ἐν κλήρῳ τεταγμένους καὶ μοναστὰς ὠρίσαμεν μῆτε ἐπιστρατεύειν μῆτε ἐπὶ ἀξίαν κοσμικὴν ἔρχεσθαι· ἢ, τοῦτο τολμῶντας καὶ μὴ μεταμελουμένους ὥστε ἐπιστρέψαι ἐπὶ τοῦτο, ὃ διὰ Θεοῦ πρότερον εἶλοντο, ἀναθεματίζεσθαι.

Κανὼν ἕκτος. Ἀνανεοῦμεν τὸν ις'. τῆς ζ'. ἐν Νικαίᾳ τὸ δεῦτερον συνελθόντων Πατέρων κανόνα, ὥστε τοὺς ἱερατικούς ἄνδρας, μὴ πολυτελέσειν ἢ μαλακοῖς χρῆσθαι ἱματίοις.

Κανὼν ἑβδόμος. Ὄρισεν ἡ ἁγία σύνοδος ἕκαστον ἐπίσκοπον ἐν τῇ ἑαυτοῦ παροικίᾳ φροντίδα καὶ δαπάνην τὴν δυνάμενην ποιεῖν, ὥστε τὰ θεῖα καὶ ἱερά γράμματα δύνασθαι διδάσκεσθαι· βοηθεῖν δὲ κατὰ δύναμιν τοῖς ἐθέλουσι διδάσκειν καὶ τοῖς μαθεῖν προαιρουμένοις, ἐὰν τῶν ἐπιτηδείων χρεῖαν ἔχωσιν.

Κανὼν ὄγδοος. Ἀσάλευτον διαμένειν βουλόμεθα τὸ τοῖς Πατράσι διορισθὲν περὶ τοῦ ἁγίου καὶ σωτηρίου πάσχα· ἔχει δὲ οὕτως: ἅπαντας τοὺς τολμῶντας παραλύειν τοὺς ὄρους τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς μεγάλης συνόδου, τῆς ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθείσης ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς εὐσεβείας τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ τῆς ἁγίας ἑορτῆς τοῦ σωτηριώδους πάσχα, ἀκωινωνήτους καὶ ἀποβλήτους εἶναι τῆς ἐκκλησίας, εἴ ἐπιμένειεν φιλονεικότερον ἐνιστάμενοι πρὸς τὰ καλῶς δεδιδαγμένα· καὶ ταῦτα εἰρήσθω περὶ τῶν λαϊκῶν· εἴ δέ τις τῶν προεστώτων

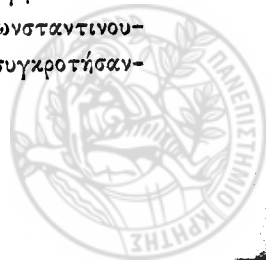
τῆς ἐκκλησίας ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος μετὰ τὸν ὄρον τοῦτον τολμήσειεν ἐπὶ διαστροφή τῶν λαῶν καὶ ταραχῇ τῶν ἐκκλησιῶν ἰδιάζειν καὶ μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπιτελεῖν τὸ πάσχα, τοῦτον ἡ ἅγια σύνοδος ἐντεῦθεν ἤδη ἀλλότριον ἔκρινε τῆς ἐκκλησίας· δεῖ γὰρ στοιχεῖν τῷ τῶν πατέρων κανόνι μέχρι καὶ σήμερον Θεοῦ χάριτι· ὃν, καθὼ δὴ καὶ τὰ λοιπὰ, ἡ θεοῦ ἐκκλησία διαφυλάττει.

ζρά Φεβρουαρίου ιβ'.

3

Ἰὼδ πατριάρχῃ Μοσχόβου καὶ πάσης Ῥωσσίας, καὶ τῶν Ὑπερβορείων μερῶν.

Παναγιώτατε δέσποτα, ἀδελφεὲ καὶ συλλειτουργεῖ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη σοὶ καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεος παρὰ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, σὺν τοῖς λοιποῖς ὑπερτίμοις καὶ θεοφιλεστάτοις ἀρχιερεῦσι καὶ ἱερεῦσι, καὶ ἄρχουσι, καὶ παντὶ τῷ χριστανύμῳ λαῷ τῆς ὑμετέρας ἁγιωτάτης ἐκκλησίας, τῆς εὐσεβείας καὶ ὀρθοδοξίας Θεοῦ χάριτι λελαμπρυσμένης. Χαρὰν ἠγοῦμεθα μεγάλην, ἀδελφοί, ἐπὶ τῇ αὐξήσει τῆς εὐσεβεστάτης βασιλείας τοῦ θεοστέπτου αὐτοκράτορος Θεοδώρου, καὶ Εἰρήνης τῆς εὐσεβεστάτης αὐγούστης, οἷς ὁ Θεὸς ὑπέταξεν ἔθνη πολλὰ καὶ λαοὺς, οἷς καὶ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας μεταδιδόντες ἐν τῇ δυνάμει τοῦ παναγίου καὶ ζωοποιοῦ πνεύματος ἔξετε καὶ ὑμεῖς τὸν ἀποκείμενον μισθὸν τοῖς πιστοῖς καὶ φρονίμοις οἰκονόμοις τῆς χάριτος· διὰ τοῦτο καὶ τοῖς πατρᾷσι ἡμῶν κέκριται τὰ τῆς ἐκκλησίας μεγαλύνεσθαι πράγματα, αὐξομένων τῶν πολιτικῶν, ἵνα συναγωνιστὰς ἔχη τὸ τῆς βασιλείας κράτος τοὺς τῆς ἐκκλησίας εἰς εὐεργεσίαν καὶ βελτίωσιν τοῦ ὑπηκόου. Καὶ δικαίως θεόθεν κινήθεις ὁ εὐσεβεστάτος βασιλεὺς Θεόδωρος Ἰωάννης σὺν τῷ παναγιωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ ἡμῶν κυρ Ἰερεμία, τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ συγκροτήσαν-

τες Σύνοδον τὴν καλὴν καὶ θεάρεστον οἰκοδομὴν τοῦ ὑψηλοτάτου θρόνου Μοσχοβίας ἤρξαντο· ἦν καὶ ἡμεῖς κλευσθέντες τοῖς ἱεροῖς γράμμασι τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως δοκιμάσαι ἐπὶ τελείᾳ συνόδῳ, παραγενόμενοι εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν τῷ νυνὶ πατριαρχείῳ τῷ τῆς παναγίας ἡμῶν δεσποίνης τῆς Θεοτόκου Θεραπειᾶς ἠσφαλίσαμεν, κρίναντες ἄξιον εἶναι τὸ βασίλειον τῆς ὀρθοδόξου τῶν πόλεων Μοσχοβίας καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς μεγαλύνεσθαι πράγμα[σιν, ἀπο]νείμαντες αὐτῷ καὶ τὴν προσήκουσαν πατριαρχικῶ θρόνῳ ἀξίαν, καὶ τὴν ἀκόλουθον τάξιν, ὁμοταγῆ δηλονότι τῶν ἐπιλοίπων πατριαρχικῶν [θρόνων] τῶν ὀρθοδόξων, καθάπερ εὐρίσκεται ἐν τῷ τόμῳ τῆς συνοδικῆς πράξεως ἐσφραγισμένης ταῖς ἡμετέραις αὐτοχείροις ὑπογραφαῖς καὶ σφραγῖσι, καὶ τινῶν τῶν μητροπολιτῶν, καὶ ἀρχιεπισκόπων, καὶ ἐπισκόπων. Σὺν δ' ἂν εἴη καὶ τῶν καθ' ἐξῆς τὸν πατριαρχικὸν ὑψηλότατον θρόνον διαδεχομένων ἀδελφῶν ὅλη δυνάμει ἐν τῇ ἰσχύει τοῦ πνεύματος συναντιλαμβάνεσθαι τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων, τοῦτο μὲν εὐχαῖς καὶ δεήσεσι, τοῦτο δὲ ὑπομνήσεσι καὶ βουλή, εἴγε δεήσειέ ποτε, ὥστε αἰχμαλωτίζεσθαι μὲν τὰ τῆς ἀσεβείας καὶ ἀσεβῶν ὕψη καὶ θράση, ῥώνυσθαι δὲ τὰ τῆς εὐσεβείας καὶ εὐσεβῶν, μνήμην καὶ ἐπίσκεψιν ποιούμενοι διακαῆ καὶ τῆς μητρὸς ἡμῶν ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὀρθοδόξων, ὅθεν εἰς πᾶσαν τὴν ὑψηλίον Θεοῦ χάριτι διεχύθη ὁ φωτισμὸς τοῦ σωτηρίου κηρύγματος, ἣ καὶ τὰ ἔσχατα πάσχει καὶ κινδυνεύει ἐν ἀπορίᾳ καὶ στενοχωρίᾳ παντοδαπῇ· ἡμεῖς δὲ, καίπερ θλιβόμενοι καὶ στενοχωρούμενοι, εἴπερ ἄλλοι ποτέ, ἣ καὶ ἄλλοτέ ποτε, εὐχόμεθα ἀδιαιδίπτως ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας αὐξήσεώς τε καὶ σωτηρίας, εἰς τοῦτο γὰρ κατεπέμψεν τὸ τῆς ἀγάπης εἰλικρινές. Δῶρον δὲ ἔξει παρ' ἡμῶν ὁ ὑψηλότατός σου καὶ πατριαρχικὸς θρόνος τὴν βακτηρίαν ταύτην, ἣν οὐχ ἡ πολυτελής ὕλη, ἀλλὰ τὸ τοῦ χρόνου αἰδέσιμον πολύτιμον παρ' ἡμῖν ἄχρι σήμερον ἔσχεν, ἔξει δὲ καὶ παρὰ τῇ ὑμετέρᾳ εὐλαβείᾳ, ἣν ὁ κύριος διαφυλάττοι ἐν ὑγείᾳ σώματι καὶ ψυχῇ εἰς καταρτισμὸν τῆς ἐκκλησίας τῆς καθολικῆς.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει α φ υ γ.

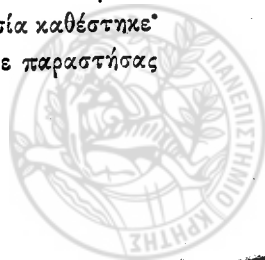

Ἔστι δὲ ἡ βακτηρία τοῦ τρισμακάρος κυροῦ Ἰωακείμ Ἀλεξανδρείας, ὃς πέρα που τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἐπατριάρχευσε, ζήσας πέρα τῶν ἑκατὸν ἐτῶν, ὃς καὶ πέποκεν ἀβλαβῆς Χριστοῦ χάριτι τὸ δηλητήριο, ὃν διεδέξατο ὁ αἰόιδιμος κύρ Σίλβεστρος, οὐπερ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐσμὲν διάδοχοι.

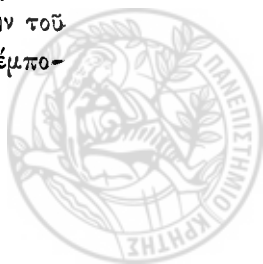
4

Τῷ Θεοδώρῳ βασιλεῖ Μοσκόβου.

Θειοτέραν τινὰ θεοῦ σε εἰκόνα τὸν ἐπὶ γῆς βασιλεύοντα εὖ ἔγνωμεν, κράτιστε Θεόδωρε, τοῦ πρωτοτύπου γνησίως τὸ ἀρχέτυπον κάλλος δι' ὧν πράττεις καὶ ἐν οἷς βασιλεύεις διασώζοντα πρὸς Θεοῦ γὰρ δεδεδυμένους τὰς τῆς εὐσεβείας λαμπηδόνας ζώση τε πίστει τῷ θεῷ ἀνακραθεὶς ἱερῶν χαρισμάτων, καὶ τῷ ὄντι θεῶν δωρεῶν ἀκτίσι τὴν ὑψηλίον ἅπασαν καταλάμπεις· ἀλλὰ σου τῆς τρισολβίου ψυχῆς τὰ λοιπὰ σιγῇ τιμάσθω· ἱερὸν γὰρ σιγῇ καταπέτασμα τῶν θειοτέρων τοῖς εὐσεβεστέροις ἐπινενόηται· ἄλλως τε καὶ παρὰ πάντων ἑκασταχοῦ διαβοδόμενα τῆς ἡμετέρας οὐ δεῖται φωνῆς, ἀλλ' οὐδ' ἂν δυνηθείμεν βραδίως τῶν νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν θεαρέστων πράξεων διηγῆσασθαι σου τὰς λογικὰς λατρείας, αἷς εὐαρεστεῖται θεός· οὕτως οἱ περιζωσάμενοι δύνανται ἐξ ὕψους ἀνταποκρίνονται τῷ παμβασιλεῖ Θεῷ· ἐκεῖνω δὲ οὐδὲ βουλομένοις δυνατόν ἐστι σιγῆσαι, ἀλλ' οὐδὲ σιγᾶσθαι δίκαιον· τοὺς ἀποστολικούς γὰρ θρόνους τῶν πατριαρχικῶν ἀξιομάτων διὰ φροντίδος ἔχων καὶ ἀγάπης αἰεὶ, καὶ οἶον ἀεννάους τὰς τοῦ σωτηρίου κηρύγματος πηγὰς καὶ ἀμαράντους διακρατῶν, οὐ χεῖρε τούτοις καὶ πορρωτάτῳ ἀπωκισμένοις ὀρέγεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν κατὰ τὴν σὴν βασιλείαν ἐκκλησιαστικὸν θρόνον ἔσπευσας εἰς πατριαρχεῖον ἀναγαγεῖν, ἵνα ὁ τὴν βασιλείαν αὐξῶν τὴν σὴν Χριστοῦ ὁ Θεὸς ἔχη παρὰ σοῦ τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν αὐξανομένην· Χριστοῦ γὰρ βασιλεία ἡ ἐκκλησία καθέστηκε καὶ σοῦ ταῖς ἐφέσσειν ἐπινεύσας Θεός, συνεργόν τε παραστήσας

τῇ σῇ βασιλείᾳ Ἱερεμίαν τὸν παναγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην, τὸν ἡμέτερον ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν, τηλικούτου πράγματος καταβολὴν κοινῇ σκέψει προκατεβάλλετο, καθὰ δὴ τὰ τῆς σῆς βασιλείας μνηνύουσι γράμματα, ἀξιούντα καὶ ἡμᾶς ψηφισασθαι περὶ τούτου. Ἡμεῖς οὖν σου τὴν ἱερὰν βασιλείαν προεутρεπισθεῖσαν ἐπιστάμενοι τῇ προγνώσει τοῦ παντεπόπτου τῶν ὄλων Θεοῦ, καὶ σὲ βασιλέα γνωρίζοντες βίβλω ζώντων ἐγγεγραμμένον, οὐ μέλανι ἀλλὰ δακτύλῳ Θεοῦ ὑψίστου, τὴν δὲ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίαν ἐκλελεγμένην ἐν Χριστῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἰς κληρὸν ἁγίων ἐν φωτὶ, καὶ ταῦτα (δόξαν οὕτω θεῷ) ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς αἰῶσιν εἰς ἐμφάνειαν καὶ δόξης ὕψος ἀρθέντα καταμανθάνοντες, περιττὸν ἂν ἠγοίμεθα ψήφοις ἡμετέραις δοκιμάζειν, εἰ μὴ καὶ τοῦτο θείας ἤρητο διατάξεως τοὺς τὰ θεῖα λόγια ἐμπιστευθέντας ἡμᾶς τῶν θείων εἶναι δικαιωμάτων ἐκφάντορας καὶ ὑποφῆτας· τούτου γὰρ χάριν καὶ τὸ θεῖον ὕψος τῆς σῆς βασιλείας θεόθεν ἔχον τὴν τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἀπάντων γνώσιν, αἰτεῖται γ' ὅμως καὶ παρ' ἡμῶν πληροφορίαν. Ἡμεῖς τοιγαροῦν θεοσόφων Πατέρων κανόνισιν ἐπερειδόμενοι, καὶ σύνοδον ἁλόκληρον συγκροτήσαντες, παραγεγονότες ἐς Κωνσταντινούπολιν εἰς κοινὴν τε προθέντες ἐξέτασιν τὴν ἡμῶν δόξαν, στοιχοῦσάν τε ἀποδείξαντες τοῖς τῶν ἁγίων Πατέρων πεπραγμένοις, συμψήφους τε λαβόντες τοὺς παναγιωτάτους τῶν πατριαρχῶν καὶ τοὺς συνεδρεύοντας ἱερωτάτους ἀρχιερεῖς, περὶ τοῦ παναγιωτάτου καὶ πατριαρχικοῦ θρόνου Μοσκοβίας τῆς ὀρθοδόξου πόλεως, ὅσα τῷ ἁγίῳ πνεύματι τῇ τε ἱερᾷ συνόδῳ καὶ ἡμῖν ἔδοξεν ἐξεθέμεθα, τὴν βασιλεία σου δηλαδὴ κεκοσμημένην Μοσκόβου πόλιν Θεοῦ φιλανθρωπία καὶ χάριτι καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς μεγαλύνεσθαι πράγματα· τῷ αὐτῷ γὰρ λόγῳ οἱ θεῖοι Πατέρες κινήθentes καὶ Ῥώμην τὴν πρεσβυτέραν καὶ τὴν νεωτέραν μετ' ἐκείνην ἐτίμησαν· ἀλλὰ ταύτων πέρι πλατύτερον ἐπὶ συνόδῳ διαλεχθέντες ἡμεῖς, τόμον τε συνθεσικότες ἐκείνον τῷ σῷ κράτει ταῖς ἡμετέραις ἠσφαλισμένον χερσὶ καὶ σφραγῖσιν, οἷόν τινα στήλην τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς ὀρθοδοξοτάτης σου βασιλείας πέμπο-

μεν. Ἐμπεριείληπται δέ τινα τῷ τόμῳ, ὧν δεόντως τὸ τηνικαῦ-
 τα τὴν ἐκκλησίαν ὑπομεμνήκαμεν· ἔχεις, εὐσεβέστατε βασιλεῦ,
 περὶ ὧν παρ' ἡμῶν ζητεῖς τὴν ἀπόκρισιν ὀλοτελοῦς συνόδου ψή-
 φῳ κεκυρωμένην. Ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἀγῶσι τὰ τῆς εὐσεβείας κρα-
 τύνεται, διαδεδομένου καὶ τοῦ τῆς βασιλείας κράτους ἐπὶ τὸ μή-
 κιστον, καὶ τοῦ τῆς ἐκκλησίας κάλλους ἐπὶ τὸ κάλλιστον, δεῖ
 σε καὶ διττοῖς στέφεσθαι διαδήμασιν· ὧν θᾶτερον μὲν ἀπὸ προ-
 γόνων ἔχεις, καὶ ἔχοιό γε, συναιρομένου Χριστοῦ τοῦ θεοῦ καὶ
 σωτῆρος ἡμῶν υἱέσι καὶ καὶ τοῖς καθεζῆς ἐγκόνοις εἰς
 αἰῶνας ἀλήκτως παραπεμψόμενος, θᾶτερον δὲ τὸν ἀπὸ τῆς ἐν
 Ἐφέσῳ ἱεῤῥᾶς δευτέρας ¹ συνόδου, ἐπὶ τοῦ ἀοιδίμου αὐτοκρά-
 τορος Ἰουστινιανοῦ ² τῷ ἀποστολικῷ θρόνῳ τῆς Ἀλεξανδρέων
 ἐκκλησίας χορηγηθέντα, ᾧ μόνοι οἱ Ἀλεξανδρεῖς προϊστάμενοι,
 μετὰ τὸν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης παναγιώτατον Πάπαν, καὶ
 σὺν αὐτῷ κατακοσμεῖσθαι εἰώθασιν, αὐτοὶ σοι παρέξομεν εὐχό-
 μενοι εὐλογίας, θησαυρὸν ἐσόμενον τοῖς βασιλικοῖς σου κειμηλίοις,
 καὶ μυστικὸν κόσμον, τῇ θεσπεσίᾳ σου ψυχῇ τιμαλφέστατον
 χρῆμα, οὐ ταῖς τῶν λίθων διαυγείαις καὶ τῇ λοιπῇ ὕλῃ τοσοῦ-
 τον (οὐδὲ γὰρ ἀπαράλλακτα νομίζω κατείασαν τὰ πράγματα αἰ-
 τῶν χρόνων μεταβολαὶ) ὅσον τῷ τοῦ χρόνου καὶ αἰδεσίμῳ καὶ τῇ
 λαμπρότητι. Δεδέγμεθα τὰ παρὰ τῆς σῆς βασιλείας καὶ τῆς ἐνδο-
 ξοτάτης Κνεῖνης Εἰρήνης δῶρά τε καὶ ἱερά ἀναθήματα σταλέντα
 διὰ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Τορνόβου Διονυσίου τοῦ Ῥάλλη,
 καὶ ὑπερευχαριστοῦμεν τῇ ὑμετέρᾳ φιλανθρωπίᾳ ταῖς ἡμῶν ἀνάγ-
 καις ἀντιλαμβανομένη. Ἄφῃ Κύριος ὑμῖν τὴν βασιλείαν ταύτην ἀ-
 ρασίαςσον, τροπαιοφόρον αἰεὶ διαμένουσαν, καὶ ἐγκόνοις τὴν ὑμετέ-
 ραν βασιλείαν διαδεξομένοις ἄχρις αἰῶνος, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ
 ἐκκλησία τῶν ὀρθοδόξων, ἡ μήτηρ τοῦ σωτηρίου κηρύγματος, ἡ
 πηγὴ τῶν τοῦ κόσμου φωτισμῶν, ἔχη τὸ προσῆκον παραμύθιον,
 ἦν, αἰχμάλωτον οὖσαν, βασιλεῦ, καὶ Ἀσσυρίοις καὶ Βαβυλωνίοις
 καὶ Αἰγυπτίοις δουλεύουσαν, περίεπε θερμότατα, ἵνα μὴ ἐκλεί-
 ψῃ τελείως ταῖς ὑπερβολαῖς τῶς ταιλαιπωριῶν καὶ ἀναγκῶν ἐκ-

1. Δι' ἄλλης χειρὸς σημειοῦται: τ ρ ἱ τ η ς.

2. Ομοίως: Θεοδοσίου.

τριβείσα· ὑμεῖς δὲ οἱ τὰ Χριστοῦ μέλη, θεραπεύοντες τὴν πτω-
χειάν τῆς ἐκκλησίας, τὴν ἀσθένειαν, τὴν ξενίαν, τὴν ἀπορίαν,
λάβοιτε παρὰ Χριστοῦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν
βασιλείαν πρὸ τῆς τοῦ κόσμου καταβολῆς. Κατάστησον παρὰ
σοι, βασιλεῦ, φροντιστήριον μαθημάτων Ἑλληνικῶν, ζώπυρον
τῆς σοφίας τῆς ἱεράς, ὅτι παρ' ἡμῖν ἐκ βάθρων κινδυνεύει ἀφα-
νισθῆναι ἢ τῆς σοφίας πηγὴ· ἀφ' ἧς, ἐν Κωνσταντινουπόλει.

5

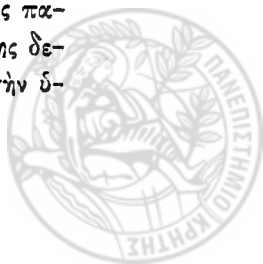
Τῷ Παρίσῃ ὑπάτῳ Μοσχόβου.

Ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς ἔγραψε πρὸς ἡμᾶς αἰτῶν καὶ παρ'
ἡμῶν καὶ γνώμην καὶ γράμματα περὶ τοῦ πατριαρχείου τῆς ὑ-
ψηλοτάτης βασιλείας Μοσχόβου. Ἐλθόντες οὖν ἡμεῖς εἰς Κων-
σταντινούπολιν καὶ συνοδικῶς διασκεψάμενοι, καὶ δεῖξαντες καὶ
τὸ εἶδος, καὶ τὸ δίκαιον, κατὰ τοὺς ἱεροὺς νόμους πράξιν τε συ-
νοδικὴν συγγραφάμενοι πέμπομεν τῷ μεγάλῳ κράτει τῆς βασι-
λείας αὐτοῦ, παρακαλοῦντες τὸν Κύριον αὐξῆσαι, στερεῶσαι, ὑ-
ψῶσαι τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα Θεόδωρον, καὶ τὴν ἀγούστην
Εἰρήνην τὴν τρισόλβιον καὶ εὐλαβεστάτην. Τοῦτο δὲ ἔγνωμεν ση-
μειῶσαι καὶ πρὸς τὴν σὴν εὐγένειαν μετὰ τῆς παρουσίας εὐχῆς
καὶ εὐλογίας, ἵνα, καθάπερ τῶν φροντίδων μετέχης καὶ τῶν
πόνων, οὕτω μέτοχος καὶ τῶν ἀγαθῶν εἴης. Ἐν Κωνσταντινου-
πόλει ἀφ' ἧς.

6

Εἰρήνη τῇ βασιλίσῃ Μοσχόβου.

Πᾶσαν ἠγοῦμεθα χαρὰν, ὅταν τὰς σὰς εὐαρέστους πράξεις πα-
ρὰ τῶν αὐτόθεν πρὸς ἡμᾶς ἐρχομένων μαυθάνωμεν, οὓς πάσης δε-
ξιώσεως ἀξιοὶ σου ἢ βασιλεία· βλέπομεν δὲ καὶ τοῖς ἔργοις τὴν ὑ-

μετέραν πρὸς τὸ θεῖον εὐλάβειαν καὶ πρὸς τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα (ὅπερ ἔστιν ἡ ἐκκλησία) ἀγάπην· διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς διακαῶς ἐκλιπαροῦμεν ἀδιαλείπτως ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας υἰγείας τε καὶ σωτηρίας καὶ μακρᾶς ζωῆς, καὶ ἵνα ὁ κύριος δῶῃ καρπὸν κοιλίας εἰς διαδοχὴν τοῦ γένους καὶ τῆς βασιλείας. Πέρυσι μέντοι τὴν ἑορτὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Παναγίας ἐν τῷ ἡμετέρῳ θρόνῳ λειτουργήσαντες ἐν τῷ ναῷ τῆς Παναγίας εἰς τὸ Μυστήρι, ὑψώσαμεν ὡς ἁμαρτωλοὶ Παναγίαν εἰς υἰγείαν τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως Θεοδώρου καὶ τῆς σῆς εὐσεβείας, ἵνα Κύριος δῶῃ ὑμῖν καρπὸν κοιλίας· νῦν οὖν αὐτὴν στέλλομεν τῇ σῇ βασιλείᾳ σὺν τῷ τόμῳ τῆς συνοδικῆς πράξεως, ὃν πέμπομεν τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ, καθὼς ἠτήσατο. Ἐδεξάμεθα τὰ πρὸς ἡμᾶς σταλέντα δῶρα, καὶ ἔθεασάμεθα καὶ τὰ πρὸς τε τὸν παναγιώτατον τὸν οἰκουμενικὸν πεμφθέντα, καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ὀρθοδόξους πατριάρχας, καὶ κύριος ὁ Θεὸς δῶῃ σοι βίον, καὶ πολυχρόνιον καὶ καλὸν, μετὰ τῶν ὅσα βούλεται ἡ σὴ καρδιά, ἵνα καὶ τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας φροντίξης, αἰχμαλώτου οὐσης, καὶ ἐν ἀπορίᾳ καὶ κινδύνῳ διαγούσης, ἵνα μετὰ τῶν μακαρίων βασιλισσῶν Ἑλένης καὶ Εὐρῆνης ἀξιωθείης ἐν οὐρανοῖς τῆς ἀθανάτου βασιλείας, παραδίδουσα τὴν διαδοχὴν μετὰ πολλῆν χρόνων βιοτὴν υἱοῖς καὶ θυγατρᾶσι, τῆς σῆς φιλοκαγαθίας καὶ φιλανθρωπίας διαδόχοις μετὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ κράτους. Ἀμήν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀφγγ'.

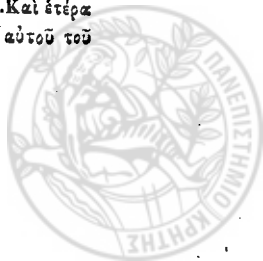
Μαξίμου Μαργουνίου Ἐπιστολαὶ πρὸς Ἱερεμίαν.¹

1

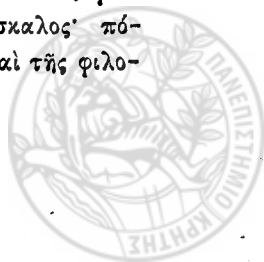
Τῷ παναγιωτάτῳ μοι πατρί, καὶ οἰκουμένικῳ πατριάρχῃ κυ-
ρίῳ Ἱερεμίᾳ τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Ἐμμανουὴλ ὁ Μαρ-
γούνιος.

Ἐμοὶ μὲν, εἴπερ ποτέ τι καὶ ἄλλο, τὰ τῆς σῆς παναγιότητος
γράμματα καθ' ἡδονὴν πάνυ γέγονε, παναγιώτατε δέσποτα, καὶ
ταύτης τό τε περὶ τὸ θεῖον εὐσεβές, καὶ τὴν παντὸς ἀνωτέραν
ἐπαίνου προαίρεσιν ἠδαιμόνισά τε ἅμα τὰ εἰκότα καὶ τεθαύ-
μακα· πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλον ὄ, γ' εὖ εἰδὼς καὶ τοῦτο σὺν ἄλλοις
οὐκ ὀλίγοις, εἰς οἶον μὲν, ἔν' οὕτως εἶπω, βάραθρον ἀγνοίας μέ-
χρι τοῦτου κακῆ, φεῦ, τῇ τύχῃ καταπεπτῶκει τὰ ἡμέτερα, ὡς

1. Τὰς ἐπιστολάς ταύτας ἀντέγραψα ἐξ ἀνεκδότου κώδικος γεγραμμένου μὲν
ὑπὸ τοῦ ἐκ Τυρνάβου τῆς Θεσσαλίας ἀειμνήστου διδασκάλου Ἰωάννου τοῦ Παζά-
βου, νῦν δὲ ἀποτεθησαυρισμένου παρὰ τῷ σεβαστῷ φίλῳ Κ. Σοφοκλεῖ τῷ ἐξ Οἰκο-
νόμων, ὅστις μετὰ τῆς ἰδιαζούσης καλοκάγαθίας προθύμως ἐχορήγησεν ἡμῖν, δη-
μοσίᾳ ἐπὶ τούτῳ ὁμολογοῦσι τὰς χάριτας. Ἐκ τῶν πρὸς Ἱερεμίαν ἐπιστολῶν τοῦ
Μαργουνίου μία, μὴ συμπεριλαμβανομένη ἐν τῷ παρ' Οἰκονόμῳ κώδικι, ἐδημο-
σιεύθη ὑπὸ Νικοδήμου τοῦ Μεταξᾶ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου
ταπεινοῦ Κυθήρων ἐπισκόπου, περὶ τοῦ τίνα τρόπον ἐν τοῖς οὔσι παρακεχώρηται
τὰ κακὰ, ὡς ἐν εἶδει ἐπιστολῆς πρὸς τὸν παναγιώτατον Κωνσταντινουπόλεως πα-
τριάρχην κύριον Ἱερεμίαν». (Τοῦ σεφωτάτου κυρίου Θεοφίλου τοῦ Κερυθαλέως, Περὶ
ἐπιστολικῶν τύπων, Londini 1628, σελ. 68—77.) Σημειωτέον δὲ, ὅτι ἡ ἀνωτέρω
ἐπιστολὴ δὲν κατεχωρήθη ἐν τῇ γενομένῃ ὑπὸ Ἀμβροσίου τοῦ Παμπέρεως ἐν Ἄλλῃ
τῆς Σαξωνίας τῷ 1768 ἀνατυπῶσαι τοῦ συγγράμματος τοῦ Κερυθαλέως. Καὶ ἕτερα
δὲ ὁμοίως ἔλλειπυσα ἐκ τοῦ προειρημένου κώδικος, πρὸς τὴν ἀνάστασιν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ
Μαργουνίου ἐν τῇ παραφράσει τοῦ Ἰωάννου τῆς Κλίμακος.

πάντοθεν θρήνων δεῖσθαι, και τούτων οὐ τῶν τυχόντων, διά τε τὸ σπάνιον τῶν τῆς τῶν τρόπων κοσμιότητος ἐπιμελουμένων, και τὸ περὶ λόγους βράθυμον, οἶαν δ' ἐξ οἶας ὅσον οὐπω τὴν μεταβολὴν ἔξει τοιούτου, οἶος εἰ σύ, θείου ἀρχιερέως εὐπορήσαντα, και ἵνα κυριώτερον εἶπω, οἶαν τὴν διόρθωσιν τὸ ἀπὸ τοῦδε σὺν Θεῷ παρὰ σοῦ τῆς θείας κεφαλῆς ἀποκτήσεται τεκμαιρόμενος· ἔγωγε γάρ, νῆ Δία, πρότερον και ἄλλων πολλῶν δι' εὐφημίας ἴσης ἐχόντων τὰ σὰ αὐτήκοος γέγονα, καὶ τούτου περιχαρῆς ἦν ἀείποτε· νῦν δ' ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὧν τότε ἀκροατῆς ἐγένομην αὐτοψεί πως πείραν εἰληφώς, οὐκ οἶδ' ὅπως πάσης εὐφροσύνης τε και θυμηδίας ἔμπλεως γίγνομαι, και τῆ τοῦ ἡμετέρου γένους (ὡ τῆς φιλοστοργίας τῆς σῆς πάτερ πάντων φιλοτεκνότερε, και ποιμὴν ψυχῶν θεοδίδακτε, χαίρω γάρ τοιοῦτὸν σε ὄντα, και τοιοῦτον ἀποκαλῶν) εὐδαιμονία τῆ πάνυ συνήδομαι· τίς γάρ οὕτω πόρρω ἀνοίας ἐξώκειλεν, ὥστε μὴ τὸ καλὸν τοῦτο πάσχειν πάθος, και ἰδίᾳ τε και κοινῇ συνήδεσθαι, πῆ μὲν καθ' αὐτὸν ὡς ὑπὸ τοιοῦτῳ ποιμὴν λαχὼν ποιμαίνεσθαι, ὅς γε τὰ πάντα τοῖς πᾶσι γίγνεται και πατήρ, και τροφεὺς, και διδάσκαλος, τῷ θείῳ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳ τὰ πάντα ἐξομοιοῦσθαι τὴν καλὴν βίαν βιαζόμενος; και κοινῇ τῶν κατ' αὐτὸ τοῦτο περὶ τοὺς ἄλλους ὡσαύτως διατίθεσθαι, ὡς τοιούτου καλοῦ μετέχοντας; Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄλλισ' δέδοικα γάρ μὴ τοῖς ἀδυνάτοις τῷ ὄντι ἐγχειρῶν φαίνωμαι, ἢ και τῆς σῆς ἐφικέσθαι βουλόμενος ἀξίας, και τοι τῶν ἀδυνάτων τοῦτο καθέστηκε, λαθῶν λόγῳ νόμον ἐπιστολῆς ἀμείψωμαι· ἄλλως τε και εἰ τὰ σὰ πρὸς ἀξίαν οἶόν τ' ἦν εὐφημεῖσθαι, οὐδὲν ἂν τῶν παρ' ἐμοῦ ἐπαίνων ἐδέησε. Περὶ δὲ τῆς ὡς σὲ προσκλήσεως, ἧς με διὰ γραμματῶν προσκέκληκας, τί ἂν και λέγοιμι, παναγιώτατε δέσποτα; ἔγωγε γάρ οὐδὲν ἂν, τό γ' ἐμὸν εἰπεῖν, τοιαύτης προελοῖμην προσκλήσεως, εἰ μὴ ἀνάγκη πως πατρικῇ κατειχόμενῃ· και γάρ εἰ και μὴ τοιοῦτον ἐμαυτὸν ἤγηναι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν οἶδα, ὥσθ' οἶόν τ' εἶναι τοιοῦτον ἀγῶνα ἀναδέξασθαι, ἀλλὰ γε συμμαθητῆς γοῦν καὐτὸς εἶην τοῖς ἄλλοις τοῖς ὑπὸ σοι, εἰμὴ και διδάσκαλος· πόθεν γάρ ὁ μήτε περὶ λόγους τὰ δέοντα διατρίψας, και τῆς φιλο-

σοφίας αὐτῆς ὀλίγον τε, καὶ τοῦθ' ὅπως ἔτυχεν ἀπαρυσάμενος ; ὅμως γε μὴν καὶ σπουδὴν ἱατρικῆς τέχνης, κατὰ τοῦτο γὰρ ἐνθάδ' ἀφικόμην, τὴν τε πατρίδα καὶ τοὺς οἰκείους, καὶ τοὺς τῷ γένει προσήκοντας, καὶ τὸ γλυκὺ μοι καὶ πρᾶγμα, καὶ ὄνομα, αὐτὸν τὸν πατέρα καταλιπὼν, οὐχ ὅτι δὲ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἂν τὴν ἐνταῦθα ἀνάπαυσιν, πολλή γάρ ἐστιν, ὡς Θεὸς οἶδε, μακρὰν χαίρειν εἶασα, σοί γε τῷ καλῷ ἀγαθῷ ποιμένι εὐθὺς ὑπακούσας, ὡς καλῶς καὶ προσκαλοῦντι, καὶ προτρέποντι, εἰ μὴ πρὸς πενίαν τε πατρικὴν, καὶ πρὸς ἀδελφὰς ὑπ' αὐτῷ τῷ πατρὶ ἐβδομηκοστὸν ἤδη ἔτος ἄγοντι, καὶ σχεδὸν ἀπογεγηρακότι ἀμνησεύτους μέχρι τοῦδε διατελούσας ἀπέβλεπον· ἔγωγε γάρ, μάρτυς δέ μοι τοῦ λεγομένου τὸ παντέφορον ὄμμα, ἔκ πολλοῦ ἤδη πάντα τὰ τῆδε ἀπολακτίσας ἂν εἶχον, καὶ τῷ μοναδικῷ βίῳ ὡς εὐδίῳ τε καὶ ἡσύχῳ λιμένι προσέφυγον, εἰ μὴ πατρικὸν πάθος τῆς τοιαύτης ἀπειργέ με προαιρέσεως· ἀλλὰ καὶ οὕτως οὐ πάντῃ ἀνυπότακτος, καὶ σοί γε μάλιστα τῇ θειοτάτῃ κεφαλῇ φανῆναι βουλήσομαι· ἀλλὰ γράψω μὲν περὶ τούτου πρὸς τὸν πατέρα, οἶμαι δὲ καὐτὸν συνερεῖν τῷ προστάγματι, ἐπειδὴ γε θεοσεβής ἐστιν, εἰ καὶ μάλιστα τό γε φιλόστοργον περὶ ἐμὲ δείκνυσιν· ἐγὼ δὲ μετὰ ταῦτα ὡς σὲ, παναγιώτατε δέσποτα, μετὰ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις ὀσιωτάτου τε καὶ σοφωτάτου Γαβριήλου τοῦ Σεβήρου, οὐδὲν μελήσας ἀφίξομαι· σὺ δ' ὡς ἔστι σοι βουλομένῳ, ἐμοὶ εἰς τοῦπειτα κέχρησο· καὶ γ' εἰ μὴ ἄλλο, ἐμὲ γοῦν κατὰ πάντα σοι ἕξεις ὑπέικοντα· καὐτὸς συναιρομένου σου οὐχ ἦττον, βοηθήσω τῷ πατρὶ, ἢ εἰ καὶ ἐν κόσμῳ διέτριβον, τολμήσω δ' εἰπεῖν, θαρρῶν τῇ σῇ παναγιότητι, προσέτι καὶ κρεῖττόν τι διάξειν τὰ ἡμέτερα τοῦ λοιποῦ. Καὶ ταῦτα μὲν μέχρι τούτων εἰρήσθω· σὺ δέ μοι, παναγιώτατε δέσποτα, καὶ δεύτερον ἀντεπιστείλαις, τοῦτο γὰρ ἔσται μοι χαριέστατον, καὶ διὰ τούτου γενήσομαι προθυμότερος· εἰς μακρὸν δὲ διαβιώης, τὴν σὴν ποιήμην, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὴν οἰκουμένην πᾶσαν θεαρέστως διαφυλάττων, κάμοῦ τοῦ ἀμαρτωλοῦ ἐν ταῖς ἀγίαις εὐχαῖς ταῖς πρὸς τὸν κύριον μεμνησθαι δέομαι γονυπετῶς μὴ ἀπαξιώσεαις. Ἐβρῶμενον σε ἀεῖποτε διαφυλάττοι ὁ κύριος ψυχῇ τε καὶ σώματι.

Ἐκ Παταβίου, βοηδρομιῶνος ἑ φθίνοντος κατὰ τὸ ἀφοδ' ἔτος

2

Τῷ αὐτῷ παναγιωτάτῳ Μάξιμος.

Ἴδού καὶ αὖθις τὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς δόγματος ἱεροῦ διὰ τὰς γενησομένας ἂν ἐπηρείας, ὡς ἐν συντόμῳ πᾶσι κατάδηλα ἀναδεικνυται, παναγιώτατε δέσποτα· τὸ πανάγιον πνεῦμα παρὰ τοῦ Πατρὸς, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν, ἐκπορεύεται καὶ εἰς οἰκίαν προάγεται ἀρρήτως ὑπαρξίν, ὡσπερ καὶ ὁ υἱὸς ἐκ τοῦ αὐτοῦ γεννητῶς, καὶ ἄμφω, διαφόρῳ μόντοι τρόπῳ τῆς οἰκείας ὑποστάσεως, τὸν πατέρα πεπλουτήκασιν αἴτιον· οὕτω καὶ οἱ ἱεροὶ μυσταγωγοὶ τῆς ἱεράς ἐκκλησίας ἡμῖν παραδιδόασιν· ἐπειδὴ δὲ εἴρηται καί, ὅν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, διὰ τοι τοῦτο κατὰ τοὺς αὐτοὺς διδασκάλους καὶ πέμπεται, καὶ ἀποστέλλεται, καὶ πρόεισι, καὶ προχεῖται, καὶ χορηγεῖται, καὶ δίδοται, καὶ διανέμεται ἡμῖν ἐξ ἄμφοιν, ἢ ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τῆς μὲν προτέρας προόδου καθ' αὐτήν, καὶ ἀπολύτως καὶ ὑπαρκτικῶς νοουμένης, ὅσον ἤκει εἰς τὴν εἰς οἰκίαν ὑπόστασιν θείαν προαγωγὴν τοῦ πνεύματος· ταύτης δὲ τῆς δευτέρας εἰς βελτίωσιν ἀποβλεπούσης τῆς κτίσεως, καθ' ἣν οὕτω παρ' ἄμφοιν, ἢ ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ χορηγεῖται, καὶ προχεῖται τὸ πνεῦμα, ὥστε καὶ αὐτὸ ἑαυτὸ χορηγεῖν, κατὰ τὰς πλουσίας αὐτοῦ δωρεάς· τὸ γὰρ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ· καὶ πάλιν, πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ πνεῦμα διαιροῦν ἐκάστῳ, καθὼς βούλεται· αἱ αὐταὶ γὰρ τῆς θείας οὐσίας καὶ ἀδιάφοροι αἱ ἐνέργειαι· ἀλλὰ καὶ τὴν ἑκατέρας τῆς προόδου διαφορὰν οἱ αὐτοὶ ἡμᾶς καθαρῶς ἐκδιδάσκουσιν, ἐκ πατρὸς μὲν ἐκπορεύεσθαι λέγοντες τὸ πνεῦμα, δι' υἱοῦ δὲ χορηγεῖσθαι, ἢ πεφηνέναι, ἢ ἐκλάμπειν, καὶ τὰ τοιαῦτα τῇ κτίσει. Λατῖνοι δὲ τῷ στενῷ τῆς γλώττης περικλειόμενοι, διὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς τοῦ προκέδερε λέξεως καὶ ἑκατέραν διασημαίνουσι πρόοδον, τὴν τε ἐκπόρευσιν, τὴν τῆς ὑπάρξεως παραστατικὴν, καὶ τὴν εἰς ἡμετέραν βελτίωσιν ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ, ἢ ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ (ἴν' οὕτως εἶπω) ἐκδρομήν· καὶ οἱ μὲν θεο-

λόγοι τῶν Λατίνων καλῶς ποιῶντες ἐπειδὴν λέγωσι, τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πατρὸς προκέδερε, μὴν προστιθέντες τό, καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ, τὴν τῆς ὑπάρξεως πρόοδον τοῦ πνεύματος ἐκ τοῦ πατρὸς διασημαίνουσιν· ἐπειδὴν δὲ αὐθις λέγωσιν, ἐκ τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ προκέδερε, τὴν εἰς βελτίωσιν ἤκουσαν τῆς κτίσεως πρόοδον ἐμφανίζουσι, καὶ ἀγωνιστικώτερον διὰ τῆς τοιαύτης προόδου, ὡσπερ καὶ οἱ ἡμέτεροι, κατὰ υἰομάχων τε καὶ πνευματομάχων φέρονται· οἱ μέντοι μεταγενέστεροι τῶν λατίνων τῷ τῆς γλώττης στενωπῷ στενοχωρούμενοι, καὶ μὴ δμωνύμως, ἀλλὰ συνωνύμως νοοῦντες ἑκατέραν τὴν πρόοδον, συγχέουσι τὰ ἀσύγχυτα· εἰ δὲ φόβῳ θεῷ ὀρμώμενοί τινες τὴν διαστολὴν αὐτοὺς ἐκδιδάξαιεν, ἢ καὶ αὐτοὶ αὐτόθεν μὴ ἐθελοκακοῦντες ἐκδιδαχθεῖεν, συμφωνήτατοι πάντως ἑαυτοῖς οἱ διδάσκαλοι· οὐ γὰρ ἄλλως ἄλλοις τὸ πανάγιον πνεῦμα τὰ ἑαυτοῦ ἀνέπνει τε καὶ ἐναπήστραπτε σελαγίσματα· προκέδε τ' ἄρα παρ' ἀμφοῖν, ἢ παρὰ πατρὸς δι' υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς ἀγιασμὸν τῆς κτίσεως, τοὔτέστιν ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ πρόεισιν ἐν ἡμῖν γενόμενον, καὶ συμμόρφους ἡμᾶς ἀποδεικνύον Θεοῦ· προκέδιτ δὲ παρὰ πατρὸς, τοὔτέστιν ἐκπορεύεται, καὶ εἰς οἰκειάν ὑπαρξιν ἀρρήτως προάγεται· οὕτως ἡμεῖς παρὰ τε τοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ παρὰ τῶν θείων αὐτοῦ ὀπαδῶν δογματίζειν ἐμυσταγωγῆθημεν. Ἐν τούτοις τοῖς δόγμασι χάριτι Χριστοῦ ἐνετράφημεν, καὶ ἐν τούτοις σὺν Θεῷ καὶ ξυμβιοτεύειν, καὶ τῶν τῆδε ἀπάραι, ἐπειδὴν Θεῷ βουλομένη γένηται, προσδοκῶμεν, παναγιώτατε δέσποτα, καὶ διαρρήχθειεν οἱ τὰ ἡμέτερα παρερμηνεύοντες εἰς ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἀκεραιοτέρων ἀπώλειαν.

Ἐνετίθηθ, μαιμακτηριῶνος δ' ἰσταμένου, κατὰ τὸ ἀφ' ἔτος τὸ σωτήριον.

3

Τῷ παναγιωτάτῳ κυρίῳ Ἱερεμῖα Μάξιμος.

Οὐκ ἔστι, φησι, ἀνάνευσις ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν, καὶ στερεώμα

ἐν τῇ μάστιγι αὐτῶν· καὶ ἀλλαχοῦ περὶ ἑαυτοῦ ἔλεγεν ὁ αὐτὸς προφήτης, συνήχθησαν ἐπ' ἐμὲ μάστιγες, καὶ οὐκ ἔγνων, τὴν ἐπὶ τῷ κακῷ οἶμάι τινων τεθνηκυῖαν ὥσπερ προαίρεσιν, καὶ τὸν ἐν τῷ συνειδότι τῶν ἐπταισμένων οἰοῦν ἔλεγχον, κἄν μὴ αἰσθάνωνται, αἰνιττόμενος· ἐφ' ὧν οἶά τι ἕξις ἀποκατέστη ἡ τοῦ κακοῦ συνήθεια, οἷς λοιπὸν τὸ πονηρὸν καλὸν, καὶ τοῦμπαλιν ἐπιλέγεται. Ἐγὼ δὲ πάσχω τι καὶ πρὸς αὐτούς, νῆ τὴν ἱεράν σου κεφαλὴν, παναγιώτατε δέσποτα, καταλεῶν αὐτῶν τὴν ἀπόνοιαν, καὶ δὴ καὶ τῇ συμφορᾷ τούτων προστετραγώδηκα, οὐτ' οἴκοθεν, οὐτ' ἄλλοθεν τὴν καλὴν πάσχειν αἰρουμένων ἀλλοίωσιν· ἀλλὰ γὰρ τίς ἂν τις καὶ πάθοι, ἐφ' ὧν οὐδεὶς τῶν σφίσι πεπλημμελημένων μετὰμελος; τοῦτο δήπου κατολοφύρεσθαι, καὶ τὴν ἄνωθεν ἐπικουρίαν, ὅση δύναμις προσαπαιτεῖν, καὶ ἐκτίκεσθαι συμφερόντως, ὑπὲρ ὧν τὰ λόγια κυρίου οὐκ ἐφυλάζοντο· τάχα γὰρ ἂν οὐ· τω γοῦν ποτε τοῦ τοσοῦτου κάρου ἐπανανήψαιεν, συμπαθεστέρου, οἶα δὴ φιλεῖ, τοῦ θεοῦ κατευμοιρήσαντες· εἰ μόνον καὶ αὐτόθεν πως ὀρμηθέντες πρὸς κύριον κράξαιεν, καὶ ἐκ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν ῥυσθῆναι ἐπικαλέσαιντο· οἶσθα δήπου πῆ μοι φέρεῖ ἡ τῶν προφητικῶν ῥημάτων προσαρμογὴ, παναγιώτατε δέσποτα, ἢ πρὸς ἀνάμνησιν ὅποιανοῦν αὐτοσχεδίως ἐγχαράξαι σοὶ ἐνταῦθα διέγνωκα τῶν γενομένων ἢ καὶ τῶν γενησομένων ἂν.

Ἐνετίηθεν, μαϊμακτηριῶνος ὀγδόῃ ἰσταμένου, κατὰ τὸ ἀφ' ἔτος τὸ σωτήριον.

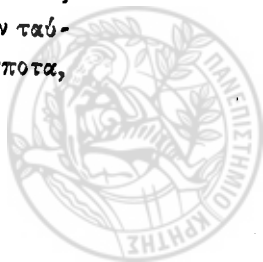
4

Τῷ παναγιωτάτῳ κυρίῳ Ἱερεμίᾳ Μάξιμος.

Οὐ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, φησὶν ἡ προφητικὴ φωνή, καὶ βλεφάροις μου νυσταγμὸν, καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου, ἕως οὗ εὗρω τόπον τῷ κυρίῳ, καὶ τὰ ἐξῆς· τί δὲ ξένον, εἰ καὶ αὐτὸς τὴν αὐτὴν ἐπὶ τοῖς ἐμοῖς φωνὴν ἀναλάβοιμι, παναγιώτατε δέσποτα; ἐγὼ γὰρ καὶ ἄυπνός ποτε νυκτερεύω, τοῖς λογισμοῖς τοῦ ἐρεθισθέντος σκανδάλου, οἶά τιςιν ὀξέσι κέν-

τροις κατακεντούμενος, και εἴ ποθεν τάχα παρασυρεῖν, μικρὸν παραμείνας, ἐπὶ τούτοις εὐθύς παλίνδρομος γίνομαι, και αἱ πλείους μοι τῶν ἡμερῶν εἰς αὐτὸ τοῦτο καταναλίσκονται· και εἴ τίσι ποτε περὶ ἄλλου του συνδιαλεγόμην, ὡσπερ ἀποπηδῶσά μου ἡ διάνοια, τοῖς εἰωθόσιν ἐνδιατρίβει, και μόλις ποτὲ ἀπαλλάττεται· και πῶς γὰρ οὐκ ἔδει οὕτω διατεθεῖσθαι τὴν ψυχὴν τὸν πολλὰ μὲν καμόντα ἐπὶ τῇ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἱεροῦ δόγματος συνηγορία, και ἐξ αὐτῶν τῶν ἀντιδιαφέρεσθαι φαινομένων ἡμῖν, πολὺν δὲ τὸν ἰδρώτα ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐκχέαντα, εἶτα πρὸς τῷ οὐδὲν πλέον και τῶν τυχόντων ἐσχηκέναι ἐπὶ τούτῳ, και τὰ δεινότατα παθεῖν τε και πάσχειν διηνεκῶς; ἐπαύξει δέ μοι και οὐκ ἀπεικώτως, ἀλλὰ και ὅτι μάλιστα εὐλόγως τὴν τραγικὴν ταύτην κατάστασιν ἡ τῶν πατρικῶν πρὸ μικροῦ, φεῦ, διαταγῶν καταφρόνησις, ἡ τῶν ἱερῶν συνόδων ὑπεροψία, τὸ παρ' οὐδὲν ἀφωρισμένον ἀπὸ θεοῦ τίθεσθαι, τὸ λακτίζειν πρὸς κέντρα σφοδρότατα, τὸ τὰ ἐλάττω τῶν κακῶν ἀνταναπληροῦν τοῖς μείζοσι· τῆς ἀναλγησίας, και πῶς ἂν τις ἀδακρυτὶ τὰ καθ' ἕκαστα διεξέλθοι τῷ λόγῳ, εἴ και σκληρότερος εἴη ἀδάμαντος; τί οὖν ἀποδειλιάσομεν πρὸς τὴν ὑπερβολὴν, πρὸς τὸ τοῦ δαίμονος ἐπιφθονον; και πῶς ἂν λειποταξίου χριστιανικοῦ γραφὴν ἀποφύγοιμεν; ἡ ἀντεξαναστησόμεθα πρὸς ἐκείνας, και τοῦτον κατασχυνοῦμεν ἐνδικώτατα; σχολῇ γὰρ ἂν ἄλλως γενναῖοι ἀθληταί, και τῆς ἀληθείας ὑπερασπισταί ὑποφθειήμεν· οἶμαι γὰρ και τὸν γενναῖον ἐκείνον ἀγωνιστὴν μικρὸν τι ποτὲ συστειλαντα ἑαυτὸν, και πρὸς τὸ μέγεθος τῶν δεινῶν ἀποδυσπετήσαντα, εἶτα πρὸς τὰ ἀποκείμενα τοῖς πάσχουσιν ἄθλα ἀπιδόντα, και ἀναθάρρησαντα μετὰ πλείους τῆς παρρησίας ἐπειπεῖν τό, τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις, ἡ στενοχωρία, ἡ διωγμὸς, και ὅσα τούτοις ἀκόλουθα; ἀπολαβέτω δὲ ἡ πρὸς θεὸν ἀγάπη τὰ ἑαυτῆς, παναγιώτατε δέσποτα. Ἐγὼ γὰρ τὸ τοῦ ἀληθοῦς ὑπερασπίζειν, και ἀντὶ τούτου αἰρεῖσθαι πάσχειν και ὅσα δεινότατα, μέρος τῆς πρὸς θεὸν ἀγάπης τὸ κράτιστον τίθεμαι, εἴπερ αὐτός ἐστιν ἡ ἀλήθεια· ἐμοὶ μὲν οὖν εἰσῆκται τὰ ἐνόντα πρὸς τὴν ταύτης προστασίαν, ὅσον ἐξίσχουν· αὐτός, δὲ, παναγιώτατε δέσποτα,

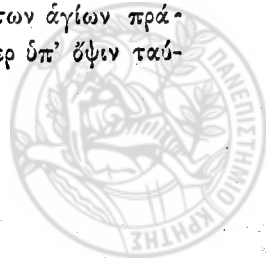
εικών ἀκριβεστάτη ταύτης τυγχάνων, καὶ οὕτω μάλιστα ταύτη ἐξομοιοῦσθαι ὀφείλων, δίκαιος ἂν εἶης πάντως καὶ στήσαι ταύτην πεσεῖν παρακινδυνεύουσαν, καὶ καθελειν ψεῦδος καὶ ὑπὲρ μέτρον κορυφαιούμενον, τὸν ἐπὶ τούτοις στέφανον παρὰ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν εἰς τὸ μέλλον ἀπεκδεχόμενος. Ἐβρωμένην διαφυλάττοι ὁ κύριος τὴν ἱερωτάτην σοὶ ψυχὴν, παναγιώτατε δέσποτα, καὶ μοι πολυχρόνιος εἰς τὴν τῆς ἀληθείας σύστασιν, καὶ τὴν τοῦ ψεύδους ἀναίρεσιν διασώζοιο.

Ἐνετίηθεν, ἐλαφηβολιῶνος εἰκοστῆ, κατὰ τὸ ἀφ' ἔτος τὸ σωτήριο.

5

Τῷ παναγιωτάτῳ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ Ἱερεμίᾳ, Μάξιμος.

Οὐ μικρόν τι συμβάλλειν μοι ἔδοξεν εἰς τὸν κατὰ Χριστὸν βίον ἢ τῶν κατὰ τοῦτο διαπρεψάντων ἱερῶν ἀνδρῶν πολιτεία, παναγιώτατε δέσποτα, οἷόν τι κέντρον τῶν ψυχῶν ταῖς σπουδαιοτέραις πρὸς τὴν τοῦ ὄντως ἐφετουῦ κατὰ τὸ δυνατὸν ἐξομοίωσιν, καὶ τὴν περὶ τὰ ἦθη φιλοσοφίαν εἰς ἄκρον κατακαλύπουσα· σκοπὸς δὲ πάντως τῷ φιλοθέῳ παντὶ, διὰ θεωρίας τε, καὶ πράξεως, ὡσπερ πτερύγων τινων νοερῶν τῶν τῆδε ἀνακουφίζεσθαι, καὶ πρὸς τὴν ἄνω μακαριότητα κατεπείγεσθαι, ἐξ ἧς πτεροβρυῆσάν ποτε, ὡς μὴ ᾤφειλε, τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος διὰ τὴν τῶν προπατόρων παρακοήν, εἰς τὸν περίγειον τοῦτον κατωλίθησε χῶρον, τὴν ὄντως τοῦ κλαυθμῶνος κοιλάδα· τῆς μὲν οὖν θεωρίας μυσταγωγὸς καὶ διδάσκαλος ἢ τῶν θείων δογμάτων διάγνωσις καθέστηκεν ἀκριβής· τῆς δὲ πράξεως, ἢ τε τῶν κυριακῶν προσταγμάτων ἐκπλήρωσις, καὶ ἢ πρὸς τὰ τῶν θείων ἀνδρῶν παραδείγματα, οἷά τις κατ' ἔχνος ἀκολούθησις· τούτων οὖν ἄριστος ζωγράφος ἐν τοῖς ἄλλοις ὁ μακάριος γενόμενος Θεοδώρητος τὰς τῶν κατ' ἐκείνο καιροῦ διαλαμψάντων ἁγίων πράξεις ὅτι μάλιστα διαχρωματίσας τῷ λόγῳ, ὡσπερ ὑπ' ὄψιν ταύ-

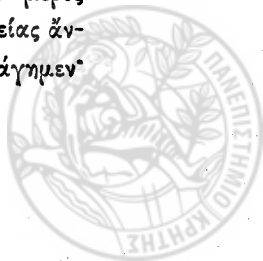
τας ἡμῖν προτίθησιν, ἵν' ἐκείνων γενόμενοι μιμηταί, καὶ τῶν ἀποκειμένων ἐκείνοις ἀκηράτων ἀγαθῶν συμμεθέξωμεν. Ἐγὼ δέ σε καθηγεμόνα τῶν ἀγαθῶν ἐπιστάμενος, καὶ οἷόν τινα τύπον καὶ ὑπογραμμὸν τῆς κατὰ θεὸν ἀρετῆς τοῖς πᾶσι προκείμενον ἀκριβέστατον, τοῦτό σου τῇ ἱερᾷ ψυχῇ προσφωνῆσαι τὸ ἱερὸν διέγνωκα πονημάτιον, τῇ μὲν θεαρέστῳ σου πολιτείᾳ καὶ μάλιστα συναδόν τε, καὶ εὐάρμοστον, καὶ ἄλλοις δὲ τοῖς πρὸς τὴν σὴν ἀρετὴν ἀμιλλωμένοις, αὐτῶν τε τὰ καθ' ἑαυτοὺς, καὶ εἰκότως τὰ κατὰ σὲ ἐκθειάζουσι, ξυμφορώτατον· ὃ δέξασθαι καταξιώσεως εὐμενῶς, παναγιώτατε δέσποτα, κρείττων παρ' ἡμῶν αὐτῶν τε παρασχομένων, καὶ τῇ τοῦ σοφωτάτου ἀνδρὸς Φρεδερίκου τοῦ Σιλπουργίου σπουδῇ καὶ ἐπιμελείᾳ χρησαμένων, εἰς τοῦπιόν ἐκδεχόμενος. Ἐρῶμένως διαβιώψης, παναγιώτατε δέσποτα, εἰς τὴν τοῦ ἡμετέρου γένους βελτίωσιν.

Ἐνετίθηεν, μαιμακτηριῶνος ἀ' ἐπὶ ι' κατὰ τὸ ἀφύ' ἔτος τὸ σωτήριον.

6

Τῷ παναγιωτάτῳ Ἱερεμίᾳ,
Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων.

Αὕτη ἡ ἀλλοίωσις, φησὶν ἡ Γραφή, τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου· τί γὰρ ἂν οὐκ ἐργάσαιτο θεὸς δι' ἧς ἐν πνεύματι τῶν μεγίστων ἐν τοῖς τῆς θείας ἐνεργείας αὐτοῦ δεκτικοῖς; τί δ' οὐ τῶν θαυμασιῶν; Οὐκοῦν καὶ μόνον κινήσας τὴν σὴν θεσπεσίαν ψυχὴν, παναγιώτατε δέσποτα, καὶ τὰ θεϊότερα ἐμπνεύσας ὑπὲρ ἡμῶν, πᾶσαν τὴν τοῦ πονηροῦ διεσκέδασε φάλαγγα, σφοδρότερον προσεπαπειλοῦντος τὸν πόλεμον, καὶ ἀμείλικτον, καὶ ἔδει ἄρα ταῖς ἀναστασίμοις τῶν ἡμερῶν κἀντεῦθεν διαφυλαχθῆναι τι τὸ σεβάσιμον, καὶ ἔργοις αὐτοῖς τὴν τούτων ἡμᾶς ἐκδιδαχθῆναι πανσθενῆ περικράτειάν τε, καὶ λυσιτέλειαν, καὶ τῷ ὅλῳ τὸ μέρος ἀναφανῆναι ὁμολογον, ὅτι οὕτως ἀρχῆθεν δι' ἱεράς μεσιτείας ἀνθρωποὶ τῷ πλάσαντι, καὶ ἀναπλάσαντι ἡμᾶς κατηλλάγημεν·

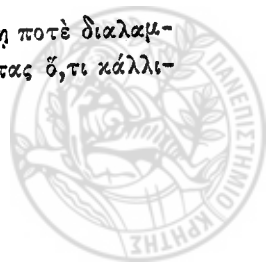
ἅμα γὰρ τῷ τῆς σῆς θεόθεν κινουμένης χειρὸς ἐναποβλέψαι πυρ-
πέμασι, πᾶν ὅ,τιοῦν τῶν εἴτε δοκούντων, εἴτε καὶ μάλα ὄντων
δικαιολογημάτων ἀπολιπόντες ἐκάτερος, ποῦ γὰρ τῶν τοιούτων
χώρα, ἐν τοιούτῳ καιρῷ, κἄν ὅτι μάλιστα ἐναπειλημμένον ἔχοιεν
τὸ ἀκριβοδίκαιον, διὰ φρικτῆς μυστηρίων τελεστῆς, κατὰ τὴν
λαμπρὰν καὶ ἀναστάσιμον ἱερουργουμένης, ἀλλήλοις διηλλάγη-
μεν, καὶ ἄλλοις ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς ἐνώσεως, ὅσον οὐκ ἂν
εἶποι τις, πνευματικῶς εὐφρανθῆναι γεγόναμεν αἴτιοι· ὥστε κιν-
δυνεύειν τι παρκερδᾶναι τοῦ πλεονασμοῦ τοῦ σκανδάλου τὴν
τῆς θείας ὑπερπερίσσειον χάριτος, μᾶλλον δὲ ταύτην πολλῶ
τῷ μέτρῳ τὴν ἐκείνου ὑπερακοντίσαι δύναμιν, καὶ διελέγξαι
ἀνίσχυρον· οὐδὲ γὰρ ἂν ὑποπταῖν σκότος φωτὸς παρουσίαν, οὐδ'
ὅσον περ ἂν ἐπαίρεται κακία, ἀγαθοσύνης κατακρατήσεις, καὶ
σοφίας, ἣν φόβον θεοῦ ἀρχὴν ἐαυτῆς πεπρέσβευκεν, οὐ κατισχύ-
σει ποτὲ κακία, κἄν πάντα κάλων κινεῖσι, κἄν πάντα λίθον δια-
σαλεύοιεν· ἠνώμεθον δὴ σοὶ ἀλλήλοις τὴν ἱεράν ἔνωσιν, παναγι-
ώτατε δέσποτα, θεῶ τε ἅμα, καὶ σοὶ τῷ ἐκεῖθεν ἐμπνεομένῳ τὰ
θειότερα πειθαρχήσαντες, καὶ τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν ἠλλοιώμεθα·
εἴη δὲ ἡμῖν τοῦ λοιποῦ ταῖς σαῖς διαφρουρουμένοις εὐπροσδέκτοις
πρὸς τὸ θεῖον δεήσεις, οὕτω τε διακμεῖναι, καὶ οὕτως ἀπαλλάξαι
τῶν τῆδε, καὶ τὴν κρατίστην καὶ θειοτέραν συναλλοιωθῆναι ἄλ-
λοίωσιν, ἐντεῦθεν πρὸς τὰ μακαριώτερα ἀναλύσασιν. Ἐρρώμέ-
νην διατηροῖ ὁ κύριος τὴν θεσπεσίαν σου ψυχὴν, παναγιώτατε
ἡμῶν δέσποτα, συνάμα τοῖς πανιερωτάτοις συγκαθέδροις αὐτῆς,
καὶ ἀδελφοῖς ἐν Χριστῷ, καὶ καθοδηγοῖ ἐἰς τὴν τῆς ἱεράς ἐκκλη-
σίας αὐτοῦ διόρθωσιν.

Τοῦς τοῦ Κρουσίου ὅσον οὐπω λήρους εἰς ἔλεγχον διαπέμψομεν.

7

Τῷ αὐτῷ ὁ αὐτὸς σωτηριώδη ψυχῶν πρόνοιαν.

* Ἦκουσά του τῶν ἐν ἱερwsύνη τε, καὶ ἀγιwsύνη ποτὲ διαλαμ-
φάντων ἀνδρῶν, τὰ κατὰ τοῦς νεκροδόρους γύπας ὅ,τι κάλλι-

στα φυσιολογοῦντος, ὅτι τε οὗτοι τῷ μύρῳ προσπελάζοντες φθειροῖντο, καὶ πρὸς τὸ δυσῶδες μᾶλλον καὶ διεφθορὸς αὐτῶν ἢ φύσις ὠκείωται· τούτοις ἐμοὶ καὶ τοῖς φθόνῳ τηκομένοις διὰ παντὸς παραβάλλειν ἔδοξε· καὶ γὰρ οὗτοι ταῖς τῶν φίλων εὐημερίαις, οἷά τινος μύρου προσβολῇ εἰώθασι καταφθειρεσθαι, καὶ εἴ τι τυχὸν ἐκεῖνοι ἐκ συμφορᾶς τινος πάθοιεν ἀηδῆς, πρὸς τοῦτο τῇ σφῶν μοχθηρίᾳ καθίπτανται, καὶ τὸ ἀγκύλον ἀπάγουσι στόμα, τὰ κεκρυμμένα τοῦ δυστυχήματος εἰς τὸ πᾶσιν ἐξέλκοντες προφανές· ἔχει μέντοι ἐπὶ τούτων καὶ τι ἀνόμοιον ἢ ὁμοίωσις· οἱ γὰρ γύπες οὐκ ἂν τῶν μὴ ὄντων ποτὲ κατατρυφῶεν κρεῶν, οὗτοι δὲ καὶ τοῖς μὴ οὔσιν ἀτυχήμασιν ἐπεμβαίνουσι, κακῶν ἐφευρηταί, τό γε εἰς δύναμιν καθιστάμενοι· ἀλλὰ γὰρ ὅ, τε χρόνος αὐτῶν τὸ τοῦ τρόπου μοχθηρὸν διελέγχει, καὶ οἷς τι τοῦ κριτικοῦ ἐνυπάρχει, καὶ οὗτοι τούτους μυσάττονται· οὐχ ὅπως δὲ, ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰκῆ παρ' αὐτῶν ἐπηρεαζομένους διεκδικοῦσι, καὶ εἰμὴ ἄλλο, τοῦτο γοῦν τὸ καὶ ἄκοντας ἐκείνους ἀποφεύγειν κακίαν ἐπὶ κοινῷ τοῦ ὅλου συμφέροντι τῇ ἡ διαπρέπουσιν ἐπιστήμη, τεχνάζονται. Οἶσθα καλῶς ὅποι ῥέπει τὰ τοῦ λόγου, παναγιώτατε δέσποτα· γύψ κάμοι νεκροβόρος ἐπικάθηται, τῶν ἀπευκταίων μοι καὶ πάνυ κακῶν ἐφευρετῆς ἐμπειρότατος· ἀλλὰ καὶ μὴ ὄντα τὰ κακῶς αὐτῷ ἐφευρεθέντα, ὧν κατατρυφᾷ καὶ μάλα τῷ γε δοκεῖν εὐχὴν πεποιήται· ἔχει μὲν τοι παρὰ τοῖς πολλοῖς καὶ τι τὸ φαινόμενον· κέχρησο δὲ τῇ πνευματικῇ σφενδόνῃ ποτὲ κατὰ τοῦ γυπὸς, καὶ ἡ τρῶσον, ἢ ἀποδιῶξον ταῖς νοεραῖς τῶν λίθων βολαῖς, ἵνα μὴ καὶ μάτην ἐπικαθεζόμενος λάθῃ τοὺς πολλοὺς τῷ πανουργήματι κατασοφιζόμενος· πεπράξεται σοι δ' εὖ οἶδ' ὅτι καὶ τὰ τούτων προβλεπτικώτερα, ἐπειδὴ παρὰ τοῦτο καὶ τὰ τῆς σφενδόνης· εἰ δὲ καὶ τοῦτο δεήσειε, καὶ τὰ τῆς σιδηρᾶς ῥάβδου πρὸς τοῦ θεοῦ σοι πρὸ τῶν ἄλλων πεφιλοδῶρηται. Ἐβῆρωμένην διαφυλάττοι ὁ κύριος τὴν σὴν παναγιότητα ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὴν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν σωτηρίαν, παναγιώτατε δέσποτα.

Ἐνετίθηεν, μεταγεινιῶνος ὀγδόῃ ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ἀφ' ἔτος τῆς ἐνσάρκου τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας.

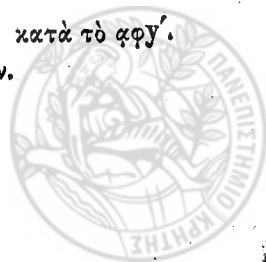

8

Τῷ παναγιωτάτῳ κυρίῳ Ἱερεμίᾳ.

Ἔκνα μοιχῶν ἀτελεσφόρητα, ἤκουσά που λεγούσης τῆς ἱερᾶς Γραφῆς, παναγιώτατε δέσποτα· ὅτι δὲ τοῦτο οὐ φυσικώτερον δεῖ νοεῖν, καὶ πάντῃ σαφές· καὶ γὰρ καὶ τοὺς ἐκ παρανόμου μίξεως συλληφθέντας οὐδὲν ἦττον τῶν ἐννόμως γινομένων τελεσφοροῦ- μένους ὁρῶμεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ· ἄλλως δὲ καὶ συναγελαζομένους τῷ πλήθει τῶν ἀδελφῶν τοὺς τοιαύτην γένναν εἰληφότες, ναὶ μὴν καὶ τούτων ἐστ' ὅτε προκαθηγείσθαι, ἐπὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν δεδιδάγμεθα· οὐκουν περὶ τόκων αἰσθητῶν καὶ συλλήψεων ταυτά μοι τὸ πνεῦμα πεπροφητευκέναί δοκεῖ, ἀλλὰ περὶ τῶν τὴν ἀλήθειαν κλεψισφόροις τέχναις, καὶ ἀσέμνοις ἐπινοίαις δια- μοιχωμένων· ὅπου γε εἴ τις ἐς τὰκριβὲς διεξετάσῃ τὰ κατ' αὐ- τοὺς, πάντων μᾶλλον τῶν, ὧν ἄλλους κατηγοροῦσιν, ὑπαίτιοι· καὶ γὰρ εἰς ἀλλοτρίαν ἄρουραν, οἷόν τισι κλεψιγάμοις εὐναῖς ὀλίγης ἡδονῆς μισθωτοὶ τὴν ἰδίαν ἀναισχύντως σπορὰν ἐκπιπρά- σκουσιν· ἐξ ὧν δὲ πράττουσιν αὐτοὶ καὶ τὰ τῶν ἄλλων σφαλε- ρῶς διασημαίνονται· οὐ τοιαῦτα, νῆ τὴν εὐσέβειαν αὐτὴν, τὰ κατ' ἐμὲ, ἀλλ' οἷα καὶ νόμοις ὑπέκτειν, καὶ ἀληθεῖσι δόγμασιν ἐμφαιδρύνεσθαι· καὶ αὐτὰ φασὶ μονονουχὶ φωνὴν ἀφιέντα τὰ γραφέντα ἤδη καὶ τὰ γραφόμενα ὠμολόγηκε· διέλεγεον δὲ ὅ,τι τάχιστα τὰ ἐκείνων οἷα καὶ εἰσιν, ἵνα μὴ κλεψίγαμοι νομίμων πατέρων ἀναιδῶς κατεπαίρωνται, καὶ εὖ γεγονότων παιδῶν νό- θοι, καὶ ἀμβλωθρίδιοι τόκοι ὑπερισχύσωσιν· οὕτω καὶ γάμους ἀληθείας τιμήσεις τὴν ἐν ταύτῃ γαμήλιον τετελεσμένος ἀκριβῶς τελετὴν, καὶ τῷ τῶν νομίμων γάμων ἐφόρῳ θεῶ ἐόρτιον ἡμέραν ἐκτελέσεις, παναγιώτατα δέσποτα. Ἐρῶωσο.

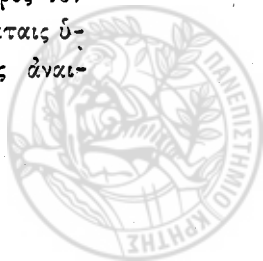
Ἐνετίθηεν, μεταγεινιωῶνος δευτέρᾳ φθίνοντος, κατὰ τὸ ἀφ' ἕτος τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν.

9

Τῷ παναγιωτάτῳ Κωνσταντινουπόλεως Μάξιμος.

Οἶδά σου τὸ φιλεπιστήμον τῶν καλῶν, παναγιώτατε δέσποτα, τῷ σπουδαίῳ σου τῶν τρόπων ὅτι μάλιστα ἐμφιλοχωροῦν· καὶ γὰρ οὐδὲν ἤττον ἀληθείας, ἢ ἀρετῆς περίσημος γέγονας ἐραστής, ὥστε καὶ κύκλω τινι, καὶ διαλλήλῳ (ἴν' οὕτως εἶπω) δεῖξει τὸν ἐλόμενον ἂν ἐκάτερον τούτων ἐν σοὶ ἐνοπτρίζεσθαι· θεωρῶ γὰρ, καὶ πράξει, οἷά τισι πτέρυξι χρώμενος νοεραῖς, καὶ ἀνακουφίζεσθαι τῶν τῆδε, καὶ συνανακουφίζειν ἄλλους μεμυσταγωγῆσαι, καὶ μυῆ τε ἅμα διηνεκῶς καὶ μυεῖς ἄλλους τῷ φιλανθρώπῳ τοῦ τρόπου τὰ θεϊότερα· ἀλλ' ἐπεὶ καὶ πατρὶ φιλοστόργῳ οὐκ ἀτερπὲς τὸ καὶ παιδικοῖς ἐνατενίζειν ἀθύρμασιν, ὅπου γε ταῦτα καὶ τῶν τῆς σπουδαίας τι μοίρας ἐσθ' ὅτε συνεπιφέρεται, ἄγε δὴ πρὸς τῶν πατρικῶν σου σπλάγγνων καὶ παιδὸς ὑπόσχες σὴν ἀκοὴν νομίμῳ τινὶ διηγήματι, ἵνα τῷ κατορθοῦν καὶ συνανακαθαίρης τὴν ἐκ τῆς ἀλογίας ἐγγινομένην τισὶ κακίαν, καὶ τέλεον φιλοσοφῆς, καὶ ἄλλους ἐκόντας ἄκοντας εἶναι ἐκδιδάσκειν ἔχης αὐτόθεν τε ἔξωθεν τὸ φιλόσοφον. Ἀνεγνωκά που τῶν νόμων τοιοῦτόν τι ἐπὶ συκοφάντου τὸ πρόστιμον· ὑποδιάκονος ἐκ συκοφάντου γνώμης κατηγορῶν διακόνου, τῆς διακονίας ἀποστερεῖται καὶ ἐν τῷ κοινῷ τύπτεται, καὶ φυγὴν καταδικάζεται. Ἰλαρίος τις ὑποδιάκονος κατηγορήσεν Ἰωάννου τινὸς διακόνου· ἡ δὲ τῆς κατηγορίας ὑπόθεσις Ἀντωνίῳ τινὶ σὺν καὶ ἄλλοις ἅμα ἐπιτέτραπτο· οἱ οὖν δικασταὶ προχωροῦσης τῆς κρίσεως, μηδὲν τοῦ Ἰλαρίου κατὰ τοῦ Ἰωάννου ἀποδεδειχότος, ἀπέλυσαν αὐτὸν, οὐδεμίαν τῆς συκοφαντίας εἰσπραξάμενοι δίκην τὸν Ἰλαρίον· ἔφεσις περὶ τούτου γέγονε πρὸς τὸν πατριάρχην, καὶ τῷ Ἀντωνίῳ ἐπέσταλκε λέγων, βαρυτάταις ὑποβάλλεσθαι δεῖν τιμωρίας τῶν ἁμαρτημάτων τὰ τοῖς ἀναί-

τίους ἐπιφερόμενα· ἄλλως τε δὲ καὶ ἱεροῖς προσώποις τυγχάνουσι· καθήψατο γοῦν σφοδρότερον τῶν δικαστῶν, ἅτε δὴ μὴ καταψηφισάντων τοῦ Ἰλαρίου, μὴδὲ ποιναῖς αὐτὸν ὑποβελήκων· ὅθεν δὴ καὶ παρεγγυᾷ τῷ αὐτῷ Ἀντωνίῳ, καὶ προστάττει μὴ ἀτιμώρητον παρελθεῖν τὸ τοσοῦτον κακόν, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν Ἰλάριον τοῦ τῆς ὑποδιακονίας καθαιρήσαι βαθμοῦ, καὶ τυφθέντα ἐπὶ κοινοῦ φυγαδεύεσθαι. Συλληλόγισαι παρὰ σαυτῷ ὅτου χάριν ἢ τοιαύτη μοι εἰς μέσον παρήκται ὑπόθεσις, συλλογιῆ δ' ὅπως ἐκ τούτου τὰς ἀφορμὰς λαμβάνων, καὶ ὅσον τὸ πρόστιμον ἐπὶ τῇ γενομένῃ κατ' ἐμοῦ συκοφαντίᾳ κατὰ τοῦ συκοφαντήσαντος ἐπιδέδωκα, τό τε πρόσωπον, καθ' οὗ, καὶ τὸ ὑπερβάλον τῆς κατηγορίας, καὶ τὸ τούτου διαδοτικόν, καὶ τὰ περιστατικὰ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως ἱκανῶς ἀναλογιζόμενος· ἐμοίγε μέντοι ἀγαπητὸν φιλανθρωπευόμενῳ, καὶ γὰρ τούτου καυτὸς ὅτι μάλιστα χρῆζω, τὸ σκάνδαλον τῶν πολλῶν, τῶν πρὸς τὴν δόξαν καὶ μόνην ἀποβλεπόντων, μὴδὲν τῆς ἀληθείας ἐπιστρεφόμενων, ὅτι τάχιστα ἐκ μέσου ἀναιρεθῆναι· πλὴν καὶ τῷ προστεθεισθαί τι καὶ ἐπιτιμήσεως, ὅποιαοῦν ἂν καὶ αὕτη γένοιτο, τῇ τοῦ σκανδάλου ἀναιρέσει, κατὰ τοῦ οὕτως ἀφόδως, οὕτως, ἴν' οὕτως εἶπω, πολυσκανδάλως τὴν συκοφαντίαν κατασοφισαμένου καὶ πλάσαντος· τοῦτο γὰρ καὶ τῷ αἰτίῳ γενομένῳ, καὶ ἐμοὶ αὐτῷ, καὶ πᾶσιν ἔσται ἐπωφελές, ἀνακωλύον τε ὅτι μάλιστα καὶ συστέλλον τὴν εἰς τὸ μέλλον καὶ παρ' ἄλλων ἂν τοιουτότροπον ἐφ' ὄψωυν γενησομένην ἐπήρειαν· ταῦτά μοι τοῖς φθάσασι περὶ τῆς ὑποθέσεως ἔτι καὶ νῦν αὐτοσχεδίως προστέθειται ὑπομνήματα· σὸν δ' ἔσται τοῦ λοιποῦ, παναγιώτατε δέσποτα, καὶ τὰ κρείττω τούτων καὶ ψυχοφελέστερα προιδεῖν τε καὶ οἰκονομῆσαι σοφώτατα, ἅτε δὴ τῶν τοιούτων πρὸ τῶν ἄλλων ἐφ' ἑαυτὸν ἀνειληφὸς παντοῖαν πρόνοιαν. Ἐρρωμένην διαφυλάττοι ὁ κύριος τὴν σὴν παναγιότητα εἰς τὴν τῶν χριστιανικῶν ψυχῶν σωτηριώδη ὠφέλειαν.

Τῷ σοφωτάτῳ ἱεροδιακόνῳ εὐχομαι θεῶν χαρισμάτων ἐπίδοσιν.
Ἐνετίθηεν βοηδρομιῶνος γ'. ἰσταμένου, κατὰ τὸ ἀφγ'. ἔτος τῆς ἐνσάκου οἰκονομίας.

10

Τῷ παναγιωτάτῳ Κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ Ἱερεμίᾳ,
Μάξιμος ταπεινός ἐπίσκοπος Κυθήρων
χάριτος θείας ἐπίδοσιν.

Καὶ τὸ πρὸ δύο ἐτῶν συντεθέν μοι περὶ τῆς τοῦ παναγίου πνεύματος ἐκπορεύσεως πονημάτων, διὰ τινος προσφωνητικοῦ γράμματος ἀφιερωθέν σοι νῦν παρ' ἐμοῦ, ὅσον οὕτω διαπεμφθήσεται σοι, παναγιώτατε δέσποτα, ἐπειδὴν ἀσφαλοῦς τινος εὐπορήσωμεν διακομιστοῦ· οἱ γὰρ ταχτοὶ τῶν γραμμάτων διακομισταὶ μόλις καὶ ταῦτα προσίενται, ὡς ἂν ἐκ παντὸς ἔχοις τὰ καθ' ἡμᾶς, οἷως ἂν ἔχοιμεν κατὰ τὸ ἡμέτερον ἱερὸν δόγμα, ἐπικρίνειν· εἰ καὶ πεπεισμεθα, ὅτι καὶ πολλοῦ ἤδη ἤδεις καλῶς, καὶ ὧν πρὸ μικροῦ φθάσαντες ἐπεστείλαμεν, ἔγνως, καὶ ἡ κέκρικας μέχρι τούτου, ἢ καὶ ἐπικρινεῖς· πλὴν ἀλλ' ἡμεῖς καὶ ἄλλων ἔνεκεν, ὧν εἴση τὴν προσφωνητικὴν διελθὼν, τουτὶ πεπράχαμεν· ἐπειδὴ δὲ πολλάκις τὰ αὐτόθεν στελλόμενα γράμματα παρὰ τὴν μοχθηρὰν τινων προαίρεσιν διαπίπτειν εἶωθεν, ἐκείνων φημι τῶν εἰκῆ δι' ὑπόπτου τι ποιουμένων, καὶ ἀδεῶς οὕτω περὶ τὸ θεῖον διακειμένων, ὥστε καὶ σφίσι ἐξείναι οἶσθαι, ὅπερ ἂν ἅπαξ καὶ προέλωνται, τούτου χάριν καὶ τὰ τῆς διαπομπῆς τῶν γραμμάτων ἐπ' ἀσφαλοῦς πρὸς ἡμᾶς διαβῆναι, καὶ ἡμῖν καὶ μόνοις ἐγχειρισθῆναι προνοήσας, παναγιώτατε δέσποτα· γενήσεται δὲ τοῦτο, εἴ τιτι τῶν αὐτόθι ἐγκρίτων ἐμπόρων ταῦτα συστήσαι προέλοιο, καὶ τοῖς ἑαυτοῦ παρεντεθεῖναι ποιήσας γράμμασι· καὶ ἡμεῖς μὲν οὕτω γινώσκομεν, αὐτὸς δὲ καὶ τὰ κρείττω προμηθήση, παναγιώτατε δέσποτα, καὶ ἡμῖν τόγε νῦν εἶναι συγγνωίης αὐτοσχεδιάζουσι. Κύριος ὁ θεὸς διαφυλάττοι τὴν παναγιότητά σου εἰς πολλῶν ἐτῶν περιόδους, εἰς βελτίωσιν τοῦ ἡμετέρου γένους.

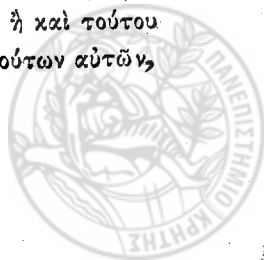
Ἐνετίηθεν, ἑκατομβαιῶνος ἐνάτῃ ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τῆς ἐνσάρχου τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας.

11

Τῷ παναγιωτάτῳ Κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ Ἱερεμίᾳ,
Μάξιμος ὀρθωτάτην τὴν ἐν τοῖς θείοις διάκρισιν.

Ἰδοῦ σοι καὶ τῶν ἡμετέρων συγγραμμάτων ἐκάτερον διαπέμπεται, παναγιώτατε δέσποτα· ὧν θάτερον μὲν πάλαι τῆ σῆ παναγιότητι προσπεφώνηται, καὶ τοι παρ' ἐμοὶ διαμείναν, μετ' οὐ πολὺ διὰ τὴν τότε τῆ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ, ὡς μὴ ὄφελε, κακῶς ἐπεισφρήσασαν σύγχυσιν· θάτερον δὲ τό γε νῦν εἶναι εἰκότως σοι προσφωνεῖται, καὶ ὅτι ἡ τοῦ πνεύματος χάρις ἀντεισελθοῦσα πρότερόν τε καὶ φιλανθρωπότερον ἐνεφύσησε, καὶ καθαρῶς τὰ τῆς ἐκκλησίας, σὲ ταύτῃ ἀποκαταστήσασα, γαληνιαῶν σε ἐτέλεσε, καὶ ἅτι τὰ τοιαῦτα οἶά τιμι ἀκριβεῖ τε καὶ δικαίᾳ βεβήσανω, τῶν καλῶν τε, καὶ τῶν μὴ τοιούτων σοὶ προσάγειν νόμος θεοῦ διώρισε, καὶ δὴ καὶ ἐφ' αἷς πρὸς ἡμῶν διὰ πλειόνων γραμμάτων προὔμνηστεύθης αἰτίαις· προσεθήκαμεν δ' ἂν τούτοις τό τε κατὰ τὸ ἑβδομοῦ καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος πονηθὲν ἡμῖν ἐπὶ τῆ αὐτῆ ὕλη συγγραμμάτων, καὶ ἄλλ' ἄττα παραπλήσια, εἰμὴ ὅτε καιρὸς ἡμᾶς, καὶ ὁ τῆς νεῆς ἀπόπλους κατέπειγεν· ἐπειδὴν δὲ καὶ αὐθις ἐκεῖνου εὐπορήσωμεν, τάχ' ἂν τι τῷ ἡμετέρῳ Ἑρμῆ οὐκ ἄχαρι προσενέγκοιμεν ξένιον, ἢ ἐκεῖνα, ἢ σὺν ἐκεῖνοις, ζῶν θεῷ δ' εἰρήσθω, καὶ πλείω· σὺ δ' ἄλλ' ὥσπερ τις ἀετὸς ὑψιπέτης οὐρανοῦ πορείας καὶ ἄλλοις ὑφηγητῆς, καὶ πρὸς τὰ τῶν σῶν τέκνων γνήσια κυήματα πεφυκῶς ἐρευνητικώτερος, ἅπτιλα ταῦτα τῷ πυρὶ τοῦ πνεύματος, καὶ ταῖς τοῦ τῆς δικαιοσύνης ἡλίου ἀκτίσι προσενέγκοις, καὶ ταύτῃ εἰ καὶ πρὸς ἄλλους εἴη πτήσιμα, ἐρευνησίας, εἰ δὲ μὴ, ἐκεῖ που ἀπορρίφθῃτω, ἅτε δὴ μυστικώτερον χαρίτων ἀλλότρια· ἢ καὶ Ῥῆνος αὐτὸς ταῖς ἑαυτοῦ δίναις φερέτω ὑποβρύχια, τάχ' ἂν τοῦ εἶναι τὸ μὴ γενέσθαι ποτὲ αὐτοῖς εἴη λυσιτελέστερον· εἰ δὲ τῆς κρείττονος εἶναι ταῦτα μοίρας ἐπικριθεῖν, τοῦτ' αὐτὸ πασχόντων ὑπὸ σοὶ κριτῆ, ἢ καὶ τούτου τι μετριώτερον, πλὴν γε μὴν δικαιοτέρον, οἱ καὶ τούτων αὐτῶν,

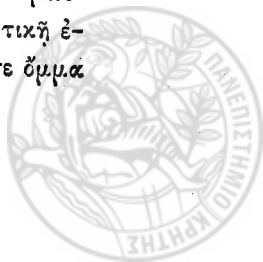
καὶ τοῦ τεκόντος νοθείαν εἰκῆ καταμαντευσάμενοι. Ἐρρωμένην διαφυλάττοι ὁ κύριος τὴν σὴν παναγιότητα εἰς τὴν τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς ἐκκλησίας βελτίω κατάστασιν, παναγιώτατε δέσποτα.

Ἐνετίθηεν ἑκατομβαιῶνος ἕκτη φθίνοντος, κατὰ τὸ ἀφγ' τὸ σωτήριοιον.

12

Τῷ παναγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως
καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κυρίῳ κυρίῳ Ἱερεμιά,
Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων,
μακαρίως ἀπαλλάττειν.

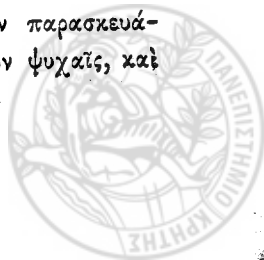
Τὴν τῆς ἱερᾶς καὶ Χριστιανικῆς φιλοσοφίας ἀπόκτησιν, διὰ πρακτικοῦ τε καὶ θεωρητικοῦ νοῦς ἡμῖν παραγίνεσθαι, ἡ δι' ἔργων καὶ ἀγάπης ἐνεργεῖσθαι ὀφείλουσα πίστις, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, τρανῶς ἡμᾶς ἐκδιδάσκει, παναγιώτατε δέσποτα τὴν γὰρ ἡμετέραν ψυχὴν ἀγαθοειδῆ οὖσαν, καὶ μέσσην τινα τάξιν εἰληφυῖαν, βέψασάν ποτε, τῇ τοῦ αὐτεξουσίου παρατροπῇ, εἰς τὸ χεῖρον, ὁ πρακτικὸς νοῦς διὰ τῶν πολιτικῶν, καὶ τελεστικῶν ἀρετῶν, καὶ τῶν ἱερῶν ἐπὶ ταύταις μεθόδων, ἀναδεχόμενος, τῆς ἐνσκηψάσης ὀπωσδήποτε ἀλογίας ἀποκαθαίρειν, καὶ τῶν κηλίδων ἀπολούειν, καὶ τέλος αὐτὴν πρὸς ἑαυτὴν ἐπανάγειν μεμυσταγωγῆται· ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἐν οὐρανοῖς τὸ πολίτευμα ἔχουσιν, οὐ τοῦτο καὶ μόνον ἀπόχρη, τὸ μὴ πρὸς τοῦδαφος κεκυφέναι, καὶ τῆς ὑλικῆς ἀπηλλάχθαι προσπαθείας, ἀλλὰ καὶ θεοῦ προσήκει τρόπον τινὰ πρὸς τὸ θεῖον ἐξομοιώσει ἀποκαθίστασθαι, προσδεῖ τινος αὐτοῖς παρὰ τοῦτο πάντως ἀναγωγῆς, ὥστε πρὸς τῷ ἀπεστράφθαι τὸ σῶμα, καὶ ὅσα τοῦ σώματος καὶ ἐπιστρέφεσθαι διηνεκῶς πρὸς θεόν, καὶ συνεῖναι αὐτῷ νοερῶς· νοῦς δ' ἂν εἴη δῆπου καὶ ταύτης τῆς ἐπὶ τάγαθὸν ἀνανεύσεως καὶ ὁρμῆς συνεργός τε καὶ συναγωγός, ὑπὸ τῆς θεϊκῆς ἀκτίνος προελλαμπόμενος, ὥστε τοῦτον μὲν ἐν τῇ τοιαύτῃ νοερᾷ καὶ θεωρητικῇ ἐνεργείᾳ ἀναλογίαν ὀφθαλμοῦ ἀποσώζειν, ἅτε δὴ σύζυγόν τε ὄμμα

καθεστῶτα τῶν νοητῶν· τὰς δὲ πολιτικὰς καὶ τελεστικὰς τῶν ἀρετῶν, τὰς τε ἐν τῷ νόμῳ κειμένας, καὶ τὰς δι' ἀγωγῆς οἷας τοῖς θείοις ἐξασκουμένας ἀνδράσι, χειρὸς τε καὶ ποδὸς χώραν ἀναπληροῦν, ἀρετὰς τε οὐσας καθ' ἑαυτὰς, καὶ οἷον αἶρειν καὶ μετεωρίζειν πρὸς οὐρανὸν τοὺς ἔχοντας δυναμένας, διὰ τῆς τὸ πρὸς τὴν ἀνάτασιν εὐδρομον προξενούσης τοῖς ἐν οἷς εἰσι θείας χάριτος, δέον τοὺς εὐσεβέστερον διακειμένους, πρὸς τὴν ἐκεῖθεν δρωμένην ροπὴν ἀναφέρειν τὰ κατορθούμενα.

Οὐδὲ γὰρ ὄψις ἔμοιγε μόνη θήσατο λευστὰ,
οὐδ' ἄρα ἤερος ἐκτὸς ἴδον πωτώμενον ὄρνιν,
οὐδὲ μὲν ὕδατος ἐκτὸς ἀλίδρομος ἵπτατο ἰχθὺς,
ὡς οὐδὲ Χριστοῦ δι' ἄρα βροτὸς ἴχνος ἀείρει,

καθὼς δὲ τῆς θεολογίας γρήγορος νοῦς δὲ θεολογικώτατος Γρηγόριος ἀπεφάνητο· οὕτω δ' ἄρα ταῦτα πρὸς ἄλληλα πάντα συντέτακται, ὡς ἀτελὲς ὀτιοῦν μένειν καθ' ἑαυτὸ, εἰμὴ καὶ τῆς τῶν λοιπῶν συνεργίας ἐπιτυγχάνοι· τοῦτο δὲ τῆς κατὰ Χριστιανούς φιλοσοφίας τὸ πέρας, ὅλους δι' ὅλων ὑποπτέρους πρὸς τὴν τῶν θείων ἀγαθῶν ἔφειν, καὶ μετάληψιν γίγνεσθαι, ὡς ἂν τὴν τοῦ θνητοῦ σώματος φύσιν ἀποδυσάμενοι, εὐζῶνοι λοιπὸν πρὸς τὴν εἰς οὐρανὸν φέρουσαν ἀνατρέχοιεν οἱ τῶν ταύτης ἀγώνων ἐρασταί τε καὶ ἀθληταί, καὶ θεοποιοῖντο πρὸς δύναμιν ὑπερ τῆς ὄντως φιλοσοφίας ἐστίν ὄρος (ὡς δὲ ἐμὸς λόγος) δὲ τελειότατος· ὃν ἐγῶμαι καὶ τὸν προφητάνακτα ἐν ὀλίγοις ὑπαινίξασθαι ῥήμασι, πρὸς τὸν θεὸν λέγοντα, μακάριος ἄνθρωπος, ᾧ ἐστὶν ἀντίληψις αὐτῷ παρὰ σοῦ, ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διέθετο· ταύτης οὖν σύμμικτόν τινα καὶ παγκαλλῆ μέθοδον ἢ τῆς ἱεράς Κλίμακος πραγματεία ἐμπεριέχει, καὶ ἐπαγγέλλεται, οἷον διὰ τινων νοερῶν βαθμῶν, ἐκ τῶν ἐπιγείων διαβιβάζουσα τοὺς προαιρουμένους εἰς τὰ οὐράνια, καὶ ἐκ τῶν ὑλικῶν εἰς τὰ αἴθρα· οὕτω τε τὰς βάσεις αὐτῶν τῆς ψυχῆς καταρτίζουσα, ὡς καὶ ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ἰστάναι καὶ ὦν οὐδὲν ὑψηλότερον, καὶ ὥσπερ τισὶ πνευματικαῖς πτέρυξι, ταῖς τῆς πρακτικῆς καὶ θεωρητικῆς ζωῆς ὑποθήκαις, πρὸς οὐρανὸν ἵπτασθαι, καὶ καταπαύειν παρασκευάζουσα· ἦν ἡμεῖς τοῦ τε καθόλου ταῖς τῶν εὐσεβῶν ψυχαῖς, καὶ

ἰδιαίτερον τοῖς τὸν μονήρη βίον ἐπανηρημένοις, συμφέροντος ἕνεκα, εἰς φῶς ἐκδοῦναι προεθυμήθημεν, συνεργῶ χρησάμενοι τῇ Μανουήλου τοῦ Γλυνζωνίου ἐπιμελείᾳ, ἀνδρὸς τὰ τε ἄλλα καλοῦ κάγαθοῦ, καὶ οὐδενὸς δευτέρου τῶν τῆν τοῦ ἡμετέρου γένους ἐπὶ τοῖς καλοῖς ποθοῦντων βελτίωσιν ταύτην δέ σοι προσηκόντως προσφωνῆσαι προηρήμεθα, παναγιώτατε δέσποτα, τῷ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἀρίστῳ φροντιστῇ τε καὶ κηδεμόνι, καὶ τῆς πρὸς τὰ ἄνω πορείας συλλήπτορι, καὶ ποδηγῷ τῶν πρὸς τὴν ἡμῶν σωτηρίαν μυστικώτερον γιγνομένων ἀναβαθμῶν, ἣν προσηκόντως οἶά σοι σύνθετος, καὶ φαιδρῷ τῷ προσώπῳ ἀποδεχθῆναι καταξιώσασαι δέομαι, οὐ τοσοῦτον σοί, καὶ γὰρ αὐτὸς τῷ καθαρῷ σου τῶν τρόπων, καὶ τῇ κατὰ Χριστὸν ζωῇ, καὶ εἰς αὐτὴν τῶν ἀρετῶν ἤδη ἀκρῶρειαν ἔφθασας, καὶ τῶν ἐν ἀδύτοις παραπολαύεις, τῇ πρὸς τὴν ἀπάθειαν ἐπιδόσει, καὶ τῇ ὀλικῇ τοῦ ἐν σοὶ κρείττονος καὶ συντόνω ἀγαπητικῇ πρὸς τὰγαθὸν ἀνατάσει, τελούμενος τὰ ἀπόρρητα, ὅσον τοῖς ὑπὸ σοὶ ποιμαινομένοις, καὶ ἄρτω οὐρανίῳ ἐκτροφομένοις, ἡδυσμά τι ἐπιδείπνιον, καὶ ψυχωφελὲς γενησόμενον. Ἐρρωμένην διαφυλάττοι δ κύριος τὴν σὴν παναγιότητα ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὴν τῆς ἱεράς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας διόρθωσιν.

Ἐνετίησι πυανεψιῶνος τετάρτη ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ἀφῷ ἕτος τὸ σωτήριον.

**Τοῦ αὐτοῦ Μαξίμου ταπεινοῦ ἐπισκόπου Κυθήρων
εἰς τὸν αὐτὸν παναγιώτατον πατριάρχην.**

Νεκταρέης πίδακος προχοᾶς μάκαρ οὐρανολαμπεῖς
Δέχνησο, θεσπεσιῶν δράγματα μυστοπόλων.
Δαιτυμόνες τὰ κράτιστοι ἀπίτμαγον ἐκ παραδείσου
Τερπνῆς φυταλιῆς, δῶρον εὐφρόσυνον.
Τοῖς δ' ἄρα γηπονίης μελεδήματα ἔνθεο σεῖο,
καρπὸν ὅπως προφέρῃ ἐργατίναις τρόφιμον.
Ναὶ πάτερ, ἡδ' ἀρβτροιο τεχνήμονος ἀμετέρας γᾶς
Αὐλλικα ἐκτέμνοισ νεύσεσιν δξυδρόμοις,

Ἐνσπείροις δὲ σίτοιιο καλὸν σπόρον, ὄφρ' ἀποθήκαις
 Εὐσταχυν οὐρανίαις σὸν κάματον πορίσης,
 Ἐνθα χοροστασίησιν ἐνούμενος ἀγγελικῆσιν,
 Ἀθανάτου δαιτὸς τεύξαι ἀγλαίης.¹

13

Τῷ αὐτῷ ὁ αὐτός.

Ἐγὼ καὶ τὴν προσήκουσαν ἐπὶ τῇ γενομένῃ συκοφαντίᾳ συνοδικὴν ψῆφον ἤδη ἀποδεδόσθαι πεπεισμένος, καὶ τοὺς ἱεροὺς νόμους τὸ σφίσι καθῆκον ἀπολαβεῖν διατεκμαιρόμενος, καὶ δὴ καὶ τὸν τῶν νόμον ἔφορον θεὸν ἀοράτως παρόντα συνεπιψηφισάμενον, ἐστ' ὅπως ἑμαυτοῦ κατὰ μικρὸν βῆσιν γίγνομαι, καὶ τῆς διανοχλοῦσης μοι νόσου ἀναλωφώσης αἰσθάνομαι, ἕκ τε ἄλλων τουτὶ παρ' ἑμαυτῷ συνάγων τὸ ἐπινόημα, καὶ ὧν σύνοιδὲ μοι τὸ θεῖον, καὶ τοῦ εἰλικρινοῦς τοῦ συνειδότος καὶ μάλιστα* εἰ δὲ μέχρι τούτου οὐκ ἐπεψήφισται, καὶ μάτην μοι τὰ τοιαῦτα διαμεμάντευται, καθεστῆτω δῆποτε δικαστήριον, παναγιώτατε δέσποτα* προκομισθῆτωσαν νόμοι, βρασνισθῆτωσαν ὅτι μάλιστα ἀκριβῶς τὰ παρ' ἐμοῦ συντεθειμένα τε καὶ διειλεγμένα, καὶ κεκρυγμένα, ἐφ' οἷς σεσυκοφάντημαι* καὶ εἰ μὲν ἐγὼ δίκην ἐπὶ τούτοις τινὰ χωρῆσαιμι, γιγνόμενον γάρ, καὶ που παρακεχαργμένον τὸ χρυσοῦν τοῦ νομίσματος ἔχοιμι, δίκας ἐπὶ τούτοις εἰσπραττόμενος ἀγαπάτω* ἧ γὰρ ἂν ἀπαλλαγείην ἐντεῦθεν τοιούτου ἐπιφορτίσματος, οἷον οὐκ ἂν τις εἴποι βαρύτερον* εἶδ' οὖν, ἀντανεκλασθήτωσαν αἱ βολίδες κατὰ τοῦ συκοφάντου* παραγραφθῆτω τῶν νοημάτων τὰ ἐπίπλαστα* δ κακὸς κακῶς ἀποδιωχθῆτω ἀγὼν, παρρησιασθήτω τὸ τῆς ἀληθείας, τάχ' ἂν τις

1. Τὴν προσφωνητικὴν ταύτην ἐπιστολὴν μετὰ τοῦ ἐπισυνημένου ἐπιγράμματος, ὡς ἐρρέθη, προέταξεν ὁ Μαργούνιος εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ παραφρασθεῖσαν Κλίμακα Ἰωάννου τοῦ Σχολαστικοῦ, τοπωθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ παρὰ Φραγγίσκῳ τῷ ἐξ Ἰουλιανῶν (1590).

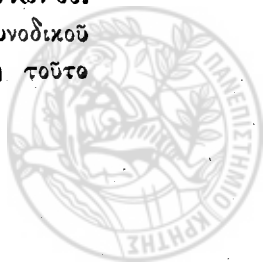
αὐτὸς αὐτῷ δι' ἀληθείας τούτων τοῦ ἐνδομυχούντος νοσήματος ἐπιγένοιτο θεραπεία, μὴ τῷ χρηστοτέρῳ τῆς διαίτης χρήσασθαι ἤδη προελομένῳ. Ταῦτα μὲν οὕτως ἐχέτω μοι· αὐτὸς δ' ὦ παναγιώτατε δέσποτα, καὶ κρείττον' τι τῆς θεραπείας, ἅτε δὴ τὰ τοιαῦτα ἐμπειπιστευμένος, προσεξευρεῖν πάντως οἶός τ' ἂν γένοιτο, ὡς ἂν τά τε καλὰ ἐπὶ τῆς ἧς ἔτυχε χώρας διαμένοι, καὶ τὸ κακὸν ὡς μὴ ὄν, εἰς τοῦτ' αὐτὸ ὑποχωρήσειε. Δέξαιο δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῖς παρ' ἡμῶν καὶ ἄμφω τῷ συγγράμματι προσηνῶς, ἅπερ ἡμεῖς, ἵνα ταχυτέρας πρὸς τὴν σὴν παναγιότητα εὐπορήσῃ διακομιδῆς, ἀπὸ Κρήτης σοι πεμφθῆναι προενοήσαμεν· γένοιτο δ' ἐμέ ποτε καὶ τὴν σὴν κατασπάσασθαι δεξιάν, καὶ τὰ ἐπὶ τῇ ἀποκαταστάσει συνορτάσαι σοι χαριστήρια. Ἐρρώμην διαφυλάττοι ὁ κύριος τὴν σὴν παναγιότητα εἰς πολλῶν ἔτων περιόδους, παναγιώτατε δέσποτα.

Ἐνετίθην, ἑκατομβαιῶνος δ' φθίνοντος κατὰ τὸ αὐτῷ ἔτος τὸ σωτήριον.

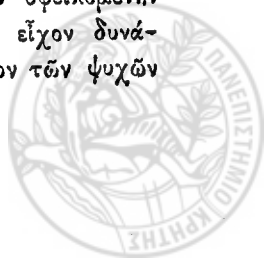
14

Τῷ παναγιωτάτῳ Μάξιμος Κυθήρων.

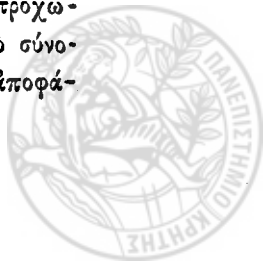
Ἐμελλεν ἄρα καὶ αὐθις καὶ χεῖρον ἐξοιστήρῃσιν, καὶ κατὰ κρημνῶν ἀχθῆναι ὁ τὰ πάντα, πλὴν τοῦ μέτρια παθεῖν ἐφ' οἷς δεῖ ἐλέσθαι γενναϊότατος· καὶ γὰρ ὡς περ πέφυκε τὸ χρηστὸν τοῦ τρόπου ἐν τοῖς ἔχουσιν ἐπιδιδόναι, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῖς κακοῖς εἶναι ἀπαξ ἐλομένοις ἢ ἐπὶ τὰ χεῖρω ῥοπή· καὶ οὗτοι γε πόρρω τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἢ ἀπὸδειξις, παναγιώτατε δέσποτα· ὁ γὰρ χρηστὸς Φιλαδελφίας τοσοῦτον ἐδέησε μετὰ μελόν τινα σχεῖν ἐφ' οἷς ἐπεπράχει, ὅτι καὶ εἰς τὰ χεῖρω, ὡς μὴ ὄφελεν, ἐπὶ τῷ αὐτοῦ, καὶ τῷ κοινῷ κακῷ, μεθ' ὅσης, ὡ δίκην, ἀναιδείας προὔχωρῃσεν· ἐγὼ μὲν γὰρ διέμενον ἀπαιτῶν τὴν τοῦ ἱεροῦ θελήματος τῆς παναγιότητός σου, καὶ τῶν συνεφεδριαζόντων σοι ἱερωτάτων ἀνδρῶν ἐκπλήρωσιν, ὅσον γε ἐπὶ τῇ τοῦ ἱεροδοκίμου γράμματος ἀναγνώσει ἐπὶ πάντων, καὶ παρρησίᾳ, ἅτε δὴ τοῦτο

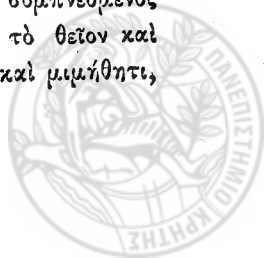
μὲν ἐμπεριέχοντος τοῦ πρὸς τοὺς προὔχοντας ἀφοριστικοῦ, ἐκεῖνο δὲ, αὐτοῦ τοῦ συνοδικοῦ γράμματος, καὶ τοῦ κοινοῦ σκανδάλου πᾶσι δικαίως τοῦτ' ἀπαιτοῦντος· ἀλλ' οὐδὲν πλέον μοι τοῦτο ἐκζητοῦντι γέγονε· καὶ γοῦν ἐδυσχέλαινον μὲν εἰκὸς, ἔφερον δὲ ἐπιεικῶς· ἐπὶ γὰρ εὐαριθμητῶν καὶ μόνων ἀνδρῶν, καὶ ὅσους ἐκεῖνος καταλυμάνας ἐπεφθάκει τοῦτ' ἀναγνωσθῆναι ἐκεῖνοι ἐβούλοντο, χαρίζεσθαι οἷς ἄχαρι τὸ χαρίζεσθαι, καὶ πᾶν ὀλέθριον προαιρούμενοι· τί δὲ καὶ γίνεται ἐκ τοιαύτης ὁρμῆς, καὶ ξυνομοσίας ἀπαρέστου θεῶ; τί δ' ἄλλο, ὅτι μὴ τὰ παγχάλεπα· πονηρᾶς γὰρ ἀρχῆς πονηρὰν ἐξ ἀνάγκης εἶναι δεῖ καὶ τὴν τελευτήν· ἔθους γὰρ κεκρατηκότος κατὰ τὰς κυριωνύμους, ἢ καὶ ἑορτασίμους τῶν ἡμερῶν, τὸν τὴν ἐφημερίαν ἔχοντα ἱερέα ἐν τῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος νεῷ, ἐπειδὴν περὶ τινος ἢ σκέψις ἦ, διὰ ζώσης φωνῆς εἰς παραμονὴν προσκαλεῖσθαι τοὺς τεσσαράκοντα, οὐδὲν μὲν οὐδὲ τοιοῦτον ἐγεγόνει· οὐκ' οἶδα δ' ὅπως ἐκ κοινοῦ συνθήματος παραμείναντες τῶν τὴν λύμην δεξαμένων τινὲς περὶ τοὺς τριάκοντα, οὔτε τῶν εὐρισκομένων ἐνταῦθα ἱερέων συμπαρόντων, πλὴν τοῦ ἐφημερεύοντος, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τεσσαράκοντα, καὶ τοῦ ἱερομονάχου τοῦ Φιλαδελφίας, οὔτε μὴν τῶν λοιπῶν τῶν εἰς θάνατον ἐπὶ τοῖς μηχανήμασι σκανδαλισθέντων, ἐφ' ἑαυτῶν καὶ μόνων τὸ γράμμα ἀνέγγων· μετὰ-πεμπτος ἐγὼ γίνομαι πρὸς ἐκείνους διὰ τινος τῶν συνεληλυθότων, καὶ μοι διαμηνύεται ἢ τῆς συσκευῆς καὶ τοῦ δράματος, καὶ εἶπον μὲν ἐπ' ἐκείνους, ὃ προδότης τῆς ἀληθείας, καὶ τοῦ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς προστάγματος· ἐκεῖσε δὲ παραγενόμενος, ἐγὼ μὲν ἔφην, εὐγενέστατοι ἄρχοντες, τὴν εὐαγγελικὴν ἀπειλὴν καὶ μάλιστα δεδιώς ἐπὶ τοῖς τῶν σκανδάλων αἰτίοις, καὶ ὅσος τούτοις ἐπικρέμαται κίνδυνος, καὶ τὸ ἅπαξ ἐπισφρῆσαν ταῖς ψυχαῖς σκάνδαλον δικαίως καὶ θεαρέστως ἐξελεῖν προθυμούμενος, παρὰ τοῦτο προσέδραμον μὲν τῇ ἡμετέρᾳ ἀρχῇ, καὶ ὅθεν ἡμῖν τὰ τῆς εὐσεβείας ἐξήζητηται, καὶ τὸν παναγιώτατον, ἅτε δὴ τὴν τῶν τοιούτων φροντίδα παρὰ θεοῦ εἰληφότα, τὴν ὀφειλομένην καὶ δικαίαν τῷ πράγματι δοῦναι θεραπείαν, ὅσον εἶχον δυνάμειως προὔτρεψάμην, ἵνα μὴ ἐπίδοσιν εἰς ὄλεθρον τῶν ψυχῶν

λαμβάνη τὸ σκάνδαλον· καὶ γὰρ εἰ καὶ σοφώτατός ἐστιν ἐκεῖνος καὶ ἀκριβῆς τῶν τοιούτων ἐξεταστής, ἀλλ' εἰ καὶ μὴ τοιοῦτος ἦν, ἐνήργησεν ἂν καὶ οὕτως ἐν ἐκείνῳ ἢ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν κηδομένη πρόνοια· ἔχετε τοίνυν παρ' ἑαυτοῖς τὴν ἀπόφασιν, καὶ τὸν τρόπον τῆς τοῦ γράμματος ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει προχωρήσεως ἐξεπίστασθε· μὴ δὴ παρακαλῶ πρὸς τῆς εὐσεβείας αὐτῆς παρατρέψητε ἐπιταγὴν πατρικὴν, μᾶλλον δὲ παραδείγματα ποιείσθε τὰ παρ' ὑμῶν αὐτῶν ἐπὶ τοῖς ἐκείθεν ἤκουσι γράμμασι πολλάκις, καὶ πρὸ μικροῦ διαιτηθέντα, τῶν καὶ νῦν γενέσθαι ὀφειλόντων ἅπαντας ἐπισυναίγει τὸ συνοδικὸν γράμμα, ἵνα μὴ λάθρα που λαυθάνον τὸ κακὸν μὴ προθέλυμον ἐκριζωθῆν, καὶ ἄλλοτε ἐπὶ τῷ τῶν ψυχῶν κακῷ ἀνακύψει, παρρησία τοῦτο ἀναγνωσθῆναι διακελεύεται τὸ πρὸς ἡμᾶς ἀφοριστικόν, ὡς ἂν τοῖς ἐπηρεάσαι ἂν εἰς τὸ μέλλον, καὶ κακουργεῖν ἐλομένοις πᾶσα σκῆψις προαρπασθῆι· τί δὴ βραδύνετε τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ψυχῶν, ἐξὸν ἅπαν σκάνδαλον ἐκκόψαι τῇ πρὸς τὴν κεφαλὴν ὑποταγῇ; Ταῦτ' ἐμὲ καὶ τὰ τοιαῦτα λέγοντα ὑπολαβὼν τις, καὶ ἕτερος, καὶ ἄλλος, καὶ μάλα ἄλλος προσελιπάρουν χάρισασθαι τι τῷ φιλανθρωποτέρῳ τοῦ τρόπου, καὶ οἰκονομίαν θέσθαι τὴν ὑπόθεσιν· οὐκ ἔνευον ἐγὼ, καὶ γὰρ ἐδεδόκειν μὴ παρανόμων γραφεῖν, παρατρέψας τι ὅπως οὖν τῶν ἀρχικῶν προσταγμάτων· προσέμενον ἐκείνοι καθικετεύοντες, ἡμεῖς εἶπον, ἐν γράμμασιν ἡμετέροις τὴν οἰκονομίαν διαμηνύσομεν τῷ παναγιωτάτῳ, καὶ ὅτι δι' ἡμᾶς ταῦτά σοι διαπέπρακται· τί με ἔδει ἄρα καὶ παθεῖν; ἀνεμνήσθην τῶν πρὸς ἡμᾶς σου διαλλακτικῶν γραμμάτων, παναγιώτατε δέσποτα, καὶ μὴ βουλόμενος ὑπὸ τῆς ἀγάπης τῆς τυραννίδος κατατυραννηθεὶς ὑφῆκά τι καὶ τοῦ ἀκριβοῦς, ὑπέϊξα προσμένουσι τῇ αἰτήσει, καὶ τὸ γράμμα ἀπολαβὼν τὸ συνοδικόν (ἦν γὰρ ἐκεῖνοις τοῦτο πρότερον δεδωκώς) ἀνέγγων ἐπ' ἐκείνων καὶ μόνων, καὶ αἰτηθεὶς ἡρμήνευσα, καὶ ἀπαιτοῦσιν ἀπέδωκα, ἐπειπὼν αὐτοῖς τὸ, νῦν καὶ μετάνοιχν τῷ πανιερωτάτῳ ποιήσομαι· καὶ τίς γὰρ ἂν ἤλπισε καὶ οὕτω τῶν πραγμάτων προχωρησάντων, ἀπερυθριάσειν ἐκεῖνόν ποτε, καὶ ἐκμανῆναι τὸ σύνολον; ἀφειδῆσαι ψυχῶν; κατεξορχήσασθαι πατρικῶν ἀποφά-

σεων ; ὁμόσε χωρῆσαι πρὸς ἱερὰς ψήφους ; ἀντεξαναστῆναι πρὸς θεοσύλλεκτον ἄθροισμα ; πρ' οὐδὲν ἠγήσασθαι ἀφορισμὸν ἀπὸ θεοῦ ; ἀλλοτρίωσιν ἐκκλησίας αὐτοῦ τε καὶ τῶν συνομαρτούντων αὐτοῦ τῷ τῆς προαιρέσεως μοχθηρῷ ; τί γὰρ εὐθύς ἀπεληλυθὸς ἐκείθεν ἐμοῦ τούτῳ δεδραματούργηται ; τί τῶν ἐξαγίστων οὐ γέγονε ; τῷ γὰρ συμφύτῳ θηριώδει θυμῷ ὑπερκαεὶς τὸ πᾶν ἀνατρέψαι, καὶ γὰρ ὡς ἔοικεν ὑπερελύπει αὐτὸν ἢ τοῦ κακοῦ ὁποιαοῦν ἐκκοπή, μονοноῦ ἀπέδειξεν ὑμᾶς ἐμοὶ τό γε ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ λόγοις συναίρεσιάζοντας, καὶ μὴ συνεννοηκότας τὰ κατ' ἐμὲ, μᾶλλον δὲ ἀγνοήσαντας ταῦτα ἐπὶ συνόδου ἀποφῆνασθαι· εὐθύς γὰρ τὸ ἐναντίον τῶν ἡμετέρων αὐτοὺς ἐξεδίδασκε, τὴν εἰς ὄλεθρον αὐτοῦ τε, κἀκείνων τὰς ψυχὰς φέρουσαν ἐρμηνείαν ἀποδιδούς ὁ βαρυστονώτατος, καὶ ὅτι οὕτως ἐνόουν ἐγὼ, ὅτι ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ προκέδιτ, ἦτοι ἐκπορεύεται· ὡ τῆς καταράτου γνώμης καὶ ἀπανθρώπου, καὶ ὅτι προδοῦναι τὸ ἡμέτερον γένος διεμελέτων ἐγὼ, καὶ οὐκ ἂν εἴποιμι, ὅσα ἢ μυσαρὰ αὐτοῦ καρδία μυσαρῶς κατ' ἐμοῦ ἐξηρῆζάτο· ὡ τῆς φαρμακῆτιδος ὄντως ψυχῆς, ὡ τῆς ἐπὶ τοῖς κακοῖς ἀπονοίας, ὡ τοῦ κακοῦ σπορέως τῶν εἰς πῦρ ἄσθεστον ἀποτηρουμένων ζιζανίων· θεὸς κριτῆς δίκαιος ἐν ταῖς ἱεραῖς σελίσιν προφανῶς ἀναγέγραπται, παναγιώτατε δέσποτα· ἀλλὰ καὶ θεὸς ἐκδικήσεων κύριος. Κἀκείνο μὲν μέχρι τούτου ἐγένου, τῇ πρὸς ἐκείνον ἐκμιμήσει καὶ τι καὶ τῷ φιλανθρώπῳ χαρισάμενος· λείπεται σοὶ ἐπὶ τῷ ὄλως σκληρυνθέντι λοιπὸν καὶ τὸ δεύτερον· φύσει γὰρ τῶντι τοιαύτῃ καὶ πάνυ ἀνοίκειον τὸ φιλάνθρωπον· καὶ τάχ' ἂν ἰαθεὶς τῇ τῶν μαστίγων ἐπιφορᾷ, ἵνα γοῦν μὴ τοὺς ἄλλους διαλυμαίνηται· ταῦτ' ἐμοὶ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας αὐτῆς κινδυνευούσης, ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων του νόμου δικαίων, ὑπὲρ καταφρονουμένων εὐαγγελικῶν καὶ πατρικῶν προσταγμάτων, σὺν τῷ ὑγιεῖ τοῦ λόγου εἴρηται τε ἅμα καὶ διαμémνηται σοὺ τῇ πανιέρῳ ψυχῇ· αὐτὸς δὲ, παναγιώτατε δέσποτα, ναὶ πρὸς τῆς Τριάδος αὐτῆς, ἢν πρεσβεύομεν, ταῖς τοῦ παναγίου πνεύματος αὔραις ἐμπνεόμενός τε καὶ συμπνεόμενος τὰς τεθνηκυίας καὶ αὔθις ψυχὰς ἀναζώωσον, καὶ τὸ θεῖον καὶ μόνον ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις αἰδέσθητι, καὶ φοβήθητι, καὶ μιμήθητι,

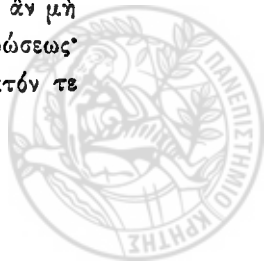
πρὸς οὐδὲν ἄλλο ἀποβλέψας, ἢ πρὸς τὴν ἐξισάζουσαν τὰ σχολιὰ στάθμην θεοπρεπῶς τῆς Θέμιδος. Ἐβρωμένην διατηροῖη σου ὁ κύριος τὴν παναγιότητα εἰς τὴν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν διόρθωσιν, παναγιώτατε δέσποτα.

Ἐνετίθηεν, ἐλαφηβολιῶνος γ'. Ἰσταμένου κατὰ τὸ ἀφγ' ἔτος.

15

Τῷ παναγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως
Μάξιμος Κυθήρων σωτηρίαν.

Καὶ τὸ σύντονόν σου καὶ ἀκριβές περὶ τὴν ὅλην τῶν ψυχῶν πρόνοιαν, καὶ τὴν ἄκραν περὶ τὸ ποιμαίνειν σπουδὴν, καὶ τὸ περὶ τὴν κρίσιν ἐξαίρετον τῆς τε παναγιότητός σου, καὶ τῶν συνεπιψηφιζομένων σοι τὰ δίκαια πανιερωτάτων ἀρχιερέων ἐπέγνων καὶ αὐθις καλῶς ἐκ τοῦ ἑναγχός μοι ἐγχειρισθέντος συνοδικοῦ γράμματος, παναγιώτατε δέσποτα, καὶ πάλιν εὐχαριστήριους ὕμνους προηγουμένως τῷ θείῳ ἀνέπεμψα, ἅτε δὴ μὴ παρωρακῶτι τὰ καθ' ἡμᾶς ἐς τέλος ἐπηρεάζεσθαι, δι' ὧν ἐμπνέει τοῖς τὴν οἰκειάν χώραν ἐπὶ τῷ δικαίῳ ἐκπληροῦσιν ἐν τοῖςδε τοῖς κάτω τὰ ἄριστα, ἐπομένως δὲ καὶ σοῦ τὴν ἱερωτάτην ψυχὴν αὐτός τε παρ' ἐμαυτῷ ἐμακάρισα, καὶ παρ' ἄλλοις, οἷς εἶχον μετὰ τὰ ἄνωθέν σοι ὀφειλόμενα, ἐγκωμίους κατέστεψα· πῶς δὲ οὐκ ἔμελλον; καὶ γὰρ ὡσπερ μὴ ἀγαπῶν ἐν ὀλίγοις τισὶ περιορίζεσθαι τὸ τῆς προνοίας καλόν, καὶ ἐπὶ πάντας ἀπλῶς τοῦτο ἐκχυθῆναι διέγνωκας, θειότερόν τι πάντως διαπραττόμενος, καὶ τῆς τῶν ἐλαχίστων σωτηρίας κηδόμενος· ἔπειτα δὲ, εἰ καὶ ἱκανῶς σοὶ τε ἅμα, καὶ τοῖς πρὸς οὓς ἔγραψες, εἶχε τὰ φθάσαντα, ἀλλὰ καὶ οὕτως οὐκ ἀπέστης ἐπενεγχεῖν τὰ τῆς θεραπείας ἐς τὸ ἰατρικώτατον, ἵνα μὴ ξυνούλωσις μόνον τοῦ τραύματος γένηται, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν οὐλῶν αὐτῶν ὀλοτελής ἢ ἀπάλειψις, ὡς ἂν μὴ τῆς ἐπὶ τούτῳ ἐν τῷ μέλλοντι κριτηρίῳ προσδεγηθεῖεν πυρώσεως· τί δὲ καὶ περιττολογίην περὶ τὸ τῆς κρίσεως δικαιοτάτον τε

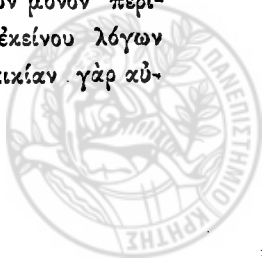
ἄμα, καὶ ἐπ' οὐδέτερον ὄλω, ἐπιρρέπεστερον; ὅπου γε τοῦτο πρὸς τῷ ἄγαν ἐπιμελεῖ πρώτη, καὶ δευτέρα, καὶ τρίτη συναθροισθεῖσα παριστᾷ σύνοδος; ποῦ δὲ θήσω καὶ τὸ τῆς φρονήσεως ἄκρον περὶ τὸ τοῦ συκοφάντου ἐν τῇ ἀποφάσει ἀκατονόμαστον; καὶ γὰρ ὡς ἔοικε προορῶσα τὸ κρημνῶδες τούτου, ἵνα οὕτως εἶπω, τῆς προαιρέσεως, προαρπάζει πανσόφως διὰ τῆς τοιαύτης τῶν λόγων διαίτης αὐτοῦ τὴν ἀπόγνωσιν· τί οὖν ἐπὶ τούτοις λείπεται, ἀλλ' ἢ τῷ τε ἀρχιποίμενι τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἀδιαλείπτως ἐπὶ πᾶσιν εὐχαριστεῖν, καὶ οἷς μάλιστα τοιοῦτον ἡμᾶς πλουτῆσαι ἀρχιερέα ἐποίησε; τοιοῦτος γὰρ τῷ ὄντι ἡμῖν ἔμπροπεν ἀρχιερεὺς, ὅσιος, δίκαιος, ἄκακος, καὶ πᾶσιν ἀπλῶς ἐμπρέπων ἀξιώμασί τε καὶ ιδιώμασιν, οἷς ὁ τῶν ψυχῶν χαρακτηρίζεσθαι πέφυκεν ἄριστος ἰατρός· τοιοῦτον ἐγὼ καὶ ἤδεις σε πάλαι, παναγιώτατε δέσποτα, καὶ οἶδα, καὶ ἐπιγνοίην εἰς τὴν τοῦ ἡμετέρου γένους βελτίωσιν, εἰς τὸν τῆς ἱεῤῥᾶς ἐκκλησίας ἀνακαινισμὸν, καὶ τὴν τῶν ὑπὸ σοὶ ποιμαινομένων ἐπὶ τὰ κρείττω σωτηριώδη ἐπίδοσιν. Ἐρρωμένην διαφυλάττοι δὲ κύριος τὴν παναγιότητά σου σὺν τοῖς πανιερωτάτοις συμποίμεσι τοῖς αὐτῇ συνεφεδριάζουσι, καὶ τοῖς λοιποῖς σοφωτάτοις, καὶ ἐντιμοτάτοις κληρικοῖς εἰς πολλῶν ἐτῶν περιόδους.

Ἐνετίθηεν, πυχνεψιῶνος θ'. ἐπὶ ι. κατὰ τὸ αἴφ' ἔτος.

16

Τῷ αὐτῷ παναγιωτάτῳ Μάξιμος.

Τὸ καθ' ἡμῶν μᾶλλον, ἢ ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ Κρουσίου πρὸ ἐτῶν ἕξ ἐκδοθὲν σύγγραμμα, παναγιώτατε δέσποτα, ἔχει μὲν τι ὅσον ἐκ τοῦ φαινομένου τὸ προσφιλές, τοῖς δὲ καλῶς ἐξετάζουσι, καὶ γνώμην ἀνδρὸς καταθηρᾶσθαι μεμελετηκόσιν, ἐγκεκρυμμένον ὅτι μάλιστα τὸν ἰὸν ἔχειν πεφώραται, καὶ προσωπεῖον μόνον περιεῖσθαι χρηστότητος· αὐτίκα γὰρ ἡ ἅπασα τῶν ἐκείνου λόγων ὁρμὴ ἐκ τε τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ βιβλίου (Τουρκογραικίαν γὰρ αὐ-

τῷ ἐνέθηκε τὴν ἐπιγραφὴν) καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ προοιμίου προανα-
κρούεται· ἐν τούτῳ γὰρ πολλοῖς ἡμᾶς ἐν τε τῷ τοῦ δόγματος
σεβάσματι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀμαρτήμασιν ὑποκεῖσθαι σαφῶς ἀ-
ποφαίνεται, καὶ αὐτὸ τοῦτό φησιν ἐν αἷς τοῖς ἐν Κωνσταντινου-
πόλει ἀπέστειλεν ἀπολογίαις λευκότερον ἀποδείκνυσθαι· προστί-
θῃσι δὲ καὶ τὰ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας νόμιμα πᾶσιν ἀπλῶς
κεῖσθαι, καὶ ἐκ λεπτοῦ μίτου, τοῦ τοῖς Ἀγαρηνοῖς ἀπονεμομέ-
νου φόρου ἀπρητῆσθαι· τὴν δὲ τῶν θλίψεων ἡμῶν ὁδύνην ἐκεῖνο
ἔχειν τὸ αἷτιον, τό τε τῆς γνώμης πρὸς τὸ θεῖον ἀχάριστον, καὶ
τὸ τὸν ἡμέτερον βίον τοῖς τῶν ἀμαρτιῶν κατακεκληιδῶσθαι
ῥυπάσμασι, καὶ τὸ ἐν τούτοις ἀδιόρθωτον· ἐπιφέρει δὲ πρὸς τὴν
καθαρωτέραν τῶν θεῶν γνῶσιν καὶ πληρεστέραν τῆς διδασκαλίας
ἐκπαίδευσιν, τῇ πρὸς ἐκείνους οἰκειώσει διεγερθησομένου ἡμᾶς·
διαθηρᾶται δὲ εὐπρεπῶς πάνυ τὸ τῶν ἀχροατῶν εὖνουν, καὶ
τῷ προκαλύμματι τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης περιπέττει τὴν μο-
χθηρίαν, ἐπισυνάπτων τό: καὶ γὰρ εἰ καὶ μὴ τὴν παλαι καὶ
λαμπρὰν Ἑλλάδα εἰς μέσον φέρομεν, πλὴν ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον
ἔργον τῇ τε πρὸς τοὺς Ἑλληνας ἀγάπῃ, καὶ τῇ πρὸς τὸ εὐποι-
εῖν ἀφορμῇ οὐ μικρὸν καταλαμβάνεται. Ταῦτα ἐν προοιμίοις
τοῦ συγγράμματος τῷ καλῷ Κρουσίῳ πεπροοιμιάσται, ἐξ ὧν ἄν
τις καλῶς εἰκάσαι τὰ μετὰ τὸ προοίμιον· πλὴν ἀλλὰ παραθήσω
καὶ ἂ μεταξὺ τὸ σύγγραμμα διερχόμενος παρασεσημείωκα· ἐν
γούν τῇ μδ'. σελίδι, ἡμᾶς ἀλλήλοις συναντῶντάς φησι λέγειν,
εὐλογημένε δέσποτα· ἐν δὲ τῇ μη'. ὅτι μόνη ἢ ἐπὶ τῷ τοῦ Χρι-
στοῦ κατορθώματι πίστις τὸν ἄνθρωπον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ δι-
καιῶσ' ἐν σελίδι ν'. ἐν Φραγκοφορδίᾳ σύνοδον συναθροῖσθαι φησι
τὰς τῶν πατέρων περὶ τῆς τῶν εἰκόνων προσκυνήσεως πράξεις
ἀκυρώσασαν· ἐν ρβ'. τὴν τῆς ὑπεράγνου δεσποίνης ἡμῶν ὑπὲρ
ἡμῶν πρεσβείαν ἀθετεῖ ργζ'. τοὺς τῶν ἁγίων βίους πολλοὺς ἐμ-
περιέχειν μύθους διατείνεται, καὶ ἐμπαικτικώτερον διασύρει ἡμᾶς
ἐπὶ τῇ μουσικῇ, ὡς δρὰ, δρὰ, λέγοντας· ἐν σζ'. ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ
Δαμασκηνοῦ οὐκ ὀρθῶς φησι προστεθεῖσθαι τινα· ἐν σμγ'. τὸ,
χαῖρε κεχαριτωμένη, οὕτως ἐρμηνεύει, ὥστε δηλοῦν τὴν χάριν
εὐρούσαν, οὐ τὴν πλήρη χάριτος, οὔτε μὴν τὴν χάριν τοῖς

ἀνθρώποις διδοῦσαν· ἐν φγ'. μέγα φρονεῖ ἐφ' ᾧ ὃ τε λογιώ-
 τatos Θεοδόσιος ὁ Ζυγομαλάς, καὶ ὁ ὀσιώτατος ἐν ἱεροδιακό-
 νοις κὺρ Συμεὼν ὁ Καβάσιλας τὴν ἑαυτοῦ ἑκυσάτην εἰκόνα.
 Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐμπεριέχει καθ' ἡμῶν τὸ βιβλίον τοῦ ἐν
 προσχήματι ἀγάπης καθ' ἡμῶν, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς ἐκκλη-
 σίας αὐτῆς τεκταινομένου· καὶ εἰ μὲν ἀνεκτὰ, συναθωώσω καὶ
 τὸς τὸν ἄνδρα, ἐφ' οἷς τετόλμηκε, παναγιώτατε δέσποτα· εἰ δ'
 οὔν, περιζώσαις σου τὴν ῥομφαίαν, καὶ τοὺς περὶ σὲ λογιωτάτους
 ἄνδρας περὶ τὴν ἀπολογία ἐφόπλισον· οὐ γὰρ ἀμοιρήσουσι τῶν
 πρὸς ταύτην ὕλῶν πρὸς τῷ εὐ πεφυκέναι, καὶ τὸ τὰ σφῶν αὐ-
 τῶν διεκδικεῖν θεαρέστως ἂν προσελόμενοι· ἄλλως τε καὶ τοιοῦ-
 τον, οἷος αὐτὸς εἶ, τοῦ ἀγῶνος πλουτοῦντες, ἕξαρχον, παναγιώ-
 τατε δέσποτα. Ἐρρωμένην διαφυλάττοι ὁ κύριος τὴν παναγιό-
 τητά σου εἰς τὴν τοῦ δυστυχιστάτου ἡμῶν γένους βελτίωσιν,
 παναγιώτατε δέσποτα.

Ἐνετίηθεν πυανεψιῶνος ἐνάτη ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὰ ἀφγ' ἕ-
 τος τὸ σωτήριον.

17

Τῷ αὐτῷ παναγιωτάτῳ Μάξιμος.

Ἐπαινον καὶ φόγον οὕτως ἐγὼ κρίνειν ἐκδεδίδαγμαί, πανα-
 γιώτατε δέσποτα, ὥστε δεῖν τὸν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο πάσχοντα πρὸς
 τὸν ἔνδον ἀποβλέπειν τε καὶ ἀνατρέχειν κριτὴν· καὶ εἰ μὲν ἐν ἐ-
 κείνῳ τὸ, ὃ περὶ ἡμῶν λέγεται, οὐχ' εὔρηται ἀγαθὸν, ἀσχάλλειν
 τε ἅμα καὶ ἀθυμεῖν· εἰ δὲ πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ τὸ δι' οὐ ἡμᾶς οἱ
 μοχθηροὶ τῶν ἀνθρώπων διασύρειν εἰώθασιν, οὐχ' εὔρηται πονη-
 ρὸν, χαίρειν τε καὶ σκιρτᾶν· τί γὰρ εἰ ἄνθρωποι μὲν ἐπαινοῦσι,
 τὸ δὲ συνειδὸς καὶ μάλα κατηγόρηκε; ποία δ' ἔσται ἀθυμίας
 χώρα, εἰ πάντων κατηγορούντων, μόνον τὸ συνειδὸς ἐλευθέρους
 ἡμᾶς ἀποδείκνυσιν; Ἐχομεν τὸν Παῦλον λέγοντα: δόξα αὐτῇ ἡ-
 μῶν ἐσιν, ἡ μαρτυρία τῆς συνειδήσεως ἡμῶν· καὶ τὸν Ἰάωβ: ἰδοὺ
 ἐν οὐρανῷ ὁ μάρτυς μου. Εἰ τοίνυν μάρτυς ἡμῖν ἐν οὐρανῷ,

μάρτυς ἡμῖν ἐν καρδίᾳ, αἰσχυνέσθωσαν οἱ μάτην ἡμᾶς ἐπηρέαζοντες, καὶ τοῦ κακῶς λέγειν οὐδένα που κόρον λαμβάνοντες, μόνον ἵνα στῆ σφίσι τὸ τῆς κακίας ἀνίσχυρον· τί γὰρ ἄλλο τῷ διασύρειν ἐργάζονται, ἀλλ' ἢ εἰς χοῦν ὑποφυσῶσι, καὶ κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν γῆν διεγείρουσιν; ἴν' ὅθεν μείζω τὸν διασυρμὸν ἐμφυσῶσιν, ἐκεῖθεν μᾶλλον οὐδὲν ὑγιὲς ἐφευρίσκωσι, καὶ ἐκόντες εἶναι περὶ τὸ φῶς ἀμβλυώττωσι· πλὴν ἀλλ' οὐδὲν τούτοις ἀπογνωστόν, ἀλλὰ παραινετέον μὲν ἐς δύναμιν· καὶ εἰ μὴ πρὸς ἑαυτοὺς ἐπανελθοῖεν, προσχρηστέον καὶ μάστιγι· καὶ γὰρ καὶ περὶ Ἰουδαίων φησὶν ἡ ἀλήθεια, ἵνα μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς¹· εἰ δὲ μὴδ' οὕτω σωφρονεῖν ἔλοιnton ὑποπεσοῦνται πάντως ὡς καὶ Φαρισαῖοι, διὰ τὸ ἐπὶ τῇ τοῦ λόγου ἀκροάσει σκανδαλισθῆναι· ἄφετε αὐτούς τυφλοὶ εἰσὶ καὶ ὁδηγοὶ τυφλῶν²· καὶ Παῦλος δὲ παραινεῖ, εἰ δυνατόν τὸ ὅσον ἐφ' ὑμῖν μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες³. Σοὶ μὲν οὖν καὶ παραίνεις ἠντρέπισται, καὶ ῥομφαία ἠκόνηται, καὶ τόξον ἐντέταται, καὶ τὸ πᾶν μεθ' ὅσης οἶόν τ' ἦν σοφίας καὶ κρίσεως εὐσεβοῦς διητήθη, παναγιώτατε δέσποτα· οὐδὲ γὰρ ἐξέκοψας τὴν συκὴν, ἀλλ' ἐπαφήκας αὐτῇ τὴν τῆς ἐκκοπῆς ἀπειλήν· νῦν δ' αὐτῇ οὐ μόνον αὐτόθεν ἠχρεῖωται, ἀλλὰ δὴ καὶ συλλυμαίνεται τῷ καρποφόρῳ τῶν δένδρων, καὶ μετασχηματίζειν αὐτῶν τὸ ἔγκαρπον εἰς τὸ ἄκαρπον κατεπίγεται, καὶ εἰς πῦρ συνεχβάλλειν προήρηται· καὶ καταφρονεῖ λοιπὸν ὁ δαίμων, εἰς βάθος κακῶν ἐμπεσὼν, πρὸς τὸ κακοεργεῖν ἀπερυθριάσας παντάπασιν· οὐ γὰρ δὴ τοῦτο αὐτὸ ἐπίβαρον, ὅτι ἐπιστολὴ ἐντετύπεται, οὐδ' ὅτι διαβολὴ κατελέγχεται, ἀλλ' ὅτι εἰς προὔπτον πᾶσι τὰ τῆς ἐμῆς γνώμης, μᾶλλον δὲ τὸ τοῦ δόγματος ὑγιὲς προτέθειται, καὶ οὐχ' ὡς αὐτὸς παρερμηνεύων τὰμὰ, ταῖς τῶν ἀπλουστέρων, καὶ δὴ καὶ τῶν ἀκριβεστέρων ψυχαῖς ἐνεσπάρκει κακῶς· ὅτι δὴ ταῦτα ἀληθῆ, ταῦτα τις ἂν ἴδοι τρανῶς· μετὰ γὰρ πρῶτον, καὶ δεύτερον, καὶ τρίτον γράμμα συνοδικόν, προσκαπελοῦν αὐτῷ τὰ χεῖρω, εἰ μὴ μεταμάθοι ἄπερ

1. Ματθ. ιζ'.

2. Ματθ. ιε'.

3. Ρωμ. ιε'.

αὐτόθεν κακῶς μεμάθηκε, μετὰ παραινέσεις καὶ προτροπὰς εἰς διαλλαγὴν, μετ' αὐτὰς τὰς διαλλαγὰς, μετὰ τὴν ἐπὶ τῶν ἀ-
 χράντων μυστηρίων γενομένην ἀγάπην, ὑπούλως καὶ αὔθις, ἵνα
 μὴ τᾶλλα λέγω, τοῦμὸν ὑποδείκνυσι γράμμα, καὶ τὸν νοῦν
 ὥσπερ καὶ πρότερον διαστρέφει πανούργως, τισὶ δὴ καὶ ὑποδεί-
 κνυσιν, ἱερεῦσιν ὅσον ἐγῶδα, εἰ καὶ ἄλλοις, καὶ τούτοις Κρησίν,
 ὡς ἂν σχοίη τὸ ἀξιοπιστότερον τὸ κατάρaton αὐτοῦ τῆς ἐπι-
 νοίας, καὶ ἐν οἷς μάλιστα ἐξέχεε τὸν ἰόν' ἄρ' ἀνεκτὰ ταῦτα,
 παναγιώτατε δέσποτα ; τίς οὖν ἔτι νόμων φειδῶ ὑπολέλειπται ;
 τίς οὕτως ὑπεροπτικῶς, οὕτως ἀφόβως, καταφρονουμένας συνό-
 δους ὑπερόψηται ; τίς πατρικῶν φωνῶν παρ' οὐδὲν λογιζομένων
 οὐχ' ὑπερασπιεῖται ; τίς λυμαινομένων ψυχῶν οὕτως ἀναλγή-
 τως, οὕτως ἀδαμαντίνως, οὕτω σκληροκαρδίως οὐ φείσεται, καί-
 τοι γε ἐφ' ἑαυτῷ προαπεῖρξει τὸν ὄλεθρον ; Ἄγε δὴ πρὸς τῆς
 εὐσεβείας αὐτῆς, πρὸς ἧς παρὰ θεοῦ ἐγκεχεῖρισαι φροντίδος ψυ-
 χῶν, παναγιώτατε δέσποτα, ἡ διόρθωσον ποιμαντικῶς τὸν κα-
 ταφρονητὴν, ἡ οἷς οἰδᾶς τε καὶ ὀφείλεις τρόποις δῆλον τοῖς πᾶσι
 τὸν λυμεῶνα κατάστησον' μέχρι γὰρ τίνος ἐπιλυμανεῖται τῇ
 λογικῇ τοῦ Χριστοῦ μάνδρα ὁ μηδένα μετὰμελον ἐφ' οἷς δέδρα-
 κεν ἐσχηκῶς, μᾶλλον δὲ καὶ προκόπτων ἐπὶ τὰ χεῖρω, καὶ ἐπὶ
 κοινῷ τοῦτο τῆς ἱεραῆς ἐκκλησίας κακῶ ; ἐμοὶ μὲν οὖν καὶ τὸ
 συνειδὸς μαρτυρεῖ, καὶ ἄνωθεν συμμαρτυρεῖ ὁ θεός, καὶ αὐτὰ τὰ
 πράγματα μονουχὶ φωνὴν ἀφιέντα συμμαρτύρηκε, πρὸς τού-
 τοις δὲ καὶ τὴν ἱεράν σου ψυχὴν σὺν τοῖς παρ' ἑαυτῇ πανιερω-
 τάτοις ἀδελφοῖς σύμφηφον πρὸς τούτου καταπεπλούτηκα' ὁ δὲ
 μὲ λυπεῖ οὐ μικρῶς, τοῦτ' αὐτὸ, ὅπερ καὶ πρότερον, τὸ τῶν ψυ-
 χῶν ἐστὶ σκάνδαλον' πῶς δ' ἂν τοῦτο ἐκ μέσου ἀρθεῖη, τῆς σῆς
 πάντως ἔσται καὶ χειρὸς ἱεραῆς καὶ ἀναλόγου φροντίδος. Ἐρῶ-
 μένην διαφυλάττοι ὁ κύριος τὴν παναγιότητά σου εἰς τὴν τῆς
 ἱεραῆς ἐκκλησίας ἐπίσκεψιν, παναγιώτατε δέσποτα.

Ἐνετίθηεν μιμακκτηριῶνος ε'. φθίνοντος κατὰ τὸ ἀφύ' ἔτος
 τὸ σωτήριον.

18

Τῷ αὐτῷ παναγιωτάτῳ Μάξιμος.

Οὐδὲν, φησί τις τῶν ποιητῶν¹, οὕτως ὀρθῶς εἴρηται, ὅπερ οὐκ ἂν φαύλως τινὸς τοῦτο διηγουμένου, διαστραφεῖη, παναγιώτατε δέσποτα· ἐγὼ δὲ μικρὸν παραλλάξας τὴν ῥῆσιν, καὶ φαύλως τινὸς τοῦτο διερμηνεύοντος εἶπομι· ἔστι δ' εὐαπόδεικτος ὁ λόγος καὶ μάλα, εἴ τις ἀποσκοπεῖν ἐθέλοι πρὸς τε τὰ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἔσθ' ὅτε γινόμενα, καὶ πρὸς τὰ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων προγόνων συμβεβηκότα· ποῦ γὰρ ἂν Ἄρειοί ποτε, καὶ Μακεδόνιοι, καὶ Σαβέλλιοι, καὶ ἡ λοιπὴ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῖς σειρά τῆ τοῦ Χριστοῦ ἐπισηφύρησαν ἐκκλησίᾳ, ἢ μέχρις ὀνόματος ἐπὶ φυγῆ ὠνομάζοντο, εἰ μὴ τὰ καλῶς γεγραμμένα διεστραμμένως ἠρμήνευσαν, καὶ παρὰ τοῦτο τὸν ἱερὸν διετάραξαν σύλλογον, καὶ πρὸς τῷ σφῶν κακῷ καὶ ἄλλους ἐν τοῖς καιρίοις κατελυμήναντο; ποῦ δὲ τό γε νῦν εἶναι ἐν τοῖς ἀπάντων στόμασιν ὡς ἀποτρόπαιόν τι κακὸν ἐνεφιλοχώρησε Λούτερος, καὶ οἱ τοῦτου συνοπαδοί, εἰ μὴ καὶ οὗτοι ταῖς ἑαυτῶν ἐξαπάταις τὰ ἱερά παραφθεῖρουν ἀπετόλμησαν λόγια; παρακινδυνεύει δὲ τις προσαναφυῆναι ἡμῖν κακῶν αὐτουργῶν, καινοτέρας λύμης ἀφορμὴν μηχανώμενος· ἃ γὰρ παρερμηνεύων διορθοῦν βούλεται, διαστρέφει παντάπασιν· καὶ ὅτι αὐτῷ τὸ πρὸς τὸ κακουργεῖν ὅλως ἐνδόσιμον οὐ παρακεχώρηται, μᾶλλον δὲ καὶ ἀπειλαῖς φοβεραῖς προσασπείρηται, ἀσχάλλει, καὶ ἀθυμεῖ, καὶ τὸν βίον ἀβίωτον οἶεται· καὶ τοῦτο μᾶλλον, ὅτι ἤτε ἀλήθεια τρανώτερον ἀναδέδεικται, καὶ τὰ τῆς κακουργίας αὐτῷ ἐστηλίτευται· ἄλλως γὰρ ἐν ὁδῷ βαδίζουσα ἡ λύμη οὐκ ἂν ἐπαύσατο· ὅτι δὲ τοῦτ' ἀληθές, καὶ γὰρ καὶ τῆς ἀληθείας ἀναφανείσης, οὐδὲν ἤττον οὗτος θρασύτερον κατηγορεῖται, καὶ τόγε ἐπ' αὐτῷ ὑποσκελίζει τοὺς ἀπλουστέρους τῆ κλοπιμαίᾳ τῶν λόγων συναρπαγῆ κατεπίεγεται· ὑπνοῖ δ' ὅμως νόμος, καὶ μάλιστα ἀεργίαν καταδεδίκασται, καὶ ὁ ἐπὶ τῶν νόμων οὐδ' ἐπιστρέφεται·

1. Τερέντιος ἐν τῷ Φορμίωνι.

ὦ τῶν κακῶν! Ἀποστράφητι δὴ, ναὶ πρὸς τῆς εὐσεβείας αὐτῆς, παναγιώτατε δέσποτα, δὸς χεῖρα καταπονουμέναις ψυχαῖς, φθάσον τὴν ἐκμανεῖσαν ὄλως πρὸς τὰ χεῖρω βροπὴν ταῖς θειοτέραις ἐμπνεύσεσι, καὶ ἡ συμμαρτυρεῖν καὶ τοῦτον τῆ ἀληθείᾳ αὐτῇ κατανάγκασον, προφανῶς ἤδη, καὶ δακτύλῳ ὡς φασι, ταύτην ἐκδιδαχθέντα, διὰ τοῦ ταύτην διαπρυσίως καὶ κηρύξαντος ἄνωθεν, καὶ κηρύττοντος, ἡ κατὰ Φαραῶ σκληρυνόμενον, καὶ μῆτε χρησταῖς ὑπέκοντα παραινέσεις, μῆτε ἱεραῖς πειθαρχοῦντα συνόδοις, μῆτε αὐτῆ τῆ ἀληθείᾳ ὑποταττόμενον, καὶ ὅμως καὶ ἄλλους συνδιαφθείροντα, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἱερεῖς ἄνδρας, καὶ τὴν τῶν ἄλλων προστασίαν ἐμπεπιστευμένους, τῆς ἱεραῖς ἀγέλης ἀπόπεμψον· ὃν γὰρ οὐ πείθει τὸ φιλόανθρωπον, πεισάτω τὸ δίκαιον· καὶ ὅς οὐ διορθοῦται φιλανθρωπίας ἀξιούμενος, παιδευθήτω δικαίως, καὶ ἄλλοις σωφροσύνης καὶ μετριότητος προκείμενος εἰς ὑπόδειγμα. Ταῦτα ἐμοὶ μὲν ὑποβάλλει τὸ συνειδὸς δίκαιά τε εἶναι καὶ ἀποδοχῆς ἄξια· αὐτὸς δὲ καὶ διόρθου, καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον καὶ θεαρεστότερον μεταβάλοις, παναγιώτατε δέσποτα, καὶ τὸν ἐπὶ τούτοις ἐγγενόμενον ταῖς ψυχαῖς σφοδρὸν κατάπαυσον κλύδωνα. Ἐρρωμένην διαφυλάττοι ὁ κύριος τὴν σὴν παναγιότητα εἰς τὴν τῆς ἱεραῖς ἐκκλησίας βελτίωσιν.

Ἐνετίηθεν, μαξιμακτηριῶνος δ'. φθίνοντος κατὰ τὸ αργαῖ ἔτος τὸ σωτήριον.

19

Τῷ αὐτῷ παναγιωπάτῳ Μάξιμος.

Πεῦσίν τινα τῆς ἱεραῖς σου ψυχῆς πυθέσθαι προήρημαι, παναγιώτατε δέσποτα· καὶ γὰρ ἐπειδὴν τι ἀμφισβητήσιμον ἦ, καὶ μὴ ταχεῖαν ἔχη τὴν διάκρισιν, αὐτόσε δεῖ προστρέχειν, καὶ νόμον ἠγεῖσθαι πᾶν ὅ,τι περ ἂν ὁ θρόνος ἐκεῖνος θεσπίσῃ· ἔστι δὲ τοιαύτη ἡ πεῦσις. Προσῆλθέ τις τῶν ἐν ἀξιώματι, καὶ ποιμαίνειν λαχόντων ψυχᾶς, ἔχων τι κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, τοῖς ἀχράντοις μυστηρίοις, καὶ ἅπαξ καὶ δις, καὶ πολλάκις· καὶ δὴ καὶ

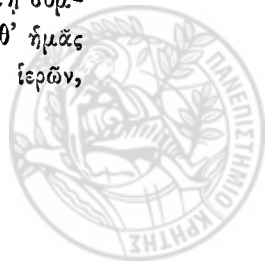
ἱεροῦργησε· καὶ τὴν συγχώρησιν ἀπαιτηθεὶς, καὶ πολλῶν τοῦτι εἰδότεων, οὐκ ἐπεκάμφθη πρὸς ἔλεον· οὐ γυμνὸν δὲ τοῦγκλημα, ἀλλὰ καὶ τὸ κοινὸν ἐπιφερόμενον σκάνδαλον, καὶ τὴν συνείδησιν τῶν ἀδελφῶν λυμαινόμενον· ἀλλὰ καὶ πρότερον ἀδικήσας ὁ τοιοῦτος, καὶ λαβὰς δούς οὐ τὰς τυχούσας καὶ αὐτὸς ἔλαττον ἀντηδίκηται· κἄκεινο προφανῶς καὶ ἐπὶ πάντων, τοῦτο δὲ λάθρα καὶ ἰδιαίτερον καὶ μετὰ τινος προκαλύμματος, σκοπῶ τοῦ μὴ πρόκριμά τι γενέσθαι τῷ ἀξιώματι. Τίνα οὖν περὶ τούτου γνώμην ἔχειν δεῖ καὶ μάλα πυνθάνομαι, τὴν εὐαγγελικὴν συμβουλήν ἀνατρέποντος, καὶ πρὶν ἢ διαλλαγῆναι τῷ ᾧ ὥπερ ἐκπεπολέμωται τὸ δῶρον εἰς τὸ θυσιαστήριον προσφέροντος, καὶ μετὰ κοινοῦ τοῦ σκανδάλου, καὶ μᾶλλον ἀδικήσαντος, ἢ περ ἀδικηθέντος, καὶ πολλακίς ἀπαιτηθέντος τὴν συγχώρησιν, καὶ μὴ ἐνδιδόντος, ἀλλὰ καὶ σκληρονομένου, καὶ ἐπαπειλοῦντος τὰ χεῖρω, καὶ ὅμως προσφέροντος. Τίνα οὖν ἔχει τὴν γνώμην ἢ ἱερωτάτη σου ψυχῇ, καὶ ὅπως ἂν ἡμεῖς περὶ τούτων διατεθῆμεν τοῦ λοιποῦ, αὐτόθεν διδαχθῆναι γλιχόμεθα· ἡμεῖς γὰρ τὴν λύμανσιν καὶ μάλα δεδοίκαμεν, καὶ τὸ ψωριῶδες διὰ τὸ τῆς κοινωνίας ἐπικινδύνον, ἠγούμεθα ἀποτρόπαιον· εἰ δὲ μὴ σφαλλόμεθα, ἢ σὴ ψῆφος κατερεῖ, παναγιώτατε δέσποσα. Ἐρρωμένην διαφυλάττοι ὁ κύριος τὴν ἱεράν σου κεφαλὴν εἰς τὴν τῆς ἱεράς ἐκκλησίας διόρθωσιν.

Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος β'. Ἰσταμένου κατὰ τὸ ἀφγὰ ἔτος τὸ σωτήριον.

20

Τῷ παναγιωτάτῳ κυρίῳ Ἱερεμίᾳ.

Καιρὸς φησι τῷ παντὶ πράγματι ὁ σοφὸς, καιρὸς τοῦ γελᾶν, καὶ καιρὸς τοῦ κλαίειν· ἐμοὶ δὲ, φεῦ, καιρὸς τοῦ κατοδύρεσθαι πάντοτε, καὶ καθύγρους ἔχειν καὶ παρειὰς πρὸς τοῖς ὄμμασι, φεῦ τῶν δεινῶν· τίς γὰρ ἂν καὶ ἀδαμαντίνην ἔχων ψυχὴν οὐ τῇ συμπαθείᾳ καταμαλαχθεῖη πρὸς δάκρυα, καὶ πικρῶς τὰ καθ' ἡμᾶς τῷ λόγῳ διεξέρχοιτο, καταπατουμένων ἀφειδῶς νόμων ἱερῶν,

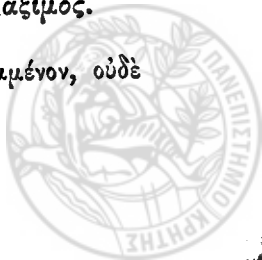
θείων παραβαινομένων προσταγμάτων, πόρρω ποι ἀπολακτιζομένων συνόδων; ἄρα φορητὰ ταῦτα, παναγιώτατε δέσποτα; ἐξέβη λοιπὸν καὶ ἐφ' ἡμῖν τὸ ἱερὸν λόγιον, χεῖρω τὰ ἔσχατα τῶν προτέρων πολλῇ τῇ περιουσίᾳ ἀποπέφανται; Εἴ τις ζηλωτὴς Ἥλιας ἐπισώζεται, εἴ τινες οἰκτιρμοὶ καὶ συνειδότος κινήσεις, πρὸς ἱερῶν θεσμῶν ἀντεκδίκησιν, εἴ τινες ἰατροὶ πρὸς ψυχῶν θεραπείαν ἐμπείρωσ, ἔχοντες ἐνταῦθα ἀθρόον κινείσθωσαν ἀπευθριάσας ὁ εἰς βάθη κακῶν ἐμπεσὼν δημοσίᾳ τὴν λύμην ἐνέσπειρον, ἀνάτως κατετραυμάτισε· κήρυξ γέγονε τῶν παρ' ἑαυτῷ πονηροτάτων ἐνοιῶν ἀναιδῆς· κατεχρήσατο τῇ προσφωνήσει τῆς μετανοίας εἰς ἄμυναν, καὶ σκανδάλου μείζονα ἔξαψιν· ὄσης δέ, καὶ τίσι χρώμενος, καὶ ποίαις ἀνάγκαις, αὐθαδῶς πάνυ, καὶ τρις ἐπιλέγων εἰς ἐπήκοον πάντων μετ' ἐκφωνήσεως, ὅπως δὲ καὶ ἴσχυε τὸ, καθ' ἡμῶν τῶν Γραικῶν, καθ' ἡμῶν τῶν Γραικῶν, καθ' ἡμῶν τῶν Γραικῶν ὁ ἐπίσκοπος, ὑπουλόγητι καὶ ἔξαπάτη τῶν ἀπλουστέρων, καὶ ὥσπερ ἂν ἐκδικήσει τινὶ διὰ τὴν τοῦ ἡμετέρου γράμματος εἰς ἐμφάνειαν τῆς ἀληθείας ἐκτύπωνσιν. Εἰ μὲν οὖν ἀνεκτὰ ταῦτα, σώζοιτο δὴ καὶ πᾶς παρανομῶν, καὶ θείων καθυλακτῶν νόμων, καὶ συνόδων ἱερῶν, καὶ διατυπώσεων· εἰ δ' οὖν, θεραπευθῆτω τὸ τραῦμα, καὶ παιδευθῆτω ὁ κατὰ πάντα ἐκτραχηλιάσας, καὶ ἐπὶ κακίᾳ μεγαλαυχῶν. Ταῦτα καὶ παρ' ἄλλων διηγουμένων ἐνωτισθήσεται σου ἡ ἱερά ψυχὴ, παναγιώτατε δέσποτα· καὶ ἐπειδὴ τοῦ δικαίου κριτοῦ, καὶ ἀπροσωπολήπτου τὴν χεῖρα ἐκπληροῖ, δικαζέτω τὰ πρόσφορα, καὶ τὰ ἑκατέρω προσήκοντα· εἰ δ' οὖν, ἐπίλοιπον ἢ ἀπόγνωσις. Ἐρρωμένην διαφυλάττοι σου ὁ κύριος τὴν ἱερωτάτην ψυχὴν, παναγιώτατε ἡμῶν δέσποτα.

Ἐνετίηθεν γαμηλιῶνος θ'. κατὰ τὸ ἀφγα' ἔτος τὸ σωτήριον.

21

Τῷ παναγιωτάτῳ Κωνσταντινουπόλεως Μάξιμος.

Οὐκ ἐπιτεύζεται δόλιος θύρας, κατὰ τὸ γεγραμμένον, οὐδὲ

τὸ τῶν πραγμάτων πέρας ἐκθήσεται αὐτῷ κατὰ νοῦν. Καὶ μοι δοκεῖ ὃ γε τοιοῦτος τὰ ἴσα πάσχειν τοῖς ἐν θαλάσῃ πλωτῆρσιν· οἱ ταῖς τῶν ἀνέμων ἀντιπνοαῖς ἀτέχνως προσερίζοντες, αὐτῇ πολλάκις νηὶ διολώλασι. Τί εἶπω ; ἢ τί λαλήσω ; κατατραγωδήσω μου τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπηρειῶν, ἢ τῆς σῆς ἀξίας φειδοὶ τὴν τῆς καρδίας καὶ ἄκων εἶναι καταπέψω διάπικρον ἐρυγῆν ; ἀπολέγομαι τὴν ψυχὴν ὁσημέραι, παναγιώτατε δέσποτα, τὰ πάνδεινα πασχούσας ὄρων ψυχὰς, καθυδριζομένους νόμους, ἐξουθενουμένας συνόδους ἱεράς, παρ' οὐδὲν λογιζομένων, σὲ δέ φημι, τὴν τῆς ἐκκλησίας ἀρχὴν, ἐνόπλους ἰσταμένους κατὰ τῆς ἀληθείας ἄνδρας θρασεῖς, ἀποτόμους, καὶ μὴ τοιαύτην πρόνοιαν ἔχοντας πρὸς τὴν κατ' αὐτῆς παράταξιν, τοῦ ψεύδους ὅτι μάλιστα ἀντιποιοιμένους, οὐκ ὀκνοῦντας πρὸς τι καὶ χεριστον τῷ μοχθηρῷ τῆς προαιρέσεως προελθεῖν. Ἄγε δὴ, πρὸς τῆς εὐσεβείας αὐτῆς, ἐξεγέρθητι μετὰ τῆς ἀληθείας καὶ καταπόλεμησον τοὺς πολεμοῦντας ἡμᾶς· καθυπόταξον καὶ μὴ βουλόμενον τῇ ἀληθείᾳ τὸν μισοῦντα ἀλήθειαν· δεῖξον τοῖς ἔργοις, ὅτι καὶ ῥομφαίαν τοῦ δυνατοῦ περικίεις κατὰ τῶν τραχηλιαζόντων ὑπέρογκα, καὶ τόξον σοι πρὸς δικαίαν ἐκδίκησιν ἐμπαρασκευάσων· ἕως πότε φιλανθρωπευθήσῃ ἐπὶ τῷ κοινῷ τῆς ἐκκλησίας σκανδάλω ; ἕως πότε τῷ τοῦ Χριστοῦ ληϊῶ, σοῦ μάλιστα ἄρχοντος ἡμῶν, ὑποσπαρεῖ ὁ ἐχθρὸς τὰ ζιζάνια ; μέχρι τίνος οἰκονομία ; μέχρι τίνος μακροθυμία : ὅπου γε κατὰ Φαραῶ τὸ σκληρὸν, καὶ μεταβολῆς γνώμης, καὶ τῶν κακῶν μεταμαθήσεως, οὐκουν γε ἐξ ὧν διαμένει τῇ ἀληθείᾳ προσπολεμῶν, οὐδεμία εἰς τοῦτιδόν ἐλπίς ὑπολέλειπται· ποῦ δ' ἂν καὶ φανεῖται τὸ ἄρχον, μὴ πειθαρχούμενον ; ποῦ δὲ κεφαλῇ, ἀντερίζοντων πρὸς αὐτὴν τῶν μελῶν, καὶ μονονουχί, καὶ ἐπάνω κεφαλῆς, θέσθαι τὰ ἑαυτῶν φιλονεικούντων ; Δὸς δὴ χεῖρα κινδυνεύουσῃ ἀληθείᾳ, ὑπεράσπισαι καταπατουμένους νόμους, ὑπερμάχησον ἱερῶν συνόδων, αἱ σου τὴν θεῖαν καὶ ἱεράν κεφαλὴν κατεπλούτησαν ἔξαρχον. Τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν ; προφανῆ τοῖς πᾶσι τὸν λυμεῶνα κατάστησον, προαπείργων ὄλωσ καὶ ὄλη ψυχῇ τὴν εἰς τὸ μέλλον ἀνακούψουσαν, ἂν μὴ τι τοιοῦτον γένηται, τῶν μεθ'

ἡμᾶς ἐσομένων φθορὰν, καὶ κόλασιν ἀπαραίτητον. Οὕτω μὲν ἐγὼ γιγνώσκω περὶ τούτων, κρινοῦσι δι' ἐμμελέστερόν τε καὶ κρεῖττον, οἷς τὰ τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας ἐμπεπίστευται πράγματα, ἵνα μὴ καὶ τι χεῖρον γένηται. Ἐρρώμενος διαβιώης ψυχῇ τε καὶ σώματι, παναγιώτατε δέσποτα, εἰς τὴν τοῦ ἡμετέρου δυστυχεστάτου γένους βελτίωσιν.

Ἐνετίθηεν πυανεψιδώνος ζ'. ἰσταμένου κατὰ τὸ ἀφγα' ἔτος τὸ σωτήριον. ¹

Τῷ παναγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ
Κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ Θεολήπτῳ
Μάξιμος χάριτος παρὰ θεοῦ ἐπίδοσιν εἰς ἔργα σωτηριώδη.

Οὐ μετρίως μου τὴν καρδίαν λελύπηκεν ἡ τοῦ παναγιωτάτου Ἱερεμίου ἀποδημία, παναγιώτατε δέσποτα· ἐπ' αὐτῷ γὰρ αὐτός τε, καὶ ἄλλοι τὰς χρηστὰς ἐλπίδας ἐπὶ τῇ τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας διορθώσει παρεσαλεύομεν· ἀφαιρεῖ δέ μου τὸ πλεῖστον τῆς ἀθυμίας τὸ περὶ τῆς ἱερᾶς σου καὶ κεφαλῆς, καὶ ψυχῆς μήνυμα, εἰ μὴ που γε τὰ τῆς φήμης ἡμᾶς ἐξηπάτηκεν, ὅτι δὴ τῶν ἱερῶν φροντίδων σε διάδοχον ἐξελέξατο, καὶ ποιμενάρχην ἀνθ' ἑαυτοῦ ἐγκατέστησε, καὶ ἄρα πρὸς τῷ μὴ ἀσχάλλειν καὶ κατευφραίνομαι, καὶ γ' ἂν μὴ ἔλαττον ἔξειν τὸ τοῦ Χριστοῦ ἐκλεκτὸν ποιμνιον τῶν, ὧν παρ' ἐκείνου κατηλπίζει, καὶ πάνυ εὐέλπιδες ἐσμέν. Γενοῦ δὴ, ναὶ πρὸς τῆς εὐσεβείας αὐτῆς, ἄλλος ζήλωτής Φινεὲς, παναγιώτατε δέσποτα, τοὺς λυμεῶνας λύκους καταβάλλων τῇ σφενδόνῃ τοῦ πνεύματος, καὶ τοὺς τὸ κάλλος τῆς ἐκκλησίας παραφθεῖραι ἀναιδουμένους ἀποκτείνων ἐνδικώτατα· εἰ δέ που τι ἀποστατοῦν, καὶ ἀποτραχηλιάζον ἐνδομυχεῖ, ἢ τῷ θελκτικῷ καὶ τοῦτο τῆς σύριγγος τοῦ λόγου πρόσαγε, ἢ τῷ ὄλῳ προασάρμοττε, ἢ ἀναισχυνοῦν καὶ τῇ ῥάβδῳ τῇ σιδηρᾷ

1. Ἐν ἑτέρῳ κώδικι περιέχοντι ὑπὲρ τὰς τριακοσίας τῶν ἐπιστολῶν Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, εὔρηνται ἑτερά ἐννέα τοιαῦτα· πρὸς τὴν Ἱερεμίαν τοῦ σωφιστάτου ἐκείνου τῆς Ἀλεξανδρείας πατριάρχου.

πκτάσσειν ἀξίου, καὶ μακρὰν τοῦ ἱεροῦ περιβόλου ἀποπέμπειν αἰροῦ, ἵνα μὴ συλλυμαίνηται τῷ προσεγγισμῷ τοῦ νοσήματος· διάλλαττε δὴ ἀλλήλοις καὶ τοὺς ὀπωσοῦν διεστῶτας ἐκ τῆς ἐκκεχυμένης σου δαφιλῶς ἀγάπης τοῦ πνεύματος καὶ ἄλλοις μετοχετεύων τοὺς ῥύακας· ὅλως δὲ κατὰ τε τὸ προνοητικόν, καὶ τὸ προφυλακτικόν, τό τε διορθωτικόν, καὶ διαλλακτικόν καὶ σωστικόν, θεὸν ἐκμιμήθητι, ὃ τὴν ἐκείνου σφῆζειν εἰκόνα ἐπὶ γῆς ἐκλελεγμένος, ἵνα κἀνταῦθα τὸ πρὸς τοῦ θείου δοθέν σοι πολυπλασιάσης τάλαντον, κἀκεῖ τὸν ἐπὶ τούτῳ μισθὸν ἀπολήψῃ ἑκτονταπλασίονα. Ἐρῶμένην σου διαφυλάττοι ὁ κύριος τὴν ἱερὰν κεφαλὴν, παναγιώτατε δέσποτα, εἰς τὴν τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας διόρθωσιν.

Ἐνετίθηεν βοηδρομαῶνος ζ'. φθίνοντος κατὰ τὸ ἀφγὰ' ἔτος τὸ σωτήριον.

Ε'

Ἀνέκδοτος κώδηξ πατριαρχικῶν ἐγγράφων.¹

1

Ἡ καθαίρεσις τοῦ Πατέστου.

† Δαυὶδ ὁ θεὸς προφήτης καὶ βασιλεὺς, πνεύματι ἁγίῳ καὶ ταῦτα θεσπισάτω· Θεὸς ἐκδικήσεων κύριε, Θεὸς ἐκδικήσεων ἐπαρρησιάσατο· καὶ ἰδοὺ οἱ ἐχθροὶ σου κύριε, ἰδοὺ οἱ ἐχθροὶ σου ἀπολοῦνται· τὸν λαόν σου ἐταπείνωσαν, καὶ τὴν κληρονομίαν σου ἐκάκωσαν. Πατέστος Λέσβιος, ἀδοκιμάστως μετονομασθεὶς Πα-

1. Ὁ πολῦτιμος οὗτος κώδηξ, ἰδιόγραφος Ἀλεξάνδρου Ἰέρακος, υιοῦ τοῦ ἐπὶ Ἱερεμίου Β' διατελέσαντος μεγάλου λογοθέτου, ἀποταθησαυρισμένος νῦν παρὰ τῷ πολυμαθεῖ καὶ ἄκρῳ τῶν πατρίων ζηλωτῇ Κ. Σοφ. Οἰκονόμῳ, ἀνῆκε ποτε εἰς τὸν περὶ τὰς ἀρχάς τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἀκμάσαντα Ἀνδρόνικον Ῥαγκαβῆν τὸν μέγαν ῥήτορα, ὕστερον δ' ἰλλογίμῳ ἀνδρὶ προσθέντι διάφορα σημειώματα περὶ τοῦ Ἰέρακος, καὶ τοῦ Ἀνδρόνικου, καὶ ἐπιγράψαντι «Σημειώματα πατριαρχικῶν γραμμῶν συντεθέντων ὑπὸ τοῦ ποτὲ μεγάλου λογοθέτου Ἰέρακος, καὶ καταστρωθέντων ἰδίᾳ χειρὶ τοῦ υιοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου λογοθέτου, καὶ ἕτερα παλαιγενῆ ὑπομνήματα, ἔτι δὲ καὶ κανόνες παρεκλητικῶν Ἰωάννου ῥήτορος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἄλλα τινά, ὡς ἐν τῷ πίνακι φαίνονται.» Ἐν τῷ κώδηκι τούτῳ περιέχονται, ἐκτὸς τῶν δημοσιευμένων νῦν ἐγγράφων. α') τρεῖς ἐπιστολαὶ τῶν μοναχῶν Φιλοθέης καὶ Λεοντίας (1601), καὶ Κυρίλλου τοῦ Λευκάρεως (1608) πρὸς τὸν Ἰέρακα. β') Ἀπόσπασμα ὁμιλίας εἰς τὸν πρῶτον ψαλμὸν, ἐν ἀπλῇ τῇ φράσει. γ') σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου Ἰωάσαφ διὰ τὸ σταυροπήγιον τῆς Θεοτόκου τοῦ Βλοχού ἐκ βάρων ἀνεγερθείσης ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Βονδίτζης Γαβριὴλ (1563). δ') βεβαιωτικὸν τῶν ὀρίων καὶ τόπων τῶν Σιμοπετριῶν τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ Ὄρει ἐπὶ πατριάρχου Μητροφάνους (1569). ε') καθαίρεσις Λακεδαιμονίας καταρρονήσαντος τῆς ἀρχίας, ἐπὶ Ματθαίου πατριάρχου. ς') καθαίρεσις τοῦ Θεοδούλου Σεβέρων, ὁμοίως. ζ') ἀποκαταστατικὸν τῆς ἐπισκοπῆς Νευροκόπου εἰς τὴν μητρόπολιν Σεβέρων. η') συνοδικὸν περὶ τῆς κατ' ἔτος ἑορτῆς ἐν Ἀθήναις τῆς ὁσίας Φιλοθέης. θ') καθαίρεσις τοῦ σκαυφύλακος τῆς μητροπόλεως Χίου παπᾶ Νικολάου τοῦ Σούβλη. ι') ἐπιστολὴ Σωφρονίου Παπαδοπούλου τοῦ Κρητὸς ἀπὸ Χίου (1601)· καὶ ἕτερα ἀτελῆ καὶ ἀνόνομα σιγίλλια. Πρὸς τούτοις δὲ

χώμιος, και πρώτον ἀναξίως ἱερωσύνης δραξάμενος, ἄτε κατεγνωσμένος, ὡς ἀσώτως τὸν βίον διαπεράσας, πολλὰς διελθὼν τῶν πόλεων ὡς πιστεύεται, εἶτα παραχωρήσει Θεοῦ βία τε καὶ παρὰ κανόνας καὶ ἀρχιερωσύνης λαβὼν ὄνομα, τέλος φεῦ καὶ εἰς πατριαρχεῖον εἰσπηδήσας, πᾶσάν τε κακίας καὶ πονηρίας ὑπερβολὴν ὑπερέλασας τοῖς παρανόμοις ἔργοις αὐτοῦ, σήμερον νεύσει Θεοῦ συνοδικῶς παριστάμενος κατακρίνεται, στηλιτευομένων τῶν κακίων αὐτοῦ, καὶ γραφῇ παραδιδομένων ἄνωθεν. Οὗτος πανοῦργος ὢν καὶ πονηρᾶς λαχὼν φύσεώς τε καὶ προαιρέσεως, μετὰ τὸ ἀναξίως ἱερωθῆναι πᾶσαν ἐκίνησε μηχανὴν, ὥστε διῶξαι ζῶντα τὸν Λέσβου μητροπολίτην καὶ ἀρπάσαι τὸν θρόνον αὐτοῦ· καὶ δὴ πολλοὺς τῶν δυνατῶν κινήσας ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας τοῦ

ι.α.) Δαιμασκηνοῦ Ρενδίνης κωμφοδιάλογος κατ' ἀρχιερέων. ιβ'.) Ἀλεξάνδρου Φορτίου κωμφοδιάλογος ὁ ἐπικληθεὶς Φιλαλίθης κατὰ Θεοδοσίου Ζυγομαλά, καὶ Μανουήλου τοῦ Τζετζεπά διὰ στίχων λαμβικῶν (μόνον τὸ προοίμιον). ιγ'.) Γράμμα πατριαρχικὸν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ὠλένης περὶ τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς τῶν Στροφάδων νήσων. ιδ'.) Σιγγίλιον ἐπικυρωτικὸν περὶ τῆς ἐκλογῆς, σφραγίδος καὶ προνομίων τοῦ Πρώτου τοῦ ἁγίου Ὁρους, καὶ ἕτερον περὶ τοῦ αὐτοῦ μετὰ προσθήκης προνομίων καὶ δωρεῶν (1393). ιε.) Ἰωάννου ῥήτορος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κανὼν παρακλητικὸς εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ εἰς τοὺς ἁγίους Θεοδώρους, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἕτερος λαμβικὸς εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν, καὶ ὕμνος κλπ.

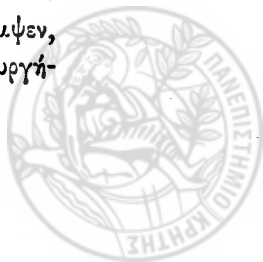
Ἐκ τούτων τὸ μὲν περὶ ὁσίας Φιλεθέης συνοδικὸν ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Κ. Οἰκονόμου ἐν τῇ ἡμερῆδι τῶν Φιλομαθῶν, ἡ δὲ πρὸς τὸν Ἱεράκα ἐπιστολὴ τῆς λογίας ταύτης Ἀττικῆς κατεχωρήθη ὑφ' ἡμῶν ἐν τῇ Νεοελληνικῇ Φιλολογίᾳ, καὶ τέσσαρα ἐκ τῶν νῦν δημοσιουμένων πατριαρχικῶν ἐγγράφων ἐδημοσιεύθησαν μετὰ τινῶν ἀντιγραφικῶν καὶ τυπογραφικῶν σφαλμάτων ἐν τῇ Χρυσσαλίδι τῶν Ἀθηνῶν (φυλλ. 83, 84). Ἐν τέλει δὲ πλείεστας τὰς χάριτας ἔμολογούντες τῷ φίλῳ Κ. Οἰκονόμῳ προθύμως τὴν δημοσίευσιν ἐπιτρέψαντι τῆς συλλογῆς τῶν πολυτίμων τούτων ἐγγράφων, εἰς τὴν τελευταίαν τοῦ Ἱερεμίου πατριαρχεῖαν ἰδίως ἀναγομένων, σημειοῦμεν, ὅτι σεβασθέντες τὴν ἐν τῷ κώδικι σειράν δὲν ἠβελήσαμεν νὰ κατατάξωμεν ταῦτα χρονολογικῶς.

Ἐκτὸς τῶν ἡδὴ δημοσιουμένων σιγγίλιων τοῦ Ἱερεμίου δεδημοσιευμένα γινώριζω α'.) Περὶ Λαυρανεῖου ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ (1575), ἐκδοθὲν ἐν τῇ Ἱερᾷ Περιγραφῇ τοῦ ἁγίου καὶ Θεοαδίστου ὄρους Σινᾶ (ἐν Βενετίᾳ 1817, σελ. 156—160) καὶ ἐν Κανονικῇ δικαίῳ τοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων ἐπὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1868 σελ. 4—9), καὶ β'.) Ἐπικυρωτικὸν τῆς διαθήκης τοῦ Θεοφάνους Ἀψαρᾶ, κτίτορος τῆς ἐν Μαισώροις μονῆς τοῦ Βαρλαάμ (Ἀκολουθία τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν καὶ αὐταδῆλων Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους κλπ. Ἐν Βενετίᾳ 1815, σελ. 33—35).

κὺρ Ἰερεμίου, καὶ ἀποτυχῶν τῆς ἐφέσεως, ἐν τῇ δευτέρᾳ πατρι-
 αρχείᾳ τοῦ κὺρ Μητροφάνους, τὰ ὅμοια πάλιν ἐλύττα· καὶ αὐθις
 ἀποσκορακισθεὶς προσῆλθε τῷ αὐτῷ πατριάρχῃ ἀπατηλῶς καὶ
 ὑπούλως, καὶ ἵνα μόνον προσδεχθῆ καὶ συναριθμηθῆ τοῖς ἐφημε-
 ρίοις, ὑπογραφὴν ἐθελουσίως ἔδωκεν οἰκειόχειρον, ὡς ἐν τῷ ἱερῷ
 ἐμφέρεται κώδικι, εἶναι αὐτοκαθαίρετον καὶ ἀφωρισμένον ἀπὸ
 Θεοῦ, εἶγε ὀψέποτε φωραθῆ τὰ ὅμοια βιαζόμενος· οὐ πολλῷ δ'
 ὕστερον καὶ τοῦ κὺρ Ἰερεμίου τὸ δεύτερον πατριαρχοῦντος, πάλ-
 λιν ὁ θῆρ Πατέστος, ἀπογόνους τῆς ἀρχοντικῆς, αὐτῷ τῷ βασι-
 λεὶ διανοχλεῖν ἔκρινεν, ἐπὶ βασιλικῷ θεάτρῳ μανθῦαν ἀναφορέ-
 σας ἀρχιερατικῶν καὶ σιαδίων, μετὰ δώρων ζητῶν ἐξῶσαι ζῶντα
 μείζονα μητροπολίτην, καὶ τὸν πολλῇ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ διαφέ-
 ροντα τὸν Τορνόβου· καὶ πάλιν βίαι ἰσχυρότεραι τῶν προτέρων,
 ζημίαι τε πολλαὶ κατὰ τῆς ἐκκλησίας, ἐπιβουλαὶ τε καὶ σκάν-
 δαλα κατὰ τοῦ ποιμένου αὐτῆς, τὸ κατ' αὐτὸν συγγέοντα διὰ
 μιᾶς κακίστης ζητήσεως, πᾶσαν τάξιν ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐπαρ-
 χίαν καὶ τοῖς ὁμοτρόποις αὐτοῦ θύραν ἀνοίγοντα τῶν κακῶν.
 Ἀλλὰ σὺν Θεῷ καὶ ταύτης ἀπέτυχεν, ἀντιπαλαίοντος αὐτῷ τοῦ
 κὺρ Ἰερεμίου, καὶ ἀναδεχομένου πᾶσαν δαπάνην καὶ ἐπιβουλήν
 καὶ κίνδυνον τῶν μεσιτευόντων δυναστῶν· δε καὶ δι' ἃ εἶπομεν,
 καὶ διὰ τὴν ἀθέτησιν τῆς ἰδίας ὑπογραφῆς καθαίρεσιν αὐτῷ τῷ
 Πατέστῳ ἐψηφίσατο· εἰ καὶ πάλιν φοβηθεὶς ὁ ῥηθεὶς κὺρ Ἰερεμίας
 τὰ ἐπικρεμάμενα δεινά, διὰ προτροπῆς χειροτονηθῆναι αὐτὸν
 Καισαρείας συνεχώρησεν, οὐκ ἀνεχόμενος ἐπιθεῖναι χεῖρα ἱεράν
 τῷ παμβεβήλῳ· τοῦτο δὲ καὶ μείζω ὕλην ἔδωκε τῷ πονηρῷ
 πούτῳ Πατέστῳ, μὴ ἀρκουμένῳ οὐδὲ ἐπὶ τούτῳ, ἀλλὰ τῶν προ-
 τέρων ἐχομένῳ, καὶ παρακινουῦντι τὸν κρατοῦντα καὶ τοὺς μεσι-
 τεύσαντας ὑπὲρ αὐτοῦ ἀμύνασθαι τὸν πατριάρχην, ὡς πᾶσι τρό-
 ποις τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν φυλάξαντα, καὶ μήτε τὸν Λέσθου,
 μήτε τὸν Τορνόβου ἐξῶσαντα· καὶ ὁ μὲν Πατέστος ἐν τούτοις ἦν,
 μὴ καταδυσωπούμενος μήτε ὑπὸ ἧς ὑπέστη ἐξορίας διὰ σωφρο-
 νισμὸν, οὔτε ἀπ' οὐδενὸς ἄλλου· οἱ δὲ τοῦ πατριάρχου δι' αὐτὰ
 ὑπ' αὐτοῦ διεγερθέντες ἐχθροὶ πολλὰ συρράψαντες, ὑπὸ καταδί-
 κην καὶ κρίσιν καὶ κίνδυνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐποίησαν αὐτόν· καὶ

ἔμενε τὸ πρᾶγμα ἀμφίρρεπές· πάντων δὲ προσδοκῶντων τὴν τοῦ πατριάρχου ἐλευθερίαν, ὃ δηλωθεὶς Πατέστος γινώσκων ἑαυτὸν ὁποῖός ἐστι, συνδρομῇ τῶν μεσιτευσάντων αὐτὸν τὸ πρῶτον, καὶ ἀναβάσει βαρυτάτῃ τοῦ πεσκεσίου, ἐξαίφνης ἀνεπίστως τοῦ πατριαρχείου ἐδράξατο· καὶ ἔφιππος εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἦλθεν αὐλή μετὰ δυναστείας, φέρων καὶ τὸ τοῦ πατριάρχου μανδύον καὶ τὸ σκιάδιον, προηγουμένου καὶ τοῦ φέροντος καὶ τὸ αὐτοῦ δικανίκιον· εἰσῆλθέ τε εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου τὸ τῆς ἐρημώσεως βδέλυγμα, καὶ εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἔστη θρόνον, καὶ παρὰ τοῦ παπᾶ Ἰωάννου τοῦ Χόντρου τοῦ Ῥοδίου ἐμνημονεύθη· καὶ πρὸ τῆς κακίστης αὐτοῦ μεταθέσεως, τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα ἐκφωνεῖσθαι ἠνάγκασε, τὸ τοῦ γνησίου πατριάρχου ἀποκόψας μνημόσυον, καὶ τὸ δεσπότης καὶ ἀρχιερεὺς ὠνομάσθη τε καὶ ἐψάλη· ἐκεῖθεν καὶ εἰς τὰ πατριαρχικὰ κελεῖα ἀνῆλθε· καὶ εἰς τὸν ἐπάνω πατριαρχικὸν θρόνον ἐκαθέσθη, καὶ ἐφίλου οἱ ὅμοιοι αὐτῷ τὴν χεῖρα αὐτοῦ· καὶ ἔκτοτε ἀδιαλείπτως ἔφερε τὸ πατριαρχικὸν δικανίκιον, καθεζόμενος καὶ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον· ἐπεὶ δὲ οὕτω κακῶς καὶ αὐτοχειροτονήτως τοῦ πατριαρχείου ἐπέβη, βουλόμενος δῆθεν καὶ νόμιμον χειροτονίαν λαβεῖν, πρῶτον μὲν τὸν γνήσιον πατριάρχη ἐξορισθῆναι ἐποίησεν· εἶτα βίᾳ συναγαγὼν τοὺς ἀρχιερεῖς ἐπλάσθη καὶ ἀνηγορεύθη, καὶ ἐξ ἐκείνου ἀναφανδὸν ἤρξατο τυραννεῖν, καὶ ὃ δὴ λέγεται, ὅτι ἀσεβῆς εἰς βᾶθος κακῶν ἐμπεσὼν ἀνυποστόλως καταφρονεῖ· ἐξ ὧν καὶ κεφαλαιωδῶς τινὰ γράφομεν, συνοδικῶς ἐμφανισθέντα ἡμῖν, μαρτυρηθέντα τε, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὁμολογηθέντα οἰκείους χεῖλεσι. Πρῶτον, χειροτονίας ἐποίησεν ἐπὶ χρήμασι πάσας, ὡς εἶπε καὶ ἐβεβαίου συνοδικῶς αὐτὸς, ἐκτελέσας αὐτὰς ἀδοκιμάστως, παρ' ἐνορίας κατεγνωσμένας, καὶ ἄνευ τῆς οἰασοῦν ἐκλογῆς καὶ μαρτυρίας· δευτέρον, διὰ μεσιτείας ἀρχόντων καὶ ἀρχιερεῶν καὶ πατριάρχης κακῶς ὠνομάσθη· τρίτον ἐξέβαλε τοῦ θρόνου καὶ ἀπεδίωξε τὸν γνήσιον μητροπολίτην Θεσσαλονίκης ἀναιτίως καὶ παραλόγως, καὶ ἀντ' αὐτοῦ τὸν Κατζιβέλαν δι' αἰσχροκέρδειαν καὶ διὰ μηνύματος τοῦ αὐτοῦ παπᾶ Ἰωάννου Χόντρου ἔπεμψεν, ἄνδρα τρεῖς ἡδὴ καθηρημένον καὶ τρισεπίσκοπον, συλλειτουργῆ-

σας αὐτῷ δίχα γνώμης συνόδου τινός· τέταρτον, ἀφείλετο χωρία ἀρχιερέων αἰσχροκερδῶς, ὀφθίκια κληρικῶν καὶ ἐξαρχίας, καὶ ἐξημίωσεν αὐτοὺς οὐ μικρῶς, καταφρονήσας καὶ τούτῳ τῶν κανόνων τῶν ἱερῶν· πέμπτον, συνεχώρησε μοιχοζευξίας, ὡς τοῦ Ἀλεξανδρῆ τοῦ Κυπρίου, Ἰωάννου Παζαρτζῆ, καὶ ἄλλας· τετραγαμίας Εἰρήνης Μάρκου, εἰς τε τὴν χώραν τῶν Θεραπειῶν ἐτέραν· ἕκτον, ἱεροσυλίαν ἐτόλμησε, κλέψας τὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἐγκόλπιον, ἐπιτραχήλιον, βιβλία, κηρία, καὶ σκεύη ἱερὰ, καὶ ἄλλα καὶ τὰ τοῦ Κυθηρίας ἐάλω κλέπτων νυκτός, ὡς ἐμαρτυρήθη παρὰ τε τοῦ Ναυπάκτου κύρ Ἰωακεῖμ, τοῦ τε Σωφρονίου μοναχοῦ τοῦ Ῥάπτου, καὶ Συμεὼν Ἀλβανίτου· ζ'. ἐτυψεν ἰδίαις χερσὶ Νεόφυτον μοναχὸν τὸν Μαῦρον, Ἀκάκιον Παπουτζῆν, διάκονόν τε τὸν Χίον, τὸν Κυθηρίας ἐπίσκοπον, καὶ ἱερομόναχόν τινα Ἱεροσολυμίτην, καὶ ἄλλους, ταῦτα καταπραττόμενος ὡς μέθαις σχολάζων· ἠ. ἐπίορκός τε ἀνεφάνη, πιστούμενος μὲν πολλὰς κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν φυλάττειν τάξιν, μετὰ τὴν αὔριον δ' εἶπειν τὰ τῆς ὑποσχέσεως ἀνατρέπων· θ'. ἠθέτησεν ἅπαντα καὶ παρέβη ἅπερ οἰκειοχείρως ὑπέγραψε διὰ τοὺς ἀρχιερεῖς φυλάξαι, ὡς τὸ ἐγγραφον αὐτοῦ φαίνεται· καὶ ταῦτα, ὁμολογῶν ὑπὸ τὸ αἰώνιον ἀνάθεμα καὶ καθαίρεσιν εἶναι, ἐάν τι παραβῆ· ι. ἐξορίας ζηλωτῶν τῆς ἀληθείας καὶ στηλιτευόντων τὰς κακίας αὐτοῦ προεξένησε καὶ ζημίας· ιά. ἀσελγῶς τε καὶ ἀσώτως ἐν τῷ πατριαρχικῷ διῆγε κελείῳ, συμφθειρόμενος μετὰ παιδων, ὡς ὁμολόγησαν μετὰ ἀφορισμοῦ ὃ τε Κωνσταντῖνος τοῦ Γούναρη, Μελίκης Κλειδᾶς Τραπεζούντιος, καὶ ἄλλοι· ιβ'. καὶ τὸ ἐπὶ τούτοις, ὡς ἡ ἀναφορὰ ὑπογεγραμμένη παρὰ πάντων τῶν κληρικῶν Μιτυληνῆς βεβαιοῖ, ὅτι μετὰ καὶ ἄλλων ἀσελγεῖ, καὶ τῇ ἀδελφῇ τοῦ Μανίκα ἐνεκυλίετο, καὶ ὡς αἰθίοψ οὐκ ἐλευκάνθη, ἀλλ' ὡς ἐξ ἀρχῆς ἔμενεν· Ενθεν τοι ἔδει μὲν μὴ ἐπιστραφῆναι αὐτοῦ τοῦ Πατέστου, ὅπως γὰρ οὐδὲν τὸ κατ' ἀρχάς, ὡς ἀνεφάνη, εἶχεν ἱερὸν ὁ παμβέβηλος· οὐ γὰρ ἐστὶ μερὶς αὐτῷ οὐδὲ κλῆρος, ἐν οἷς αὐτὸς κακῶς ὠνομάσθη, καὶ ὅτι οὐδὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος. Διὰ δὲ τὴν τῶν πολλῶν ὑπόληψιν, μιᾶ γνώμῃ πάντων καὶ προθυμίᾳ ὀλοψήφῳ συνοδικῶς, ὡς αὐτοκαθαίρετον καὶ ἐνο-

χον ἀναθέματι, ὡς εἴρηται δι' α' παρέβη καὶ ὠμολόγησε, καὶ ὅτι ἐν καταφρονήσει ἐτίθετο τοὺς ἱεροὺς τῶν πατέρων κανόνας, καὶ πάντα θεσμὸν καὶ τάξιν, ἔχομεν αὐτὸν τὸν Πατέστον καθηρημένον καὶ γεγυμνωμένον πάτης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως, καὶ ὀνομασίας αὐτῆς· κατὰ γὰρ τῶν οὕτως ἀθέως τολμησάντων καὶ ἄλλα μὲν ἀποφαίνονται οἱ θεῖοι πατέρες, ῥητῶς δὲ καὶ ταῦτα καὶ κεφαλαιωδῶς· ὁ μὲν γὰρ λθ'. τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανὼν διαγορεύει : εἴ τις ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς τάξεως ταύτης ἐγκρατῆς γένηται, ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καθαιρεῖσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπτέσθω παντάπασι τῆς κοινωνίας, ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου· ὁ δὲ λ'. εἴ τις ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, ἐγκρατῆς δι' αὐτῶν ἐκκλησίας γένηται, καθαιρεῖσθω καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες· καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ θαυματουργὸς ἐν γ'. κανόνι τὸν ληστεύσαντα καὶ πλεονεκτοῦντα, καὶ τῶν ἀλλοτρίων αἰσχροῦ κέρδους χάριν ἐφαπτόμενον, ἐκκήρυκτον καὶ ἀπόβλητον τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας καθίστησι· καὶ ὅσα ἐν τῷ θ'. κανόνι τοῦ δ'. στοιχείου φαίνεται κατὰ τῶν τοιοῦτων. Καὶ ἐκ τοῦ τόμου τῆς ἐνώσεως : τοῖς ἐν καταφρονήσει τιθεμένοις τοὺς ἱεροὺς καὶ θεῖους κανόνας τῶν μακαρίων πατέρων ἡμῶν, οἱ καὶ τὴν ἁγίαν ὑπερήδουσιν ἐκκλησίαν καὶ ὅλον τὸ χριστιανικὸν πληρωμα, καὶ κοσμοῦντες πρὸς θεῖαν ὁδηγοῦσιν εὐλάβειαν, ἀνάθεμα. ἀλλὰ καὶ ὁ οζ'. τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανὼν φησί : τὸν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀφελόμενον κηρὸν ἢ ἔλαιον, ἔτι δὲ καὶ σκεῦος ἁγιασθὲν ἐκ χρυσοῦ ἢ ἀργύρου πεποικημένον, ἢ ὀθόνην καὶ εἰς οἰκείαν χρῆσιν σφετεριζόμενον, χωρίζει Θεοῦ· προσέτι δὲ καὶ ὁ κ'. τῶν αὐτῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανὼν ἐντέλλεται : ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον τύπτοντα πιστὸν ἢ ἄπιστον, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν· καὶ ὁ ιη'. ἀποφαίνεται : ὁ ἐπὶ πορνείᾳ ἢ ἐπιπορκίᾳ, ἢ κλοπῇ ἀλόους καθαιρεῖσθω· ὡς καὶ ὁ τὴν ἰδίαν ὑπογραφήν ἀθετῶν ὁμοίως τιμωρεῖται· ἔτι τε καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ δ'. λέγει : διώκεται τῆς εὐσεβείας πεφύνασιν ἀτεχνῶς οἱ τοιαῦτα τολμῶντες, ὡς τῆς ἀσεβείας συνήγοροι, καὶ γυμνοῦνται τῆς ἱερωσύνης καὶ ἐν τῇ τῶν λαϊκῶν τάττονται χώρα. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτου·

ἵνα δὲ καὶ εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον ἀσφαλισώμεθα τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ, καὶ τὸ ἀνεπηρέαστον αὐτῆς καὶ ἀκίνδυνον διατηρήσωμεν, οὕτω λέγομεν : ὅστις ἂν τῶν ἀπάντων ἀρχιερεὺς τυγχὼν ἢ καὶ κληρικός, τῶν τε τοῦ βήματος καὶ τῶν ἔξω, ἢ ἀρχῶν ἢ ἀρχόμενος τολμήσῃ ὑπέροπε ἀκολουθήσαι τῷ αὐτῷ Πατρίστῳ ἢ βοηθήσαι δι' ἑαυτοῦ ἢ δι' ἑτέρου, ἢ καὶ ἄσπρα δανεῖσαι, ἢ ἐγγυήσασθαι, ἢ ὀνομάσαι αὐτὸν ἱερέα ἢ ἀρχιερέα, καὶ πατριάρχην, ἢ καὶ ἄλλω ἀκολουθήσαι ὁμογνώμονι αὐτῷ καὶ συναινέσαι ἐπὶ σκανδάλῳ τῆς ἐκκλησίας, ἔστω ὁ τοιοῦτος ἀφωρισμένος ἀπὸ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ζωοποιοῦ καὶ ἀδιαίρετου Τριάδος, ἔν τε τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος, καὶ μετὰ θάνατον ἄλτος αἰωνίως, ὡς φανερὸς τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ πολέμιος· ὥσπερ τὸ ἐναντίον, ὅσοι ἐφάνησαν πρόθυμοι κατὰ τοῦ τυράννου καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ὁμοίως κατὰ τοῦ τοιοῦτου φανήσονται, ἔστωσαν εὐλογημένοι ἀπὸ Θεοῦ, καὶ εὖροιεν βοηθὸν καὶ προστάτιν τὴν ὑπέραγνον Θεοτόκον Μαρίαν τὴν Ἀειπάρθενον, ἧς ταῖς προσβείαις διαφυλαχθεῖν ἢ ἐκκλησία ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνωτέρα πάσης ἐπιηρείας, ἀμήν. Κατὰ μῆνα Φεβρουάριον, ἰνδ. ιγ'.

† Ὁ Ἀλεξανδρείας Σίλβεστρος, ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ Ἱεροσολύμων. † Ἰωακείμ Ἀντιοχείας. † ὁ Ἀχριδῶν Γαβριήλ. † ὁ Ἐφέσου Σωφρόνιος. † ὁ Νικαίας Κύριλλος. † ὁ Θεσσαλονίκης Μητροφάνης. † ὁ Χαλκηδόνος Δωρόθεος. † ὁ Μονεμβασίας Ἱερόθεος. † ὁ Ἀθηνῶν Νικάνωρ. † ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης. † ὁ Ἰωαννίνων Ματθαῖος. † ὁ Σηλυβρίας Ἀθανάσιος. † ὁ Γάνου Διονύσιος. † ὁ Βιδύνης Ἀνθίμος. † ὁ Σμύρνης Μακάριος. † καὶ ὁ Προικονήσου Κλήμης.

2

Ψῆφοι τοῦ πατριάρχου κὺρ Θεολήπτου
τοῦ πρώην Φιλιππουπόλεως.

† Τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλη-

σίας δίκην νηὸς ἐν πελάγει χειμαζομένης, καὶ κατὰ τὸν πονηρὸν κλύδωνα τῶν ἀλλεπαλλήλων σκανδάλων καὶ μυρίων ἀτόπων τοῦ ἐπιδάντος Πατέστου καταβαπτίζεσθαι κινδυνευούσης, ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα ἐν τῇ εὐλόγῳ καὶ συνοδικῇ καθαιρέσει αὐτοῦ φαίνονται, ἡμεῖς οἱ τε ἐνταῦθα νῦν παρόντες καὶ ὑπογράφοντες πατριάρχαι καὶ μητροπολίται, καὶ οἱ πρὸ μικροῦ τῶν κακῶν τοῦ Πατέστου ἐμφορηθέντες καὶ ἀποδημήσαντες ἀδελφοὶ ἡμῶν, ὁ τε Τορνόβου, ὁ Λαρίσσης, ὁ Μεθύμνης, ὁ Ναυπάκτου, ὁ Βερρόιας, ὁ Πωγωνιανῆς, καὶ οἱ ἄλλοι, ὧν τὰς γνώμας ἔχομεν ἐνταῦθα, ὄρωντες ἀδυνατῶς ἔχοντα νεῦσαι τὸν βασιλέα, καὶ ἐπανελθεῖν τὸν πατριάρχην κύρ Ἰερεμίαν, ὡς ὄφειλε, λύπην εἶχομεν οὐκ ὀλίγην, διαμένοντος τοῦ Πατέστου καὶ αὐξανομένων τῶν παρανομιῶν καὶ διὰ τοῦτο νύκτα τε καὶ ἡμέραν οὐδὲν ἕτερον ἐλογιζόμεθα καὶ ἐζητοῦμεν εὐρεῖν, εἰ μὴ τὸν δυναστεύοντα, συνάρσει Θεοῦ καὶ δυνάμει τοῦ βασιλέως, ἀποδιώξαι μὲν τὸν τυραννοῦντα τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ, ἀπαλλάξαι δὲ καὶ ἡμᾶς τῆς καταδυναστείας ταύτης, τοὺς τε θείους κανόνας καὶ ἱεροὺς νόμους, καὶ πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν ἀνασῶσαι τάξιν· ἐλέγομεν δὲ τοῦτο οὐ μόνον καθ' ἑαυτοὺς καὶ ἰδίᾳ, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλους πολλάκις συναθροιζόμενοι, καὶ παρεκαλοῦμεν ἀλλήλους εἰς τοῦτο τὸ ἀναγκαῖον καὶ κοινῇ συμφέρον ἀγαθόν. Ἐπεὶ τοίνυν Θεοῦ προνοία καὶ χάριτι ἐξέβη τοῦτο νῦν, καὶ ὁ τὸ πρὶν κατορχούμενος πάσης τῆς ἐκκλησίας Πατέστος κατεδικάσθη καὶ κατεκρίθη ὡς δεῖ, ἔμεινε δὲ πάλιν ἡ ἐκκλησία Χριστοῦ ἀπροστάτευτος, ὑπερ ἀσύμφορον πάντη καὶ βλαβερὸν, ὡς ψυχικὴν τὴν ζημίαν φέρον, τούτου χάριν συνοδικῶς παρρησία πάντων, πολλῶν κινηθέντων λόγων, καὶ τῶν ἐν ὑποψίᾳ θεραπευθέντων μετὰ ἀλύτου ἀφορισμοῦ, ἐπὶ διορθώσεως τῶν ἀπλουστέρων, συνελθόντες ἐν τῷ πατριαρχικῷ θείῳ ναῶ τῆς Παμμακαρίστου Θεοτόκου καὶ Ἄειπαρθένου Μαρίας τῆς δεσποίνης καὶ τροφοῦ πάντων ἡμῶν, δεῖν ἔγνωμεν ψήφους ποιῆσαι κανονικῶς εἰς τὸν ἀγιώτατον τοῦτον θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, ἐν αἷς διασκεψάμενοι καὶ προσηκόντως ἐκλεξάμενοι, ἐθήκαμεν τὸν ἱερώτατον μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως, ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον πάσης Δρογοβιτίας κύρ Θεόληπτον, ἄνδρα τίμιον, καὶ ἰκα-

ἄνδρες ἐπίσκοποι, ἡμεῖς ἐπισημασθέντες τὸν πατριαρχικὸν τοῦτον θρόνον, ἀγαπητὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ συλλειτουργὸν ἐν ἁγίῳ πνεύματι, ὡς ἀγρυπνήσαντα πρὸ τῶν ἄλλων καὶ σπουδάσαντα τὴν τοῦ τυράννου κατάλυσιν, καὶ τελειώσαντα τὴν ἡμετέραν ἔφeson καὶ ἐλευθερίαν· δεῦτερον, τὸν ἱερώτατον μητροπολίτην Παλαιῶν Πατρῶν, κύριον Ἀρσένιον, καὶ τρίτον τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Σινᾶ καὶ Ῥαϊθοῦ κύριον Εὐγένιον. Ὅθεν κατεστρώθησαν ὧδε ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι κατὰ τὸ ζγγ'. Φεβρουαρίου κζ'. ἡμέρᾳ Σαββάτῳ ἁ. τῶν ἁγίων νηστειῶν, ἰνδ. ιγ'.

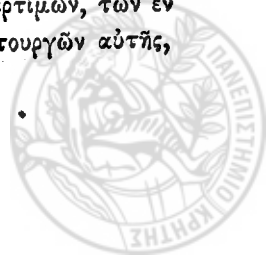
(Οἱ αὐτοὶ καὶ εἰς τὰς ψήφους πατριάρχαι καὶ ἀρχιερεῖς.)

3

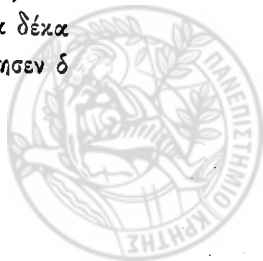
Ἴσον τῆς καθαιρέσεως Γαβριὴλ τοῦ ἐπισκόπου
Δρυνοπόλεως.

Ἱερεμίας ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἱερώτατε μητροπολίτα Ἰωαννίνων ὑπέριτε καὶ ἐξαρχεπάσης Κερκύρας, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀδελφεὲ καὶ συλλειτουργεῖ τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι τῆς αὐτῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως, ὅ τε Βελᾶς, ὁ Γλυκεός, καὶ ὁ Χειμάρρας, χάρις εἴη ὑμῖν, καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεος ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Γνωστὸν ἔστω ὑμῖν, ὅτι ἐπειδὴ πρὸ ἡμερῶν γράμμα ἐπέμφθη παρὰ τῆς σῆς ἱερότητος πρὸς τὸν διδάσκαλον κύριον Νικηφόρον, διεξερχόμενον πολλὰ ἄτοπα καὶ παρανομίας τοῦ ἐπισκόπου Δρυνοπόλεως Γαβριὴλ, ἀξιούσης αὐτὸν ὡς ἂν ἐντεῦθεν ἀπαλλάξηται καὶ ἐλευθερώσῃ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ τοιοῦτου δυνάστου καὶ πικρανομένου ἀνδρός, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου κατὰ τύχην παραγενομένου ἐνταῦθα, συνοδικῶς προκαθημένης τῆς ἡμῶν μετριότητος, συνεδριαζόντων αὐτῇ καὶ τῶν καθευρεθέντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν αὐτῆς,

παραστάς ὁ Ντέντεας τοῦ (δεῖνος) μετὰ πολλῶν Χριστιανῶν
 τῶν ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας ταύτης τῆς ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς Δρυ-
 νουπόλεως ἐνώπιον τῆς συνόδου, καὶ αὐτοῦ τοῦ Δρυνουπόλεως
 Γαβριὴλ παρισταμένου, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἐξεφώνησε κατ' αὐ-
 τοῦ καὶ κατηγορίας ἐκίνησεν, ἐξαιρέτως δὲ ἀπέδειξεν αὐτὸν αἴ-
 τιον γεγονότα φόνου· καὶ γὰρ ποτε ἐν τῇ χώρᾳ Νιβγιάνῃ ἐξετα-
 ζομένων τῶν ἐκεῖσε Χριστιανῶν παρὰ τοῦ μπέη, καὶ ἐρωτήσαν-
 τος περὶ ἐνὸς ἐκάστου διαγωγῆς, οὗτος ὁ ἐπίσκοπος προσκληθεὶς
 εἰς μαρτυρίαν εἶπεν, ὅτι εἰ ἐξουσίαν εἶχον ἀπαξάπαντας ἂν ἐ-
 φόρκιζον· καὶ εὐθὺς τῷ λόγῳ τούτῳ πεισθεὶς ὁ μπέης, συλλαβὼν
 Δῆμον τὸν τοῦ Γεωργίου τὸν πατέρα τούτου, καὶ Νίκον τὸν
 τοῦ Κόλια ἐκρέμασεν ἐν τῷ Ἀργυροκάστρῳ μαρτυρησάντων τοῦ
 τε Κόντη Λέκα, τοῦ Γκολέμη Ντέντεα, τοῦ Κάνε Δήμα, τοῦ
 Γκιώνη Ντέντε, καὶ τοῦ ἀπὸ Ζέλης χώρας Ντέντε Μπράτη, καὶ
 τοῦ Δούκα Γκιώνη, οἵτινες ἀπελθόντες εἰς τὸ κάστρον ἐκβα-
 λεῖν καὶ ἐλευθερῶσαι τοὺς οἰκείους αὐτῶν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ
 μπέη, ἔχοντες καὶ μεθ' ἑαυτῶν ἄσπρα χιλιάδας τρεῖς, ἤκουσαν
 αὐτοῦ καταμαρτυροῦντος· ἐστεφάνωσε δὲ καὶ ἐν τῇ χώρᾳ Μπο-
 μπιζανίκῳ ἑπταετὲς παιδίον θῆλυ, ὡς καὶ αὐτὸς ὠμολόγησε,
 μαρτυρησάντων Ἰωάννου τοῦ Δήμου, καὶ κυροῦ τοῦ Νίκου· ἐν
 τῇ αὐτῇ χώρᾳ ἐστεφάνωσε τὸν Ἀνδρίτζαν ἔχοντα γυναῖκα νό-
 μιμον, μεθ' ἑτέρας μοιχαλίδος, πρὸ ἡμερῶν λαβόντα αὐτὴν μετὰ
 κερηνίου· ἐστεφάνωσε δὲ καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Πούλου μετὰ
 παιδὸς χρόνων ἐννέα· ἐχειροτόνησε δὲ καὶ ἐν ταῖς χώραις Δε-
 δροδιάνῃ καὶ Ὁψάδα, ἓνα μὲν μοιχὸν, ἕτερον δὲ ποιήσαντα μετὰ
 τῆς γυναικὸς αὐτοῦ εἰς τὸ παρά φύσιν· ἐποίησε δὲ αὐτοὺς ἱερεῖς
 καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ τὰς αὐτὰς χώρας, ὡς καὶ αὐτὸς ὠμολό-
 γησεν· ἐστεφάνωσε δὲ καὶ ὁ παπᾶς Πάνος ὁ ἐφημέριος αὐτοῦ,
 προστάξει αὐτοῦ, τὴν θυγατέρα τοῦ Κόντου μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ
 Γεωργίου, κεκωλυμένους, ὡς καὶ αὐτὸ ἀβιάστως ὠμολόγησεν·
 ἔλαβε δὲ καὶ σκουλᾶρι καὶ ἠδίκησε Λάσκον τὸν ἀπὸ τῆς χώρας
 Μπουλιαράταις· ἐχειροτόνησε δὲ ἱερέα τὸν παπᾶν Νικόλαον, τὸν
 ἐν τῇ χώρᾳ Ὁμπιζανίκῳ, νέον κατὰ πολλὰ, χρόνων ὄντα δέκα
 ἐπτὰ, λαβὼν καὶ τρεῖς χιλιάδας τῶν ἄσπρων, ὡς ἐμαρτύρησεν ὁ

Νίκος τοῦ Δήμου, καὶ ὁ Ἄνδρέας τοῦ Ρούστου ἀπὸ τῆς αὐτῆς χώρας· ἐτι δὲ προσταγεῖς ὑπὸ τῆς ἱεράς συνόδου κομίσει εἰς μέσον τὸν νέον ἱερομόναχον τὸν κατηγορούμενον μετ' αὐτοῦ, οὐκ ἐκόμισεν, οὔτε μὴν ἤλθε· καὶ ἐπει ταῦτα πάντα ἐνόρκως τε καὶ μετὰ ἀλύτου ἀφορισμοῦ ἐμφανισθέντα παρρησίᾳ ἐβεβαιώθησαν συνοδικῶς, καὶ ἡμεῖς νομίμως τε καὶ κανονικῶς συνδιασκεψάμενοι, οὐ δίκαιον ἐκρίναμεν εἶναι τὸν τοιοῦτον ἄνδρα εἰς τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης τιμὴν, ὡς ὠνήσαντα μὲν τὴν ἐπισκοπὴν αὐτὴν, καὶ παραβάντα τὴν συμφωνίαν, ἣν ἐποίησε τοῦ παραιτησαμένου πρῶην ἐπισκόπου κυροῦ Νεκταρίου, διὰ τὰ χωρία, ἃ ἔταξεν αὐτῷ ἔχειν ἐφ' ὄρω ζωῆς αὐτοῦ, ὡς δὲ βίβη καὶ δυναστικῶ τρόπῳ χειροτονηθέντα παρὰ τῆς σῆς ἱερότητας· τούτου χάριν ἢ μετριότης ἡμῶν ἐν ἀγίῳ ἀποφαίνεται πνεύματι, γνώμῃ καὶ τῆς ἱεράς τῶν ἀρχιερέων συνόδου, ἵνα ὁ προῤῥηθεὶς ἐπίσκοπος Δρουνοπόλεως Γαβριὴλ ὑπάρχη καθηρημένος τελείως τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ, καὶ ἐκπτώτος τοῦ τε θρόνου τῆς ἐπισκοπῆς Δρουνοπόλεως, καὶ πάσης τῆς περὶ αὐτὴν ἐπαρχίας, ὡς ἄξιος καὶ πολλῶν ἄλλων τιμωριῶν, καὶ μηκέτι ἀπὸ τοῦ νῦν λέγεται, οὔτε μὴν ὀνομάζεται ἐπίσκοπος Δρουνοπόλεως, ὡς γεγυμνωμένος καὶ ἀπεξενωμένος τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ τοῦ τόπου. Ταῦτα δὲ πάντα ἐγράφησαν πρὸς ὑμᾶς, ὡς ἂν γινώσκητε καὶ σύμψηφοι γένησθε τῆς νομίμου ἀποφάσεως καὶ δικαιοκρισίας. Διὸ καὶ ἐντελλόμεθα σοι, ἵνα ἕτερον ἄξιον χειροτονήσης εἰς προστασίαν λαοῦ, ὡς ἂν τὸ τοῦ Χριστοῦ θεῖον ποίμνιον διεξάγεται εἰς νομάς σωτηρίους. Οὕτως οὖν καὶ μὴ ἄλλως γενέσθω ἐξ ἀποφάσεως, ἵνα καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἴη μεθ' ὑμῶν.

(Ἐν ἧ καὶ πολλοὶ τῶν ἀρχιερέων ὑπέγραψαν τὸν ἀριθμὸν ὑπὲρ τοῦς 16'.)

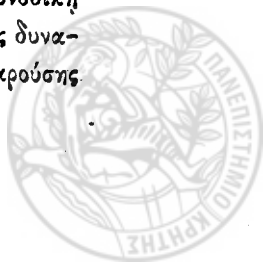
4

Τὸ γράμμα, ὅτε ἐδόθη τὰ Ἰωάννινα ὡς προέδρω
τῷ Λαρίσσης Ἰωάσαφ.

† Καὶ τοῖς ἄλλοις μὲν πᾶσι δεῖ τὴν ἡμῶν μετριότητα κατὰ τὸ

δυνατὸν εὐεργετικῶς ἔχειν, καὶ πρὸς τὴν τούτων παράκλησιν ἐφ' οἷς χρῆζουσιν ἐπικάμπτεσθαι, οἷς ὅτι καὶ θεοῦ μιμεῖσθαι φιλο-θροπίαν, τῷ τοὺς δεομένους εὖ ποιεῖν διδασκόμεθα· οὐχ' ἥκιστα δὲ τοῖς τὸν ἀρχιερατικὸν πληροῦσι κατάλογον, καὶ τούτων μάλ-λον ὅσοι καὶ τὸ ἀλγοῦν τῆς στερήσεως πλεῖον ἐκ τῆς τῶν και-ρῶν περιστάσεως ἔχουσιν· ὁποῖός ἐστι καὶ ὁ χρηματίσας ἱερώ-τατος μητροπολίτης Λαρίσσης κὺρ Ἰωάσαφ· οὗτος γὰρ τὴν Λα-ρισσαίων μητρόπολιν ἐγχειρισθεὶς καὶ μητροπολίτης ἐκεῖσε χρη-ματίσας, συνοδικῆ θεωρίᾳ καὶ ἀποφάσει ταύτης ἐστέρηται, ὡς τοῦ πρὸ αὐτοῦ τὸν τοιοῦτον διέποντος θρόνον κὺρ Δανιὴλ διὰ μικρὰν τινα ἔριδος καὶ φιλονεικίας ἀφορμὴν καὶ ἀσύσταστα αἰτιάματα, ἃ πόρρω τῆς ἀληθείας καθέστηκε, μικρὸν ἐκείθεν ὑποχωρήσαντος· εἴτ' αὐθις ψήφῳ τῆς ἱεράς τῶν ἀρχιερέων συ-νόδου, ἀθῶου ἀναδειχθέντος καὶ δικαιοθέντος ἔχειν τὴν τοιαύτην μητρόπολιν, ἕως ἂν τοῖς ζῶσι διατελεῖ· οὐ γὰρ εὐλογον καὶ εἰρη-νικὸν ἔδοξε τῇ τοσούτῃ συνόδῳ, ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ μητροπόλει ἀρχιερεῖς δύο καὶ ποιμένας καθίστασθαι, διὰ τὸ ἐν τούτοις ἀσύμ-φωνόν τε καὶ ἀνώμαλον· ἔλεξε γὰρ τις τῶν ἔξω σοφῶν, οὐκ ἀγα-θὸν πολυκοιρανίῃ· εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς· τούτων οὖν οὕτω παρηκολουθηκότων, καὶ τοῦ εἰρημένου μητροπολίτου κὺρ Ἰωάσαφ, ἀπορία συσχεθέντος, καὶ μηδεμίαν ἐλπίδα ἀποκατα-στάσεως κεκτημένου, ἀλλὰ καὶ λογισμοῖς ἀλλοκότοις τῆδε κἀ-κεῖσε φερομένου, καὶ μέλλοντος διὰ τοῦτο δράσειν τὰ μὴ προ-σῆκοντα, ἢ μετριότης ἡμῶν τὸ συμφέρον τῆς ἐκκλησίας ταύτης πραγματευσαμένη, ἐπεὶ εἴωθε καταπαύειν ὡς οἶόν τε τὰς διαμά-χας καὶ διενέξεις, διεσκέψατο ἀγρύπνῳ ὄμματι, ἵνα τὸν τοιοῦτον ἄνδρα τιμῆσῃ καὶ ἀναπαύσῃ ἐν ἐτέρᾳ ἐπαρχίᾳ, καὶ μὴ πάντῃ ἀ-παραμύθητον ἐάσῃ· εὖρομεν γὰρ καὶ ἐν ἄλλοις καιροῖς τοιαῦτα συμβεβηκότα, ἃ τῇ ἀναχωρήσει τοῦ ἐνὸς προσώπου διορθώσεως ἔτυχε, καὶ εἰρήνη βαθεῖα ἐπρυτανεύθη τοῖς διαφερομένοις· κρίμασι δὲ θεοῦ τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων χωρὶς ποιμένος καταλη-φθείσης, καὶ δεομένης ἀρχιερατικῆς ἐπισκέψεως, γνώμῃ συνοδικῆ ἐπιβραβευθῆναι αὐτῷ ταύτην τὴν μητρόπολιν διεκρίθη, ὡς δυνα-μένῳ τοὺς ἐκεῖσε πνευματικῶς ὠφελῆσαι· ὅθεν διὰ τῆς παρούσης

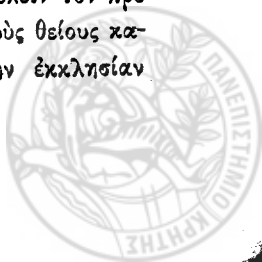

συνοδικῆς πράξεως γράφοντες ἀποφαινόμεθα, ἵνα ὁ δηλωθεὶς ἱερώτατος μητροπολίτης Λαρίσσης κὺρ Ἰωάσαφ, ὁ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος, ὡς πρόεδρος καὶ ὡσανεὶ γνήσιος μητροπολίτης Ἰωαννίνων, παραλαβὼν τὴν μητρόπολιν ταύτην, ἣν πάλαι γνησίως διακατεῖχε, καὶ ἐν αὐτῇ πρῶτος μητροπολίτης ἀνηγορεύθη, διδασκὴ τὸν ἐκεῖσε χριστώνυμον τοῦ κυρίου λαὸν πάντα τὰ ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια, ἀναγνώστας σφραγίζῃ, ὑποδιακόνους καὶ διακόνους χειροτονῇ, καὶ εἰς τὸ τοῦ πρεσβυτέρου ἀξίωμα προβιθάξῃ, ἐπισκόπους χειροτονῇ ἐν ταῖς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκοπαῖς, πνευματικούς πατέρας ἐγκαθιστᾷ, καὶ τᾶλλα πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ πράττη, ὡς γνήσιος ἀρχιερεὺς, ὀφειλόντων πάντων τῶν ἐκεῖσε χρησιμωτάτων ἀρχόντων, ἱερέων, καὶ παντὸς τοῦ φιλοχριστοῦ λαοῦ πείθεσθαι καὶ ὑπακούειν αὐτοῦ, ἐφ' οἷς ἂν ἔχοι λέγειν αὐτοῖς, παρέχειν τε πρὸς αὐτὸν εὐγνωμόνως ἅπαντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα ἐν βάρει ἀλύτου ἀφορισμοῦ· πρὸς τούτοις λέγομεν, ἧ ἂν ὥρα διαμείνη κενὸς ὁ ῥηθεὶς τόπος καὶ θρόνος Λαρισσαίων καὶ ἀπροστάτευτος, εὐλόγῳ τρόπῳ ἐπανέλθη πάλιν οὗτος ὁ κὺρ Ἰωάσαφ. Ὅθεν εἰς δήλωσιν καὶ διηνεκῆ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα πράξις, καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ τῷ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, καὶ συλλειτουργῷ κὺρ Ἰωάσαφ. Ἐν ἔτει ζϥθ'. ἰουλίῳ, ἰνδ. θ'.

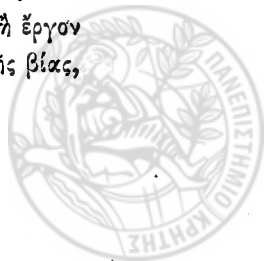
5

Ἀθώωσις ἔννομος τῆς παρὰ κανόνας γενομένης καθαιρέσεως τοῦ οἰκουμενικοῦ δεσπότη τοῦ ἡμῶν κὺρ Ἰερεμίου.

† Φανερόν καὶ ὁμολογούμενον τοῖς πᾶσιν ἔστιν, οὐ μόνον ἀρχιερεῦσι καὶ κληρικοῖς, ἀλλὰ καὶ παντὶ τῷ χριστωνύμῳ πληρώματι, ὅτι ὁ χρηματίσας πατριάρχης κὺρ Μητροφάνης, πᾶσαν σπουδὴν ποιησάμενος τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου καθελεῖν τὸν πρὸ αὐτοῦ πατριαρχεύσαντα κὺρ Ἰωάσαφ, ὡς παρὰ τοὺς θείους κανόνας τὸ συμφωνικὸν ἐργαζόμενον, στηρίζαι τε τὴν ἐκκλησίαν

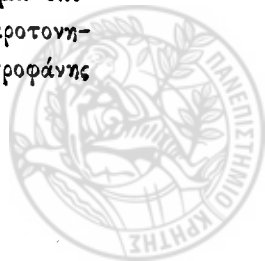
Χριστοῦ, καὶ τὸ κῦρος ἐπιβραβεῦσαι τοῖς τῶν πατέρων θεσμοῖς, ἀφ' ὧν αὐτὸς ἔπραξεν ὑστερον, μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἀξίαν, πωλῶν προφανῶς τὰς μητροπόλεις, καὶ μηδεμίαν χειροτονίαν ἄνευ χρημάτων ποιῶν, δι' ἧς ἅπερ πάντα κανονικῶς καὶ συνοδικῶς τὸν πρὸ αὐτοῦ κατεδίκασε, δῆλος ἐγένετο, ὡς οὐ θεῖον ζήλω, οὐδὲ τῆς τῶν κανόνων φροντίζων συστάσεως ἐποίησεν ἅπερ ἔδρασεν, ἀλλὰ τοῦ θρόνου καὶ τῆς ἀξίας μόνον ἐρῶν, ὡς ἀπὸ τοῦ τέλους ἔδειξεν, ὀλοτελῶς κατεφρόνησε τῶν κανόνων, καὶ τὸ σιμωνιακὸν ἀναίδην εἰργάζετο· τοιγαροῦν τοιαύτην ὑπόληψιν ἔχων περὶ τοὺς θεῖους θεσμοὺς, καὶ οὕτω τοὺς θεῖους καὶ ἱεροὺς κανόνας ἀποδεχόμενος, οὗς αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ τῶν πατέρων, καὶ πρὸ ὀλίγου τοιαῦτα ἐτόλμησε· βουλόμενος γὰρ καὶ αὐθὺς δράξασθαι τοῦ πατριαρχείου, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν παραίτησιν, ἣν ἔδωκε τοῦ τε θρόνου καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτῆς, καὶ ἀντ' αὐτοῦ κατέστη συνοδικῶς ὁ πατριάρχης κύρ Ἰερεμίας, δέον συνόδῳ ἀρχιερατικῇ προσδραμεῖν καὶ κανονικῶς παραστῆσαι τὴν ἣν ἔλεγε βίαν· ὁ δὲ οὐδενὸς τῶν τοιούτων φροντίσας, ἀδείξαι μόνη βασιλικῇ, αὐτονόμως καὶ αὐτοκλήτως τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀνανέλαβε, καὶ παρχρημα διώζας τὸν δηλωθέντα πατριάρχην κύρ Ἰερεμίαν, πρὸ πάσης ἄλλης συνοδικῆς ἀδείας καὶ σκέψεως, τὰ ἀρχιερατικὰ πάντα εἰργάσατο, καὶ τοῖς προτέροις προσέθηκε ὁμοίαν· ἐπεὶ δὲ μεταξὺ λόγος ἐγένετο παρὰ πάντων ὡς παρανόμως τὸν θρόνον ἀνέλαθεν, εἰς ἑαυτὸν ἔλθων, καὶ ὅσος ὁ κίνδυνος λογιζάμενος, τοὺς εὐρεθέντας ἀρχιερεῖς ἀθροίσας καὶ ἄκοντας, ἠθέλησεν ὑστερον διορθῶσαι, ὧν περ ἠμέλησε πρότερον· καὶ δὴ ἀκαίρως τὴν ἑαυτοῦ παραίτησιν ἀσύστατον δεικνῶναι βουλόμενος, βίαν μὲν ἔλεγεν αὐτὴν γεγενῆσθαι τοῦ Καντακουζηνοῦ Μιχαήλ, καὶ μαρτυρίας προέτεινεν, οὐδεὶς δὲ τῶν μαρτυρησάντων τὸ εἶδος τῆς βίας ἠδυνήθη εἰπεῖν· ἀλλ' οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἤκουσαν ἀπειλὰς θανάτου ἰδίαν παρὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ· οἱ δὲ, ὡς ἤκουσαν τοῦτο παρὰ ἑτέρου· ἄλλοι δὲ καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ γέροντος κύρ Μητροφάνους· οὐδεὶς δ' ἐφάνη μαρτυρῶν, ὅτι παρόντος τοῦ τε βιαζομένου καὶ τοῦ βιάζοντος, τὰς ἀπειλὰς ἤκουσεν, ἢ ἔργον εἶδεν ποτε βίας· ὥστε ἐκ τούτου σκοπεῖν ἔνεστιν, ὡς τὰ τῆς βίας,

ἥς ἔλεγεν, οὐκ εἶχε λόγον τινα· καὶ τοῦτο μὲν ἦν πρῶτον· δευτερον δὲ, ὅτι ἐπίθασις ἦν ἡ προβολὴ τοῦ πατριάρχου κύρ Ἰερεμίου, καὶ ἐπὶ τούτῳ οὐδεμίαν ἔδειξε μαρτυρίαν· ἐπίθασις γάρ ἐστι κατὰ νόμους, ἢ κατὰ αὐτονομίαν, ἢ, κατὰ τινα φαύλην οἰκονομίαν τοῦ σχολῆν ἄγοντος, ἢ καὶ τοῦ ἔχοντος ἐκκλησίαν ἐπισκόπου πρὸς χηρεύουσαν ἐκκλησίαν, παράλογος ἐπεισαγωγὴ τοῦτο δὲ οὐ τοιοῦτον· ἀλλὰ παραίτησις ἦν, καὶ συνοδικῆ γνώμη προεχειρίσθη· καὶ μετὰ τοῦτο, ὅτε γέρων κύρ Μητροφάνης ἐκεῖνος, τὸν χειροτονηθέντα κύρ Ἰερεμίαν μεταπεμφάμενος ἠσπάσατο καὶ δώροισι ἐδεξιώσατο, ἐστιαθεὶς μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὁ ἀναδεξάμενος τὸν θρόνον τὰ ἴσα τούτοις εἰργάσατο εἰρηνικῶς καὶ ἀταράχως· τρίτον, ὅτι καὶ πολλοὺς τῶν ἀρχιερέων καὶ ἱερέων τυραννικῶς μετὰ φυλακὴν τε καὶ δεσμὰ, εἰς ἔξορίαν ἀπέπεμψεν ὁ αὐτὸς πατριάρχης· περὶ τούτου δὲ γράμμα συνοδικὸν ἐνεφανίσθη, ὑπογραφὴν ἔχον καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀλεξανδρείας μετὰ συνόδου ὑπερτελοῦς, ὅτι ἄδεια πᾶσα ἐδόθη αὐτῷ τοὺς ἀπειθοῦντας τῇ ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ, καὶ αὐθαδῶς ἐπιπηδῶντας ταῖς μητροπόλεσι, ζώντων ἔτι τῶν προστατούντων αὐτῶν, καὶ τοὺς καθαιρέσιν ὑποστάντας νομίμως, εἶτα καὶ αὐθις ἐνοχλοῦντας καὶ παραβαίνοντας, ὡς οἶόν τε παιδεύειν καὶ παραδιδόναι τῇ ἀρχῇ, ἀνευθύνου τούτου μένοντος, εἶγε καὶ αὐτὴν τὴν εὐσέβειαν ἀρνήσονται· καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἀθώσεως ἐκεῖνου· ἐπεὶ δὲ ὁ αὐτὸς κύρ Μητροφάνης περιποιούμενος ἑαυτῷ μείζονα ἔτι ἀσφάλειαν, καθαιρέσιν, ἠθέλησε ποιῆσαι κατὰ τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου τοιαῦτά τινα αἰτιάματα προέφερε· πρῶτον, ὅτι ἠθέτησε τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ, ἣν ἔλεγε πεποιηκέναι, ὁμολογήσας εἶναι ὑπὸ καθαιρέσιν, εἶγε ὅλως αὐτὴν ἀθετήσῃ· ὑπόσχεσις δὲ τοιαύτη οὐκ ἐφάνη, ὑπογραφὴν αὐτοῦ ἔχουσα μεμαρτυρημένην, ἀλλὰ χάρτης ἦν κενὸς καὶ ὑπὸ αἵρεσιν· δεύτερον, ὅτι ἀνάβασιν τῆς ἐκκλησίας ἐποίησεν ἐξωτερικὴν, καὶ τοῦτο φαίνεται ἄδεκτον· ἐπεὶ, εἰ ἦν τοιοῦτον, ἔμελλεν ἂν γραφῆναι ἐν τῷ καταστίχῳ τῆς βασιλείας, καὶ τὴν ἐκκλησίαν διανοχληθῆναι· τὸ δὲ, οὐδὲν τοιοῦτον ἦν· ἀλλ' ἐκ φιλονεικίας ἀρχόντων τινῶν λόγοι ἀπλοὶ καὶ ἄστατοι ἐλαλήθησαν· τρίτον, ὅτι τρεῖς ἐμηνύθη παρὰ ἀρχιερέων καὶ οὐκ

ἀπήντησεν· οὔτε δὲ τῶν διαμηνυσάτων ἀρχιερέων φαίνονται τὰ ἐνόματα, οὐδὲ καιρὸς ἐδόθη μεταξὺ τῆς διαλαλιᾶς, ὥσπερ ἀπαιτοῦσιν οἱ νόμοι· δι' ἃ πάντα οἱ τότε παρόντες ἀρχιερεῖς πολλὰ σπουδάσαντες ἐκφυγεῖν, καὶ μὴ ψηφισασθαι τὴν καθάρισιν, τέλος οἱ μὲν βία καὶ ἀπειλῇ καθαιρέσεως, οἱ δὲ ἀνάγκῃ ἄλλῃ τε καὶ φιλίᾳ συνέθεντο, καὶ τὴν ἀσύστατον καὶ παρὰ κανόνας καθάρισιν ἐποίησαντο, κατὰ πάντα ὁμοίαν οὖσαν καὶ ἀκόλουθον τῇ κακῶς γεγυνοῦσῃ ἀθώωσει τοῦ γέροντος κυρ Μητροφάνους· φησὶ γάρ ὁ ρκ'. κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου· οὐ δεῖ δυναστεία χρώμενον τὸν ἐπίσκοπον χώρας ἐπιδράττεσθαι ὑφ' ἑτέρου ἔτι κατεχομένης, ὡς αὐτῷ δῆθεν διαφερούσης, καὶ βουλομένου καὶ μὴ τοῦ ἐνταῦθα λαοῦ· τῇ δὲ τῶν ἐπισκόπων κρίσει τοῦτο ἀνατιθέναι καὶ παρ' αὐτῶν ἀπολήψεσθαι προσδοκᾶν τὸ οἰκείον· ἀντεκδίκητος δὲ γενόμενος, δίκαιος ἂν εἴη τοῦ οἰκείου στέρεσθαι δικαίου, ζημιούμενος τὸ ἀφαιρεθὲν δυναστεία. Ὁ δὲ ιε'. τῆς αὐτῆς συνόδου· ἱερωμένοις ἅπασι καὶ μοναχοῖς ἐνάγουσι καὶ ἐναγομένοις, τὸ τῆς ἐκκλησίας ἀνοίγνυσι δικαστήριον, εἴτε ἐγκλήματα, εἴτε χρήματα τὸ ζητούμενον εἴη· ἂν δέ τις τούτων πολιτικὸν ἔληται δικαστήριον, ἐκεῖνου καταφρονήσας, παρ' αὐτό γε τοῦτο φησὶ, τοῦ ἰδίου ἐκπεσεῖται βαθμοῦ, καὶ εἰ ἀθῶος ἐν τούτῳ δειχθεῖη τῶν ἐγκλημάτων· περὶ δὲ τῶν λεγόντων ὡς οἱ θεῖοι κανόνες οὐ παραδέχονται τὴν παραίτησιν, λέγομεν ἅπερ ἐμάθομεν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς γ'. συνόδου, τῆς ἀποσταλείσης πρὸς τὴν ἐν Παμφυλίᾳ σύνοδον περὶ Εὐσταθίου τοῦ ἐπισκόπου· ὅτι, τεθορυβημένος ὢν ὁ αὐτὸς Εὐστάθιος καὶ ἀδοκῆτοις περιστάσεσιν ἐμβεβηκῶς, εἶτα ἀπειρηκῶς τὴν ἀντίστασιν τῶν ἐπενηγεγμένων αὐτῷ φροντίδων, καὶ διακρούεσθαι τὰς παρὰ τῶν ἐπιφυομένων αὐτῷ δυσφημίας μὴ δυνάμενος, παρητήσατο· ἔπειτα τῇ συνόδῳ ταύτῃ προσῆλθε, ἀλλ' οὐ χωρὶς συνόδου ἐδράξαστο τὴν ἐπισκοπὴν, ὅπερ ὁ Μητροφάνης ἐποίησε· καὶ αὐτὴ γε ἡ γ'. σύνοδος, προσελθόντι τῷ Εὐσταθίῳ, οὔτε ἐπισκοπὴν οὔτε ἀδειαν προστασίας αὐτῷ ἔδωκεν, ἀλλὰ μόνον ὄνομα ἐπισκόπου, ἀδιάσειστον καταλιποῦσα τὸν ἀντ' αὐτοῦ χειροτονθέντα. Πόθεν οὖν ἔσχε δικαίωμα ὁ γέρον ἐκεῖνος Μητροφάνης

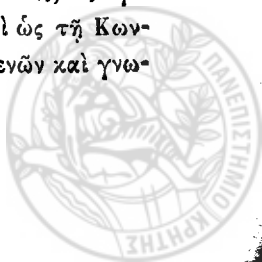
ἀνερωτήτως καὶ ἀκρίτως τὸν θρόνον ἀναλαβεῖν, καὶ τὸν ἀντ' αὐτοῦ χειροτονηθέντα διώξει; Ὡς οὕτως ἐχόντων, ἡμεῖς οἱ καθευθεθέντες ἐνταῦθα ἀρχιερεῖς διασκεψάμενοι ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς πάντα, καταγόντες τε τῶν τετολημένων ἐκείνῳ τῷ γέροντι, γράφομεν καὶ ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀποφαινόμεθα, συνοδικῶς καὶ ὀλοψύχως, μιᾷ γνώμῃ ἀβιάστῳ καὶ προαιρέσει, ἵνα ὁ παναγιώτατος ἡμῶν αὐθέντης καὶ δεσπότης οἰκουμενικὸς πατριάρχης κύρ Ἰερεμίας, ὡς καλῶς ἐξ ἀρχῆς καὶ νομίμως χειροτονηθεῖς, καὶ ἀναχθεῖς εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, εἴη, καὶ ὀνομάζηται πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, τιμώμενος παρὰ πάντων πρεπόντως καὶ προσκυνούμενος· πᾶν δὲ εἴ τι ἐπράχθη, καὶ ἐλαλήθη, καὶ ἐγράφη κατ' αὐτοῦ, ἅτε μηδαμόθεν ἔχον τὸ βέβαιον, ὡς μὴ γεγονὸς λογίζεται, καὶ εἴη ἄκυρον καὶ ἀνίσχυρον, ὅ τε δηλαδὴ ψευδὴς λόγος τῆς ἐπιθάσεως, καὶ ἡ σὺν αὐτῷ ἐπισυμβᾶσα ἀθέσμως καθάρσεις, ἀποφαινόμενοι καὶ τοῦτο, ἵνα οἱ λαληθέντες ἀφορισμοὶ ἐν τῷ μεταξὺ κατὰ χάριν καὶ προσταγὴν ἐκείνου τοῦ γέροντος, κατ' ἀλλήλων καὶ κατὰ πάντων, ὑπάρχωσι λελυμένοι τῇ θείᾳ χάριτι· ναὶ γένοιτο Χριστὲ βασιλεῦ. Ἐπὶ γὰρ τοῦτο καὶ τὸ παρὸν συνοδικὸν ἐγένετο ἔγγραφον, καὶ κατεστρώθη ἐν τῷ ἱερῷ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κώδικι εἰς μόνιμον καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν.

Ἐν ἔτει ζ'πῆ, Αὐγούστῳ, ἰνδικτικῶνος ἡ·

6

Θεόληπτος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ κύρ Ἰερεμῖᾳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ ἡμῶν ἐν κυρίῳ χαίρειν, ὄντι ἐξορίσῳ ἐν Ῥόδῳ τῇ νήσῳ.

† Ὅσην φιλίαν καὶ κατὰ θεὸν ἀγάπην ἀμφοτέροι ἐπλουτοῦμεν ἐξ ἀρχῆς, οἶμαι οὐκ ἀγνοεῖς· ὑποψίας δὲ τινος ἐμπεσοῦσης, ὡς ἐγὼ αἴτιος τῶν ἐπισυμβάντων σοι τότε σκανδάλων, καὶ ὡς τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐμφωλεύω, πάντως ἢ τῶν σῶν συγγενῶν καὶ γνω-

ρώντες, καὶ λέγοντα δαπανῆσαι διὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ τυράν-
 νου πολλά· καὶ ἤλθε καὶ ἐφιλιώθη, καὶ ἔστερξε τὸ γεγονός, καὶ
 δύο ἡμέρας ἦν μεθ' ἡμῶν· καὶ ὑπεσχόμεθα αὐτῷ τὰ καταθύμια
 δώσειν, καὶ ὅσον ἦν εὐλογον τῶν ἐξόδων· ἔφυγε νυκτὸς, πατρι-
 αρχεῦσαι ὤρμησε, τεσσαράκοντα χιλιάδας φλωρίων τὸ πεσκέσιον
 ἐποίησεν, ἐτάραξεν, ἐζημίωσε πολλά· ἐν γὰρ ὁ Πατέστος καὶ
 τέσσαρα αὐτὸς τῆς δαπάνης αἴτιος ἐγένετο· ἐδιώχθη, ἔπαθεν
 ὅσον ἔδει· ἀπέδρα καὶ ἀπὸ τῆς ἐξορίας· ἤλθεν αὐτοῦ εἰς Ῥόδον,
 εἰς Πάτμον, ἐνταῦθα· οὐκ ἠρέμησε τὸ κακὸν αὐτοῦ, οὐδὲ τὸ
 σκάνδαλον ἔπαυσεν· ἀλλὰ καὶ νῦν περινοστῶν νύκτωρ, ὡς κλέ-
 πτης καὶ ληστής, καταπίθει τοὺς πολλοὺς, ὅτι ζητεῖ διὰ τὸν
 γέροντα· ὁ καὶ ὁ Πατέστος προβάλλεται· ἄνθρωποι πεπλανημέ-
 νιο, τὸν νοῦν διεφθαρμένοι, σωροὺς χρημάτων τοῖς ἔξω λόγοις
 ἀναπλάττοντες, ὀβολὸν δὲ οὐκ ἔχοντες, οὐδὲν ἄλλο προξενούντες,
 εἰ μὴ δαπάνην ἡμῖν, ἣν ἡ ἐκκλησία, Χριστοῦ χάριτι, εἰ καὶ στε-
 νοχωρεῖται, δίδωσιν· οὐαὶ δὲ τοῖς αἰτίοις τῶν σκανδάλων καὶ
 τοῦ γογγύζειν, ἀπαιτουμένων ἀρχιερέων, ἱερέων καὶ χριστιανῶν
 εἰς ἀπότισιν τούτων· ὄντες οὖν οὕτω τεταραγμένοι, ζημιούμενοι,
 στενοχωρούμενοι, ὡς συνιστῶντες ἑαυτοὺς καὶ ἀποδιώκοντες πάν-
 τα πολέμιον, καὶ μᾶλλον ἀμφίβολοι ὁποῖαν ἔχεις γνώμην· θρό-
 νον ἐθέλεις, ὡς Πατέστος καὶ Νικηφόρος κηρύττουσι, καὶ τινες
 ἄλλοι κατακαυχῶνται, φίλοι σου δοκοῦντες, τῶν τὴν εἰρήνην μὴ
 ἐθελόντων τῆς ἐκκλησίας, ἢ ἀνάπαυσιν ζητεῖς; Νικηφόρος λοιπὸν
 ὁ αἴτιος τοῦ μὴ ἐκ πολλοῦ σε ἐν ἀναπαύσει εἶναι, εἴ γε μὴ τὸν
 Νικηφόρον αὐτὸς κινεῖς εἰς τὸν καθ' ἡμῶν πόλεμον. Ἀναγόντες
 τοῖνον καὶ τὰς ἡμέρας ταύτας τὸ σὸν γράμμα, καὶ γνόντες τὴν
 Χίον ζητεῖν σε, καὶ ἀξιωθέντες καὶ παρὰ τῶν ἐνταῦθα κληρικῶν
 καὶ ἀρχόντων, ἰδοὺ γράφομέν σοι, Θεὸν μέσον τιθέμενοι, τὰ
 γραφόμενα πρὸς βέβαιον σχεῖν, εἴ γε αὐτὸς ἐβελήσεως παῦσαι τὰ
 τοιαῦτα σκάνδαλα. Εἰ μὲν οὖν τὴν ἀνάπαυσιν θέλεις, καὶ ὁ σκοπὸς
 σου ἀληθεία τοιοῦτός ἐστι, δεύτερόν σε ναυαγήσαντα, τοῦ τρίτου
 μὴ κατατολμᾶν, καὶ τὴν Χίον θέλεις διὰ τὰ χρειώδη σου, καὶ διὰ
 τὴν συναναστροφὴν τῶν ἐκεῖ σοφῶν ἀνδρῶν, ὡς ἐδήλωσας, γράψον
 πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τῷ Γαλατᾶ κληρικοὺς καὶ

ἄρχοντας, ὅτι ὅσον ἡ σύνοδος ἐποίησε καὶ τὸν θρόνον ἔδωκέ μοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εὐλόγως ἔχει, καὶ ὅτι καὶ γνώμη τῆς σῆς ἀγιότητος ἐγένετο, καὶ ὅς ἂν, ζώντος ἐμοῦ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Θεολήπτου, ἐπαναγκάσει σε πατριαρχεῖο θρόνον ζητεῖν ἢ διὰ σέ, ἢ δι' ἄλλον τινα, ἵν' εἴη ἀφωρισμένος ἀπὸ Θεοῦ, ὁμοίως καὶ αὐτὸς, ἐάν τοιοῦτον κινήσης καὶ δαπάνας ἐπὶ δαπάναις ἐπιφορτίσης, ἢ καὶ ὅς στέρξῃ σε διὰ πατριάρχην, ζώντος ἐμοῦ· καὶ τότε τῶν προφάσεων ἐκ μέσου ἡμέρων, καὶ Πατέστου καὶ Νικηφόρου, καὶ παντὸς ἄλλου μὴ πιστευομένου, ὅτι πατριαρχεῖο θρόνον ζητεῖς, καὶ εἰρήνης τῆς ἐν Χριστῷ πολιτευομένης, ἀδελφοὶ ὦμεν καὶ φίλτατοι. Ἀρκεῖ γὰρ ὅσα ἐγένοντο, καὶ Ἰουδαῖοι καταγελώσι, σχισματικοὶ κατηγοροῦσι, καὶ Ἀγαρηνοὶ πόρους εὐρίσκουσι τοῦ κατεσθῆναι πάντα ἐκκλησιαστικά, καὶ ἀφανίζεσθαι τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ, οὐ ἐκπέσοι πάντως ὁ τῶν κακῶν τούτων αἴτιος. Καὶ πέμψεις τὰ γράμματα τὰ εἰρηνικὰ ταῦτα διὰ τοῦ σοῦ ἀνεψιοῦ κυρ Δημητρίου, εἰς φιλιτάτων σῶν χεῖρας, καὶ θεαθήσονται ἰδιόγραφα σοι, ἐνυπόγραφα, ἐσφραγισμένα, παρ' ἐνὸς καὶ δύο τῶν κληρικῶν ἡμῶν· καὶ εὐθὺς τὴν τε λύσιν τῆς ἐξορίας ὀλοψύχως φροντιοῦμεν καὶ τελειώσομεν, καὶ τὸ μπεράτιον τῆς Χίου δώσομεν, καὶ ληψόμεθα τότε τὰ εἰρηνικὰ γράμματα, διδόντες καὶ λαμβάνοντες, καὶ τὸν Χίου μεταθέσει ἀναπαύσομεν, καὶ πᾶν τὸ εἰσόδημα ἔχων εἴης ἐν ἀναπαύσει ὑπὲρ πολλοὺς θρόνους μωροπαθεῖς Κωνσταντινουπόλεως. Εἰ δὲ καὶ ταῦτα μὲν προφάσεις εἰσὶ, καὶ ἀνάπαυσιν μὲν ζητῶν τὸν θρόνον ζητεῖς, φανερώς γράφε καὶ ζήτησον· καὶ τότε ἢ τὰ φορτία τοῦ θρόνου δείξομέν σοι καὶ δώσομεν, ἢ τὸ πρακτέον σκεψόμεθα. Φανερώς οὖν διὰ τὸν Κύριον γράφε· καὶ τὸ ναὶ ἔστω σοι ναὶ, ὡς χριστιανοῖς πρόπον, καὶ τὸ οὐ, οὐ· πᾶν γὰρ κεκαλυμμένον, ὡς ἐπίβουλον ἀποστρεφόμεθα· καὶ ἢ θρόνον ἐμφανῶς ζήτησον, ἢ ἀνάπαυσιν· τότε γὰρ ἔχεις ἀνάπαυσιν βεβαίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτε καὶ ἡμεῖς ἀνάπαυσιν ἔχομεν· ὅτε δὲ ταραχὰς καὶ δαπάνας καὶ ἄλλα δεινὰ σέ εἶναι λέγουσιν αἴτιον, τί ἔχομεν ποιῆσαι; τὴν σωτηρίαν ἡμῶν προδοῦναι; καὶ ποία ἡμῖν ἐλπίς; Ἐν Φιλιππουπόλει ὄντες ἡμεῖν ἐν ἀναπαύσει· ἐκάλεσας ἡμᾶς· γνώμη σοῦ καὶ ἀξιώσει τὸν

σὸν ἐχθρὸν καὶ τῆς ἐκκλησίας πολέμιον, χάριτι Θεοῦ, ἐνίκησαμεν, καὶ τὸν θρόνον διεδεξάμεθα. Ἄφες τὸν πόλεμον, καὶ εἰρήνην εὐ-
ρης βαθεῖαν· ἂν δὲ λέγων οὐ πολεμεῖς, καὶ τὰ θρυλλούμενα μά-
την εἰσί, πέμψον εὐθὺς τὰ εἰρηνικὰ γράμματα, καθαρὰ, λευκὰ,
σαφῆ· καὶ τότε πᾶσαν βεβαίωσιν παρέξομεν, ὡς θέλεις, καὶ ὡς
θέλουσι καὶ οἱ ἐνταυθὰ σου φίλοι, τοῦ εἶναί σε ἐφ' ὄρω ζωῆς ἐν
ἀναπαύσει, παρέχοντες καὶ ἄς εἴπομεν βασιλικὰς ἀδείας τοῦ ἐν
Χίῳ σε καθέζεσθαι, καὶ τῶν ἐκεῖ ἐπαπολαύειν καλῶν· καὶ ὡς
ἤμεν ὦμεν ἀγαπητοὶ καὶ ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ. Ἐρῶσω.

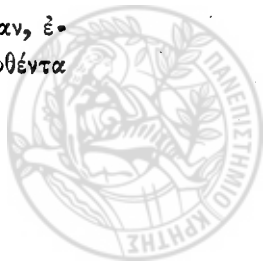
(Οὐκ ἔφθασε δὲ πεμφθῆναι τὸ παρὸν, καὶ ἐξεβλήθη ὁ κύρ Θεό-
ληπτος ὢν ἐν Βλαχία, παρὰ τοῦ κύρ Νικηφόρου).

7

Ἴσον τῆς καθαιρέσεως τοῦ Καρυουπόλεως Ἰωακείμ,
Ἱερεμίου Πατριάρχου.

† Τῆς ἡμῶν μετριότητος συνοδικῶς προκαθημένης μετὰ τῶν
καθευρεθέντων μητροπολιτῶν, καὶ θεοφιλεστάτων ἀρχιεπισκό-
πων, ἀδελφῶν αὐτῆς ἐν ἀγίῳ πνεύματι καὶ συλλειτουργῶν, καὶ
τινων θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, παραστάς ὁ ἱερώτατος μητρο-
πολίτης Λακεδαιμονίας κύρ Θεοδόσιος ἐκτετραγώδηκε διηγού-
μενος ὅσα, ὀκταετίας ἤδη διατρεχούσης, ὑπέστη ὑπὸ τοῦ Καρυου-
πόλεως ἐπισκόπου ἐπίπονα καὶ ἐργώδη· τὸ ἀνυπότακτον πρὸς
αὐτὸν, τὴν ἀπείθειαν, τὰς ὕβρεις, τὰς καταλαλιάς, τὰς κατη-
γορίας, τὰς προξενθησίας ζημίας, ἃ δὴ πάντα, καίπερ πολλὰ
δύναται κατ' εἶδος λέγειν οὐχ' οἶόν τε, οὐ τοσοῦτον ἠνίασεν,
ὅσῳ τὸ ἐλθεῖν καὶ κατηγορῆσαι αὐτοῦ συνοδικῶς ἐν τῇ καθ' ἡ-
μᾶς ταύτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ διαφόροις καὶ οὐ τοῖς τυχοῦσιν
ἐγκλήμασι, γράμματά τε πατριαρχικὰ λαβεῖν ἐξετάσεως πρὸς
τοὺς τότε ἐλλογίμους τῶν κληρικῶν καὶ αὐταδέλφους ἐξάρχους
ἀποσταλέντας Δύσεως καὶ Πελοποννήσου, τὸν μέγαν λογοθέτην
κύρ Ἰέρακκα, ἅμα τῷ μεγάλῳ σκευοφύλακι κύρ Γαβρᾶ, καὶ τοὺς

παρατυχόντας ἀρχιερεῖς, τοῦ γενέσθαι συνοδικὴν ἐξέτασιν εἰς τὰ
 κατ' αὐτοῦ λαληθέντα τε καὶ γραφέντα· ἢ καὶ γέγονε δις ἐν τῇ
 Λακεδαιμονίᾳ τῆς τοῦ ναοῦ μητροπόλεως ἔνδοθι, μετὰ τῶν τυ-
 χόντων τότε ἀρχιερέων ἐνδεδυμένων τὰ ὠμοφόρια καὶ ἐπιτρα-
 χήλια, προκειμένου τε τοῦ θείου Εὐαγγελίου, ὡς ἔθος, μετὰ μα-
 νοουαλίων καὶ λαμπάδων ἡμμένων, τῶν τε τοῦ ναοῦ κανδηλῶν
 ὠσαύτως, τοῦ τε Καρουυπόλεως, ὡς ἐνάγοντος καὶ κατηγόρου,
 καὶ τοῦ Λακεδαιμονίας, οἷα κατηγορουμένου καὶ ἐναγομένου, τῇ
 συνόδῳ συμπαρισταμένων· εἶτα τῆς ἐξετάσεως ἀκριβῶς γενομέ-
 νης, καὶ μὴ τοῦ κατηγόρου Καρουυπόλεως ἀποδείξει μὴδὲν τῶν
 κατηγορηθέντων δεδυνημένου, ἀλλ' ἀναβαλλομένου τὸ περὶ τού-
 του, καὶ τὴν ἀπόδειξιν ἐν Ναυπλίῳ ποιήσιν διαβεβαιουμένου
 ἐμμαρτύρως, μεθ' ὃ καὶ τὸ τηνικάδε παραστῆσαι ἠπορημένου·
 ταῦτά τοι ἐζήτησεν ὁ ἱερώτατος ἀρχιερεὺς Λακεδαιμονίας τὴν
 κατὰ κανόνας καὶ νόμους αὐτοῦ γενέσθαι ἤδη ἐκδίκησιν, καὶ
 δοῦναι δίκην τὸν Καρουυπόλεως τῇ ταῦτοπαθείᾳ, μετὰ τὸ ἐρω-
 τηθῆναι, καὶ αὐθις ἀπολογηθῆναι, οὐ κατὰ λόγον νυνί, δι' ἃ κα-
 τηγορήσας τοῦ ἰδίου μητροπολίτου οὐκ ἀπέδειξεν· ὅς τὸν ἐπηρε-
 τημένον τῆς καθαιρέσεως κίνδυνον πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων καὶ ὑφο-
 ρώμενος, ὅλος τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀρνήσεως πολύφωνον γίγνε-
 ται ὄργανον, μὴ γενέσθαι λέγων ποτὲ κατήγορον τοῦ ἀρχιερέως
 οὔτ' ἐνταῦθα, οὔτ' ἐν Λακεδαιμονίᾳ, ἀλλ' οὔτ' ἐν Ναυπλίῳ, οὔτε
 μὴν γράμμα λαβεῖν ἐξετάσεως, ἀλλ' οὐδὲ προβῆναι ἐξέτασιν
 τινα πώποτε· ὅθεν τῶν ἀναφορῶν τῆς ἐπαρχίας κληρικῶς καὶ
 ἀρχουσιν ὑπογεγραμμένων εἰς μέσον ἀναγνωσθέντων, καὶ μαρ-
 τυρησάντων τὴν ἐν Λακεδαιμονίᾳ καὶ ἐν Ναυπλίῳ ἐξέτασιν
 γεγουῖαν τοῦ Λακεδαιμονίας, καὶ τὴν ἀναπόδεικτον τοῦ Καρουου-
 πόλεως κατηγορίαν, τὰ τε πατριαρχικὰ τῆς ἐξετάσεως ἀναγνω-
 σθέντα, ὅ τε μέγας λογοθέτης, ὁ ἔξαρχος καὶ κριτὴς ὢν τότε,
 μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ λογοθέτου συνόντος τῷ πατρὶ ἐν τῇ ἀπο-
 δημίᾳ τῆς ἐξαρχίας, μαρτυρήσαντες, καὶ μίαν ἐξυφάναντες τῆς
 ἀληθείας ἅπαντα συμφωνίαν, ὡς ἐπὶ ταῦτὸν συνδεδραμηκότα καὶ
 τὴν τοῦ ψεύδους καὶ ἀμφιβολίας ἀπεληλακότα σκοτόμαιναν, ἐ-
 κρίθη καὶ ἀπεφάνθη δικαιοτάτα συνοδικῶς, αὐτὸν τὸν διαληφθέντα

ἐπίσκοπον Καρουπόλεως Ἰωακεῖμ εἶναι καθηρημένον καὶ γεγυμνωμένον πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως, τῇ ἐξουσίᾳ καὶ χάριτι τοῦ παναγίου πνεύματος, καὶ τῇ ἰσχύϊ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ φιλευσεβῶν νόμων, μηδὲ τοῦ ἐπίσκοπος ὀνόματος ἄχρι ψιλῆς προφορᾶς ἀξιούμενον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ὡς καταβεβλημένον εἰς τὸν τῶν ἀπλῶν μοναχῶν τόπον καὶ ἀριθμὸν, κατὰ τὸν λέγοντα κανόνα υἷ. τῶν ἁγίων ἀποστόλων: εἴ τις κληρικὸς ὑβρίσει ἐπίσκοπον καθαιρείσθω· ἄρχοντα γὰρ φησι τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἔρεις κακῶς. Εἰ γὰρ τὸ ἀπλῶς ὑβρίσαι ἐπίσκοπον οὕτω παρὰ τοῖς ἀποστόλοις ἀκριβῶς κεκανόνισται, σχολῇ γ' ἂν τὸ συνοδικῆ κατηγορήσῃ καὶ μὴ ἀποδείξαι, πολὺ γὰρ τὸ διάφορον ἔχει· ὅπερ τρανώτερον διεξιῶν ὁ σοφώτατος Ἀρμενόπουλος ἐν τῷ βιβλίῳ γ'. τίτλῳ α'. κεφαλαίῳ β'. αὐταῖς λέξεσιν οὕτως διορίζεται: ὁ συκοφαντήσας καὶ κατηγορήσας ἐγκληματικῶς ἐπίσκοπον λ'. χρυσοῦ λίτρας προστιμάσθω τῷ δημοσίῳ, καὶ τῇ ταῦτοπαθείᾳ ὑποκείσθω. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῷ περιπαρῆναι παρ' ἐνορίας ἐγκλήματι· τὸν γὰρ ἀπὸ Μονεμβασίας Χριστοφόρον υἱὸν πρεσβυτέρου Σοφιανοῦ ἐκ χώρας Μελάγους ¹ ὄντα, ἔχειροτόνησε, καὶ ταῦτα ἀνάξιον, καὶ διὰ τοῦτο ἄχρι τοῦ νῦν μὴ δεδεγμένον ὡς ἱερέα ὑπὸ τοῦ ἐπαρχαιώτου ἀρχιερέως Μονεμβασίας, οὐ τὸ ἰδιόχειρον ἀνεγνώσθη συνοδικῶς ἀπείργον ἐκεῖνον τῆς ἱερωσύνης, ὡς ὑπερορίως χειροτονηθέντα· ὃ δὴ παρ' ἐνορίαν ἐγκλημα τοῖς ἀνεγνωκῶσι τὸν κατὰ τὸν ἀοίδιμον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως κύρ Λουκᾶν τόμον, μεθιέμεθα κρίνειν. Ἐπὶ τούτοις γὰρ ἐγένετο καὶ ἡ τοῦ διαληφθέντος ἐπισκόπου Καρουπόλεως Ἰωακεῖμ καθαιρέσις. Ἐν ἔτει ζυθ'. Ἰνδικτιῶνος δ'.

8

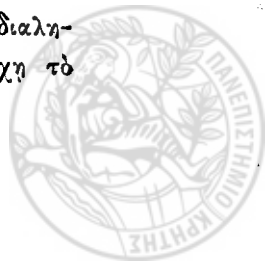
Ἀθώωσις τοῦ Ἰωάσαφ Λαρίσης, Ἱερεμίου πατριάρχου.

† Ἐπειδὴ ὁ τῶν ζιζανίων σπορεὺς καὶ κοινὸς ἐχθρὸς τῆς σω-

¹ Νῦν Μολάοι.

τηρίας τῶν ἀνθρώπων, ἄπαυστον ἔργον ἔχει σκάνδαλα κινεῖν καὶ μάχας καὶ ἔριδας, ποῦ μὲν εἰς ἅπασαν ὁμοῦ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, ποῦ δὲ καὶ ἰδίᾳ καὶ προσωπικῶς ἀπὸ τινων πρὸς τινας, ἐπίκειται δὲ τῇ ἡμῶν μετριότητι ἀνάγκη περὶ τῶν τοιούτων φροντίζειν, καὶ ὡς οἶόν τε καταπαύειν αὐτὰ καὶ διορθοῦν, τοῦτου χάριν σύνοδος καὶ νῦν συνεκροτήθη ἀρχιερατικὴ καὶ δὴ τῆς ἡμῶν μετριότητος προκαθημένης συνοδικῶς, συνεδριαζόντων αὐτῇ καὶ τῶν καθευρεθέντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων τῶν ἐν ἀγίῳ (πνεύματι ἀδελφῶν) παραστάς ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης κύρ Ἰωάσαφ ἀνήνεγκεν ὅτι μηδὲν ἄξιόν τι πρὸς καθαίρειν ἐγκλημα συνειδῶς ἑαυτῷ, πρὸ πάντων χωρὶς κατηγοροῦ νομίμου καὶ συνόδου προσηκούσης ἀρχιερατικῆς, ἐγκλημάτων τε ἀποδεδειγμένων, καὶ ἀξιοπίστων μαρτύρων ὡς δίκαιον καὶ νόμιμον, ὑπέστη παραλόγως καὶ πόρρω τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου ἔξωσιν παντελῆ τοῦ ἰδίου θρόνου· καὶ γὰρ ἐν τῷ καιρῷ τῆς πρὸς Δύσιν ἐξαρχίας τοῦ Διονυσίου τινὲς παρὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον μυρία ψεύδη καὶ δόλους συβῆραψαντες, ἐπέθηκαν αὐτῷ ταῦτα ὡς ἀποδεδειγμένα ἐγκλήματα· ἅπερ διῆχυρισάμενοι εἶναι ἱκανὰ εἰς τὴν τούτου ἔξωσιν, διὰ δύο ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἢ καὶ τριῶν, καὶ παρὰ γνώμην τῶν ἄλλων, τοῦτον ἀπόντα τοῦ θρόνου καὶ τῆς ἰδίας τιμῆς ἀπώσαντο· καὶ ἅμα τῷ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀνόσιον ἐπηκολούθησε, καὶ μητροπολίτης Λαρίσσης ὁ ἐπίσκοπος Δημητριάδος κύρ Παχώμιος ἀνηγορεύθη ὑπὸ τούτων καὶ μόνων τῶν εἰρημένων ἐπισκόπων, καὶ ψηφισθεὶς καὶ μετατεθεὶς εἰς ταύτην τὴν ἀγιωτάτην μητρόπολιν. Ἄπαντα ἡ ἱερά σύνοδος τῶν ἀρχιερέων ὡς συκοφαντίας πλήρη καὶ ἀσυστάτως προβάντα λογισαμένη, ἐλέους τυχεῖν τὸν εἰρημένον Λαρίσσης κύρ Ἰωάσαφ συνδιεσκέφατο. Διὸ καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν ἐπομένη τοῖς τε θείοις νόμοις καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι τῶν θεοφόρων πατέρων, ἄλλως τε δὲ καὶ ὡς ἔχουσα ἐπ' ἀδείας τὰ παραλόγως τε καὶ κατὰ συναρπαγὴν κριθέντα τε καὶ ἀποφανθέντα κακῶς ἀνακρίνειν καὶ διορθοῦν ἐπὶ τὸ βέλτιστον, γνώμη καὶ τῆς μετ' αὐτῆς ἱεραῆς συνόδου τῶν ἀρχιερέων, διακελεύεται ἐν ἀγίῳ πνεύματι, ἵνα ὁ μὲν προδιαληφθεὶς ἱερώτατος μητροπολίτης Λαρίσσης κύρ Ἰωάσαφ ἔχη τὸ

ἐνεργὸν πάλιν τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ ὡς πρότερον, διακατέχη δὲ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ παρ' οὐδενὸς ἐναντιούμενος, ἐπειδὴ τὰ κατ' αὐτοῦ πάντα λαληθέντα τε καὶπραχθέντα; ἀργὰ καὶ ἀνατετραμμένα ἀνεφάνησαν ἀπὸ φανερῶν πραγμάτων· ὁ δὲ κατὰ συναρπαγὴν, μάλιστα δὲ κατ' ἀπάτην ὀνομασθεὶς Λαρίσσης κύρ Παχώμιος, ἐπανεῖλθη πάλιν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐπισκοπὴν ἀπροκριματίστως καὶ ἀκατακρίτως, καὶ ὡς πρότερον καλῆται ἐπίσκοπος Δημητριάδος, ἀκύρου οὔσης καὶ ἀσυστάτου, ὡς μὴ γεγονυίας λογιζομένης τῆς τοιαύτης μεταθέσεως. Ὅθεν εἰς δῆλωσιν καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ ἡ παρούσα συνοδικὴ δικαιοκρισία καὶ ἀπόφασις.

Ἐν ἔτει ζυή, αὐγούστῳ, ἰνδ. γ'.

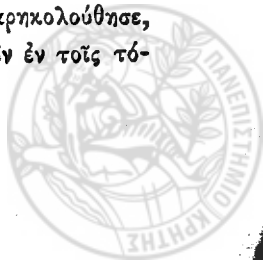
9

Ἴσον ἐξαρχικοῦ γράμματος Ἱερεμίου πατριάρχου.

ζυή. ἰνδικτιῶνος γ'.

Πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς.

† Οἶδατε, ὅτι πᾶσαν ἀνωμαλίαν καὶ ἀκαταστασίαν καὶ σύγχυσις, πάντα τε τὰ βαρύτερα χρέη καὶ βάρη, καὶ τὴν συχὴν καὶ ἀναγκαίαν ἀπαίτησιν, οὐδὲν ἄλλο προεξένησε τῇ ἐκκλησίᾳ, εἰ μὴ ἢ μετὰ τῆς προσθήκης ἐκείνης τοῦ πεσκεσίου ἐπίθασις, καὶ χειροτονία τοῦ κύρ Παχωμίου Πατέστου, ἣν ἐτόλμησαν τότε οἱ συναχθέντες ἀρχιερεῖς, καταφρονήσαντες τῶν κανόνων, καὶ παντὸς ἄλλου τὸ ἑαυτῶν θέλημα προτιμήσαντες· ἐντεῦθεν καὶ γὰρ ἀνοίγει τῆς κακίας θύρα· οἱ τὸν Παχώμιον ἐξῴσαι θελήσαντες, κακῶ τὸ κακὸν νομίσαντες διορθώσασθαι, πάλιν ἐτέραν ἀνάβασιν συνεχώρησαν πεσκεσίου· καὶ πάλιν δαπάναι καὶ πολλὰ χρέη, ἵνα τελεσθῆ τὸ βούλημα αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ τρίτη παρηκολούθησε, καὶ τὸ χρέος ὑψώθη καὶ ἐκορυφώθη, ὥστε μὴ ἀρκεῖν ἐν τοῖς τό-

κοις τὰ παρὰ τῶν χριστιανῶν συναγόμενα. Ταῦτα τοῖνον δρῶσα ἡ μετριότης ἡμῶν, καίπερ πλείστα παρακαλουμένη τὸν θρόνον αὐτῆς ἀναλαβεῖν, πρῶτον μὲν ὠκνεῖ περὶ τὸ πρᾶγμα, πρὸς τοσοῦτον ἀφορῶσα δυσκατόρθωτον βᾶρος, καὶ ὑπεχώρει ὡς ἐφικτόν. Ἐπειδὴ δὲ προφανῶς ἐγνωμεν, ὅτι οἱ πλείστοι τῶν δανειστῶν, πλούσιοι καὶ μεγάλοι, ἀπειπόντες καὶ ἀπογόνοντες τὴν ἀπόληψιν τῶν χρημάτων αὐτῶν, ἔμελλον, μὴ ἀναδεχομένων ἡμῶν, εὐρεῖν ἓνα τινὰ τῶν τυχόντων καὶ ἐξ ἐράνου καταστῆσαι αὐτὸν εἰς τὴν τοιαύτην ἀρχὴν καὶ διοίκησιν, καὶ ἀφανίσαι τὸν σμικρὸν τοῦτον σπινθῆρα τῆς τάξεως ἡμῶν· ἵνα μὴ γέλωτα ὀφλήσωμεν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὑπεξάμεν τῇ δεήσει τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀνεδεξάμεθα οἰκονομησάαι τὰ πράγματα, νεύσει τοῦ βασιλέως, δαπανήσαντες ὅτι πλείστα, ἵνα μὴ προστεθῆ καὶ πάλιν αὐξήσις εἰς τὸ πεσκέσιον· καὶ διὰ τοῦτο πέμπομεν πρὸς ὑμᾶς ἀνθρώπους πιστοὺς τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐξάρχους καθολικοὺς, [τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα] ἄνδρας σπουδαίους καὶ ἐπισταμένους καλῶς τὰ πάθη καὶ τὰς μεγάλας ζημίας, μετὰ καθαρῶ καταστίχου εὐδιακρίτως γενομένου, τελευταίαν ἤδη διόρθωσιν δυναμένου ποιῆσαι τοῖς χρέεσι, καὶ ἀπαλλάξαι ὑμᾶς τε καὶ ἡμᾶς πάσης ἐπιηρείας καὶ ἀπαιτήσεως καὶ ἔπειτα εἰς τὰς νέας δαπάνας ἡμῶν. Δεξάμενοι οὖν αὐτοὺς, ἀγγέλους ἀγαθοὺς ὄντας ἀγαθῶν μηνυμάτων, μὴ πρὸς τὴν δόσιν ἀπίδοιτε, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐλευθερίαν χάρητε καὶ τὴν κατάστασιν, καὶ εἰρήνην, ἣτις ἐγένετο σὺν θεῷ, καὶ ἀποκατέστη ἡ ἐκκλησία, εἰς ἣ ἦν πρότερον· ἀπόδοτε δὲ αὐτοῖς καὶ πάντα τὰ μπακία ὑμῶν ὅσα εἰσὶν, εἴτε ἀπὸ χαρατζίου, εἴτε ἀπὸ ζητίας εὐγνωμόνως καὶ χωρὶς τινος ἀντιλογίας ἢ προφάσεως, φροντίζοντες πάσῃ δυνάμει καὶ ὀλοψύχως μὴδὲν ἐλλεῖψαι ἀπὸ τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ καταστίχῳ, ἵνα μὴ καὶ δεῦτεροι καὶ τρίτοι ἄνθρωποι ἐλεύσωνται ἀπαιτεῖν τὰ ἐλλείποντα, καὶ ὑμᾶς ζημιώσωσιν ὡς καὶ πρότερον· καὶ μὴ τις ἐναντίος φανῆ, ἵνα μὴ τὸ κοινὸν ἀγαθὸν ἐμποδίζων, καὶ ἑαυτὸν ὑποβάλλῃ ζημίᾳ τε καὶ ποιναῖς καὶ ἐξώσει τιμῆς καὶ τοῦ θρόνου, ὡς διεταξάμεθα τοῖς ἐξάρχουσιν ἡμῶν, γνώμη συνοδικῇ· ἐπεὶ πάντες ὑμεῖς γεγόνατε αἴτιοι τοῦ τοσοῦτου ἀφορήτου χρέους, διὰ τὸ δεχθῆναι τοὺς ἐ-

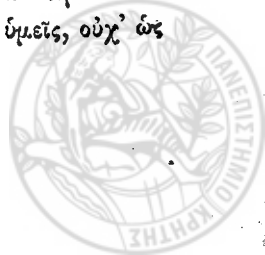

πιβάτας ὡς γνησίους, καὶ τὰς παραλόγους ἀναβάσεις αὐτῶν. Ποιήσατε τοίνυν, ὡς γράφομεν, καὶ μὴ ἄλλως, ἵνα καὶ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις εἶη μεθ' ὑμῶν.

10

Ἴσον γράμματος τοῦ δεσπότου ἡμῶν κύρ Ἰερεμίου πεμφθὲν εἰς τὸν ἐν Ἑνετίας Φιλαδελφείας κύρ Γαβριήλ, καὶ τὸν Κυθήρων τὸν Μαργούσιον, κατ' ἀλλήλων μαχομένους.

† Ἐδει μὲν ὑμᾶς, ὧ ἄνδρες σοφώτατοι, καὶ ἱερώτατοι ἀρχιερεῖς καὶ συλλειτουργοί, ὃ τε Φιλαδελφείας καὶ ὁ Κυθήρων, εἰ καὶ τι ταραχῶδες ἔργον συνέβη, καὶ οὐ μικρὰ ἔρις καὶ φιλονεικία ἀνεφύη μέσον ὑμῶν, ἐξ ἐπηρείας τοῦ μισοκάλου καὶ χαιρεκάκου ἐχθροῦ, τοῦ ἀεὶ τῷ ἡμετέρῳ γένει βασκαίνοντος, μὴ οὕτως ἐπὶ πολὺ τὸ τοιοῦτον χρονίζειν ἕαν, καὶ ταῦτα διδασκομένους τό, μὴ ἐπιδυέτω ὁ ἥλιος ἐπὶ τῷ παροργισμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου· ἀλλ' ἅμα τῷ νοηθῆναι τὸ κακὸν καὶ μικρὸν τι κατασχεθῆναι πάσῃ δυνάμει διωθῆσαι τε καὶ ἀφανισμῷ παραδοῦναι· καὶ γὰρ καλῶς οἴδατε, χαλεπὸν μὲν πάθος σαρκὸς χρόνῳ τὸ πάθος λαβῶν ἐκμοχλεῦσαι, χαλεπώτερον δὲ χρονικῇ παρόδῳ βεβαιωθὲν μίσος ἀποσκευάσασθαι· ἄμφω γὰρ πρὸς ἕξιν τινα μεταστοιχειοῦνται πρᾶγμα μονιμώτερον καὶ ῥαδίως ἥκιστα δυνάμενον μεθαρμόσασθαι· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ καθ' ὑμᾶς, ὡς μὴ ὤφειλεν οὕτω συνέβη, ὥστε καὶ τῆς παρ' ἡμῶν ἀπ' ἐντεῦθεν δεῖσθαι προνοίας τυχεῖν, ἐπεὶ καὶ χρέος ἐπίκειται ἀπαραίτητον τῇ ἡμῶν μετριότητι τὰ ἐκασταχοῦ δεόμενα διορθώσεως εἰς ἐφικτὸν διορθοῦν, καὶ τοι γε ἐνασχολουμένη περὶ πολλὰ βάρη καὶ πάθη, ἀ πᾶσα ἡ ὑψηλὸς οἶδε, καὶ οὐδεὶς ἀνήκοος γέγονε, τούτου χάριν γράφουσα ἡ μετριότης ἡμῶν συμβουλεύει καὶ παραινεί καὶ ὑποτίθεται ὑμῖν, συνάμα τῇ καθευρεθείσῃ ἐνταῦθα ἱερά ὁμηγύρει τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων τῶν ἐν ἀγίῳ (πνεύματι ἀδελφῶν), ἵνα ὑμεῖς, οὐχ' ὡς

οἱ τυχόντες, ἀλλ' ὡς διδάσκαλοι τῶν αὐτῶν χριστιανῶν πληρώματος, ἀφέντες τὰς διαμάχας, καὶ τὰς κατ' ἀλλήλων ἐριδὰς τε καὶ φιλονεικίας ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ, ὡς δίκαιον, δι-
 ἀγητε, διδάσκοντες καὶ τοὺς ἄλλους πάντας ἐν ἀληθείᾳ καὶ δι-
 καιοσύνῃ πολιτεύεσθαι καὶ ἀσκανδαλίστως βιοῦν, εἰς δόξαν θεοῦ
 καὶ καταρτισμὸν καὶ σύστασιν τῆς ἁγίας ἐκκλησίας αὐτοῦ, ὡς
 ποῦ καὶ ὁ ἁγίωτατος καὶ μακάριος Φώτιος ὁ πατριάρχης φησὶν
 ἐν τινι τῶν αὐτοῦ λόγων, ὅτι κρείσσον ἐστὶν ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ
 εἰρήνη τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ἀστασιάστως καὶ ὁμοιοητι-
 κῶς τηρουμένη παρά πάντων μετὰ φόβου θεοῦ καὶ ἀγάπης, ἢ τῆ
 τῆν ἀκρίβειαν διώκειν δοκεῖν, καὶ τὸ καλὸν σχίζειν τὸ σῶμα
 τῆς ἐκκλησίας· ἐν τούτῳ γὰρ φησὶν ὁ Κύριος, γινώσκονται πάν-
 τες ὅτι μαθηταὶ μου ἐστὲ, τῆ ἀκρίβειᾳ πάντας ἐξέχεσθαι ἐὰν
 ἀγαπάτε ἀλλήλους· ὁ γὰρ δι' ἀκρίβειαν κανονικὴν ταραχὰς
 ποιῶν καὶ στάσεις καὶ τὸ σῶμα σχίζων τῆς ἐκκλησίας, ὀρθοδο-
 ξίας τηρουμένης, ὁ τοιοῦτος εἰ καὶ ἀπὸ εὐλαβείας κινεῖσθαι
 δοκεῖ, ἐλέγηεν ἑαυτὸν, εἰ καὶ ἐπαχθῆς λύκος ὢν. Ἴνα οὖν
 τοῦτο ἐφ' ὑμῶν εἰς τὸ ἐξῆς μὴ γένοιτο, εἰρηνεύετε ἐν Χριστῷ ἀ-
 δελφοί, ἀπεχόμενοι τῶν πονηρῶν σκανδάλων, πρότερον δυνάμει
 τῆς ἁγίας τριάδος διαλυσάμενοι, εἴ τι ἄρα ἐκ μικροψυχίας συνέ-
 βη· ὡς ἂν ἡμᾶς μὲν χαρᾶς ἀμυθήτου καὶ εὐφροσύνης πληρώσητε,
 τοῖς δὲ αὐτῶν ὀρθοδόξοις, ὀρώσιν ἡμᾶς ὁμονοοῦντας ἐν Χριστῷ,
 δώσητε ἀνάπνευσιν καὶ κατάπαυσιν τῶν οὐ καλῶν λογισμῶν, ἵνα
 καὶ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις εἴη μεθ' ὑμῶν.

11

Ἴσον γράμματος [δι'] ἐξάρχους πατριαρχικούς.

Ἰερεμίου πατριάρχου, πρὸς ἀρχιερεῖς.

ζυθ'. ἰνδ. γ'.

† Γνωστὸν ἔστω ὑμῖν, ὅτι ἡ μετριότης ἡμῶν σκοπὸν εἶχε σω-

ματικῶς πρὸς ὑμᾶς παραγενέσθαι εἰς θεωρίαν τῶν αὐτόθι τόπων, καὶ εἰς πνευματικὴν ἐπίσκεψιν καὶ διόρθωσιν πολλῶν δεομένων τῆς παρουσίας αὐτῆς· ἐπεὶ χρέος ἔχει ἀπαραίτητον, ὅσον αὐτῇ περιῆν, ἐργάζεσθαι εἰς τὸ τοῦ Χριστοῦ λογικὸν ποίμνιον, οὗ τὴν τοῦ ποιμαίνειν φροντίδα δυνάμει θεοῦ ἀνεδέξατο, καὶ εὐχῆς καὶ εὐλογίας ἀξιῶσαι τοὺς χρήζοντας· ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς ἴστε, τὰ ἡμέτερα ἠλάττωται πάντη, καὶ ἀνωμάλως καὶ ἀκαταστάτως ἔχουσιν ἔτι, ἃ παρ' οὐδενὸς προὔξενήθησαν τῇ ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ, εἰ μὴ ἐκ τῆς ἐπιβάσεως καὶ χειροτονίας τοῦ Παχωμίου Πατέστου, ἢ ἐτόλμησάν τινες τῶν ἀρχιερέων, προτιμήσαντες τὸ ἑαυτῶν θέλημα, μεταμέλειαν τοῦ τοιοῦτου ἐποίησε λογισμοῦ καὶ τῆς χρεώδους ἐμφανείας αὐτῆς· διὰ τοῦτο οὖν καὶ δι' ἄλλα πολλὰ βάρη καὶ χρέη δεόμενα τῆς ἡμετέρας ἐνταῦθα στάσεώς τε καὶ ἀποτίσεως, ἅτινα καὶ ἄκοντες ἀνεδεξάμεθα, ἵνα μὴ ἀφανισθῇ ὁ μικρὸς οὗτος σπινθήρ τῆς τάξεως ἡμῶν, καὶ μὴ γέλωτα ὀφλήσωμεν πᾶσι τοῖς ἐναντίως ἡμῖν διακειμένοις, ἠναγκάσαμεν καὶ μόλις ἐπέισαμεν τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα, ἄνδρας τῶν ἁρμοδίου εἰς τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν, καὶ γινώσκοντας φωτίζειν πάντα ἄνθρωπον τοῖς ψυχωφελείαις αὐτῶν λόγοις, ἀλλὰ καὶ κρίνειν εἰδότας καὶ τελειοῦν πᾶσαν ἀμφισβήτησιν καὶ ὑπόθεσιν ἐκκλησιαστικῶν συμφερόντων. Ἐρχονται οὖν πρὸς ὑμᾶς τὸ ἡμέτερον ἐπιφέροντες πρόσωπον, τοῦ πρώτου μὲν συνάζει τὰ αὐθεντικὰ χαράτζια καὶ μπακία, καὶ εἴτι ἕτερον, δεύτερον δὲ καὶ τὴν πατριαρχικὴν ζητίαν παραλαβεῖν, γινομένην παρὰ τῶν φιλευσεβῶν χριστιανῶν καὶ ἱερέων, ὡς τετύπεται διακριτικῶς τε ἅμα καὶ καλῶς, γνώμη τῆς καθευρεθείσης ἐνταῦθα ἱεραῆς συνόδου τῶν ἀρχιερέων, ἐν τῷ κατατίχῳ, ὃ φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν, ἔχοντες ὑμᾶς ἀπαξάπαντας φροντιστάς ὁμοῦ καὶ συνδρομητάς πάσῃ δυνάμει, τοῦ μηδὲν ἐλλεῖψαι ἀπὸ τῶν γεγραμμένων, ἵνα μὴ δεύτερον καὶ τρίτον δεώμεθα πρὸς ὑμᾶς ἀπαιτήσεως καὶ διαμηνύσεως· καὶ γὰρ ἀπαξ ἐκρίναμεν γενέσθαι τὴν ἀποκοπὴν ταύτην, καὶ μὴ τις ἐναντίος γένηται, ἵνα μὴ τὸ κοινὸν ἀγαθὸν ἐμποδίζων, ἑαυτὸν ὑποβάλλῃ ζημίᾳ τε καὶ ποινῇ καὶ ἐξώσει τῆς τιμῆς καὶ τοῦ θρόνου, ὡς διαταξάμεθα τοῖς ἐξάρχουσιν ἡμῶν, καὶ γὰρ ἃ μὲν ἂν αὐτοὶ δήσωσι, δεδεμένον ἔστω,

ὃ δὲ λύσωσι, λελυμένον, καὶ οὐδ' ἀργία καθυποβάλλωσιν, ἀργοὶ καὶ ἀφωρισμένοι μενέτωσαν, ὡς ἀπειθεῖς καὶ ἀνυπότακτοι. Ἐπιτε ἀποφαινόμεθα, ἵν' ἀξιώσητε αὐτοὺς καὶ συνοδίας τῆς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, καὶ μὴ ἄλλως ποιήσητε παρ' ὅτι, γράφομεν καὶ παρακελευόμεθα, ἵνα καὶ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ εἴη μεθ' ὑμῶν.

42

Ἴσον τοῦ εὐεργετικοῦ τοῦ μεγάλου ρήτορος
κὺρ Γρηγορίου, Ἱερεμίου πατριάρχου.

ζυθ', αὐγούστῳ ἰνδ. δ'.*

† Ἡ μετριότης ἡμῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐκοσμίας φροντί-
ζουσα, καὶ γλιχομένη ἀνδρῶν λογίων συνάθροισμα καθορᾶν ¹, ἐν οἷς εἰς ἔστι καὶ ὁ τιμιώτατος καὶ λογιώτατος μέγας ρήτωρ τῆς καθ' ἡμᾶς μεγάλης ἐκκλησίας κὺρ Γεώργιος, οὐκ ἀνασχετὸν ἔδοξεν αὐτῇ, ὑφεδρίαν ἔχειν τὸ ὄφρικιον αὐτὸ ἐν ταῖς κοιναῖς συνελεύσεσιν, ἱεραῖς καὶ θείαις συνόδοις τῆς καθ' ἡμᾶς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀλλ' ὡς παραδεχθὲν παρὰ τοσοῦτων ² ἐτῶν καὶ τῶ μακρῷ χρόνῳ ἐμπολιτευσάμενον, καὶ ταῖς μεταβάσεσιν ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλον ³, ἕως τοῦ νῦν ἐπικριθὲν καὶ βεβαιωθὲν καλῶς, ὥστε συναριθμίου εἶναι αὐτὸ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς τῆς πρώτης πεντάδος ὄφρικιοις, ἐν τε καθέδραις καὶ ταῖς κοιναῖς συνελεύσεσι τῶν τιμιωτάτων ἀπάντων κληρικῶν, διορίζεται διὰ τῆς παρούσης συνοδικῆς γραφῆς τῆς ἱεραῶ τῶν ἀρχιερέων συνόδου, τοῦ τε τοποτηρητοῦ τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν τοῦ Ἀντιοχείας καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων, τοῦ τιμιωτάτου καὶ λογιωτάτου μεγάλου λογοθέτου τῆς καθ' ἡμᾶς μεγάλης ἐκκλησίας, τοῦ ποθεινοτάτου

* Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Χρυσάνθου ἐν τῶ περι Ὀφρικίων, μετὰ πινων διαφορῶν, τὰς ὁποίας σημειῶ.

1. Χρ. καθορᾶν περὶ αὐτὴν.

2. Χρ. πρὸ τοσοῦτων.

3. Χρ. ταῖς ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλον μεταβάσεσιν.

υιού τῆς ἡμῶν μετριότητος, ἵνα ὁ δηλωθεὶς μέγας ρήτωρ, ὡς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ, ἔχη τὴν στάσιν καὶ καθέδραν μετὰ τὸν μέγαν χαρτοφύλακα, ὡς πρεπόντως καὶ εὐλόγως ἀναχθεὶς εἰς τὸ τοιούτον ὀφφίκιον, καὶ λέγηται καὶ καλῆται παρὰ πάντων, ἱερέων τε καὶ λαϊκῶν, κληρικὸς τῆς πρώτης πεντάδος, καὶ εὐρίσκηται τιμώμενος, ὡς δεῖ, ἐν τῷ θειοτάτῳ καὶ ἱερῷ πατριαρχικῷ βήματι, μηδενὸς τῶν ἀπανταχοῦ κληρικῶν ἱερέων καὶ τῶν λοιπῶν, ἐναντιοῦσθαι τολμῶντος αὐτῷ περὶ τούτου, ἐν βάρει ἀργίας καὶ ἀφορισμοῦ ἀλτῆτος τοῦ ἀπὸ θεοῦ παντοκράτορος. Ὅθεν εἰς δῆλωσιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν συνοδικὸν γράμμα καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ, καὶ δι' αὐτοῦ τοῖς μετ' αὐτὸν ἐσομένοις ¹.

13

Ἴσον γράμματος διὰ τὴν πατριαρχικὴν ζητίαν,
Ἱερεμίου πατριάρχου.

ζυθ'. ἰνδ. γ'.

Πρὸς τὸν λαόν.

† Καλῶς γνωρίζετε πάντες τὰ ὅσα βάρη καὶ χρέη ἐγένοντο εἰς τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ, καὶ πόσαι συγχύσεις, καὶ ταρραχαί, καὶ σκάνδαλα συνέβησαν εἰς πάντας χρόνους τοσούτους, καὶ οὐδὲν ἀγαθὸν ἐγένετο τελείως, διὰ τὴν ἄθεσμον καὶ παράνομον ἐπίβασιν τοῦ κυρ Παχωμίου Πατέστου, καὶ τὰς πολλὰς ἐξόδους τῶν ἄλλων, ἀλλὰ περισσότερα βάρη καὶ χρέη καὶ τόκους ἐπὶ τόκῳ, καὶ σκάνδαλα πολλὰ. Ἐπεὶ δὲ νῦν εὐδοκίᾳ θεοῦ, καὶ τῆς παναχράντου αὐτοῦ μητρὸς, καὶ νεύσει τοῦ πολυχρονίου βασιλέως, παρεγένετο εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡ μετριότης ἡμῶν, καὶ πολλὰ παρακληθεῖσα ὑπὸ πάντων εἰς τὸ ἀναλαβεῖν πάλιν τὸν πατριαρχικὸν αὐτῆς θρόνον, εἰς διόρθωσιν πάντων καὶ σύστασιν τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ, αὐτὴ δὲ ἰδοῦσα τὰ πολλὰ βάρη καὶ χρέη, ἄπερ

1. Χρ. ζυθ', ἰνδικτιῶνος δ' μηνὶ Αὐγούστῳ.

ἔνωθεν εἵπομεν, παραιτήσασθαι ἔμελλε πάντως καὶ ἀπελθεῖν εἰς ἀνάγκυσιν, καὶ περισσότερος χαλασμός καὶ ἀφανισμός ἔμελλεν εἰς πάντας γενέσθαι πάλιν, κατεπίεσθη εἰς τοῦτο, καὶ χεῖρα ἐφίλησε, καὶ τὸν θρόνον αὐτῆς τὸν πατριαρχικὸν ἀνεδέξατο καὶ ἀνέλαβε· καὶ ἐπεὶ χρεία ἐστὶ διορθώσεως πάντων τῶν χρεῶν, καὶ πᾶσαι αἱ κατὰ τόπον ἐπαρχίαι βοηθοῦσι καὶ παρέχουσιν ἡμῖν ἀόκνως καὶ μετὰ χαρᾶς τὴν ἡμετέραν πατριαρχικὴν ζητίαν, τούτου χάριν γνώμη . . . ἵνα καὶ ὑμεῖς εὐγνωμόνως καὶ εὐπειθῶς παρέξητε πρὸς τὸν μητροπολίτην ὑμῶν *δεῖνα* τὴν ἡμετέραν πατριαρχικὴν ζητίαν, ὃ μὲν ἱερεὺς ἀνά ἐν χρυσοῦν, τὸ δὲ καθὲν ὁσπῆτιον ἀνά ἄσπρα ἰσ⁶. ἀπαραιτήτως καὶ χωρὶς τινος ἀντιλογίας ἢ προφάσεως· καὶ γὰρ ὅστις.

14

Τὸ πρὸς τὸν μητροπολίτην Φιλαδελφείας πεμφθὲν παρὰ τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου κύρ Ἱερεμίου ἀργίας γράμμα, ἵνα ἴδῃ τὸ ἀδύνατον τῆς ἐπανόδου καὶ εἰρηνεύσῃ μετὰ τοῦ σοφωτάτου ἐπισκόπου Κυθήρων τοῦ Μαργουνίου.

† Ἱερώτατε καὶ λογιώτατε μητροπολίτα Φιλαδελφείας, ὑπέριτιμε καὶ ἔξαρχε πάσης Λυδίας, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη σου τῇ ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ καὶ ἔλεος ἀπὸ θεοῦ παντοκράτορος· γίνωσκε καλῶς, ὅτι οἱ ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας σου Φιλαδελφείας κληρικοὶ, ἱερεῖς, καὶ ἄρχοντες, εἰ καὶ ἄχρι τοῦ παρόντος σιωπῆν ἤγον, καὶ τὴν τσοαύτην στέρησιν σοῦ τοῦ γνησίου ἀρχιερέως εἶχον καὶ ὑπέμειναν, ἀλλ' οὖν νῦν πάντα φόβον ἀποτιναξάμενοι προσέδραμον εἰς τὴν ἡμῶν μετριότητα, συνοδικῶς προκαθημένην, οἱ μὲν δι' ἀναφορᾶς ἐνουγράφου, οἱ δὲ σωματικῶς, ἀξιοῦντες καὶ ἐκλιπαροῦντες ἐπανελθεῖν σε τὸν γνήσιον αὐτῶν ἀρχιερέα. Ἐπεὶ δὲ ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ καὶ τῆς περὶ αὐτὴν καθευρεθείσης

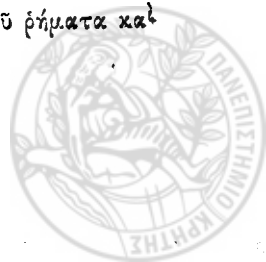

ἀρχιερατικῆς συνόδου, διεσκέψατο καὶ εἶδεν, ὅτι ἐὰν καὶ νῦν τὴν αἴτησιν αὐτῶν ἀπορῥάπιση, ἀμαρτάνει ἀλλοτρίαις ἀμαρτίαις, καὶ ταῦτα, τῶν θείων κανόνων ἐπαναγκαζόντων ἡμᾶς μὲν μὴ παρθεωρεῖν τὰς εὐλόγους αἰτήσεις τῶν πρόσερχομένων χριστιανῶν, σὲ δὲ ἐπανελθεῖν πρὸς τὴν γνησίαν μητρόπολιν· τούτου χάριν γράφουσα ἡ μετριότης ἡμῶν ἀποφαίνεται καὶ ἐν ἀγίῳ πνεύματι παρακελεύεται τῇ σῇ λογιότητι, ἵνα ἐξ ἀποφάσεως ἐντὸς διωρισμένου καιροῦ μηνῶν ἐξ ποιήσης ἐν τῶν δύο τούτων, ἢ ἐπανελάθης ταχέως πρὸς τὴν ἐπαρχίαν σου, ἢ διὰ παραιτήσεως ἀποστῆς τῆς τοιαύτης μητροπόλεως, ὡς ἂν ἕτερος ἐκείσε ἀποκατασταθῇ ποιμὴν εἰς τὸ φροντίζειν τῆς ψυχικῆς σωτηρίας τοῦ ἐκείσε λαοῦ. Γίνωσκε δὲ, ἐὰν περ τούτων τῶν ἀνωτέρω οὐ τελειώσεις, μέλλεις κατὰ κανόνας τῶν ἱερῶν πατέρων ὑποπεσεῖν καθαιρέσει εὐλόγῳ καὶ δικαίῳ· ἵνα οὖν τοῦτο μὴ γένοιτο, ποιήσον, ὡς γράφομεν· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη σοῦ τῇ ἱερότητι.

15

Γράμμα εὐεργετικὸν διὰ τὸ Γηροκομεῖον, πρὸς τὸν παλαιῶν Πατρῶν κῦρ Νεκτάριον, Ἱερεμίου Πατριάρχου.

† Τῆς ἡμῶν μετριότητος συνοδικῶς προκαθημένης, συνεδριάζόντων αὐτῇ καὶ τῶν παρατυχόντων ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, παραστάς ὁ ἱερωτάτος μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν ὑπέρτιμος [καὶ ἔξαρχος πάσης Ἀχαΐας] κῦρ Νεκτάριος, πρῶτον μὲν λόγοις, ὡς εἶχε δυνάμει, ἐδήλωσεν ἡμῖν τοὺς ἐπηρεασμούς καὶ τὰς καθ' ἡμέραν ὀχλήσεις ἅσπερ ὑφίσταται διατρίβων ἐν τῷ κελεῖῳ αὐτοῦ, φοβούμενος καὶ τρέμων ἵνα μὴ καὶ αὐτός τι πάθη τοῖς πρὸ αὐτοῦ παραπλήσιον, καὶ ὅτι ἀδυνάτως ἔχει, χωρὶς μικρᾶς ἐκ τοῦ κελείου τούτου ἀναχωρήσεως, ἄνεσιν εὔρειν τινὰ καὶ ὀλίγην τῶν ἐπερχομένων αὐτῷ θορύβων τε καὶ συγχύσεων, ἔπειτα δὲ καὶ διὰ πραγμάτων ἐναργῶν, αἳ καὶ ἡμᾶς οὐ διέλαθε, καὶ δι' ἄλλων προφανῶν ἀπαδείξεων πιστούμενος τὰ ἑαυτοῦ ῥήματα καὶ

πάντας ἡμᾶς εὐρίσκων μάρτυρας τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων· πρὸς ἐπὶ πᾶσι τούτοις καὶ τοῦτο συνοδικῶς ἐξεβόησεν· ὡς οἱ πρὸς αὐτοῦ μακαρίζεται ἐκεῖνοι μητροπολίται Παλαιῶν Πατρῶν μηδεμιᾶς ἐπικειμένης ἀνάγκης εἰ μὴ τῆς ἀπὸ τῶν ἐνοχλούντων μερικῆς ἀνέσεως καὶ ἐλευθερίας, ὡς ἂν μικρὸν ἀναχωροῦντες ἑαυτοὺς ἀνακτῶνται καὶ φέρειν τὰ ἐπερχόμενα δύνωνται, πόνους πολλοῖς τε καὶ ἀναλώμασιν ἐκ τῶν εἰσοδημάτων δηλονότι τῆς μητροπόλεως τὸ ἔξω τοῦ ἄστεος κείμενον πατριαρχικὸν σταυροπήγιον τὸ Γηροκομεῖον ἐκαλλιέργησαν, καὶ πᾶσαν σπουδὴν καὶ ἐπιμέλειαν περὶ αὐτὸ ἐνδειξάμενοι, χρημάτων ἀφειδήσαντες καὶ δαπάνης οὐ τῆς τυχούσης, καὶ αὐτοῦ σχεδὸν τοῦ κελείου αὐτῶν τοῦτο προὔτιμησαν, κελεῖον αὐτὸ ἴδιον καταστήσαντες καὶ ἐν αὐτῷ τὸ πλείστον οἰκοῦντες, εἰς ὃ νῦν δρᾶται κατέστησαν· οὐ μόνον δ' ἐκεῖνοι, ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτὸς ἐξ ἐκείνων διδασκόμενος τὸ συμφέρον, καὶ ὡς ἴδιον κτῆμα τῆς μητροπόλεως τοῦτο παραλαβὼν, τῆς ἀνακτίσεως τούτου ἐφρόντισε καὶ χρήματα οὐκ ὀλίγα ἐκ τῶν εἰσοδημάτων αὐτοῦ ὅλη ψυχῇ κατηνάλωσε· ταῦτα τοίνυν παρῤῥησίᾳ λαλήσας ἐζήτησε καὶ ἠξίωσε τὴν ἡμῶν μετρίτητα, ἵνα εἰ καὶ σταυροπήγιόν ἐστὶ πατριαρχικὸν τὸ τοιοῦτον μονῦδριον τὸ Γηροκομεῖον, ἀλλ' ἤμωσ διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας, καὶ ὅτι ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς μητροπόλεως ἔσχε τὴν φαινόμενην ἀνάκτισιν καὶ βελτίωσιν, καὶ οὐδεὶς ἄλλος τῶν ἀπάντων εὐρέθη καλλιεργητῆς καὶ φροντιστῆς ἐν αὐτῷ, πλὴν τῶν κατὰ καιροὺς μητροπολιτῶν τῶν τῆς αὐτῆς μητροπόλεως, διὰ τὰ δικαιώματα ταῦτα, τὸ αὐτὸ πατριαρχικὸν μονῦδριον σὺν πᾶσι τοῖς ἐνοῦσιν αὐτῷ, ὑπάρχη ὑπὸ τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ διοίκησιν. Καὶ δὴ συνδιασκεψαμένη ἡ μετρίτης ἡμῶν, ἐπειδὴ γνῶμη τῶν καθευρεθέντων μητροπολιτῶν, συναίνεσει τε τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν τῆς μεγάλης (ἐκκλησίας), δίκαιον ἐκρίθη, καὶ εὐλογον, καὶ κανονικὸν ἵνα μηδεὶς ἄλλος τῶν ἔξωθεν ἐξουσιάζῃ ἐν τῷ πατριαρχικῷ ἐκείνῳ στραυροπηγίῳ, μήτε καθίεζται, εἰμὴ αὐτὸς ὁ νῦν μητροπολίτης καὶ οἱ μετὰ τούτον, ἀποφαίνεται ἐν ἁγίῳ πνεύματι καὶ διορίζεται, ἵνα τὸ αὐτὸ πατριαρχικὸν μονῦδριον τὰ Γηροκομεῖον, ὡς ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς αὐτῆς μητροπόλεως

καλλιεργηθέν τε και αύξηθέν, και πολλῆς ἀπολαύσαν προνοίας ὑπὸ τῶν πάλαι ἀρχιερέων, μένη και εύρίσκηται ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ νῦν τε και ἐσομένου εἰς τὸ ἐξῆς μητροπολίτου τῆς αὐτῆς μητροπόλεως, και αὐτὸς μόνος εύρίσκηται και καθέζηται ἐν αὐτῷ, ὡς και οἱ πρὸ αὐτοῦ, ὡς θέλει τὸ δίκαιον, και ἀνακτιζῆ και καλλιεργῆ αὐτὸ ὡς τῆς μητροπόλεως κτῆμα, και φροντίζῆ τῆς βελτιώσεως αὐτοῦ και τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον αὐξήσεως, σωζομένου μόνου τοῦ μνημοσύνου τοῦ πατριάρχου και τοῦ ἐτησίου τέλους τοῦ ἀνήκοντος τῇ ἡμῶν μετριότητι. Τοιγαροῦν ὀφείλει ὁ διαληφθεὶς ἱερωτάτος (μητροπολίτης), χωρὶς πάσης ἀμφιβολίας ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ τοῦ ἡμετέρου σταυροπηγίου, οὐκέτι ὡς ἀλλοτρίου κτήματος, ἀλλ' ὡς γνησίου τῆς αὐτῆς μητροπόλεως, και διηνεκῶς καθέζεσθαι ἐν αὐτῷ και ἀναπαύεσθαι, και ἔχειν αὐτὸ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἀναφαιρέτως τε και ἀναποσπάστως εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, αὐτὸς δηλαδὴ και οἱ μετ' αὐτόν· και μηδεὶς τῶν νῦν τε και ἐσομένων ἀνθρώπων, ὁποῖου ἂν εἴη τάγματος, τολμῆσαι ἀλλοτριῶσαι τὸ τοιοῦτον μονύδριον ἐκ τῆς ἐξουσίας τῆς μητροπόλεως, και ἕτερον ἀντισταγαγεῖν ἐξουσιαστὴν ἐν αὐτῷ, ἀντὶ τοῦ γνησίου ἀρχιερέως· και γὰρ ὅστις ἂν εἴη ὁ τοῦτο κακῶς ποιῆσαι βουλευθσόμενος ὕστερον, οὗτος ὡς τῆς δικαιοσύνης και ἀληθείας ἐχθρὸς ἀφωρισμένος (εἴη), ἐπειδὴ περ, οὐ μόνον ἐν τῇ παρουσίᾳ μητροπόλει, ἀλλὰ και ἐν ἄλλαις τισὶ μητροπόλεσιν οἱ κατὰ χώρας ἀρχιερεῖς ἀντὶ θρόνου ἔχουσι τὰ ἡμέτερα σταυροπήγια, και ἐν αὐτοῖς καθέζονται ἀκωλύτως και ἀναπαύονται, μὴ ἔχοντες ἀξίαν ἀνάπαυσιν ἐν τοῖς κελείοις αὐτῶν· οὔτοι δὲ εἰσὶν ὁ τε Ναυπάκτου και Ἄρτης, και ὁ Γάνου, σὺν ἄλλοις πολλοῖς· ὅθεν διὰ τε ταῦτα και τὸ εἶναι κτῆμα τῆς μητροπόλεως Παλαιῶν Πατρῶν τὸ αὐτὸ Γηροκομεῖον, ἔστω ὑπὸ τὴν διοίκησιν και ἐξουσίαν τῆς μητροπόλεως, ὡς εἰρήκαμεν. Ἐπὶ γὰρ τοῦτο ἐγένετο τὸ (παρὸν) και ἐπεδόθη τῷ νῦν ἱερωτάτῳ [μητροπολίτῃ κῦρ Νεκταρίῳ], και δι' αὐτοῦ τῇ μητροπόλει ταῦτη και τοῖς ὕστερον προστησομένοις αὐτῆς. Ἐν ἔτει ζυθ', ἀπριλλίῳ, ἰνδ. δ'.

τοῖς ἀνέκαθεν διδομένοις εἰσοδήμασιν αὐτῶν, ὡς ἂν καὶ ὁ νῦν ἐπίσκοπος καὶ ὁ μετ' αὐτὸν ποιμαίνων καὶ διιθύνων πνευματικῶς τὴν ἀγιωτάτην ἐπαρχίαν ταύτην, ὡς γνήσιος ἀρχιερεὺς, ἀναγνώστας σφραγίζῃ καὶ . . . λαμβάνῃ δὲ ἀπαρενοχλήτως τὰ ἐκεῖθεν ἅπαντα γινόμενα εἰσοδήματα τὰ ἀπὸ τε καὶ . . . ὀφειλόντων μέντοι καὶ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἱερωμένων, λαϊκῶν, μὴ ἐναντιοῦσθαι αὐτῷ, ἀλλὰ τελεῖν εἰρηνικῶς καὶ πρὸς αὐτὸν πᾶν ὅπερ συνήθως ἐτάχθη δίδοσθαι. Ἐπεὶ ὅστις ἐναντίος. . . Ὄθεν [ἐγένετο τὸ πρὸν καὶ ἐδόθη] αὐτῷ, καὶ δι' αὐτοῦ τῇ ἐπισκοπῇ, ζυθ'.

17

Ἡ καθαίρεσις τοῦ ἐπισκόπου Κερνίτζης,
τοῦ λεγομένου Παχυϊωάννου.

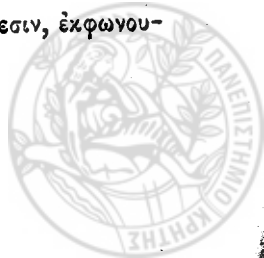
† Φανερόν ἐστι πᾶσι τοῖς εὖ εἰδόσι καὶ ὁμολογούμενον, ὅτι καὶ πᾶς ὁ καταφρονητικῶς παραβαίνων καὶ ἀθετῶν συνοδικὰς διαγνώσεις καὶ ἀποφάσεις, ὑπεύθυνός ἐστι τῷ θεῷ, καὶ ταῖς κατὰ τῶν τοιούτων συνοδικαῖς εὐθύναις, ἀσυγγνώστως ὡς παραβάτης καὶ ἀπειθῆς παιδευόμενος. Ἐπεὶ τοίνυν καὶ πρὸ καιροῦ ὑπερτελοῦς ἐναυθὰ συνόδου γενομένης συνοδικῆς, ἀναγκαιότερον παντὸς ἄλλου ἐκρίθη καὶ συμφερώτερον, γενέσθαι διόρθωσίν τινα καὶ ἐλευθερίαν τῶν ἐπισυμβάντων τῇ ἐκκλησίᾳ χρεῶν καὶ τῶν βαρυτάτων τόκων· τὸ δὲ τοιοῦτον οὐκ ἄλλοτρόπως παραλαβεῖν ἠδύνατο, εἰ μὴ κατάστιχον γένηται συνοδικόν, καὶ ἕκαστος τῶν ἀρχιερέων βοηθήσῃ χωρὶς ἀναβολῆς καὶ προφάσεως· καὶ τούτου τότε ἀποφανθέντος, διὰ γραμμάτων συνοδικῶν οἱ πάντες ἐμνήθησαν, ἀργίᾳ καὶ ἐξώσει θρόνου ἐπαπειλούμενοι· καὶ σχεδὸν οἱ μὲν πάντες συνήνεσαν, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐβοήθησαν τῇ ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ, μόνος, δ' ὡς ἐφάνη, ὁ Κερνίτζης ἐπίσκοπος Ἀρσένιος κατεφρόνησε πάντων, καὶ συνωμοσίαν πεποιηκῶς μετὰ καὶ ἄλλων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἀρχιερέων τοῦ μὴ δοῦναι τὴν πατριαρχικὴν ζητίαν, τοὺς ἡμετέρους ἐξάρχους ἀπράκτους ἀπέ-

18

Τοῦ Σερβίων.

† Ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν ἐφειμένον ἐστὶ παντὶ τῷ βουλομένῳ ἀνατρέχειν εἰς τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ καὶ ἐκκαλεῖσθαι, καὶ ἐπ' ἀδείας ἔχειν λέγειν περὶ ὧν ἕκαστος βούλεται, ἐφθασε δὲ καὶ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Σερβίων κύρ Ἰωάσαφ, καὶ θύραν δικαστηρίου ἀνεωγμένην εὐρῶν εἰσήει καὶ αὐτὸς εἰς μέσον μετὰ τῶν ἄλλων, οἷς ἀπουσία τῆς ἡμῶν μετριότητος πλείστα δεινὰ προξένησε, καὶ πάνθ' ὅσα ὑπέστη διηγησάμενος, δύο προέτεινεν ἀδικήματα· ὧν τὸ μὲν, ὅτι ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, ἀπεχθῶς πρὸς αὐτὸν διακείμενος, πρὸ κρίσεως καταδίκην ἐξήνεγκε κατ' αὐτοῦ πεισθεὶς ἀπλοῖς ῥήμασι γυναικὸς τινος μοναχῆς, Χριστοδούλης λεγομένης, ἥτις ὄπισθεν τούτου διήγειρε κατηγορίαν καὶ συκοφαντίαν, ὡς συνεφθάρη αὐτῷ καὶ ἐτεκνοποίησε, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἀπεξένωσεν αὐτὸν τῆς ἐπισκοπῆς ἤδη χρόνους τρεῖς, μηδενὸς ὄντος τοῦ κατηγοροῦντος ἢ ἀποδείξει τοῦτο ἐμμαρτύρως ἐπαγγελλομένου· ἕτερον δὲ, ὅτι ὁ πρῶην Ἀχριδῶν Ἰωακείμ, ὡσπερ τινος ἐδραιώματος τῆς τούτου παραλόγου παιδείας καὶ ἐξορίας τοῦ τόπου δραξάμενος, ἀφῆρπασεν ἀμετόχως τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ, καὶ ὡς γνήσιος ἐλογίσθη ἃ πάντα οὐκ ἔδει τὸν εἰρημένον μητροπολίτην ἐθέλειν ὄρᾶν, ὡς καὶ τῆς ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας τὸν ἐπίσκοπον γυμνῶσαι, καὶ τῆς ἐπαρχίας οὕτως ἀδίκως καὶ ἀνεξετάστως ἐξῶσαι. Τούτου χάριν ἢ μετριότης ἡμῶν, ἐπεὶ τοπικὴν ἠτήσατο ἐξέτασιν γενέσθαι, δεῖν ἔκριεν ἀρχιερατικὴν σύνοδον συγκροτηθῆναι ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ, τὸν 16. ἀριθμὸν ἀναπληροῦσαν· καὶ δὴ γράφουσα παρακελεύεται διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν γράμματος, ἵνα οἱ συναχθησόμενοι ἐκεῖσε ἀρχιερεῖς, εἰ πρότερον φανεῖται κατήγορός τις δεκτὸς ἐπαγγελλόμενος ἀποδείξει τὰ λαληθέντα κατὰ τοῦ ἐπισκόπου, καὶ ὑπογράψῃ παθεῖν τῇ ταῦτοπαθείᾳ, τότε ὁμοῦ πάντες κατὰ νόμους θεωρήσωσι καὶ ἐξετάσωσι τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν, ἐκφωνου-

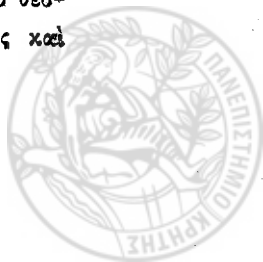

μένου και ἀφορισμοῦ ἀλύτου, τοῦ μὴ λαληθῆναι καὶ μαρτυρηθῆναι τι κατὰ πάθος, ἢ δι' αἰσχροκέρδειαν ἴσως τινά. Εἴθ' οὕτως, εἰ μὲν ὁ τὰ πάντα φανερῶν τὰ ἄδηλα χρόνος φανερώσει, καὶ ὑπεύθυνον τοῦτον ἐργάσεται, τότε δὴ καὶ ἡ κατὰ νόμους ἐπαχθήτω αὐτῷ δικαία ποινὴ καὶ ἀπόφασις· εἰ δέ γε οὗτος ὁ ἐπίσκοπος ἀνεύθυνος καὶ ἀμέτοχος ἀναφανείη ἐκ πάντων, αὐτὸς μὲν συγκεχωρημένος ἔστω, διιθύνων τὸν θρόνον αὐτοῦ, εὐλογῶν τε καὶ ἀγιάζων ὡς πρότερον τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἅπαντας, οἱ δὲ κατ' αὐτοῦ μάτην λυττήσαντες παιδευθήτωσαν ὡς δίκαιον. Οὕτω γενέσθω.

19

Διὰ τὴν τοῦ Σουμελᾶ μονήν, πρὸς τὸν Τραπεζοῦντος.

† Καὶ πᾶσι μὲν τοῖς προσερχομένοις δεῖ τὴν ἡμῶν μετριότητα συνοδικῶς προκαθημένην καὶ ὑπέχειν τὰ ὅσα κατὰ τὸ δυνατὸν, καὶ πρὸς τὰς τούτων αἰτήσεις, εὐλόγους οὕσας, κάμπτεσθαι, οὐχ ἥκιστα δὲ τοῖς τὸν ἀρχιερατικὸν πληροῦσι κατάλογον, καὶ τούτων μάλιστα ὅσοι τὸ ἀλγοῦν τῆς στερήσεως τῆς ἰδίας τιμῆς ἔχουσιν· ὧν εἰς ἐστὶ καὶ ὁ ἱερώτατος Τραπεζοῦντος κὺρ Θεοφάνης, ὁ ἐν [ἀγίῳ πνεύματι ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος]· καὶ γὰρ οὗτος παραστὰς ἐπὶ συνόδῳ ἀνήνεγκε τῇ ἡμῶν μετριότητι, ὅτι ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἐνορίᾳ καὶ ἐπαρχίᾳ εὐρίσκεται τι σεβάσιμον καὶ βασιλικὸν μοναστήριον Σουμελᾶ λεγόμενον, οὐ μόνον θεοῦ χάριτι ὡς τῆς σήμερον συντηρούμενον καὶ φυλαττόμενον ταῖς τε δαφιλεστάταις βασιλικαῖς δωρεαῖς καὶ εὐεργεσίαις, δι' ὧν οἱ ἐκεῖσε ἐνασκούμενοι τὸ ἀνευδὲς ἔχοντες τὸν ἀγῶνα τῶν καλῶν ἀγωνίζονται, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς ἐν ἀρετῇ διαλαμψάντων τοπικῶν ἀρχιερέων ἐπισκεπτόμενόν τε καὶ ἐπιμελούμενον· καὶ γὰρ οὗτοι ἔσθ' ὅτε, καιροῦ καλοῦντος, οὐχ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, τὴν εἰς τὸ θεῖον μοναστήριον τοῦτο εἶχον τὴν εἴσοδον, ἀλλὰ ἔργον μόνον ἦν αὐτοῖς τὸ θεοφιλῶς εἰσερχομένοις ἐπιστηρίζειν μὲν τοὺς ἐνασκομένους καὶ

πρὸς σύστασιν ὄντας τοῦ μοναστηρίου, διευθετεῖν δὲ καὶ διορθοῦν τοὺς πρὸς σκάνδαλόν τι διακειμένους μοναχοὺς λόγοις παντοίοις διδακτικοῖς τε ἅμα καὶ ἐλεγκτικοῖς, ὡς ἔχοντες διηνεκῶς τὸ τούτων καὶ μόνον μνημόσυνον· εἰ καὶ τινες τῷ πάθει τῆς φιλαυτίας καὶ αὐτονομίας ἐαλωκότες, καὶ ἀκεφάλως ζῆν βουλόμενοι, σπουδάσαντες τοῦτο παρανεπόδισαν, καὶ τὸ ἀγαθὸν διεκώλυσαν· ὅπερ ὁ παρὼν οὗτος ἀρχιερεὺς ὡς ἀτιμίαν τὸ πρᾶγμα ἠγησάμενος ἐζήτησε τὰ ἀρχαῖα τῇ μητροπόλει φυλάττεσθαι, καὶ ἐπικουρίαν καὶ ἀντίληψιν παρὰ τῆς συνόδου ἠτήσατο· ἡ δὲ μετριότης ἡμῶν τὴν αἴτησιν αὐτοῦ εὐλογον οὔσαν θεασαμένη, γνώμη τῶν παρακελεύεται καὶ διὰ τοῦ παρόντος ἀποφαινεται ἵνα ὁ προῤῥηθεὶς ἱερώτατος [μητροπολίτης] ἔχῃ ἐπ' ἀδείας εἰσέρχασθαι εἰς τὸ εἰρημένον τοῦ Σουμελᾶ μοναστήριον χάριν προσκυνήσεως, ὡς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ, ἐκτελεῖ καὶ τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης πάντα, ποιεῖν τε χειροτονίας, εἰ δεήσει, ἐκεῖσε, καὶ τ' ἄλλα πάντα θεωρεῖν καὶ ἐξετάζειν τὰ πρὸς σύστασιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ εἴ τι ἂν εἴη ἀδιόρθωτον, ὑπερβαῖνον τὴν τῶν ἐκεῖσε μοναχῶν δύναμιν, καὶ τοῦτο ἐπιμελῶς ἐπισκέπτεσθαι καὶ διορθοῦν, ὡς ἐφικτὸν, μηδενὸς ἐναντιουμένου τοῖς ἐπωφελέσι τούτου ἔργοις τε καὶ διδάγμασι· καὶ γὰρ ὅστις τῶν σκανδαλοποιῶν καὶ ἀτάκτων μοναχῶν εἰς ἀνατροπὴν χωρήσει ὧν προεγράψαμεν, ἀφορισθήσεται ἀσυγγνώστως καὶ τῆς μονῆς ἐξωσθήσεται, ἀκύρου ὄντος καὶ τῷ νεωστὶ ἐπιδοθέντος αὐτοῖς γράμματος.

20

Ἴσον διὰ τὴν τῆς Χίου μητρόπολιν.

† Παῦλος ὁ τῶν ἐθνῶν ἀπόστολος, τὸ τοῦ κυρίου στόμα, καὶ ὄντως σκευὸς τῆς ἐκλογῆς, Θεσσαλονικεῦσιν ἐπιστέλλων ταύτην ποιεῖται τὴν ἀρχὴν· ἀδελφοὶ πάντες χαίρετε· ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε· ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε· κατὰ τοῦτον οὖν τὸν θεῖον Παῦλον, καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν, τὴν ὁμοίαν ποιεῖται ἀρχὴν τοῦ

λόγου, αἰεὶ μὲν εὐχαριστεῖν λέγουσα τῷ Θεῷ, τῶν τῆς θείας αὐ-
του πρὸς ἡμᾶς μεγαλοδωρίας καὶ εὐεργεσίας ἕνεκα· μάλιστα δὲ
ἐν τῷ παρόντι καιρῷ χάριτας ὁμολογεῖν οὐ παύεται αὐτῷ, τὰ
πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομοῦντι, ἐπὶ τῇ ἀθροίσει τῆς ἱεραῆς
ταύτης τῶν ἀρχιερέων συνόδου· αὕτη καὶ γὰρ θεόθεν συναθροί-
σθεισα, πολλὰ καὶ μεγάλα τῇ αὐτῆς συμβουλῇ καὶ γνώμῃ, καὶ
πρὸ πάντων θεοῦ συναιρουμένου, συνεπέρανε πρὸς τὸ συμφέρον
πάντως τῇ χριστιανικῇ καταστάσει καὶ πολιτείᾳ· ἀλλ' ἐπειδὴ
πρὸς ταῖς ἄλλαις μεγάλαις ἐκκλησιαστικαῖς ὑποθέσεσιν, οὐ πρὸ
πολλῶν ἡμερῶν, συνοδικῶς παρόντων ἀγιωτάτου πατριάρχου
Ἀλεξανδρείας κύρ Μελετίου, καὶ μητροπολιτῶν, ἐλαλήθη
καὶ τοῦτο εἰς μέσον, ὅτι πᾶσαι μὲν αἱ κατὰ τόπον ἐπαρχίαι, ὡς
δίκαιον, ἐκκλησίας ἔχουσι, μητροπόλεις καθολικὰς ὀνομαζομέ-
νας, ὥστε καθέζεσθαι ἐν αὐταῖς τοὺς κατὰ καιροὺς ἱερωτάτους
ἀρχιερεῖς, περὶ αὐτοὺς ἔχοντας ἱερομονάχους καὶ μοναχοὺς, ἐφη-
μέριόν τε καὶ θυρωρὸν, καὶ ὑπηρετήν, ὡς ἂν ἐκ τούτου αὐξάνη-
ται καὶ ἐπὶ πλείω ἐκτείνηται ἢ κατὰ τὴν πίστιν εὐλάβεια καὶ
τιμὴ ἢ προσήκουσα, καὶ πᾶς τις τῶν χριστιανῶν προσερχόμενος
καὶ καταφεύγων λαμβάνη νομίμως καὶ κανονικῶς τὸ δίκαιον
αὐτοῦ· μόνη δ' ὡς φαίνεται, ἡ ἀγιωτάτη μητρόπολις Χίου, νῆσος
οὕσα καὶ αὐτῇ τῶν περιφανῶν καὶ ἀξίων, καὶ ἄνδρας σοφοὺς καὶ
ἱκανοὺς λόγου κεκτημένη, οὐκ οἶδ' ὅπως τοῦ τοιούτου καλοῦ τε
κάγαθοῦ ἐστέρηται, καὶ ὁ κατὰ καιροὺς ταύτης ἀρχιερεὺς ἔνθεν
κάκειθεν ὡς ὁ τυχῶν περινοστῶν εὐρίσκεται, μὴ ἔχων ὅλως τό-
πον κατοικίας καὶ ἀναπαύσεως· ἐκρίθη καὶ ὑπὸ πάντων συνοδι-
κῶς, καὶ πρὸς τοὺς ἐκεῖσε πάντας ἱερωμένους τε καὶ κληρικοὺς
γράμματα ἐπέμφθη συνοδικὰ καὶ ἐνυπόγραφα τῆς ἡμῶν μετριό-
τητος καὶ τῆς συνόδου, ὅπως οἱ πάντες χωρὶς λόγου τινὸς καὶ
ἀντιλογίας, σύνοδον συγκροτήσαντες ἐκλέξωσιν ἐν φόβῳ θεοῦ μίαν
τῶν ἀξίων ἐκκλησιῶν τῶν ἐκεῖσε, ἱκανὴν εὐρίσκεσθαι καὶ οἰκεῖν
ἐν αὐτῇ τὸν πρὸ ὀλίγου καλῶς χειροτονηθέντα παρ' ἡμῶν ἱερω-
τατον Χίου Συμεῶν· καὶ αὐτοὶ εὐθύς, ὡς ἄνδρες ὑπήκοοι
καὶ εὐπειθεῖς, σύνοδον, ὡς εἶπομεν, συγκροτήσαντες, ἐξελέξαντο
τὴν πασῶν κρείττονα καὶ ἀρμοδίαν ἐκκλησίαν τὴν ἐπ' ὀνόματι

τιμωμένην τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου τῶν Πετροκοκκίνων, καὶ μητρόπολιν Χίου ὠνόμασαν, καὶ δι' ἀναφορᾶς πιστωτικῆς καὶ ἐνοπογράφου ἤξιώσαν, γράμματι συνοδικῶ ἡμετέρῳ ἐπιθεβαιῶσαι καὶ ἐπικυρῶσαι τὴν αὐτὴν θείαν ἐκκλησίαν εἶναι καὶ λέγεσθαι τὴν τῆς Χίου ἁγιωτάτην μητρόπολιν καθολικὴν, εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Τούτου χάριν γράφουσα, γνώμη Ἀλεξανδρείας, ἔχοντος τοῦ Ἱεροσολύμων καὶ Ἀντιοχείας, συνεδριαζόντων περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων ἀρχιερέων, ἀποφαίνεται, ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἐξῆς χρόνον ὁ τοιοῦτος θεῖος τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τῶν Πετροκοκκίνων εἴη καὶ ὀνομάζεται ἁγιωτάτη μητρόπολις Χίου, ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ οἰκοῦντα τὸν ταύτης θεῖον προστάτην καὶ πνευματικὸν κύρ Συμεῶν ὅστις τοῦντεῦθεν, ὡς χρέος ἔχων ἀπαραίτητον καὶ ὡς ποιμὴν ταύτης, ὀφείλει διηνεκῶς φροντίζειν τὴν ταύτης ἅπασαν οἰκονομίαν καὶ διοικήσιν καὶ τὴν πρὸς τὰ κρείττονα αὐξήσιν· δηλονότι ἐν τῇ περιοχῇ ταύτης κελεῖα ἱκανὰ ἀνεγείραι εἰς ἀνάπαυσιν ἰδίαν, καὶ τῶν κατὰ καιροὺς ἡμετέρων πατριαρχικῶν ἐξάρχων, καὶ ἐφημέριον ἀποκαταστήσαι καὶ θυρωρὸν ἀκατάγνωστον, καὶ πᾶσαν ἄλλην ἐκκλησιαστικὴν ἀξίαν καὶ ἀρμοδίαν βελτίωσιν, ὅπως τὸ ἀγαθὸν καὶ ἡ κατὰ θεὸν διαγωγὴ ἐπὶ πᾶσιν αὐξάνηται καὶ πολιτεύηται· ὀφείλουσι δὲ καὶ οἱ ἐκείσε πάντες ἐντιμότετοι κληρικοὶ, ἱερεῖς, ἱερομόναχοι, μοναχοὶ καὶ πᾶς τις ἄλλος εὐσεβὴς καὶ φιλόχριστος, ἀπάρτι οὐ μόνον περὶ αὐτῆς συντρέχειν καὶ συμβοηθεῖν τῷ ἀρχιερεῖ, ὅση δύναμις, ἀλλ' ὡς εἴθισται, ἀπαραιτήτως ἀπέρχεσθαι κατὰ Κυριακὴν ἐκείσε καὶ ἄλλην ἡμέραν ἐπίσημον, ἐν τε ἐσπερινῷ, ὄρθρῳ, καὶ λειτουργίᾳ, προσπορευόμενοι τοῦ ἀρχιερέως εἰς τιμὴν καὶ δόξαν θεοῦ· ἡ γὰρ πρὸς τὸν ἀρχιερέα τιμὴ καὶ εὐλάβεια εἰς θεὸν διαβαίνει, ὡς γέγραπται. Μηδεὶς οὖν ἐναντίος φανῆ κατὰ τι ὀψέποτε, ἢ ἀπειθὴς, πειρώμενος ἀνατρέψαι τὸ τοιοῦτον θεάρεστον ἔργον καὶ ἐπωφελές, καὶ σκάνδαλα προξενῆσαι, ἢ ζημίαν τῷ ἀρχιερεῖ ὁ γὰρ τοιοῦτος κληρικὸς ὢν τοῦ ὀφφικίου . . . ἱερωμένος δὲ ἀργός· λαϊκὸς δὲ . . .

21

Τοῦ Ναυπάκτου,
διὰ τοὺς ἱερομονάχους καὶ τὰς μοναχάς.

† Τῆς ἡμῶν μετριότητος συνοδικῶς προκαθημένης, συνεδριαζόντων αὐτῇ τοῦ τε Ἀλεξανδρείας Μελετίου, καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Σωφρονίου, καὶ μητροπολιτῶν, καὶ ἐπισκόπων, καὶ κληρικῶν, πρὸς ταῖς ἄλλαις ἐκκλησιαστικαῖς καὶ κοιναῖς ὑποθέσεσιν ἤχθη εἰς μέσον καὶ ἀναφορὰ πεμφθεῖσα παρὰ τῶν τῆς Ἄρτης κληρικῶν ἐνυπόγραφος, ἥτις ἀριθῆλως καὶ καθαρῶς διηγουμένη τάδε ἐφαίνετο· ὅτι οἱ ἐν τοῖς θείοις καὶ σεβασμίοις πατριαρχικοῖς σταυροπηγίοις καὶ τοῖς λοιποῖς μοναστηρίοις ἱερομόναχοί τε καὶ μοναχοὶ εἰσερχόμενοι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Ἄρτης, καὶ περινοστοῦντες ἐν αὐτῇ καθ' ἐκάστην αὐθαδῶς καὶ ἀδεῶς ἐσθίουσι καὶ πίνουσι μετὰ γυναικῶν καὶ παιδίων, καὶ πολλάκις εὐρίσκονται συμφθειρόμενοι καὶ αἰσχροῦς μιγνύμενοι, οὐ μόνον μετὰ κοσμικῶν γυναικῶν ἀλλὰ καὶ μετὰ μοναζουσῶν· καὶ ὅτι πολλαὶ γυναῖκες κοσμικαὶ καὶ μονάζουσαι εἰσερχόμεναι ἐν τοῖς ἀνδράσοις μοναστηρίοις εὐρίσκονται κοιμώμεναι ἐκεῖσε νύκτας πολλὰς, μῆτε θεὸν φοβούμεναι, μῆτε ἀνθρώπους εὐλαβούμεναι· ἀλλὰ καὶ πολλάκις τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Ναυπάκτου τὸ τοιοῦτον αἰσχρὸν κωλύσαι βουληθέντος, πολλοὶ τῶν ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν ἐκείνων καὶ ἄλλων προσώπων, κατέδωκαν αὐτόν τε καὶ τὸν δσιώτατον κύρ Νήφωνα καὶ ἔξαρχον, εἰς τε τὸν καθδῆν τοῦ τόπου, εἰς τὸν ἐμίνην, καὶ εἰς τὸν μουφετῆν, καὶ μεγάλως ἐζημίωσαν αὐτοὺς, θέλοντες αἰεὶ ποιεῖν τὰ μὴ ἀνήκοντα καὶ προσήκοντα τοῖς μοναχοῖς, καταφρονούντες τῶν θείων νόμων τε καὶ κανόνων, πρόσκομμα, καὶ ζημίαν, καὶ ψυχικὴν βλάβην προξενούντες τοῖς ἀπλουστέροις, τοῖς τε ἱερωμένοις καὶ κληρικοῖς. Ἐπεὶ οὖν οὕτως ἔχοντος τοῦ ἀληθοῦς, ἡ μετριότης ἡμῶν χρέος ὀφειλόμενον ἔχουσα τὰ μὲν ψυχοβλαβῆ πάντα ὡς οἶόν τε ἀποσκορακίζειν, καὶ τοὺς ταῦτα ἐργαζομένους προσηκούσῃ παιδείᾳ καθυποβάλλειν,

τοὺς δ' ἐναρέτους ἀνδρας καὶ σώφρονας τιμᾶν καὶ ἀγαπᾶν, ὡς εὐλογον, γράφουσα συνοδικῶς ἀποφαίνεται κατὰ τὸν κανόνα τῆς ΣΤ'. συνόδου· οὐκ εἰσελεύσεται, φησὶν, οὔτε γυνὴ παντάπασιν εἰς ἀνδρῶν μοναστήριον, οὔτε ἀνὴρ εἰς γυναικειὸν· ἀλλ' οὐδὲ πολ-
 λὰς εἶναι τὰς εἰς τὸ μοναστήριον εἰσόδους, ἀλλὰ μίαν ἢ δύο τυ-
 χόν, ἐφιστᾶναι τῇ πύλῃ ἀνδρας γεγηρακότας καὶ σώφρονας, οἵπερ οὔτε τοῖς μοναχοῖς συγχωρήσουσιν ἐκφοιτᾶν τῷ μοναστη-
 ρίῳ χωρὶς γνώμης τοῦ ἡγουμένου, οὔτε τοῖς ἐξωθεν ἀδεῶς γί-
 νεσθαι κατὰ τὰ μοναστήρια νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν· καὶ
 μήτε μοναχοὶ, μήτε μονάστρια κατὰ τὰς πόλεις περιερχέσθωσαν,
 καὶ εἴ τις τῶν μοναχῶν τὸ μοναστήριον καταλιπὼν εἰς κοσμι-
 κὸν μετέλθοι βίον, οὗτος τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀξίας γυμνωθεὶς
 πρὸς τοῦ ἐγχωρίου ἐπισκόπου καὶ παιδευόμενος εἰς τὸ μονα-
 στήριον ἄκων ἐμβαλλέσθω· καὶ διὰ τοῦ παρόντος ἐντέλλεται
 ἀποφασιστικοῦ γράμματος, ἵνα ὅστις τῶν ἱερομονάχων ἢ τῶν
 μοναχῶν καταλιμπάνων τὴν ἰδίαν αὐτοῦ μονὴν, ἐν ἣ ὑπετάγη
 ζῆν, εἰσέρχεται πάλιν εἰς τὸν κόσμον τὰ ἄσεμνα καὶ ἄθεσμα ἐρ-
 γαζόμενος, καὶ πρόσκομμα καὶ ἀπώλειαν προξενεῖ τοῖς χριστια-
 νοῖς, ὁ τοιοῦτος, εἰ μὲν ἱερομόναχος ἀργός, καὶ ὁ δεχόμενος αὐτὸν
 εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἀνὴρ ἢ γυνή, καὶ ὁ ἔχων καὶ τιμῶν αὐτὸν
 ὡς ἱερομόναχον, ἀφωρισμένος, εἰ δὲ μοναχός, ἀφωρισμένος, ἕως
 οὗ εἰς τὴν μονὴν ἀπέλθῃ, ἐν ἣ ἐτάχθη· ἀλλὰ καὶ ὅποια γυνή,
 μοναχὴ ἢ καὶ κοσμικὴ, εἰσέλθῃ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ μοναστήρια
 καὶ κοιμηθῇ ἐκεῖ νύκτα, ἀφωρισμένη· ἔχοντος ἄδειαν τοῦ Ναυπά-
 κτου παραδοῦναι αὐτοὺς τοῖς ἐξῶ, ὡς ἂν τιμωρηθῶσι καὶ . . . ἱκα-
 νὴν δῶσιν· ἀλλὰ καὶ οἱ σκάνδαλόν τι προξενῆσαι ἐβελήσοντες τῷ
 ἀρχιερεῖ, ἢ ἄλλοι συνκινοῦντες τοῖς τούτοις, ἀφωρισμένοι.

22

Τοῦ πρώην Παλαιῶν Πατρῶν κὺρ Νεκταρίου ἀθώωσις.
 Ἱερεμίου Πατριάρχου.

† Τῆς ἡμῶν μετριότητος (συνοδικῶς προκαθημένης, συνεδρι-

αὐτῷ καθολικός. Ταῦτα τοίνυν τοῦ γράμματος λέγοντος, ἐζητήθη καὶ ἐξητάσθη, εἴ γε δικαία τε καὶ κανονικὴ ἔστιν ἡ καθαιρέσις αὕτη τοῦ ἐπισκοπεύσαντος Ζεμενῶν, καὶ εἰ χρῆ ἀυτὴν προσηκόντως καλεῖσθαι καθαιρέσιν, καὶ βλάπτειν τὸν αὐτὸν Ζεμενῶν, καὶ ταῦτα γεγονυῖαν χωρὶς τῶν κατὰ κανόνας παρατηρήσεων, ἃς δῆτα πάσας ἀναγκαίως τηρεῖσθαι ὀφείλουσιν ἐπὶ καθαιρέσει ἀρχιερέων. Ἐνθεν τοι διασκεψάμενοι συνοδικῶς ἀποφαινόμεθα γνώμῃ κοινῇ καὶ δηλοποιούμεν, ὅτι κακῶς τε καὶ παρὰ τοὺς θείους κανόνας καθηρημένος ὠνομάσθη ὁ δηλωθεὶς κὺρ Νεκτάριος ἔτι ὢν ἐν τῇ ἐπισκοπικῇ ἀξίᾳ τῶν Ζεμενῶν, καὶ διὰ τοῦτο ὀφείλει ἔχειν ἀκωλύτως τὰ ἐνεργὸν τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ ἀναφαίρεταν καὶ ἀναπόσπαστον, ὡς μηδεμίαν μέμψιν ἐπιφερόμενος ἐκ τῶν ἀναποδείκτων καὶ ἀσυστάτων λόγων τοῦ νῦν Κορίνθου Νεοφύτου, τῶν ἐν τῷ γράμματι ἐμφερομένων τοῦ εἰρημέτου πατριάρχου κὺρ Θεολήπτου, καὶ εἶναι παντελεύθερον ἀπὸ τῆς παραλόγου καθαιρέσεως ταύτης· οὔτε γὰρ παρὼν ἦν, οὔδὲ εἰς ἀπόκρισιν καὶ ἀπολογίαν ἐκλήθη· καὶ ἔτι ἀπὸ τῶν γραμμάτων ὧν ἔλαβε χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος Ζεμενῶν, καὶ τοῦ χρόνου τῆς πράξεως αὐτοῦ, προφανῶς δεικνύται καὶ δηλοῦται, ὅτι οὔτε ἀργὸς ἦν ὁ Λαυρέντιος, συγχωρηθεὶς ὕστερον, οὔτε παρητημένος, ὅτε τοῦτον ἐπίσκοπον ἐχειροτόνησε Ζεμενῶν· δηλοῦται δὲ καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀπὸ Ῥόδου ἐλεύσεως τῆς ἡμῶν μετριότητος, τοῦ κὺρ Λαυρεντίου ἀνελθόντος καὶ συνοδικῶς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἐκζητήσαντος ἔνδον τῆς αἰκίας τοῦ Χαμάλογη κατὰ καὶ πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ κὺρ Νεοφύτου τοῦ νῦν Κορίνθου, καὶ πλαστὴν ἀποδείξαντος ἔμπροσθεν ἡμῶν τὴν ἦν ἐκόμισε δῆθεν παραίτησιν τοῦ κὺρ Λαυρεντίου ἐν τῷ καιρῷ τοῦ κὺρ Θεολήπτου, ἡ σύναδος ἀπεφάνετα λαβεῖν δικαίως τὸν Λαυρέντιον τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ τὸν κὺρ Νεόφυτον ὡς κακῶς χειροτονηθέντα καθαιρεθῆναι, εἰ καὶ ὕστερον ὁ αὐτὸς Λαυρέντιος, μεσιτεῖα τινός, λαβὼν χιλιάδας τριάκοντα παρὰ τοῦ κὺρ Νεοφύτου, ἐδώρησατο αὐτῷ τὸ δίκαιον αὐτοῦ καὶ ἐπαύσατο· ἀλλ' οὐδὲ ἀπεδείχθη ὅλως κατ' αὐτοῦ τοῦ κὺρ Νεκταρίου, ὅτι διὰ χρημάτων κεχειροτόνηται Ζεμενῶν, ἢ βίαν τινὰ ἐπήγαγεν ἐγκρατῆς γενέσθαι τῆς ἐπισκοπῆς

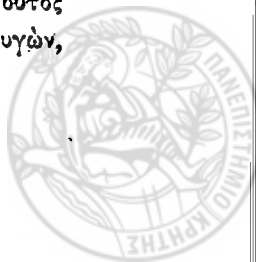

ταύτης, ούσης ἠνωμένης τῇ μητροπόλει Κορίνθου· θέλησις δὲ ἦν μόνη τοῦ Αλαυρεντίου, ὡς κυρίου τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, καὶ ἡ χειροτονία ἐγένετο· ἀποφαινόμεθα δὲ καὶ τοῦτο, εἶναι καὶ εὐρίσκεισθαι τὸν αὐτὸν κύρ Νεκτάριον ἐπίσκοπον γνήσιον Ζεμενῶν, ὡς καλῶς χειροτονηθέντα τότε, καὶ νῦν δικαίως ἀθωωθέντα· ὄθεν εἰς δῆλωσιν

23

Ἡ ἀθώωσις τοῦ πρώην Κῶ, Ἱερεμίου πατριάρχου.

† Τῆς ἡμῶν μετριότητος [συνοδικῶς προκαθημένης], παραστάς καὶ ὁ πρώην ἀρχιεπίσκοπος Κῶ κύρ Ἰάκωβος ἤξιωσε καὶ αὐτὸς εἰσακουσθῆναι τὴν αἴτησιν αὐτοῦ καὶ θεωρηθῆναι τὰ κατ' αὐτόν· καὶ δὴ ἀδείας τυχὼν ἀνήνεγκεν ἐπὶ παρουσίᾳ πάντων, ὅτι τῷ καιρῷ ἐν ᾧ ἀρχιεπίσκοπος ἦν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, εἰρηνικῶς εὐρίσκόμενος, τινὲς τῶν ἐκεῖσε χριστιανῶν τὸν Θεὸν μὴ φοβηθέντες καὶ ἐχθρικῶς αὐτῷ διακείμενοι, ἐσυκοφάντησαν αὐτὸν μεγάλως καὶ τοῖς ἕξω ἠγκάλεσαν, λόγους ψευδεῖς κατ' αὐτοῦ ἐκφωνήσαντες· καὶ γὰρ εἰμὴ τότε ἀπέδρα καὶ ἔφυγε τῆς νήσου Κῶ καὶ τῶν χειρῶν ἐκείνων τῶν ἐξωτερικῶν, ἔμελλε μέγας παρ' ἐκείνων τιμωρηθῆναι καὶ στερηθῆναι καὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ὡς ἐμαρτυρήθη συνοδικῶς παρὰ πολλῶν τῶν ἀπ' ἐκεῖθεν παραγενομένων χριστιανῶν· ἀπελθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὴν νῆσον Ἄμουργόν, ἐν ἣ καὶ εὐρίσκετο καιρὸν ἱκανόν, μηδενὸς εἰδότες, ἡ μετριότης ἡμῶν, ὡς τοῦ ἐκεῖσε λαοῦ ἐκζητήσαντος τῷ τότε διὰ ἀναφορᾶς γνήσιον ἀρχιεπίσκοπον, καὶ μὴ εἰδότες ὅπη ὁ παρὼν ἀπῆλθε, διὰ τὸν κατὰ κανόνας ἐξαμηνιαῖον χρόνον, ἕτερον ἀρχιεπίσκοπον γνήσιον ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ἀρχιεπισκοπῇ Κῶ ἐχειροτόνησε τὸν νῦν κύρ Γαβριήλ· τῆς οὖν ἀληθείας ἤδη ἀναφανείσης καὶ μαρτυρηθείσης, ἡ ἀγία σύνοδος ὥρισεν, ἵνα ὁ μὲν νῦν εὐρίσκόμενος ἀρχιεπίσκοπος Κῶ κύρ Γαβριήλ, ὡς καλῶς χειροτονηθείς, εὐρίσκηται ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῇ ὡς γνήσιος καὶ νόμιμος, οὗτος δὲ ὁ διὰ κίνδυνον σωματικόν τῷ τότε ἀποδράσας καὶ φυγών,

τύχη συγχωρήσεως τῆς ἀρχιερατικῆς τάξεως, καὶ εἰς ἕτερον θρόνον προτιμηθῆ· καὶ διὰ τοῦτο γράφουσα ἡ μετριότης ἡμῶν ἀποφαίνεται ἐν ἀγίῳ πνεύματι, γνώμη καὶ τῶν περὶ αὐτὴν ἀρχιερέων, ἵνα ὁ παρὼν πρῶτον ἀρχιεπίσκοπος Κῶ κὺρ Ἰάκωβος ἔχων τὸ ἐνεργὸν τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ ἀναποσπάστως, καὶ ἐκτελῶν πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ ἀκωλύτως, συγκεχωρημένος εἶη καὶ λελυμένος τῆς καθαιρέσεως, περιμένων ἕτερον τόπον καὶ ἐπαρχίαν ἀναπύσεως παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος. Ὅθεν εἰς δῆλωσιν . . .

24

Γράμμα σιγιλλιώδες ἐν Οὐγκροβλαχία γεγονός διὰ τὸ μετόχιον τῆς Σιμοπέτρας, Ἱερεμίου πατριάρχου.

† Ἔστι μὲν συμφέρον καὶ ἀρμόδιον ἐπ' ἀκραδάντου πέτρας τίθεσθαι τὸν θεμέλιον παντὶ τῷ βουλομένῳ ἀνέγερσιν ποιήσασθαι κοινοῦ τε καὶ εὐαγεστάτου οἴκου, διὰ τὸ ἀβραγῆς καὶ ἀκλόνητον, καὶ ἀκύμαντον διαμένειν ἐκ πάσης ζάλης καὶ τρικυμίας, οὐ μὴν δέ γε τούναντίον ἀπερискέπτως τινὸς τούτων ἀπέρχεσθαι, καὶ τελειοῦν τὸ βουλευτέον ἐπ' ἄμμον, καὶ γῆν τεлмаτώδη τε καὶ χαυνώδη· ἐξ ὧν ὁ πανδαμάτωρ καιρὸς τὰ μὲν νουνεχῶς τε καὶ πρανοητικῶς οἰκονομηθέντα οἶδε διαφυλάττειν ὡς τὰ πολλὰ ἀκλόνητά τε καὶ ἀπαράτρωτα, τὰ δ' ἄλλως κακῶς καὶ ἀπρομηθεύτως κατασκευασθέντα μεταβάλλειν ῥαδίως καὶ μεταποιεῖν ἐπὶ τὸ χεῖρον, ἅτε ὑπὸ γένεσιν καὶ φθορὰν τελούντων τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων· ἄλλως τε τὰ μὲν καλὰ πάντα ἐπαινετὰ, τὰ δέ γε κακὰ ψεκτὰ καὶ ἐπίμωμα. Ἐπεὶ δὲ τοίνυν τῆς ἡμῶν μετριότητος κατὰ παράδον καὶ τὴν ἀγιωτάτην μητρόπολιν Οὐγγροβλαχίας καταλαβούσης, κάκεισε συνοδικῶς προκαθημένης, συνεδριάζόντων αὐτῇ καὶ τῶν καθυρεθέντων ἀρχιερέων, παρκοτάς ὁ ἀπὸ τῆς σεβασμίας μονῆς Σιμοπέτρας τῆς κατὰ τὸ ἀγιώνυμον Ὅρος κειμένης εὐλαδέστατος ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Εὐγένιος ἀνήνεγκεν· ὅτι τὸ ἐν Πουκουρσσιῶ μετόχιον τῆς ἱεράς μονῆς ταύτης,

τὰ μὲν ἄλλα πάντα τῇ ἀληθείᾳ ὑπάρχει εὐθυνοῦμενόν τε καὶ βριθὸν παντοίοις ἀγαθοῖς κινητοῖς τε καὶ ἀκινήτοις, ἀνδράσι δηλονότι ἀγωνιζομένοις κατὰ τὸ τῆς μοναχικῆς ἐπάγγελμα, πλήθει τε ἀφιερωμένων ἀμπελίων, χωραφίων, ὑδρομύλων, χωρίων ἰκανῶν μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς παροίκων Αἰγυπτίων καὶ ἄλλων πολλῶν ἀμιλλωμένων τοῖς πλείστοις ἐν τῇ πρὸς τὰ ἄλλα παραθέσει· ἀλλ' ἐν δέ τι ὑστέρημα κέκτηται, ὅπερ οὐ μικρὰν εἰσφέρει τὴν βλάβην, τὸ μὴ δύνασθαι κατοικεῖν ἀνωδύνως τε καὶ εὐχαρίστως τοὺς πεμπομένους εἰς ὑπηρεσίαν μοναχοῦς, διὰ τε τὸ τοῦ τόπου μάλιστα νοσερὸν ὅλως ἐκεῖσε καὶ τελματῶδες, καὶ τοῖς πᾶσιν ἀπρόσδεκτον, ἅτε εἰς ὑπώρειαν κείμενον καὶ τῷ ἐκεῖσε καταρρέοντι ποταμῷ πλησιάζον, ἐξ οὗ ἐκάστοτε τὰ χεῖριστα πάσχει κατακλυζόμενον, οὐ μόνον ἐν ὥρᾳ χειμῶνος, ὅτε δ' ἀὴρ ὡς μάλιστα κρυότατός ἐστι καὶ δριμύτατος, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς τρισὶν ἄλλοις καιροῖς, ἔαρι, θέρει, καὶ φθινοπώρῳ, ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν εὐλαβῶν ἐπιστάσαντο ἡμῖν τοῦτο, καὶ ἡμεῖς αὐτοψὶ καὶ κατὰ τύχην ἐθεασάμεθα καὶ ἐθαυμάσαμεν· ἐπεὶ οὖν οὗτος μὴ ἔχων ἄλλο τι ἐπινοῆσαι ἀλεξιτήριον φάρμακον, ἐτέρῳ τινὶ τρόπῳ καὶ ἐπωφελεῖ ἠτήσατο ἄδειαν, ἵνα σωζομένου τοῦ εἰρημένου μετοχίου, ὡς εὐρέθη, ὑπὸ δύο ἢ καὶ πλείονων μοναχῶν φυλαττομένου ὡς δεῖ, ἕτερον μετόχιον κατὰ πολὺ κρεῖττον τούτου ἀνοικοδομηθῆ ἔφ' ὑψηλοτέρου τόπου, ὡς ἂν οἱ κατὰ καιροῦς καταίροντες μοναχοὶ τὴν τε ψυχικὴν καὶ σωματικὴν θεαρέστως ἀνάπαυσιν ἐπαπολαύοντες, διάγωσιν ἀνωδύνως ἐν αὐτῷ, ὡς ἐν λιμένι εὐδίῳ καθωρμισμένοι· ἀδεία δὲ τυχῶν παντελεῖ, εὔρε τὸν εὐλαβέστατον κύρ Μιχαὴλ τὸν Μπάνον, ἀνδρὰ τῶντι εὐλαβῆ καὶ ἐκ πολλοῦ τοῦτο διψῶντα, δε καὶ ἅμα τῷ λόγῳ, κόπου καὶ μόχθου, ἀλλ' οὐδὲ δαπάνης μὴ φεισάμενος οὐδεμιᾶς, ἐξ αὐτῶν θεμελιῶν ἀνωκοδόμησε ναὸν ἕτερον περικαλλῆ καὶ περίβλεπτον εἰς ὄνομα τοῦ μεγάλου Νικολάου, καὶ μετόχιον ἐπονομάσας αὐτὸ τῆς σεβασμίας μονῆς τῶν Σιμοπετριτῶν, κελλία τε περὶ αὐτὸν κατεσκεύασε πάμπόλλα εἰς κατοικίαν τῶν προσερχομένων ἱερῶν ἀνδρῶν, πρὸς δὲ καὶ ἱερὰ σκεύη, καὶ παντοῖα κόσμια ἀργυρᾶ τε καὶ χρυσᾶ ἀφείρῳσεν· ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ χωρία σὺν τοῖς αὐτῶν πα-

τάτου ἄρχοντας κύρ Μιχαήλ τοῦ Μπάνου καὶ ἀληθοῦς κτήτορος προσηλωθέντα, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ἐπικτηθησόμενα, ἀναφαίρετα, καὶ παντάπασι ἀνεκφορὰ τε καὶ ἀνεκποίητα διατελῶσι παρά τε τῶν πρώτων καὶ τῶν νῦν ἀφιερωσάντων αὐτὰ σὺν τοῖς διαδόχοις αὐτῶν· τὰ γὰρ ἅπαξ τῷ θεῷ ἀφιερωμένα ἀνεκποίητα εἶναι δεῖ· εἰ δέ τις ὑπέποτε καθ' οἰονδήποτε τρόπον βουλευθῆ ἔσα ἀνωτέρω διευτυπώθησαν συνοδικῆ ἀποφάσει, καθόλου ἢ ἐν μέρει ἀνατρέψαι, κἂν ὅποιος ἂν εἴη, ἂν τε ὁ κατὰ καιροὺς γνήσιος ἀρχιερεὺς Οὐγγροβλαχίης, ἂν τε ὁ τὴν ἡγεμονίαν ἔχων τοῦ τόπου, ἂν τε ἄλλος τις, μικρὸς ἢ μέγας, τοῦ ἱεροῦ καταλόγου, ἢ καὶ τῆς κοσμικῆς πολιτείας καὶ τάξεως, ὁ τοιοῦτος ἱερωμένος μὲν ὢν, ἀργὸς ἔστω, ὡς βάσκανος ψυχῆ, καὶ τῷ καθαρῷ σίτῳ τῆς κατὰ θεὸν πράξεως πονηρὸν ἐγκαταμιγνύων ζιζάνιον· λαϊκὸς δὲ, ἄρχων ἢ ἀρχόμενος, ἀφωρισμένος εἴη παρὰ Θεοῦ παντοκράτορος, καὶ ὑπόδικος ταῖς ἀραῖς τῶν τιῆ' θεοφόρων πατέρων, καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τοῦ προδότου Ἰούδα. Ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ τὸ παρὸν σιγγιλιῶδες γράμμα τῆς ἡμῶν μετριότητος γεγονὸς τῇ αὐτοχειρῷ αὐτῆς ὑποσημασίᾳ καὶ τῇ διὰ μολυβδίνης βούλλης βεβαιωθὲν, ἐπεδόθη τοῖς μοναχοῖς τῆς σεβασμίας μονῆς τῶν Σιμοπετριτῶν, σὺν τῷ νεουρηθέντι μετοχίῳ ἐπ' ὀνόματι τιμωμένῳ τοῦ μεγάλου Νικολάου, εἰς ἀσφάλειαν. Ἰρ'. σептем-βρίω, ἰνδ. ς'.

25

Γράμμα σιγγιλιῶδες εἰς μετόχιον ἐν Ἄρτῃ,
Ἱερεμίου Πατριάρχου.

Οὐ μόνον χρήσιμον ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον, τὰ κρεῖττονα καὶ καλλίτερα προτιμᾶσθαι τῶν ἐλαττόνων, καὶ φροντίζειν εἰ δυνατόν ἐστὶ συνίστασθαι καὶ συντηρεῖσθαι ἐκάτερα· τοῦτο καὶ γὰρ ὑπὲρ ἅπαντας καὶ Θεὸς χαίρει καὶ ἀποδέχεται, πρὸς δὲ καὶ ἄνθρωποι ὑπερβάλλοντος ἐπαίνου ἄξιον κρίνουσιν. Ἐπεὶ τοίνυν οἱ ἐν τῇ θείᾳ καὶ σεβασμιωτάτῃ καὶ βασιλικῇ καὶ πατριαρχικῇ

μονῇ τῆς Παναγίας Μ. . . τῇ κειμένη κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς Βρύσης τῆς ἐν τῇ Ἄρτῃ πολιτείᾳ ἐνασκούμενοι ὀσιώτατοι ἱερομόναχοι καὶ γέροντες ὀρώντες τὴν μὲν ἑαυτῶν ταύτην μονὴν αὐξανομένην θεοῦ χάριτι, καὶ κτήμασι καὶ πράγμασιν ὅτι πλείστοις πλουτοῦσαν, καὶ δυναμένην ἐπαρκεῖν καὶ ἑτέροις πολλοῖς δεομένοις ἐλέους, τὴν δὲ Παρηγορήτισσαν, καὶ αὐτὴν οὖσαν πατριαρχικὴν μονὴν, δεομένην κηδεμονίας προσηκούσης, ἅτε τῇ καιρικῇ ἀνωμαλίᾳ εἰς ἐλάττωσιν παντελῆ καταντήσασαν, ἤξιωσαν ἐγγράφως τῇ ἡμῶν μετριότητι, ὥστε προσηλωθῆναι τῇ σεβασμίᾳ καὶ πατριαρχικῇ μονῇ τούτων τῆς Παναγίας Μ. . ., τὴν εἰρημένην Παρηγορήτισσαν, καὶ εἶναι καὶ λέγεσθαι μετόχιον αὐτῆς, καὶ διοικεῖσθαι καὶ διεξάγεσθαι διὰ παντὸς παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἐκείσε ἐνασκουμένων εὐλαβεστάτων γερόντων καὶ μοναχῶν τούτου χάριν καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν τὴν τοιαύτην αἴτησιν ἀποδεξαμένη ὡς εὐλογον, ἀποφαίνεται καὶ παρακελεύεται ἐν ἀγίῳ πνεύματι διὰ τοῦ παρόντος αὐτῆς σιγιλλιώδους γράμματος, ἵνα τὸ εἰρημένον πατριαρχικὸν σταυροπήγιον τὸ λεγόμενον Παρηγορήτισσα εἴῃ ὑπὸ τὴν διοίκησιν καὶ σκέπην καὶ κυβέρνησιν τῆς πατριαρχικῆς μονῆς τῆς Παναγίας Μ. . . τῆς εὐρισκομένης κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς Βρύσης, καὶ ὀνομάζεται μετόχιον αὐτῆς εἰς αἰῶνας τοὺς ἅπαντας, ἔχοντος ἄδειαν τοῦ ἐκείσε ὀσιωτάτου ἡγουμένου ἱερέα ἀκατάγνωστον εἰσαγαγεῖν ἐν αὐτῷ, ὥστε ἱερουργεῖν καὶ ψάλλειν τῷ Θεῷ, οὐ μὴν δὲ διχονυκτερεύειν ἐκείσε ἢ καθεύδειν ὅλως ἐν τοῖς ἔνδον κελλίοις, ἐν οἷς μοναχαὶ εὐρίσκονται τοῦτο γὰρ ἀπαίσιον καὶ παρὰ κανόνας κρίνομεν, καὶ τὸν παραβαίνοντα ἀφορισμῷ ἀλύτῳ καὶ αἰωνίῳ καθυποβάλλομεν ἕτι δὲ διοριζόμεθα μηδένα τῶν ἀπὸ μακρὰν καὶ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης τολμᾶν ὀψέποτε ἐναντιωθῆναι περὶ τούτου, ἢ ἀκλήτως εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ, καὶ θέλειν διακρίνειν ἀμετόχως, ἢ ἀφαρπάξειν τι τῶν ἀφιερωμένων τῇ μονῇ ταύτῃ κτημάτων τε καὶ πραγμάτων, ἐν βῆρει ἀργίας καὶ ἀφορισμῷ τῷ ἀπὸ Θεοῦ. Ὅθεν . . .

26

Τοῦ πρώην ἐπίσκοπου Δρυνουπόλεως εὐεργετικόν,
Ἱερεμίου πατριάρχου.

† Ἰδιόν ἐστι πάντως καὶ ἔργον τῆς τῶν θείων τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν παραφυλακῆς καὶ τηρήσεως καὶ τῆς θεουργοῦ αὐτοῦ ἀγάπης, τό τε προνοεῖσθαι καὶ φροντίζειν τοὺς ἐν εὐτυχίᾳ τῶν εὐσεβῶν τῆς ἐπιμελείας τῶν δυστυχοῦντων, καὶ τοῦ χρέους τῶν πενομένων, καὶ πάντα πράττειν δλοψύχως καὶ ἀπαραιτήτως ὅσα καὶ μᾶλλον εἰς ζώαρκειαν συντελεῖ, καὶ σωματικῶς τρέφειν οἶδε τὸν ἄνθρωπον· καὶ γὰρ μία καὶ καλὴ καὶ χριστομίμητος πέφυκε καὶ τῶν σωμάτων ἢ θεραπεία τῶν ἐνδεῶς ἐχόντων καὶ ἀπορούντων τῶν ἡρειωδῶν, τοῦ Κυρίου καὶ περὶ τούτου λέγοντος· ἐπέινασα καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐπεὶ τοίνυν ὁ πρῶην θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Δρυνουπόλεως κύρ Νεκτάριος, δι' ἃς οἶδεν αὐτὸς ἀφορμὰς παραίτησιν τοῦ θρόνου ἐποιήσατο, καὶ ἐκτοπισθεὶς ἐκείθεν ἔμεινε πάντῃ ἀπρονόητος καὶ ἐνδεὴς ἐπὶ τῷ ἔχειν τὰ πρὸς τὸ ζῆν, καὶ ὁ μετ' αὐτὸν τὸν θρόνον διαδεξάμενος δεῖνα, καλῶς ποιῶν καὶ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴν εὐλαβοῦμενος οὐκ ᾔετο δεῖν ἀπαραμύθητον αὐτὸν τῆς σωματικῆς ζωαρκειας καὶ ἀναπαύσεως καταλείψαι, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐνοριακῶν τῆς ἐπισκοπῆς χωρίων, ἃ ὑποτελῆ ἀνέκαθεν ὑπῆρχον ταύτης, ἀφελόμενος καὶ φέρων εἰς ὑποταγὴν αὐτῷ καθυπέθηκε, τὴν τε Πολιτζιάνην, τὴν Σιναπουλκίαν, καὶ τὴν Σαρακήνισταν, ἃ καὶ γράμματι ἰδίῳ δεδώρηται ἔχειν ἐφ' ὄρω ζωῆς αὐτοῦ· ὅπερ καὶ ὁ χρηματίσας ὕστερον ἐπίσκοπος Ἰάκωβος καὶ ὁ μετ' αὐτὸν δεῖνας, μιμηταὶ τῆς καλοἀγαθίας ταύτης γενόμενοι ἐπεβεβαίωσαν...

27

Ἐξαρχικόν τοῦ αὐτοῦ (Ἱερεμίου πατριάρχου).

† Ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἐν ταῖς κατὰ τὸν Εὐξείνιον πόντον ἀγιω-

τάταις μητροπόλεσιν ἐπεκράτησεν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν, καὶ ὡς εὐλογον ἔμεινεν, ὥστε εἰ γένηται τις ἐρώτησις περὶ γάμου, πρότερον μὲν τοὺς εἰς συνάφειαν γαμικὴν ἐρχομένους ἐρευνᾶσθαι παρὰ τῶν κατὰ χώρας ταχθέντων ἐξάρχων, ὡς ὀφειλόντων περὶ πάντων, εὐλόγων τε καὶ παραλόγων, ἀποκρίνεσθαι, ἔπειτα δὲ ἀναφέρεσθαι τοῦτο τῷ γνησίῳ ἀρχιερεὶ, ὡς νόμιμον, καὶ οὕτω παραλαμβάνειν καὶ στεφανοῦσθαι τὸ ἀνδρόγυνον, ἔφθασε δὲ καὶ πρὸς τὸν ἐντιμώτατον λογοθέτην Κερασοῦντος κύρ Ἐξάκουστον ἐξαρχικῶς δοθῆναι τρία χωρία, τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κερασοῦντος εὐρισκόμενα, Καλλιούπολιν, τὴν Τρίπολιν, καὶ τὴν Κόρελαν, ἵνα καὶ αὐτὸς ἐπισκέπτηται καὶ φροντίζη τὴν τούτων σωτηρίαν, καὶ τὰ τῷ θεῷ ἀρέσκοντα ἐργάζεται ἐν αὐτοῖς, προεξετάζων, ὡς δύναιμις, τὰ ἐκκλησιαστικὰ συναλλάγματα, καὶ τᾶλλα πάντα, ὅσα ἀκριβοῦς χρήζουσιν ἐξετάσεως, ὡς ἄξιος καὶ ἀκατάγνωστος, καὶ μηδεμίαν πεποιηκῶς ποτε παρανομίαν ἢ αἰσχροκέρδειαν, ἢ ἄλλο τι τῶν ἀπηγορευμένων τοῖς θείοις νόμοις, ἀφ' οὗ χρόνου ἐγκρατῆς γέγονε τούτων, ἀξιώσει καὶ τῶν κατὰ καιροὺς χρηματισάντων μητροπολιτῶν Κερασοῦντος, καὶ ἐπιθεβαιώσει καὶ τῶν πρὸ ἡμῶν πατριαρχῶν, τούτου χάριν καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν γράφουσα, ἐπικυροῖ μὲν τὰ πατριαρχικὰ γράμματα, ἀ περὶ τούτου διαλαμβάνουσιν· ἔπειτα δὲ ἀποφαίνεται καὶ ἐπιθεβαιοῖ εἶναι τὸν εἰρημένον λογοθέτην Κερασοῦντος κύρ Ἐξάκουστον, ὡς καὶ πρότερον, καὶ ὀνομάζεσθαι ἐξαρχον τῶν τριῶν χωρίων τούτων, καὶ διαμένειν αὐτὸν ἐφ' ὄρω ζωῆς αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς, καλῶς ποιῶντα δηλαδὴ καὶ νομίμως πολιτευόμενον, ἔχοντά τε ἄδειαν, ὡς φιλευσεβῆ καὶ τὸν θεὸν φοβούμενον, ἐπιβλέπειν καὶ στηρίζειν τοὺς ἀτάκτως καὶ παρανόμως βιοῦντας χριστιανούς καὶ παιδεύειν αὐτούς, ἀποφάσει καὶ κρίσει τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως Κερασοῦντος, προἰξετάζειν τε τὰ ἅπερ προέφημεν συνοικέσια, ἵνα μὴ τι τῶν οὐ θέμις προβῆ· ἂν γὰρ τιοιούτὸν τι συμβῆ, ὅπερ μὴ γένοιτο, οὗτος ἐνέχεσθαι ἔχει ὡς ἐξαρχος, καὶ ἐξωθεῖσθαι τῆς ἐπισκέψεως ταύτης· ὀφειλόντων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς τοῖς τρισὶ χωρίοις τιμᾶν, καὶ ἀγαπᾶν, καὶ πείθεσθαι αὐτῷ, παρέχειν τε πρὸς αὐτὸν ὅ,τι εὐλογον ἐνομίσθη δίδοσθαι, καὶ μὴ ἐναντι-

οὔσθαι αὐτῷ ὄλωσ, ἢ, παρὰ γνώμην, καὶ ἐξέτασιν, καὶ ἀναφορὰν αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸν κατὰ τόπον μητροπολίτην, προβῆναι γάμον τινὰ, καὶ στεφανωθῆναι ἀνεξετάστως· ὁ γὰρ τοιοῦτόν τι τολμήσας ἱερωμένος, ὡς κταλῶν τὴν ἀρχαίαν τάξιν καὶ τὰ πατριαρχικὰ γράμματα, ἀργὸς ἔσται πάσης ἱεροπραξίας· λαϊκὸς δὲ ἀφωρισμένος, καὶ ἕξω . . . Ἐφ' οἷς ἅπασιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἐπιβεβαιωτικὸν τῆς ἡμῶν (μετριότητος γράμμα) καὶ ἐπεδόθη τῷ χρησιμωτάτῳ λογοθέτῃ κυρ' Ἐξακουστῷ καὶ ἐξάρχῳ.

28

Πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς Δύσεως καὶ Πελοποννήσου,
Ἱερεμίου Πατριάρχου.

† Ὑμεῖς πάντες καλῶς οἴδατε, καὶ τοῖς πᾶσιν ὁμολογούμενόν ἐστιν, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὰ πράγματα, ὅτι ἡ μετριότης ἡμῶν αἰεὶ φροντίζουσα καὶ γλιχομένη τὴν τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεροαγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας διόρθωσιν, καὶ τὴν τῶν πολλῶν καὶ ἀφορήτων χρεῶν ἄνεσιν, καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ χριστωνύμου λαοῦ τῶν πραγμάτων τελείαν κατάπαυσιν, οὐ μόνον ἀπὸ Οὐγγροβλαχίας ὅτ' ἦν, καὶ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως ἔγραψεν ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανελθοῦσα, πάλιν διὰ γραμμῶν αὐτῆς ἐμήνυσεν, ὅπως ἀνέλθητε οἱ πάντες, καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας βάρη καὶ χρέη διορθώσητε· οὐ γενομένου, τινὲς ἐξ ὑμῶν τῷ τότε οὐκ ἀνήλθον, μηδὲν εἰς νοῦν ἐμβαλόντες τὸν τοσοῦτον χαλασμὸν καὶ ἀφανισμόν. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸν συνοδικὸν τόμον ἀπόφασις ἐγένετο, ἵνα πάλιν τῷ ἐρχομένῳ χρόνῳ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδος ἀρχιερατικὴ συναχθῆ, καὶ διόρθωσις τελεία πάντων καὶ τελευταία γένηται τῶν τε χρεῶν καὶ τῶν ἄλλων τῆς ἐκκλησίας· θεοῦ δ' εὐδοκίᾳ, ὡς ἐμάθετε καὶ ἔχετε μαθεῖν, καὶ οἱ τῆς ἐκκλησίας σκανδαλοποιοὶ καὶ πρόξενοι τῶν τοιούτων κακῶν ἐκποδῶν ἀπεκρούσθησαν, καὶ ἀφανισμῷ παρεδόθησαν, τούτου χάριν πάλιν ἡ μετριότης ἡμῶν τό τε ἀζήμιον καὶ ἀκίνδυνον ὑμῶν

προμηθευσαμένη καὶ φροντίσασα, ἔκρινεν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν τὸν κόπον λαβοῦσα καὶ τὰς δαπάνας στέρξασα κατελθεῖν σωματικῶς εἰς Θεσσαλονίκην, ὡς ἂν ἐκεῖσε πάντων συναθροισθέντων ἡ διόρθωσις γένηται· καὶ διὰ τοῦτο γράφουσα ἡ μετριότης (ἡμῶν) ἵνα ἢ ἂν ὥρα ἴδητε τὸ παρὸν, οἱ πάντες τὸν ὄκνον ὡς φόρτον ἀποτιθέντες, καὶ τὰς προφάσεις ἀφέντες, ἡ δι' ἀσθένειαν σωματικὴν ἢ καὶ δαπάνην, ὁμοθυμαδὸν εὗρεθῆτε ὅλοι ἐκεῖ τὸν ἐρχόμενον Μάϊον ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὅπου καὶ ἡ σύνοδος γενήσεται, καὶ τὰ πάντα σὺν θεῷ καλῶς διορθωθήσονται· ὀφείλετε δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔχειν μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ χαράτζια ὑμῶν πάντα τῆς ἡ' ἰνδ. καὶ εἴ τι ἄλλο ὀφειλόμενον· ἀρκεῖ γὰρ ὅσην ζημίαν καὶ τόκους ἡμῖν προὔξενήσατε ἀπατήσαντες ἡμᾶς καὶ μὴ πέμψαντες αὐτὰ ἐν τῷ καιρῷ καὶ πρὸ τοῦ καιροῦ, ὡς ἐτάττετε· δεῖ δ' ἂν ἐξ ὑμῶν οὐκ ἔλθῃ, ἀλλ' ὡς πρότερον ἀπειθῆς καὶ παρήκοος γένηται, καὶ καταφρονητῆς τοῦ παρόντος, γινωσκέτω καλῶς, ὅτι οὐ μόνον τῇ εὐλόγῳ καθαιρέσει παιδευθήσεται, ἀλλὰ καὶ τὰ πάντα πληρώσει μέχρι καὶ ὀβολοῦ, καὶ ὡς ἐχθρὸς τῆς ἐκκλησίας ἀποσκορακισθήσεται καὶ τιμωρηθήσεται. Μὴ οὖν ἄλλως γενέσθω ἐξ ἀποφάσεως.

29

Διὰ τὸν ἐπίσκοπον Κυθήρων τὸν Μαργούνιον,
Ἱερεμίου Πατριάρχου.

† Χρησιμώτατοι καὶ ἐπιφανέστατοι οἱ ἐν τῇ θεοσώστῳ πόλει τῶν Ἐνετῶν, ὃ τε γαστάλδε, καὶ γοβερναδῶροι τοῦ σεβασμίου ναοῦ τοῦ μεγάλου καὶ τροπαιοφόρου Γεωργίου, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς, καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεος ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος· ὅτι μὲν ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κυθήρων ἀνὴρ ἐστὶν ἐκ παιδῶθεν δόγμασιν εὐσεβείῃν ἐνθεθραμμένος, καὶ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀγωνιούμενος· λόγους τε καὶ συγγράμμασιν αὐτοῦ, καὶ πολλῆς σωτηρίας αἴτιος γεγονὼς διὰ τῆς ἐν λόγῳ διδασκαλίας αὐτοῦ, ὡς τοῦ παρόντος πεπεισμεθα·

ὅτι δὲ δι' ἀναφορᾶς λέγεται, ὡς δὴθεν παρασυρθεῖς ἐτράπη εἰς ἥθη καὶ δόγματα τῆς ἀληθείας ἀλλότρια, καὶ ταῦτα γράφει καὶ πανταχοῦ πέμπει, ἀλλὰ δὴ καὶ ψυχὰς τῶν ἀκάκων χριστιανῶν διαφθείρει ἐνσπείρων ζιζάνια ἐν αὐταῖς, καὶ ὅλως ἐναντία φρονεῖ γράφων τε καὶ διδάσκων παρ' ὃ δοξάζει ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία, καινοφανὲς τοῦτο ἡμῖν καὶ ἀπορίας ἀνάμεστον· ἀλλ' οὐδὲ αὐτῷ ἐστι φορητὸν τὸ τοιοῦτον, ὡς ἐργαζόμενον καὶ ἐμποιοῦν αὐτῷ οὐ μικρὰν τὴν κατάκρισιν· θέλων οὖν αὐτὸς ὡς ἐτώσιον ἄχθος ἀποβαλεῖν, καὶ τοὺς ταύτην τὴν κακίστην φήμην κατ' αὐτοῦ διεγείροντας ματαιοὺς καὶ ψευδεῖς ἀποδείξει, ἠξίωσε τυχεῖν ἐπιτιμίου γράμματος· ἡ δὲ μετριότης ἡμῶν τὴν αἴτησιν αὐτοῦ ὡς μάλιστα εὐλογον κρίνασα, γράφει ἤδη καὶ ἀποφαίνεται σὺν πάσῃ τῇ καθευρεθείσῃ ἐνταῦθα τῶν ἀρχιερέων συνόδῳ, ἵνα, εἰ μὲν αὐτὸς ὁ διαληφθεὶς θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κυθέρων κύρ Μάξιμος οὐχ ὁμολογῆι καὶ δοξάζει ὡς ὀρθόδοξος χριστιανὸς ὅσα ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία σέβεται τε καὶ τιμᾶ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ διανοίας, ἀλλ' ἄλλα μὲν γράφει καὶ κηρύττει, ἄλλα δὲ νοεῖ καὶ φρονεῖ ἀλλόκοτα τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας, εἴη ἀφωρισμένος ἀπὸ τῆς ἀδιαιρέτου καὶ ἀσυγγύτου Τριάδος, τοῦ ἐνὸς τῇ φύσει Θεοῦ ἡμῶν, καὶ τῷ ἀναθέματι ὑπόδικος, καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τῶν σταυρωσάντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· ἂν δέ γε τῇ ἀληθείᾳ ὀρθῶς καὶ εὐσεβῶς διάγη, καὶ στέργῃ ὅσα αἱ οἰκονομικαὶ καὶ τοπικαὶ τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ θεοφόρων Σύνοδοι ἐθέσπισάν τε καὶ ἐβεβαίωσαν εὐσεβῆ δόγματα, κατηγορεῖται δὲ ἀδίκως καὶ παραλόγως, αὐτὸς μὲν συγκεχωρημένος ἔσται, οἱ δὲ κατ' αὐτοῦ συρράψαντες· δολίως τὴν συκοφαντίαν ταύτην, καὶ ἐκφωνεῖσθαι ἀπανταχοῦ προτρέψαντες λέγεσθαι τε ταύτην καὶ κηρύττεσθαι, οἱ τοιοῦτοι ὡς συκοφάνται ἀφωρισμένοι εἶεν καὶ κατηραμένοι. . . ὁποίας ἂν ὡσι τάξωσιν καὶ ἀξίας. . . Ἀναγνωσθήτω παρῆρησιζ. . .

30

Γράμμα ἐξαρχικὸν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς Δύσεως πάσης καὶ Πελοποννήσου, ἐξάρχων πεμφθέντων παρὰ τοῦ πατριάρχου κὺρ Ἱερεμίου τοῦ τε Ἰωαννίνων κὺρ Ματθαίου, καὶ τοῦ μεγάλου λογοθέτου κὺρ Ἰέρακος, κατὰ τὸ ρδ', σεπτεμβρίῳ, ἰνδ. θ'.

† Γνωστὸν ἔστω ὑμῖν, ὅτι εἰ καὶ τινες ἄλλοι τῶν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας κληρικῶν ἦσαν πεμπόμενοι εἰς ὑπηρεσίαν, ἔδει πάντως καὶ τὴν ἡμῶν μετριότητα τὴν τούτων πολιτείαν καὶ ἑκανότητα εἰς πίστῳσιν τῆς ἀληθείας διεξιέναι· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ παρόντες εἰσὶν ὃ τε ἱερώτατος καὶ προσεκτικώτατος μητροπολίτης Ἰωαννίνων ὑπέρτιμος καὶ ἐξάρχος πάσης Κερκύρας, ὃ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ Ματθαῖος, καὶ ὃ τιμώτατος καὶ λογιώτατος μέγας λογοθέτης τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, υἱὸς κατὰ πνεῦμα ἀγαπητὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ Ἰέραξ, ὃν ἐξ ἀρχῆς οἶδατε ὡς τὸν τῆς πρώτης πεντάδος τῶν μεγάλων κληρικῶν κοσμοῦντα κατάλογον, καὶ πᾶσα ἡ ὑφήλιος δι' ἐπαίνου ἔχει, ἀκαιρον ἠγούμεθα περιττολογεῖν, ἀλλ' ἡ μόνον δηλώσαι ὑμῖν τοῦτο· ὅτι συνοδικῆ ψήφῳ τῶν καθυρεθέντων ἀρχιερέων, καὶ ἀποφάσει τῆς ἡμῶν μετριότητος, ἔρχονται οἱ προῤῥηθέντες οὗτοι, τὸ μὲν συναΐζει τὰ ὀφειλόμενα βασιλικὰ χαράτζια ὑμῶν, τὸ δὲ καὶ τὴν διορισθεῖσαν πατριαρχικὴν νέαν ζητίαν, διὰ τὸ ἐπιδοθὲν τῷ νέῳ βασιλεῖ ἡμῶν Σουλτάνῳ Μεεμέτῃ νέον πεσκέσιον, καὶ διὰ τὰς λοιπὰς συμβάσας δαπάνας ἣν φαμέν, ζητίαν νενομίσται ἀπ' ἀρχῆς γίνεσθαι καὶ συνάζεσθαι παρ' ὑμῶν τε καὶ τῶν φιλοθέων χριστιανῶν. Διὰ οὖν τοῦτο ὀφείλετε ὑμεῖς ἀπαξάπαντες ὑποδέξασθαι αὐτοὺς ἀσμένως καὶ φιλοφρόνως, καὶ εὐθὺς ἅμα, εἰ δυνατὸν μετὰ μίαν καὶ δευτέραν ἡμέραν τῆς ἐπιδημίας αὐτῶν, φροντίσαι τοῦ ἀποδοῦναι τὰ χαράτζια ὑμῶν ἀνυπερθέτως τε καὶ ἀπροφασίστως πρὸς αὐτοὺς, εἰθ' οὕτω καὶ τῆν

ἡμετέραν πατριαρχικὴν ζητίαν, ὡς ἐσημειώθη ἐν τῷ ἡμετέρῳ καταστίχῳ ἀνελλιπῶς· καὶ γὰρ τὸ τοιοῦτον οὐχ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε γέγραπται, ἀλλ' ὡς εὐλογον καὶ δίκαιον συντεθῆν, κρίσει τῶν εἰδότεων ἀρχιερέων τὴν δύναμιν ἐκάστης ἐπαρχίας, ἐξεδόθη, καὶ ἀπεφάνθη μὴ ἄλλως γενέσθαι. Ἐπειδὴ καὶ νῦν ἔτι ἡ ἐκκλησία Χριστοῦ βοηθείας δεῖται εἰς ἀπαλλαγὴν τῶν καταλειφθέντων χρεῶν, καὶ τοῦ καλλωπισθῆναι ὡς οἶόν τε, ἐρημωθεῖσα πάντη καὶ ἀφανισμῷ καθυποβληθεῖσα τὰ μέγιστα ὑπὸ τῶν πρὸ ὀλίγου ἀναφυέντων ἀνιέρων ἐκείνων καὶ ἀθέων, οἷς ἀπεντεῦθεν ἡ τῆς καταδίκης ἀπόφασις, ὡς οἶμαι, δικάια τεταμύεται. Μηδεὶς οὖν ἐξ ὑμῶν τῶν τε μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων, τῶν τε κατὰ τόπον ἱερέων καὶ ἱερομονάχων, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐναντίως γενέσθω ἐν πᾶσι τούτοις, ἀλλ' ὡς ὑπήκοος καὶ εὐπειθῆς ἐκπληρούτω ἀσπασίως τὰ κελευθέντα τε καὶ γραφέντα· καὶ γὰρ ἐάν τις τῶν ἀρχιερέων καὶ ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων ἀναχωρῆσαι τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ τολμήσει, ἔνδειαν ἴσως προβαλλόμενος ἢ ἀσθένειαν, καὶ ὅλως ἀνυπότακτος ἀναφανῆ, ὁ τοιοῦτος ἀλλότριος ἔστω τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, καὶ παντελῶς καθηρημένος, κατὰ τὴν ἔγγραφον ἀπόφασιν τὴν ἐκ πολλοῦ γενομένην ὑπὸ τῆς ὑπερτελοῦς συνόδου τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συναχθέντων ἀρχιερέων, καὶ ἕτερος χειροτονηθῆτω ψήφῳ μὲν κοινῇ τῶν ἐξάρχων καὶ ἐκλογῇ, χειροτονία δὲ τοῦ ἱερωτάτου Ἰωαννίνων, ὡς παρ' ἡμῶν τὴν ἔκδοσιν καὶ τὴν προτροπὴν ἔχοντος. Οὕτως οὖν ¹.

31

Γράμμα εὐεργετικὸν ἔχειν τὸν πρῶν Ἡαλαιῶν Πατρῶν τὴν Κέρνιτζαν κατ' ἐπίδοσιν.

† Ἐπειδὴ ὁ πρῶν ἱερώτατος μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν κύρ Γαβριήλ διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἄκραν ἀπίθειαν καὶ ἀνυποτα-

1. Κάτωθι ἀναγινώσκειται ἡ ἐξῆς ἡμισεισμένη ἰδιόχειρος σημείωσις τοῦ μεγάλου λογοθέτου Ἰέρακος· «Τὸ παρὸν ἐσημειώθη καὶ διωρθώθη ὑπ' ἐμοῦ τοῦ μεγάλου λογοθέτου, καὶ κατεστρώθη ἔπερ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ μου τοῦ λογοθέτου Ἀλεξάνδρου».

ξίαν τοῦ ἐκεῖσε λαοῦ παραίτησιν οἰκειοθελῆ ἐποιήσατο μόνου τοῦ θρόνου Παλαιῶν Πατρῶν, οὐ μὴν δὲ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης, ὡς φαίνεται καὶ ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι ἢ παραίτησις αὐτοῦ, καὶ ἔμεινεν ὁ τε θρόνος αὐτὸς καὶ ἡ ἐπισκοπὴ Κερνίτζης ἐν τῇ ἐξουσίᾳ καὶ ὑποταγῇ τῆς ἡμῶν μετριότητος, ἄτε τοῦ ἐκεῖσε ἀρχιερατεῦοντος ἐπισκόπου Ἀρσενίου πρὸ χρόνων, διὰ τὰ πολλὰ αὐτοῦ ἀτοπήματα καὶ τὰς παρανομίας, συνοδικῶς καθαιρέντος καὶ πάσης τῆς ἐπισκοπικῆς ἀξίας καὶ ἐπαρχίας ἐξοστρακισθέντος νομίμως καὶ κανονικῶς, τοῦτου χάριν ἢ μετριότης ἡμῶν ἀεὶ τὰ τῆς εἰρήνης διώκουσα καὶ φροντίζουσα, ὡς χρέος αὐτῇ ἀπαραίτητον, ἔκρινε καὶ τὸν κὺρ Νεκτάριον, πρὸ ὀλίγου ἀθωωθέντα ἐπίσκοπον Ζεμενῶν, ὡς κακῶς μετατεθέντα Παλαιῶν Πατρῶν, καθὼς καὶ τὸ ἀθωωτικὸν αὐτοῦ γράμμα διέξεισι, μὴ οὕτως ἐναπομεῖναι ἀνεπιμέλητον καὶ χωρὶς τροφῆς ἐφημέρου, ἀλλὰ συνοδικῶς συνδιασκεψαμένη, κοινῇ γνώμῃ τῶν καθευρεθέντων ἀρχιερέων, ἀπεφάνητο, ἔχειν τὸν αὐτὸν κὺρ Νεκτάριον τὸν αὐτὸν θρόνον τῆς ἐπισκοπῆς Κερνίτζης καὶ πᾶσαν τὴν ἐπαρχίαν αὐτῆς ἐξαρχικῶς, ἐφ' ὄρω ζωῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ μνημόσυνον καὶ κρίνειν καὶ καρποῦσθαι πάντα τὰ ἐξ αὐτῆς συναγόμενα εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα τὰ ἐκκλησιαστικά· ὅθεν ὀφείλει τοῦντεῦθεν ὁ αὐτὸς κὺρ Νεκτάριος ἀπελθεῖν εἰς τὴν δηλωθεῖσαν ἀγιωτάτην ἐπισκοπὴν Κερνίτζης, ὡς καὶ γνήσιος, εἰ καὶ ἐξαρχικῶς ἐκρίθη ἔχειν αὐτὴν, καὶ ἐπιλαβέσθαι αὐτῆς μετὰ πάντων τῶν προσόντων αὐτῇ κτημάτων τε καὶ πραγμάτων, καὶ διδάσκειν τὸν ἐκεῖσε [λαὸν τὰ ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια], ἀναγνώστας [σφραγίζων] ἄνευ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως· ὀφείλουσι δὲ καὶ οἱ ἐκεῖσε κληρικοὶ [ὑπακούειν αὐτῷ] ἔτι ἐδόθη ἄδεια αὐτῷ, ἵνα, ἐὰν ὀφέποτε τοῦ χρόνου παραρρέοντος, ἐθελήσει ἀναχωρῆσαι τῆς ἐπισκοπῆς αὐτῆς ὁ αὐτὸς κὺρ Νεκτάριος, καὶ ἕτερον γνήσιον ἀποκαταστήσαι ἐν αὐτῇ ἐπίσκοπον ἄξιον καὶ ἀρμόδιον, τοῦτο ποιῆσαι, γνώμῃ καὶ τοῦ μέλλοντος χειροτονηθῆναι Παλαιῶν Πατρῶν, ὅς καὶ ὀφείλει χειροτονῆσαι ἐκείνον, ὡς ἔχων τὴν ἐπισκοπὴν αὐτὴν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦτου τοῦ κὺρ Νεκταρίου. Ὅθεν ἐγένετο . . .

32

(Καθαίρεσις μητροπολίτου Πελοποννήσου)
ἐπὶ Ἱερεμίου Πατριάρχου.

† Τῆς ἡμῶν μετριότητος συνοδικῶς προκαθημένης, συνεδριαζόντων αὐτῇ καὶ τῶν καθευρεθέντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων, τῶν τὴν ἐτήσιον σύνοδον ἀναπληρούντων, καὶ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν αὐτῆς καὶ συλλειτουργῶν, ἀναγκαῖον ἐφάνη καὶ εὐλογον θεωρηθῆναι κανονικῶς καὶ τὸ περὶ τοῦ πρώην γενομένου μητροπολίτου *δεινος* τῆς γὰρ γενομένης ἐνταῦθα πρὸ καιροῦ ὑπερτελοῦς τε καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, τῶν τε μακαριωτάτων καὶ ἀγιωτάτων πατριαρχῶν, τοῦ Ἀλεξανδρείας δηλαδὴ κυρ Μελετίου, ἔχοντος καὶ τὴν γνώμην τοῦ Ἀντιοχείας, καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων κυρ Σωφρονίου, καὶ σχεδὸν πάντων τῶν ἀπανταχοῦ ἱερωτάτων ἀρχιερέων, σκέψει καὶ διαγνώσει συνοδικῇ ἀποφνημένων, τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἕνεκα διορθώσεως καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ἀποκαταστάσεως ἀποκοπὴν τινὰ τελείαν γενέσθαι τῶν συμβάντων χρεῶν, καὶ ἕκαστον τῶν ἀρχιερέων πληρῶσαι δλοψύχως ἐντὸς χρόνου ἐνός τὸ τῆς τοιαύτης ἀποκοπῆς, ἢ παραβαίνοντα τὴν συνοδικὴν ἀπόφασιν ἀργὸν εἶναι καὶ καθαιρέσει τελείᾳ ὑποπεσεῖν καὶ ἐκπτώσει τοῦ θρόνου καὶ τῆς τιμῆς αὐτοῦ, ἕτερόν τε χειροτονηθῆναι ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὸν ἑαυτοῦ θρόνον ἀπαραιτήτως, ὃ προῤῥηθεις *δεινις*, καὶ ταῦτα εἰς ὧν τῶν τὰ πρῶτα φερόντων τῆς Πελοποννήσου ἀρχιερέων, πολλάκις παραινεθεις καὶ ὑπομνησθεις παρὰ τοῦ γνώμη καὶ προτροπῇ τῆς ἀγίας συνόδου ἀποσταλέντος ἐκεῖσε ἱερωτάτου Ἀθηνῶν Θεοφάνους, οὔτε ἐντὸς τοῦ ἐξαμηνιαίου καιροῦ τὸ ἡμισυ τῆς ἀποκοπῆς τῆς ἡμετέρας πατριαρχικῆς ζητίας ἀπέτισεν ὡς ἐτάχθη, οὔτε πληρωθέντος τοῦ χρόνου ἀπόκρισιν παντελεῆ δέδωκε, καὶ δευτέρου χρόνου παρελθόντος, καὶ τοῦ τρίτου ἤδη τρέχοντος, οὐδόλως ἐφρόντισε τῆς τε ὑπομνήσεως ταύτης καὶ τῆς παρὰ τῆς ἱεράς συνόδου ἀργίας, ἀλλ' ἔμεινε καταφρονῶν τῆς ἀργίας, καὶ λειτουργῶν ἀδεῶς, καὶ

ταῦτα καθηρημένοι ὡν ἕκτοτε ἔνθεν τοι συνοδικῶς διασκεψάμενοι μετὰ τε τοῦ καθευρεθέντος μακαριωτάτου καὶ ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἀντιοχείας κὺρ Ἰωακείμ, καὶ τοῦ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς Νέας Ἰουστιανιανῆς Κύπρου κὺρ Ἀθανασίου, καὶ τῶν συνελθόντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἀγίῳ (πνεύματι ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν τῆς ἡμῶν μετριότητος) δίκαιον ἐκρίναμεν καὶ κανονικὸν εἶναι τὸν οὕτω καταφρονητὴν τῆς ἀργίας, καὶ παραβάτην καὶ ἀπειθῆ τῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως, δεῖνα, καθηρημένον πάσης ἀρχιερωσύνης, καὶ ἐκβεβλημένον τοῦ τε θρόνου καὶ τῆς τιμῆς αὐτοῦ, καὶ ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ χειροτονηθῆναι εἰς τὸν θρόνον τοῦτον τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως δεῖνος μητροπολίτην γνήσιον, κατὰ τοὺς θεοὺς καὶ ἱεροὺς τῶν πατέρων κανόνας τοὺς λέγοντας: μηδένα τῶν ὀπωσδήποτε ἀργία καθυποβληθέντων, πρὸ τῆς ὀφειλομένης κρίσεως καταφρονεῖν τῆς ἀργίας καὶ λειτουργεῖν. Ὅθεν καὶ εἰς τὴν περὶ (τούτου βεβαίωσιν) ἐγένετο τὸ παρὸν ἐγγραφοῦ συνοδικῆ γνώμη, καὶ κατεστράθη ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς (μεγάλης ταῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας), ἐν ἔτει ζρδ'.

33

Ἰερεμίου (πατριάρχου ἀποδημήσαντος ἐπιτροπικόν).

† Γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν, ὅτι εἰ καὶ δι' ἄλλας χρείας ἐκκλησιαστικὰς ἐγένετο ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔλευσις τῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν καὶ τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, τῶν ἐν ἀγίῳ (πνεύματι ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν τῆς ἡμῶν μετριότητος), ἀλλὰ περισσοτέρα σπουδὴ γέγονε καὶ φροντίς διὰ τὴν ἄκραν ἀνάγκην καὶ ἐπίσφησιν τῶν ἐπισυμβάντων ἀφορήτων χρεῶν τῇ ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ, ὅπως παντοιοτρόπως δυνάμει Θεοῦ καὶ βοήθειᾳ ἀπαλλάξαι δυνηθῶσιν αὐτὴν τῶν τοιούτων δεινῶν καὶ εἰς τὴν προτέραν τάξιν καὶ ἐλευθερίαν ἀποκαταστήσωσιν,

ὃ και ἐγένετο και σὺν Θεῷ πέρας εἴληψε· και γὰρ περὶ τούτου πολλὰκις συνόδους συγκροτήσαντες, νεύσει Θεοῦ τὰ χρέη πάντα ὠκονόμησαν, και πρὸς ἕνα ἕκαστον τῶν ἀρχιερέων ἀνάλογον ἐβρίψαν· ἐπεὶ δὲ και ἡ μετριότης ἡμῶν μέρος τούτων τῶν χρεῶν ἀναδεξαμένη σκέψιν συνοδικὴν ἐποίησατο, ὅπως αὐτὴ μὲν ἀπέληθ σωματικῶς εἰς ἀλλοδαπῆς τόπους και χώρας και συνάξει ζητιαν εἰς μερικὴν βοήθειαν τοῦ μέρους αὐτῆς, ὡς δὲ χρέος ἔχουσα, καταλείψει ἐνταῦθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ ἄνδρα ἄξιον και ἱκανὸν λόγου και διοικήσεως, και πρὸ πάντων ἐξελέξατο και εὔρε τὸν *Δεῖνα*, ἄνδρα πεπαιδευμένον και ἄξιον, ἀλλὰ δὴ και πρὸ χρόνων ἐκδουλευτὴν πιστότατον τῆς ἡμῶν μετριότητος και τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ, και ἐπίτροπον αὐτῆς καθολικὸν ἐποίησε, τοῦ ἐφορᾶν και ἐπιβλέπειν καλῶς και νομίμως ἐν φόβῳ Θεοῦ τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ, και εὐλογεῖν και ἀγιάζειν τοὺς χριστιανούς, και πᾶσαν ἄλλην ἀνάγκην τε και χρεῖαν ἐξοικονομεῖν σωφρόνως, και εἰς τὸν τοῦ δικαίου τόπον ἀποκαθιστᾶν· ἐκρίθη δὲ γράψαι και πρὸς ὑμᾶς, ὡς ἂν τὴν αἰτίαν μαθόντες ἐνοήσητε και βέβαιοι ἦτε, ὅτι οὐ δι' ἄλλο, εἰμὴ διὰ χρεῖαν και ἀνάγκας ἐκκλησιαστικὰς ὁ ἀρχιερεὺς ὑμῶν τοσοῦτον καιρὸν αὐτόθι οὐ παρεγένετο. Τούτου χάριν και γράφουσα ὑμῖν (παρακελεύεται) *Ἰνα*, τούτου οὖν οὕτως ἔχοντος, ὑμεῖς πάντες ὡς τέκνα ὑπακοῆς και φιλόχριστα, ἐπιβλέποντες καλῶς τὴν ἐκκλησίαν ἡμῶν, ὑποτάσσησθε τοῖς καθολικοῖς ἐπιτρόποις αὐτοῦ, οὓς ἐγγράφως ὑμῖν ἐδηλώσατο.

34

Τοῦ πατριάρχου κὺρ Ἰερεμίου γράμμα εἰρηνικὸν, πέμψαντος ἐξάρχους εἰς Δύσιν και Πελοπόννησον τὸν τε ἱερώτατον Ἰωαννίνων κὺρ Ματθαῖον, και τὸν πατέρα μου μέγαν λογοθέτην κὺρ Ἰέρακα.

† Ἐπειδὴ πάλιν εἰς χρέος νέον περιέπεσεν ἡ μεγάλη Ἐκκλησία, θανάτῳ τοῦ πρώην βασιλέως σουλτάνου Μουράτου, και τῆ

ἀποκαταστάσει καὶ διαδοχῇ τοῦ νῦν ὄντος καὶ βασιλεύοντος σουλτάν Μσεμέτη, καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν τῆς ἀπανταχοῦ τῶν Χριστιανῶν χρήζουσα βοηθείας, ἐξελέξατο τοὺς δύο τούτους, ἀνδρας τῶντι ἀξίους, τὸν τε ἱερώτατον καὶ πρακτικώτατον μητροπολίτην Ἰωαννίνων ὑπέρτιμον καὶ (ἐξαρχον πάσης Κερκύρας) κὺρ Ματθαῖον τὸν ἐν ἀγίῳ (πνεύματι ἀγαπητὸν ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος), διὰ τὸ ἀρχιερατεύειν ἐν καιρῷ χρείας καὶ διὰ τοῦτο συναριθμηθέντα, καὶ τὸν τιμιώτατον καὶ λογιώτατον μέγαν λογοθέτην τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ [μεγάλης ἐκκλησίας] υἱὸν κατὰ πνεῦμα [ἀγαπητὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος] κὺρ Ἰέρακα, ὡς τῆς πρώτης πεντάδος κληρικῶν καὶ ἐξαρχον, τοῦ ἀπιέναι εἰς Δύσιν τε καὶ Πελοπόννησον εἰς τὸ συνάζει ζητίαν νέαν, διὰ τὸ δοθῆν τῷ βασιλεῖ νέον πεσκέσιον, καὶ διὰ τὰ ἄλλα ἃ τοῖς νοῦν ἔχουσι δῆλον, τούτου χάριν ποιῆται τὴν ἔγγραφον ταύτην παραγγελίαν αὐτοῖς, ὡς οὐχ ὡς ἀδιδάκτοις οὔσι καὶ μηδέποτε τοῖς τοιοῦτοις καὶ ὁμοίοις ὑπηρετήσασιν, ἀλλ' ἴν' ὁ ἕτερος τούτων γινώσκων τὸ ἑαυτοῦ λειτούργημα καὶ ἐκτελῶν αὐτὸ εὐκαρδίως καὶ προθύμως, εἰς τὰ ἐξῆς ἄγῃ σιγῇ. Ἀποφαίνομεν οὖν διὰ τοῦ παρόντος γράμματος, ἵνα ἅμα τῷ ἐξελεθῆν αὐτοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ μὲν μητροπολίτης Ἰωαννίνων τιμᾶ μὲν αὐτὸν καὶ ἐν δεξιόις ἔχη ὡς τιμιώτατον μέγαν κληρικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς [μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας] καὶ υἱὸν ἀγαπητὸν [τῆς ἡμῶν μετριότητος] καὶ κατ' οὐδένα τρόπον λόγοις ψυχροῖς καὶ σκανδαλοποιόις ἐνοχλεῖν αὐτόν· ὁ δὲ πάλιν ὄρων τὴν τούτου εὐνοίαν καὶ ἀδελφικὴν ἀγάπην χρεώστη ὑπερβαλλόντως καὶ ἀμοιβαίως εὐλαβεῖσθαι αὐτόν, καὶ τὰ εἰκότα τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἀπονέμειν αὐτῷ καὶ τούτων οὕτω γινόμενῶν, διέρχωνται τὰς καθ' ὁδὸν πόλεις καὶ χώρας εὐτάκτως, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι, καὶ μηδὲως περὶ πρωτείων διαφερόμενοι, ὡς ἂν ἡ ὑπηρεσία αὕτη ἐκτελῆται διὰ μελέτης καὶ σκέψεως προσηκούσης καὶ οὐκ ἀπαδούσης εἰς τὴν παρούσαν ὑπόθεσιν· ἔτι παρακελεύομεν, ἵνα τὰ συναγόμενα χαράτζια τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων καὶ τὰ ἀπὸ ζήτησις ἐρχόμενα μερίζονται τοῖς δυσὶν, ὡς ἔθος τοῖς ἐξάρχοις, καὶ φυλάττωνται

παρ' αὐτοῖς ὡς δεῖ, μηδενὶ μηδὲν ἐξ αὐτῶν παρεχόντων, εἰ μὴ διὰ γράμματος ἐπιτραπῶσι δοῦναι αὐτὰ τινὶ τῶν δανειστῶν, ὃν ἂν κατ' ὄνομα δηλώσει ἡ μετριότης ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀρισμοὺς οὕτω θέλομεν γίνεσθαι, καὶ τὰ πατριαρχικά γράμματα, καὶ αὐτὸ τὸ κατάστιχον ὑπ' αὐτῶν τῶν δύο ἀλληλοδιαδόχως φέρεσθαι τε καὶ ἐγγχειρίζεσθαι ἀπαθῶς· πρὸς τούτοις δ' ἐχέτωσαν καὶ ἄδειαν θεωρεῖν καὶ ἐξετάζειν καὶ τὰς παρεμπιπτούσας ὑποθέσεις, ὡς ἐπιφέροντες ὁμοῦ καὶ οἱ δύο τὸ ἡμέτερον πρόσωπον, μὴ διηρημένως, ἀλλ' ἠνωμένως, παρέχειν τε καὶ γράμματα, ὡς εἴθισται, ἐξαρχικὰ μεθ' ὑπογραφῆς αὐτῶν, ἵν' ἔχωσι ταῦτα τὸ κύρος καὶ βέβαιον· προσέτι δὲ διοριζόμεθα, καὶ τοὺς προφανεῖς ἀπειθεῖς ἀρχιερεῖς καὶ μηδὲν εἰς τοὺς φαινομένους ἐξωθεῖν τε τοῦ θρόνου, ὡς καθηρημένους κατὰ τὴν συνοδικὴν ἀπόφασιν, καὶ οὕτως ἀντ' αὐτῶν ἑτέρους ἀξιους ἀποκαθιστᾶν εἰς τοὺς θρόνους αὐτῶν, ψήφω μέντοι καὶ ἐκλογῇ ἀμφοτέρων, χειροτονία δὲ τοῦ εἰρημένου μητροπολίτου Ἰωαννίνων· ἔτι δὲ στέργομεν καὶ ἀποδεχόμεθα καὶ τὰς γενομένας δαπάνας τὰς εἰς τὰ κριτήρια καὶ ἀλλαχοῦ, χάριν τοῦ καταβαλεῖν τοὺς μηδὲν ἀνεχομένους τὸ ἡμέτερον, ὡς διώρισται, κατάστιχον· ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ τοῦτο εἰπεῖν ἔχομεν καὶ ὀριστικῶς παραγγέλλομεν, εἰ συμβῆ τινα τούτων ἀσθενῆσαι τῷ κόπῳ ἴσως τῆς ὁδοπορίας, ἢ μὴ γένοιτο πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου καὶ δι' εὐχῶν ἡμετέρων, μὴ τολμᾶν τὸν ἕτερον ἀσυμπαθῶς καταλιπεῖν αὐτὸν πάσχοντα ἐν τινὶ χωρίῳ καὶ τόπῳ ἐπιφόβῳ καὶ ἐπικινδύνῳ, ἀλλὰ μετὰ τὴν πρέπουσαν καὶ ὀφειλομένην ἐπίσκεψιν καὶ ἐπιμέλειαν τούτου, εἰ ἐπὶ πολὺ ὁ ἀσθενὴς ἀδυνάτως ἔχει, καὶ τότε μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἀναχωρεῖν αὐτὸν ἐκεῖθεν, ἵνα μὴ ὁ ἀσθενὴς μόνος καταληφθεὶς κινδυνεύσῃ καὶ εἰς ἃ κέκτηται· ταῦτα οὖν ὡς εἰρήνης παρεκτικὰ καὶ πρόσφορα τῇ ὑπηρεσίᾳ ἡμῶν ταύτῃ ἔγραψα νοθετικῶς ἅμα καὶ προστακτικῶς, καὶ θέλω ἀπαραβάτως· καὶ ἀνελλιπῶς τηρηθῆναι ἐν τε τῇ καθόδῳ καὶ ἀνόδῳ τῆς ἐξοχρίας ταύτης· καὶ γὰρ ἐάν τις τούτων τῇ ἑαυτοῦ ἀξίᾳ θαρρῶν καταφρονῆσει τοῦ ἑτέρου, ἀδελφοῦ αὐτοῦ ὄντος, ὁ τοιοῦτος οὐ μόνον ὡς δόλιος καὶ μισόκαλος διάβολος κριθήσεται, ἀλλὰ καὶ παρὰ θεοῦ

καὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος ὄργην καὶ κατάραν λήψεται αἰώνως· πρὸς τούτοις δ' ἐπαγγέλλεται ἡ μετριότης ἡμῶν, ἵν' ὅτε σὺν θεῷ ἐπανεέλθωσιν εὐχαίς ἡμετέραις, ποιήσῃ αὐτοῖς τὴν τοῦ κόπου αὐτῶν προσήκουσαν καὶ ἀρμοδίαν ἀμοιβήν· εἰς δὲ τὴν πάντων τούτων βεβαίωσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐπέδωκα καὶ τὴν παροῦσαν προτρεπτικὴν γραφήν. Ἐν ἔτει ζργ'. ἰνδ. η' .¹

35

Πρὸς τινὰς ἀρχιερεῖς Καρύκη, διὰ τοῦ μεγάλου ῥήτορος
(γρ. Θεοφάνους τοῦ ἀπὸ Ἀθηνῶν.)²

† Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς σῶμα ἑαυτοῦ καταδεξάμενος ὀνομάσαι τὴν πᾶσαν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν, καὶ τοὺς καθ' ἓνα ἡμῶν ἀλλήλων ἀποδείξας μέλη, ἔδωκε καὶ ἡμῖν πρὸ πάντων ἔχειν οἰκείως κατὰ τὴν τῶν μελῶν συμφωνίαν, εἴτε πάσχη εἴτε χαίρη ἔν μέλος, ἢ συμπάσχωμεν ἢ καὶ συχαίρωμεν ἀλλήλοις· διόπερ, εἰ καὶ πλείστον ἀλλήλων διεχωρίσμεθα ταῖς οἰκήσεσιν, ἀλλὰ τῷ γε λόγῳ τῆς συναφείας ἐγγύς ἀλλήλων ἐσμέν. Ἐπεὶ οὖν οὐ δύνασθε εἰπεῖν ὡς ὄλωσ ἡμῶν οὐκ ἔχετε, πάντως οὐ δίκαιόν ἐστιν οὐδὲ λυσιτελεῖς καὶ συμφέρον τὸ μὴ φροντίζειν ὑμᾶς τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης, ἀλλ' ἀμελῶς περὶ αὐτὴν ἔχοντας, ἐγγύς ὄραν τὰ δευνά, ἐξὸν ἀκούειν μακρὰν γινόμενα, καὶ τὴν παρ' ἑτέρων βοηθίαν ἐξαιτεῖν, καὶ ταῦτα ἐπιζήμιον οὔσαν, ἐξὸν ἀλλήλοις ὑμᾶς βοηθεῖν καὶ οἰκονομεῖν πάντα πρὸς τὸ τῆς ἐκκλησίας συμφέρον. Ἥδη μὲν οὖν καὶ ἄλλοτε συνελθούσης τῆς μεγάλης συνόδου, τὴν τοῦ Χριστοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν ἐπὶ τὸ χεῖρον ὄρωντες προκόπτουσιν, τόμον γενέσθαι συνεβουλεύσαμεν, μετὰ τῶν

1. Σημειωτέον, ὅτι ἕτερον σιγίλλιον τοῦ Ἱερεμίου (1586) περὶ τῆς ἐν Χίφ σταυροπηγιακῆς μονῆς τῶν Διευχῶν εἶδον ἄρτι διδημοσιευμένον ὑπὸ Α. Καραβᾶ ἐν τῇ Τοπογραφίᾳ τῆς νήσου Χίου. Ἐν Χίφ 1866, σελ. 58—61.

2. Ἡ ἐν παρενθέσει σημείωσις ἐστὶ τοῦ τελευταίου τοῦ κώδικος κατέχου.

ἄλλων καὶ τοῦτο κανονικῶς ἐντελλόμενον, τὸ μὴ τολμᾶν τρεῖς περὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀρχιερεῖς μετὰ τὸ χηρεῦσαι πατριάρχου, χειροτονεῖν ἕτερον πρὸ τοῦ συνελθεῖν πάντας τῆς ἐπαρχίας, ἢ καὶ τοὺς πλείονας, ἀφορισμοῖς αὐτὸν καὶ ἀραῖς παντοίας ἀσφαλισάμενοι· ἀλλὰ πάντως διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν κακίαν, ἐτόλμησέ τις μετὰ τὴν κανονικὴν ταύτην διαταγὴν καὶ διὰ παρουσίας δέκα καὶ μόνων ἀρχιερέων, μὴ ἐνεγκόντων τὴν ἐπενεχθεῖσαν αὐτοῖς βίαν, τὸν τοιοῦτον θρόνον ἀρπάσαι καὶ πατριάρχην ὀνομασθῆναι· καὶ γὰρ ἔγνω μετὰ τῶν στηριζόντων αὐτὸν, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων γενομένων τοιούτων παρὰ τοὺς θεῖους θεσμούς, οὐδεμίᾳ φροντίς παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐγένετο, οὐδὲ συνεπάθησέ τις ταῖς θλίψεσι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα πάντων εἰδότες καλῶς, ὅτι γε τὰ κακῶς καὶ ἐπ' ἀνατροπῇ τῶν κανόνων δαπανηθέντα παρ' ἡμῶν ἀπαιτοῦνται· καὶ ταῦτα μὲν οὕτω πρὸ ὀλίγου· ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν μακαρίτην πατριάρχην κὺρ Γαβριὴλ, ὅμοια τοῖς ῥηθείσι γενέσθαι (οὐκ ἐπαύσαντο γὰρ οἱ τὰ πρότερα τολμήσαντες, ἀλλ' ὤρμησαν παρὰ κανόνας καὶ χωρὶς τῆς τῶν ἀρχιερέων προτροπῆς καὶ ἀδείας τῆς πατριαρχικῆς ἀξίας ἀντέχεσθαι, ἐξ ὧν ἔμελλον δαπανηθῆναι μὲν ὀλίγα τινὰ, λογισθῆναι δὲ ταῦτα εἰς τὸ τριπλάσιον διὰ τὴν μοχθηρίαν τῶν δαπανώντων, ἥτις ἐδείχθη καὶ ἐν τοῖς προτέροις, καὶ τὸ δὴ χεῖριστον ὡς ἐκινδύνευε τὰ πάντα χωρὶς συνόδου ἀρχιερατικῆς καὶ σκέψεως γίνεσθαι), ὁ πάντα ἐφορῶν κύριος τῆν ἐκκλησίαν αὐτοῦ ἐλεήσας πρὸ τοῦ συμβῆναι τι τοιοῦτον, ὥκονόμησε παραγενέσθαι ἡμᾶς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· ἔνθα γενομένης σκέψεως, γνώμη κοινῇ τῶν τε καθευρεθέντων πανιερωτάτων μητροπολιτῶν τῶν καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ συνδρομῇ τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν, καὶ τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων, τὰ μὲν ἤδη μελετώμενα τῶν ἀτόπων πάση σπουδῇ ἐκωλύσαμεν, καὶ ὡς ἰστὸν ἀράχνης διελύσαμεν, καταπέσαντες δὲ τοὺς κρατοῦντας, καὶ τὸ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ὄνομα τοῖς πᾶσι προθέντες, ἵνα καὶ μᾶλλον τὸ πρᾶγμα στηρίζηται, ἀδειαν πᾶσαν ἐλάβομεν τοῦ τηρηθῆναι τὴν περὶ τούτων οἰκονομίαν καὶ κρίσιν εἰς τε τὴν ἐξουσίαν τῶν κανόνων καὶ εἰς τὴν ὑμετέραν ἀ-

φιξίν· διὸ καὶ γράφωμεν πρὸς ὑμᾶς καὶ ἀξιούντες συμβουλευόμεν, ἵνα, ἐρχομένου τοῦ μεγάλου ρήτορος κυρ Γεωργίου καὶ δυναμένου ἀπαγγεῖλαι ὑμῖν διὰ στόματος πάντα, πρῶτον μὲν φροντίσῃτε ἀποδοῦναι πρὸς αὐτὸν τὰ τε μπακίια τῆς ζητίας τοῦ κυρ Ἰερεμίου, καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ κυρ Γαβριήλ, καὶ τὰ ὀφειλόμενα χαράτζια πάντα ἀνελλιπῶς κατὰ τὰ περὶ τούτων γενόμενα πατριαρχικὰ κατὰστιχα· εἴθ' οὕτω θέοντες, τὸ τοῦ λόγου φάναι, καὶ πάσαν πρόφασιν καὶ ἀμέλειαν ἀποτιναξάμενοι, σπουδάσῃτε παραγενέσθαι πρὸς ἡμᾶς τὴν ταχίστην, ἵνα μεθ' ὑμῶν πάντων πᾶν προσῆκον τοῖς πράγμασι γένηται, καὶ ὁ παρ' ἡμῶν λόγος βεβαιωθῇ. ὃν εἶπομεν πρὸς τοὺς κρατοῦντας, ὅτι χωρὶς τῆς ἐκλογῆς τῆς παρουσίας ὑμῶν οὐδὲν τῶν καθ' ἡμᾶς κανονικῶς ἐπιτελεῖται. Ταῦτα εἰδότες μὴ βραδύνατε τὴν τῶν μπακίων πάντων ὁδόν, ἀναγκαιοτάτην οὖσαν μάλιστα εἰς ἀπότισιν τῶν ὀφειλομένων χρημάτων τοῖς τιμιωτάτοις κληρικοῖς τοῖς ἐν Καραμανία, οἵτινες ἐν καιρῷ ἀνάγκης τοῦ βασιλικοῦ πεσκεσίου τοῦ δοθέντος παρὰ τοῦ μακαριωτάτου κυρ Γαβριήλ δεδώκασιν αὐτὰ, καὶ πρόθυμοί εἰσι καὶ ἀπὸ τουνῶν βοηθῆσαι, ἱκανοὶ ὄντες καὶ κατὰ πάντα φιλόκαλοι, ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς μετὰ σπουδῆς ἔλθετε πρὸς ἡμᾶς εἰς βεβαίωσιν τῶν τε ἡμετέρων λόγων, καὶ στηριγμὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως· καὶ γὰρ ἐάν τις ὑμῶν τῶν ἀρχιερέων, ὃ οὐκ ἐλπίζομεν, οὐδὲ γένοιτο, μὴ πεισθεῖν ἡμῖν, εὐαγγελιζόμενοι τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐκκλησίας καὶ συμβουλευούσι τὰ συμφέροντα, οὕτω ποιῆσαι καὶ ἔλθειν, γινωσκέτω, ὅτι προηγουμένως μὲν τῆς προσηκούσης ἐκκλησιαστικῆς παιδείας πειραθήσεται, ἔπειτα δὲ καὶ τῇ δυνάμει τοῦ βασιλικοῦ ὀρισμοῦ παιδεύθησεται ἀσυγγνώστως, καὶ ἀθῶοι ἡμεῖς τῆς αἰτίας ἐσόμεθα· οὕτω γενέσθαι φροντίσατε, καὶ μὴ ἄλλως, διὰ τὸν Κύριον . . .

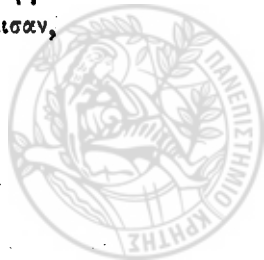
36

[Πρὸς τοῖς ἀνωτέρω ἐπισυνάπτομεν καὶ τὸ ἐξῆς ἀνεκδότου σιγγίλιον τοῦ πατριάρχου Θεολήπτου, ὅπερ ὁ τῶν πατρῶων ἄκρος ζηλωτῆς Κ. Χ. Γεώργιος Κωνσταντινίδης, μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν προθυμίας ἐπεμψεν ἡμῖν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἀντιγράφας ἐκ τῆς ἐν τῇ ἐκεῖσε βιβλιοθήκῃ τοῦ Παναγίου Τάφου ἀποτεθησαυρισμένης ἀνεκδότου Νομικῆς Συναγωγῆς τοῦ αἰοδίου πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Δοσιθέου. (σελ. 214.)]

Ἴσον τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος τοῦ Κυρίου Θεολήπτου διὰ τὴν ἐξαρχίαν Σάμου.

† Θεολήπτος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, «ἀθετήσας τις, φησὶ, νόμον Μωσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἠγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνουβρίσας;» Τοῦτο Μπατέστος ποιήσας ὁ ἀσυνείδητος, οὐ νόμον ἕνα οὐδὲ κανόνα τῶν ἱερῶν, ἀλλ' ὁμοῦ πάντας καταπατήσας καὶ εἰς οὐδὲν λογισάμενος, οὐχ ἕνα τινὰ τῶν μικρῶν τούτων ἀνθρώπων καὶ πόλεων, ἀλλὰ πᾶσαν ψυχὴν χριστιανῶν καὶ πᾶσαν πόλιν καὶ ἐπαρχίαν ἐτάραξε καὶ ἐσκανδάλισε. Διαπραξάμενος γὰρ προφανῶς πᾶν εἶδος ἀτοπίας καὶ παρανομίας, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ κεφάλαιον ἐχώρησε τῶν κακῶν· τὴν γὰρ ἀπρατον χάριν τοῦ θείου Πνεύματος εἰς πράσιν καταγαγὼν, πολλοὺς μὲν τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων ἀδίκως ἐδίωξε, πολλοὺς δὲ καὶ τῶν τοῦ εὐαγοῦς τούτου κλήρου τὰς ἰδίας προσόδους καὶ ἐξαρχίας κακῶς ποιῶν ἀπεστέρησε καὶ πρὸς ἐτέρους ἐπώλησεν, ἀνθρώπους πονηροὺς καὶ κατεγνωσμένους διὰ τε ἄλλα τοῦ βίου αὐτῶν ἔργα καὶ ὅτι κτᾶσθαι τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ διὰ χρημάτων ἐνόμισαν,

καὶ ταῦτα τοῦ μεγάλου Πέτρου λέγοντος ἐκάστῳ τῶν τοιούτων, «Ὅχι ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ, ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεΐα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ». Ἐν οὖν ἐκ τούτων ἀντικρυς ἐστὶ καὶ φαίνεται καὶ τὸ ἀδίκως συμβᾶν πρὸς τὴν πατρι-
 αρχικὴν ἐξαρχίαν, τὴν νῆσον Σάμον. Ἐπειδὴ γὰρ καὶ ἡ νῆσος αὕτη, ταῖς καιρικαῖς ἀνωμαλίαις καὶ ταῖς ἀλλεπαλλήλοις ἐπι-
 δρομαῖς τῶν θαλασσιῶν ληστῶν, πρὸ χρόνων ἤδη διακοσιῶν ἡ-
 ρημώθη, καὶ ἔκτοτε ἀοίκητος ἔμεινε παντελῶς ὑπὸ μόνων κα-
 ταπατουμένη καὶ οἰκουμένη ἀνθρώπων ληστῶν τῶν ἐνεδρευόν-
 των καὶ βλαπτόντων τοὺς ἐκεῖσε παρερχομένους, πάσης περιαι-
 ρηθείσης ἐλπίδος τοῦ αὐθις οἰκισθῆναι αὐτὴν καὶ εἰς ὃ ἦν πρό-
 τερον ἀποκαταστῆναι, ἄνδρες τινὲς ἐκ διαφόρων τόπων συνελ-
 θόντες, πρῶτον μὲν ὤρμησαν πείραν λαβεῖν καὶ κατασκοπεῦσαι
 τὴν νῆσον, εἰ ἄρα γε ἐπιτηδείως ἔχει τοῦ δέξασθαι αὐτοὺς καὶ
 εἰς χώραν γενέσθαι καὶ οἰκουμένην ἀντὶ ἐρήμου, καὶ οὕτω φοβε-
 ρᾶς, παντὸς κινδύνου καταφρονήσαντες τῶν ἐκεῖ δίκην θηρίων
 ἐμφωλευόντων ληστῶν ὡς δὲ πολλὰ παθόντες οὐδὲν ἤνυσαν ὀ-
 λως, ἐπιτιθεμένων αὐτοῖς αἶψα καὶ ἐμποδιζόντων τῶν κατοικούν-
 των ληστῶν, οἱ αὐτοὶ πάλιν χριστιανοὶ μετὰ ἐτέρων οὐκ ὀλί-
 γων, κατὰ μηδὲν ἀμελήσαντες, ἀνδράραμον πρὸς τὸν Βασιλέα,
 καὶ γράμματα λαβόντες καὶ πᾶσαν ἄλλην ἰσχὺν συντελοῦσαν
 εἰς τε τὴν τοῦ τόπου κάθαρσιν καὶ τῶν ἐχθρῶν ἀποδίωξιν, τὴν
 νῆσον ταύτην κατέλαβον, ὅπου πολλὰ παθόντες καὶ δράσαντες,
 ἀσφαλῶς ἤψαντο τοῦ ἔργου καὶ ἔτυχον τοῦ σκοποῦ. Ἐπεὶ δὲ
 κατὰ μικρὸν αὐξανόμενοι πλείους ἐγίνοντο, καὶ χρεῖα ἦν αὐτοῖς
 ἱερώς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας καὶ τάξεως, οὐδὲ καὶ
 τούτου ἡμέλησαν, ἄνθρωποι ὄντες ἐντεθραμμένοι τοῖς χριστια-
 νικοῖς ἔθεσιν, ἀλλὰ σπουδῇ πάσῃ προσήλθον τῇ καθολικῇ Ἐκ-
 κλησίᾳ, ἐμπόνως ἀξιούντες καὶ ἰκετεύοντες τυχεῖν τοῦ ποθοῦ-
 μένου καὶ ὑποκεισθαι αὐτῇ αὐτοὺς τε πάντας καὶ τοὺς ἐκεῖ ναοὺς
 ἀρτι μέλλοντας ἀνεγείρεσθαι ἐπὶ Σταυροπηγίῳ Πατριαρχικῷ,
 ὅθις ὁ μακαρίτης Πατριάρχης ἀποδεξάμενος κύρ Μητροφάνης,
 ταῖς πατριαρχικαῖς προνομίαις καὶ τῇ ἐπ' αὐτῷ νεομισμένη τά-
 ξει ἔπεμψε τὰ Σταυροπήγια, καὶ ἀνηγέρθησαν νέοι ναοὶ τοῖς

νεωστὶ κατοικήσασιν, ὀνομάσας τὴν νῆσον Πατριαρχικὸν Σταυροπήγιον, ὑποκειμένον αὐτῷ καὶ πάντα τελοῦν τὰ τεταγμένα ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν τότε ὕστερον δὲ ὁ πρὸ ἡμῶν πατριαρχεὺσας κύρ Ἰερεμίας, χρέος ἔχων καὶ αὐτὸς ἀπαραίτητον τοῦ φροντίζειν τῆς ζωαρκειάς τῶν τροφίμων καὶ ἐκδουλευτῶν τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, οἶά τις πατὴρ φιλόστοργος, καλῶς ποιῶν καὶ θεαρέστως ἔδωκε καὶ εὐηργέτησε τὴν Πατριαρχικὴν νῆσον ταύτην Σάμον τῷ τιμιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ Πρωταποστολαρίῳ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας κύρ Κωνσταντίνῳ, ἀνδρὶ παιδόθεν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ δουλεύσαντι καὶ πιστῶς καὶ ἀόκνως ὑπηρετήσαντι αὐτῷ τε καὶ τοῖς πρὸ αὐτοῦ πατριάρχαις, προσθεὶς τῇ Σάμῳ ταύτῃ καὶ τὰ λοιπὰ πατριαρχικὰ νησιδία, τὴν Ἰκαρίαν, Ἀστυπαλίαν καὶ τὰ Ψηρὰ, πρὸς μερικὴν ζωάρκειαν αὐτοῦ καὶ περιθαλψῆν, ἃ δὴ καὶ εἶχε πάντα ἐξαρχικῶς καὶ ἐκαρποῦτο μέχρι τοῦ παρελθόντος ἔτους. Ἄφ' οὗ δὲ, συγχωρήσει Θεοῦ, ὁ ἐπιβάτης οὗτος Μπατέστος δυναστικῶς τοῦ πατριαρχείου ἐδράξατο, καὶ πᾶσαν τάξιν ἐκκλησιαστικὴν ὁμοῦ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐδουλώσατο πωλῆσας καὶ ἐτέρας ἐπαρχίας καὶ μητροπόλεις, καὶ ταῦτα τὰ πατριαρχικὰ σταυροπήγια ἐπώλησε δυναστεία χρώμενος παρὰ τοὺς κανόνας, καὶ ἀσυλλογίστως ἐχειροτόνησεν Ἀρχιεπίσκοπον τινὰ Νεόφυτον, ἄνδρα ἀνάξιον τῆς τοιαύτης ὀνομασίας καὶ δι' ἄλλα μὲν πολλὰ τοῖς πᾶσι δῆλα, καὶ ἡμεῖς μὴ λέγωμεν, καὶ ὅτι πράσει καὶ ἀγορᾶ ἐπὶ χρήμασιν ἔλαβε τὴν χειροτονίαν, καὶ τὸ χεῖρον, ὅτι δύο συνελειτούργησαν ἐπ' αὐτῷ, ὅ, τε μετὰ καθαιρέσειν συγχωρηθεὶς Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης κύρ Ἰωακείμ, καὶ ὁ τρις ἤδη καθαιρεθεὶς Κατζιβέλας ὁ ἀντάρτης καὶ πολέμιος καὶ διὰ τοῦτο ἀκοινώνητος πάντῃ. Ἐνθεν τοι τοῦ τυράννου καθαιρεθέντος Μπατέστου καὶ ἐξωσθέντος, καὶ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας τῆς πειρᾶς ταύτης τυραννίδος ἐλευθερωθείσης, ἡ μετριότης ἡμῶν, κοινῇ φροντίδι καὶ ἐπιμελείᾳ προσηκούση τῶν τε ἀγιωτάτων πατριαρχῶν καὶ τῶν καθευρεθέντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων, συνοδικῶς δίκαιον ἔκρινε καὶ τοῦτο διορθῶσαι, ὡς παραλόγως καὶ παρὰ κανόνας τολμηθέν. Καὶ δὴ τὸ παρὸν ἀπολύει

γράμμα, δι' οὗ γράφουσα ἀποφαίνεται καὶ διορίζεται, ἔστω ἡ τοιαύτη παράλογος καὶ ἔκθεσις χειροτονία καὶ ἀρχιεπισκοπικὴ ὀνομασία ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος καὶ ὡς μὴ γεγονυῖα πρὸς τὸν εἰρημένον Νεόφυτον· οὔτε γὰρ ἀρχιεπισκοπὴ ἦν ἡ Σάμος αὕτη, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως κατὰ κανόνας ἐχειροτονήθη ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ μά-
 λιστα διὰ χρημάτων ὡς ἐφάνη καὶ ὠμολογήθη, καὶ ἐκτὸς πάσης κανονικῆς ἀκολουθίας καὶ τάξεως. Ἐχέτω δὲ τὴν αὐτὴν νῆσον Σάμον μετὰ καὶ τῶν ἐτέρων ὡς πρότερον ὁ διαληφθεὶς καθολι-
 κὸς ἑξαρχος αὐτῶν Πρωταποστολάρχιος κύρ Κωνσταντῖνος, καὶ καρπούσθω τὰ ἐξ αὐτῶν δικαιώματα καὶ εἰσοδήματα ἐφ' ὄρω ζωῆς αὐτοῦ ἀκωλύτως καὶ ἀνεμποδίστως, εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα μὴ τολμῶντος τοῦ παραλόγως καὶ ἀθέσμως χειροτονηθέντος Νεοφύτου κατὰ τι διανοχλεῖν αὐτῷ καὶ ζητεῖν ὅπερ ὅλως οὐκ ἔχει· καὶ γὰρ ἐὰν ἄλλως ποιήσῃ ὁ αὐτὸς Νεόφυτος, ἀντιποιού-
 μενος τῆς ἡς ἔτυχε παραλόγου καὶ ἀσυστάτου χειροθεσίας καὶ ὀνομασίας, ἔστω ἀφωρισμένος ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος καὶ κα-
 τηραμένος καὶ ἀυγχώρητος καὶ ἄλυτος μετὰ θάνατον αὐτός τε καὶ ὅσοι ἂν τῶν ἱερωμένων ἢ λαϊκῶν συνεργήσωσιν αὐτῷ ἐπὶ τούτῳ καὶ βοηθήσωσιν κατὰ τι ἐπὶ ζημίᾳ καὶ ἐπηρεασμῷ τοῦ αὐτοῦ καθολικοῦ ἐξάρχου· καταφρονοῦντες δὲ καὶ ἀπειθοῦντες, καὶ τῷ ἀναθέματι ὑπόδιχοι. Ἐπὶ γὰρ τούτῳ καὶ τὸ παρὸν συ-
 νοδικὸν ἐγγραφὸν ἐπεδόθη τῷ τιμιωτάτῳ Πρωταποστολαρίῳ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας κύρ Κωνσταντῖνῳ, ἐξάρχῳ καθολικῷ τῶν πατριαρχικῶν νήσων τούτων, τῆς Σάμου, Ἰκαρίας, Ἀστυπαλίας καὶ τῶν Ψηρῶν, εἰς δῆλωσιν καὶ ἀσφάλειαν.

Κατὰ τὸ ἔτος ζΥγ' ἔτος, μηνὶ Μαρτίῳ, Ἰνδικτιῶνος ιγ'. 1

1 Περὶ τῆς πρίξεως ταύτης λόγον ποιεῖται ὁ Μελέτιος ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ (Γ', σελ. 403).

ΣΤ'

Περὶ Θεοφάνους τοῦ Καρύκη, Πατριάρχου
Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολή.¹

Ι. Σακελλίωσι τῷ ἐλλογίμῳ φίλῳ
Σ. Κ. Οἰκονόμῳ χαίρειν.

§. α. Τὸν ἐν τῷ Εὐαγγελικῷ Κήρυκι (σελ. 445. ἔτ. 1862) ἐκ-
δεδομένον ὑπὸ σοῦ «Κατάλογον τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κων-
στατινουπόλεως πατριαρχεισάντων, ἐπὶ τῆς Ἀγαρηνῆς τυραν-
νίδος» τοῦ μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Νεοφύτου τοῦ
Μαυρομαῆτι, ὡς εὐλόγως ἐν τοῖς αὐτόθι προειρημένοις σοι εἶκ-
σας, μετὰ πολλῆς τῆς περιεργείας ἀνέγνων. Ἦσθην (πῶς δο-
κεῖς;), καὶ πάντες δ' οἱ εὐφρονούντες καὶ τὰ πατρῶα περὶ πολ-
λοῦ ποιοῦμενοι καὶ μὴ ἐν Καρὸς μοίρᾳ ποιοῦμενοι, καλὸν καὶ
τοῦτ' ἀπόγευμα λογισάμενοι τῶν ἡδίστων καρπωμάτων, ὧν ἀπὸ
τοῦ καλοῦ κήπου τῆς περιύστου Πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης λίαν
φιλογενῶς καὶ ἀξιομιμήτως σὺν πολλῷ τῷ κκμάτῳ ἀνθολογήσας
τοῖς ὁμογενέσι παραθεῖναι πεφιλοτίμησαι. Ἐν γοῦν τοῖς αὐτόθι
ἀναφερομένοις Πατριαρχικαῖς εἰκοστὸς ἑβδόμος ἀπαντᾷ «Ὁ Κα-
ρύκης ὁ μουσικώτατος καὶ καλλίφωνος· ὅστις ποτὲ ἐν μιᾷ τῶν
νυκτῶν ἀναβὰς εἰς ἓν τῶν Μετζιτιῶν ἔδωκε δόξην τῷ Θεῷ· ἐκ
τῆς οὖν μελωδίας ἔξυπνος γενόμενος ὁ βασιλεὺς, καὶ ζητήσας
αὐτὸν οὐχ εὔρε». Περὶ τούτου τοίνυν, ὡς ὀρθῶς ὑποσεσημείω-
κας, οὔτε ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Κωνσταντινουπόλεως ποιμεναρ-
χῶν, τῷ ἐπιλεγομένῳ Ζαχαρία Μαθᾶ, οὔτε παρ' ἄλλῳ τινι τῶν
ἐπιχειρησάντων καταλέξει τοὺς ἐπὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀνα-
βεβηκότας ἡμετέρων τε καὶ ἀλλογενῶν (οἷον Κουπέρου, Λεκυῖνου,
Ἰλαρίωνος κτλ.) εὐρομένῃ. Καὶ πῶς πλάσμ' ἂν δόξειε κατ' ἄρ-

1. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, πρὸ ἐτῶν γράφας καὶ μῆπω ἔτι ἐκδίδε οὐ σεβαστὸς
φίλος Κ. Σοφ. Οἰκονόμος, μετὰ τῆς διακρινούσης τὸν ἄνδρα καλοκάγαθου προ-
θυμίας ἐχορήγησε.

χὰς τὸ λεγόμενον, ἄλλως τε καὶ μὴ ἐπικρατοῦσης ἐν τῷ Καταλόγῳ τῆς προσηκούσης ἀκριβείας καὶ τάξεως· τεκμήριον δὲ πλὴν ἄλλον, ἂν εἴη καὶ ἡ μετάθεσις τοῦ πρὸς τὰς διφθόγγους καὶ τριφθόγγους μίσους ἀπὸ τοῦ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου γενομένου πατριάρχου Νικήτα τοῦ Σλάβου (κατὰ τὸν παραδόντα τὸ λεγόμενον ἱστορικὸν¹) εἰς τὸν πατριάρχην Ῥαφαὴλ τὸν Σέρβον (τῷ 1481). Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ παρασιώπησις τοῦ κυρίου ὀνόματος, ἄπορος τὸ πρῶτον καὶ μοι φανεῖσα, ἀπιστότερον τὸ ἱστόρημα καθίστη. Ὑστερον μέντοι ἐπιστατικώτερον λογισαμένῳ καὶ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐφεξῆς παρατεθρομένων μαρτυριῶν ἀμυδρὸν παρασχούσης φῶς, ἔδοξέ μοι ἱκανῶς τὴν ὑπαρξίν τοῦ πράγματος ἀποδεδείχθαι. Διὸ προφρόνως ἔρχομαι λιτὸν μὲν ἀλλὰ φιλικὸν παραθησόμενός σοι ἐπίδειπνον, τοὺς περὶ τοῦ σεσιγημένου καὶ ἀκατονομάστου, δὸς δ' εἰπεῖν καὶ δυσκλεοῦς τούτου Πατριάρχου ἐπελθόντας μοι λογισμοὺς καὶ τοὺς ἐπιφανέντας μάρτυρας. Καὶ δὴ πρῶτον μὲν τοῦ κυρίου αὐτοῦ ὀνόματος οὐ παράπτωσις ἀλλὰ βραχυλογικὴ παράλειψις κακόζηλος φαίνεται μοι ἐνταῦθ' εἶναι, ἐξυπακουομένου ἐκ τῶν ἀμέσως προειρημένων. Ἀμέσως γὰρ πρὸ τοῦ προειρημένου χωρίου κεῖται τάδε· «ΚΣΤ'. Θεοφάνης ὁ Ἀθηνῶν μῆνας ζ',» μεθ' ἧς «ΚΖ'. ὁ Καρύκης» κτλ., ἔνθεν ὑποδηλοῦται, οἶμαι, ὅτι Θεοφάνης καὶ ὁ Καρύκης οὗτος ἐκυριωνοῦντο.

§. β. Ἀλλὰ τίς ἄρα καὶ ἦν ὁ παράδοξος οὗτος Καρύκης, καὶ πόσως ἔχονται ἀληθείας τὰ περὶ τῆς πατριαρχείας καὶ τῆς ἀσεβειότητος αὐτοῦ πράξεως ἱστορούμενα; Περὶ τούτων ἔρχομαι διὰ βραχείων τὰ ἐνόητα εἰκοτολογῆσαι, ἀφορμὴν γοῦν πρὸς τελειότεραν διασάφισιν παρεχόμενος. Ἐν γὰρ τῷ παρ' ἡμῖν χειρογράφῳ τῶν τοῦ σοφωτάτου τῶν Κυθήρων ποιμένος Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου καὶ ἄλλων διαπρεψάντων ἐπὶ παιδείᾳ Ἑλλήνων ἐπιστολῶν καταλέγονται καὶ ἐξ (αἱ 34—39) τοῦ ἀγλαοῦ τούτου γόνου τῆς καλλιγόνου Κρήτης· «Τῷ πανιερωτάτῳ Φιλιππουπόλεως Θεοφάνει τῷ Καρύκη» τῷ ἀφ' ἧς γεγραμμένοι. Καὶ ἐν μὲν τῇ 34, ἧς σοι ἐφεξῆς ἀντίγραφον παρατίθημι, τὸ μουσικὸν αὐ-

1. Βλ. Γλοῦκ Βιβλ. Χρονικ. σελ. 527. ἐκδ. Βον.

τοῦ καὶ εὐφρων ὑπερεπικινῶν, παρακκαλεῖ «Καὶ καινοτέρους λέγων, ἀνακίνει τὸ ἔναυλον τῆς ψυχῆς θέλητρον ἢ ἄσμασιν, εἰ καὶ τοῦτο δυνατὸν, ἢ γοῦν προσφθέγμασι.» Τῆς δὲ 36 τοιάνδε ποιούμενος τὴν ἀρχὴν «Ὡς ἥδιστον τῇ νοεῖσσι τραπέζῃ παρεισῆκται μοι τὸ καρύκειμα, τοῦτό τοι καὶ τῇ ἑαυτοῦ φύσει καὶ τῇ περὶ ἐμὲ σπουδῇ καὶ δὴ καὶ τῷ ἐπιτηδεύματι παραδεικνύον εἶναι σαφέστατα», περὶ τῶν πρὸς Σεβῆρον τὸν Φιλαδελφείας διαλλαγῶν εὐαγγελίζεται καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς ἀλγεινῆς πρὸς ἐκεῖνον πανηγυρίζει διχοστασίας, ἢ καὶ τῶν ἄλλων τεσσάρων ὑπόθεσις γέγονεν. Ἐν δὲ ταῖς τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μελετίου τοῦ Πηγᾶ γνωσταῖς σοι ἐπιστολαῖς δευτέρᾳ ἠρίθμηται ἢ «Θεοφάνει Μητροπολίτῃ Φιλιππουπόλεως» κατὰ τὸ ἀφγὰ ἐπισταλῆσα, αὐτῷ δηλονότι τῷ ἄνευ παρωνυμίου ἐνταῦθα λεγομένῳ Καρύκη, ὡς ἀνδρὶ οὐχ οὕτως εὐκαταφρονήτῳ (μαρτυρεῖ δὲ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ καὶ ὁ Μαργούνιος, ὡς εἶδομεν), περὶ τῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου διαφορῶν πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας θρόνον μηνύουσιν. Κἀνταῦθα μὲν ἀναφέρεται ὁ ἀνὴρ κυριωνυμικῶς ἄνευ παρωνυμίου. Ἐν ἄλλαις ὅμως τέσσαρασι τῶν ἐπιστολῶν μέμνηται ὁ Μελέτιος τοῦ Καρύκη ἄνευ κυριωνυμίας. Καὶ δὴ ἐν μὲν τῇ πρὸς Διονύσιον τὸν Ἡρακλείας σλβ'. αἰνιγματικῶδως ὡς πρὸς εἰδότα λέγει, ὅτι ἐθλίβετο ὑπὸ τοῦ ἀπηνεστάτου κριτοῦ κατὰ τὴν ἐν Βασιλευούσῃ διατριβῇ· «Ἐγὼ γὰρ ἐκφοβῆσαι Μελέτιον, ἵνα τῶν ἕξ χιλιάδων τῶν χρυσῶν νομισμάτων ὁ Ἰουδαῖος ὁ συμμύστης αὐτοῦ (ὅς καὶ μετ' οὐ πολλὸν δυσθανατοῦντι τῷ τότε φουερῷ μικροῦ συναπέλαυε τῆς ἀγχόνης) τύχη παρ' ἐμοῦ, ὣν ὄφειλεν ὁ Καρύκης». Σαφέστερον δὲ γράφει ἐν τῇ πρὸς τὸν Ῥόδου Πατίσιον σμζ'. «Εὐ δ' οἶδας ἀγωνιζομένοις ἡμῖν πρῶτον μὲν μεθ' οἷας ἐνστάσεως βιαζόμενοι παρὰ πάντων, καὶ παρ' αὐτοῦ γε τοῦ Καρύκη, τὴν ἐπιστάσιαν ἀναζώσασθαι τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, τηλικούτον ἐξεκλίναμεν ὄγκον δόξης, ὡς ἂν τις φαίη τῶν ἐπιπολαίως τὴν τῶν ὄντων φύσιν ἐξεταζόντων· ὡς δ' ἔχει ταῖς ἀληθείαις, πραγμάτων ὄγκον, πόνων, μόχθων, θλίψεων, κινδύνων· δεύτερον δὲ ἐπειδὴν (ἰσ. γρ. ἐπειδὴ) τῶν τῆδε ἀπῆρην ὁ Καρύκης, ταῖς πανδήμοις προστεθέντος παρακλήσεσι καὶ τοῦ

βασιλικῷ προστάγματι· ὅτε δὴ καὶ θεόθεν οἰηθεὶς τὰ τῆς οἰκονομίας ἐκκρέμασθαι, εἴλημμα μὲν τῶν οἰάκων, μετ' οὐ σμικρὰς μέντοι γε τῆς ἀθυμίας». Ἄλλ' ἔτι σαφέστερον ταῦτα διηγείται ἐν τῇ πρὸς τὸν Φιλαδελφείας Γαβριήλ, ἣν ὁ μακαρίτης Νεόφυτος ὁ Καυσοκαλυβίτης παρενέθηκεν ἐν τῷ προλόγῳ τῷ προτεταγμένῳ τῆς τῷ ἀψῆθ' ἐκδοθείσης Ὁρθοδόξου ὁμολογίας τοῦ Πηγά· «Ἐγράψαμεν, λέγων, πρὸς τὴν σὴν ἱερότητα ἀπ' Αἰγύπτου εὐθύς μνηυθέντες παρὰ τῆς Συνόδου καὶ τοῦ λαοῦ σὺν καὶ βασιλικῷ προστάγματι, τοῦτο αὐτὸ μνηύοντες καὶ παρακαλοῦντες, εἰ δυνατόν σε τοῦ θρόνου τούτου τοῦ Οἴκουμενικοῦ ἀντιλαβέσθαι, εἰ δὲ μήγε, τὸν ἱερώτατον Μαργούνιον. Ἦν ἐμὸν τότε φροντίζειν, καὶ ἡμῖν τὸ πᾶν ἐπεκρέματο. Ἐβράδυνεν ἡ ἀπόκρισις· παρεισέδω ὁ Καρύκης, πολλὰ βλάψας καὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἐν βραχέσιν¹, ἀντιλέγοντος ἐμοῦ καὶ παραινούντος τὰ δέοντα, πλὴν μὴ παρήρησά ποτ' ἕνεκα, ὥστε μηδὲ πάμπαν σιωπᾶν, μηδὲ καταβοᾶν ἀναιδέστατα. Τοῦτον ἀρπάσασα τοῦ Θεοῦ τοῦ φιλανθρώπου ἡ θεία πρόνοια πάλιν χηρεύουσαν (καὶ περ καὶ τότε χηρεύουσαν· οὐ γὰρ ἦν ὁ Καρύκης νόμιμος ἀνὴρ) τὴν Ἐκκλησίαν κατέστησεν. Εἰς ἡμᾶς ἔπεσε πάλιν ὁ κλῆρος» κτλ. Ἄλλ' ἔτι σαφέστερον καὶ περιστατικώτερον ἀφηγεῖται ταῦτα ἐν τῇ πρὸς Μαργούνιον καὶ Σεβῆρον κοινῇ ρπέ. ἐπιστολῇ, ἣν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως τῷ 7106 (1598) ἐπέσταλκεν, ἀπολογούμενος περὶ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ἐπιτεθείσης αὐτῷ ἐπιστασίας· «Οὐκ αὐτὸς ἐγώ, λέγει αὐτόθι, καὶ πολλαχόθεν ἄλλοθεν ἔγνων μαθὼν τὰς τοῦ Κυρίου ἐκκινήσεις κατὰ τῶν ἀμελέστερον ἢ ἐνδεέστερον τοῦ προσήκοντος τὰς προστασίας διεπόντων, καὶ ὧν Καρύκης πέπονθεν αὐτός; Ὁς τοῦ θρόνου ἐγκρατῆς γυνόμενος ἀναξίως καὶ περ' ἐμοῦ εὐθύς ἐκ προοιμιῶν ἔνδον τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου ἐλεγχόμενος ἐφ' οἷς σύνοιδι πνευματικῶς, καὶ νοουθετούμενος ἀπέχεσθαι τῶν ὑπὲρ τὴν ἀξίαν, ὅτε παρεισέδω ἀποδεξάμενος τὰ τῆς μεταθέσεως κηρύγματα, ἐκώφευε· καὶ μετὰ ταῦτα πανδημεί κατασυρόμενος καὶ διωχθεὶς, ἐμοῦ ἐπὶ μάρτυσι τῷ ἱερωτάτῳ Ἡρακλείας καὶ τῷ ἱερωτάτῳ Ῥόδου ἀγωνιζομένου, εἰς τὴν Πόλιν

1. Παρὰ τῷ Νεόφυτῳ γέγραπται τοῦ Θεοῦ ἐν βραχεῖ, κριττον, οἶμαι.

ἀνακληθεῖς, ἵνα μετὰ τιμῆς τὴν τιμὴν τοῦ Πατριάρχου ἐκουσίως ἀποβάλῃ (ἄλλως γὰρ ἦν ἀδύνατον καὶ τὴν ἐκείνου δοξομανίαν θεραπεῦσαι καὶ σβῆσαι τὸ σκάνδαλον), καὶ παρακούσας· ἐμοὶ γὰρ τὴν ἀξίαν παρεχώρει, ἐτέρῳ δὲ οὐδενί· ἔλεγε γὰρ ¹, Σοὶ μὲν, μακαριώτατε Πάτερ, ἡδέως ὑπαναχωρῶ καὶ παρακαλῶ δέξασθαι σε τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον· ἐτέρου γὰρ ὅλως τῶν ἀπάντων οὐκ εἰμι ἀναξιώτερος. Ἀντέλεγον δ' ἐγὼ, ὡς ἀνάξιος ὢν αὐτὸς παραχωρήσει καὶ παύσει τὰς κατ' αὐτοῦ βλασφημίας τὰς παρὰ πάντων, προσελευθερῶν καὶ ἑαυτὸν τοῦ κρίματος καὶ τῆς ἁμαρτίας, δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. Ἐγὼ γὰρ ὅλως οὐ δέχομαι, ἔλεγον, τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἴσως εἰσάξομέν τινα Θεοῦ ἄξιον ἱερέα. Τέλος δὲ καὶ παρόντος τοῦ Ἡρακλείας ἐλέγχας αὐτὸν ὡς οὐκ ἐξὸν γράφειν, προσιπῶν τε καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ κακὴν ἐσομένην καὶ τὸν θάνατον κακίῳ, εἶδον κρίσιν Θεοῦ Σαβαώθ, θάνατον ἀνέλπιστον καταδικασθέντος Θεόθεν αὐτοῦ. Κατορχησάμενος γὰρ ὁ τρισάθλιος τοῦ ἱεροῦ Νιπτῆρος μετὰ χλευῆς τῶν ἀκουσάντων (μόνοι γὰρ παρῆσαν σχεδὸν οἱ ἱερεῖς, καὶ αὐτοὶ μετὰ βάρους (ἴσ. βίας) καθελευσθέντες), παρεωρακῶς τὴν λειτουργίαν τηλικαύτης ἡμέρας, μεθ' ἣν εἰώθει ἐπιτελεῖσθαι ὁ Νιπτῆρ, τῇ τε ὑστεραία ἄσας, ὡς φασί, τὸ *Κύκνειον* κατὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν τῶν σωτηρίων παθῶν· τὸ μέγα Σάββατον εὐτρεπιζόμενος καὶ ἐνδύμενος τοὺς λεπτοὺς χιτωνίσκους, ἤσθετο τῆς Θεοῦ ὄργῆς οὕτως ἀξίως, ὥστε ἔπριν τεθνᾶναι ἢ ἀκουσθῆναι νοσῶν».

§. γ'. Ἐκ τούτων τοίνυν δηλα γίνονται τὰ ἐξῆς·

α.) Ὅτι μετὰ τὴν τοῦ Ἀθηνῶν Θεοφάνους τελευταίην καὶ τὴν τοῦ Μελετίου εἰς τὴν βασιλεύουσον μετάκλησιν καὶ ἄφιξιν γενομένην πρὸ τοῦ Πυκνεψιδῶνος (Ὀκτωβρίου) τοῦ αἰφύξ' (ὡς μαρτυρεῖ ἡ πρὸς αὐτὸν 23 ἐπιστολὴ τοῦ Μαργουνίου) καὶ μετὰ πολλὰς χρονοτριβὰς, χρήμασιν (ἑξακισχιλίαις, ὡς ἔοικε, χρυσοῖς) παρεϊσέδου εἰς τὸ Πατριαρχικὸν ἀξίωμα ὁ Καρύκης καὶ ἐπατριάρχησε μέχρι τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἴσως τοῦ 1598 σωτηρίου ἔτους.

β.) Ὅτι οὗτος ἦν εὐφωνος ἀοιδὸς καὶ τοσοῦτον φιλῶν ἄδειν,

1. Παρίκει δ' «γὰρ» καὶ ἴσως ἐξαλειπτός.

ὥστε καὶ αὐτὴν τὴν τῆς μεγάλης Πέμπτης λειτουργίαν παρεωρακέναι καὶ τὸν Νιπτήρα, χάριν τοῦ ἄσαι.

γ'.) Ὅτι μετατεθεὶς ἐγένετο Πατριάρχης.

δ'.) Ὅτι ἐξελεχθεὶς καὶ ἀποδιωχθεὶς δι' αὐτὸ ἀποσιωπᾶ ὁ Μελέτιος ἀρρήτους κακίας· ὧν μία ἦν ἴσως καὶ ἡ παρὰ τοῦ Ἄρτης Νεοφύτου λεγομένη (ἀπίθανον γὰρ μοι δοκεῖ μετὰ τὸ πατριαρχεῦσαι εἰς τοῦτ' ἀπονοίας ἐτραχηλισθῆναι), προσεκλήθη εἰς τὴν Πόλιν παραιτηθῆναι εὐσχημόνως.

ε'.) Ὅτι παρακούσας καὶ ἀπομονωθείς καὶ ἀρχὴς ὑποβλήθει, κατὰ τὸ μέγα σάββατον τὴν μικρὰν αὐτοῦ ἀπέβηξε ψυχὴν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Πάσχα τοῦ 1597 τῆ 27 Μαρτίου ἐωρτάσθη, τὸ δὲ τοῦ 1598 τῆ 15 Ἀπριλίου, ἡ τελευταῖ ἄρα αὐτοῦ κινδυνεύει μεταξὺ τῆς 27 Μαρτίου τοῦ 1597 καὶ τῆς 15 Ἀπριλίου τοῦ 1598, εἰς τὴν ἐσχάτην μάλλον, ἔμοιγε δοκοῦν, προσήκουσα ἡμέραν ἦτοι ἐγένετο αὕτη τῆ 14 Ἀπριλίου τοῦ 1598, ὅτε ἦν τὸ μέγα Σάββατον τοῦ ἐνικυτοῦ ἐκείνου, ἐν ᾧ, κατὰ τὸν ἱερὸν Μελέτιον, «ἐνδυόμενος τοὺς λεπτοὺς χιτωνίσκους ἤσθετο τῆς Θεοῦ δργῆς οὕτως ἀζίως, ὥστε πρὶν τεθνάναι ἢ ἀκουσθῆναι νοσῶν.»

ς'.) Δὲ καὶ τελευταῖον, ἐπειδὴ ὁ κατὰ τὸν Μελέτιον κακῶς κακῶς ἀπολόμενος Καρύκης ἦν εὐφρωνος καὶ ᾠδικῶς καὶ ἀρχιερεὺς πρότερον, Θεοφάνης δ' ἦν ὁ παρὰ τοῦ Ἄρτης Νεοφύτου ἐν τῷ Καταλόγῳ ἀριθμούμενος μουσικώτατος καὶ καλλίφωνος Καρύκης, εὐφρωνος δὲ συνάμα καὶ Θεοφάνης ὁ Φιλιππουπόλεως μητροπολίτης Καρύκης, πρὸς ὃν αἱ τοῦ Μαργουνίου καὶ ἡ τοῦ Μελετίου ἐπιστολὴ αὐτὸς ἄρα ὁ Φιλιππουπόλεως Θεοφάνης ἦν ὁ τῆς φιλαρχίας οἰκτρὸν γενόμενος θῦμα βραχύβιος Πατριάρχης, μεθ' ὃν πάλιν τὰ τῆς ἐπιστασίας τοῦ θρόνου καὶ διὰ βασιλικῆς προστάγματος τῷ γενναίῳ τῆς ἐκκλησίας προάσπιστῇ καὶ ἀκαταβλήτῳ τῆς Ὀρθοδόξιας στύλῳ ἀνετέθησαν Μελετίῳ· ὃς καθ' ὄλον σχεδὸν τὸ ἀφγῆ ἔτος ἀκαταμάτως τὸν ἀμπελῶνα καθαίρων καὶ περιφράσεων καὶ καλλιεργῶν διετέλεσεν, ὡς ἐξ ἐπιστολῶν αὐτοῦ τούτου συνάγομεν.

§ δ'. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἀγνώστου τέως καὶ ἀκλεοῦς τοῦ Χαρύκη πατριαρχείας, ἣν ἐπιμαρτυρεῖ ἡμῖν ὁ μακκρίτης Δυῶρα-

χίου Χρύσανθος, ὃς καταριθμῶν ἐν τῷ β'. μέρει τοῦ *Μεγάλου* αὐτοῦ *Θεωρητικοῦ* (ἐκδέδοται ἐν Τεργέστη τῷ 1832) τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διαπρέψαντας μουσικούς, λέγει (σελ. XXXV) «*Θεογράφης Καρύκης* πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως», ἐκ παραδόσεως, ἢ μᾶλλον ἐκ τινος ἐν τοῖς Πατριαρχείοις σωζομένου σημειώματος τὴν εἶδησιν ἀρυσάμενος (α). Εἰ δὲ δεῖ τι καὶ περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ εἰπεῖν, καὶ μὴ ἄντικρυς ματαιοπονίᾳ τὸ πρᾶγμα, οὐδαμῶς μοι δοκεῖ αὐτῷ τὸ ἐπώνυμον ἐπὶ τῇ ἠδυσφωνίᾳ προσκολληθῆναι, ἀλλ' ἐκ τοῦ γένους κατελθεῖν εἰς αὐτόν. Ἐν τινι γὰρ τῶν τοῦ Μαργουνίου ἐπιστολῶν, τῇ ἐν τῷ χειρογράφῳ 92, τῷ αφυζ' ἐπεσταλμένη «τῷ ὀσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐν πνευματικοῖς πατράσι κυρίῳ Σαμουήλ τῷ Πριμπέτῳ», ὃς ἐκ τοῦ αὐτόθι φερομένου «φροντίδες ἱεράς μονῆς ἀλλεπάλληλοι» καθηγεμῶν φαίνεται μοναστηρίου τινός· ἐν ταύτῃ οὖν ἀναγινώσκεται «Ἐρβωμένον σε διαφυλάττοι ὁ Κύριος ψυχῇ τε καὶ σώματι, ὀσιώτατέ μοι καὶ λογιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ· καὶ τοῦτ' αὐτὸ δι' ἡμᾶς τῷ εὐγενεστάτῳ Μιχαήλῳ τῷ Καρύκῃ διασημάναις, ἡμῖν χαριζόμενος». Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς ἀμέσως ἐφεπομένης ἐπιστολῆς αὐτοῦ πάλιν τοῦ Μαξίμου πρὸς τὸν αὐτὸν Σαμουήλ Ἀθήνησι διατρίβων φαίνεται ὁ λόγιος ἱερομόναχος, ὕπῃρχεν ἄρα τότε ἐνταῦθα εὐγενῆς τις οἰκογένεια Καρύκη, ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων διατηρομένη. Ὅτι γὰρ ἦν πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ τοῦ Κέκροπος Καρύκης, καὶ οὗτος τῶν εὐγενῶν, μαρτυρεῖ ὁ ἔτι ἐκ τοῦ ὄνοματος αὐτοῦ ἐπωνυμούμενος εὐαγῆς ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὃν Καρύτση ἢ συνήθεια προφέρει, ὥσπερ καὶ τὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου τῷ Ραγκαβᾷ ἢ ζῶσα παράδοσις ἀναφέρει. Ἀλλὰ καὶ τοῖς Bu-

1 Ὁ σοφὸς τῆς ἱστορικῆς χρονολογίας ἀνιχνευτὴς καὶ βεβαιωτὴς καὶ τῶν ἐν ταῖς Ῥωσικαῖς βιβλιοθήκαις ἐν χειρογράφοις θησαυρῶν ἀναδιφητὴς καὶ ἐξεταστὴς Μουράλτος ἐν Catalogue des Manuscrits grecs de la Biblioth. Imper. publique pag. 76 (St. Petersburg, 1864), ἐν τοῖς 93 μουσικοῖς, ὧν μουσογραφήματα περιέχει ὁ CXXXII κώδικς (περὶ εὐ φησὶ τάδε «Collection de cantiques de 93 differents auteurs nommés ci-dessus munis des notes musicales faite au temps du Pierre-le-Grand. XVII au XVIII S. 4. 46f feal. etc.) ἐν τούτοις οὖν ἀνενηκοστὸν ἀναφέρει Theophanes Kyrices patriarche 320· ἔνθα ἐσφαλμένως ἢ Καρύκης μεταποιήθη εἰς Κυρίκην, ὥσπερ καὶ ὁ τέταρτος Ἀναστάσιος ὁ Ραφζνιώτης γράφεται Rhapsientole.

ζαντινοῖς οὐκ ἦν ἄγνωστον τὸ ὄνομα τοῦτο. Ἡ τε γὰρ Ἄννα ἡ Κομνηνὴ (Ἀλεξ. Β. τ. 2) καὶ Μιχαὴλ ὁ Γλυκᾶς¹ μνημονεύουσιν ἀποστασίας διπλῆς γενομένης ἔν τε Κρήτῃ καὶ Κύπρῳ, αὐταρχοῦντας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ διαφωνοῦσι μέντοι περὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν, ἡ μὲν τὴν τῆς Κρήτης τῷ Καρύκῃ προσάπτουσα, ὁ δὲ τούτων μὲν θατέρω, τῷ Ῥαφομαῖτῃ, τὴν δὲ τῆς Κύπρου τῷ πρώτῳ, ὃν καὶ ἀποκαλεῖ *Κάρυκον*.

§. ε. Ταῦτα, φιλότις, εἶψαν τῆς ἐμῆς πρὸς Σὲ φιλίας καὶ τιμῆς τῆς πολλῆς λεπτὸν τεκμήριον, καὶ μαρτύριον τοῦ ζήλου, μεθ' οὗ ἐπαινῶ καὶ θαυμάζω τοὺς πόρους, οὓς πρὸς διαφώτισιν τοῦ βίου τῶν πατέρων ἡμῶν λίαν λυσιτελῶς καὶ εὐγνωμόνος διαπονεῖς, οὐ δοκεῖν ἀλλ' εἶναι χρήσιμος βουλόμενος, καὶ διὰ τοῦτο παρὰ τῶν δοκούντων παρευδοκιμούμενος· οὐ πρῶτος δ' εἶ Σὺ ἀλλ' οὐδ' ἔσχατος ἴσως, πολλοστός δὲ καὶ πολλῶν προηγούμενος, οὓς ὁ χρόνος μέχρι τῆς ὑπὲρ τὴν δόξαν ἀναβάσεως τῆς ἀληθείας παρ' ἡμῖν οἶσει. Καταπαύω δὲ τὸν λόγον παρασυναΐφας καὶ ἦν ἐφθην ὑποσχόμενος ἐπιστολὴν τοῦ Μαργουίνου. Ἐβῆρωσο.

Ἀθήνησι τῇ 15 Νοεμβρίου 1862.

Τῷ πανιερωτάτῳ Φιλιππουπόλεως Κυρίῳ Θεοφάνει τῷ Καρύκῃ, Μάξιμος ἐπίσκοπος Κυθέρων εὖ πράττειν.

Ὁ δὲ πανιερώτατος καὶ τὰ τῆς ψυχῆς περιπολεῶν διηνεκῶς Θεοφάνης, καὶ ἐν τοῖς μάλιστα ἡμῖν καταθύμιος, ὁποιωνοῦν τῶν πρὸς ἡμῶν ἀμοιρήσει γραμμάτων; καὶ πῶς ἂν λόγον ἔχοι τοῖς κατὰ χρεως αὐτῷ διὰ πολλὰ γενομένοις; ἢ πῶς ἂν ἡμεῖς τὸ μὴ ἄργον τοῦ νοός, κὰν ἄλλοι ἄλλως φθόνῳ τηκόμενοι τὸ τοῦ Μαργουίνου διερμηνεύουσι ψευδῶς ἐπώνυμον¹, καὶ ἔργοις αὐτοῖς

1. Βιβλ. Χρονικ. σελ. 620.

1 Τὴν παρὰ τὸ «μάργος», ὡς εἴκειν, ἴννοσι παραγωγὴν τοῦ ἑαυτοῦ ἐπωνύμου Μαργουίνου, ἢ γοῦν καὶ τὴν ἀνοστέραν ταύτης παρὰ τὸ ἄργος νοός, ἃς ἀμφοτέρως ὁ ὑπερήδιστος ἀποστατὶδης Ματθαῖος ὁ Κορμόφυλλος, τὸ μὲν ὄνειαρ τῆς παπικῆς μεγαλειότητος καὶ κόσμημα τῆς τῶν παπολατρῶν εὐαγγελικῆς ἀρετῆς,

ἀποδεικνύομεν; Ταῦτ' οὖν πρὸς τὴν ἱεράν σου ψυχὴν διαχαράττομεν, τὸ γλυκύ μοι καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα, Θεόφανες ἱερώτατε, καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν ἐφ' ὅσον ἐξισχύομεν, τοῖς γράμμασιν ἐναποτιθέμενοι. Καὶ γὰρ οὐκ ἀγενεῖς ἡμεῖς, τῶν περὶ σὲ παιδικῶν ἐρασταί, οὐκ οὐδὲ τῶν ἐπὶ τι χρόνου ἐρώντων τε μάχιον, ἀλλὰ τὸ ἀπαξ ἐναποστάξαν ἡμῶν ταῖς ἀκοαῖς τῶν ἡδίστων καὶ σωζουσῶν σου σειρήνων φίλτρον τε καὶ μελώδημα οὕτως ἐμφιλοχωρεῖ μου τῇ δικαιοῖα καὶ τὸ τῆς ψυχῆς κατακληθεῖ ἐφιέμενον, ὡς τῇ τοῦ ἔρωτος ὑπερβολῇ ἔσθ' ὅτε καὶ εἰς ἱεράν τινα τρέπεσθαι με μανίαν, καὶ οὐράνιον τινα ὡσπερ ἐκ γῆνιου ἀποκαθίστασθαι, εἴπερ θεῖόν τι καὶ ἡ ἐνταῦθα μουσικὴ καὶ ὅτι μάλιστα ἀγγελουσιδὲς, τὸν νοερὸν τῶν ἀσωμάτων περὶ τὴν ἀνωτάτω οὐσίαν χορὸν ὡσπερ τι ἀπήχημα ἔσχατον ἐκμιμούμενον. Ἄρ' ἀντικενοῖς ἡμῖν οὕτω τῆς σῆς φαρέτρας τὰ βέλεμνα, ἢ καὶ ὑπότημεναι τὰ τῆς ὀρμῆς καὶ ἄλλοσέ ποι ἀνθελκόμενός τε καὶ μεθελκόμενος; Δέδοικα γὰρ μὴ ποτέ σοι παρυποκλέπτει πρὸς ἑαυτὸ τὸ μεῖζον τοῦ φίλτρου τὰ νοερώτερα, ἅτε δὴ σοι πρὸς τὴν μουσικὴν συγγενέστερα πλὴν ἄλλ' οὐδ' ἐκεῖνα περὶ τὴν ἱεράν καὶ μόνην ἀπασχολοῦνται μουσικὴν, τὴν ἐξαστράπτουσαν τῆς ὑπερουσίου οὐσίας λαμπηδόνα διαδεχόμενα, καθ' ἣν καὶ αὐτῶν τὰξιν ἕκαστον εἴληφεν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν κάτω προνοίας ἔσθ' ὅτε γίγνονται, τὸ τῆς ἀγαθοπαρόχου πανταίτιας προνοητικῶν καὶ παναρμόνιον μελούργημα ἄχρι τῶν ἐσχάτων διαδιβάζοντα, κἀντεῦθεν ἀναλόγως τοὺς ἱερούς τῶν προνοουμένων ὕμνους ὡσπερ τινὲ ἀντιστρόφῳ πορείᾳ ἐκεῖσε διαπορθμεύοντα, καὶ οὕτω τελοῦνται τε καὶ τελοῦσι τοὺς μουυμένους τὰ μυστικώτερα. Καὶ

συνεκάτυσεν ἐν ἐνὶ τῶν ἔνδεκα στίχων ἐκείνων, ὧν οὐκ οἶδ' εἰ πρῶτον προσήκει θαυμάσαι, τὸ ἄχρι καὶ ἄμουσον τῆς ὕψης, ἢ τῶν νοημάτων τὴν εὐτέλειαν ἢ τὸν θησαυρὸν τῆς καρδίας τοῦ ποιητοῦ, ἢ οὐ Μοῦσαι ἀλλ' Ἐριννύες φαίνονται ἐμπνεύσαι· ἔστι δὲ ὁ στίχος ὅδε «Νοῦς μάργος ἢ νοὺς ἀργός ἦν Μαργούνας» (βλ. Α. Βλαστοῦ Χιακά. Τόμ. Β. σελ. 90). Ταύτην δὲ τὴν σχολαστικὴν τῶν φθονερῶν παραγωγὴν ὑπαντίττεται καὶ τὸ παρὰ Κομνηνῶ τῷ Παπαδοπούλῳ ἀπαντῶν ἐπιτύμβιον Ἀθανασίου τοῦ Σκληροῦ τοῦ καὶ Πικριδοῦ εἰς τὸν ἀκείδιμον, λέγον «Οὐ μάργος ἐνθάδ' ἕπνον ὑστατον δρέπει». βλ. Nic. Comn. Paphopol. Hist. Gymnas. Patav. T. 2. p. 265.

αὐτὸς τοίνυν καὶ ἐνασμενίζοις ἔσθ' ὅτε ταῖς οὐρανίαις δυνάμεσι
 συμμουουργῶν αὐταῖς τὰ ἀπόρρητα καὶ ταύτη σου τὴν ἱεράν
 κατατέοπῶν ψυχὴν, νοερῶς τοῖς νοεροῖς συναπτόμενος· ἀλλὰ καὶ
 πρὸς τὰ τῆδέ ποτε συγκαταβιβάζοιο, καὶ τοὺς ἐνσωμάτους
 ἐνσώματος ἔτι ὧν καταγλυκαίνων σοῖς ἀναγῶγαις (γρ. ἀναγω-
 γοῖς) μελωδήμασι· καὶ γὰρ ἐμοὶ δοκεῖν οὗτος καὶ ταῖς ἱεραῖς
 ἐκφαντορίαις τῆς ἐνταῦθα μουσουργίας γέγονεν ὁ σκοπὸς τοῖς τὸ
 ἐνδότερον τῆς παραδόσεως μεταλλεύουσι· γίγνου δέ ποτε καὶ ἡ-
 μέτερος καὶ καινότεροις ἀνακίνει τὸ ἔναυλον τῆς ψυχῆς ἡμῶν
 θέλγητρον, ἢ ἄσμασιν, εἰ καὶ τοῦτο δυνατόν, ἢ γοῦν προφθέγ-
 μασι· τάχ' ἂν καὶ συνενωθείημεν τελεώτερον ἀντερῶμενοι, νοῦς
 νοὶ τῷ πρώτῳ καὶ ἀλλήλοις συγγιγνόμενοι, εἴπερ τὰ τῷ αὐτῷ
 ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἴσα, τοῦτό τοι τῆς ἱερᾶς γεωμετρίας τὸ μυ-
 σταγώγημα. Ἐρρωμένην διαφυλάττοι ὁ Κύριος τὴν σὴν πανιερό-
 τητα, ἀδελφὲ ἐν Χριστῷ παναιδεσιμώτατε. Ἐνετίθηεν, Μαίμα-
 κτηριῶνος δ'. Ἰσταμένου κατὰ τὸ ἀφ' ἔτος.

